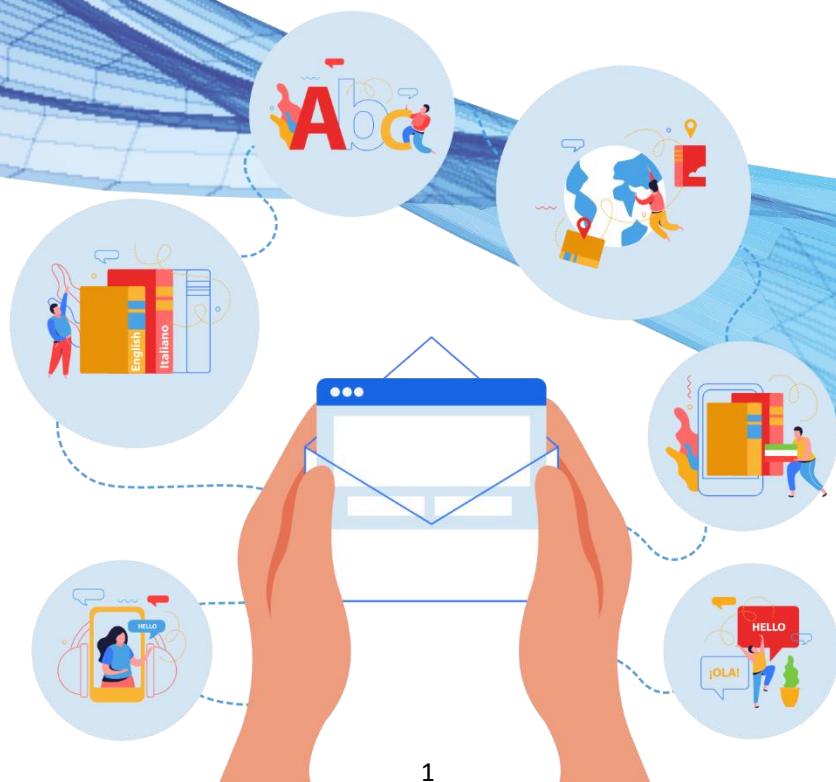

Қарағанды облысында білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы

**«XXI ҒАСЫР ДАҒДЫЛАРЫ: БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАҢА ТЕНДЕНЦИЯЛАР»
облыстық ғылыми-тәжірибелік конференциясы**

**«НАВЫКИ XXI ВЕКА»: НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ»
научно-практическая конференция**

Қарағанды облысында білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы

**«XXI ҒАСЫР ДАҒДЫЛАРЫ: БІЛІМ БЕРУДЕГІ
ЖАҢА ТЕНДЕНЦИЯЛАР»**

*Білім беру қызметкерлерінің облыстық ғылыми-практикалық
конференциясының материалдары*

16 мамыр

I-бөлім

**«НАВЫКИ XXI ВЕКА»: НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ
В ОБРАЗОВАНИИ»**

*Материалы областной научно-практической конференции
работников образования*

16 мая

Часть I

Қарағанды 2022

XXI ғасыр дағдылары: білім берудегі жаңа тенденциялар: Білім беру қызметкерлерінің обл. ғыл.-практ. конф. материалдары: І-б.- Қарағанды: ҚарУ баспасы, 2022-488 бет.

Навыки XXI века»: новые тенденции в образовании: Материалы обл. науч.-практ. конф. работников образования: Ч.І.-Қараганда: Изд-во КарУ, 2022-531с.

Редакционная коллегия

**Абдикерова Б.Х., Копбаева Г.С., Мукашева Г.Г, Суртубаева Д.А., Тулепбекова С.К.,
Сулейманова Г.О., Жаркеева Г.Б., Тукбаева З. И., Какенбекова А.А., Сартаева Ж.А.,
Калмагамбетова А.Х., Илюхина Т.М.**

ISBN 978-601-7791-84-1

Жинақта Қарағанды облысы білім беру қызметкерлерінің облыстық ғылыми-практикалық конференция материалдары басылған.

Білім беру мекемелерінің басшылары мен пән мұғалімдеріне, психологтарға, әлеуметтік педагогтерге, тәрбиешілерге, арнайы түзету мектептеріне, әр деңгейдегі әдіскер мамандарға арналған.

В сборнике публикуются материалы областной научно-практической конференции работников образования Карагандинской области.

Предназначен для руководителей организаций образования, учителей предметников, психологов, социальных педагогов, работников коррекционных/специализированных школ-интернатов, методических служб разного уровня.

**Қарағанды облысында білім беруді дамытудың
оқу-әдістемелік орталығы, 2022**

СОДЕРЖАНИЕ

Абдикерова Бакиткул Химальдиновна	
XXI ҒАСЫР ДАҒДЫЛАРЫ: SOFT-SKILLS, СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ ЖӘНЕ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫ	14
Абданбекова К. Т.....	
ФИЗИКА ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ.....	16
Абдильдина М.К., Аманкулова М.Н.	
БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ	19
Абдипаттаева Г.О.....	
XXI ҒАСЫРДЫҢ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ЖЕТЕКШІ ҮРДІСТЕР	23
Абитаева Р.Ш. Абдихамитова А.У.	
ПСИХОЛОГО - ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ОБУЧЕНИЯ ТАЛАНТЛИВЫХ И ОДАРЁННЫХ УЧЕНИКОВ	25
Абишева Б.К.....	28
ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Абдрахманова А.Б.....	31
XXI ҒАСЫР ҚҰЗЫРЕТТЕРІ МЕН ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТИІМДІ ТӘСІЛДЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР.	
Абугалиева С.Н.	33
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ МӘТІНДІ ТҮСІНІП ОҚУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	33
Абикенова А.А.	36
ТРЕНДЫ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	36
Агибаева А.К., Ахметова З.Х.	39
РАБОТА УЧАЩИХСЯ С РАЗЛИЧНЫМИ ВИДАМИ ТЕСТОВ, НАПРАВЛЕННЫХ НА ПОВЫШЕНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ВО ВНЕУРОЧНОЕ ВРЕМЯ.	39
Агибаева С.О.....	41
ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМУҒА	41
Адамбаева Б.Т.....	43
МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІ –XXI ҒАСЫР ТАЛАБЫ	43
Адамова З.Х.....	46
ЫБЫРАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫН ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРҒА РУХАНИ- АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕ БЕРУ	46
Адилбаева Б.Т.....	49
ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ДАРА ҰСТАЗЫ.....	49
Адилбаева Р.Т.....	52
ОҚУШЫЛАРДЫҢ ӨМІРІДЕГІ АТА-АНА ТӘРБИЕСІНІҢ РӨЛІ	52
Ажибаева Г.П.	57
КІТАП ОҚУҒА ДАҒДЫЛАНДЫРУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	57
Ажитаева Ж.Ш.	60
КІТАП ОҚУ - КЕЗ КЕЛГЕН ТҰЛҒАНЫ ДАМУАТЫН ҚАЙНАР КӨЗІ	60
Азбаева Л.Х.	62
ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІН ОҚЫТУДЫҢ БЕЛСЕНДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ	62
Айғалиева А. М.	64
«ДАМУАТА ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ» АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ.....	65
АБІЛЕТІН ДАМУАТУ ЖОЛДАРЫ.....	65
Альжанова Ж.Ж.	67
САБАҚТЫ ЗЕРТТЕУ: ҚАЗАҚСТАНДЫҚ МЕКТЕПТЕРДІҢ ТӘЖІРИБЕСІ	67
Аймуханова А. М.....	69

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТІЛДІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУ	69
Айтжанова Ж.А.	72
ПЕДАГОГТЕРДІҢ КӘСІБИ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР	72
Айтуарова А.Т., Шотыбасова Б.А.	74
XXI ҒАСЫР ҚҰЗЫРЕТТЕРІ МЕН ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН	
ТИІМДІ ТӘСІЛДЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР	74
Айтышева Б.К., Айдарбекова А.К.	76
ПЕДАГОГТЕРДІҢ КӘСІБИ ДАМУЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР	76
Айтышева Б.К., Алдангарова У.С.	79
САБАҚТАСТЫҚ-ҮЗДІКСІЗ БІЛІМ БЕРУ КЕПІЛІ	79
Акижанов Е.Н.	82
ПРИМЕНЕНИЕ МЕНТАЛЬНЫХ КАРТ И РАБОЧИХ ЛИСТОВ НА УРОКАХ	
МЕДИАГРАМОТНОСТИ	82
Акторгаева А.Т., Кордабаева А.А.	85
БИОЛОГИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА МОДЕЛЬДЕУ ӘДІСІНІҢ ТИІМДІЛІГІ	85
Ақпарова Г.С.	87
ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ	
ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	87
Ақылтаева М.А.	88
БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ДҮНИЕТАНУ САБАҚТАРЫНДА ОЙЫН ӘДІСТЕРІН	
ҚОЛДАНУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ	88
Ақышева Г., Бекимова А.Т.	92
ПРОБЛЕМАЛЫҚ ОҚЫТУ – ТҰЛҒАНЫҢ ТАНЫМДЫҚ ӘРЕКЕТІН БЕЛСЕНДІРУДІҢ	
НЕГІЗГІ ҚҰРАЛЫ	92
Алькенова А.А.	95
ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМУ	95
Алшимбаева Д.Б.	97
МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ	97
Амандыкова С.А., Кенжебаева Б.Б.	101
ТАБЫСТЫ САБАҚ НЕГІЗДЕРІ	101
Амандыкова Э.Ж., Мусапирова Н.Т.	104
ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ШКОЛЕ-ИНТЕРНАТЕ	104
Аманкелді С.С., Бакирова А.Т.	106
ИННОВАЦИЯЛЫҚ БІЛІМ ДЕҢГЕЙІН КӨТЕРУДІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	106
Амирбекова М.М.	108
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІН	
ДАМУДЫҢ НЕГІЗІ	108
Анафина А.А.	110
НЕСТАНДАРТНЫЙ ПОДХОД К МЕТОДАМ И ПРИЕМАМ ПРЕПОДАВАНИЯ И	
ОБУЧЕНИЯ, КАК К ОСНОВАМ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ И КОМПЕТЕНЦИЙ	
МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА В XXI ВЕКЕ	111
Апсалыкова Л.А.	113
ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ БОЙЫНША ОРЫС СЫНЫПТАРЫНДА	
ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ	113
Аринова Е.Т., Зиновьева Л.Д.	115
ЦИФРОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ И РАЗВИТИЕ SOFT SKILLS У УЧИТЕЛЕЙ: ТРЕНД ИЛИ	
НЕОБХОДИМОСТЬ?	115
Асанова Б.Е., Кожобекова М.Б.	117
БАСТАУЫШ СЫНЫПТА МАТЕМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАҢА	
ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	117
Асауова Г.С., Наурызбаева Г.Н.	120

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ІЗДЕНУШІЛІК ҚАБІЛЕТІН АРТТЫРУДАҒЫ ТИІМДІ ӘДІСТЕР	120
Аскарова Г.А.....	122
ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ	122
Аскарова Б.Т.....	125
ОҚУ ЖӘНЕ ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫНИ ОЙЛАУДЫ ДАМУ	125
Аскарбаева С.Р.	128
РӨЛДІК ОЙЫНДАРДЫ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТҮЛҒАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРЫН ДАМУ	128
Асташкина Н.В.....	130
ФОРМИРОВАНИЕ ВЫЧИСЛИТЕЛЬНЫХ НАВЫКОВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ И ФИЗИКИ.....	130
Асылбекова Б.К.....	133
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СТРАТЕГИИ АКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	133
Аушева З.Б.....	135
АУДИРОВАНИЕ ТЕКСТА НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	136
Аханова А.К.	138
ИННОВАЦИОНАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕНІҢ НЕГІЗГІ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ	138
Ахатаева Г.Б., Нургалиева Л.А.	141
БІЛІМ САПАСЫ: ЗАМАНАУИ МЕКТЕПТЕ ТАБЫСТЫ МЕНЕДЖМЕНТ ҚҰРАЛДАРЫ	141
Ахметжанова Н.К., Бекетова С.С.	144
ГИДРОПОНИКА-ОҚУШЫЛАРДЫҢ ХХІ ҒАСЫР ҚҰЗІРЕТТІЛІГІ МЕН ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ИННОВАЦИОНАЛЫҚ ТӘСІЛ	144
Ахметова А.Н., Яндоло Е.Н.	147
ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА ПО РАЗВИТИЮ НАВЫКОВ ХХІ ВЕКА «УЧИМСЯ СЕГОДНЯ-ДЛЯ УСПЕХА ЗАВТРА»	147
Аширбеков А.Т.	150
ТАРИХ ПӘНІНЕН САНДЫҚ БІЛІМ БЕРУ РЕСУРСТАРЫН ҚОЛДАНУ ТИІМДІЛІГІ	150
Аширбекова Т.К.	154
ОҚУШЫЛАРДЫҢ СЫНИ ТҮРҒЫДАН ОЙЛАУЫ - БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ КЕПІЛ	154
Ашыкбаева Р. Б.....	157
ЦИФРЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ	157
Аяпбергенова Г.К.....	160
ӨНІМДІ ОҚУ – РУХАНИ КЕМЕЛДЕНУ КӨЗІ: БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУДЫҢ ӘДІСТЕРІ	160
Аятбекова Д.Е.....	162
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ МӘТІНДІ ОҚУ ЖӘНЕ ТҮСІНІП ОҚУ САПАСЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ	162
Әбдікәрімова Н.Т., Жетпісбаева Д.М.....	164
МЕКТЕП ПЕДАГОГТЕРІНІҢ ЦИФРЛЫҚ ҚҰЗЫРЛЫЛЫҒЫН ДАМУ ТӘСІЛДЕРІ	164
Бабасова Г.К.....	167
РАЗВИТИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ.....	167
Байдаулетова С.С.....	169
УЧИТЕЛЬ БУДУЩЕГО ЦИФРОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ И SOFT SKILLS	169
Байдельдинова А.К.	172

ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИН ШЫҒАРМАЛАРЫНЫҢ БАЛАЛАРДЫ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ АЛАТЫН ОРНЫ.....	172
Байдельдинова А.К.	174
БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕГІ САБАҚТАРДА КЛАССМЕЙТТІ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ ШАРТТАРЫ	174
Байдильдина М.М.	177
ОҚУШЫЛАРДЫҢ КІТАП ОҚУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	177
Байжантаева Р.Т.	180
КІТАП – РУХАНИ БАЙЛЫҚ.....	180
Байзақова Қ.А.	182
БІЛІМ БЕРУ ҮРДІСІНДЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	182
Бакирова С.Ш.	186
СЫНДАРЛЫ ОҚЫТУ–ЗАМАН ТАЛАБЫ	186
Баймухатова Б.Х.	189
«ТАРИХ САБАҒЫНДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІ»	189
Байтурганова М.С.	192
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНДА ТҮСІНІП ОҚУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	192
Бакиров С.Е.	195
ПРАВОВОЕ ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ В ВЕЧЕРНЕЙ ШКОЛЕ	195
Бакыткызы Перузия	197
«STEM ТЕХНОЛОГИЯСЫ АРҚЫЛЫ ЗАМАНАУИ БИОЛОГИЯ САБАҚТАРЫНДАҒЫ ЗЕРТТЕУ »	197
Балтабекова А.А.	199
ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР: САБАҚТА ИНТЕРАКТИВТІ ТАҚТАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ТИІМДІЛІГІ.....	199
Бандалетова Е.С., Ливинец Н.П.	202
ПРИМЕНЕНИЕ ЦИФРОВЫХ РЕСУРСОВ, ИСПОЛЬЗУЕМЫХ В ДИСТАНЦИОННОЙ ФОРМЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА, В ТРАДИЦИОННОМ ФОРМАТЕ ОБУЧЕНИЯ	202
Бауыржан Н.А.	205
ТИІМДІ ӘДІС –НӘТИЖЕЛІ БІЛІМ НЕГІЗІ	205
Бахтина О. Б., Кудайбергенова Ж. М.	208
ПРИЁМЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ РКМЧП ПРИ РАБОТЕ С ДЕТЬМИ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ НА УРОКАХ ЧТЕНИЯ И ПИСЬМА	208
Башанова А.Е.	210
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ.....	210
Башарова Г.Т., Қанатбекова А.Қ.	214
ОҚУҒА ҚҰШТАР БАЛАНЫҢ, ШЫҢДАЙ БІЛ НҰРЛЫ ТАЛАБЫН.....	214
Бейсова Л.А.	216
БІЛІМ БЕРУДЕГІ ОЛҚЫЛЫҚТАРДЫ ЖОЮ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ТОЛЫҚТЫРУ МӘСЕЛЕСІ БОЙЫНША МҰҒАЛІМДЕРГЕ ӘДІСТЕМЕЛІК ҚОЛДАУ КӨРСЕТУ	216
Бейсенбекова И. Н.	219
ОҚЫТУ МЕН ОҚУДАҒЫ ӘДІС ТӘСІЛДЕР АРҚЫЛЫ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ	219
Бейсенбекова Н.А., Тарыбаева А.К.	222
ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ ПӘНІНДЕ АЛАШ ЗІЯЛЫЛАРЫНЫҢ РУХАНИ МҰРАСЫН ОҚЫТУДАҒЫ КЕЙБІР ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР.....	222
Бекбауова А.Т.	226

«БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ОҚУШЫЛАРДЫҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ЖАЗЫЛЫМ ДАҒДЫЛАРЫ АРҚЫЛЫ ДАМУ».....	226
Бекбулатова Г.И., Бекбулатова Г.И.	229
БІЛІМ БЕРУ КВЕСТТЕРІ ТАНЫМДЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТІ ЖАНДАНДЫРУДЫҢ КРЕАТИВТІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯСЫ РЕТІНДЕ	229
Бекмагамбетова Р.О.	232
«ПЕРЕВЁРНУТЫЙ КЛАСС» КАК ЭЛЕМЕНТ ТЕХНОЛОГИИ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ	232
Бекмачева Г.П.	235
«ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧЕРЕЗ РАБОТУ С ТЕКСТОМ НА УРОКЕ ИСТОРИИ»	235
Бельченко Н.В., Ермолаева Т.Н.	237
SMASHBOOK (СМЭШБУК) КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ	237
Бикмуллина Г.Р.	239
ОБНОВЛЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ В СВЕТЕ ПРОГРАММЫ «БОЛАШАҚҚА БАҒДАР – РУХАНИ ЖАҒҒЫРУ»	239
Бираяков К.К.	242
ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	242
Благодарова О.Ю.	247
КРИТИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ КАК ОДИН ИЗ РЕЗУЛЬТАТОВ МЕДИАОБРАЗОВАНИЯ НА ПРИМЕРАХ ИЗУЧЕНИЯ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА.....	247
Блялова К.К., Тулеуова К.К.	249
ПЕДАГОГТАРДЫҢ КӘСІБИ ДАМУЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР	249
Болкенбаева А.Д.	253
ЭССЕ ЖАЗУДЫ ҮЙРЕТУДЕГІ ТЫҢ ТӘСІЛДЕР	253
Бондаренко Н.Ф., Мартемьянова Е.Н.	256
РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОЕКТА «ЧИТАЮЩАЯ ШКОЛА»	256
Ботиенко Н.В.	260
ЦИФРОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ В КЛАССЕ. НАСКОЛЬКО ЭТО ВАЖНО?	260
Буксман В.В.	263
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ РАЗВИТИЯ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА ПРИМЕРЕ QUIZLET	263
Бурибаева М.М.	266
СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМУ	266
Бутузова М.И.	268
ПРИЁМЫ РАБОТЫ С ТЕКСТОМ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ТЕКСТА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	268
Баяхметова С. Ж	272
ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫ ТАНЫМЫН КЕҒЕЙТУ	272
Варакина Елена Петровна	274
ФОРМИРОВАНИЕ АКТИВНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНОЙ ПОЗИЦИИ УЧЕНИКА НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ.....	274
Васильченко Н.В.	276
ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА КАК ФАКТОР, ОПРЕДЕЛЯЮЩИЙ УСЛОВИЯ САМОРАЗВИТИЯ И САМОРЕАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ НА ОСНОВЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	276

Вегнер М.А., Мутафян В.И.....	278
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ.....	278
Иоцус В.А.....	282
ВОЗМОЖНОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРЕДМЕТА ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА С ОПОРОЙ НА СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕНДЫ И ИНТЕРЕСЫ ПОДРОСТКОВ И МОЛОДЕЖИ ПРИ ДИСТАНЦИОННОМ ОБУЧЕНИИ.....	282
Вознюк Т.Н.....	285
РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЧТЕНИЕ И ПИСЬМО НА УРОКАХ БИОЛОГИИ.....	285
Волохова Т.А.....	287
СИСТЕМА РАБОТЫ НАД ЕЖЕДНЕВНЫМ ДВАДЦАТИМИНУТНЫМ ЧТЕНИЕМ В ЧЕТВЁРТОМ КЛАССЕ.....	287
Вострикова О.А.....	290
ИННОВАЦИОННО - ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ, ИСПОЛЬЗУЕМЫЕ НА УРОКАХ МУЗЫКИ.....	290
Гаджалиева С.Д.....	292
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ СТАНОВЛЕНИЕ ПЕДАГОГА БУДУЩЕГО.....	292
Галлямова Н. Н.....	295
«ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ».....	295
Ганеева Л.М., Уколова М.А.....	297
«ИНСТРУМЕНТЫ НАСТАВНИЧЕСТВА В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК СРЕДСТВО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ».....	297
Ганиева Ю.С., Галазова Г.В.....	300
ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ ЧЕРЕЗ ПРИМЕНЕНИЕ СТРАТЕГИЙ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ.....	300
Ганиева Ю.С., Зинькова А.Н.....	303
ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ БАЗОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ.....	303
Гильмутдинова Г.А.....	305
ИДЕИ Ы.АЛТЫНСАРИНА И ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ.....	305
Григорьевская А.А., Репина О.А.....	307
РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ.....	308
Грачева Н.В., Жаманбаева З.А.....	310
ТВОРЧЕСКОЕ ЧТЕНИЕ, КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА.....	310
Гринцева Н.Н.....	313
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПЛАТФОРМ ПРИ РАБОТЕ С ДЕТЬМИ ПО ВОСПОЛНЕНИЮ ПРОБЕЛОВ В ЗНАНИЯХ.....	313
Гумарова А.К.....	315
«ЕРТЕГІ ТЕРАПИЯ» ТЕХНОЛОГИЯСЫН «ӘЖЕМНІҢ ЕРТЕГІСІ» АЙМАҚТЫҚ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОБАСЫН ІСКЕ АСЫРУДА ҚОЛДАНУ.....	315
Данилов И.М.....	316
ШКОЛЬНЫЙ ДРАМАТИЧЕСКИЙ ТЕАТР КАК СПОСОБ СОХРАНЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА.....	316
Даншина С.А.....	318
ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ, ОРИЕНТИРОВАННЫЕ НА РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ И НАВЫКОВ XXI ВЕКА....	318
Даришева С.С.....	320

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОЕКТА «ЧИТАЮЩАЯ ШКОЛА»	320
Даулетхан Н.	323
БІЛІМ САПАСЫ: ТАБЫСТЫ МЕНЕДЖМЕНТ ҚҰРАЛДАРЫ	323
Даупбаева Ж.Т.	326
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ РАЗНЫХ ВИДОВ ТЕКСТА В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ 8 КЛАССОВ КАЗАХСКОЙ ШКОЛЫ	326
Демакова Т.А.	329
РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЧТЕНИЕ И ПИСЬМО НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ. МОТИВ ДОРОГИ В ПОВЕСТИ В.БЫКОВА «СОТНИКОВ» (ОПЫТ АНАЛИТИЧЕСКОЙ РАБОТЫ С ТЕКСТОМ).....	329
Джаналилова Ж.Б.	332
ВСТРЕЧИ С УСПЕШНЫМ ЛЮДЬМИ КАК КОУЧИНГ РАННЕЙ ПРОФИЛИЗАЦИИ УЧАЩИХСЯ.....	332
Джунусова М.К.	335
«ОҚУҒА ҚҰШТАР МЕКТЕП» ЖОБАСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДАЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИННИҢ ШЫҒАРМАЛАРЫН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ	335
Дилдабаева М. Б.	337
БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ КОММУНИКАТИВТІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ	337
Дилеева И.И., Ульбрихт О.А.....	340
ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ В РАЗРЕЗЕ ФОРМИРОВАНИЯ УНИВЕРСАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ДЕЙСТВИЙ ОБУЧАЮЩЕГОСЯ.....	340
Диль В. И.	342
ПРИМЕНЕНИЕ ИНСТРУМЕНТОВ КМ КАК ОДИН ИЗ СПОСОБОВ ВОВЛЕЧЕНИЯ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС	342
Динахметова, Г.А.	345
«ТӨҢКЕРІЛГЕН СЫНЫП» ӘДІСІНІҢ ОҚУ ҮРДІСІНДЕГІ ТИІМДІЛІГІ.....	345
Доненко А.А.	349
РАЗВИТИЕ У УЧАЩИХСЯ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ И НАВЫКОВ, ЧЕРЕЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ИСТОРИИ	349
Досыбаев Н.Қ.	351
«ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӨЗЕКТІЛІГІ».....	351
И.В. Дреева	354
МОБИЛЬНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ ПРИ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ИНТЕРНЕТ – ПЛАТФОРМ.	354
Дюсембаева М.К., Бакирова А.	358
О НЕСТАНДАРТНЫХ ФОРМАХ ПРОВЕДЕНИЯ УРОКОВ МАТЕМАТИКИ.....	358
В ШКОЛЕ	358
Дюсембаева М. К., Аманкелді С.С.....	360
ПРОЕКТНЫЙ МЕТОД ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....	360
Акижанов Е.Н., Дубынина Т.Е.....	362
ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ШКОЛЬНИКОВ ЧЕРЕЗ ЭКОВОЛОНТЕРСТВО .	362
Едильбаева Н.К.	364
ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА БЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРДІ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ...	364
ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТІЛДІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ДАМУ	364
Еламан М.Б.	368
МЕКТЕПТЕ БИОЛОГИЯНЫ ОҚЫТУДА ЗАМАНАУИ ТЕХНИКАЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫҢ РӨЛІ.....	368
Елеусизова К. С.	372

ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАҢАШЫЛ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	372
Ержан М.	376
БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ ТИІМДІ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ДАҒДЫЛАР	376
Ермағамбетова Ж. Р.	379
ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМУ	379
Ерназарова А. Г.	382
РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ XXI ВЕКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	382
Ершуманова Г.Б.	385
ҰЛЫ ҰСТАЗ ИДЕЯЛАРЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНМЕН ҮНДЕСТІГІ	385
Есаулова И.А, Комракова Л.А,	388
РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧТЕНИЯ ЧЕРЕЗ ВЫПОЛНЕНИЕ ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАДАНИЙ НА УРОКАХ ИНФОРМАТИКИ	388
Есенова Ш.А.	390
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ	390
Есимбекова С.Б, Құлахметова Ә.Қ.	394
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТЫҢ МАҢЫЗЫ	394
Есимбекова Асел Тишпековна	396
СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ПАЙДАЛАНЫП ОҚУШЫЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІН ДАМУ	396
Есмағанбетова Қ.Ә.	398
ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА СЫНДАРЛЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІ	398
Естекбаева З.А.	401
ОРТА БІЛІМ БЕРУДЕГІ ТРЕНДТЕР	401
Ефимик М.Н., Жукова Л. Н.	404
ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЦЕССА ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	404
Ештанаева Айнур Опиевна	407
ҮЗДІКСІЗ БІЛІМ БЕРУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ	407
Жамансарина М.С.	411
ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	411
Жанабекова С.	414
ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	414
Жанарбаева Б.Р.	416
«ФОРМИРОВАНИЕ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ»	416
Жаныспаева К.О., Молдабаева Ж.Е.	418
БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІ	418
Жанкина З.А.	421
МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ЕРТЕГІ АРҚЫЛЫ ДАМУ	421
Жантенова А.А.	423
ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ ПО ФОРМИРОВАНИЮ И РАЗВИТИЮ СМЫСЛОВОГО ЧТЕНИЯ	423
Жолдасбаева Д.И., Жолдасбаева М.И.	427
БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДЫ ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕ КЕЗДЕСЕТІН МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ ОНЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ	427
Жаймина Г.А.	430
ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУДА БАҒАЛАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ	430
Жаканова Г.Т.	434

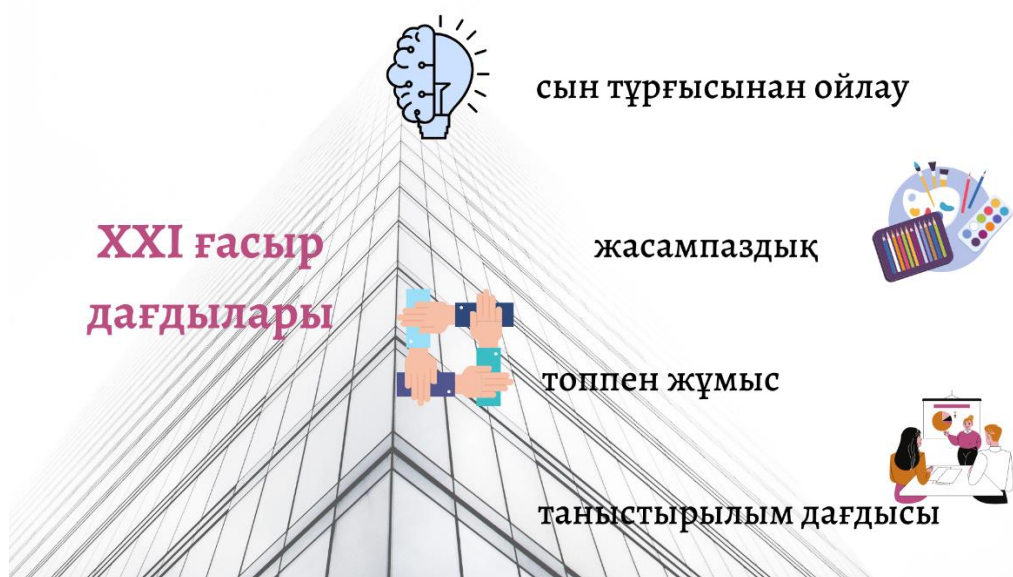
ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУДА ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ҚҰРАСТЫРУ ӘДІСТЕРІ	434
Жакишева Ж.З.....	437
ХИМИЯНЫ ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ	437
Ж.К.Жакишева	440
САРАЛАУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ	440
Жаксыгелдина Ш.Т.....	442
ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ АЯСЫНДА ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.	442
Жапабаева М.С.....	445
КЕЙС-СТАДИ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДА ҚОЛДАНУ	445
Жапелова З.Т.	447
МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	447
Железняк Я.В.....	451
РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЧТЕНИЕ И ПИСЬМО НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	451
Жумабаева Б.Н.	453
БІЛІМ БЕРУДЕГІ ГЕЙМИФИКАЦИЯ	453
Жумабекова Б.О., Шакижанова А.Қ.....	455
«XXI ҒАСЫРҚҰЗЫРЕТТЕРІ МЕНДАҒДЫЛАРЫН ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТИІМДІ ТӘСІЛДЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР »	455
Жумабекова Н.Т.....	458
«ОҚУҒА ҚҰШТАР МЕКТЕП » ЖАҚСЫ КІТАП-ЖАН АЗЫҒЫ.....	458
Жуманова Г.М.	459
БАСТАУЫШ СЫНЫПТА МӘТІНМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ АРҚЫЛЫ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛАЙ АРТТЫРУҒА БОЛАДЫ?.....	460
Жумажанов Ж.Ж.....	462
РОБОТОТЕХНИКА КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАЩИХСЯ	462
Жуматаева А.А.	465
ОРТА БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН ЖАҢАРТУ АЯСЫНДА	465
Жумашкина А. К.	466
БІЛІМ АЛУДА ЕРЕКШЕ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ БАР БАЛАЛАРДЫ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫНА ҚОСУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	466
Жунусова А.Б.....	470
МУҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ БІЛІМІН ЖЕТІЛДІРУДІҢ ЕҢ БІР ТИІМДІ ӘДІСІ-LESSON STUDY	470
Жунусова А. Н.	473
ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕР	473
Жунусова Д.Ш.	475
«ФИЗИКА ПӘНІ БОЙЫНША ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ЖАРАТЫЛЫСТАНУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУАТЫН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ӘЗІРЛЕУ»	475
Журова А. А.....	478
ОРГАНИЗАЦИЯ СПОРТИВНО ОЗДОРОВИТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ ПО ВОЛЕЙБОЛУ С ДЕТЬМИ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ В РАМКАХ РЕАЛИЗАЦИИ «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ»	478
Жусупова Г.М.	482
ОРЫС СЫНЫПТАРЫНДА ҚАЗАҚ ТІЛІНЕН ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР	482

Жұманбай Ж.Д.....	485
ТАРИХ САБАҒЫНДА ЖОБА НЕГІЗІНДЕ БІЛІМ БЕРУ (PBL) ӘДІСІН ҚОЛДАНУДЫҢ	
ТИІМДІЛІГІ.....	485

XXI ҒАСЫР ДАҒДЫЛАРЫ: SOFT-SKILLS, СЫН ТҮРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ ЖӘНЕ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫ

Өскелең ұрпаққа саналы білім мен нақты тәжірибелік дағдыларды игерту – еліміздің бәсекелестікке қабілетті болуын қамтамасыз ететін ең тиімді әрі ұзақ мерзімді стратегия. Өздеріңіз білетіндей, соңғы жылдары біз Қазақстанды түбегейлі жаңғыртуға, трансформациялауға көштік.

Технология, коммуникация мен ғылым салаларындағы елеулі өзгерістер әлемдік экономикаға айтарлықтай ықпал ете отырып, әрбір азаматқа XXI ғасырда табысты болу үшін қажетті білім мен дағдыларды алға тартады. Қазіргі кезде табысты болу үшін оқушыларға пәндік білім ғана емес, заманауи, мобильді, жан-жақты дағдылар мен біліктер қажет. XXI ғасыр педагогикасы баланың жұмыста, өмірде және азамат ретінде табысты болуына қажет дағдылары мен білімдерін дамытуға бағытталған.

WorldSkills және Global Education Futures бірлескен зерттеуінде болашақтың дағдылары бойынша 2020 жылдарға арналған құзыреттердің іргелі жиынтығы сыни және шығармашылық ойлауды, ынтымақтастықты, мәдениетаралық коммуникацияны және басқа да икемді дағдылар - soft-skills қамтиды. Зерттеу авторлары әрбір заманауи маман 2020-шы жылдардың күрделі шындығында табысқа жету үшін кем дегенде осы негізгі дағдыларды меңгеруі керек деп санайды.

Постиндустриялық дәуірдегі оқу бағдарламалары сын тұрғысынан ойлауды, коммуникативтік дағдыларды, шығармашылық шеберлікті және өзара әрекеттесу дағдыларын дамытуға баса назар аударады. Қазақстанның білім беру саласы жаңа бағытқа бет бұрып, өзгермелі болашақ қоғамында өз орнын таба алатын, жан-жақты, бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиесіне баса назар аударады. Осы орайда ұстаздардың жоғары кәсіби білікті және терең білімді болуы шарт.

Қарағанды облысында білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы ұстаздардың біліктілігін арттыру және қолдау көрсету, озық педагогикалық тәжірибелерді енгізу, қоғамдағы ұстаз имиджінің мәртебесін арттыру мақсатында әртүрлі шаралар ұйымдастырады. Биыл бұл білім ордасына 10 жыл! 10 жыл бойы орталық әдіскерлері мен мамандары білімның көшін ілгері жылжытып, ізденуден жалықпайды. Нәтижесінде облыс көлемінде ғана емес, еліміздің басқа өңірлерінде танымал болған жобалар, бағдарламалар мен кешендер жарық көрді.

2021-2022 оқу жылында өткен іс-шаралар

Жаңа ғасыр дағдыларын игерту мәселесіне келетін болсақ, өңір жаңашылдықтан қалмай, білім берудегі барлық реформаларды оң қабылдайды. Екі жыл қатарынан функционалды сауаттылықты дамыту апталықтары облыстың барлық мектептерінде өткізіледі. Сонымен қатар бұл апталықтарға мектепке дейінгі ұйымдар мен колледждер де өз бағыттары бойынша атсалысуда. Апталық аясында әртүрлі іс-шаралар, байқаулар, акциялар, ашық сабақтар, шеберлік сыныптар т.б. жүргізу оқушылардың білім сапасын арттыруға ықпал етеді. Апталықтардың қорытындысы бойынша бағдарламалар құрастырылып, оқу, математика, жаратылыстану, ақпараттық сауаттылық бойынша тапсырмалар әзірленді. Сонымен қатар аудандар мен қалалар бойынша жеке жинақтар дайындалды: Қарағанды, Шахтинск, Теміртау, Жезқазған, Сәтбаев қалалары және Абай мен Бұқар жырау аудандарының ұстаздары функционалды сауаттылықты дамытуға арналған үздік тәжірибесін жинақтап, әзірледі.

Білім басқармасының тапсырмасы бойынша оқу-әдістемелік орталығы бастауыш сынып мұғалімдерінен құралған шығармашылық топпен бірлесіп, бастауыш сыныптарда каллиграфиялық дағдылар мен оқу сауаттылығын қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсыныстар жарық көрді.

2021 жылдың қазан айында оқу-әдістемелік орталықта оқу бағдарламасына жаңадан енген «Жаһандық құзыреттіліктер» курсының мазмұнын түсіндіру мақсатында 1100-ден астам мұғалімді қамтыған онлайн оқыту семинарлары өткізілді. Айта кету керек, Қарағанды облысының білім беру ұйымдарында «Адалдық және әдеп» курсы (5-сынып) 422 мектепте жүргізіледі; 433 мектепте «Экология» курсы (6-сынып); 405 мектепте «Эмоционалды интеллект және сыни ойлау» курсы (7-сынып); 406 мектепте «Медиасауаттылық» курсы (8-сынып). 456 мектепте «Зайырлылық және дінтану негіздері» (9-сынып) курсын енгізу жалғасуда; «Кәсіпкерлік және бизнес негіздері» курсы бойынша 10 сыныпта – 335 мектеп, 11 сыныпта – 272 мектеп жұмыс жасайды. Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА ұсыныстары негізінде мұғалімдердің шығармашылық топтары «Жаһандық құзыреттіліктер» курсы бойынша 5-8 сыныптарға арналған бірыңғай оқу-тақырыптық жоспарларын жасады.

Өткен оқу жылында 7 бағыт бойынша пән мұғалімдерінің облыстық форумдары өткізіліп, Білім және ғылым министрлігі мұрындық болған республикалық съездерді жалғастырды. Бұл кездесулер барысында білім беру мазмұны, оқулықтар мен оқу бағдарламалары, дарынды оқушылармен жұмыс, ұстаздарға қолдау көрсету басқа да маңызды бағыттар бойынша бірқатар ұсыныстар мен шешімдер қабылданды.

2020 жылдың қыркүйегінен бастап Қарағанды облысының «Өркен» мұғалімдер қауымдастығымен бірлесіп «Бірге оқимыз!» инновациялық жобасы іске қосылды. Кәсіби құзыреттілік деңгейін арттыру және қашықтан оқыту жағдайында облыс мұғалімдеріне әдістемелік қолдау көрсету мақсатында ZOOM платформасында онлайн семинарлар өткізілді.

Мұғалімнің кәсіби дамуы кәсіби құзыреттіліктерін жетілдіруге, педагогикалық өзін-өзі тәрбиелеу процесін құруға ұмтылуынан көрінеді. Инновациялық технологияларды, заманауи оқыту

құралдарын енгізбей, мұғалім мамандығының беделін арттырмай, озық тәжірибені анықтап, таратпай, мұғалімнің кәсіби шеберлігін арттырмай, бұған қол жеткізу мүмкін емес. Сондықтан бұл бағыттағы жұмыс алдағы уақытта жалғасын таппақ.

Абданбекова К. Т
Қарағанды қ. №5 ҚББМО КММ

ФИЗИКА ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ

*Білім-теңіз, оның тереңіне сипатын жетік білетін,
сырын меңгерген, құпиясын ашатындар ғана бойлай алмақ.
Ондай адамды дайындайтын мұғалім.*
В.А.Сухомлинский

Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың 2030 жылға арналған стратегиялық бағдарламасында “Біз өзіміздің болашағымызды”, жеке балаларымыздың болашағын қандай күйде көргіміз келсе, осыны айқындап алатын уақыт жетті”, - деп көрсетеді. Сондықтан да еліміздегі ұлттық қоғамды кемелдендіру, ел болашағы – жас ұрпақты жаңа инновациялық әдісте рухтық тәлім және білім негіздерімен қаруландырып қалыптастыру қажет. Қазіргі уақытта Қазақстанда білім берудің өзіндік ұлттық үлгісі қалыптастырады. Қазіргі педагогика ғылымының бір ерекшелігі - баланың тұлғалық дамуына бағытталған жаңа оқыту технологияларын шығаруға ұмтылуда. Физика пәнін оқытуда инновациялық технология - білім сапасын арттырудың негізі болып табылып жатыр. Үлкен іске үн қосу әрбір азаматтың басты міндеті және парызы болып табылды. Сондықтан да жүктелген міндеттерді жүзеге асыру үшін жұмыла жұмыс істеуіміз қажет етеді. Инновациялық технология – бұл жаңашылдыққа негізделген технолония.

Физиканы оқытуда инновациялық технологияның озық әдістерінің бірі – ойын элементтерін оқу үрдісінде пайдалану барысында оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру, оқушылардың білім және біліктілік деңгейін қалыптастыру, білім сапасын арттыру жолында. Бүгінгі мақсат – әрбір оқушыларға түбегейлі білім мен мәдениеттің негіздерін беру және олардың жан – жақты дамуына қолайлы жағдай жасап жеке тұлға қалыптастыру.

Қазіргі таңда шетел тілі ретінде ағылшын тілін оқытуды жаңа сатыға көтеру – педагогикадағы іргелі міндеттердің бірі болып табылады. Елбасы бастамасымен «Үштұғырлы тіл» мәдени жобасын дамыту басымдыққа айналып, соның ішінде жаңғыру жағдайында әлемдік интеграцияға кірігу тілі ретінде ағылшын тіліне мән беріліп отырған кез. Әлемдік білім алу кеңістігінде интеграциялық үрдістердің тереңдеп кең қанат жайған жағдайында шетел тілін оқыту өзекті болып отырған кезең.

Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев «Қазіргі заманғы қазақстандық үшін үш тілді білу - әркімнің дербес табыстылығының міндетті шарты болып отыр. Сондықтан 2020 жылға қарай ағылшын тілін білетін тұрғындар саны кемінде 20 пайызды құрауы тиіс» екендігін баса айтып өткен болатының мәлім. Ол үшін қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын терең меңгер керектігі айтылды.

Инновациялық технологиялардың педагогикалық негізгі қағидалары: оқушыны ізгілік тұрғысынан қорғау, оқыту мен тәрбиенің бірлігі, оқушының танымдық күшін қалыптастыру

және дамыту, оқушының танымдық және шығамашылық икемділігін дамыту, әр оқушының қабілеті мен мүмкіндік деңгейіне орай оқыту, барлық оқушылардың дамуы үшін жүйелі жұмыс істеу, оқу үрдісін оқушының сезінуі керек. Білім беру технологияларының озық әдістерінің бірі болып табылатын, кәсіптік білім беруге жақсы әсерін тигізетіні – ойын әдісі болып табылады. Білім беру жүйесінде инновациялы технологияның түрі болып табылатын әрекетті технологиялары қолданылу қажет етеді. Осындай технологиялардың басты мақсаты – «Іскерлік ойын» әдісі болып табылады. Ойын әдісі оқушының материалды ұғынудың барлық амалдарын, қабылдаудың барлық түрлерін қолдана отырып, қанағаттандырады. Модульдік классификация бойынша ойын бағдарламасы дайындалу керек. Материалды меңгеру үшін әр бөлімге оқушылар бірнеше топқа бөлу керек. Сол оқушылар берілген материал бойынша дайындық жүргізеді де оны жүзеге асыру үшін әрекет жасайды. Олардың басты мақсаты - оқу материалын тереңдей өз бетімен талдауға көмектесетін ақпаратты берудегі және басқа да құралдарын барынша пайдалану қажеттігі туындайды. Ойын дайындау барысында оқушылардың шығармашылық қабілеттіліктерін қоса қосымша бейстандартты ойлау мүмкіндігіне ие болады және дамиды. Топтар арасындағы бәсекелестік ойын әдісінің тиімділігін арттыру үстінде. Ойын әр модульге ерекше, айрықша болады.

“Жаңа технологияны қолдану арқылы оқушылардың ойлау қабілетін дамытып, өздігінен жұмыс істеуге, тұжырымдауға баулуды үйрету”. Мен “Сын тұрғысынан ойлау” технологиясының әдіс-тәсілдерін әр сабақта қолданып жүремін. “Сын тұрғысынан ойлау” бағдарламасының ерекшелігі мұғалім- “үйретуші”, оқушы- “үйренуші” емес, мұғалім мен оқушының теңдігі болып табылады.

“Сын тұрғысынан ойлау” бағдарламасында мына мәселелерге басты назар аударамын:

- *Әр оқушының еркін жауап беруіне жағдай жасалу керек;
- *Сенімділікке тәрбиелеу үшін баланың жауабын санмен бағаламау керек;
- *Қиялын дамыту үшін “Менің ойымша”, “меніңше” деген жауапқа дағдыландыру қажет;
- *Тіл байлығын дамыту үшін жауапты соңына дейін тыңдау керек;

*Оқушының жауабын нақтыламауға, қайталамауға тырысу қажет; *Жауап беруге тілек білдірмеген баланы өз еркінсіз, қинап сұрамау керек; *Жеке тұлға ретінде “Мен” деген ролін көтеру қажет, өз пікірін қалыптастыру керек; Сабақ құрылымында 3 кезеңді қолданып келемін:

1. “Ой қозғау”. Бұл кезеңде оқушылардың қызығушылығын ояту үшін әртүрлі жұмыстар беремін.
2. “Мағынаны тану” кезеңінде. Мұнда мәтінді жан-жақты және әр тұрғыдан талдау жұмысы жүргізуді үйренеді.
3. “Ой толғаныс” кезеңінде оқушылар сабақ кезінде алған мәліметтерін қорытындылап, ойларын тұжырымдап, әрекет жасауды үйренеді.

Бұл жұмыстар бар стратегиясына қатысты жүргізіліп жүр. Бірінші сатысы- жеке жұмыс жасау. Екінші сатысы- жұптық жұмыс жасау. Үшінші сатысы- топ аралық жұмыс жасау. Бұл технологияның тиімділігі сабақ үстінде оқушылардың еңбек атқаруын талап етіп, оларды ізденіске, өз ойларын жеткізуге ынталандырып қызықтырады. Физика сабағында бұл технологияның тиімділігі неде?- деген сұрақ тууы мүмкін екендігі айтылады.

1. Оқушылардың өз бетінше жұмыс істеу, зерттеу жұмыстарын жүргізуі, ізденуі үйренеді;
2. Жұптық, топтық жұмыс барысында өз білімін, біліктілігін көрсете алуды үйренеді;
3. Сөйлей білуге, тыңдауға және тыңдай біле дағдысына үйренеді;
4. Сабақ үстінде өзін еркін сезінуге, ойын еркін айтуға үйренеді;
5. Қателесуден қорықпауға үйренеді;
6. Өз ойын дәлелдеуге мүмкіншілік береді;

7. Жазба және ауызекі сөйлеу тілін дамытады.

Адам баласы есту арқылы сөйлеп үйренеді. Көру, сезу, салыстыру арқылы дамытады. Осы орайда “Сын тұрғысынан ойлау” бағдарламасының ассоциациялық кластер құрап, Венн диаграмма, т.б. стратегия жаңа сабақты үйренуде, бекітуде, қайталауда жазба жұмыстарына дайындық ретінде өте тиімді әдіс.

Мен физика сабағында осы СТО технологиясын қолдана отырып, бірнеше сабақтар өткізіп келемін. Атап айтқанда, 7-сыныпта “Кинетикалық және потенциалдық энергиялар”, “Жұмыс, Қуат ” тақырыбын өтуде, 8-сыныпта «Жылу құбылыстары» тарауын бекітуде, 9-сыныпта “Импульстің сақталу заңы”, “Тербелістер мен толқындар” тарауын қайталау сабағын өткізгендегі осы технологияның өте қолайлы, тиімді екендігіне көз жеткізе отырып, оқушы белсенділігін, қызығушылығына үлкен жол ашады деп сенімді түрде айтуға болады. Жаңа технологиялардың басқа да түрлерін қолдана отырып, сабақ өткізу мұғалімнің шеберлігін шыңдайды, оқушының қызығушылығын арттыруға болады. Физиканы меңгеруде қосымша сабақтардың ықпалы өте зор маңызы бар. Осыған байланысты қолданбалы курстар 10-11 сыныптарда өткізіп жүрмін. “Физикадан есептер шығару практикумы” 10 -11 сыныптары. Факультативтік сабақтар “Күрделі есептерді шешу” 9 сынып бойынша. Интерактивті тақтаның оқытушы мен оқушыға тиімділігі арттырады. Оқытушылар үшін тиімділігі бар. Білім алушылар үшін артықшылығы мол. Жаңа материалды сыныптың ортасында тұрып түсіндіруге, үлкен аудиториямен жұмыс істеу мүмкіндігі мол. Сабақты қызықты етеді және мотивацияны дамытуды жетелейді. Кез-келген қосымшаның жоғарғы жағына өз ойын жазуға, сурет салуға мүмкіндік береді және импровизация мен икемділікті мадақтайды деп ойлаймын. Ұжымдық жұмысқа қатысуға көп мүмкіндік береді, жеке және әлеуметтік дағдыны дамытып отырады. Сабақ барысында кез-келген сөзді сақтауға тақтадан көрсетуге және материалдың меңгеру деңгейін жеңіл тексеру мүмкіндігін беріп жүр. Материалдың анық, тиімді және серпінді берілуі нәтижесінде күрделі сұрақтарды тез қабылдайды және игеруге көмектеседі. Оқытушылар дайын материалдарымен алмасуға және оларды қайтадан пайдалану мүмкіндігі мол. Білім алушылар өз-өздеріне сенімді болады және шығармашылықпен жұмыс істеуге мүмкіндігі қажет. Оқытушыларды оқытудың жаңа жолдарын іздеуге ынталандырады, кәсіби жағынан өсуге ұмтылдырады деп ойлаймын. Оқушылар жекелеген қажеттілікке сәйкес белгілі бір ресурстарға сүйеніп, оқудың түрлі әдістерін қолдануды қажет етеді. Мұғалім тақта алдында тұрып, бір мезетте мәтіндік, аудио, бейне құжаттарды DVD, CD-ROM және интернет ресурстарын қолдана алатын керемет кезең. Интерактивті тақта – оқытушыға оқыту үрдісін оңтайландыруға, білім алушының танымдық белсенділігін дамытып, мазмұнды және көрнекі тапсырмалар құруға, сабақты құрылымдауға, сабақ барысы мен қарқының жақсартуға мүмкіндік беретін жаңа ақпараттық технологиялық құрал екеніне көз жеткізіп келемін. Интерактивті құралдарды сабаққа пайдаланғанда дидактикалық бірнеше мәселелерді шешуге көмектесіп жүр.

*Пән бойынша базалық білімді меңгеру үшін;

*Алған білімді жүйелеу барысында;

*Өзін-өзі бақылау дағдыларын қалыптастыру барысында;

*Жалпы оқуға деген ынтасын арттыру кезеңінде.

Қытайдың бір нақыл сөзіне көңіл аударсақ: «маған айтшы - мен ұмытып қаламын, маған көрсетші - менің есімде қалады, өзіме істетші - мен сонда түсінемін» делінген екен. Яғни, оқушылардың көпшілігі естігенінің 5%-н және көргенінің 20%-н есте сақтайтыны белгілі екен.

Аудио және видеакпаратты бір мезгілде қолдане есте сақтауды 40-50% дейін арттырады екен. Осы сөздерден интерактивті оқытудың мәні өз көрінісін табады. Қорыта келгенде, жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты міндеттері мынадай:

- әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу керек;
- білім мен білігіне сай келетін бағдар тандап алатындай дәрежеде тәрбиелеу қажет;
- өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту керек;
- аналитикалық ойлау қабілетін дамыту керек.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру курстарының бағдарламасы. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Үшінші (негізгі) деңгей. Үшінші басылым. – Астана:, - 2019 жыл.
2. Р.Башарұлы, Р.Башарұлы, У.Токбергенова, Д. Қазақбаева, Физика. 7- 9 сынып, «Мектеп» баспасы 2020ж.
3. А.Әлімов, Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері, Алматы, 2020ж.

Абдильдина М.К., Аманкулова М.Н.

«№9 ЖББМ» КММ, Сәтбаев қаласы

БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Қазіргі білім беру жүйесі ақпараттық технологиялар мен компьютерлік коммуникацияларды белсенді қолдануда. Әсіресе қашықтан оқыту жүйесі жедел қарқынмен дамуда, бұған бірнеше факторлар, ең бастысы – білім беру мекемелерінің қуатты компьютер техникасымен қамтылуы, оқу пәндерінің барлық бағыттары бойынша электрондық оқулықтар құрылуы және ғаламтордың дамуы мысал бола алады.

Компьютер оқушы үшін қоршаған әлемді танудың табиғи құралы болып табылады. Олай болса барлық сабақтарды компьютердің қуаттануымен жүргізуді үйрену – бүгінгі күннің кезек күттірмейтін өзекті мәселелерінің бірі. Білім беру саласында озық технологиялардың енуі мұғалімнің ойлану стилін, оқыту әдістемесін өзгертеді.

Биология пәнін оқытудағы озық технологияларды пайдаланудағы басты мақсат – педагогтерге білім беру үдерісінде көмектесу. Оған: оқыту бағдарламалары, оқытуда қолдануға арналған электрондық оқулықтар, тексеру бағдарламалары мен тесттік, өзіндік жұмыстар ерекше орын алады.

Заман талабына сай адамдардың мәлімет алмасуына, қарым-қатынасына ақпараттық - коммуникациялық технологиялардың [кеңінен қолданысқа еніп](#), жылдам дамып келе жатқан кезеңінде ақпараттық қоғамды қалыптастыру қажетті шартқа айналып отыр. Қоғамның негізгі талабы – оқушыларға ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық ойлау-құрылымдық ойлау қабілеттерін дамыту, технологияны пайдалану дағдыларын қалыптастыру және оқушы әлеуметінің ақпараттық сауатты болып өсуі мен ғасыр ағымына бейімделе білуге тәрбиелеу, яғни қоғамға бейімдеу.

Биологияны оқытуда педагогикалық тәсілдерді іске асыру үшін сабақта төмендегідей жұмыс түрлерін қолдану қажет:

1. эксперименттік жұмыс;
2. ойын / модельдеуді қолдану;
3. биология мәселелері бойынша түрлі дереккөздерден қажетті ақпаратты тандау (мысалы, генетикалық түрлендірілген өнімдердің әсері, адамды клондау, органдарды трансплантациялау), талдау жүргізу, алынған ақпаратты салыстыру және шынайы бағасын ұсыну;

4. биология саласындағы түрлі мәселелерді зерттеуге бағдарланған эксперимент құрастыру және өткізу (мысалы, Қазақстанның экологиялық мәселелері);
5. биологиялық үдерістер мен табиғи құбылыстарды ұғыну, түсіндіру және болжау үшін модельдеудің түрлі инновациялық тәсілдерін қолдану;
6. зертханалық жұмыстардың жүргізілуін жеңілдету және шұғыл кері байланысты қамтамасыз ету, гипермәтінді түсіндірмелерді бірнеше рет қарап шығу барысында уақытты үнемдеу

1-сызба. Жаңа технологияның педагогикалық қағидалары

Биологияны оқыту үдерісінде әдіс таңдаған кезде оқу материалының мазмұнын және шешілуге тиісті нақты оқу – тәрбие міндеттерін, биология кабинетінің оқу жабдығымен жабдықталуын үлестірмелі материалдарының болуын, оқушылардың жас ерекшеліктерін, олардың дайындық деңгейін ескеру қажет. Оқу баланың ойлауын дамытуға септігін тигізу үшін оларды біліммен қатар, талдау, жинақтау, салыстыру, сәйкестендіру ортақ, жеке және ерекше белгілерін анықтау, жалпылау, қорытындылар жасай білуді қалыптастырамын. Мысалы, мен өз сабағымда «Құрылысшы ойыны», «Қораптағы сұрақ», «Серпілген сауал», «Температура өлшеу», «SVOT» «Сұраққа жылдам жауап», «Мұғалімге хат жазу», «Сұхбат алу», «Қалың және жұқа сұрақтар», «Логикалық тізбекті ажырату», «Шырша және фишбоун», «Стикердегі диалог» әдіс-тәсілдерін қолдану барысында оқушылардың сабаққа деген қызығушылықтарының артатындығын аңғардым. Сабақ барысында күтілетін нәтижеге жету жолында ресурстарды молынан қолданамын.

Жаратылыстану бағытындағы пәндердің ақпараттануына қалалық Білім басқармасының тигізіп жатқан көмегі өте зор. Сәтбаев қаласының барлық мектептері жаңа биология кабинеттерімен жабдықталған. Соның арқасында барлық биология кабинетінде интербелсенді тақта кеңінен қолданылуда.

Интербелсенді тақтаның мүмкіндіктері:

1. Ақпарат өнімінде көрсетілген өзіндік бет құру мүмкіндігі туындайды.
2. Бейне сапасын сақтайды және қызықты фрагменттерді немесе бейнелерді экранда үлкейтеді;
3. Слайдтарда, флипчартта қателер жіберілсе, тез арада түзетуге болады;
4. Сабақта ACTIVote тестілеу жүйесі арқылы тест алу мүмкіндігін қолдануға болады;
5. ACTIVwand сілтемесінің көмегімен тақтаның жоғарғы бөлігіне де қол жеткізуге мүмкіндік береді;
6. Сабақта көрнекілікті қолдану деңгейі артады;
7. Сабақтың өнімділігі артады;

8. Оқушылардың білім деңгейіне оң әсер етеді.

Күтілетін нәтиже:

- Оқушылар компьютер арқылы білімдерін кеңейтеді және ақпарат көздерімен жұмыс жасауға үйренеді;
- Оқушылардың танымдық белсенділіктері артып, өзіндік көзқарастары қалыптасады;
- Оқушылар ғылыми зерттеу жұмыстарымен айналуына мүмкіндік туады;
- Ақпараттық технологияның тиімділігін іс-тәжірибеден бақылайды.

Белсенді оқу әдіс – тәсілдері оқушылардың білімдерін, дағдыларын және түсініктерін дамытуға арналған орта.

Белсенді емес	Белсенді	
Проблемалық дәріс, пресс-конференция, диалог-дәріс, қатемен жұмыс дәріс	Іскерлік ойын	
Эвристикалық әңгімелесу	Педагогикалық жаңдаят	
Оқу дискуссия	Іс-әрекетті зерттеу бойынша қойылым	
Әдебиеттермен өзіндік жұмыс	Ойын түрлеріне жатпайтын:	
Семинарлар	Ұжымдық ойлау қызметі	ТРИЗ жұмысы және т.б.
Пікір-талас		

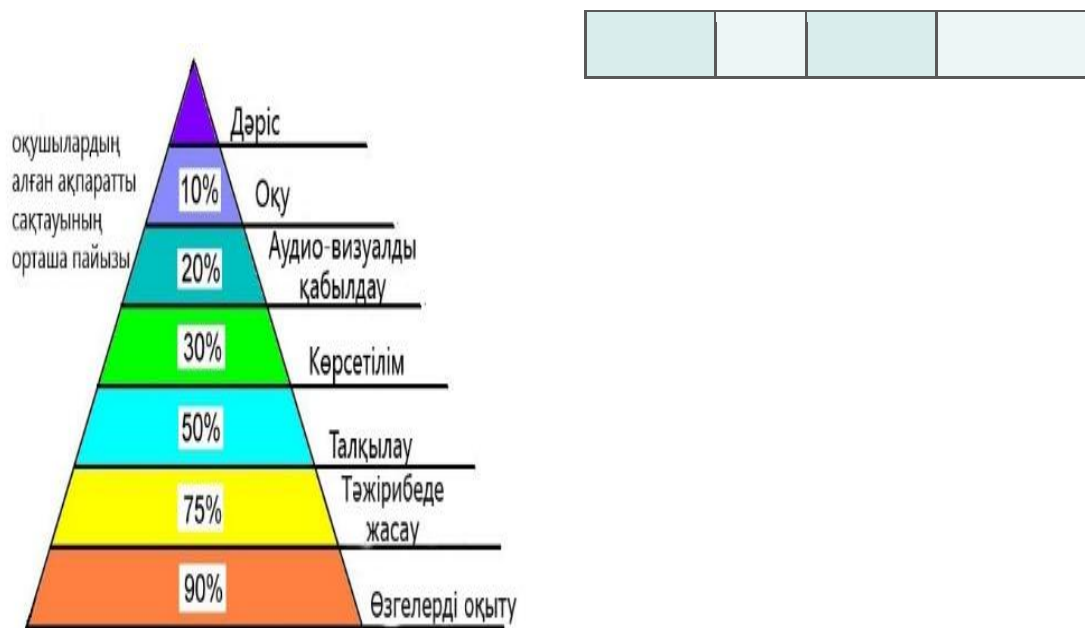
1-кесте. Белсенді оқытудың әдіс – тәсілдері

Белсенді әдіс-тәсілдерді оқыту үдерісінде қолдану келесі міндеттерді шешеді:

- Пәнге деген қызығушылығын қалыптастырады;
- Оқушыларды өзіндік жұмыс жасауға дағдыландырады;
- Оқушылардың әлеуметтік тәжірибесін нығайту арқылы өмірлік жағдаяттарға өз көзқарастарын білдіреді;
- Сабақта өзіне сенімді болады;
- Өзінің жеке тұлғалық қасиетін көрсетеді;
- Оқушылар сыни тұрғыдан ойлау арқылы күрделі міндеттерді шешу кезінде талдау жасап, келешекте қателіктер жібермеуге тырысады, қарама-қайшылық пікірлерді ескере отырып, нақты шешім қабылдайды, пікір-таласқа қатысады, басқа адамдармен қарым-қатынасқа түседі.

Қытай ғұламасы Конфуций «Маған айтып берсең – ұмытып қаламын, көрсетсең–есте сақтармын, ал өзіме жасатсаң–үйренемін дегендей, оқушылардың ақпаратты сезім органдары арқылы қабылдауын төмендегі мәліметтерден байқауға болады.

Құлақ	Көз	Дауыс	Тері арқылы сезіну	Ақпарат алу

2-сызба. Сезім органдарын оқу үшін пайдалану.

«Ұстаздың биігі ойлана қарасаң биіктей береді, үніле қарасаң, тереңдей береді, қол созсаң қарсы алдында, айналсаң артында тұрғандай» — деп Сократ айтқандай бәрі өз қолымызда. Оқытушының міндеті білімді көбейту емес, осы білімдерін өз бетімен алуға мүмкіндік беретіндей құралмен қамтамасыз ету және оқушының жекелей дамуы, жеке тұлғаның қалыптасуы, өзін өзі жетілдіру және қоршаған әлемді жетілдірудің инновациялық қажеттіліктерін қалыптастыру. Білім беру үрдісінде жаңа технологияларды дамыта оқыту, оқу-тәрбие үрдісінің сапасын жоғарлатуды көздейді. Осы тұрғыдан бүгінгі күні жаңа технологияның тиімді әдіс-тәсілдерін жас ұрпақтың бойына сіңіре отырып тәрбие беру мұғалімнің басты міндеті.

Биология - бұл орта буында алғаш қосылатын пән. Сондықтан орта буында өсімдік құрылысы өсімдік жайындағы білім берудің алғашқы баспалдағымен танысады. Осы пәнді оқытуда жаңа технологиялардың тиімді әдісін алып жетілдіру барысында есте сақтауға негізделген ақыл ойын дамыта отырып оқушының пәнге деген қызығушылығын арттыруға болады.

Қорытындылай келе, жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша менің көкейге түйгенім: алдымызға бір мақсат қоя отырып, сол мақсатқа жету жолында шәкірттердің жүрегіне жол тауып, әрекеттендіре білу шеберлігіне жетсек, егемен елдің ұл-қыздары білімді де білікті болып шықпақ. Соның арқасында біз бәсекеге қабілетті, іргесі мықты ел боламыз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Оқыту –тәрбиелеу технологиясы Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал, №3, 2010ж.
 2. Мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасы, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2016ж.
 3. Нұрғалиева Г.К. Электронды оқулықтар- мұғалім мен оқушының қызметін ізгілендіру құралы.Республикалық журнал, №4 2010ж.
 4. Биология. Қазақстан мектебі, №4, 2012ж.
- Назарбаев.Н.Ә «Қазақстан-2050» Қазақстан халқына жолдауы 2012ж

XXI ҒАСЫРДЫҢ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ЖЕТЕКШІ ҮРДІСТЕР

Бұл мәселенің өзектілігі қазіргі білім берудің айқын өзгерістерге ұшырауында жатыр. Өзіне тән ерекшелігі-оның динамикасы және оқыту процесінде қамтылу қажетті білім көлемінің үнемі өсуі. Сонымен бірге, XXI ғасырда оқыту әдістемесінде пайда болған негізгі қарама-қайшылық – бұл біліс алушылардың білімнің үлкен белестерін бағындыру процесіне қарамастан, іс жүзінде білімсіз болып табылады. Бұл үрдіс нақты ғылымдарда да, гуманитарлық және жаратылыстану ғылымдарында да байқалады. Білім алушылардың білімі үстірт, фрагменттік. Бұл ішінара қазіргі жастардың үлкен көлемде ақпаратты есте сақтаудың қажеті жоқ екенін түсініп, терең білімге бейімделмегендігіне байланысты, өйткені қол жетімді гаджеттер арқылы Интернетке жүгініп, сол жерден жауап табуға болады.

Екінші жағынан, бүгінде оқуға деген мотивация өте төмен, егер мектепте алған білімнің көп мөлшері қажет болмаса, неге оқу керектігін түсінбейді. Жыл сайын бұрын сұранысқа ие болған ондаған мамандықтар жойылып кетеді, сонымен бірге ақша табудың ондаған жаңа жолдары пайда болғаны, білім алушылардың пәндерді терең оқуға құлықсыздығын түсіндіреді. Бұл мақаланың мақсаты-қазіргі білім берудің негізгі жетекші тенденцияларын үрдістерін талдау болып табылады. Мақаланың негізгі міндеттері: Заманауи білім берудің ерекшеліктерін талдау; XXI ғасырдағы білім берудегі жетекші тенденциялар; инновациялық технологиялар; заманауи мұғалімнің жеке қасиеттері және оның өзін-өзі дамытуы; заманауи мұғалімге қойылатын талаптар. XXI ғ. мен XX ғ. арасындағы айырмашылықтарды зерттеу; педагогтың цифрлық сауаттылығын жетілдіру мүмкіндіктері. Цифрлық орта арқылы педагогикалық мәселелерді шешуді ұсыну. Педагог жұмысына инновациялық технологияларды енгізуді Р.Абалұев, Н.Борисова, А.Гостин, Р.Иващенко, О.Михайлова және т.б. зерттеді.

Сонымен бірге, оқу процесінде инновациялардың едәуір көп мөлшері мұғалімдерге олардың консервативті көзқарасына байланысты белгісіз болып қала береді. Сондықтан, қарастырылып отырған мәселені зерттеудің өзектілігі көптеген инновациялар мен мұғалімдердің әлсіз шеберлігі арасындағы қайшылықпен ерекшеленеді. Әрине, XXI ғасырдың білімі XX ғасырдың білімімен бірдей емес. Айырмашылықтар барлық жағынан бар: оқыту тәсілдерінде, пәндер жиынтығында және оларды оқытуға қойылатын талаптарда, оқыту нысандарында, білім алушылар тарапынан да, мұғалімнің ынталандыру деңгейінде байқалады. Жаңа мыңжылдықтың білім беруіне тән негізгі үрдісті педагогтарға ғана емес, білім алушыларға да тән өзін-өзі дамыту деп санауға болады, өйткені білім беру мекемелерінің тұжырымдамалары 2000-шы жылдардың басында жарияланған жеке тұлғаға бағытталған тәсілге қарамастан, әрбір білім алушының барлық мүдделері мен қалауларын есепке ала алмайды. Шын мәнінде, ол әлі күнге дейін білім беру мекемелерінде толық көлемде іске асырылмайды. Бұл оқушы сыныптарында, студенттік топтарда бала саның көп болуына байланысты, білім алушыларға тьюторлық қолдаудың болмауына және негізінен-педагогтердің басым бөлігінің тәрбие қызметінен тек білім саласы бойынша өздігінен ысырылып шығарылуына байланысты. Өкінішке орай, оқушылар мектепке қызығушылық танытпайды, сондықтан болашақта студент мәртебесін алғаннан кейін олар өздерінің дамуының ұсынылған жеке траекториясына қызығушылық танытпайды, нәтижесінде қағазға жазылған жеке тұлғаға бағытталған тәсілді ұйымдастыруға деген ұмтылыс іс жүзінде жүзеге асырылмайды. Цифрландыру-технологиялық прогрестің ықпалымен қоғамдық өмірдің барлық салаларын қайта жандандырудың тағы бір маңызды кешенді процесі.

Кез-келген жаһандық өзгерістермен бірге жүретін әлеуметтік бейімделудің қиындықтарына қарамастан, мұғалім мен білім алушы жасанды интеллект, бұлтты технологиялар, үлкен деректер сияқты құбылыстармен жұмыс істеуді үйреніп, одан барынша пайда көруі керек. Өсіп келе жатқан цифрландырудағы белгісіздіктің қазіргі жағдайында мұғалімнің өзін-өзі дамытуының негізгі бағыттарын атап өтуге болады.

Бірінші ден, педагогикалық кәсіби сауаттылықты жетілдіру, яғни тақырып бойынша теориялық және практикалық білім мен дағдыларды өзектендіру және кеңейту. Бұл бағыт әлеуметтік-экономикалық орта тез өзгеретіндігімен байланысты, мысалы, өндірістік күштерді орналастыру орталықтары (География сабағында көрсету маңызды), белгілі бір оқиғаларға (тарихқа) көзқарастар өзгереді, зат пен материя қасиеттері (физика) саласында жаңа білім пайда болады, жаңа туындылар жазылады (орыс тілі мен әдебиеті) және т.б.

Екіншіден, мұғалім, әрине, өз пәні аясында пайда болатын трендтер мен жаңа ақпаратты білуі керек, әсіресе қазіргі студенттер білім беру арналары мен ресурстарына кең қол жеткізе алатындықтан және жаңа ашылулар мен геосоциалдық (геосаяси) өзгерістер туралы да білуі мүмкін.

Үшіншіден, заманауи цифрлық ортаны дамыту педагогке өз саласындағы жаңалықтарды кәсіби ресурстар (жаңалықтар арналары, әлеуметтік желілердегі топтар, Ютуб және Қазтуб-тағы ағартушылық бейнелер, ғылыми және ғылыми әдебиеттің агрегаторлары бар, оларға ғылыми-электрондық кітапханалар мүмкіндік береді және т.б.) арқылы қадағалауға мүмкіндік береді.

Цифрлық сауаттылықты жетілдіру-цифрлық ортаның белсенді дамуымен және адам өмірінің барлық салаларына ақпараттық технологияларды енгізумен байланысты 2000 жылдардың басында пайда болған салыстырмалы түрде жаңа бағыт. Білім беру саласы да ерекшелік емес. Қазіргі сабақты (сабақты) презентациясыз, ал үй тапсырмаларын дайындауды – планшетсіз және Интернетке қол жеткізусіз елестету қиын. Кітаптар, оқулықтар, дәрістер конспектілері және т.б. сандық форматқа көшіріледі.

Төртіншіден, бүгінде мұғалім өзінің оқыту әдістемесін жетілдіруге бел бууы керек. Бұл бағыт әр түрлі пәндерді оқытудың әдістемелік аспектісі жаңа буынның ерекшеліктеріне (ақпаратты тәсілі, сандық ортадан ақпарат алудың басымдылығы, мотивацияның ерекшелігі), білім беру мен отбасылық құндылықтардың басым бағыттарына (отбасындағы баланың жеке басының басымдығы, балалардың жарақаттарын азайту мен алдын-алуға ұмтылу, ата-аналардың педагогикалық рефлексиясының жоғары деңгейі, жазаны азайту және т.б.) және олардың өмірдің барлық салаларына енуіне байланысты трансформациялық өзгерістерді бастан кешіреді (мысалы, гамификация). Білім беру ортасының қолжетімділігі білім алушыға мысалдарда дұрыс көзқараспен сабақтарда теорияда сипатталған процестерді түсінуге мүмкіндік береді. Соңғысы пәндер бойынша көптеген көрнекі онлайн сабақтар мен презентацияларда, білім беру бейнелерінде, вебинарларда көрінеді, олардың көпшілігі тегін. Мұның бәрі мұғалімді білім берудің догматикалық принциптерінен бас тартуға және дәстүрлі әдістермен қатар проблемалық әдістерді, пікірталастарды, ойын әдістерін (мысалы, географиялық диктанттың орнына квест), іскерлік ойын әдістерін, әртүрлі интерактивті әдістерді және басқаларды қолдануға мәжбүр етеді.

Коммуникацияның жоғары деңгейі сонымен қатар әлеуметтік желілер мен мессенджерлердің кең танымалдылығына байланысты ХХІ ғасырдың білім беру үрдістерінің бірі болып табылады. Мұғалімнің сөйлеу мәселесі филологтар қадағалауда ұстайтын мәселе деп ойлау қате. Бұл аспект психологтарға, мұғалімдерге, логопедтерге және басқа мамандарға, соның ішінде жалпы мәдениетке де қатысты болды. Қазіргі білім берудің тағы бір үрдісі-білім алушылардың білімдеріндегі үстірт білім болуы. Шамасы, бағдарлама соншалықты кең, ал оқулықтардағы білім ауқымды және күрделі болғандықтан, осы немесе басқа тақырыпты терең зерттеу мүмкін емес. Өкінішке орай, бұл үрдіс барлық пәндерден байқалады. Мұның неге байланысты екендігіне нақты жауап беру мүмкін емес – қысқа уақыт ішінде материалдың үлкен дәрежеде қамтылуына ұмтылыс па, немесе қазіргі баланың дамыған дүниетанымына қойылатын талаптардың жоғарылау ма, бірақ факт факт болып қала береді.

Білім алушыларға қойылатын осындай жоғары талаптарға байланысты қарқынды өзгеретін білім беру ортасы жағдайында педагогке қойылатын талаптар да өзгереді. Жаңа буын мұғаліміне қойылатын талаптардың басты айырмашылығы-мақсатты бағдарлардың өзгеруі, демек, педагогикалық құралдар да өзгеру тиіс. Оның қызметі технологияға ие болады, яғни мұғалім жобалық қызметті, проблемалық оқытуды, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды ұйымдастыру дағдыларын басшылыққа алуы керек.

Қазіргі мұғалімнің басты мақсаты-жаңа білім беру емес, студенттерді оларды іздеуге ынталандыру, өйткені өздігінен алынған білім дайын түрде берілгендермен салыстырғанда анағұрлым берік. Бұл ретте білімді бақылау мен бағалау да өзгерді және қазіргі заманғы педагогтің жеке қасиеттерінің болуын болжайды, оларға мыналарды жатқызуға болады: әдептілік, толеранттылық, талапшылдық пен принциптілік, объективтілік пен адалдық, адамгершілік, балаларға деген сүйіспеншілік, қарым-қатынаста ашықтық, еңбексүйгіштік, терең білім, оның ішінде шет тілін жоғары деңгейде меңгеру, сауатты сөйлеу, жұмыстағы заманауи көзқарас (цифрлық білім беру ортасына батыру), шығармашылық тәсіл және білімқұмарлық, педагогикалық тәжірибенің болуы.

Цифрлық технологиялар туралы айтатын болсақ, байланыс пен ынтымақтастық цифрлық технологиялар арқылы өзара әрекеттесуден, цифрлық технологиялар арқылы алмасудан, ынтымақтастықтан және азаматтық қатысудан, сондай-ақ желідегі этикеттен және цифрлық сәйкестендіруді басқарудан тұрады.

Цифрлық контентті құру проблемаларды шешуді білдіреді, атап айтқанда: техникалық проблемаларды шешу; қажеттіліктер мен технологиялық шешімдерді анықтау; цифрлық технологияларды креативті қолдану; цифрлық құзыреттіліктегі олқылықтарды анықтау. Осыған байланысты цифрлық білім беру кеңістігін меңгеру дәрежесін анықтау үшін педагогтің цифрлық құзыреттілігіне тұрақты түрде диагностика жүргізу қажет. Қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар басым бөлігі визуализациялау құралдарының көмегімен өзін-өзі бақылауға мүмкіндік береді. Қазіргі мұғалімге өз қызметін «сырттан» бағалау қиын. Сондықтан бүгінгі күні педагогикалық қызметті өзін-өзі бағалау үшін түрлі құралдар ойлап табылған.

Осылайша, қазіргі қоғамындағы өзгерістер қоғам мен мемлекеттің жаңа буын мамандарын даярлаудағы қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін білім беру жүйесін барабар модернизациялауды талап етеді. Жұмыстың теориялық маңыздылығы педагогтің цифрлық сауаттылығын ХХІ ғасырдың жетекші білім беру үрдістерінің бірі ретінде жетілдіру мүмкіндіктері туралы педагогикалық білімді кеңейту болып табылады. Практикалық маңыздылығы педагогикалық мәселелерді сандық орта, мұғалімнің өзін-өзі дамытуының негізгі бағыттары арқылы шешу ұсынысында көрінеді.

Әдебиеттер:

1. Ажсувакова Т.П., Ахмедова Е.М., Горбунова Н.В., Давидова Л.Н. Психолого-педагогические аспекты осуществления образовательного процесса в современных социокультурных условиях. Москва, 2021.

Абитаева Р.Ш. Абдихамитова А.У.

КГУ «Школа-лицей № 4 им.Абая», г. Сатпаев, Казахстан

ПСИХОЛОГО - ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ОБУЧЕНИЯ ТАЛАНТЛИВЫХ И ОДАРЁННЫХ УЧЕНИКОВ

Все дети обладают уникальными сильными сторонами и талантами. Однако некоторые дети обладают особенно развитыми навыками и способностями в одной или нескольких областях. Таких детей можно назвать одаренными и талантливыми.

Одаренный ребенок - это ребенок, обладающий способностями выше среднего и специфическими характеристиками, которые играют важную роль в росте, развитии и образовании этих детей. Исследователи подтверждают важность ранней социализации, семьи и основных учителей в непрерывном развитии одаренного ребенка на интеллектуальном, социальном, эмоциональном и соматическом планах.

Развитие и проявление креативности у одаренных детей зависит от их когнитивного компонента, личностных особенностей, мотивации. Одаренный ребенок рано проявляет специфический интерес к определенной области.

Такой ребенок имеет позитивное самовосприятие, высокую самооценку, уверенность в себе, высокие цели, чувство собственного достоинства, большую независимость, которая проявляется в нонконформизме и инициативности.

Попытки определить одаренность с концептуальной точки зрения не привели к единому мнению, потому что очень трудно определить, что такое одаренность. Общая одаренность представляет собой общие интеллектуальные способности, общие творческие способности, продуктивные и творческие способности, сумму специфических навыков, способность использовать процесс мышления, специфическую область интеллекта и творчества.

Л. Корен определяет одаренность как некий комплекс черт характера, навыков, мотивации и креативности, который позволяет индивиду превзойти средний результат в какой-то области человеческой деятельности [1].

Однако со временем появились некоторые новые концепции, которые помогли определить некоторые общие знания о природе одаренности. Одна из них заключается в том, что одаренность - это не результат одной характеристики, а сочетание нескольких качеств - способностей и личности.

С другой стороны, одаренность не обязательно проявляется только в продуктивных или творческих способностях; ведь можно обсуждать ее как потенциальную, латентную основу, которая будет поддерживаться окружающей средой, стимулироваться и воспитываться, развиваясь в определенную форму талантов.

Поэтому общепринято, что одаренный ребенок обладает потенциалом, который значительно превышает уровень большинства других детей того же возраста, в одной или нескольких областях навыков, таких как язык, решение проблем, физические или межличностные навыки. У одаренного ребенка есть потенциал стать, например, великим писателем, мыслителем или художником. Этот ребенок не только обладает таким потенциалом, но и развивает навыки, необходимые для работы на таком продвинутом уровне.

В рамках понятия одаренности связывают несколько терминов, которые иногда обозначают очень четкую разницу. Поэтому мы можем говорить об одаренном ребенке, гении, таланте.

Обычно считается, что одаренность возникает как от природы (наследственности), так и от воспитания (окружающей среды). Известно, что одаренные дети должны воспитываться в интерактивной и стимулирующей среде.

Роль окружающей среды начинает влиять на развитие ребенка еще до рождения и во время него. Первые четыре и пять лет жизни ребенка особенно важны для определения его дальнейшего развития. Обогащенная среда предлагает одаренным детям дополнительный опыт стимуляции и взаимодействия для удовлетворения их особых потребностей [2].

Поведение одаренного ребенка имеет определенные признаки, которые могут развиваться в гениального творца. При этом эти признаки многочисленны, проявляются рано и часто, в основном связаны с проявлением высоких интеллектуальных способностей или специфических способностей.

Эти дети могут быть одарены во многих различных областях, к которым относятся:

- вербальная/языковая (например, умение писать, говорить или читать),
- логические и математические способности (например, нумер и классификация),
- визуальные и исполнительские искусства (рисунок, живопись, музыкальные способности),
- тело/движение/психомоторные способности (например, танцы),
- межличностные (например, общение, лидерские способности),
- внутриличностные (например, рефлексивные, самодостаточные способности) [3].

Хотя большинство одаренных детей имеют гармоничные социальные отношения с другими детьми и в целом обладают достаточной социальной зрелостью, некоторые исследования свидетельствуют о наличии социальных и эмоциональных проблем в группе одаренных с IQ 120 и более. Предположительно, в качестве первопричины этих проблем выступает несоответствие между основными возможностями развития этих детей и обычными школьными требованиями, затем в их специфических отношениях с родителями и сверстниками, особенно при наличии неадекватных семейных отношений.

Неудачам одаренных и их трудностям могут способствовать школьная программа, жесткие требования и заботы в образовании, недостаточное стимулирование учителей. Исследования показывают, что из-за важности предоставления одаренным детям соответствующей поддержки и стимулов с раннего возраста, следует, что их необходимо выявлять как можно раньше, чтобы они могли реализовать свой потенциал развития. Выявление детской одаренности может быть трудной задачей, отчасти потому, что из-за множества форм одаренность не всегда легко заметить в раннем детстве, поэтому теперь становится совершенно ясно, почему так важно раннее выявление одаренных детей, а также создание условий в семье и в школе для их правильного развития.

Ряд психологических теорий и исследований подтвердили важность интеллектуальных и неинтеллектуальных факторов для развития и проявления одаренности.

Так, среди личностных черт, способствующих развитию одаренности, наибольшее значение следует придавать специфической мотивации к работе, которую демонстрируют одаренные личности. Она включает в себя особую приверженность задаче, принятие риска, перспективу на будущее, предвидение и планирование. Когда учителя описывают одаренных личностей, они часто сообщают, что те всегда работают быстрее, лучше, успешнее, чем раньше. Эти дети проявляют специфические интересы в какой-либо области, что заметно в их увлеченности проблемой и ее решением, высокой любознательности и большом энтузиазме в работе. Они проявляют большую энергию для работы с явной потребностью в успехе.

Однако одаренность зависит не только от когнитивных или интеллектуальных факторов; очень важны также социальные и эмоциональные аспекты развития. Одаренные дети могут иметь некоторые особые потребности в одном или нескольких аспектах своего развития и много переживать особые стрессы и трудности. Вот некоторые из них:

- дополнительное давление со стороны родителей и учителей, требующее постоянного успеха,
- повышенный страх неудачи, когда они не «успешны»,
- развитие высоких требований и ожиданий от других,
- разочарование, вызванное тем, что навыки находятся на разных стадиях развития,
- трудности в общении с другими детьми того же возраста и поиск друзей того же возраста

[4].

Как отдельная энтитета, одаренные склонны к риску, более чувствительны к ожиданиям и чувствам других, очень рано проявляют идеализм и чувство справедливости, независимы и конкурентоспособны. У них есть склонность к перфекционизму, самокритичности. Их межличностные проблемы связаны с их Я-концепцией, самооценкой, самопринятием, все это приводит к развитию здоровых стратегий преодоления.

Теоретики личности предположили, что управление тревогой играет первостепенную роль в положительной адаптации. Диркес М. А. предположила, что тревожность может быть более распространена среди одаренных детей. «Хотя все дети сталкиваются с тревогой, одаренные дети часто должны справляться с ней в более раннем возрасте, чем другие дети, и с более острым ощущением возможностей, открывающихся перед ними» [5]. Она добавила, что тревожность одаренных детей может быть пропорциональна принятию их уникальных способностей и навыкам преодоления, которые они могут использовать. Также она предположила, что эта тревожность может накапливаться и становиться более выраженной в подростковом возрасте.

С другой стороны, некоторые эмпирические исследования показывают, что одаренные дети лучше адаптированы, чем их неодаренные сверстники. Очевидно, что одаренность защищает их от дезадаптации; что одаренные способны лучше понимать себя и других благодаря своим когнитивным способностям и лучше справляются со стрессом, конфликтами и дисгармонией развития. Но другая группа исследователей утверждает, что одаренные дети больше подвержены риску проблем адаптации, чем их неодаренные сверстники, потому что одаренность повышает уязвимость ребенка к трудностям адаптации. Эти дети более чувствительны к межличностным конфликтам и испытывают большую степень отчуждения и стресса, чем их сверстники.

Также одаренность - это риск психосоциальной изоляции, поскольку чрезвычайно одаренные дети считают себя более интровертными, менее социально приемлемыми и более

заторможенными. Таким образом, социальные и эмоциональные проблемы одаренных детей тесно связаны с уровнем их одаренности.

Исследования показывают, что психологическая характеристика одаренного ребенка связана с типом одаренности, образовательным подходом и личностными характеристиками ребенка, такими как самооценка, темперамент и продолжительность жизни. Имеющиеся исследования тревожности, депрессии и изоляции у академически или интеллектуально одаренных учеников приводят к мысли о том, что эти дети подвержены риску возникновения проблем с адаптацией.

Поэтому раннее выявление одаренных детей с некоторыми психологическими проблемами очень важно. Их необходимо выявлять как можно раньше, чтобы они могли реализовать свой потенциал развития. Выявление детской одаренности может быть трудной работой; отчасти из-за того, что одаренность может проявляться во многих формах. Кроме того, многие формы одаренности не всегда легко заметить в раннем детстве.

Поэтому учителям и родителям одаренных и талантливых детей необходимо последовательно реагировать на индивидуальные потребности и интересы своих детей, чтобы помочь им развить навыки, необходимые для общения с друзьями, которые не являются одаренными и талантливыми, или поговорить с ребенком о том, что одаренность не является оправданием для плохого поведения и риска социальных и эмоциональных проблем.

Список использованной литературы:

1. Корен Л. Взгляд на появление одаренности и роли одаренных людей в современном мире. Нови Сад, САЦЕН, 1990. - 153 с.
2. Сакенова И. А. Особенности обучения детей со специфическими способностями. - Алм.: Издательский центр ПРО, 2014. - 256 с.
3. Лисина М. И. Формирование личности ребенка. - СПб.: Сборник статей, 2013. - С. 29-38.
4. Выготский Л. С. История развития высших психических функций. Полное собрание сочинений. М.: Эксмо, т. 3, 2012. - 1136 с.
5. Диркес М. А. Тревога у одаренных: плюсы и минусы. Обзор Роупера, 1993. - С. 68-79.

Абишева Б.К.

КТУ «Общеобразовательная школа №34», г. Караганда

ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Глобальные изменения в системе образования продолжаются. В частности, они коснулись преобразования системы в области цифровых технологий. Сегодня, когда всё в нашем мире подвержено переменам, система образования не может оставаться в стороне и претерпевает различные трансформации и модификации. Современный мир вот уже на протяжении нескольких десятилетий живет в эпоху информационных технологий и высоких достижений. Одним из наиболее важных направлений этого времени является цифровизация общественной жизни в самых разных сферах его деятельности, и в первую очередь в сфере образования.

Мы стоим на пороге этих перемен и являемся участниками становления новой системы образования - системы цифрового образования. Именно образование на самых разных уровнях, начиная с начальной школы и заканчивая университетским уровнем, формирует общество будущего. Школа должна стать открытой изменяющемуся миру, конкурентоспособной, постоянно повышать качество своих услуг, она должна стремиться удовлетворять быстро меняющиеся интересы потребителей, иными словами, «школа обречена на изменения в изменяющемся мире».

Говоря о цифровом - образование должно способствовать формированию определённого навыка - цифровой грамотности. Под цифровой грамотностью подразумевается готовность и

способность личности применять цифровые технологии уверенно, эффективно, критично и безопасно во всех сферах жизнедеятельности.

Цифровая грамотность - важнейший навык XXI века, основа безопасности в информационном обществе. Формированию цифровой грамотности должно уделяться особое внимание наравне с читательской, математической и естественнонаучной грамотностью.

Основными задачами современной школы становятся:

- подготовить обучающихся к успешной жизни и деятельности в условиях цифровой экономики;
- сформировать личность;
- сформировать навыки и компетенции XXI века, развить способности, креативность каждого, готовность к успешной деятельности в условиях сложности и неопределенности.

Перед школой стоят новые образовательные запросы семьи, общества и государства. Новой целью образования становится: воспитание, социально-педагогическая поддержка становления и развития высоконравственного, ответственного, творческого, инициативного, компетентного гражданина республики Казахстан.

Навыки и компетенции учащихся XXI века.

Личностные качества: принятие базовых национальных ценностей, любознательность, инициативность, настойчивость, лидерские качества, социальная и культурная включенность в общественную жизнь, осознанная, ответственная деятельность.

Базовые умения и навыки: навыки чтения и письма, математическая грамотность, гуманитарные знания, естественнонаучные знания, финансовая и предпринимательская грамотность, ИКТ- грамотность, общекультурная и гражданская грамотность.

Компетенции: критическое мышление, творческое мышление, умение общаться, умение работать в коллективе, совместная деятельность и сотрудничество.

Все эти навыки и компетенции реализуются на уроках развивающего обучения. У детей формируются:

- способность ставить учебную задачу и находить способы её решения;
- способность к рефлексии собственных действий;
- умение работать с модельными средствами;
- самостоятельность суждений.

Эти качества необходимы не только для самого процесса обучения, но и для понимания его необходимости, формирование учебной мотивации. По данным разных образовательных учреждений, реализующих теорию развивающего обучения, результатам предметных олимпиад и различных интеллектуальных и творческих конкурсов, учащиеся школ развивающего обучения лучше справляются с нестандартными заданиями, требующими нахождения новых способов действия и установления новых закономерностей. Это позволяет организовать исследовательскую деятельность учащихся, как и в начальной школе, так и в среднем звене. Такая форма учебной деятельности становится основной на уроках не только предметов естественно – научного цикла.

С приходом цифрового образования происходит трансформация ценностей:

- когнитивная компетентность - вместо твердо заученных, самостоятельно созданные знания;
- интерактивное умение - умение взаимодействовать для получения знаний;
- владение практическими навыками наравне с теоретическими.

Одной из поставленных задач нашей школы это - создание информационно-образовательной среды, которая была бы комфортна для сотрудничества и взаимодействия учителей, учеников, администрации школы и родителей. Основой для этого в первую очередь, служит, конечно, материально-техническая база. В нашей школе она представлена кабинетами информатики, мобильным классом, а также компьютерами, мультимедийными проекторами, телевизорами, которыми оснащены учебные кабинеты. Действует локальная сеть, с выходом каждого педагога в Интернет.

Но цифровизация школы - это не только материально-техническая база. Это конечно наши учителя, владеющие навыками работы в сети Интернет, обладающие достаточными знаниями в области информационных и коммуникационных технологий, умеющие эффективно применять

их в своей профессиональной деятельности и готовые к постоянному повышению уровня своего педагогического мастерства.

Современные дети уже в начальной школе свободно владеют портативными устройствами и все чаще приносят их в школу. Можно, конечно, запрещать их использование, а можно продуктивно применять в образовательном процессе. Ведь для современных детей мир цифровых технологий - это уже своего рода естественная среда обитания. Поэтому их использование в процессе обучения - органичная часть повседневной жизни.

Из огромного многообразия существующих образовательных платформ и мобильных приложений, наибольшей популярностью у учителей нашей школы пользуются: LearningApps, Kahoot, Quizizz, Plickers, ThingLink и т.д. В результате работы с данными ресурсами, мы видим, как у учеников нашей школы растет заинтересованность в обучении, получении новых знаний, повышается мотивация. Внедрение новых информационных технологий позволяет нам активизировать процесс обучения, повысить темп урока, увеличить объем самостоятельной и индивидуальной работы учащихся, провести опрос всего класса, обработать результат в считанные минуты.

Более подробно хочу остановиться на доступном, на мой взгляд, интересном и простом в использовании интерактивном приложении QR-код. На уроках QR-коды можно применять на любом этапе от постановки целей до домашнего задания. На организационно-мотивационном этапе урока используем QR-коды как предположение. Например, о какой теме пойдет речь на уроке? Какой код лишний и почему? С их помощью задаем алгоритмы работы, пошаговые инструкции. Так, при изучении новой темы можно прикрепить QR-коды стикерами в учебнике и расширить пространство изучаемого параграфа. Также возможно организовать самопроверку, взаимопроверку. Например, на уроке математики дети решают задачи, а для проверки наводят на соответствующий номер QR-кода и проверяют ответ. Мотивация - быстрее решить задачу и проверить ее. При закреплении, повторении изученного материала с помощью QR-кодов можно разгадать кроссворд, поиграть в домино, лото с закодированными словарными словами, формулами, литературными героями, авторами, историческими датами и событиями. Возможности данного инструмента неограниченны. Немного желаний творчества и наш урок необычный, интересный. Включает новизну, загадку и непредсказуемость. Создать QR-код несложно, нужен лишь генератор, существующий в свободном доступе.

Опыт применения цифровых образовательных ресурсов на уроках в начальной школе прост в применении и не требует каких-либо специальных знаний. Умение работать с различными интернет платформами помогло учителям начальных классов нашей школы быстро и легко организовать учебный процесс и при переходе на дистанционную форму обучения. Уроки, классные часы, консультации, родительские собрания проводились нами на платформах Яндекс, Zoom, Coreapp.ai, Google класс и Яндекс Диск.

Процесс цифровизации вносит постоянные изменения в образование. Образование больше не ограничено местом или инструментами, такими как парты, компьютеры или учебники. Вместо этого вся сила обучения сосредоточилась у каждого на кончиках пальцев с мгновенным доступом и неограниченными возможностями.

Меняются и функции учителя цифровой школы. Учитель формирует систему ценностей сетевого общества, создаёт мотивацию к поиску, к познанию; помогает ориентироваться в потоках информации, организует и управляет совместную деятельность обучающихся. Становится координатором онлайн платформ, работает с открытыми образовательными ресурсами, информирует о сетевой безопасности, выявляет и создаёт успех, сопровождающим таланты; организует проектную деятельность.

Главное, чему мы должны научить учащихся это - получать, применять и проверять знания на практике. Именно учитель открывает мир детям, дарит истину и принимает первые детские открытия, поэтому учитель должен быть образцом для подражания, эталоном всего правильного и мудрого.

Литература:

1. Асмолов А. Г. Шок настоящего / А. Г. Асмолов // Образовательная политика. -2010, № 3(41). - С. 2-4.
2. Игнатова, Н.Ю. Дистанционное обучение в профессиональном образовании как способ изменения конкурентоспособности выпускников / Н. Ю. Игнатова // Открытое и дистанционное образование. – 2010. – № 4(40). 79

Абдрахманова А.Б.
№32 ЖББМ, Ақтасты ауылы

XXI ҒАСЫР КҰЗЫРЕТТЕРІ МЕН DAҒДЫЛАРЫН ДАМУТУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТИІМДІ ТӘСІЛДЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР.

Білім беру мен ғылымды ілгері дамыту, адамзат игілігі үшін ғылыми жаңалықтарды ашу, таным көкжиегін кеңейту қай уақытта да өзектілігін жоғалтпаған маңызды мәселелердің бірі. Ертеңгі жарқын күніміз бүгінгі өсіп келе жатқан өскелең ұрпақтың қолында болса, бүгінгі күннен бастап аянбай еңбек ету ұлт ұстаздарының отан алдындағы жауапкершілікті міндеті деп есептеймін. Абай Құнанбайұлының: «Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады: біреуі - ішсем, жесем, ұйықтасам деп тұрады. Біреуі - білсем екен демелік, «ол немене?», «бұл немене?» деп, «ол неге үйтеді?» деп, «бұл неге бүйтеді?» деп, көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап, тыныштық көрмейді. Мұның бәрі - жан құмары, білсем екен, көрсем екен, үйренсем екен деген.» сөздері қазіргі ұрпақтың білімге деген сұранысын айшықтап тұрғандай. Алдымызға келіп отырған білмекке, көрмекке құмар ұрпақтың құзіреттері мен дағдыларын дамыту жолында тиімді әдіс-тәсілдер мен инновациялық технологияларды пайдалана отырып қызығушылықтарын арттырып, ұшқыр қиялдарын оятуымыз үшін қандай қадамдар жасауымыз керек? Қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісін қарқынды түрде технологияландыру мәселесін қойып отыр.

Инновация – ол құрал және үдеріс ретінде әлдебір жаңалықты ендіру, жаңашылдық, өзгеріс деген ұғымды білдіреді. Инновация өздігінен пайда болмайды, ол ғылыми ізденістердің, жекелеген мұғалімдер мен тұтас ұжымның озық педагогикалық тәжірибесі. Бұл процесс стихиялы дамымайтындықтан, ол басқаруды қажет етеді, ал процесті басқару мұғалімнің өз қызметінде әріптестерінің тәжірибесі немесе ғылымдағы жаңа идеялар, әдістемелерді дұрыс тандап, бағалау және қолдануын қамтамасыз етеді.

Білімді дамытудағы біздің темірқазығымыз –ұстаздар. Технологияның қай дамыған түрін алсақ та ұстаздың білімі мен тәжірибиесінсіз қандай да бір жетістікке жету мүмкін емес. Білімді ұстаздың тәжірибесі мен кез-келген ұтымды таңдалып алынған технология мақсатқа жетудің кепілі.

Білім берудегі инновациялық процестердің мәнін педагогиканың маңызды екі проблемасы құрайды. Олар – озық педагогикалық тәжірибиені зерттеу, жинақтау және тарату проблемасы және педагогикалық-психологиялық ғылымдардың жетістігін практикаға енгізу. Оқу-тәрбие үрдісіне жаңа инновациялық әдіс-тәсілдерді енгізу оқушылардың білімге деген қызығушылығын, талпынысын арттырып өз бетімен ізденуге, шығармашылық еңбек етуге жол салады. Озық педагогикалық тәжірибиенің негізі болып есептелетін жаңашылдықты зерделеу – педагогикалық тәжірибелерді теориялық талдау және жинақтауға алып баратын басқыш сияқты.

Қазіргі таңда кәсіптік және технологиялық білім беру үрдісінде кеңінен қолданылып жүрген бірнеше инновациялық технологияларды атап көрсетуге болады.

Білім беру жүйесіндегі инновациялық технологиялар:

- проблемалық оқыту;
- дамыта оқыту;
- деңгейлеп оқыту;
- **Lesson Study**

- Lesson Study* мұғалімдерді оқыту және олардың тәжірибесін дамытудағы ынтымақтастық тәсілі болып табылады. Ол бірнеше циклді қамтиды. Ең бастысы «сабақты зерттеу» немесе «сабақты зерделеу».

Lesson
Study *οιη*

мақсаты мұғалімдердің педагогикалық білімі мен

Тема		Баллы			
Содержание вопроса		Правильный ответ		Материалы	
Вопрос		Правильный ответ		Материалы	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания скульптуры?		Правильный ответ: Скульптура		Материалы: Скульптура	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания живописи?		Правильный ответ: Живопись		Материалы: Живопись	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания музыки?		Правильный ответ: Музыка		Материалы: Музыка	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания танца?		Правильный ответ: Танец		Материалы: Танец	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания литературы?		Правильный ответ: Литература		Материалы: Литература	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания архитектуры?		Правильный ответ: Архитектура		Материалы: Архитектура	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания театра?		Правильный ответ: Театр		Материалы: Театр	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания кино?		Правильный ответ: Кино		Материалы: Кино	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания фотографии?		Правильный ответ: Фотография		Материалы: Фотография	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания дизайна?		Правильный ответ: Дизайн		Материалы: Дизайн	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания моды?		Правильный ответ: Мода		Материалы: Мода	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания рекламы?		Правильный ответ: Реклама		Материалы: Реклама	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания телевидения?		Правильный ответ: Телевидение		Материалы: Телевидение	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания радио?		Правильный ответ: Радио		Материалы: Радио	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания интернета?		Правильный ответ: Интернет		Материалы: Интернет	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания социальных сетей?		Правильный ответ: Социальные сети		Материалы: Социальные сети	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания видеоигр?		Правильный ответ: Видеоигры		Материалы: Видеоигры	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания компьютерной графики?		Правильный ответ: Компьютерная графика		Материалы: Компьютерная графика	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания анимации?		Правильный ответ: Анимация		Материалы: Анимация	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания мультимедиа?		Правильный ответ: Мультимедиа		Материалы: Мультимедиа	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания виртуальной реальности?		Правильный ответ: Виртуальная реальность		Материалы: Виртуальная реальность	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания искусственного интеллекта?		Правильный ответ: Искусственный интеллект		Материалы: Искусственный интеллект	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания робототехники?		Правильный ответ: Робототехника		Материалы: Робототехника	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания нанотехнологий?		Правильный ответ: Нанотехнологии		Материалы: Нанотехнологии	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания биотехнологий?		Правильный ответ: Биотехнологии		Материалы: Биотехнологии	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания космонавтики?		Правильный ответ: Космонавтика		Материалы: Космонавтика	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания аэрокосмической техники?		Правильный ответ: Аэрокосмическая техника		Материалы: Аэрокосмическая техника	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания ракетостроения?		Правильный ответ: Ракетостроение		Материалы: Ракетостроение	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания космического корабля?		Правильный ответ: Космический корабль		Материалы: Космический корабль	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания космического аппарата?		Правильный ответ: Космический аппарат		Материалы: Космический аппарат	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания космического модуля?		Правильный ответ: Космический модуль		Материалы: Космический модуль	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания космического корабля-беспилотника?		Правильный ответ: Космический корабль-беспилотник		Материалы: Космический корабль-беспилотник	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания космического аппарата-беспилотника?		Правильный ответ: Космический аппарат-беспилотник		Материалы: Космический аппарат-беспилотник	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания космического модуля-беспилотника?		Правильный ответ: Космический модуль-беспилотник		Материалы: Космический модуль-беспилотник	
Вопрос: Какой вид искусства является основой для создания космического корабля-беспилотника-беспилотника?					

а) бақылаудағы оқушыларды қадағалау және айырмашылықтарды анықтадық.
 ә) сыныптың тұтастай оқытылуын ескердік

Бұл тәжірибенің, проблеманың тәсілдерді тиімді жетілдіре түсініп, дамыттық. Зерттеу көтерілуіне қолайлы ұштастырып да

дердің қажет
скере отырып
құрылымын
білеттерімізді
білім сапасы
лікті өмірмен

інновациялық
ажетті білімді
ілдің өзі білім
і қабылдауға
жігерлі, қызу
ын дамытуға
қол жеткізудін

Бүгінгі технологиялар беруде мақсатқа алушының сыни интермелейді. Сөз болғаны дұрыс бағытталған тиянақ негізі.

1. Қабдықайыров Қ., Инновациялық технологияларды диагностикалау. – А, 2015
2. Раджерс Э. Инновация туралы түсінік. – //Қазақстан мектебі, №4, 2011.«Әлеуметтік әріптестік жағдайында техникалық және кәсіптік білім беру», Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы №2 (26) 2013ж;

«М.Жұмабаев атындағы гимназиясы» КММ, Қарағанды қ.

**БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ МӘТІНДІ ТҮСІНІП ОҚУ ДАҒДЫСЫН
ҚАЛЫПТАСТЫРУ**

Қоғамның қазіргі даму кезеңі мектептегі білім беру жүйесін сапалы студі, оқушылардың алатын білімдерін толыққанды жеке тұлға болып қалыптасуына негіздеуді көздейді. Жалпы білім беретін мектептегі оқу-тәрбие үрдісін жаңаша дамыту, нәтиженің жоғары деңгейде болуын қадағалау – жаңашыл педагогтің өз қолында. Ол оқушының тұлғалық-бағдарлы, интеллектуалдық даму траекториясының өсуіне қолайлы орта жасайды. Білім берудің тиісті деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына сәйкес бастауыш білім берудің жалпы білім беретін оқу бағдарламалары баланы жеке тұлға ретінде қалыптастыруға, оның жеке қабілеттерін, оқу ісіндегі оң мотивациясы мен іскерлігін: негізгі мектептің білім беру бағдарламаларын кеңіннен меңгеру үшін оқудың, жазудың, тілдік қатынастың, шығармашылық тұрғыдан өзін-өзі көрсетудің, мінез-құлық мәдениетінің берік дағдыларын дамытуға бағытталған [1].

Өркениет дамуының қазіргі кезеңінде қоғамда мәтінді түсініп оқу дағдысын қалыптастыру мәселесі өзекті болып отыр. Балаларға қолжетімді ақпарат саны әртүрлі формада көптеп кездеседі. Тек оны тиімді, сапалы, бүгінгі қоғамның талабына сай пайдалану үшін бағыт-бағдардың болғаны дұрыс. Бұл – бүгінгі білім беру жүйесінің өзекті мәселесі. Оқушылардың білім жетістіктерін бағалау жөніндегі халықаралық зерттеу шеңберінде жүргізілген талдауларға сәйкес қазіргі мектеп оқушылары оқығанын түсінуде төменгі деңгей нәтижесін көрсетіп отыр. Сондықтан мемлекеттік білім беру стандартында бастауыш сынып оқушыларының оқу сауаттылығын дамыту алға қойылды. Оқу бағдарламасында «бастауыш сынып мұғалімдері пән мазмұнын пәнаралық байланысты орнатуға мүмкіндік беретін тақырыптармен, мәтіндермен, дағдылармен, оқу әрекеттерінің түрлерімен, оқу міндеттерімен, оқу мақсаттарымен толықтыра

алады. Бұл сондай-ақ, оқушылардың жалпы академиялық тілін дамытуға және басқа пәндерді оқып-білуге керекті дағдыларды қалыптастыруға негіз қалайды: тақырыпты түрлі қырынан талдау, оқиғаның себептері мен салдарларын түсіндіру, пікірлер мен деректерді айыра тану, даулы тақырыптарды талдауға қатысу, түрлі ақпарат көздерін бағалау, басқаларға түсінікті ақпарат ұсына алу», - деп көрсетіледі [2].

Әрбір кішкентай оқырманды ойлау дағдысымен, қиял әлеміндегі түрлі-түсті өмірге шабыттандыру керек. Мәтіндерді мағыналы қабылдау жас оқырман тұлғасының дамуына, оның интеллектуалды және рухани өсуіне, қоршаған ортада болып жатқан процестерді терең түсінуге ықпал етеді. А.Байтұрсынұлы бастаған істі әрі қарай дамытушылардың бірі әдіскер, ғалым «Педагогика» еңбегінің авторы Мағжан Жұмабаев баланы әдебиетпен таныстыруға аса үлкен мән береді. Ол өзінің «Бастауыш мектептегі ана тілі» атты белгілі әдістемелік еңбегінде мәтінмен жұмыстың жүзеге асырылуын бастауыш мектептен бастап мұқият дайындау керек деп жазады. Бұл еңбегінде М. Жұмабаев әдіскер-ғалым ретінде 4 жылдық бастауыш мектептің әр сыныбына сәйкес ана тілі бойынша бала тілін дамыту үшін жаттығулар жүйесін жасап ұсынған. Әдіскер-ғалым М.А.Рыбникова әдістеменің оқушыға оқу материалының негізгі және басты мәселелерін таба білуге, сыныптың еңбегін ұйымдастыруға, оқушылардың әртүрлі жеке әрекеттеріне ықпал етуге мүмкіндік беретінін атайды [4].

Сынып оқушыларының оқу дағдысын қалыптастыру кезінде төмендегі қателіктер жиі кездесті:

1.Бұрмалау:

- әріптерді, буындарды, сөздерді және кейде жолдарды тастап кетіп оқу;
- әріптерді, буындарды, сөздерді ауыстыру.

2.Қайталау:

- сөйлемдерді, сөз тіркестерін, сөздерді, буындарды, әріптерді қайталап оқу.

3.Әдеби айтылым нормаларын бұзу:

-орфоэпиялық қателер, яғни, сөздердің лексикалық мағынасын білмей немесе айтылу нормаларын білмей оқу;

- орфографиялық қателер, оқушы сөздерді айтылымға емес, емлеге сәйкес дыбыстайды.

- интонациялық қателер, кідірістерді дұрыс жасамай оқу.

Оқушыларды мәтінді түсініп оқуға машықтандыруда төмендегідей оқу дағдысын қалыптастырудан бастадым:

- мәтінде не немесе кім туралы айтылғанын түсіну, маңызды ақпаратты бөліп көрсету;

- мәтіндегі ішкі ойды түсіну;

- мәтінді талдау: мәтіннің әртүрлі бөліктерін талдау;

- өз тәжірибесімен байланыстыру;

- мәтінді түрлендіру және түсіндіру: мағынаны талдау;

- мәтін бойынша пайымдау, оқығаны бойынша тұжырымдар жасау;

- мәтінді бағалау, автордың позициясын көру, шығарманың көңіл-күйін сезіну;

- өз таңдауын түсіндіру.

Сондай-ақ, көркем мәтіндермен жұмыс жасау кезінде оқу дағдыларын сәтті қалыптастыруға ықпал ететін әртүрлі әдістер мен тәсілдер сабақтың мазмұны мен оқу мақсатына және оқушының жас екекшелігіне байланысты қолданылды.

«Алдын-ала берілген атаулар» әдісі

Мұғалім сабақ басында жаңа тақырып бойынша тақтаға бірнеше атау (терминдер) жазып қойып (3-4 атау), оқушыларға олардың мағынасы, мазмұны және өзара қатынасы мен байланысы туралы ойлануын сұрайды. Бұл жұмысты оқушылардың жеке, жұппен немесе шағын топ ішінде ауызша яки жазбаша (соңғысы тиімдірек) орындауы ықтимал. Содан кейін мұғалім бірнеше оқушының ойы мен пікірін тыңдауына болады.

Бұл тапсырманы күрлендіруге де болады. Ол үшін алдын-ала берілген атаулардың ішіне сабақ тақырыбына қатысы жоқ бейтарап сөзді қосуға болады.

«Әдебиет лотосы» әдісі

Мақсаты: оқыған әдеби шығармалар кейіпкерлері туралы кестені толтыру. Белгілі бір уақыт ішінде кесте толтырылуы керек. Оқыған шығармаларды да пайдалануға болады.

Шығарма атауы	Авторы	Кейіпкері	Қандай?	Қандай жағымды қасиеттері мен қылықтары ұнайды?	Кейіпкерге ұқсағың келе ме, жоқ па? Себебін түсіндір.

«Баяндама» әдісі

Мұғалім оқушыларға мәтінді оқуға, соңынан оның мазмұнын сурет, сызба түрінде беруді ұсынады. Бұл «шпаргалканы» оқушы оң жағындағы көршісіне береді. Енді әрқайсысы өз көршісінің суреттерін не сызбаларын қолдана отырып, осы мәтін бойынша «баяндама» жасайды. «Баяндама» мазмұнын неғұрлым кең ашып, оны қорғап, ең жақсы өрнекті ұсынған оқушы жеңімпаз болады.

«Сөздерді кері оқу» әдісі

Мақсаты: сөздер мен буындарды тастап оқитын немесе ауыстырып оқитын оқушылардың қателіктерінің алдын алу. Бұл жаттығу солдан оңға қарай оқудың әдеттегі стереотипінен алшақтайды, көз қимылдарының дәлдігін дамытады, сөздерді дұрыс оқуға жаттықтырады.

«Сиқырлы сөз» әдісі

Мақсаты: перцептивті және сөз-қозғалыс жүйесінің жұмыс істеу қабілетін дамыту. Оқушылар таныс сөзден таныс емес сөзге икемді ауысу арқылы қарама-қарсы әрекетті бір уақытта орындайды.

«Динамикалық оқу» (көзбен оқу) әдісі

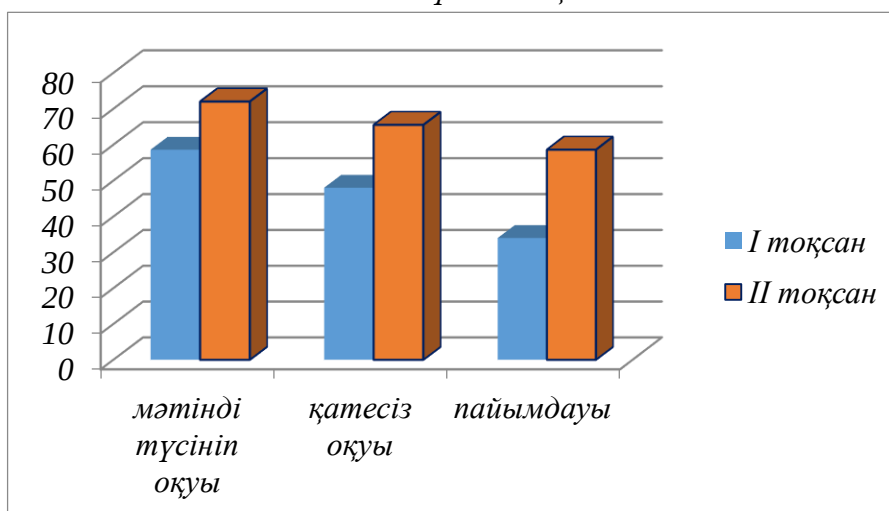
Мақсаты: оқушылардың оқу жылдамдығын дамыту, визуалды есте сақтау, зейін, көру өрісін дамыту. Бір минут ішінде оқушы сөзді, бірнеше сөзді, сөйлемді қабылдап, сөз бағанын «суретке түсіріп», сұраққа жауап беруі керек [5].

Берілген жұмыс түрлері мәтін мазмұнын түсіну дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік берді. Оқушылардың басым көпшілігі мәтінді қатесіз оқуға машықтанды, мәтіннің мазмұны бойынша берілген тапсырманы үлкеннің көмегінен өз беттерімен орындауға дағдыланды, оқығандары бойынша ой тұжырым жасауды үйренді, мәтінді талдауды, кейіпкерлерге немесе мәтін мазмұнына сәйкес өзіндік пікір айтуға дағдыланды.

Оқушылардың мәтінді түсініп оқу дағдыларын жетілдіруге арналған тапсырмалар оқудың оң нәтижелеріне тиімді және тез қол жеткізуге мүмкіндік береді, және бұл, сайып келгенде, оқушылардың өз қабілеттеріне деген сенімін арттырады, үлкен көркем шығармаларды оқуға деген қызығушылығы мен сүйіспеншілігі пайда болады.

Мәтінді түсініп оқу дағдыларын қалыптастыруда мониторинг жұмыстары I және II тоқсан бойынша салыстырмалы түрде жүргізілді.

Мәтінмен жұмыстың нәтижесі

Қолданылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 988 қаулысы - [ЭР]. Сілтеме: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900000988>
2. Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттары. ҚР Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы №604 бұйрығы - [ЭР]. Сілтеме: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1800017669#z135>
3. Бастауыш білім беру деңгейінің 2-4-сыныптарына арналған "Әдебиеттік оқу" пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде)
4. Кондратьева Е.С. Формирование навыка чтения у детей младшего школьного возраста. Екатеринбург – 2017. – С. 73
5. Әдіс-тәсілдер қоймасы, Талдықорған – 2018.

Абикенова А.А.

КГУ «ОШ №4» г. Темиртау

ТРЕНДЫ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Мир вокруг нас постоянно меняется: за последние столетия человечество пережило три промышленные революции, которые кардинально поменяли мир; а сейчас мы стоим на пороге четвертой. Современные технологии присутствуют буквально во всех сферах жизни, не является исключением и образование. Глобализация, IT-технологии и пандемия коронавируса – это все отразилось на образовании.

В стремительно развивающемся мире возрастают требования к образованию: невозможно только с помощью доски и мела обучить соответствующего современным стандартам ученика. Уже на сегодняшний день недостаточно использования лишь новых технологий на том или ином уроке, современная концепция образования требует от учителей комплексной работы. Учащийся уже не просто слушатель, а – активный участник образовательного процесса.

Почему в последние годы актуальна тема современных образовательных трендов? Потому что некоторые аспекты образования устарели, не соответствуют стандартам и требуют изменений. Современные образовательные тренды подразумевают те изменения, которые направлены на улучшение качества образования и его результат. Можно много писать о методах и приемах образования, но всегда остается главным вопрос об эффективности обучения, о результате. В современном мире недостаточно владеть знаниями в одной сфере. Если ученик-гуманитарий сможет составить новую таблицу, выявить особенности речи, то гуманитарий, владеющий техническими навыками, сможет создать свой электронный словарь или сайт.

В данной статье предлагаю к рассмотрению самые эффективные тренды.

1. Обучение всю жизнь. В 21 веке непрерывное обучение – это требование времени, так как информационный поток окружает нас постоянно: новости, технологии открытия меняются каждую секунду. В современном мире знания устаревают как никогда, доходит до того, что за промежуток между окончанием вуза и устройства на работу знания устаревают. Современный человек должен быть готов к тому, чтобы учиться всю жизнь.

2. Онлайн-обучение стало очень активным не только из-за ситуации с пандемией. Сторонников онлайн-обучения привлекает доступность и открытость, интерактивность процесса обучения. А также это хороший доступ к актуальным образовательным платформам для большого количества слушателей.

3. В последнее время появился термин «Геймификация образования». Преимущество этого тренда в том, что в процессе обучения у школьников развивается креативное и адаптивное мышление.

А.С.Пушкина «Моцарт и Сальери»

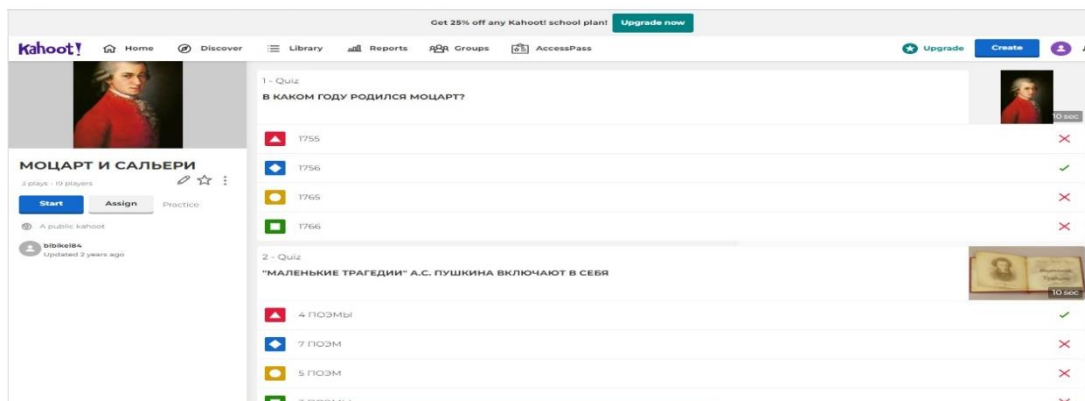

рисунок 2
Тест на платформе Kahoot
А.С.Пушкина «Моцарт и Сальери»

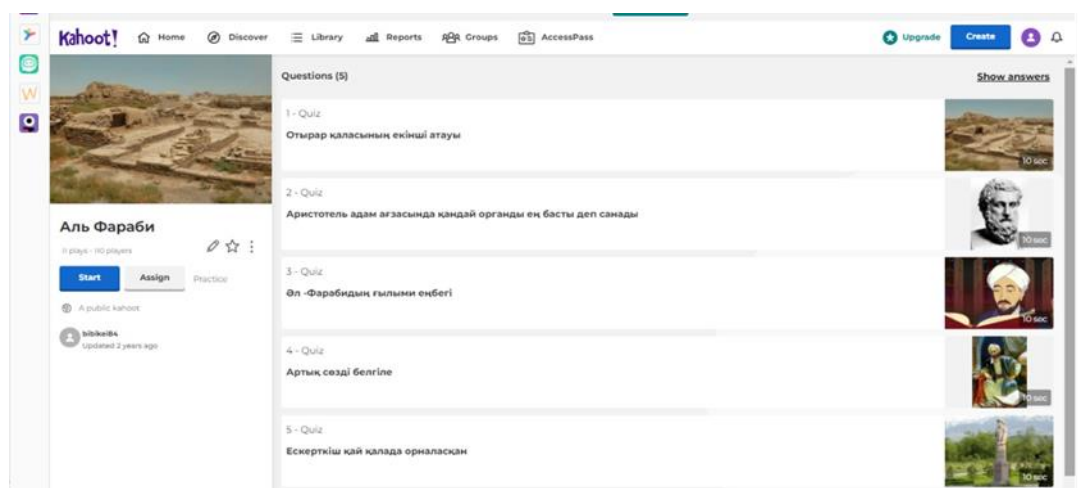

рисунок 3
Познавательная викторина
Классный час «Ұлы Даланың Ұлы тұлғасы – Әл-Фараби»

Работа над проектами. Работа над проектом – в первую очередь это творчество, как для учителя, так и для ученика. Данный метод работы помогает моим ученикам реализоваться, выразить себя в этом процессе. Работая над проектом, ученики и учитель творцы, где учитель всегда в поиске, вместе с ребенком проживает новое знание и его создает. Опыт работы показывает, что учащиеся предпочитают работать над коллективными проектами.

Преимущества групповых проектов:

- ✓ формируется навык сотрудничества;
- ✓ разносторонний подход;
- ✓ распределение ролей.

Результаты НПК за 3 года

Год	Фамилия, имя ученика	Класс	Результат	Тема проекта	Уровень
2019-2020	Канаева Диана,	11	2 место	Эмансипация, и её отражение на	Городской

	Турсунов Адилет			развитие женской моды в Казахстане	
2019-2020	Рахметова Улпан, Магауия Мадина	10 9	2 место	«Волонтерство: зов души или модный тренд?»	Городской
2020-2021	Мадирова Гаухар	9	3 место	«Люди- мотиваторы: вдохновители или манипуляторы?»	Городской
2021-2022	Батырханова Аида, Кенесова Дильнара	8	3 место	Клиповое мышление современного школьника	Городской

Тренды в образовании – это запросы нашего общества. Система образования за последние годы значительно изменилась, и если педагог в курсе этих изменений, то он в тренде.

Литература:

1. Дарий С. Г. Основные тренды современного образования // Зимняя школа преподавателя - 2020. М.: Юрайт, 2020. 27 с.
2. Добрякова М. С. Ключевые компетенции и новая грамотность: от декларации к школьной реальности // Зимняя школа преподавателя - 2020. М.: Юрайт, 2020. 27 с.
3. Кейс Терлоу. Десять трендов современного образования [URL:https://www.hse.ru/news/media/63841790.html](https://www.hse.ru/news/media/63841790.html)
4. Соловьев А. Исследование «Барометр онлайн-образования» / А. Соловьев, А. Дорофеева, О. Сладкова [Электронный ресурс]. – URL: <https://ed-barometer.ru/> (дата обращения: 16.04.2021).

Агибаева А.К., Ахметова З.Х.
КГУ «ОШ имени А.Байтурсынулы»

РАБОТА УЧАЩИХСЯ С РАЗЛИЧНЫМИ ВИДАМИ ТЕСТОВ, НАПРАВЛЕННЫХ НА ПОВЫШЕНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ВО ВНЕУРОЧНОЕ ВРЕМЯ.

Всем известно, что одной из основных проблем в начальной школе является читательская компетентность ученика. В инструктивно – методическом письме «Об особенностях учебно - воспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан в 2021-2022 учебном году» говорится о том, что Формирование системы нравственных ценностей происходит в процессе чтения книг. В целях поддержки чтения и повышения престижа книги («мода на чтение») среди обучающихся повсеместно внедряется проект «Читающая школа».

Основные направления проекта нацелены на повышение читательской компетентности, уровня культуры чтения и читательской активности обучающихся через взаимодействие и социальное партнерство, продолжение участия школьников в международных исследованиях по читательской грамотности и привлечение родителей к мероприятиям для реализации проекта по формированию единого читательского сообщества.

При внедрении проекта в начальную школу, для нахождения путей решения, темой нашего самообразования и исследовательской работы является «Повышение читательской компетентности во внеурочное время». Целью является поиск эффективных методов и приемов привлечения учащихся к чтению.

В рамках данной работы нами была проведена диагностика по определению занятости детей по интересам во внеурочное время. Конечно, интересы детей и предпочтения больше отдаются спортивным секциям, музыкальным кружкам и другим увлечениям. Был отмечен низкий процент активности посещения школьной и сельской библиотек. Еженедельная проверка техники чтения также показало снижения уровня чтения по многим параметрам: скорость чтения, понимание прочитанного, умение пересказать прочитанное. Урок, который ограничен во времени, не дает возможности максимально решить данную проблему. Поэтому внеклассная работа необходима для решения вопросов повышения читательской компетентности ученика.

Хочется отметить положительные стороны внеурочной деятельности: во внеурочное время меняется роль учителя и роль ученика, а процесс обучения выступает как сотрудничество. Учитель становится не ведущим за собой, а идущим рядом с учеником.

В рамках организации и планирования мероприятий во внеурочное время по повышению читательской компетентности учащихся младших классов мы выбрали наиболее эффективные приемы, показывающие положительную динамику.

Прием «Ассоциация 5+5». Этот прием используется при ознакомлении с произведением. Алгоритм приема:

1. Выбрать произведение, озвучить название.
2. Написать 5 прилагательных, которые характеризуют данное слово или название произведения.
3. Подобрать 5 прилагательных, которые не имеют никакого отношения к данному слову.
4. Из 5 прилагательных выбрать то слово, которое будет мотивировать к чтению текста.

При работе со сказками и рассказами можно использовать прием «Игра в три этапа». Внесение игровых моментов дает высокую мотивацию к чтению сказок. Игровая форма обучения предполагает создание условий для практической деятельности. Положительной стороной является то, что решения во многих играх принимаются коллективно. Через игру можно развивать логическое мышление, коммуникативные способности, а также осуществлять принцип «равный равному». На каждом этапе этой игры учащиеся выступают в различных ролях.

Алгоритм приема:

1 этап: «Найди название сказки или героев из сказок». Филворд «В мире сказок».

2 этап: «Измени характер сказочных героев». Заменить характер героев (например, герои сказки «Колобок»: Лиса – добрая, Колобок - невоспитанный).

3 этап: «Составь концовку сказки, согласно выбранных типов характера». Изменить всю сказку или ее часть, ответить на вопрос: «Как повлияло изменение характера на содержание сказки?»

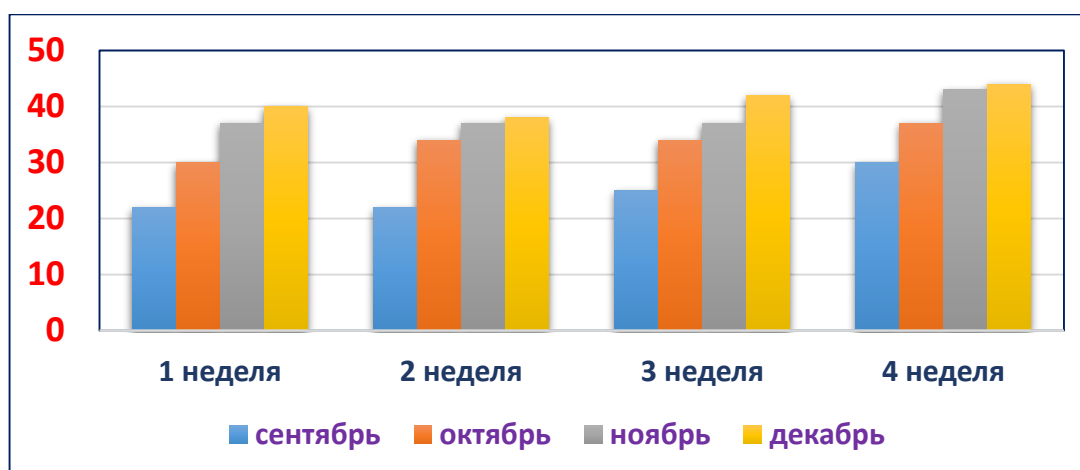
Прием «Изографы». Суть заключается в том, чтобы ученики нашли на картинках слова, записанные буквами, расположение их напоминает изображение того предмета, о котором идет речь. Этот прием развивает у учеников умение устанавливать причинно – следственные связи между предметами и явлениями при чтении, мыслительные способности на основе любознательности и интереса.

Прием «Шаг за шагом». Этот прием лучше использовать для активизации полученных ранее знаний. Ученики, шагая к доске, на каждый шаг называют термин, понятие, явление и т.д. из изученного материала. Например: характеристика положительных и отрицательных героев, описание природы.

Еженедельный мониторинг техники чтения показал, что при целенаправленном и систематическом применении выше перечисленных приемов мы наблюдаем положительную динамику повышения престижа книги («мода на чтение»).

Еженедельный мониторинг техники чтения . Второй класс

Подводя итоги, хотелось бы сказать, исследовательская работа продолжается. Если мы хотим видеть читающего ученика, который владеет необходимым уровнем техники читательской деятельности, способного самостоятельно мыслить, со стороны учителя должна вестись целенаправленная педагогическая деятельность и внутренний процесс приобщения ученика к чтению.

Литература:

1. Инструктивно – методическое письмо «Об особенностях учебно - воспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан в 2021-2022 учебном году».
2. <https://infourok.ru/metodicheskaya-razrabotka-razvitie-chitatelskoy-kompetentnosti-obuchayuschihsya-v-urochnoe-i-vneurochnoe-vremya-2906189.html>

Агибаева С.О.

«Кеңгір селосының №2 ЖББМ»КММ қазақ тілі мен әдебиет пәнінің мұғалімі

ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМУ

Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз – оқушылардың қызығушылығын ояту, өз ойын еркін жеткізе білуге дағдыландыру, зерттеуге ұмтылдыру, тұжырым жасауға үйрету. Сын тұрғысынан ойлау арқылы ойды қозғап, өзгелердің ойына сыни қарап, естігені мен білгенін салыстырады, жүйелейді, сұрыптайды, реттейді. Аталған бағдарлама оқушыны еркіндікке үйретеді. Еркіндіктің нәтижесінде сыныптастарымен күрделі мәселені шешуде пікір таластырып, қиындықты жеңудің

жолдарын табады. Сын тұрғысынан ойлау оқушыны ізденуші қылса, мұғалімді бағыттаушы қызметіне ауыстырады. Бұл бағдарлама бірнеше автордың ой еңбегі. Джинни Л.Стил, Куртис С.Мереди, Чарльз Тэмпл атты ғалымдар Ж.Пиже, Л.С.Выготский теорияларын басшылыққа алып, жобаның негізін дайындаған.

Сын тұрғысынан ойлауды оқушы өмірінің бір саласы деп қарастырсақ та болады. Өйткені, тек қажетті деген ақпараттарды ғана алуды, көптеген шешімдер мен таңдаулардың ішінен маңызды әрі пайдалысын алуды және жаңа тақырыпты, жаңа білімді бұрынғыдан ажырата алуға көмегін тигізеді. Сын тұрғысынан ойлау технологиясының дәстүрлі оқытудан ең басты ерекшелігі – білім дайын күйінде берілмейді. Оқушы өздігінен іздену арқылы жаңа білімді меңгереді. Сын тұрғысынан ойлау мынандай кезеңдерден тұрады: мағынаны тану, қызығушылықты ояту, ой толғаныс. Бұл кезеңдер барысында «Түртіп алу», «Топтау», «Ойлану», «Болжау», «Жұпта талқылау», «Әлемді шарлау» атты бірнеше әдістер қолданылады [1, 198].

Оқу мен жазу сын тұрғысынан ойлауды дамытады. Оқушы мұғаліммен болса да, оқушымен болса да пікір алмасып, еркін сөйлесу форматына түседі. Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту балаларға терең білім беруді көздейді. Аталған бағдарлама 1998 жылы қазан айынан бастап Қазақстан қоры жанынан іске қосылды. Әрбір ұстаздың алға қойған мақсаттарының бірі – бала бойына түрлі дағдыларды қалыптастырып, одан нәтиже шығара білу болса, бұл бағдарлама осы нәтижеге қол жеткізуге септігін тигізеді.

Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту арқылы оқушылар мынандай дағдыларға қол жеткізе алады:

1. Оқушылар барлық мәселеге сын көзбен қарауды үйренеді;
2. Маңызды шешім қабылдап, күрделі мәселені шешуде жауапкершілік танытады;
3. Үйрету мен үйрену дағдысы жетіле түседі;

Сын тұрғысынан ойлауды үйрету үшін мұғалімдер мынаған басты назарды аудару қажет:

1. Оқушы бойындағы сын тұрғысынан ойлау дағдысын қалыптастыру үшін уақыт керек екенін естен шығармаған абзал;
2. Оқушыларға рұқсат беріп, еркіндікті сезіндіру қажет. Бұл еркіндік, бұл рұқсат берудің нәтижесінде оқушы ойын ашық айта алады;
3. Оқушыға әртүрлі идеялар мен пікірлерді қабылдауды дағдыға айналдыру;
4. Оқушыларды қолдау. Жаңа дағдыны меңгеру барысында оқушыны қанаттандырып, белсенді іс-әрекетіне қолдау білдіру;

Білім сапасын арттыру мақсатында өз сабақтарымда «Сын тұрғысынан ойлау» технологиясын қолданамын. Сын тұрғысынан ойлаудың тиімді тұсы оқушы өзі айтқан сөзіне, жауабына ізденудің нәтижесінде жауап береді. Дәстүрлі сабақ барысында оқушылар тек тыңдаушы болса, сын тұрғысынан ойлау технологиясының нәтижесінде ізденуші және өзінің ойын дәлелдеуші ретінде жаңа қырынан көріне бастады. Мұғалім ретінде тек оқушылардың жұмысын ұйымдастырып, бағыт беріп отырамын. Бұл бағдарлама білім деңгейін көтеруге және шығармашыл тұлға қалыптастыруға зор септігін тигізеді. Қай жағынан алып қарасақ та бағдарлама өте тиімді.

Мұғалімдік тәжірибем барысында сын тұрғысынан ойлаудың мынандай міндеттері барын анықтағанымды айта кетейін:

1. Оқушылар бірін-бірі мұқият тыңдап, ортақ қорытындыға келеді;
2. Тақырыптың түсініксіз тұсы болса анықтау процесін жүргізіп, түсіну деңгейіне дейін жеткізеді;
3. Өз пікірін дәлелдеп, ойын айтады, қорытынды шығара алады;
4. Өз қызығушылығына өзі жауап іздеп, өз қажеттілігін өзі өтеуге тырысады [2, 36].

Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту үшін түрлі әдістермен де жұмыс істеу керек. Солардың бірегейі мына әдіс-тәсілдер деп білемін: «Еркін жазу», «Венн диаграммасы», «РАФТ», «Қосжазба күнделігі», «Миға шабуыл», «ДЖИК СО стратегиясы». Бұл әдістердің ең тиімді тұсы сабаққа қатыспайтын қалатын оқушы болмайды. Барлық оқушы сабаққа белсенді қатысады. Оқушылардың көп бөлігі мәтінді түсінеді және түсінікті етіп айтып

та бере алады. Тіпті мәтінге қатысты ой-пікірін де білдіреді. Бұл әрекеттердің нәтижесінде оқушы тілі дамып, сауаттылық қалыптасады.

«Еркін жазу» әдісі арқылы оқушылар сабақтан алған әсері, жаңа ақпараты және не үйрендігі туралы өз пікірін жазады. Жазуға берілген уақыт аяқталған тұста өз жазғандарын оқиды. Бұл әдіс арқылы оқушы алған білімін қорытып, түйіндейді. Әдісті кез келген сабақта қолдануға болады.

Келесі «Венн диаграммасы». Бұл әдіс көпшілікке таныс әдістердің бірі. Шеңбердің екі жағына жеке қасиеттері жазылса, шеңберлер айқасқан жерге ортақ белгілері жазылады. Аталған әдістің нәтижесінде оқушылардың салыстыру дағдысы жетіле түседі. Қызығушылықтарымен қатар ойлау деңгейін арттырады.

Тағы бір айта кететін оңтайлы тәсілдердің бірі – РАФТ. Оқушылардың тілін дамытып, қиялын қозғауға арналған әдістің формасын түрлендіріп орындауға да болады. Мәтінді бірнеше рет оқып, түсіну деңгейіне жетелейді. Осы әдіс арқылы эссе жазуға бейімделіп, ресми іс-қағаздар туралы түсінігі қалыптасады.

Келесі әдістің түрі сөздік қорды молайтады. «Қосжазба күнделігі» деп аталатын әдіс арқылы оқушылар өздерінің пікірін жазып, кейіпкердің жан-дүниесіне үңіледі. Оқулықпен жұмыс істеп, бір-бірімен пікір алмасады. Нәтижесінде сабаққа деген қызығушылықтары артып, еркін сөйлеуді және жүйелі сұрақ қоя білуді меңгереді.

Сын тұрғысынан ойлаудың нәтижесінде жеке тұлғаның қабілеттері жанданып, білім алу прагматикасы қалыптасады. Оқушының тұлғалық деңгейі қалыптасып, білімі арта түседі.

Пайдаланған әдебиет:

1. Тәшенова А. Сын тұрғысынан ойлауды оқу мен жазу арқылы дамыту / А. Ташенов // Білім-Образование. – 2006. -№2.
2. Тұңғатова Ғ. Қазақ тілі сабағында сыни ойлауды дамыту / Қазақ тілі: әдістеме. – 2010. - №9-10.

Адамбаева Б.Т.

Қарағанды облысы білім басқармасының Балқаш қаласы білім бөлімінің «№5 жалпы білім беретін мектебі» КММ

МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІ –XXI ҒАСЫР ТАЛАБЫ

Мұғалім өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім. Оқуды , ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады.

К. Д. Ушинский [1, 4-6]

Қазіргі таңда жаңартылған бағдарлама бойынша білім беру сапасын арттыруда жаңаша жолдар мен әдістер табуға дағдыланудамыз. Білім беруді түрлендіруде, білім процесін реформалауда шебер-мұғалімдер, зерттеуші-мұғалімдер мен көшбасшы мұғалімдер жаңа формация мұғалімі ретінде басты тұлға болып табылады. Нәтижеге бағытталған білім беру жүйесінде педагогтің кәсіби құзыреттілігін арттыру үшін жағдай жасалған. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі дегеніміз – әр ұстаздың өз пәнін оқыту үдерісінде қалыптасатын білімдік, біліктілік дағдылар жиынтығы, сонымен қатар, әр жұмысын нәтижелілікке бағыттай білу қабілеттілігі. Әрбір педагог мұғалім мамандығын таңдап алған соң, ол жауапкершілігін бірге ала жүруі керек. [2,36-б] Ұстаз өз пәнін ғана емес, дүние сырын, қоғамдағы өзгерістерді, адам мінездерін, өнердің қуат әсерін білетін жан болуы қажет. Әрине, ұстаз біліктілігін арттыру кезінде кәсіби шеберлік деңгейін арттырудың нысандары мен бағыттарын таңдайды:

- ✓ әртүрлі мазмұндағы, сағат көлеміндегі, түрлі бағыттағы білім беру біліктілігін арттыру курстары;
 - ✓ баяндамалар, ғылыми-практикалық конференцияларға қатысу;
 - ✓ кәсіби конкурстарға, оның ішінде мұғалімдерге арналған пәндік олимпиадаларға қатысу;
 - ✓ оқушыларды инновациялық тәжірибелерді пайдалана отырып олимпиадалар мен конкурстарға дайындау;
 - ✓ жобалау қызметі және сабақ және сабақтан тыс жұмыстардың нәтижелерін таныстыру;
 - ✓ пән мұғалімдері мен сынып жетекшілерінің әдістемелік бірлестіктері аясында шебер-сыныптар мен мұғалімдер қауымдастығына әдістемелік жетістіктерді ұсыну;
 - ✓ АКТ курстары -мұғалімнің АКТ құзыреттілігіне бақылау жасау және үйрету ;
- Соңғы жылдары бүкіл әлемде білім цифрлық трансформациядан өтіп жатыр, ал

пандемия бұл процесті жеделдете түсті. Оқытудың үздіксіздігін қамтамасыз ету үшін мұғалімдерге цифрлық сауаттылықтарын жетілдіруге тура келді. Нәтижесінде білім беру технологиясы мен цифрлық мазмұндағы инновациялардың жарылысы болды. Қазір барлық білім беру оқу орындары онлайн оқытудың әртүрлі әдістерін тәжірибеден өткізуде. Мен де білім берудің ешқашан бұрынғыдай болмайтын бірнеше бағыттарын таңдап, оларды меңгеруге тырысудамын.

Осыған орай, біріншіден, өзім өткен курстарымның мысалында өз қызметімнің формалары мен бағыттарын жүзеге асыра отырып, жеке өсу нәтижелерімді көрсеткім келеді. Қашықтықтан оқу барысында біраз қиындықтар болды. Сол қиындықтар мен мәселелерді шешу мақсатында бірнеше онлайн-семинарлар мен вебинарларға, конференциялар мен курстарға қатыстым.

- ✓ «Қашықтан оқытуды үйренемін» НЗМ курсы, 40 сағат
- ✓ «НЗМ» ДББҰ педагогикалық шеберлік орталығы өткізген «Қалаптастырушы және жиынтық бағалау. Қара жәшіктегі жұмыс» тақырыбында онлайн-семинар
- ✓ «Табысты сабақ жоспарын құрастыру» онлайн курсы, Bilim Project инновациялық ғылыми орталығы
- ✓ «Online МҰҒАЛІМ» марафоны
- ✓ «Онлайн Ұстаз» вебинары
- ✓ А. Құнанбаевтың 175-жылдық мерейтойына арналған «Қазіргі жағдайда білім алушы жастарға ұлттық тәрбие берудің өзекті мәселелері» атты онлайн халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
- ✓ «Функционалды сауаттылық – білім беру сапасын жақсартудың аса маңызды шарты» атты ғылыми-тәжірибелік конференция
- ✓ «XXI ғасырдағы ақпарат кеңістігінде дарынды және талантты тұлғалардың өз орнын табуы» халықаралық –ғылыми конференцияда тәжірибеммен бөлісітім және мақалам жинаққа жарияланды
- ✓ «XXI ғасырдағы мамандыққа бейімделу және олардың қызметтік өсуі» халықаралық – ғылыми конференция

Кез келген жерде, кез келген уақытта, кез келген жаста, кез келген салада оқу мүмкіндігін бір кездері армандауға болатын еді. Әрине, технологияның дамуы бірте-бірте онлайн оқытудың кемшіліктерін түзетіп, оған біз әлі де білмейтін артықшылықтарды береді. Бұл курстардың барлығы қашықтықтан оқыту барысында, жалпы тәжірибемде педагогикалық қызметімді қайта қарастыруға, оқытудың жаңа нысандары мен әдістерін енгізуге мүмкіндік берді. Мысалы, геймификация туралы айтуға болады. Бұл дегеніміз -

заманауи білім беру тенденциялары бойынша ойын енді оқудан алшақтататын құрал ретінде қабылданбайды, керісінше, заманауи ойындар оқу тәжірибесін байытады және белсенділікті арттырады. Британдық Kaplan Financial компаниясында [3, сілтеме] қызықты эксперимент жүргізіліп, білім алушыларды ойын арқылы оқыту оладың зейінділігін дамытуға және оқу дағдыларының тиімділігін арттыруға көмектесетіндігі анықталған.

Өз тәжірибемде Flippity, Kahoot, learningapps, Quizizz сервистерін жиі қолданамын.

Сонымен қатар, *microlearning* - бұл қысқа уақыт ішінде шағын бөліктерде білім алу: шартты түрде ұзақ дәріс бірнеше қысқаша бөлінеді. Бұл материалды жақсы меңгеруге, бірнеше ақпаратты есте сақтауға және нәтижесінде уақытты үнемдеуге мүмкіндік береді.

Кәсіби шеберлік деңгейін арттырудың жетекші нысандарының бірі - әріптестердің тәжірибесін зерделеу, өз тәжірибесін ұсыну болып табылады. Мұғалімдер жиі қолданатын тәжірибені ұсыну формалары: ашық сабақ, шебер-сынып, коучинг. Ашық сабақ-бұл тәжірибе алмасу және өзіңе сырттан сыни тұрғыда қарау арқылы өзін-өзі жетілдіру мүмкіндігі. Қатысқан мұғалімдер сабақтың оңды және олқы жақтарымен қоса, сабақты жақсарту үшін не қосуға болатындығы және неден бас тарту керек екендігі туралы айтады. Сабақ беру керек, сабаққа қатысу керек, өйткені біз кәсіби шеберлігімізді арттырып, жағымды және жағымсыз жақтарды байқап, оқу процесінде туындайтын мәселелермен жұмыс жасауымыз керек. Шебер-сынып - бұл педагогикалық тәжірибемен бөлісу мен таратудың ерекше жолы. Қатысушыларға тәжірибелік, шеберлік, әдіскерлік жұмыс түрлерін тікелей және түсініктеме беру арқылы жеткізеді, қатысушыларды процеске жұмыла араласуға, олардың белсенді болуларына ықпал етеді.

Мұғалімнің шығармашылық қызметінің көрсеткіші - педагог қызметкерлерді аттестаттау болып табылады. Аттестаттауды өткізу - әрбір мұғалім үшін қажет, өйткені педагог қызметкерлердің кәсіби және жеке тұлғалық дамуын ынталандыруға көмектеседі. Мұғалімнің кәсіби кәсіби құзыреттілігін жетілдіру процесінде оның инновациялық қызметі (жаңашылдығы) ерекше рөл атқарады. Осыған байланысты мұғалімнің оған дайындығын қалыптастыру - оның кәсіби дамуының маңызды шарты болып табылады.

Өзін - өзі тәрбиелеу-педагогтың кәсіби құзыреттілігін арттырудың ең қажетті шарты. Өзін-өзі тәрбиелеу қабілеті педагогта педагогикалық ЖОО дипломымен бірге қалыптаспайды. Бұл қабілет әр мұғалімнің зияткерлік көрсеткіштерімен анықталады, сонымен қатар бұл қабілет жұмыс барысында дамиды. Әр оқу жылының басында мектептің барлық мұғалімдері жұмыс істейтін тақырыпты таңдап, осы тақырыпты әдістемелік бірлестіктің жоспарларына жазылады. Менің жұмыс істейтін тақырыбым: "Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында оқушылардың танымдық белсенділігі мен шығармашылық дербестігін дамыту". Осыған орай менің алдымда мынадай міндеттер: оқушыларды аргумент жасай білуге, ең негізгі, басты ойды табуға, пайымдай білуге, дәлелдеуге, тапсырманы орындаудың ұтымды жолдарын табуға үйрету; оқушылардың оқылатын пәнге қызығушылығын арттыру; материалды зерделеу кезінде оқушылардың өз бетімен жұмыс жасай алуын мен белсенділігін арттыру; коммуникативтік дағдыларды дамыту, яғни оқушының кез келген проблемаларды шешу кезінде жауапкершілікпен қатар алдына міндеттер қоя білу және өз бетімен шеше білу қабілеттерін көрсету.

Нәтижесінде: оқушылардың оқу мотивациясы мен оқу-танымдық қызығушылығы одан әрі артады, демек, білім сапасы мен оқушылардың сабақта белсенділіктері жоғарылайды; оқушылар түрлі олимпиадалар мен конкурстарға қызыға қатысады; сабақта мұғалімнің араласуынсыз оқушы мен оқушы арасында мазмұнды диалог пайда болады; АКТ саласында құзыретті тұлға қалыптасады.

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін арттыруда тәлімгерлік те маңызды рөл атқарады. Тәлімгерлік қызметті жүзеге асыру үшін тәжірибелі, жоғары білікті мұғалім болу жеткіліксіз. Тәлімгер ұстаз үнемі шығармашылық даму үстінде, ғылыми-педагогикалық ізденісте болу керек. Білім берудегі негізгі тұлғалар-мұғалім мен оқушы. Сондықтан мұғалім мен оқушының, тәлімгер мен жас маманның ынтымақтастығы мен бірлескен жұмыстарына жағдай жасауға назар аудару қажет. Оқыту үшін оқу керек.

Қазіргі таңда әр педагогтың сандық сауаттылығы өзекті мәселе. Білім беру саласына заманауи ақпараттық технологиялардың енуі мұғалімдерге оқытудың мазмұнын, әдістері мен ұйымдастырушылық формаларын сапалы өзгертуге мүмкіндік береді. Тиімділігі: педагог кез келген уақытта онлайн түрде қосымша білім ала алады және білім бере алады, керекті ақпараттар мен материалдарды кеңінен қолданады. [2, 11-бет] Әрине, мұғалімдер шығармашылығының нәтижелерін көрсетудің ең тиімді әдісі-материалдарды ғаламторға орналастыру. Педагог өзінің әдістемелік кешенін: дидактикалық материалдарды, әдеби шығармалардың аудионұсқаларын, дарынды оқушыларымен жұмыс нәтижелерін, БЖБ және ТЖБ жұмыстарының жүргізілу

барысын желіде орналастыру - мұғалімге өз жұмыстарын виртуалды кітапханасында (әдістемелік кешенінде) жинақтауға мүмкіндік береді. Басқа әріптестері мұғалімнің жұмысын кез келген уақытта көре алады, қолдана алады, толықтырады, пікір қалдырады және талқылайды. Әсіресе қашықтықтан оқыту барысында оқушылармен байланыс жасауда, сабақты түсіндіруде ғаламтор мүмкіндіктері кеңінен қолданылды. Қашықтықтан оқыту барысында «Ютуб» каналымның көп көмегі болды. [3, сілтеме] Бұл жағдайда баға жетпес педагогикалық тәжірибе уақыт пен кеңістікке тәуелсіз болады.

Жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, мұғалім өз жұмысында неғұрлым көп ақпарат, түрлі әдістер қолданса, оның жұмысы да соғұрлым нәтижелі болады. Бірақ ең бастысы-мұғалімнің өз бетімен жұмыс істеуге деген ықыласы және мұғалімнің алған білімін өзгеге үйрету, тәжірибесімен бөлісу қабілеті.

1. Ж. А. Жүсіпова «Педагогикалық шеберлік», Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі оқулық ретінде бекіткен, Алматы, 2011

2. Г. З. Ефимова «Учитель и современные информационно-коммуникационные технологии» Журнал «Науковедение», том 7, №5 (сентябрь - октябрь 2015)

3. https://livepcwiki.ru/wiki/Kaplan_Financial_Ltd

4. Мұғалімнің YouTube каналына сілтеме:

<https://www.youtube.com/channel/UCEN61vUymxozQ-NiCiRfY-A/playlists>

Адамова З.Х.

Қарағанды қаласы, «Ыбырай Алтынсарин атындағы мектеп-лицейі» КММ

ЫБЫРАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫН ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРҒА РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕ БЕРУ

Бүгінгі таңда ұлы тұлғалардың өнегелі өмірі мен тағылымы мол шығармалары негізінде өскелең ұрпаққа білім, тәрбие бере отырып, білім мен тәрбиені тұлғаға бағыттай білу басты назарда тұрған мәселелердің бірі. Ұлылардың өмірі мен тағылымы арқылы ұрпақ тәрбиелеу – ұлтымызға тән үрдіс. Олай болса, «Кел, балалар, оқылық!» деп, қазақ даласына білім-ғылымның шырағын жаққан Ыбырайдың өсиетін өнегелі түрде кейінгі ұрпаққа үйрету қажет. Ыбырай өнегесі - білімнің де, тәрбиенің де қайнар бұлағы. Ыбырайдың қай шығармасын алмайық, оның негізгі діңгегі – оқу – білімге шақыру, еңбеке тәрбиелеу, жақсыны үйрету.

Ыбырай өнегесін, Ыбырай тағылымын жас ұрпаққа үйрету мақсатында біздің мектепте «Ыбырай Алтынсарин атындағы мектеп-лицейі» КММ-сінде бірнеше жылдан бері «Ыбырайтану» курстары оқытылып келеді. Курстың мақсаты – оқушыларға Ыбырай шығармаларын кеңінен насихаттау, тәрбиелік мәнін ұғындыру.

Ыбырай Алтынсарин балаларға арнап, сөзі жатық, мағынасы қызғылықты ұсақ әңгімелер жазды. Автордың бұл әңгімелерінің балалар үшін, тәрбиелік рөлі ерекше. Ыбырайдың ағартушылық жолын да, демократиялық көзқарасын да ашып көрсететін өлеңдері мен жырлары бар. Ол бұл шығармаларында ғылым мен техниканы білуді үгіттейді.

«Біз болмасақ, сіз барсыз,

Үміт еткен достарым...» деп, жастарға зор сенім білдіреді.

Сонымен қатар,

«Оқысаңыз, балалар,

Шамнан шырақ жағылар.

Тілегенің алдыңнан.

Іздемей-ақ табылар...» деп жастарды оқуға қызықтырады.

«Сиса көйлек үстінде,

Тоқуменен табылған.

Сауысқанның тамағы,

Шокуменен табылған...» деп, педагогтік тәсілмен балаға еңбек атаулыдан хабар береді. Еңбек ұғымын қалыптастырады.

«Өнер-білім бар жұрттар,

Тастан сарай салғызған.

Айшылық алыс жерлерден,

Жылдам хабар алғызған...» деп, баланы ғылым мен техниканы игеруге ұмтылдырады. Оқушыны ғылым мен техникаға ұмтылдыру бүгінгі күннің де өзекті мәселесі болып келеді. Ыбырай шығармасы күні бүгінге дейін құндылығын жоймай келеді.

Бастауыш сынып оқушыларына қазақ балаларын оқып, білім алуға шақырған үндеуі секілді «Кел, балалар, оқылық», «Өнер білім бар жұрттар» деген өлеңдерін үйрету арқылы оқу-білімнің маңызын түсіндіру жұмыстары ұйымдастырылады. Мектептегі кез келген оқушы Ыбырайдың бұл өлеңдерін жатқа оқиды.

Ыбырай Алтынсарин балалар үшін мол мұра қалдырды. Ол әр шығарманы жазуда алдына үлкен мақсаттар қояды. «Мен қазақ балаларын ұқыптылыққа, тазалыққа, отырықшыл тұрмыстың артықшылығына үйретудің өзі қазақ даласына мәні бар жұмыс деп білемін» - дейді. Алтынсариннің барлық өлеңдері мен әңгімелерінің мазмұнында негізінен өзі айтқан осы идея баяндалып отырады. Ыбырай Алтынсариннің әңгімелері 1876-1879-жылдар арасында жазылып, бірінші рет «Қазақ хрестоматиясында» басылып шыққан. Бұл әңгімелердің кейбіреулері орыс жазушылары мен орыс педагогтерінің шығармалары үлгісінде жазылған. Мысалы, «Бір уыс мақта», «Аурудан аяңған күштірек», «Алтын шеттеуік», «Тышқанның өсиеті», «Шеше мен бала», «Бақша ағаштары», «Талаптың пайдасы», «Әке мен бала», «Жаман жолдас», «Қарға мен құрт», «Түлкі мен ешкі» тағы басқалары сол кездегі орыс педагогтерінің шығармалары үлгісінде жазылған. Шағын әңгімелердің тілі жатық, көпшілікке түсінікті жазылған. Бұл шығармаларды оқып-танысқан соң оқушылар шағын қойылымдар әзірлеп, өздерінің осы шағын әңгімеден түйген ойларын қағазға түсіріп, ізденіс жұмыстарын жасайды.

«Өрмекші, құмырсқа, қарлығаш» әңгімесінде, ең кішкентай жәндіктердің де өмір, тіршілік үшін тыным таппай еңбек етіп жүретінін көрсете келіп, оларды балаларға үлгі етеді. Қарлығаш, өрмекші ғұрлы жоқпысың, сен де еңбек ет, босқа жатпа», - дейді. «Сәтемір хан» атты әңгімесінде жеті жасында ата-анасынан айрылып жетім қалған Сәтемір деген бала ойнап жүріп бір үйдің түбіне келіп сүйеніп тұрғанда, бір аяғы жоқ ақсақ шегірткенің үйдің төбесіне қарай өрмелеп бара жатқанын көреді. Біресе тамның ортасына келіп, біресе төбесіне жетіп қала бергенде әлгі шегіртке домалап құлап кете береді. Ақыры өз мақсатына жетіп төбеге шығады. Мұны көрген Сәтемір үлкен ойға оралып, өзінің құр жұмыссыз жүргенін ойлап, ойынын тастап қалаға кетеді. Біреудің қолында жалшылықта жүріп оқиды. Сөйтіп бала Сәтемір данышпан оқымыстыға айналады.

«Әке мен бала» әңгімесінде де жалқау баланың күйін сипаттайды. Осындай әңгімелері арқылы балаларды еңбексүйгіштікке тәрбиелейді. Жазушы «Атымтай жомарт» әңгімесінде де еңбекті дәріптейді. Ешнәрсеге мұқтаждығы жоқ Атымтай еңбектен ұдайы қол үзбейді. Бұл ел аузында ертегі жыр болып кеткен, ежелгі араб жұртының әңгімесі болатын. Ыбырай осы ел аузындағы ертегіні балаларға арнап әңгіме етіп ұсынды. Әңгіменің идеясы да, кейінгілерге үлгі боларлық жағы да Атымтайдың сөзінен айқын көрінеді. Атымтай бір сөзінде: «Күн сайын өз бетімен тапқан пұлға нан сатып жесем, бойыма сол нәр болып тарайды. Еңбекпен табылған дәмнің тәттілігі өзгеше болады екен» - дейді.

Алтынсариннің тәрбие жөніндегі негізгі тақырыбының бірі – талап. Талап етіп талпынбаса, адам баласы ешбір алға баспаған болар еді. «Талапты ерге нұр жауар», - деген халық мақалы да өмір тәжірибесінен туған пікір. Жастық шақ жігер, қайраттың толы кезі. Бойдағы жасырын талант, өнерлерін жарыққа шығарып қалатын кез де осы. Ол үшін талап керек. Әр нәрсені де жігермен істе, өзіңнің не нәрсеге қабілетің, ыңғайың бар, қолыңнан не келеді, соны жақсы біл, қай өнердің соңына түссең, әрі өзіңе, әрі қоғамға пайда келтіре аласың, талаптан да тандап ал дейді. Кейде талаптың, жігердің жоқтығынан жақсы өнердің жарыққа шықпай кетуі де мүмкін. Сондықтан өз талабыңмен өрге шық дегенді айтады.

Ыбырай жас ұрпақтарға дұрыс тәрбие беру, оларды жас кезінен дұрыс баулу мәселесіне ерекше көңіл бөлді. «Баланы дұрыс күт, түзу тәрбиеле, қисығын түзе, адасса айқын жолға сал», - деді. Бұл жөнінде де елге үлгі боларлық әңгімелер жазды. Оның осы тақырыпқа жазған бір әңгімесінде: «Жаздың бір әдемі күнінде бір кісі өзінің баласымен бақшаға барып, екеуі де егілген ағашты көріп жүрді. «Мына ағаш неліктен тіп – тік, ана біреуі неліктен қисық біткен?» - деп сұрады баласы. «Ата-ананың тілін алсаң ана ағаштай сен де түзу болып өсерсің. Бағусыз кетсең, сен де мына қисық ағаштай болып бағусыз өсерсің. Мынау ағаш бағусыз өз қалпымен өскен», - деді атасы. «Олай болса бағу – қағуда көп мағына бар екен ғой», - деді баласы. «Бағу – қағуда көп мағына барында шек жоқ, шырағым, бұдан сен өзің де ғибрат алсаң болады, сен жас ағашсың, саған да күтім керек. Мен сенің қате жерінді түзеп, пайдалы іске үйретсем, менің айтқанымды ұғып, орнына келтірсең, жақсы, түзу кісі болып өсерсің. Бағусыз кетсең сен де мына қисық біткен ағаштай қисық өсерсің», - деді.

Бұл әңгіменің оқушылар үшін де, оқытушылар үшін де үлкен тәрбиелік мәні бар. «Баланы жастан», - дегендей, оған жас күннен түзу тәрбие беру, оның болашақ өмірі үшін керек. Есейіп кеткен соң қисығын түзеу қиынға түседі. Кейде сол қисаюмен барып мерт болады. Ыбырайдың бұл әңгімесі қазіргі мектеп балаларын тәрбиелеу үшін де үлгі бола алады.

Бұл келтірілген мысалдардан басқа да Алтынсариннің аударған, өзі жазған қысқа әңгімелері әрі тәрбиелік мәні үлкен, шеберлігі жағынан мүлтіксіз әңгімелері көп және өмір құбылысы, адам өмірінің әралуан жақтарын камтиды.

Ыбырай Алтынсариннің «Әке мен бала», «Асыл шөп», «Бақша ағаштары», «Аурудан аяңған күштірек», «Мейірімді бала», «Палкан деген ит», «Қанағат», «Өтіріктің залалы», «Тәкаппаршылық» секілді әңгімелері жастарды әдептілікке, сабырлыққа, салмақтылыққа және әділ, мейірімді, қайырымды болуға тәрбиелейді. Оның басқа әңгімелерінің де түйіні жастарға өнегелі тәрбие беру екендігін көреміз. Ол өзінің «Сәтемір хан», «Талаптың пайдасы», «Зеректік», «Білгеннің пайдасы», «Әдеп» тағы басқа әңгімелерінде балаларды білім алуға, зерек болуға үгіттеді. Мысалы, «Талаптың пайдасы» деген әңгімесінде, ынтасымен оқудың, зеректіліктің нәтижесінде осы әңгіменің кейіпкері Матвей деген кісі бүкіл Ресейге белгілі суретші болып шығады. Басқа әңгімелерде де автор білімді дәріптеді. Кей әңгімелерінде жастарды еңбек сүйгіш болуға, ұқыптылыққа дағдылануға шақырады. Ыбырайдың «Өрмекші, құмырсқа, қарлығаш», «Бір уыс мақта», «Дүние қалай етсең табылады» шығармалары да оқушыларды еңбек сүйгіштікке тәрбиелеудің жарқын үлгісі. Үй салу, егін кәсібімен шұғылдану, тағы да басқа халқымыздың дәстүрлі шаруашылық мәдениетін ұлттық тұрмыс-салтын жастарға дәріптеу

ниетінде Ыбырай Алтынсарин бірнеше әңгімелер жазды. Әсіресе, «Қыпшақ Сейітқұл», «Малды пайдаға жарату», «Киіз үй мен ағаш үй» деген әңгімелерінде, автор қазақ жастарына көшпелі өмірден отырықшылық тұрмысқа көшу, жер кәсібімен шұғылдану заман талабы екендігін сездірсе, «Бай мен жарлы баласы», «Лұқпан хакім», «Малды пайдаға жарату» деген әңгімелерінде автор сол кездегі қазақ жастарын тұрмыс-тіршілікке бейімделуге шақырғандығының нақты көрінісін көреміз.

Ыбырай шығармаларын оқып-үйренген әр бала жақсы мен жаманды айыра алып, еңбектің қадірін, оқу-білімнің бағасын түсіне алады. Ұлы ағартушының шығармаларына тән нәрсе – еңбек-қорлыққа, Отанын сүюге, білімді болуға, шыншыл әділетті болып өсуге баулу. «Ыбырайтану» курсы жоғары сынып оқушыларын ізденіс жұмыстарына баулиды. Бастауыш сыныптан бастап Ыбырайдың шығармаларымен толық танысқан оқушы жоғары сыныпта Ыбырай өмір сүрген ортаны, оның замандастарын, ағартушылық қызметін зерттейді. Жалпы, Ыбырай Алтынсариннің болашақты болжай білген, алысты көре білген, сұңғыла педагог екенін әр оқушы осы курстарды оқып-үйрену барысында зерделей алады. Ыбырай заманында өзекті болған оқыту әдістемесі мәселесі, балаларды техникалық мамандықтарға бейімдеу, мектеп кітапханаларын толықтыру мәселелері әлі де өзекті.

Ыбырай Алтынсарин шығармашылығын оқыту баршаға ортақ мәселе екені даусыз. Ыбырайтану тек халықтың, қоғамның, ғылымның ғана міндеті емес, оны оқып үйрену, өзін рухани жағынан мәдениетті, білімді санайтын әрбір азаматтың парызы әрі оның ұлттық

көркемдік түсінігін тәрбиелеу мен өсірудің бірден-бір құралы. Ұлы ағартушының әрбір шығармашылық еңбегінен оқушы өзінің толғандырған ой – тілектеріне жауап табады, нәр алады, эстетикалық талабы мен талғамын есейтеді, өмір мен өнердің үйлесу, үндесу үлгісін тауып, тағылым алады. Ыбырай Алтынсарин ұстаз ретінде барша халықтың көкейінде, жүрегінде сақталады.

Ұлттық тәрбиенің өзегі - адамгершілік тәрбиесі. Адамгершілік тәрбиенің ең негізгі міндеті жас ұрпақтың бойына өзі өмір сүріп отырған қоғамның алдында тұрған мақсат-мүддеге сай адамдық қасиеттерді қалыптастырып, жетілдіре отырып тәрбиелеу болып табылады. Жас ұрпақтың бойына адамгершілікті сіңіретін, оны жүрек тазалығына, бауырмалдыққа, татулыққа, адалдыққа тәрбиелейтін құндылықтарымыздың бірі - Алтынсарин әңгімелері. Олай болса, «Ыбырайтану» курстарын оқыту арқылы балаларға рухани-адамгершілік тәрбие беріп, ұлттық болмысын қалыптастыру мәселесі бүгінгі күннің өзекті мәселесі екендігі сөзсіз.

Әдебиеттер:

1. Ыбырай Алтынсарин тағылымы. Құрастырған. М.Жармұхамедов. Алматы. Жазушы. 1991

Адилбаева Б.Т.

Қарағанды қаласы, «Б.Момышұлы атындағы МБК» КММ

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ДАРА ҰСТАЗЫ

Күллі қазақ даласына білім нұрын шашқан, қара халықтың дархан даласына білім қоңырауын соққан Ыбырай есімін әр қазақ біледі. Ыбырай Алтынсарин- халықшыл жазушы, өмір шындығын терең суреттей білген суреткер, заманының елеулі мәселесін көтерген қоғам қайраткері, ұлт ұстазы. Ыбырай Алтынсарин қазақтың ағартушылық та- рихында және ұлттық мектебінің қалыптасуында терең із қалдырды. Өз бойындағы күш-қуатын халық мақсаты үшін аямай жұмсаған адал жанды азамат. «Балапан ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі» деген сөз бекерден бекер айтылмаса керек. Ыбырайдың әкесі Алтынсары молдадан хат таныған қарапайым жан болса, анасы Аймен ертегі- жырларды жаттап өскен сауатты кісі болған. Осындай жандандардан тараған Ыбырайдың қазақ халқын білім нәрімен сусындатуы тегін еместі.

Балғожа биден тәлім-тәрбие алған Ыбырай бір рудың ғана емес, барша қазақ мақтанарлықтай тұлғаға айналды.

Үміт еткен көзімнің нұры-балам,
Жаныңа жәрдем берсін Хақ тағалам.
Атаң мұнда анаңмен есен-аман,
Сүйіп сәлем жазады бүгін саған.
Атаңды сағындым деп асығарсың,
Надан боп білмей қалсаң, аһ ұрарсың.
Шырағым, мұнда жүрсең не етер едің,
Қолыңа құрық алып кетер едің.
Тентіреп екі ауылдың арасында

Жүргенмен, не мұратқа жетер едің? – деп, оқудағы немересіне хат жазған Балғожа би Ыбырайдан мол үміт күтіп, білім жолында талмай еңбек етуін тілге тиек етеді. Ата үміті ақталып, білімге құштар Ыбырай Алтынсарин алғаш аттаған мектеп табалдырығын жақсыға аяқтап, білім жолындағы алғашқы баспалдақтың қадамын сәтті жасаған еді. Бұл баспалдықтың шыңы-қазіргі бейбіт заманда қазақ деген ұлттың жоғалмай, өз тілінде, өз елінде білім нәрімен сусындауы. Бұл жолда қаншама тер төгілді.

1871 жылы 31 тамызда Н.И.Ильминскийге жазған хатында: «Қазақтардың білімге қол жеткізетін ең басты құралы – мектеп. Бірақ даладағы мектептер шашыраңқы, сондықтан әлі пайдалы бола алмай отыр, әйтсе де олардың үміт күтері – мектеп, тек қана мектеп және қазақ халқының болашағы да мектептермен байланысты» – деді. Ол кезде мектеп, білім алу, оқыту

мәселесіне әркім әртүрлі көзқараспен қарады. Қазақ ішінде мектептің, бала оқытудың пайдасын тез ұққандар да, баласын мектепке беруден қашқандар да болды. Тіпті жоғары тап өкілдері де бірыңғай болған жоқ. Ескілікті берік сақтағысы келгендер қадым оқуын қолдады. Кейбіреулері өздерінше жаңаға қарай бейімделіп, ел билеу үшін де, патша үкіметінің ұлықтарымен араласу үшін де орысша білу керек деп ұқты да, балаларын жаңа мектептерге беруді жөн көрді. Ыбырай Алтынсарин қазақ балаларын оқытып қана қоймай, қалалар мен елді мекендерде жаңа үлгідегі мектеп ашуды қолға алған адам. Осы жолда кездескен талай қиыншылықтарды жеңе отырып, бүкіл қазақ халқының жүрегіне жол сала білген ағартушы. Қазақта Патшалық Ресейдің отаршылдық саясатына қарсы тұратын әскери күштің жоқ екендігін түсінген Ыбырай, қазақтың ұлт ретінде жойылып кетпеуінің басты кепілі білім мен ғылым екенін білген. Бұған дәлел жоғарыда Н.И. Ильминскийге жазған хатын көрсетуге болады.

Ыбырай Алтынсарин білім дәнін қазақ даласына шашқандығының нәтижесінде, 20 ғасырдың басында Алаш қайраткерлері қазақ халқын сауатсыздықтан құтқару үшін оқу-ағарту ісіне бел шешіп кіріскен болатын. Ы.Алтынсарин мектептегі тәртіпке айрықша көңіл бөлген. «Тәртіп-мектеп үйі шаңырағының ең қажетті тірегі, ұжымды сымбаттандыратын құрал. Тәртіптің шындыққа айналуы әр оқушының бойында тәртіптілік сезім тудырады», – деп тәртіп деген педагогикалық ұғымға терең талдаулар жасайды.

Ыбырай Алтынсаринның қай туындысын алсақ та, оның негізі жақсылыққа, ізгілікке негізделген. Ол өз шығармалары арқылы оқу-білімге шақырып қоймай, жақсы адам болуға үндейді. Халық арасында кеңінен танымал:

Бір Аллаға сыйынып,
Кел, балалар, оқылық!
Оқығанды көңілге

Ықыласпен тоқылық, – деген өлеңінің «бір Алласын» тәуелсіздіктен кейін қосылғаны барлығына аян.

Жан-жақты талант иесі Ыбырай Алтынсариннің есімі қашанда уақыт сынынан мүдірмей өтіп, өз халқымен бірге жасасып келеді. Ұстаздың қай шығармасын алмайық, мысалы, «Таза бұлақ», «Бай баласы мен жарлы баласы», «Әке мен бала», «Бір уыс мақта» бәрі де жас ұрпақты мейірімділікке, адалдыққа, ізеттілікке, адамгершілікке, еңбекқорлыққа, білімділікке шақырады. Бүгінгі ақпараттық техника заманында да Ыбырай атамyzдың шығармалары мәні мен мағынасы, тәлімдік-тәрбиелік, ағартушылық жағынан алғанда өзінің маңызын әлі жойған жоқ. Сонау 1861-1863 жылдары он тоғыз жастағы Ы.Алтынсарин қазақ балалары үшін Торғай өңірінде алғаш рет бір сыныптық мектеп ашу ісін қолға алып, әуелі оның үйін тұрғызудан бастағанының өзі – көзсіз ерлік деп айтуға болады.

Оның өмірі өз Отанын шексіз сүйіп, оған бүкіл жан-тәнімен қызмет етудің тамаша үлгілерінің бірі болып табылады. Осы тұрғыдан келгенде, Ыбырай Алтынсариннің адамгершілік тәрбиесі туралы ой-пікірлерінің қазіргі кезде де өзінің құндылығын жоймағанын байқаймыз. Оқыту және тәрбиелеу үрдісінде өзіндік орны бар. Мәселен, Елбасымыздың «Рухани жаңғыру» атты халыққа үндеуінде «Туған жер» бағдарламасында «Туған жерге, оның мәдениеті мен салт-дәстүрлеріне айрықша іңкәрлікпен атсалысу шынайы патриотизмнің маңызды көріністерінің бірі», деп айтылған. Ұлы жерлесіміздің де көксегені осы болатын. Оның 1879 жылы басылған «Қазақ хрестоматиясын» алсақ, әрі мазмұны, әрі методика жағынан жастарға дұрыс тәрбие беруге арналып құрылғандығын байқаймыз. Қалай болғанда да жастарға дұрыс тәрбие беру үшін олардың дүние танушылық көзқарасын кеңейту үшін «қазақ хрестоматиясын» тек өз кезі ғана емес, қазірдің өзінде де мәні зор. Бұл кітапқа енгізілген әңгімелерінде еңбекқорлық, оқу, өнерге ұмтылушылық, Отанын, елін құрметтеу, талаптылық, жинақтылық, жігерлік, іздемпаздық, кішіпейілдік, махаббат, қайырымдылық, адамгершілік, тағы басқа осылар тәрізді жақсы мінезқұлыққа тәрбиелеуге керекті мәселелерді қатмиды. Оқыту процесінде тәрбие жұмысын тиімді жүргізе білу, оқушыда жоғары адамгершілікті, патриотизм сезімін, еңбексүйгіштік, дербестікті қалыптастыру білігі педагогтық шеберліктің тағы бір элементін құрайды. Ы.Алтынсарин өз мектебінде шәкірттердің болашақта екіжүзді парақор болып шықпасын деп, адамгершілік тәрбиесіне баса көңіл бөлді. Бұл мәселе бүгінгі күннің де мектептерінің алдында

тұрған басты мақсат. «Мектеп – қазақтарға білім берудің басты құралы. Біздің барлық үмітіміз, қазақ халқының келешегі осында, тек осы мектепте ғана», – деді ағартушы Ы.Алтынсарин.

Ыбырай еңбектерінде «Ағаш түзу өсу үшін, оған көшет кезінде көмектесуге болады, ал үлкен ағаш болғанда оны түзете алмайсың»-деп бекер айтпаған. Сондықтан, баланың бойына жастайынан ізгілік, мейірімділік, қайырымдылық, яғни рухани құнды қасиеттерді сіңіріп, өз-өзіне сенімділікті тәрбиелеуде, өзіндік тандау жасауына ықпал етуде отбасы мен ұстаздар шешуші рөл атқарады. Ыбырай Алтынсаринның да көкsegені осы еді. Ол балаларға ерте жастан тәрбие беруді дұрыс көріп, ұстаз еңбегі ерекше екенін атап өтті. Оқушыларға рухани құндылықтарды қалыптастыру – екі жақты үдеріс. Бір жағынан ол үлкендердің, ата-аналардың, мұғалімдердің балаларға белсенді ықпалын, екінші жағынан – оқушылардың белсенділігін қамтитын қылықтарынан, сезімдері мен қарымқатынастарынан көрінеді. Мектепте оқушылардың ұлттық сезімін, рухани байлықтарын қалыптастыру үшін, қазақ халқының ежелден келе жатқан дәстүрлі сан ғасырлар бойы тірнектеліп жинақталған мәдениетінің алатын орны ерекше болып табылады. Өйткені ғасырдан ғасырға жетіп қалыптасқан дәстүрлі мәдениетте аталған халықтың оны ғасырлардан бірге өмір елегінен өтіп жинақталған баға жетпес құнды да бай тәжірибелерінің сол қалпында қаймағы бұзылмай сақталған, ұлттық ерекшелікке сай ұлтқа және рухани, мағыналы байлықтарының қайнар көзі мен мүмкіндігі көрініс тапқан.

Бүгінгі күнгі жаңартылған білім берудің де алға қойған қағидасының бірі баланы мәжбүрлі емес, білім алуға қызықтыру арқылы білімге деген уәжін арттыру арқылы оқушыны құзыретті тұлғаға айналдыру. Ыбырай балаларға сабақты өте қызықты түсінікті етіп беруге тырысты. Нәтижесінде молдадан сабақ алған балалар бір жылда әзер хат таныса, Ыбырай оқытқан балалар небәрі үш айда оқи алатын, орысша, татарша жазабілетін болды. Заманауи Қазақстанда білім беру мен ғылым жүйесін жаңғырту барысында ұстаздар аталған қасиеттерді оқушылардың бойына сіңіруге тырысады.

Ыбырай шығармашылығында көрініс тапқан, педагогикалық көзқарасындағы ұсынған балаға еркіндік беру, жүрек жылуын беру, мұғалім мен оқушы арасындағы ынтымақтастық, оқушы бойынан жақсы қасиеттерді табу тәрізді ұстанымдар білім беруді дамытудың өзекті мәселесіне айналуға. «Егер балалар бірдеңені түсінбейтін болса, онда оқытушы оларды кінәлауға тиісті емес, оларға түсіндіре алмай отырған өзін кінәлауға тиіс. Ол балалармен сөйлескенде, ашуланбай, жұмсақ сөйлесуі, шыдамдылық көрсетуі керек» деген ой-пікір бүгінде ұстаздардың ең басты мәселесі. Өз алдындағы шәкірттеріме білім беруде Ыбырай ұстаздың осы бір қанатты сөзін ұстанамын. Жанарында білсем екен, үйренсем екен деген жалыны бар шәкірттеріме ұрыспай, бар білгенімді зор ынтымақпен түсіндіруге тырысамын.

Қазіргі ұстаздар, яғни біздің алдымыздағы басты міндет – ғылым мен техниканың даму деңгейіне сәйкес оқушының білімі терең, іскерлі және қабілетті болуына баулу. Әлемдік стандарттар негізінде көкейге түйгеніміз алдымызға мақсат қоя отырып, сол мақсатқа жету жолында шәкірттердің жүрегіне жол тауып әрекеттендіре білу шеберлігіне жетсек, егемен елдің ұл- қыздары білімді де білікті болып шықпақ. Соның арқасында біз бәсекеге қабілетті іргесі мықты ел боламыз. Жаңартылған білім беру бағдарламасының ең негізгі мақсаты – білім алушылардың оқу нәтижелерін жетілдіріп, саналы ұрпақ тәрбиелеу. Орта білім мазмұнын жаңартудың көптеген компоненттері, соның ішінде, ұстаздардың біліктілігін арттыру бағдарламасы осы мақсатқа негізделген.

Елбасымыздың жолдауында айтқандай: Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін, заман талабына сай білім қажет. Қазақстанды дамыған 30 елдің қатарына жеткізетін – білім. Ғылым мен техниканың күн санап өсуіне байланысты педагогика ғылымының теориясы мен оқыту үрдісі де түбегейлі өзгерістерге ұшырауда. Соған орай оқытудың парадигмасы өзгерді. Білім берудің мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас пайда болды. Осыған байланысты ұстаздар алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндеті тұр. Жаңа бағдарлама бойынша жаңаша көзқарас қалыптасып, білім деңгейі биікке көтеріліп келеді.

Атақты жерлесіміздің өнегелі өмірі мен өрісі, биік таланты бір кезде қандай жарқын да жанды қасиеттерімен көрінсе, қазір де сол асыл да абзал ерекшеліктерін өз бойында толық

сақтауда. Мұның өзі заңды да еді. Қазақ тарихында Ыбырай Алтынсариннің есімі үркердей мәңгі жарқырайды. Ол өзінің бүкіл шығармашылық өмірін бір ұлы мақсатқа арнады. Ол мақсат қазақ халқын ғасырлар бойы езіп келген надандық пен қараңғылықтың шырмауынан босатып, өнер – білімді, мәдениетті елдердің қатарына қосу еді. Қазіргі таңда Ыбырайдың осы арманы орындалғанына көзіміз жетіп отыр. Өйткені, Қазақстандық білім беру мен ғылым жүйесін жаңғырту кезеңіне куәгер болудамыз, Ыбырай салған сара жолмен бейбіт елде, бейбіт елдің ұлдарын білім нәрімен сусындатудамыз, Ыбырай салған ұстаздық жолда еңбек етіп, шәкірт тәрбиелеудеміз, оның әңгімелері мен өлеңдерін жас ұрпақтың санасына құядамыз.

Қорыта айтқанда, ұлы ағартушы Ы.Алтынсариннің шығармашылығы жалпы адамзат өмірімен тығыз байланысты. Адамның нағыз адам атануына, өмірдегі ой-толғанысына ерекше мән бере отырып, мысалдар келтірген. Өз халқын білім алуға, өнерге үндеуі надандыққа, зұлымдыққа қарсы шығуы, сол кездегі әлеуметтік теңсіздіктің бетін ашып, өмір шындығын көрсетуі, жастарды жақсылыққа, адамгершілікке тәрбиелеуі өмірдегі ең құнды еңбегі болып табылады. Сондықтан да Ыбырай Алтынсариннің шығармалары қазақ әдебиетіміздің төрінен орын алып, қазақ жастарының жан-жақты, білімді азамат болуына өз ықпалын тигізе бермек.

«Өсер елдің ұлы өнерлі, қызы мінезді келеді» дейді дана халқымыз. Егеменді ел тірегі – білімді ұрпақ десек, тәрбиелеп отырған өрендеріміздің болашағы ХХІ ғасырмен тұстас келгеніне қуаныштымыз. Өйткені, ХХІ ғасыр – білім ғасыры. Білімділерді аялап тербетер, баптап өсірер саналы тәрбие мен сапалы білім керек.

Әдебиеттер:

1. Сарбаева А.М. «Қазақ мәдениетінің ұлы қайраткерлері. ІХ-ХІХ ғасырлар. Ғұлама тағылымы»: Оқу-әдістемелік құрал. – Көкшетау: «Келешек 2030», 2011 ж.
2. Мұсабеков Ө. Тұлғаға бағытталған білім. – Қазақстан мектебі, 2017.

Адилбаева Р.Т.

Қарағанды қаласы, «Б.Момышұлы атындағы МБК» КММ

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ӨМІРДЕГІ АТА-АНА ТӘРБИЕСІНІҢ РӨЛІ

Абай атамyzдың жетінші қара сөзінде «Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады. Біріншісі – ішсем, жесем, ұйықтасам деп туады. Бұлар тәннің құмары, бұлар болмаса тән жанға қонақ үй бола алмайды, хәм өзі өспейді, қуат таппайды. Екіншісі – білсем екен деп ұмтылып, одан ержетіңкірегенде ит үрсе де, мал шуласа да, біреу күлсе де, біреу жыласа да тұра жүгіріп, «ол немене?» «бұл немене?» деп, «ол неге үйтеді?» «бұл неге бүйтеді?» деп, көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап, тыныштық көрмейді. Мұның бәрі «жан құмары, білсем екен, көрсем екен, үйренсем екен» деген үлкен пәлсопалық ой жатыр. Яғни, балаға туғаннан тән азығы – тамақ қандай қажет болса, жан азығы – жылулық, сүйіспеншілік те сондай қажет.

Қай заманда, қандай қоғамда болсын отбасындағы бала тәрбиесі аса өзекті мәселелердің бірі болған. Тал бесіктен жер бесікке дейінгі адам өміріндегі тәрбиенің бастапқы негізгі ұйытқысы да ата-ана болып қала беретіндігіне еш күмән жоқ. Отбасы – Адам баласының алтын дінгегі, ыстық ұясы. Өйткені, адам ең алғаш шыр етіп дүниеге келген сәтінен бастап, осында ер жетіп, алдымен тәрбие алады. Сондықтан да отбасы – адамзаттың аса қажетті әрі қасиетті алтын бесігі болып есептеледі. Бүгінгі таңдағы жаһандану үрдісіне қадам басқан жаңа ғасырда әр халық, әр ұлт дінін, тілін, мәдениетін, тарихын мейлінше сақтап қалуға тырысып жатыр. Олай болса, тіл, дін, әдебиет, мәдениет, салт-дәстүр – баланың ой-санасын қалыптастыруға, өзінің қай ұлт өкілі екенін біліп өсіп, үлгі-өнеге алуына орасан зор әсерін тигізеді.

Міне, отбасындағы тәрбие ұлағаты да осыдан басталады. Ел болам десен, бесігіңді түзе», дейді ұлы Мұхаң (М.Әуезов). Халқымыздың сан ғасырдан бергі даналығына құлақ ассақ, «Адамның бақыты – балада» деген екен. Біреу бақытын байлықтан тапқысы келсе, екінші біреуі даңқ пен атақтан, мансап пен қызметтен іздестіреді. Мұның бәрі түсінген адамға қолдың кірі

сияқты нәрсе. Адамға нағыз бақытты – тәрбиелі ұрпағы ғана сыйлай алады. «Адам ұрпағымен мың жасайды» деген сөз тегін айтылмаса керек. Олай болса адам өмірінің мәні – өз ұрпағы. Бала тәрбиесінде алғашқы ұстаз – ата-ана. Ата-ана – бала тәрбиесіндегі басты тұлға. Бала үшін үй ішінен, ата-анадан артық тәрбиеші жоқ. Адамгершілік, бауырмалдық, татулық, қайырымдылық, әдептілік, инабаттылық сияқты қасиеттер – жанұяда тәрбие балаға сөзбен, теориямен дамымайды, үлкендердің үлгісімен сіңеді. Халқымыздың қанында жер жүзіндегі басқа халықтарда сирек кездесетін теңдесі жоқ адалдық, кеңпейілділік, ақкөңілділік, қонақжайлылық сияқты адами қасиеттер басым екендігі даусыз. Ерте кезден-ақ әрбір халық балаға тәрбиені оның бесікте жатқан кезінен бастап, халықтық жырлар мен әңгіме, ертегілер арқылы бере бастаған. Атам қазақ ежелден тәрбие ісінде басты-басты сегіз түрлі мәселені қамтыған. Біріншіден, тәрбие басы алдымен әдептілікті үйретуді көздеп, әдептілік мәселесін басты міндет етіп қойған. Екіншіден, мейірімді болуға тәрбиелеген. Өйткені, мейірімді адам қашанда қайырымды болады. Үшіншіден, тіл алғыш, елгезек бол деп үйреткен. Бұл баланы еңбекке баулудың алғашқы белгілері. Төртіншіден, адалдық пен шындыққа тәрбиелеу. Бесіншіден, білгір бол, ұстаз бен ғалымның, көпті көрген данышпан қарияның сөзін тыңда, ақпа құлақ болмай, құйма құлақ бол дегенді бойларына сіңірген. Алтыншыдан, үлкенді, ата-ананы, сол арқылы қоршаған ортаны, айналаны сыйлауды басты міндет етіп қойған. Жетіншіден, кісі айыбын ешқашан бетіне баспа деген. Бұл кемшілікті мүлдем айтпау деген ой емес, адамға Алланың салған кемдігін айтпа деген. Сегізіншіден, «Ел намысы – ер намысы» болуы керек. Сондықтан, ел қорғаны – батыр бол, халық алдында адал қызмет ет, бойындағы бар талант, күш-жігеріңді халқыңа жұмса, намысшыл бол дегенді санасына сіңірген. Бұл айтылғандар бала тәрбиесі, яғни адам тәрбиесі – тек бір отбасының ғана емес, бүкіл қоғамның міндеті екенін танытады. Осыны меңзеген әл-Фараби бабамыздың «Адамға ең әуелі білім емес, тәрбие берілуі керек. Онсыз берілген білім – адамзаттың қас жауы» деген сөзінің астарында терең мән жатыр. Өйткені, отбасы – сол адам өмір сүрген кез келген қоғамның, мемлекеттің құрамдас бөлігі, іргетасы ретінде қарастырылған. Шындығында да ата-ана – отбасындағы әке айыны бала тәрбиесінде басты тұлға. Олар өз баласын тәрбиелеуде оны дербестікке, біреуге тәуелді болмауға, өз бетінше күн көруге, мақсатты түрде өмір сүруге бағыттап тәрбиелейді. Бұл игілікті іс, тіпті, баланың ана құрсағында жатқан кезден бастап жүргізілуі қажет. Одан баланың дүниеге келуі, қаз-қаз басып жүруі, өсуі, өнуі, ата-бабасының өміріндегі еңбек және қоғамдық іс-әрекеттердің сан жылдардан бергі тәжірибесінен өнеге алуы, оны құрметтеуі, қоршаған ортасын танып, онымен қарым-қатынас жасауға өз бетінше дағдылануы, жақсысынан үйренуі, жаманынан жиренуі ескеріліп отырады. Мұны данышпан Абай он тоғызыншы қара сөзінде «Адам ата-анадан туғанда есті болмайды: естіп, көріп, ұстап, татып ескерсе, дүниедегі жақсы, жаманды таниды дағы, сондайдан білгені, көргені көп болған адам білімді болады. Естілердің айтқан сөздерін ескеріп жүрген кісі өзі де есті болады. Әрбір естілік жеке өзі іске жарамайды. Сол естілерден естіп, білген жақсы нәрселерді ескерсе, жаман дегеннен сақтанса, сонда іске жарайды, сонда адам десе болады», – деп түйіндейді.

Қазақта «Әке – асқар тау, ана – бауырындағы бұлақ, ал бала – жағасында жайқалып өскен құрақ» дейтін даналық сөз бар. Осы мақал арқылы халық отбасын құрайтын үш құрамдас бөлікті айрықша ескертіп отыр. Отбасында басты мәселелердің бірі – баланың тіршілік іс - әрекетін дұрыс ұйымдастыру. Ол үшін баланың күн тәртібі, жеке басына қойылған талаптар, міндеттер, үй еңбегіне араласуы, білімі, қызығушылықтары, бос уақытын дұрыс ұйымдастыруына көмектесіп ықпалын тигізу. Баланың бойына барлық жақсы қасиеттерді дарыту, тіпті жанында жүрген достарына дейін мән беру, табиғат сыйлаған дарыны болса дамыту, дұрыс білім алуына жағдай жасау – ата-ананың басты парызы. Осы орайда еске түсетін жайт, халқымыз ежелден бала тәрбиесіне көңіл бөлген, болмысынан бекзат, тумысынан текті халық.

Осы тектіліктің түп негізінде ұрпақ тәрбиесі, яғни ұлттық тәрбие деген ұғым жатқаны ойға ора-лады. Бұл ұғым да біз үшін аса қасиетті де қастерлі. Өйткені, біздің ұрпақтарымыз – ата салт-дәстүрмен сусындаған, осы ұлттың тәрбиесімен жетіліп, туған тілімен санасы оянған азаматтар. Олар өскен соң, қоршаған ортаның ішкі құпиясын ғылым жолымен сезініп білмесе де, жапан дала, құла түзде жолсыз жерлермен жұлдыздарға, түрлі белгілерге қарап бағыт алып, адаспай кете беретін болған. Жастайынан-ақ есту, көру сезімдері шынығып, алыстағыны болжайтын,

жоғалғанды табатын ізшіл де, құралайды көзге ататын мерген болған. Ұл демей, қыз демей отбасындағы тәрбие жұмысында әкенің орны ерекше болуы тиіс. Ұлы Абай «толық адам» тәрбиелеудегі әкенің ізгі қасиеттері, оның адамгершілігі, еңбексүйгіштігі, отбасына, жарына деген сүйіспеншілік сезімі үй ішін нұрландырып тұрса, ері ақылды, әйелі көркем мінезді болып, тату болса, онда үй жұмаққа айналып, балалар жақсы мінезге, игі қасиеттерге тәрбиеленетінін атайды. Халқымыздың «Әкеге қарап ұл өсер, анаға қарап қыз өсер» дейтіні де сондықтан. Мұны Майлықожа ақын: Жыласаң көңілі жүдеген, Қуансаң тасып үдеген. Көрігіңе көңілі өсіп, Құдайдан өмір тілеген, Атаң – қыбыла қамқорың, десе, ал ана туралы: «Тоғыз ай он күн көтерген, Еңбегінде еті өлген. Бейнет татқан төтеннен, Зиярат қылып сыйынсаң, Кем емес анаң, қыбыла Мекеңнен», деп жыр арнаған. Шығыс поэзиясының аса көрнекті өкілі Әлішер Науаи әкені – күнге, ананы – ай, жұлдызға балап, әспеттейді. Сондықтан ұрпақ тәрбиесінде «әлемнің жарығын сыйлаған, даланың бар гүлін жинаған» әйел-ананың орны да орасан. Өйткені, жалпы адамзат баласының тыныс-тіршілігін, оның өсіп-өніп дамуын аналар-әйелдер қауымынсыз көзге елестету еш мүмкін емес. Мұхаң (Мұхтар Әуезов) «Адамдықтың негізі – әйел, ертеде әйелден бала туып, ол балалардың бәрі де жастық қорғансыздықтан анасының айналасында үйіріліп, үй ішінің бірлігін, одан туысқандық ұйымын енгізген. Әйел – ана. Әйелдің адам баласының ұрпағын өсіретін қарызы бар. Және қазақтың түсінуінше әйел – үй ішінің жарастығы, үй ішінің ұйытқысы. Онсыз еркектің өмірі – гүлсіз өмір» деген тұжырым жасайды. Жер бетіндегі кез келген халықтың өз алдына ұлт болып ұйысуына, жеке халық, егемен ел, дербес мемлекет болып қалыптасуына әйел-аналардың сіңірген еңбегі зор деп айтуға болады. Айталық, тарих қойнауына назар салып көрсеңіз баяғы Тұмар ханым, Роксана, Ұмай ана, Зарина, кешегі дастан-жырлардағы Гүлбаршын мен Құртқа, Ақжүніс пен Назым, Қыз Жібек пен Баян сұлу, Айман-Шолпан, бертіндегі Айша бибі мен Абақ ана, Домалақ ана мен Қыз ене, таңбалы тарихымыздағы Хорезмшахтың әйгілі қайраткер анасы Түркен хатун, Қасым ханның анасы Жаған бике, Тәуке хан мен Есім ханның аналары.

Жақсы бике, ұлы Абай тәрбиесін көрген Зере мен Ұлжан, қол бастаған Бопай ханым, ел билеген Айғаным, Ұлпан, Елбасымыздың анасы – Әлжан анамыз есімдері ел өмірінде алтын әріптермен өрнектелген. Ұрпақ тәрбиесінде, әсіресе, қыз бала тәрбиесінде ананың ықпалы ерекше. Өйткені, абзал аналар «жатжұрттық» қыз бала бойжеткен кезде оның жеке шаңырақ құрып, отау тігуіне, іс тіктіріп, үй шаруасын жайғастыруына өнеге көрсеткен, тәрбие тағылымын берген. Сондықтан да халқымыз асыл аналарды қадірлеп, өздеріне жар іздеген бозбала, жігіттерге сондай аналардың қыздарына көз салуды, «анасына қарап қызын ал» деген тұрғыда бағыт-бағдар берген. Мұндайда жастардың болашақ қалыңдығын тек ажар-көркі мен сұлу сымбатына қарай бағаламай, оның адамгершілік асыл қасиеттеріне, кісілік келбетіне, ішкі рухани жан дүниесіне, ақыл-парасаты мен көргенділігіне, тектілігі мен тәрбиелілігіне айрықша көңіл бөлген. Ал, бүгінгі қоғамымыздағы қыз балаларды тәрбиелеудегі талап-тілектер бұрындағыдан да жоғары. Өйткені, қазіргі кезеңде қыз балалар тек отбасы, ошақ қасында ғана емес, үй шаруасымен бірге қоғамның белсенді мүшесі ретінде күнделікті өмірдің сан-салаларындағы басқа да іс-әрекеттер мен қызметтерді үйлесімді әрі ұтымды ұштастыра білуге әзір болуы қажет. Мұнда ең бастысы қыз баланың білімді болғаны орынды. Ең алдымен, біз қыздарымыздың тәрбиесіне көп көңіл бөлуіміз керек. Олар – болашақ жар, болашақ ана, шаңырақтың шырақшылары. Қазақстан Республикасы Конституциясының 27-ші бабындағы 1-2 тармақта отбасы мен ондағы балаға берілетін тәрбиеге байланысты: «Неке мен отбасы, ана мен әке және бала мемлекеттің қорғауында болады. Балаларына қамқорлық жасау және оларды тәрбиелеу – ата-ананың табиғи құқығы әрі міндеті», деп айрықша атап көрсетіледі. Ал кезінде қазақтың біртуар ұлы Міржақып Дулатов «Надандық құрбаны» атты мақаласында былай деген болатын: «Жылқы біткен дүлдүл болмайды, құс біткен бұлбұл болмайды, адам баласы да солай. Жұрттың бәрі шешен, әнбоз, ақын, данышпан болып туа бермейді. «Күйсіз көңіл жүгірмейді» деген бар.

Дүлдүлге де күй керек, бұлбұлға да жайлы орын, көңілді бақша керек. Ал адам баласы бәрінен де артық күй таңдайды. Тумысында зеректік болса да, ғылымсыз, тәрбиесіз кемеліне жетпейді. Бұл күнге шейін бізде мұны ескерген қазақ жоқ. Сондықтан бізде оқыған көп, бірақ шын ғалым жоқ. Хатшы көп, жазушы жоқ. Арызшы көп, адвокат жоқ. Сөйлеуші көп, шын шешен

жоқ. Бізде өнер, ғылым, әдебиет кенже қалып тұрған себебі де осы, бұл баптарда өз кісілері болмау себепті деп ойлаймыз». Бұл пікір XX ғасырдың бас кезінде айтылса да, бүгінгі ұрпаққа дәл бүгін, дәп қазір айтылғандай терең ой салады. Қазіргі жағдай осының бәріне қарама-қайшы. Қазір оқымаған адам жоқ, қазір ғалым да, шешен де, көсем де, басқа сала мамандары да көптеп саналады. Алайда, Міржақып атамыз айтқан-дай, оқығандардың арасында әлі де «нағыз оқыған» жастардың сирек кездесетіні тағы да жасырын емес. Бұл мәселеде «ержетеді десе, кері кетеді» деген сөздің қисыны келіп тұрғандай. Дүние жүзі халықтары әлемдік өркениетке бағыт ұстап, кеше ғана аты мен заты белгісіз мемлекеттің жастары дүр көтеріліп, өздерінің оқыған және тоқыған білім-білік, күш-қайраттарымен өзгелерді тәнті етіп жатқанда, біздің ұлттың жастары туралы аздап ойланып қалатын тұстарымыз аз болмайды. Бұл сәтте өткен тарихының бәрі сұрапыл соғыс, екі күннің бірінде табиғат алапатымен алысып, небір қиямет-қайымдарды бастарынан өткеріп жатқан көршілес күншығыс елі – жапон жастарының тәлім-тәрбиесі ешкімді де бейжай қалдырмаса керек. Бұл күндері әлемдік педагогика ғылымы зерттеп, оқып-үйренуге талпынып жатқан осы елдің жас ұрпақ тәрбиесіндегі ғажайып сырларының бірі – халқының тарихи-этникалық мұрасын, ұлттық әдет-ғұрпын, салт-дәстүрін саналы түрде сақтап қалуға тырысуында екен.

Жастар тәрбиесіндегі отбасы мен ортаның, қоғам мен мемлекет мүддесінің бірізділігі бүгінгі таңда ауадай қажет екенін жоғарыда айтып өттік. Бұл ретте бүгінгі күнгі ұрпақ тәрбиесінде жіберілетін олқылықтар ертең орны толмас өкінішке алып келмей қоймасы анық. Сондықтан мемлекет идеологиясындағы жастар функциясының алатын рөлі мен орны уақыт талабына сай үнемі қайта қаралып отыруы тиіс, яғни билік арасында жастарға деген сұраныс, берік ынтымақтастық пен терең түсіністік болуы қажет. Қоғамның қай саласында болсын жастардың ашық өз үндерінің болуы, оған тікелей әсер ететін бұқаралық ақпарат құралдарының тәрбиелік мәніне терең ден қойылуы тиіс. Жастардың түрлі жат ағымдардың жетегінде кетуінің алдын алу жолдарын қарастыру ретінде ұлттық салт-дәстүрлерді дәріптеуді дұрыс жолға қоя білу керек. Қазіргі жастар арасында жиі кездесетін өзіне-өзі қол жұмсау – суицид індетінің алдын алу жолдары, яғни бала психологиясындағы өзгерісті отбасында, ортада үздіксіз бақылау, қадағалап отыру қажет. Қоғамдағы жастардың өз орындарын таба білмеуіне байланысты оларды жұмыспен қамту орындарының бүгінгі таңдағы қызметін қайта қарап, оны жан-жақты жетілдіру керек. Дағыстаннан шыққан аварлық ғаламат ақын Расул Ғамзатовтың «...Өткенге топырақ шашсаң, болашақ саған тас атар» деген ұлағатты сөзінің астарында қаншалықты терең мән-мағына жатқаны бәрімізге ой салуға тиіс.

Өткен бабаларымыз бізді тәрбиеледі, біз сол үрдісті жалғастырып келеміз. Ал болашақ тәрбиесі ендігі жерде жастардың қолында. Ұрпақтан-ұрпаққа ұласып келе жатқан ұлттық тәрбиенің мәйегін мирас етіп ғасырдан-ғасырға жалғастыру – ата салтты ұлықтағандардың еншісінде екендігі ақиқат. Баланың шыр етіп өмірге келуі-зор қуаныш. Өйткені, бала өмірдің сәні, отбасының шаттығы, Аллаһтың берген сыйы. Дана қазақ тоғыз ай құрсақта жатқан сәбиді шілдеханамен қарсы алып, тербелген тал бесікке салған. Бесік жырымен әлдилеген, алақанға салып аялаған. Тәрбиесіне жауаптылықпен қарап, бойына жақсы қасиеттер сіңіруге тырысқан.

Отбасында негізгі туыстық қатынас – ерлер жағымен есептелген. Сонымен қатар әйел жағы-мен де туыстық байланыстардың атаулары бар. Қыздан туған балаларды жиен деп атап, балалар үшін шешесінің туыстары нағашы, нағашы жұрт деп аталды. Қазақ салты бойынша жиенді ренжітуге болмайды, сұрағанын беріп, көңілін жықпауға тырысқан. Дәстүрлі қоғамда ата-ананың тәрбиесін көрмей өскен бала болмаған. Ата-аналар жыр, дастан, ертегі айтып немерешөберелерін рухани байытып тәрбиелеп отырған.

Қазақтың ежелгі дәстүрі бойынша тұңғыш немересін атасы мен апасы өз қолына алып, немере ыстық болғандықтан балаларынан да артық көріп, тәрбиелеген. Тұңғыш немерелер ата-апасын өз әке-шешесіндей санап, туған әке-шешесін тек қана өскеннен кейін де танып жатады. Кейде тұңғыш немересі кенже ұлының орнына, атасының қара шаңырағына ие болып та қалатын жәйт кездеседі. Сондықтан әке де, шеше де балаларының жан дүниесіне үңіліп, мінез-құлқындағы ерекшеліктерді жете білгені жөн. Балалармен әңгімелескенде олардың пікірімен де санасып отырған орынды. Өз баласымен ашық сөйлесе алмай, сырласа білмейтін ата – аналар

«Екеуміз де жұмыстамыз, кешкісін үй шаруасынан қол тимейді, баламен сөйлесуге уақыт жоқ» дегенді айтады. Бұл дұрыс емес. Баламен сөйлесуге тіпті арнайы уақыт бөлудің қажеті жоқ. Әке мен шеше ұл-қыздармен үй шаруасында жүріп-ақ әңгімелесіп, ой бөлісуге неге болмасқа. Жанұядағы жанжал, үлкендердің аузына келген сөздерді айтуы, баланың көзінше басқа біреуді сөгуі, біреудің сыртынан өсек айтуы балаға теріс әсер етеді. Бала алдында әке-шеше үй ішінің үлкендердің әдептілік танытқаны жөн. Мысалы, арақ пен темекінің толып жатқан зиянын біле тұра, балалардың көзінше арақ ішіп, үсті-үстіне темекі тартқандар бар.

«Көрінген таудың алыстығы жоқ» дейді, ертең-ақ ұл өсіп ер жетеді, қыз өсіп бой жетеді. «Әкеге қарап ұл өсер, шешеге қарап қыз өсер» дейді халық даналығы. Бала кішкентай кезінен-ақ әр нәрсеге әуестеніп үлкендерге көмектескісі келеді. Бұған кейбір әке-шеше «жұмысымды бөгейсің, істеп жатқан ісімді бүлдіресің» деп ұрысып жіберуі мүмкін. Бұл қате түсінік. Керісінше, өзін жұмыс істеп жүргенде баланың қолынан келетін ісіне жағдай туғызып, оның үйренуіне көмектескен орынды. Тіпті балаға берген тапсырмаңыздың аяғына дейін орындауына төзімділікпен бақылау керектігін де ұмытпаған жөн. Осылай баланың бірте-бірте еңбекке деген болашағына жол ашылады. Әрі істеген ісін ұқыпты да тындырымды орындауына бағыт бересіз. Баланың жақсы ісін мадақтап, терісін оң етіп түсіндіріп отырса, ол да ересектерді сыйлап, кез келген тапсырмасын орындауға қарсылық білдірмейді. Кәсібі, тіршілігі мал шаруашылығы болғандықтан бала 6 – 7 жасынан-ақ ат құлағында ойнаған. Оқу-сызу өнеріне машықтанбаса да, бір естігенін қалт жібермей жадында сақтайтын құйма құлақ болып, есте сақтау қабілеттері аса жоғары дәрежеде дамыған. Сондықтан әке – отбасының тәрбие жұмысындағы маңызды орын алатын тұғырлы тұлға. Әкенің бар бітім-болмысы, мінез-құлқы, өзгелермен қарым-қатынасы, білім-білігі – баланың көз алдында күнделікті үлгі-өнеге алатын, соған қарап бой түзейтін негізгі нысанасы. Біз Қазақстан қыздарының сапалы білім алып, жақсы жұмысқа ие болуы және тәуелсіз болулары үшін барлық жағдайды жасауымыз қажет.

Халқымыз «қыздың жолы жіңішке» дегенге ерекше мән беріп айтады. Бойжеткеннің жолы, қыздың жолы – қылдай, оны үзуге болмайды. Бойжеткен, әйел заты әрдайым біздің қоғамымыздың тең құқылы мүшесі, ал ана – оның ең ардақты тұлғасы. Біз әйел затына – анаға, жарға, қызға деген қапысыз құрметті қайта оралтуға тиіспіз», – деп бұл мәселеге үлкен мән бере тоқталады.

Балалар тәрбиесіндегі ата-ананың орны мен рөлі туралы айтқанда, халқымыз тұрмысында сан ғасырлардан бері қалыптасқан тәрбиеге қатысты ұлттық рухани құндылықтарымыздың, әдет-ғұрып, салт-дәстүрлеріміздің, ана тіліміз бен әдебиетіміздің, мәдениетіміз бен тарихымыздың терең тағылымын ескергеніміз абзал. Отбасындағы ата-анаға байланысты айтылатын мақал-мәтелдер мен афоризм сөздердің барлығы алған тақырыбымыздың үй тәрбиесіндегі терең мәнін, айрықша маңызын аша түседі. Мәселен, «Ана тілін алмасаң – арың кетеді, әке тілін алмасаң – барың кетеді», «Әке – тірегің, ана – жүрегің», «Әке тұрғанда бала сөйлегеннен без, ана тұрғанда қыз сөйлегеннен без», «Атадан бала тусайшы, ата жолын кусайшы», «Бір бала бар жасық туады, бір бала бар әкесінен асып туады», «Әкесіз бала – панасыз балапан», «Әкеңнің төріне сенбе, маңдайыңның теріне сен», «Ана сүті бой өсіреді, ана тілі ой өсіреді», «Атадан – ұлағат, анадан – инабат», «Аталар сөзі – ақылдың көзі», «Атасыз үй – батасыз, анасыз үй – панасыз», «Ата салтың – халықтық қалпың», «Ата көрсеткен жолымыз бір, ана тіккен тонымыз бір», «Жақсы әкенің аты балаға қырық жыл азық» деген секілді тағы басқа толып жатқан қанатты сөздерді бала, жас ұрпақ отбасынан бастап естіп өскені жөн. Баланы өмірге бейімдеуде ата-ана тәрбиесінің артында ұлт тәрбиесі, мемлекет тағдыры жатады. Осы бағытта отбасы тәрбиесімен қатар оқу орындарының, ондағы ұстаздардың ықпалы мен орны қашанда да айрықша. Ата-ана мен әлеуметтік орта бірлесіп жұмыс істеген жағдайдың нәтижесінде ғана тәлім-тәрбиедегі көргенділік пен жарасымдылық, үйлесімділік пен бірізділік орын та-батын үрдіс болып шығады.

Қорыта келгенде, баланың қоғамдық-әлеуметтік дамуы отбасында өз орнын алуынан басталады. Бүгінгі қоғамда да жастар тәрбиесіне деген көзқарас өте ерекше, олардың тағдыры болашақпен, қоғамның дамуымен тығыз байланысты екендігі анық.

Әдебиеттер:

1. Оқушылардың ғылыми қоғамдарын ұйымдастыру және республикалық ғылыми жарыстарын өткізуге әдістемелік нұсқаулар. Астана 2007.
2. Көшімбетова С.А. Оқу-тәрбие үрдісінде оқытудың инновациялық әдіс-тәсілдерін пайдаланудың педагогикалық шарттары.

Ажибаева Г.П.

Сәтбаев қаласы «С.Сейфуллин атындағы гимназия» КММ

КІТАП ОҚУҒА DAҒДЫЛАНДЫРУ AРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Білім берудегі кітап оқуға үйрету мәселелері әрдайым маңызды болғанымен, оқу сауаттылығын дамыту тапсырмасы ҚР-ның мемлекеттік білім беру стандартын жүзеге асыратын заманауи мектеп үшін жаңа сала болып табылады. Оқу сауаттылығы қазіргі қоғамдағы өмірге дайындық үшін ең маңызды көрсеткіштерінің бірі ретінде қарастырылады. Сондықтан бүгінгі таңда оқушылардың кітап оқу құзіреттіліктерін қалыптастыру өте маңызды міндет болды. Кітап – өмірімізде маңызды рөл атқаратын рухани жан азығымыз. Кітап оқыту арқылы білім алушыларымызды жаманнан аулақ болуға, жақсыны үйренуге, елді, жерді сүюге, кішіпейіл болуға, мейірімділікке баулимыз. Яғни адам өзінің алдына қойған мақсатына жету үшін кітаптың септігі тиері анық.

Жұмыс барысымда бастауыш сыныптарда шешілуі керек проблемалар кезеседі:

- сөздің, сөз тіркесінің мағынасын түсінбеу;
- оқыған мәтіндерін байланыстырып айтып бере алмау;
- қорытынды жасап, пікірталасқа түсе алмау;
- оқу жылдамдығының төмен болуына байланысты оқуға қызықпау.

Бұдан біз тәрбиелеп отырған білім алушылардың ата-әжелерінің 100 %-ы, ата-аналарының 50 %-ы кітап оқыған деп ойласақ, бүгінгі таңда осы кісілердің ұрпағы біздің алдымызда отырған білім алушының 25 %-ы кітап оқи ма деген ой туады.

Бастауышта шығармада кездесетін сөздің, сөз тіркесінің мағынасын түсінбеуі, оқыған мәтіндерін байланыстырып айтып бере алмауы, балада еске сақтау, сөйлеу қабілеттерінің дұрыс қалыптаспауы балалардың әдеби шығармаларды оқуға деген қызығушылықтарын төмендетеді. Сондықтан алға қойған міндеттерім:

- сапалық оқу дағдысына жұмыс (жүгіріп оқуға тұрақты жаттығу, оқыған шығарманың көлемі мен санын ұлғайту);
- оқылған шығарма бойынша пікір айту;
- кітап оқу мәдениетіне тәрбиелеу, өз бетінше оқуға дағдыландыру әрекеті.

Кіші жастағы білім алушылардың көркем шығарманы қабылдау мүмкіндігі әртүрлі. Сондықтан бастауыш сынып білім алушыларына жас ерекшеліктеріне қарай оқу материалын жеткізудің сан алуан тәсілдері бар.

Болашаққа жаңа қадам басқан баланың оқуына ата-ана мен мұғалім бірлесе отырып басшылық жасап, бағыт беріп жіберу қажет. Өз тәжірибемде ата-анасымен бірге оқу, ертегіні сынып болып тыңдау, ертегіні бастап беріп аяғын аяқтату, ұнатқан ертегі кейіпкерлеріне мінездеме беру жұмыстарын 1-сыныптан бастаймын. Мектеп өміріне енді қалыптасып келе жатқан 1-сынып білім алушыларының кітап оқуға қызығушылығын ояту барысында ата-аналарды балаларының кітап оқуға белсенділігін қолдауға тарту, оларға отбасылық бос уақытты кітап оқу ортасына айналдыру, рухани қарым-қатынас жасауға көмек көрсету жұмыстары жүргізілді. 2021-2022 оқу жылында Қарағанды облысы білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығының ұйымдастыруымен «XXI ғасыр – сауатты ұрпақ ғасыры» тақырыбындағы «Оқу сауаттылығы» апталығына 1 «А» сынып оқушылары да өз үлестерін қосты. 22 қаңтар күні сынып оқушыларымен «Ертегілер елінде» тақырыбында сахналық қойылым өтті. Мақсаты: үштік қоғамның байланысын нығайту, 1-сынып оқушыларын ертегі мазмұнын айтуға, рөлге бөліп ойнауға үйрету. Балалардың ой өрісін ертегі айту арқылы дамыту,

байланыстырып сөйлеуді, тіл байлықтарын толықтыру. Сынып білім алушылары Елікбай Жантөре «Шұбар тауық», Зияддин Дария «Түлкі мен ешкі», Қарымжан Талғат «Маша мен аю», Марат Темірхан «Бауырсақ», Мұханбетрахым Әлихан «Шалқан» ертегілерін үйде атананың көмегімен АКТ құрылғыларын пайдаланып, анимациялық форматта дайындап, сыныпта интерактивті тақтаның көмегімен сыныптастарына таныстырды. Әр оқушы бірлескен өз жұмысының нәтижесін көріп, өз өзіне сын көзбен қарап, жеткен жетістігіне қуанды. Жұмыс нәтижесі әлеуметтік желіге салынды. Сәтбаев қаласының «Балалар мен жасөспірімдер кітапханасы» ұйымдастырған «Үздік үй» кітапханасы байқауына 1 «А» сынып білім алушысы Ералы Даниал қысқа метражды бейнеролик түсірді. Аталған іс-шара барысында Даниал үйіндегі кішігірім кітапханасындағы ең көне және сирек кітаптармен таныстырды. Сонымен қатар үй кітапханасының ішіндегі өзінің жеке кітаптары туралы әңгімелеп берді. Іс-шара қорытындысы бойынша, жұмысы бас жүлдеге бағаланып, диплом және ескерткіш сыйлықпен марапатталынды.

Елікбай Жантөре «Шұбар тауық» ертегісі

Ералы Даниал «Үздік үй» кітапханасы

Баланың оқуға деген қызығушылығы, қоршаған ортаны кітап арқылы тану мектеп қабырғасында қалыптасу керек. Ендеше мектеп кітапханасы – білім алушының ынтасын оятып, оны қызықты әлемге жетелейтін жетелеуші. Алғаш мектеп табалдырығын аттаған айлардан бастап, білім алушыларымды мектеп кітапханасымен таныстыру, жас ерекшеліктеріне сай кітапханада бар кітаптарды көрсету, алып оқу жолдарын ұйымдастыру, оқуларын қадағалау жұмыстары да жүйелі жүруде. Биыл да кітапханамен байланыс жүзеге асуда. Мектеп кітапханашысы Жукунова Салтанат Рахимбековна 2021-2022 оқу жылында кітапханаға жаңадан келген кітаптарға библиографиялық шолу жасап таныстырды. Мектеп кітапханасына қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде 954 дана көркем әдебиет кітаптары келді. Сынып оқушылары «Алтын сақа» баспасының «Дала жануарлары», «Көңіл-күй», «Мамандықтар», «Пішіндер», «Сандар», «Денсаулық сақтау қағидалары», «Жақсы-жаман әрекеттер», «Менің дене мүшелерім», «Менің көңіл-күйім», «Менің сезім мүшелерім», «Әдебі әдемі ханшайым бол», «Түстер», «Саусағынан бал тамған», «Әдептілік қағидалары-1», «Әдептілік қағидалары-2», «Денсаулық сақтау қағидалары», «Жігіттің сұлтаны бол», «Кім болам?», «Әдепті бала – арлы бала» кітапшаларымен танысып, алып қызығушылықпен оқыды. Осы шығармалармен танысқаннан кейін тапсырмалар беру жұмыстарын да қолдандым. Мысалы: «Әпкелі сіңлілі екі қыз» ертегісін оқығаннан кейін өз отбасындағы сыйластықты жаз, «Денсаулық сақтау қағидалары» мәтінін оқығаннан кейін «Менің денсаулығым» тақырыбында эссе жаз, оқыған кез-келген мәтін бойынша «Адасқан сөздер» тәсілі арқылы сөйлем құра, мәтін бойынша сөйлемдерді ретімен тап, керекті сөзді орнына қой, оқиғаларды ретімен орналастыр, әңгімелеуде жоқ сөзді тап, деп түрлі тапсырмалар орындатамын.

2020 жылы елімізде Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша «Оқуға құштар мектеп» жобасы басталды. Жоба білім алушылардың, кітапханашылардың, ата-аналардың арасында оқу сауаттылығын қалыптастыру мен жетілдіруге, оқу мәдениетінің деңгейін арттыруға және оқуды насихаттауға бағытталған. Осы жоба барысында отбасылық оқудың дәстүрлерін жаңарту, кітапхана қорын көркем әдебиетпен толықтыру, мектеп кітапханаларының материалдық-техникалық базасын нығайту бойынша жоспарлы шаралар көзделген. Біздің де

гимназиямызда бұл жұмыстар атқарылуда. «Оқуға құштар мектеп» жобасы аясында 20 минуттық кітап оқу сәттері ұйымдастырылып жүзеге асуда. Сынып білім алушыларымен Ыбырай Алтынсариннің «Мейірімді бала», «Әке мен бала» шығармаларын оқып талдадық. Әңгімеден бала мен әке арасындағы мейірімділікті ұғып, әкеге деген құрметтері еселене түсті. Әр білім алушылар шығарма мазмұны бойынша өз ойларын ортаға салады. «Оқырман отбасы» жобасы бойынша балалар әдебиеті Тұрдақын Жексенбай «Бүркіттің балапаны», Мұқағали Мақатаев «Әже», Маркиза Базарбайқызы «Әкесін іздеген ұл», Бердібек Соқпақбаев «Жекпе жек» шығармалары да таныстырылды.

Кітапханада

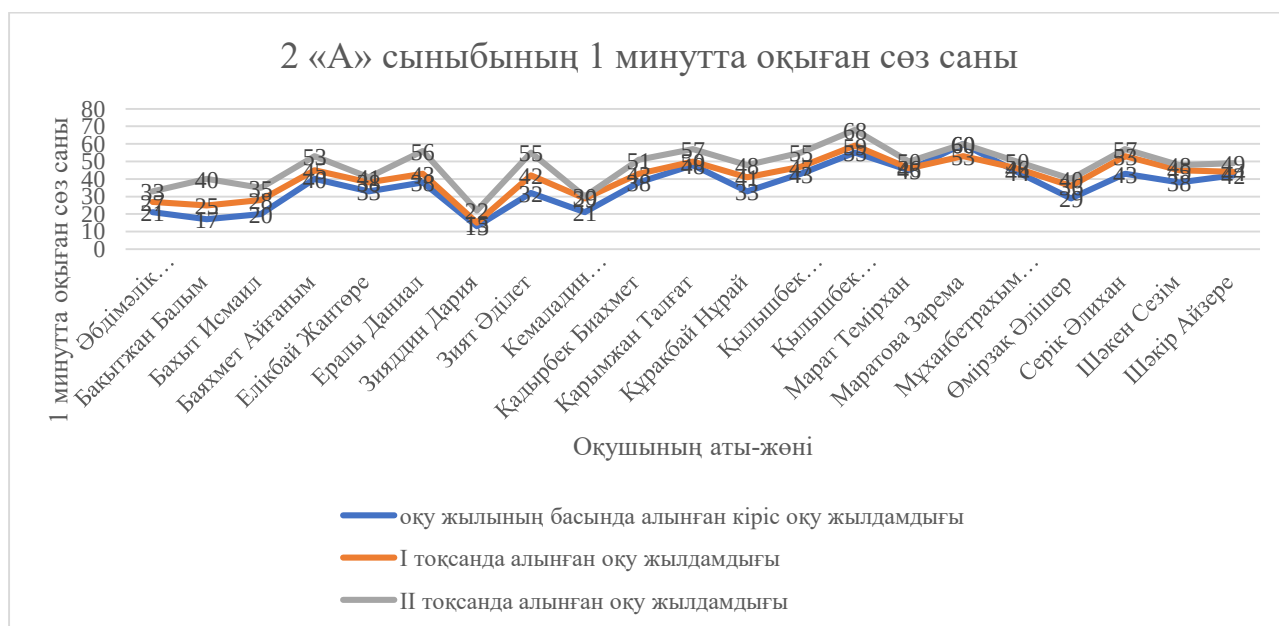

Отбасымен оқу

Үздік оқырмандар

Білім алушылардың кітап оқуға құмарлықтарын арттыру үшін алдын ала жоспар құрылып, жүйелі жұмыс жасалса, жоғарыда айтылған шешілуі керек проблемалар оң нәтиже берері сөзсіз. 1-сыныпта ата-ананың, мұғалімнің оқыған ертегісі мен мәтіндерін тыңдап, түсінгенін айтып дағдыланады. 2-3 сыныптарда мұғалімнің басшылығымен, көрсетуімен, нұсқауымен кітапты оқудың белгілі жүйесімен, тәртібімен танысады. Оқыған кітабының мазмұнын біршама айтып беруге дағдыланады. 4-сыныпта өз бетінше кітап таңдауға, оқи білу дағдысына көшуге бірте-бірте бағыт алады. Мәнерлеп оқу дағдыларын да қалыптастыруға болады. Мәнерлеп оқуда екпінді дұрыс қоя білу, оқу мәнерін меңгеру, тыныс белгілерін сақтап дұрыс кідіріс жасау, дауысты сөйлемдегі ой мазмұнына сай баяу, жігерлі оқу немесе тілек, сұрақ, көңіл күйді көтеріңкі күйде оқу ескеріледі. Осындай жүйелі де дұрыс ұйымдастырылған жұмыс білім сапасының көтерілуіне септігін тигізері анық. «Әдебиеттік оқу» пәні бойынша оқу дағдысы негізгі оқу дағдысы болып табылады, сондықтан оны қалыптастырудағы түсініп оқу, шапшаң, мәнерлеп оқу дағдылары да жақсаруда. Оқу жылының басында алынған кіріс оқу жылдамдығында 71 %, 1 тоқсанда 76 %, 2 тоқсанда 80 % сапа көрсетті.

Жыл соңына дейін білім алушыларымның оқу жылдамдығын 90 % -ға дейін көтеруге жұмыс жасауды міндет етіп аламын. Қорытындай келе оқушыны өз бетімен кітап оқуға үйрету, оны қалыптастыру оқушыны өмірге дайындаудың негізі болып табылады.

Әдебиеттер:

1. Адилханова М. Т. «Оқуға құштар мектеп» жобасы: мақсат айқын, жол жарқын. 2021 жыл. <http://edunews.kz/mainnews/2267-oua-shtar-mektep-zhobasy-masat-ayyn-zhol-zharyn.html>.
2. Тлеумова О. К. «Оқуға құштар мектеп» жобасы. «Мектептегі кітапханашы. Библиотекарь в школе» №2. 2021 жыл.

Ажитаева Ж.Ш.

Н.Нұрмақов атындағы мамандандырылған мектеп-интернаты

КІТАП ОҚУ - КЕЗ КЕЛГЕН ТҮЛҒАНЫ ДАМЫТАТЫН ҚАЙНАР КӨЗІ

Тәрбиесіз берілген білім- адамзаттың қас жауы.
(Әбу Насыр Әл-Фараби).

Арада қаншама уақыт өтсе де, адамзаттың өсу, өну, тұлға болып қалыптасып, одан әрі дамуы жолында өз құндылығын еш жоймаған, керісінше маңыздылығы артып, қолданысы одан әрі кеңейіп, ұрпақ тәрбиелеуде өлшеусіз үлес қосып келе жатқан ойшылдың осы қанатты сөзімен мақаламды бастау тақырыбым үшін маңызды деп білемін. Мақаланың атауын екі қырынан тануға болады: алдымен, ол, әрине, мектептің басты атқаратын функциясы, яғни, мектеп бағдарламасын оқушыға игерту болса, екінші қыры оқушының танымдық дүниесіне үлкен ықпал ететін кітап оқу үрдісін насихаттау, оқушы мен кітапты ажырамас дос болуға шақыру, бар қажеттілігін кітап арқылы қанағаттандырудың маңыздылығын түсіндіру, кітап арқылы әлем тануға итермелеу, оқу арқылы басқа да адами қасиеттерді оқушы бойында дамыту деп, осы тізімді ұшы - қиырсыз жалғай беруге болады. Осы бір қысқа мәтіннің өзінен де кітап оқудың адамға, оның ішінде жеткіншекке пайдасы көрінеді. Десек те, қазіргі уақыт көрінісі мен оқушылардың жүктемесіне назар аударсақ, бұл игі іс кейінгі қатарға ысырылып бара жатқанын байқаймыз. Мектеп пәндерінен, қосымшалардан т.б. физикалық тұрғыдан көп жүктеме көрген оқушы өз еркімен қолына кітап ұстай қоюы қиынға соғып тұрған осы бір кезеңде оқушыны кітаптан алыстап кетпеуге ықпал ету аса маңызды.

Өзінің құндылығын, өзектілігін жоймайтын бір маңызды мәселе – жас ұрпақ тәрбиесі. Адамзат баласының өмір тәжірибесінде тәрбиенің түрлі мектептері болған. Тарихқа терең үңілсек, даналар мен ойшылдарды тәрбие мәселесі бейжай қалдырмаған. Мұның бәрінде терең сыр, мағына жатқаны сөзсіз. Өйткені жас ұрпақтың өсіп - жетілгенде қандай болатыны ең алдымен оның тәлім - тәрбиесіне тікелей байланысты. Мақалаға маңызды ой қосып тұрған Әл - Фараби бабамыздың «Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы» деп айтатын қанатты сөзі бүгінде мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде, мектептерде, тіпті жоғары оқу орындарындағы тәрбие жұмыстарында қолданыста. Олай дейтініміз білім беру үрдісі бірінші қатарға шығып, тәрбие кейіндеу қалып қоятын болса, оның салдары адамның толыққанды тұлға болып қалыптасуына айтарлықтай кері әсерін тигізеді хақ. Білім – қарапайым тілмен айтқанда, белгілі бір ақпараттар жиынтығы. Ол біздің санамызға сіңіп, ойда қалады. Ал тәрбие болса, адамның күллі жан - дүниесіне әсер етеді, тұлғалық қасиеттерін қалыптастырады. Тәрбие – кең ұғым. Ол қырық минут аясындағы сабақпен тоқтамайтын, үздіксіз үрдіс. Адамды отбасы, қоғам, қоршаған ортасы тәрбиелейді деп айтатынымыз сондықтан. Осылардың ішіндегі ең маңыздысы отбасылық тәрбие болса, екіншісі бұл жеткіншектің мектепте меңгеретін тәрбиесі. Мектеп – қоғамнан тыс өмір сүре алмайтын үлкен институт. Қоғам қандай болса, мектеп те сол үрдіспен қыза қайнасады. Сол мектепті бітірген азаматтар қоғамға араласады. Яғни, қоғамдағы құндылықтарды қалыптастырады. Осы бір қырынан алып қарағанда қоғамның рухани - мәдени келбетіне мектептің тигізетін ықпалы өте күшті. Қорытындылап айтсақ, мектеп – тәрбие мен

білімнің қазыналы ордасы. Оқушы 11 жыл уақытын мектепте өткізетін болса, тұлға тәрбиелеуде мектепке жүктелер міндет те зор болмақ. Бүгінгі нарық заманында адами құндылықтардың өзгеріп кеткені рас. Ғаламтордың, жаңа технологиялардың, телеарналардағы бағдарламалардың, әлеуметтік желілердің, оқушы қарайтын және ойнайтын телефондағы ойындардың жылдам дамуы тәрбиенің насихаттық жағына жағымсыз әсер, көлеңке беріп келеді. Дегенмен, тәлімді тәрбиенің орны қашанда бөлек. Осы себепті де ата-ана бастауыш сынып буынын аяқтап, орта буынға қадам басқан баласы үшін білім беру үрдісі жақсы мектеппен қатар, тәрбие ісі маңыздылығын жоғалтпаған мектеп болуына назар аударып, талдау жасайды. Яғни, бұл жерден де ата-ана үшін біліммен қатар тәрбиеге аса алаңдаулы болатынын көруге болады. Ол өнегелі де ұлағатты сөзбен, үлгі көрсетумен, бағыт - бағдар берумен, жол көрсетумен, мектептегі әртүрлі іс - шаралармен, үлгі болатын алдыңғы буынның болуымен жүзеге асырылады. Жас балаға тағылымды тәрбие беріп, зердесіне жол табу ұстаз үшін де оңайға соқпасы анық. Осынша кіріспеден кейін оқу - тәрбие үрдісін жақсы жолға қойған, екі үрдістің тізгінінің тең болуын назардан тыс қалдырмайтын, оқушылардың жас ерекшеліктеріне сай іс - шаралар ұйымдастырылып отыратын Н.Нұрмақов атындағы мамандандырылған мектеп - интернатында дұрыс жолға қойылған кітап оқу үрдісі туралы айту орынды.

Н.Нұрмақов атындағы мамандандырылған мектеп - интернаты өз оқушыларын 5-сыныпқа қабылдағанда тапсыру емтихандарының ішінде оқу сауаттылығын бақылайтын тапсырмаларының бар болуы да тегін емес. Бастауыш буында белгілі бір сарынға қалыптасқан, әр мектептен келген оқушыларды бір арнаға бұру, олардың жас ерекшелігін есепке алсақ, бір сыныпта бір - біріне қамқоршы, жанашыр болып үйренісіп кетуіне көңіл аудару, сол бағытта жұмыс жасау - өте үлкен мәселе. 2016 - 2017 оқу жылынан бастап арнайы уақыты белгіленген кітап оқу сәтімен қатар оқырмандардың рухани дүниесін байытуға қызмет етіп келе жатқан мектеп кітапханасында бүгінде кітап қоры өте мол. Кітап оқуға қызығушылықты ояту мақсатында, ата - аналарды, мектепке келушілерді қарсы алатын мектептің кіре берісінде орналасқан «Өз кітапханам» атты электронды кітапханасы оқырманның кітапқа деген биік көзқарасын қалыптастыруға ықпал етеді. Мектеп қабырғаларында, сынып есіктерінде жазылған қанатты сөздер білім ордасының кітапқа деген жылы көзқарасын танытады. 2019 жылы Білім басқармасының қолдауымен мектеп кітапханасын көркем – әдеби кітап қорымен қамтамасыз ету мақсатында 7 млн теңгеге кітаптар алынды. Сонымен қатар, 2020 жылы кітапхана «Қасым» баспасының кітаптарымен толықтырылып, заманауи үлгіде жабдықталған оқырман залы ашылды. 835 қазақ тіліндегі көркем – әдеби кітаптар бүгінгі таңда оқушылар мен ұстаздардың бос уақытта рухани азық алатын қасиетті орнына айналып отыр.

Білім ордасында көп жылдардан бері қалыптасып дәстүрге айналған 20 минуттық «Кітап оқу» сәті Н.Нұрмақов мектебінің бірегей тәжірибесі, болашақ ұрпақтың кеменгер болуы жолында жасалып жатқан игі іс. 5 - 11 сынып оқушылары сабақ кестесіне енген кітап оқу сәтінде тандаған көркем – әдеби кітаптарын оқып, талдап, мазмұндау жұмыстарын жасайды. Бұл дегеніміз оқушының білім әлемін танудың бір қыры кітап оқу екеніне күн сайын көз жеткізу. Оқушылардың күнделікті оқыған әдеби кітаптары негізінде оқу жоспарын ұйымдастыру және кітап әлеміне қызығушылықтарын арттыру мақсатында «Оқырман күнделігі» әзірленіп, әрбір оқушыға мектеп тарапынан таратылып бүгінгі таңда осы бағытта жұмыстар жүргізілуде.

Әр сенбі сайын оқырман клубы кітап оқу сағатын жасайды. Мектепке кітап оқуға оқушылар жиналып, түрлі көркем – әдеби кітаптарды оқып, бірге талқылайды.

Кітапхана өз оқырмандары арасында ай сайын «Үздік оқырман» бәйгесін ұйымдастырып тұрады. Наурызда «Үздік оқырман» бәйгесі 5 - 6 -сыныптарда «Менің атым Қожа», 7 - 8 -сыныптарда «Ұшқан ұя» және 9 - 10 сыныптарда «Әке» кітаптары бойынша ұйымдастырылды. Осы бәйгеде 200- ден астам оқырмандар бақтарын сынап, жеңімпаздар жүлделі сыйлықтармен марапатталды.

Home reading, яғни «Үйден оқу» ағылшын тілін көркем әдебиет негізінде оқыту аясында, 5 сынып оқушылары арасында айлық кітап оқу сайысы ұйымдастырылып, жүлдегерлер анықталып, сыйлықтар таратылуда.

Сонымен қатар, облыстық «Бір отбасы - бір кітап» жобасы, оқырмандар клубы, BookCrossing, 100 кітап, ReadX секілді оқушыларды және отбасыларын кітап оқуға жұмылдыру мақсатында көптеген шаралар жүзгізілуде.

Кітапханалармен байланыс орнатқан, танымал тұлғалармен кездесулер ұйымдастырып келе жатқан, әлеуметтік желілер арқылы насихат жұмыстарын белсенді жүргізетін мектептің `nurmakov_school` және `nurmakov.kitaphana` парақшалары да танымал. Тек облыстық деңгейде ғана емес, республикалық «Дария» баспа орталығының ұйымдастырылуымен өтіп жатқан «Үздік оқырман» бәйгесіне оқушы, ата – ана және мұғалімдеріміз қатысуда. Екі кезеңінен үздік атанған оқушыларымыз қазіргі таңда үшінші кезеңге жолдама алып, дайындалу үстінде.

Қорыта келгенде, Қарағанды облысы білім басқармасы білім беруді дамытудың оқу - әдістемелік орталығы ұйымдастырылуымен «Оқуға құштар мектеп» жобасы аясында жүзеге асырылып жатқан іс – шаралар оң нәтижесін беруде. «Артық ғылым кітапта, ерінбе оқып көруге», - деп Абай атамыз айтқандай, оқушылардың кітап оқуға деген қызығушылығы білім сапасының артуына да оң әсерін тигізуде. «Кітап оқу-кез келген тұлғаны дамытатын қайнар көзі» деген пікірді мектебімізде жүргізілген сауалнама нәтижесінде оқушылардың жетпіс пайызы дәлелдей алды. Алтын уақытымызды пайдалы істерге жұмсағанымыз жөн» дегендей, қазіргі таңда оқушыларымыз «Оқуға құштар мектеп» жобасын әрі қарай дамыту және кітап оқуды насихаттау мақсатында IT мамандарымен бірігіп, түрлі заманауи жобалар жасауда. Ендеше осы бағыттың маңыздылығын, оқушы үшін қажеттілігін, болашақ үшін қамқорлық екенін жете түсінген Нығмет Нұрмақов мектебі бұл бағыттағы жұмыстарды әлі де кемелдендіре беретін болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Есенбаева Б.Ә. Кітап – рухани қазына. //Білімді ел. 18.02.2020.
2. Жарқын Ә. Кітап өз құндылығын ешқашан жоймайды. Әдебиет порталы. 16.08.2018
3. Темирбаева К.Х. Кітап оқу-рухани әлемге жол. <https://zkoipk.kz/ru/smartconf2019/6-section/4956-conf.html>.

Азбаева Л.Х.

*«Ю.А.Гагарин атындағы мектеп-лицейі» КММ
Шет ауданы Ақадыр кенті*

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІН ОҚЫТУДЫҢ БЕЛСЕНДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Ұлы ғалым Шоқан Уәлиханов «Халықтың кемеліне келіп өркендеп өсуі үшін ең алдымен азаттық пен білім қажет» деп айтқандай, біз қазақ елі ең басты құндылығымыз бабалар аңсаған азаттық «Тәуелсіздікке» қол жеткіздік. Енді сол тәуелсіздікті алға жетелейтін саналы, білімді ұрпақ тәрбиелеуіміз керек. [2]

«Мектептің жаны – мұғалім. Мұғалім қандай болса, мектеп сондай болмақшы. Яғни, мұғалім білімді болса, ол мектептен балалар көбірек білім алып шықпақшы. Солай болған соң, ең әуелі мектепке керегі – білімді, педагогика, методикадан хабардар, жақсы оқыта білетін мұғалім» - деп Ахмет Байтұрсынов айтқан талапқа, өзгеріске қай уақытта да ұстаз дайын болуы керек. Осы орайда өз тәжірибиемнен қазақ әдебиеті пәнін оқытудағы тиімді әдіс-тәсілдермен бөліспекшімін [2].

Пәнді оқытуда педагогикалық әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы сабақтарымда жанрларды түрлендіру, рөлдік ойындар арқылы автордан сұхбат алу, авторға хат жазу, оқушылардың сөйлеу және сын тұрғысынан ойлау дағдыларын қалыптастыруға бағытталған стратегияларды және ақпарат көздерін пайдалану, оның ішінде <https://bilimland.kz/kk> платформасын басшылыққа аламын. Ахмет Байтұрсынов «Балаларға көп үйретем деп, асығып шала-шарпы үйретуден, аз да болса, анықтап нық үйрету абзал» дейді. Яғни, әр сабақтың бойында жүйелі пайдаланылған әдіс-тәсілдер сабақтың нәтижелі болуына басты құрал [2].

7-сыныптағы Мұхтар Әуезовтің «Көксерек» әңгімесін өту барысында сабаққа негізделген оқу мақсаты бойынша әдеби шығарма сюжетінің құрамдас бөлшектерін талдауда сабақтың басында «Еркін микрофон» әдісі арқылы «Көксерек» әңгімесі туралы не білеміз? - деген сұраққа оқушылар оқып келген ақпараттары бойынша өз ойларын ортаға салды. Мысалы:

- «Көксерек» әңгімесі 1929 жылы жазылған.
- Адам мен табиғат арасындағы байланысты бейнелеген туынды.
- Мұхтар Әуезовтің жары Валентина Әуезова қасқыр бейнеленген календарь сатып әкелуі негізінде өмірге келген шығарма.
- Календардағы Михаил Маркианович Гермашевтың «Ночь» картинасы.
- «Көксерек» әңгімесі 1973 жылы қырғыз режиссері Төлеміш Өкеевтің бастамасымен кино болып түсірілді.
- Құрмаш ролін 10 жасында Қамбар Уәлиев ойнады.
- Қамбар 2012 жылы өмірден озды. Өз естелігінде актер «Фильмнен кейін күле алмай қалдым...».

Таңдап алынған әдіс бойынша автор өмірбаяны арқылы шығарма тарихына тоқтала отырып, қызықты мәліметтер ұсынады және өмірмен байланыстыра отырып, өз ойларын ашық ортаға салады.

Сабақтың ортаңғы бөлігінде <https://bilimland.kz/kk> сайтынан «Көксерек» әңгімесі туралы бейнеүзінді көру арқылы топтарға бөлінген тапсырмалар орындалады. I топта «**Уақыт тізбегі**» әдісі бойынша шығармадағы оқиға мазмұнын баяндауда, оқиға желісін ретімен жазып, мысалдар келтіре отырып дәлелдейді. II топта «**Оқиға тауы**» әдісі бойынша шығарма сюжетіне талдау жасау арқылы, оқиғаның басталуын, байланысын, дамуын, шиеленісуін, шарықтау шегін, шешімін ретімен баяндап, Құрмаштың өліміне әкеліп соқтырған шешімге өз көзқарастарын да білдіреді. Әсіресе оқушының «Осынша асырып баққанда Көксерек неге өз иесіне қарсы шапты?» деген ойға көзқарасы адамның төрт аяқты жануардан ми бөлшектеріндегі ақыл-ой, сана сияқты айырмашылығын биология пәнімен байланыстыра отырып дәлелдеген жауабы өте әсерлі болды.

Ал, III топтағы «**Әдеби шеңбер**» әдісі арқылы сұрақ құрастыру, пікір білдіру, дәлелдеу, сабақтастыру, негізгі идея бойынша түйінді ой айту, шығарма атауына сай бейне салу оқушының өзіндік ізденісін талап ететін әдіс болды.

- 1) Талқылаушы (кейіпкерлері, сюжеті, қарым-қатынасы, автор позициясы, т.б. бойынша) 2 сұрақ құрастырады.
- 2) Белгілеуші – шығарманың қай бөлімі ең маңызды деп санайды, ойын дәлелдейді.
- 3) Байланыстырушы – оқиғалардың бірін өмірмен байланыстырады, дәлелдейді.
- 4) Қорытындылаушы – көтерілген мәселені қорытындылайды.
- 5) Суретші – шығарма бойынша сурет салады.

Талқылаушының «Ит пен қасқыр бір-біріне неге қас?», «Құрмаштың аяушылық сезімінің арты неге қайғылы оқиғаға ұласты?» деген сұрақтарға жауаптар да ерекше болды. Ал, байланыстырушы «Адам мен табиғат егіз» деген ұғымды екі жақты қарастырған. Қорытындылаушының «Қасқырды қанша асырасаң да, далаға қарап ұлиды» деген шығарма идеясы арқылы жыртқыш жануарлардың адамдарға зияны және осындай жыртқышқа ұқсас адамдардың да кейбір іс-әрекеттерінен мысалдар келтіріп, өмірмен байланыстыра өз ойын ортаға салуы оқушылардың тиімді әдіс-тәсілдердің арқасында мақсатты меңгергені байқалады.

Осы әдіс-тәсілдерді өз сабағымда пайдалануда Блум бойынша ойлау дағдылары деңгейінің таксономиясына сүйене отырып, ойлау қабілеті деңгейлеріне сай нақты фактілерді, ақпаратты дұрыс ұсынуы, болжау жасап тақырыпты түсінуі, бұрын алған білімдерін сабақ барысында қолдануы, дәлел келтіре отырып өз ойын, тұжырымын ұсынуы оқушылардың шығармашылықпен жұмыс жасауына негіз болды. Яғни пәннің ерекшелігі сол, әр оқыған шығармасынан оқушы үлгі ала отырып, өз болашағында дұрыс қолдана білу керек.

Осы алған білімдерін жинақтау негізінде «Неліктен б W» әдісін пайдаландым. «Онда шығарманың қай бөлігі ұнады?» деген сұраққа «Құрмаштың қасқыр күшігін ауылға алып келген» бөлігі ұнады деген топтың жауабына қарсы сұрақпен «Неліктен? Неге? Не себепті? Неліктен? Неліктен? Неліктен?» алты сұрағы қойылып оқушы жауабы тыңдалды.

- 1 Неліктен? Өте сүйкімді еді.
- 2 Неге? Кішкентай, томпақ, қомағай.
- 3 Не себепті? Қомағайлығы жыртқыштығының белгісі.
- 4 Неліктен? Жыртқыш жануар болған соң үлкендер көзін құртпақ болғанда жанашырлық танытуы.
- 5 Неліктен? Құрмаштың жанашырлық танытуының бір себебі өзі де ата-анасыз өсіп келе жатқандығы.
- 6 Неліктен? Әр адам, жануар болсын өз ата-анасымен, өз ортасында өмір сүргісі келеді.

Осы оқушылардың жауабы арқылы олардың алған білімдеріне сын көзбен қарап, өз-өзіне баға беруге және оны өмірде қолдана білетініне көзім жетті.

Сабақ барысында тұлғаның жеке ерекшеліктерін есепке алу негізінде саралау тапсырмалары да берілді. «Қасқыр», «Құрмаш» сөздеріне «Синквейн» әдісі бойынша 5 жолды өлең құрастырылды. Сондай-ақ, саралау әрбір білім алушы үшін әртүрлі болуы мүмкін, бірақ барлық балаларға ортақ тақырып сақталады. Пән мұғалімі ретінде оқушының ерекшелігін байқап, оның рухани жетілуіне, сөздік қорының бай болуына көңіл бөле отырып, шығармашылық қабілеттерін дамытамын. «Егер автор болсам шығарманы былай аяқтар едім...», «Егер Құрмаш орнында болсам...» деген сұрақтарға ерекше жауап берген оқушылар бар. Осы саралау әдісінде шығармашылықпен айналысатын оқушының бір шумақ өлеңі сол сабақтың нүктесі мен түйіні болды.

Аялайық табиғатты,
Ол да адамның егізі.
Құрмаш бала тағдыры,
Сабақ болсын негізі.

Сабақтың міндетті элементі мұғалімнің білім алушыны сүйемелдеуіне бағытталған. Осы тұрғыда кері байланыс әр тапсырмадан кейін оқушының біліміндегі кемшіліктерді уақытында байқауға, түзетуге, бағыт беруге таптырмас құралы. Мен де өз сабағымда оқушының өзін-өзі бағалауы, «Жапондық бағалау» әдістерін қолдандым. Сабақты қорытындылау үшін жүргізілген кері байланыс бүгінгі автордың әңгіме жазуына арқау болған «Календарь» әдісі болды. Енді осы әдіс арқылы оқушының берген жауабын да ұсынсам:

- Бүгін не қызық және құнды болды?

«Неліктен 6 W» әдісі арқылы «Шығарманың қай бөлігі ұнады?» деген сұраққа жауап беру қызық болды, сұрақтары арқылы шығарманың құндылығын түсіндім.

- Ертең не білгің келеді?

Шығарма желісі бойынша Құрмаш өлгеннен кейінгі қасқырлардың тағдыры?

Әр кері байланыстан оқушының өзін-өзі түзетуі, жүйелі сөйлеуі, топпен белсенді жұмыс жасауы және шығарма туралы қосымша ақпараттарды іздеуге ұмтылысы, кітап оқуға деген құлшынысын байқадым.

Бүгінгі білім беруде мұғалім барлық оқушыларды қамтамасыз ететін ахуалды қалыптастырып, оқушылардың дағдыларын дамытуға бағытталған тапсырмалар мен белсенді әдіс-тәсілдерді тиімді пайдаланып, сенімді, жауапты, белсенді, жаңалыққа ұмтылатын, өз іс-әрекетін талдап, баға беретін тұлғаның қалыптасуына жағдай жасайды. Бұл үшін әр мұғалім «білімнен қуатты күш жоқ, біліммен қаруланған адам жеңілмейді» деген ұлағатты сөзді үнемі жадында ұстауы қажет.

Әдебиет:

1. НЗМ ДББҰ «Мұғалімге арналған нұсқаулық» Астана 2016ж.
2. http://bilimsite.kz/ulagatty_sozder/

Айғалиева А. М.

Балқаш қаласы, « ЖББ №9 мектебі» КММ

«ДАМЫТА ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ» АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ АБІЛЕТІН ДАМУ ЖОЛДАРЫ

Бүгінгі Қазақстан жаңа принциптерге негізделген егемен мемлекет құруда, үкіметіміз білім беру мекемелерінен тәуелсіз мемлекетіміздің өркениетке жету жолындағы әр талабына тұғыр боларлықтай ұрпақ оқыту ісін жаңа сапалық өзгерістер деңгейіне көтеруді талап етіп отыр, бұл оқушыны бастауыш сыныптан бастап шығармашылық ойлауға, қалыптан тыс шешімдер қабылдай алуға дайындауды қажет етеді, аталмыш қажеттілікті дамыта оқыту технологиясы арқылы жүзеге асыруға болады.

Болашақ бүгінгіден де нұрлы болуына ықпал етіп, адамзат қоғамын алға апаратын күш тек білімді ғана. Қай елдің болмасын өсіп-өркендеуі, өркениетті дүниеде өзіндік орын алуы оның ұлттық білім жүйесінің деңгейіне, даму бағытына байланысты. Дамыта оқыту педагогикалық жұртшылық санасына сіңгенін және бүкіл білім беру жүйесіне әсерін тигізіп жатқанын байқау қиын емес. Барлық істерімізді Л.С. Выготский, Л.В.Зачков, В.В.Давыдов, Д.Б.Эльконин ойларына негіздеу. Оса ғалымдардан сілтемелер жасау жақсы сынайға айналуға. Сөз жоқ бұл үлкен жетістік. Жаңа мазмұнға жаңа әдістер жүйесі қажет. Бүгінгі күні білім беру мекемелерінде оқыту процесін технологияландыру өзекті мәселелердің бірі болып отыр.

Бастауыш сынып оқушыларының қабілеті екі түрлі дамиды. Біріншіден, баланың осы кезге дейін жинақтаған тәжірибесін меңгеруге бағытталған оқу - әрекеті арқылы дамиды, білім, білік, дағдыны қабылдайды. Екіншіден, кез - келген оқушы шығармашылық тапсырмалар орындау, ойлау арқылы өзін дамытады. Осыған дейін көрген іс - тәжірибем мен мектептегі ұстаздардың әдіс-тәсілдерін саралай келе, оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту арқылы сабаққа деген қызығушылығын, ақыл - ойын дамытуды, қабілетіне қарай қарастырдым.

Эксперимент нәтижесінде дамыта оқыту технологиясы орташа оқушылардың басым бөлігі жоғары деңгейге дейін көтеріліп, зерттеу болжамының дұрыстығы дәлелденді. Әдістемелік жүйе әр оқушының сабақ үстінде өз күш-мүмкіндігін белгілі бір дәрежеде жүзеге асыруға жағдай жасайды. Танымдық қызмет пен жұмыс қабілетін тиісті деңгейде ұстау үшін мұғалім оқушылардың денсаулық және көңіл-күйі жағдайын түсінуіне тікелей байланыста болатын әдіс-тәсілдер тізбегін қолданады. Бұл оқушылармен жұмыстанудың әдіс-тәсілдерін өзгерту үшін қарым-қатынастың әр нақты сәтінде ескеріледі. Біз оқушылардың жалпы дамуы жүйесіндегі нәтижелілікті зерделеу барысында кейбір тұжырымдар жасауымызға болады: Байқай білуі жөнінде әңгіме, бұл арада талдай білу байқампаздығында. Балалар кез-келген объектіден барынша көп белгілерді таба алады, яғни ұзақ бақылауға қабілетті: Балалар көргенін ой қорыту тұрғысында айтып бере алатын болады.

Оқушылар өздігінен бірқатар заттарға тән жалпы белгілерді бөліп атай алады, бір немесе бірнеше белгілер бойынша топтарға жіктеуге қол жеткізеді. Барлық ой амалдары сөзбен толық есеп беруге ұласып отырады. Жасаған қадамдарын өздігінен негіздеуге ұмтыла отырып, олар өз ойболжамдарын, олардың кейде қате, шикілеу болып шығуынан именбей дауыстап талқыға салады. Мұның өзі олардың ойының ұғынықты және сындарлы екенін көрсетеді. Оқушылар алда тұрған ой операцияларын жоспарлауға және орындалатын амалдар барысын сөзбен айтып жеткізуге қабілетті.

Эмоциялық даму орайында жаттығуға байланысты, эмоциялық әрекеттердің жарқырай көрінуі байқалады. Бұл оқыту әдістерінің тек интеллектке ғана емес, сонымен бірге ішкі сезімдерге бағытталып жүргізілетінінің нәтижесі. Ерік-жігерлі даму орайында өзін-өзі қадағалауға және өз іс әрекеттері мен қимылдарын реттеуге бағыттай білу қасиеттерін атап өткен жөн. Балаларды қадағалау орайында баға соңғы нәтижесі үшін емес, оны қабылдап алу процесі үшін, соның өзінде біз оқушыны қайсыбір амалдары орындау тұрғысында бір-бірімен салыстыру арқылы емес, өзін өздерімен, кешегі білім деңгейімен салыстыра отыру негізінде қойылады.

Дамыта оқыту – дәстүрлі оқытуға соңғы уақыттарға дейін балама жүйе деп қарастырылды. Оның нәтижесінде әр оқушы өзін-өзі өзгертуші субъект дәрежесіне көтерілуі көзделіп, соған оқыту барысында лайықты жағдайлар жасау үлкен нәтиже берді.

Дамыта оқытуда баланың ізденушілік – ойлау әрекетін ұйымдастыру басты назарда ұсталады. Ол үшін бала өзінің бұған дейінгі білетін амалдарының, тәсілдерінің жаңа мәселені шешуге жеткіліксіз екенін сезетіндей жағдайға түсуі керек. Содан барып оның білім алуға деген ынта-ықыласы артады, білім алуға әрекеттенеді. Сабақ мұндай жағдайда төмендегідей 3 құрамдас бөліктерден тұратын болады.

1. Оқу мақсаттарының қойылуы.
2. Оны шешудің жолын бірлесе қарастыру.
3. Шешімнің дұрыстығын дәлелдеу.

Бұл – үшеуі дамыта оқытудың Д.Б.Элконин – В.В.Давыдов жасаған жүйесінің негізгі компоненттері. Дамыта оқыту технологиясының нәтижелері:

1. түрлі әдістерді пайдалану сабақтың нақты мәнін терең ашуға көмектеседі;
2. оқушылардың барлығын сабаққа қатыстыруға мүмкіндік туады;
3. олардың әрқайсысының деңгейін анықтауға болады;
4. оқушылардың көбін бағалауға мүмкіндік бар;
5. оқушыларды ізденіске баулып, өз бетімен жұмыс істеуге үйретеді;
6. оқушылардың қабілеттері, сөз саптау еркіндігі, ұйымшылдығы, шығармашылық белсенділігі артады;
7. жеке тұлғалық сипатын дамытуға, шығармашылығын шыңдауға, өзіне деген кәсіби сенімін қалыптастырады

Бастауыш білім беру деңгейінде қолданылатын оқыту технологиялары төмендегі негізгі талаптарға сәйкес болуы керек. Оқу үрдісінде білім алушылардың өздерін еркін сезінуіне жағдай туғызу. Оқушылардың оқуға деген қызығушылығын дамыту, күтілетін нәтижелерге жетуге талаптандыру. Жеке бас дамытуға бағытталған әдіс-тәсілдерді қолдану. Өз бетімен жұмыс істеп, шешім қабылдауға мүмкіндіктер туғызу. Дамыта оқытуда баланың ізденушілік - зерттеушілік әрекетін ұйымдастыру басты назарда ұсталады. Ол үшін бала өзінің осы кезге дейінгі білетін тәсілдерінің жаңа мәселені шешуге жеткіліксіз екенін сезініп, содан барып оның білім алуға деген ынтасы артып, білім алуда әрекет жасайды.

Дамыта оқыту технологиясы сабақта проблема қою әдісін қолданып отыруды көздейді. Дамыта оқыту технологиясында оқушының барлық оқу әрекетіне мұғалім басшылық, бағыттау жасап отырады. Дамыта оқыту оқушының ойлау қызметімен қатар олардың оқу білігін дамытуды көздейді.

Дәстүрлі оқытуда жаңа материалды бала игеру үшін сабақтың кез келген кезеңінде алдымен мұғалімнің шебер басшылығы қажет етіледі. Басқаша айтқанда мұғалім оқуды қалай түсіндіруі, қай жерде бақылауы, түзетуі керек екенін айқын білуі шарт. Неғұрлым мұғалім өзінің осы міндеттерін дұрыс орындаса, соғұрлым баланың сабақ материалын игеруі жеңілдей түседі. Екіншіден, жұмыс нәтижелі болу үшін оқушының мұғалім қойған талаптарды мүлтіксіз орындауы қажет етіледі. Демек, оқушы алдын – ала программалап қойған іс – әрекеттің қатысушылары ғана болып қалады. Нәтижеде оларды тек жақсы орындаушылық қабілеттер қалыптасады. Сондықтан да тіл алғыш, айтқанды бұлжытпай орындайтын оқушы дәстүрлі педагогиканың идеялы, мұраты болып саналады.

Дамыта оқыту технологиясындағы ең басты нәрсе – оқушыларды шығармашылық әрекет жағдайына енгізу болып табылады. Мұның өзі оқытудың эвристикалық және зерттеу әдістеріне ерекше мән берілетінін көрсетеді.

Бұл әдістер мұғалімнің «дәстүрлі емес тапсырма түрлерін ізденудің объектісі» ретінде қоюы, «жекедіктен жалпыны тауып шығару», «қалыптасуы тиіс», «әрекеттің жалпы моделін құру», «аналогтарды пайдалану», «объектінің жаңа қызметін көру», т. б. сияқты оқушыларды шығармашылық ізденіске жетектейтін іс – әрекетке қосатын, оқушыны «өз ерекшелігі оқыту барысында өзгеріп, жаңа кескінге алмасып отыратындығы ақиқат екенін еске салады. Оқыту бұл жағдайда абстрактіден қарапайымға қарай түзіледі деген пікір айтады. Бұған соңғы уақытта көз жете бастаған сияқты. Кейінгі жылдары дамыта оқыту психология мен педагогика ғылымдарының келелі мәселесіне айналды. Жүйенің авторлары «дамыта оқыту деп – оқыту

мақсаты, міндеттері, әдіс – тәсілдері баланың даму заңдылықтарына сәйкестендірілген оқытуды» атайды.

Оқыту арқылы баланың психикасында жаңа құрылымдар пайда болуы, яғни жаңа сапалық өзгерістер болуы тиіс деп есептейді. Жүйенің басты мақсаттарының бірі – баланы оқыта отырып жалпы дамыту, оның еркіндігін қалыптастыру, өз бетінше ізденуге, шешім қабылдауға дағдыландыру, жекелік қасиеттерін ескеру, басшылыққа алу, әрі қарай ұшқырлау, тұлғалыққа бағыттау. Дамыта оқыту – дәстүрлі оқытуға соңғы уақыттарға дейін балама жүйе деп қарастырылды. Оның нәтижесінде әр оқушы өзін - өзі өзгертуші субъект дәрежесіне көтерілуі көзделіп, соған оқыту барысында лайықты жағдайлар жасау үлкен нәтиже берді.

Дамыта отырып оқыту жүйесін жақтаушылар (А. А. Леонтьев) да жоғарыдағы пікірді қостай келіп, қазіргі заманғы мектептің мақсаты -оқушының тек қана «ең таяу даму аймағына» қол жеткізуін қамтамасыз ету және оның білімін арттыру ғана емес, сонымен қатар баланың жеке адам ретінде жан - жақты дамуын және бүгінгі ғана емес, ертеңгі дамуына жол ашу, дайындау екендігін баса айтады.

Оқыту мен дамудың арақатынасы жөніндегі мәселелердің шешілуі дамудың екі өрісіне байланысты. Бала меңгерген нәрсе оның кешегі күні, өткен кезеңі болып табылады. Дамудың аяқталған кезеңіне негізделген оқыту табыс әкелмейді немесе ол баланың дамуға деген қажеттерін қанағаттыра алмайды. Оқушыға өте жеңіл тиетін білім өзін ынталандырмайды, таным мен табыс қызықтырмайды. Л. С. Выготский ойынша, оқыту баланың ертеңгі күніне бағдарлануы тиіс, яғни, бала өзінің пісіп - жетілген мүмкіндіктерінің деңгейінде емес, дамуға бейімделген бағыттар деңгейінде болуы тиіс. Оның ертеңгі күнін дәл осы бағыттар белгілейді. Бұл идеяны Л. С. Выготский одан әрі былайша сабақтайды: «Оқыту мен даму тікелей сәйкес келмейді, олар бір - бірімен өте күрделі оқыту ғылыми теориядан практикалық іс - тәжірибеге батыл ене бастады.

Дамыта оқытуда баланың ізденушілік - зерттеушілік әрекетін ұйымдастыру басты назарда ұсталады. Ол үшін бала өзінің бұған дейінгі білетін амалдарының, тәсілдерінің жаңа мәселені шешуге жеткіліксіз екенін сезетіндей жағдайға түсуі керек. Содан барып ол білім алуға әрекеттенеді.

Білім беру жүйесінің мазмұны қоғамдық ағымдағы және болашақ қажеттіліктерді ескеріп және адам танымының ерекшеліктерін бейнелеп, әлеуметтік даму деңгейін есепке алудың негізінде қоғамға қабылданған білім берудің даму тұжырымдамасына сәйкес келуі тиіс.

Бастауыш сынып оқушыларының өзіндік көзқарасын қалыптастыру мен жеке дамуын қамтамасыз ету бүгінгі күннің басты талабы. Өйткені мектеп жасына келген баланың ынтасын жоймаудың басты тәсілі – олардың шығармашылық талабын қанағаттандыру, ынтасын оятып, білім алуға шабыттандыру.

Әдебиеттер:

1. Аренова А. Дербес оқу әрекетінің теориялық негіздері. /А.Аренова. //Бастауыш мектеп. – 2001.- №4.- 22 б.
2. Қасенбаева Л. Тиімді әдіспен. Бастауыш мектеп. 1998.

Альжанова Ж.Ж.

Ұлытау ауданы, «№5 НОМ» КММ

САБАҚТЫ ЗЕРТТЕУ: ҚАЗАҚСТАНДЫҚ МЕКТЕПТЕРДІҢ ТӘЖІРИБЕСІ

Мұғалімдердің жаңа ұрпағы білім деңгейі жөнімен әлдеқайда жоғары болуы керек. Ол үшін жаңа фармацияның педагогы қажет болатын. Міне, мектеп өміріне еніп отырған жаңа технологиялардың ерекшелігі - өсіп келе жатқан тұлғаны жан-жақты дамыту болып табылады.

Мұғалімнің кәсіби білімін жетілдірудің ең бір тиімді әдісі бұл Lesson Study. Lesson Study - мұғалімдер тәжірибесі саласындағы білім жетілдіруге бағытталған ынтымақтастық педагогикалық тәсіл. Мектебімізде Lesson Study–ге жоспарлау, оқыту, қадағалау, оқыту мен

оқуды талдау, өз қорытындыларын тұжырымдап, құжаттарды бірлесіп жүзеге асыратын мұғалімдер тобы құрылған болатын. Lesson Study-дің циклін өткізген соң мұғалімдер педагогикалық тәсілдерді жетілдіріп, кейіннен ашық Lesson study, таныстырылым өткізіп, ғаламторға жариялау арқылы әріптестеріне таратты.

Біз өз мектебімізде Lesson Study циклін өткізу үшін зерттеу жұмыстарын жоспарлап, мұғалімдерден топ құрдық. Lesson Study тәсілін жүзеге асыру үшін топ мүшелерімен ақылдаса келе, «Сабақ үрдісінде диалогтік оқытудың тиімділігі» тақырыбы бойынша 8-сыныбында Lesson Study жүргізуді жоспарладық. Жалпы сыныптың білім көрсеткіші –28 % құрайды. Сыныптың білім деңгейі мен сыныптың белсенділігі мен бәсекелесе, жарыса оқу деңгейі орташа. Сондықтан осы сыныпта диалогтік оқытуды басты назарға алғандағы мақсатымыз - диалогтік оқыту арқылы сыныпта оқу мен оқыту үрдісінде белсенді, бәсекелестік атмосфера тудыру болды. Сонымен қатар диалогтік оқыту арқылы оқушылардың таным белсенділігін арттыру, қызығушылығын ояту, білім сапасын көтеру.

Өйткені оқушылардың таным белсенділігін арттыруда, сұрақты түрлендіре қою арқылы белсенділік оятуда, оқушылардың жауап берудегі бәсекелестігін тудыруда сындарлы оқыту бағдарламасы бұл оқыту түрін тиімді әдіс ретінде дәлелдеп отыр. Диалогтік оқытуды жүзеге асыру бағытында әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалана отырып, зерттеу сабақтарының кестесі жоспарланды.

Бірінші Lesson Study циклі геометрия пәнінен басталды. Мұнда сыныпты топқа бөліп, үй тапсырмасын сағат тілімен дәптерлерін алмасып, тексерді және бағалау критерийлері бойынша өзара бағалау жүргізілді. Жаңа тақырыпқа көшпес бұрын өткен тақырып бойынша ауызша есептер орындалатылып, жетелеуші сұрақтар берілді. Сабақта жиі сұрақ қою әдісін қолданылы. Бұл жерде белсенді диалог орнамаса да, топтың бірігіп жұмыс жасауына мүмкіндік берілді. Әрқайсысы өз деңгейлері жеткенше тапсырманы қызығушылықпен орындап, жұмыс жасады. Бақылауда болған оқушылар күтілген нәтижеге сай жұмыс жасағандары байқалды.

Бірінші Lesson Study -ді талдап, оқушылар пікірін білгеннен кейін, екінші Lesson Study биология пәнінің жоспары құрылды. Оқушылардың пікірлерін ескере отырып, жаңа тақырыпты өз беттерімен меңгеру үшін «Мозаика» әдісі мен сергіту сәтін ұйымдастыру жоспарланды. Себебі, оқушылар тақырыпты өз беттерімен талдап, бір-бірімізге өзіміз түсіндірсек және сергіту сәті болса деген ұсыныс жасаған болатын.

Жаңа тақырыпты меңгертуде оқушылар «Мозаика» әдісі бойынша жұмыс жасады. Мәтінді бірінші өздері оқып, топта талдап, басқа топтарға барып өз мәтіндерін түсіндіріп, кейін өз топтарына оралғаннан кейін басқа топтан түсінгендерін қайта ортаға салды. Бұл жерде белсенді диалог орнады, барлық оқушылар диалогқа қатысты. Әрине, кітапқа қарап айтқан, жеткілікті түсіндірмеген оқушылар да болды. Бірақ, әрқайсысы өз деңгейлері жеткенше жұмыстанды. Бекітуде берілген тапсырмаларды да оқушылар қызығушылықпен орындады. Мұнда оқушылар өз топтары талдамаған деректер бойынша да сұрақтарға жауап берді. Бақылауда болған С және А деңгейлі оқушылар күткен нәтижеге сай жұмыстанды. Ал, В деңгейлі оқушы үй тапсырмасы бойынша күткен нәтижеге жете алмады, бірақ сабақтың қалған бөлімдерінде белсенді болды, дегенмен бұл оқушыда өз біліміне сенімсіздік байқалды. Сабақ соңында оқушылармен сұхбаттасқан кезде бақылауға алынған оқушылар сабақты меңгеруге «Мозаика» әдісінің тиімді болғанын айтты.

Осы бағытты ұстана отырып, зерттеушілік әңгімені (Александр 2004) енгізуді жөн көрдік. Өйткені зерттеушілік әңгіме қарым-қатынас жасаудың барысында идеялар екі жақты бағытта жүріп, соның негізінде оқушының білім алу үдерісі алға жылжиды, әркім өз пікірін ұсынады. Алайда жұмыс барысында кейбір оқушылардың тиісті білім білік дағдысы толық болғанмен, топ алдында дәлелдеу, сөйлеу дағдылары жетпей жатқаны байқалды. Оқушылардың зерттеу жұмысына төселмегені, бұл әдіс оларға күрделі болғаны байқалды. Зерттеуге алынған оқушылармен сөйлескенде материалдың молдығын және оны меңгеруге уақыттың тапшы екенін атап өтті.

Жалпы белсенділік, бәсекелестік – екі жақты үдеріс. Рефлексивтік–практик (Дональд Шон) ретінде теориялық тұжырымдамаларға сүйене отырып, тәжірибе барысында диалогтік

оқытуды негізгі нысанға алып, сыныпта, оқу және оқыту үдерісінде белсенділік, бәсекелестік жағынан өзгеріс енгізіп, «іс- әрекеттегі толғаныс» жүргізіп отырсақ, бұл біздің тәжірибемізге сын қарауға, неге осындай іс-әрекет жасағанымызға мүмкіндік беретініне, тәжірибемізге қатысты бірқатар ойлар мен сұрақтар анықтауға мүмкіндік беретініне көз жеткіздік. Диалогтік оқыту– белсенді, бәсекелестік атмосфера тудырудың кепілі.

Тәжірибедегі «белсенді емес сыныптың» мәселесі бірден шешілмейді, бірақ оқушыны топтық жұмысқа тарта отырып, ашық сөйлесу, пікірін тыңдау арқылы ортаға бейімдеуді және «оқушы-мұғалім», «оқушы-оқушы» үдерісін үнемі дағдыға айналдырсақ, үнемі оқушы пікірімен санаса отырып, оларға ұнайтындай әдістерді қолдана отырып сабағымызды жоспарласақ ғасырдың талабына сай сындарлы ой айта алатын жеке тұлға тәрбиелей аламыз деген ойға келдік.

Бұрынғы тәжірибемізде сабақ жоспарларын бірігіп құру, сабақты бірігіп зерттеу, бақылау, проблемаларды бірігіп шешу деген бұрын болмаған еді, Lesson Study мұғалімдердің кәсіби біліктілігін көтерудің, білім жетілдірудің, тәжірибе алмасудың оңтайлы әдісі екендігіне көзіміз жетті. Оқушы тақырыпты жақсы меңгеруі үшін бірнеше сабақ бойы түрлі әдістерді қолданып, бақылап, зерттеп, соңында тиімді тәсілді анықтау арқылы жетістікке жетуге болады.

Қай кезде де мұғалім мектептегі негізі тұлға болып қала бермек, себебі оқушы білімді өз бетімен меңгеруі үшін оған жетекшілік қызмет атқаратын мұғалім. Мұғалім тек өз сабағында өз шәкірттерін жетелеуші ғана емес, кәсіби күзіретті, жан-жақты білімді, заман ағымына сай жаңашыл болса, өз идеялары мен ой-мақсаттарын әріптестерінің де санасына сәуледей сіңіріп, еріксіз еліктіріп, соңынан ілестіріп көшбасшы бола алады. Lesson Study- оқушыға саналы білім беруді көздеген бір мақсатқа жұмылған ұстаздар шеберханасы десек артық айтқандық емес.

Жаңа форматтағы біліктілікті арттыру курсынан өткен мұғалімдер жаңа форматтағы мұғалімдер қатарына жатқызуға болады, ал жаңа форматтағы мұғалім деген атқа ие ұстаз үнемі алдыңғы қатарда болуы керек, үздіксіз білім алуды, тәжірибе алмасуды мақсатқа айналдыруы тиіс.

Әдебиетер:

1. Абдрахманова К.С. «Сабақты зерттеу – бірлескен оқу тәсілі: әдістемелік нұсқаулық. Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ «Педагогикалық шеберлік орталығы», 2017.
2. Ақпараттық-әдістемелік журнал №4. «Педагогикалық диалог», 2017.

Аймуханова А. М.

Қарағанды қаласы, «№3 гимназия» КММ

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТІЛДІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУ

Бастауыш мектепте оқу үрдісінде ақпараттық қатынастық технология құралдарын қолданудағы мақсатымыз оқушылардың танымдық қызығушылығын қалыптастыру болып табылады. Оқушыларда танымдық қызығушылықтың болуы-олардың сабаққа белсенді, білімінің сапалы болуына, оқуға жағымды түрткісін қалыптастыруға, оқыту үрдісінің тиімділігін арттыруға, белсенді өмірлік позицияны ұстауға мүмкіндік береді.

Ақпараттық қатынастық технология құралдарын оқыту үрдісінің барлық кезеңдерінде, атап айтқанда, жаңа тақырыпты түсіндіруде, алынған білімді бекітуде, қайталауда, білім, білік, дағдысын бақылау барысында қолдануға болады. Сондықтан оқытудың ақпараттық қатынастық технология құралдарын интерактивті деп атайды, себебі ол оқытушы мен оқушының іс-әрекетіне араласып, онымен сұхбаттасуға мүмкіндік береді. Атап айтқанда, ол келесі қызметтерді атқарады:

1. Оқу үрдісіне қолдану барысында:

- оқыту құралы;
- көрнекілік құрал;
- дидактикалық құрал;
- диагностикалық және бақылау құралы;

2. Жұмыс жасау барысында:

- тестті дайындау және оны сақтау құралы;
- графикалық ақпараттарды өңдеу құралы;
- пікірді дайындау құралы;
- есептеу құралы;
- дыбыстық құралы.

Мұнда оқушылар ақпаратты тек қана қабылдаушы ғана емес, сонымен бірге оны өңдеп жеткізіу әрекеттерін орындайды. Бұл жағдайда оқытушының мақсаты оқушыларда қажетті ақпаратты табу, сұрыптап, оны жүйелеу мен жеткізу дағдыларын қалыптастыруға бағытталған. Ол оқу пәнінің тақырыбын қоршаған ортада болып жатқан түрлі құбылыстар мен жағдайларды және проблемаларды шешумен байланыстыра отырып, оқушыларға жобаны дайындау тапсырмасын ұсынады. Бұл тапсырманы дайындау мен оны қорғау кезеңі оқушылардың топ алдында сөйлеу мәдениетін, пікірталасу арқылы ойын жүйелей білу мен өзіндік көзқарасын және ой пікірлерін қорғай білу дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Мұндай тапсырмаларды қорғау топтың алдында орындалады және олардың өзара қарым-қатынасын талап етеді.

Бүгінгі күні ақпараттық технологияның білім беру үрдісінде кеңінен енуі және бастауыш сынып оқушыларының ауызекі сөйлеу тіл байлықтарын дамытуға деген қажеттіліктердің өсуі мен оны жүзеге асыруға арналған әдістемелік даярлықтың жеткіліксіздігі арасындағы қайшылықтар орын алып отыр. Осы айтылған қайшылықтардың шешімін іздестіру зерттеу проблемасын айқындауға және зерттеу тақырыбын «Бастауыш сынып оқушыларының ауызекі сөйлеу тіл байлықтарын ақпараттық қатынастық технология арқылы дамытудың педагогикалық шарттары» деп тануымызға себеп болды.

Зерттеу объектісі-бастауыш сыныптағы білім беру үрдісі. Зерттеу пәні- бастауыш сынып оқушыларының ауызекі сөйлеу тіл байлықтарын ақпараттық қатынастық технология арқылы дамытудың педагогикалық шарттары.

Зерттеудің мақсаты: Бастауыш сынып оқушыларының ауызекі сөйлеу тіл байлықтарын ақпараттық қатынастық технологияны қолдану арқылы дамытуды теориялық тұрғыдан негіздеу және оның тиімділігін тәжірибе жүзінде дәлелдеу. Зерттеудің ғылыми болжамы: егер бастауыш сынып мұғалімдері оқытудың ақпараттық қатынастық технологияласын қолдану әдістемесімен қаруланып, оны нәтижеге бағдарланған білім беру үрдісінде пайдаланса, онда бастауыш сынып оқушыларының ауызекі сөйлеу тіл байлықтарын дамуы жаңа сапалық деңгейге көтеріледі, өйткені ақпараттық қатынастық технологияны қолдану бастауыш білім мазмұны тиімді меңгеруге ықпал етеді.

Зерттеудің міндеттері:

- бастауыш сынып оқушыларының ауыз екі сөйлеу тіл байлықтарын ақпараттық қатынастық технология арқылы дамытудың теориялық негіздерін айқындау;
- ақпараттық қатынастық технология арқылы бастауыш сынып оқушыларының ауызекі сөйлеу тіл байлықтарын дамытудың педагогикалық шарттарын анықтау және құрылымдық моделін жасау;
- ақпараттық қатынастық технологияны қолдану арқылы бастауыш сынып оқушыларының ауызекі сөйлеу тіл байлықтарын дамытудың әдістемесін жасау тәжірибелік-экспериментарқылы тиімділігін тексеру;
- бастауыш сынып оқушыларының ауызекі сөйлеу тіл байлықтарын дамытудың аталған технологияға сәйкес ғылыми-әдістемелік ұсыныстарын практикаға ендіру.

Қазіргі педагогикада оқушылардың оқу үрдісіне тынымдық қызығушылығын қалыптастырудың әртүрлі әдістері қолданылуда. Соның ішінде, біздің зерттеу жұмысымыз үшін оқу үдерісіне ақпараттық қатынастық технология құралдарын қолдану арқылы оқушылардың танымдық қызығушылығын қалыптастыруға негізделген үш түрін қолданамыз:

- оқу материалының мазмұны;
- оқушының оқу іс-әрекетін ұйымдастыру;
- оқыту үдерісіндегі оқушы мен оқытушы арасындағы қарым-қатынас. Сабақта оқушылардың ақпараттық қатынастық технология құралдары арқылы танымдық қызығушылығын қалыптастыру үшін түрлі әдістерде қолданылады. Оларға толығырақ тоқталайық.

Ақпараттық қатынастық технология құралдарын оқу үдерісіне қолдану әдістері сан алуан. Осы әдістерді жіктеп көрсетудің мәні зор. Жіктеп көрсетуде, біріншіден, оқушыға берілетін білімнің сапасы артады, екіншіден, оқушымен жүргізілетін жұмыстың дәлдігі артады, үшіншіден, компьютерлік технологияны пайдаланып оқытуда мұғалімнің атқаратын жұмысы жеңілдейді. Ауызекі сөйлеу әдістемесін суреттеуге келгенде ауызекі тілде ойдағыдай сөйлеудің төмендегі негізгі шарттарын ескергеніміз жөн:

1. Ауызекі тілде сөйлеудің монологты және диалогты формалары оқытудың барлық кезеңдерінде қатар жүреді;
2. Тілді меңгеруге кешенді түрде ықпал ету жүзеге асырылады. Яғни бұл ауызекі тілде сөйлеу мен оқытуға бір мезетте үйрету, тілдік және сөйлетуге арналған дайындық жаттығуларының жүйелі түрде орындалуы;
3. Қосымша оқыту құралдарының жиі-жиі қолданылуы;
4. Лингафонда, компьютерлі кабинеттерде ауызекі тілде сөйлеуге бағытталғын жаттығуларды кең көлемде қолдану. Ауызекі тілде сөйдеу ептілігін дамытуға үйретудің қажеттілігі, әсіресе диалогты құрастыра білуге үйрету, өзімізге белгілі болғандай, түсіне отырып тыңдауға үйретудің барлық торабымен тығыз байланысты. Осы орайда, бірінші кезеңде төрт өзекті мәселе туындайды: диалогты және монологты түсіне отырып тыңдау, сонымен қатар диалогты және монологты формада сөйлей білуге үйрету.

Қазіргі ақпараттық қоғамда басқа оқыту технологияларына қарағанда ақпараттық қатынастық технология басымдық алып отыр. Ғылыми және ғылыми-әдістемелік әдебиеттерде жаңа ақпараттық қатынастық технология, компьютерлік оқытудың технологиясы, компьютерлік педагогикалық технологиялар сияқты терминдер жиі кездеседі. Зерттеулерде ұғымның әлі дұрыс қалыптаспағандығы байқалады, сондықтан қазіргі оқу технологиялары мен қоғамдағы өзгерістерге сәйкес оқытудың ақпараттық қатынастық технологиясы ұғымына тоқталып, оған берілген анықтамаларды саралай келе, біріншіден ақпараттық қатынастық технология-оқыту әдісі, ақпараттық бағдарламалық жабдықтарды оқыту үрдісіне пайдалану және оның әдістемесі, ал екіншіден-ақпараттық үрдістерді компьютердің көмегімен жүзеге асыру жабдығы деп түсінеміз. Жасы кіші балаларды оқытуда компьютерлік технологияны қолдануда әдістемелік мәселелерді қарастырудың алдын, ескеретін маңызды нәрсе оқыту барысында баланың қабілеті қалай дамып жатқанын байқау.

Ақпаратты технологияларды пайдалану арқылы мектептегі сабақтарды жаңаша ұйымдастыру, мұғалімнің рөлі мен қызметінің артуына жағдай жасау, теориялық, ғылыми-педагогикалық және психологиялық зерттеуге сүйене отырып, оқушылардың құзыреттілігін қалыптастыру, ақпараттық технологиялар мен инновациялық оқыту әдістері арқылы оқушыларды ізгілікке, елжандылыққа, саналыққа, адамгершілікке, имандыққа, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу. Инновациялық әдістерді баланың білім деңгейіне және жас ерекшелігіне қарай оқу үрдісінде пайдалану негізгі міндет болып табылады. Компьютерлер мен интерактивті тақтаны оқушылардың тілдік құзыреттілігін, шығармашылығын потенциалын дамыту құралы ретінде пайдалану интеллектуалдық, эстетикалық және ақпараттық сауаттылығын арттыруға көмектеседі, ал көрнекі құрал ретінде пайдалану оқу-танымдық үрдіс тиімділігін арттырады. Қазақ тілі сабағында ақпараттық технология арқылы берілетін білім оқу материалын жүйелі беруге, ақпаратты көруге есте сақтауға, қатысымдық тұрғыдан меңгеруге, қазақша тілдік қатынасты игеруге мүмкіндік береді. Аудиоматериалдар сабақта мынадай мақсатта қолданылады: біріншіден, қажетті ақпаратты күшті әсерлілікпен жеткізеді; екіншіден, оқушының бақылаушылығы мен талдау дағдыларын жетілдіреді, үшіншіден, өз пікірін ойын тұжырымдап айтуға үйретеді. Тіл үйренудегі тыңдау сөйлеммен тығыз байланысты. Таспадан тыңдалған мәтін бойынша сұрақ қою ең тиімді жол, өйткені оқушы сұраққа дұрыс жауап беру үшін мәтінді ынтамен тыңдап, мәнін түсінуге тырысады.

Қорыта келгенде, кәсіби, шығармашыл ұстаз оқытудың жаңа технологияларын өмірге енгізуге дайын, оқу-тәрбие ісіне жанашырлық танытатын, қоғамның ең озық бөлігінің бірі. Шығармашылық әлеуеті дамыған мұғалім өз кәсібін жете меңгеріп қана қоймай, өзін-өзі жан-жақты дамытуға қол жеткізеді. Нәтижесінде мұғалім кәсіби құзыреттілікке қол жеткізеді.

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілі-бүгінгі ғасыр талабына сай белгілі бір нәтижеге бағытталған білім берудің негізі. Сонымен бастауыш сынып оқушыларының ауызекі сөйлеу тіл байлықтарын ақпараттық қатынастық технология арқылы дамыту дегеніміз-оқушының өзіндік білім алу іс-әрекетін компьютерлік бағдарламалық және техникалық жабдықтардың көмегімен іске асыру.

Әдебиеттер:

1. Бастауыш мектеп №1, 2009 ж.

2.С.Т.Мұхаметжанова, Ж.Ә.Жартынова. Интерактивті жабдықтармен жұмыс жасаудың әдіс-тәсілдері. Алматы, 2008 ж.

Айтжанова Ж.А.

Балқаш қаласы, білім бөлімінің әдіскері

ПЕДАГОГТЕРДІҢ КӘСІБИ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

«Инновация - дегеніміз не?». «Инновация» сөзі латын тілінен аударғанда «жаңалықты ендіру» деген мағынаны білдіреді. Ал инновациялық оқыту дегеніміз – жаңалықты, оны игеру және өмірге енгізу. «Технология» деген сөз грек тілінен алғанда «техне» - өнер, кәсіп, ғылым, «лагос» ұғым, оқу деген түсінікті білдіреді. Яғни, өндірістік процестерді жүргізудің тәсілдері мен құралдары жайындағы білімдердің жиынтығы. Инновацияларға дайындық - бұл белгілі бір жеке бағытты, ұмтылысты, кәсіби қызметтің жаңа тәсілдері мен формаларын енгізу қажеттілігін (психологиялық, теориялық және практикалық дайындықтың «үйлесімі») біріктіретін шығармашылық іс-әрекет стилінің жеке көрінісі.

Педагогтың инновациялық қызметі - бұл білім беру процесінің қажетті бөлігі. Үнемі өзгеріп отыратын қоғамға әсер ететін өзгерістер мектепті айналып өтпейді. Инновацияларды енгізу мұғалімдердің өз қызметін өзгертін жағдайларға бейімдеу және сабақ барысында стандартты емес әдістерді қолдану қажеттілігін білдіреді. Педагогикалық инновация ғылым ретінде оқытудағы инновацияларды зерттейді. Мұғалімнің жұмысы тек ескі және дәлелденген әдістермен шектелмеуі керек, әр түрлі болуы керек. Педагогикалық іс-әрекет шығармашылық сипатта болуы керек және оқушыларды оқу процесіне тартуы керек, осылайша оқытудың мақсаты – білім беру және жас ұрпақты тәрбиелеу. Мұғалім балаларды оқуға үйретуге, оқушылардың танымдық қажеттіліктерін сақтауға және дамытуға, ғылым негіздерін игеруге қажетті танымдық құралдармен қамтамасыз етуге міндетті. Сондықтан негізгі мақсаттардың бірі – танымдық процестерді дамыту. Танымдық іс-әрекет танымдық процестерді, логикалық ойлауды, зейінді, есте сақтауды, сөйлеуді, қиялды дамытады, оқуға деген қызығушылықты қолдайды. Барлық осы процестер өзара байланысты.

Сабақта жұмысты дұрыс ұйымдастыра білу, барлық оқушылардың жеңілдігі мен қызығушылығы үшін жағдай жасау мұғалімге әр баланың қабілеттерін дамыту үшін қосымша мүмкіндіктерді (мысалы, компьютерлік технологияларды қолдану) пайдалануға мүмкіндік береді. Мұндай сабақтарды ұйымдастыру қысқа мерзімде мектепке дейінгі жастағы балаларға белгілі әдістерді есте сақтауға және бекітуге, жаңадан көрсетілген мұғалімнің шеберлігін толық қамтамасыз етуге көмектеседі.

Жас оқушының қабілеттерін дамыту үшін компьютерлік технологиялардың даму маңызы өте зор. Сабақта компьютерлерді қолдану эмоционалды көңіл-күй қалыптастырады, бұл өз кезегінде балалардың дамуына оң әсер етеді. Бұл балаларда зерттелетін терминге немесе тұжырымдамаға үлкен қызығушылық тудырады, зейінді арттырады және сонымен бірге материалдар мен құралдардың, терминдердің бұрыннан белгілі атауларын қайталау болып табылады.

Пәнді қызықты етуге инновациялық педагогикалық әдістер мен тәсілдер көмектеседі. Осыған байланысты жаңа педагогикалық технологияларды игеретін мұғалімнің жеке басына қойылатын психологиялық талаптарға тоқталған жөн. Олар: ойлаудың өзгергіштігі, эмпатия

(басқа адамның «толқынына» бейімделу қабілеті), толеранттылық (келіспеушілікке төзімділік), коммуникативтілік (диалог мәдениеті ретінде), рефлексивтілік, ынтымақтастық қабілеті және т.б.

Осы қасиеттерді дамыту педагогтың жалпы мәдениетінің жоғары деңгейін, психологиялық-педагогикалық және технологиялық құзыреттілігін, креативті (шығармашылық) қабілеттерін айқындайды. Мұның бәрі үрдінің жоғарылауына ықпал етеді. Дәл осындай процесс кез-келген адамның іс-әрекетіне, соның ішінде педагогикалық қызметке де қолданылады. Қоғам өзінің дамуының әртүрлі кезеңдерінде жаңа стандарттарды, жұмыс күшіне қойылатын талаптарды қойды. Бұл білім беру жүйесін дамытуды қажет етті.

Мұндай даму құралдарының бірі инновациялық технологиялар болып табылады, яғни бұл педагогикалық қызмет нәтижесіне тиімді қол жеткізуді қамтамасыз ететін оқытушылар мен оқушылардың өзара іс-қимылының түбегейлі жаңа тәсілдері, әдістері. Мұғалімнің кәсіби өзін-өзі жетілдіру процесінде оның инновациялық қызметі ерекше рөл атқарады. Осыған байланысты мұғалімнің оған дайындығын қалыптастыру оның кәсіби дамуының маңызды шарты болып табылады.

Егер дәстүрлі жүйеде жұмыс істейтін мұғалім педагогикалық техниканы, яғни оқу-тәрбие қызметін кәсіби деңгейде жүзеге асыруға және аз немесе аз табысты оқуға қол жеткізуге мүмкіндік беретін оқыту дағдылары жүйесін игерсе, онда инновациялық режимге көшу үшін мұғалімнің инновацияға дайындығы шешуші болып табылады. Педагогикалық ғылымда инновациялық қызмет жоғары нәтижелерге қол жеткізу, жаңа білім алу, сапалы басқа педагогикалық практика мақсатында оқу процесін салыстыру және зерттеу, өзгерту және дамыту арқылы өзінің практикалық тәжірибесін түсінуге (рефлексияға) негізделген мақсатты педагогикалық қызмет ретінде түсініледі.

Инновациялық қызметтің негізгі функцияларына педагогикалық процесс компоненттерінің өзгеруі жатады: білім беру мақсаттары, мазмұны, формалары, әдістері, технологиялары, Оқыту құралдары, басқару жүйесі және тағы басқалары. Егер мұғалімнің кәсіби қызметі тек бір рет үйренген жұмыс әдістерінің көбеюі ретінде құрылса, егер ол жоғары білім беру нәтижелеріне қол жеткізу үшін объективті мүмкіндіктерді пайдаланбаса, егер ол мұғалімнің жеке басының дамуына ықпал етпесе. Шығармашылықсыз мұғалім-шебер жоқ.

Инновацияның басты мақсаты - мұғалімді шығармашылық тұлға ретінде дамыту, оны репродуктивті қызмет түрінен әдістемелік шешімдерді өз бетінше іздеуге ауыстыру, Мұғалімді инновациялық әдістердің әзірлеушісі мен авторына және оларды жүзеге асыратын оқыту, дамыту және тәрбиелеу құралдарына айналдыру. Инновациялық қызметті басқару әртүрлі нысандарда жүзеге асырылады. Көшбасшылықтың негізгі қағидаты білім беру (педагогикалық оқу, консультациялар, семинарлар және тағы басқалар), сондай-ақ материалдық (қосымша ақылардың, сыйлықтардың әртүрлі нысандары және тағы басқалары) сияқты түрлі құралдармен педагогқа қолдау көрсету болып табылады. Кез-келген инновация үшін нақты мұғалімнің инновациялық-педагогикалық қызметі болуы керек. Сондықтан педагогикалық шығармашылық үшін жағдай жасау, оқыту мен тәрбиелеудің нысандары мен әдістерін жетілдіру қажет, мазмұнды таңдауда өзгермелілікті қамтамасыз ету қажет.

Педагогикалық инновация - бұл педагогика саласындағы жаңалық, білім беру ортасына оның жеке компоненттерінің де, жалпы білім беру жүйесінің де сипаттамаларын жақсартатын тұрақты элементтерді (инновацияларды) енгізетін мақсатты прогрессивті өзгеріс.

Инновациялық технологиялардың даму тенденцияларының бірі оқу процесіне адамның танымдық ғана емес, сонымен бірге эмоционалды - жеке саласын да қосу болып табылады. Үздіксіз дамудың, педагогика әдістерін жетілдірудің нәтижесі инновациялық технологиялар болды, яғни білім берудегі жаңа идеялардың интегративті процесі жүретін технологиялар. Мектептерде инновациялық жобаларды енгізу оқушыларды уақыт рухында оқытуға және тәрбиелеуге көмектеседі. Бұл балаларды білім деңгейіне байланысты одан әрі қиындықтарға дайындауға көмектеседі, әр мұғалім өз оқушыларынан артта қалмау үшін уақытты ұстануы керек. Сондықтан ол үнемі оқытудың жаңа және қызықты тәсілдерін іздеуі керек. Оқу процесінде ақпараттық технологияларды қолдану барлық жағынан көп уақытты қажет ететін процесс болса да, ол барлық шығындарды ақтайды, оқуды қызықты, қызықты және мазмұнды етеді. Мұғалім

өзінің технологиясы мен жұмыс әдістерін таңдауға құқылы, бірақ әрқайсысы оқушының дамуы үшін жұмыс істеуге міндетті. Заманауи технологияларды қолдану оқытуды мазмұнды және әсерлі етеді, оқушылардың тәуелсіздігі мен шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді, тақырыптың қызықты және қызықты әлемін ашуға көмектеседі. Педагогикалық инновациялар педагогиканың дамуының ажырамас бөлігі екенін және олар білім беру жүйесін жетілдіру үшін қажет екенін түсіну маңызды.

Әдебиеттер:

1. Гуров В. Педагогтың инновациялық қызметі. Қосымша білім беру және тәрбиелеу. - 2008. - № 2. - 15-18 б.
2. Разина Н.А. Білім беру мекемесінің инновациялық қызметі жағдайында мұғалімнің кәсіби және жеке дамуы. Қазіргі заманғы ғылымды қажет ететін технологиялар. 2008.

Айтуарова А.Т., Шотыбасова Б.А.
Талап ауылының №14 ЖББМ, Жезқазған қ.

XXI ҒАСЫР ҚҰЗЫРЕТТЕРІ МЕН DAҒДЫЛАРЫН ДАМУТУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТИМДІ ТӘСІЛДЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Білім беру елдердің бәсекелестікке қабілетті болуын қамтамасыз ететін ең тиімді әрі ұзақ мерзімді стратегия болып табылады. Қазіргі таңда экономикалық өсу және азаматтардың әл-ауқаты үшін білімнің айтарлықтай маңызды екенін бүкіл әлем мойындауда. Технология, коммуникация мен ғылым салаларындағы елеулі өзгерістер әлемдік экономикаға ықпал ете отырып, әрбір азаматқа XXI ғасырда табысты болу үшін қажетті білім мен дағдыларды алға тартады. Қазіргі кезде табысты болу үшін оқушыларға білім қандай қажет болса, дағды да сондай қажет деген ойдың жақтастары көбейіп келеді. Бұл оқушылардың ақпаратты есте сақтап, алған білімдерін ұғынуын, түсінуін және әртүрлі салада қолдана білуін талап етеді. Білімді дәл осылай қолдану оқушыларға «XXI ғасыр дағдысы» деп жиі айтылып жүрген кең ауқымды құзіреттілікті меңгеруге мүмкіндік береді.

Құзірет жай ғана білім мен дағдыдан анағұрлым күрделі. Ол белгілі бір жағдайларды психологиялық ресурстарды (оның ішінде дағдылар мен өмірлік ұстанымдарын) жұмылдыра және соған сүйене отырып, күрделі міндеттерді шеше білу қабілетін қамтиды.

Бүгінгі таңда оқушы бойында қалыптастыру дағдыларын атап өтер болсақ:

- дүниетаным қабілеті жоғары;
- алдына қойған жоғары мақсаттарға қалай қол жеткізуді білетін;
- оқуға барынша ынталы болып, қызығушылық танытатын;
- өз бетінше оқу дағдыларын дамытатын;
- білім беру бағдарламасынан тыс мәселелерді үйренуге ұмтылатын дағды.

Ал осындай дағдыларды оқушы бойында қалыптастыратын, ұлт болашағына сапалы білім мен саналы тәрбие беру ісін ұйымдастыратын орта ол - мектеп және мұғалім.

Мұғалім оқушыға тек дайын білімді ғана бермей, оқушының өзінің ізденуіне жетелуі тиіс. Олай дейтініміз, Жапон ғалымдарының зерттеуінше, адам өзі оқып- үйренгенде білімнің 90% - ын меңгереді екен. Осы орайда өз бетінше білім алып, ізденуге оқушының дағдысын дамыту қажет.

XXI ғасыр дағдылары қалыптасқан оқушы қандай болуы керек?

Бұрынғы оқушы тек тыңдаушы, орындаушы болса, ал қазіргі оқушы- өздігінен білім іздейтін жеке тұлға ретінде өзіндік көзқарасы бар, сыни ойлай білетін, өз білімін жетілдіруге мүдделі, өзінің алдына нақты мақсаттар қоя білетін, өз білімін кез-келген ортада іске асыра отырып, пікірін еркін жеткізе алатын тұлға.

Оқушы бойында білімді қалыптастыру қандай маңызды болса, дағдыны қалыптастырудың маңызы да сондай деңгейде деген ойлар жоғарыда айтылған болатын. Жалпы дағдыны қалыптастыру арқылы оқушы бойында қандай құнды дүниелер қалыптастыра аламыз? Алдымен

дағды сөзінің мағынасына көз жүгіртер болсақ, **дағды** – автоматты түрде жасауға дейін жеткізілген әрекет, көп рет қайталау жолымен қалыптасады. Сонымен, дағды- бұл оқушының белгілі бір іс-әрекеттерді орындауға машықтануы.

Дағдыларды қалыптастыру мақсатында сабақта және сабақ уақытынан тыс кездерде оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыруға жағдай жасай отырып, өлең, әңгіме жазу, мүсін жасау, ән айту, роботтар құрастыру және т.б. **креативтілік дағдыны** бойына сіңірудеміз.

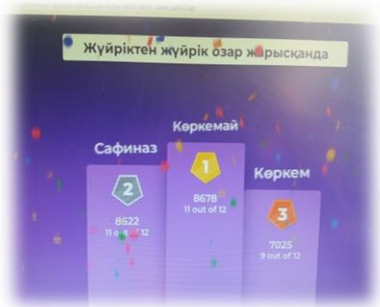
Қоршаған орта мен әлеуметтік мәселерге қатысты оқушылар пікір алмасады, қысқа тақырыптық роликтер түсіреді, әлеуметтік мәселелерге байланысты тақырыптық талқылаулар, кездесулерді өздері ұйымдастыру арқылы **қоршаған орта мен азаматтық сауаттылық дағдысы**, ал **сыни ойлау дағдысы** виртуалды әлемде әр түрлі жағдайларға түсіп, күрделі сұрақтарды шешіп, ғылыми -жобалық кейстерді де шешуде қалыптасуда.

XXI ғасыр құзыреттері мен дағдыларын дамытуға бағытталған бұл іс-шаралар, келесі бағдарламалар мен инновациялар: *bilimland.kz*, *kahoot*, *learningapps*, *wordwall*, *onlinetestpad* және т.б. технологияларды тәжірибемізде кеңінен қолданудамыз. Бұл инновациялық әдіс-тәсілдер сабақтың сапалы әрі қызықты, түсінікті, нақты өтуіне ықпалын тигізіп, оқушылар бойында келесі дағдылар қалыптасуда:

Оқушылар бойында дағдыларды қалыптастыруды инновациялық технологиялармен қатар әртүрлі әдіс-тәсілдердің де маңызы өте зор. Әр сабақта «Әдебиет лотосы», «Дара диаграммасы», «Таным пирамидасы», «Қисынсыз мәтін», «Пікірлер сызығы» әдістерді түрлендіру арқылы оқушылардың қызығушылығы артып, өз білімдерін саралауға, талдауға ұмтылады.

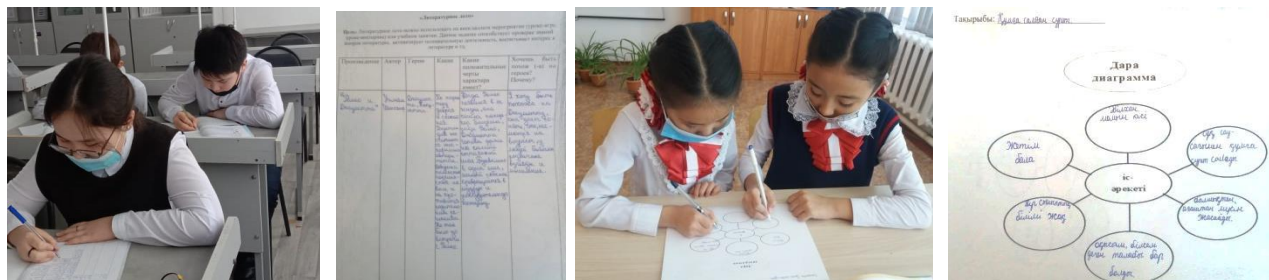
Сабақ жүргізуде бұл дағдыларды білім беру жұмыстарымен қоса тиімді жоспарлай білсек, оқушыны жеке жан-жақты жетілген, құзіреттілігі жоғары тұлға ретінде қалыптастыруға болады.

«Learningapps», «Kahoot» қосымша платформалармен жұмыс жасауда

«Wordwall» және интербелсенді тақтамен жұмыстар

«Әдебиет лотосы», «Дара диаграммасы» әдістерін қолдануда

«Қыран түлегіне қайтпас қанат сыйлайды, ұстаз шәкіртіне талмас талап сыйлайды» демекші, ұстаз – қай кезде де мектептің жүрегі, қоғамның тірегі. Қоғам тұлғаны қаншалықты жетілдірсе, жетілген тұлға қоғамды соншалықты дәрежеде дамытады.

Әдебиеттер:

1. Б.Сегізбаева Ойын технологиясын қолдану арқылы баланың тілін дамыту\\ Қазақ тілі мен әдебиет орыс мектебінде. - 2014. - №10.
2. Б.А.Тұрғынбаева Дамыта оқыту технологиялары. –Алматы: Атамұра, 2015.
3. 3.Ж.Оспанқұлова Оқушыларының ой өрісін дамытудың кейбір тиімді әдістері \ 2013. - № 12.
4. А.С.Егембердиева Оқытудың педагогикалық технологиялары туралы жалпы мағлқматтар әдістемелік көмекші құрал. – Алматы: Алматы кітап, 2016.
5. С.Е.Қаңтарбаев Оқушыларының оқу әрекетін қалыптастыру:теория және қалыптастыру әдістемесі. – Ақтөбе:2013.

Айтышева Б.К., Айдарбекова А.К.
Қарағанды қаласы, «№ 82 ЖББОМ» КММ

ПЕДАГОГТЕРДІҢ КӘСІБИ ДАМУЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Орыс мұғалімі, жазушысы К.Д.Ушинский айтқандай, заманауи талаптарға сәйкес әрбір мұғалім өз білімін жетілдіре отырып, күн сайын өз сабақтарында ескі форматтағы сабақтарды емес, жаңа талаптарға сай инновациялық технологияларды қолданады, сабақ мазмұнды, тартымды, тиімді, ақылға қонымды болады. Осыған байланысты, білім туралы Заңның 8-бабында «Білім беру жүйесінің негізгі мақсаттарының бірі оқытудың жаңа технологияларын еңгізу, білім беруді компьютерлендіру және жаһандық халықаралық коммуникациялық желілерге қол жеткізу болып табылады» делінген. Инновация термині нені білдіреді? «Инновация» ағылшын тілінде (Innovation) «инновацияға кіріспе» дегенді білдіреді. Бұл термин мәдениет жетістіктерін саудаға, тауар алмасу процестеріне пайдалануды, аударуды білдіреді. «Инновация» деген термин

антропологиядан экономикаға, содан кейін педагогикаға ауысып, білім беру және білім беру жүйесіндегі әртүрлі өзгерістерді, оқу орындарының практикалық немесе ғылыми қызметінде пайда болған оқыту әдістерін зерттеді.

Білім берудегі инновациялық процестің нәтижесі теориялық және практикалық инновацияларды қолдану болып табылады. Білім беру жүйесіндегі инновациялар, білім беру мақсатында инновацияларды енгізуді, жаңа маңызды тәсілдер мен практикаларды және білім беру нысандарын трансформациялауды, жаңа білім беру жүйесін енгізуді және таратуды, мектепті басқарудың жаңа технологияларын жасауды және дамытуды және мектеп жаңа білім беру бағытын ұстанған кезде оның мақсатын, мазмұнын, әдісін жаңа талаптарға сәйкестендіруді қамтиды.

Әдетте, инновациялар дәстүрлі мәселелерді жаңадан шешу, фактілерді түсіну және жалпылау процесінің ұзақтығы нәтижесінде туындайды. Қазіргі заманғы жаңалықтардың көпшілігі тарихи тәжірибемен тығыз байланысты және сипаты, өткенмен ұқсастығы бар. Бұл белгілі бір тұжырымдарға сәйкес келетін, белгілі бір жағдайларға сәйкес келетін инновациялық процесс белгілі бір мақсатқа бағытталғанын және қазіргі идеяны құру, шоғырландыру, қолдану және жоғалту үрдісі екенін түсінуге мүмкіндік береді. ол жаңалықтарды түсінетін жүйені сапалы жақсартуға, оның қатысушыларын ынталандыруға және жаңалықтар тұрғысынан көзқарастарын өзгертуге бағытталған. Инновациялық білім беру процесінің негізінде педагогиканың екі негізгі мәселесі жатыр: педагогикалық тәжірибені зерттеу; психология мен педагогикалық ғылымның жетістіктерін тәжірибеге енгізу.

«Технология» термині алғаш рет шет елдерде 1940-50 жылдары пайда болды және педагогикалық процесте технологиялық құралдар мен оқу бағдарламаларын қолданумен байланысты болды. Технология-бұл өндіріс процесінде шикізаттың, материалдардың немесе жартылай фабрикаттардың пішінін, қасиеттерін, қасиеттерін өңдеу, әзірлеу немесе өзгерту әдістерінің жиынтығы.

Қазақстан Республикасының Президенті: Ұлттық бәсекелестік білім деңгейімен айқындалады. Қазіргі әлемде жастарға ақпараттық технологиялар саласындағы әлемдік стандарттарға сәйкес келетін жаңа білім беру өте маңызды» білім беру саласында еліміз бәсекеге қабілетті қоғамға енуге бағытталған нәтижелі ізденістерді бастап келеді. «Білім туралы заң» оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді компьютерлендіру, жаһандық халықаралық коммуникациялық желілерге қол жеткізу міндетін нақты айқындайды. осы мақсаттар тұрғысынан пәнді оқу процесінде инновациялық технологияларды қолданудың ең тиімді және ұтымды нұсқаларын таңдау өте маңызды.

Инновациялық технологияларды қолдана отырып оқыту-танымдық іс-әрекетті ұйымдастырудың ерекше түрі. оқытудың бұл формасы нақты бағытталған мақсат қояды. Бұл мақсаттардың бірі-оқу процесінің өнімділігін арттыратын, оқушының ақыл-ой жетілуіне, өз жетістіктерін сезінуге ықпал ететін жағдай жасау. оқушы өз қызметін ұйымдастыра және басқара алуы үшін білім мазмұнын, даму тенденциялары мен оқу процесін инновациялық технологиялар, сабақтың формалары мен әдістері негізінде жетілдіру қажет. Инновация-бұл инновацияларды енгізу, инновацияларды енгізу, жаңа техника, жаңа технологиялар. Қазіргі педагогикадағы «инновациялық технологиялар» өрнегі-бұл білім беру процесінің нәтижелерін көрсететін ұғым. «Инновация-оқытушының оқу бағдарламасын әзірлеу кезінде оқытудың жаңа әдістері мен технологияларын тиімді игеруі»,» инновациялық технологияларды қолданудың негізгі міндеті: сабақ барысында қойылған мақсатқа жетудің ең тиімді әдістерін таңдай білу».

Мұғалім үшін ең маңызды мәселе-дұрыс оқыту әдісін таңдау. Инновациялық технологияларды меңгеру оқытушыдан оқыту мен зерттеу, Ақпарат және функционалдық сауаттылық саласында кәсіби шеберлікті талап етеді. Жас ұрпақты оқытуда жаңа инновациялық технологияларды пайдалану шығармашылық жетістіктердің негізгі көзі болып табылады. Жаңа инновациялық технологияларды меңгеру үшін мұғалімнің терең білімі қажет. бұл үшін қазіргі мұғалім:

- Педагогикалық үдерісте жүйелі жұмыс жүргізе білу.
- Білім берудегі өзгерістерге тез бой алдырады.

- Ойлаудың жаңа жүйесіне ие болу.
- Балалармен ортақ тіл таба алады.
- Білімді, кәсіби, шебер болу.

Инновациялық технологиялардың негізгі, педагогикалық қағидаттары: бала үшін қолайлы оқыту мен тәрбиенің бірлігі, бала күшінің қалыптасуы мен когнитивті дамуы, баланың өзіндік іс-әрекетінің әдістерін меңгеру; баланың когнитивті дамуы және шығармашылық икемділігі, оқушыны оқу процесі туралы хабардар ету, пәнге қызығушылықты арттыру құралдарын тиімді пайдалану болып табылады. Ең бастысы-әр оқушының бірегейлігін, жеке қасиеттерін тану. Қоғамда және бүкіл әлемде болып жатқан инновациялық процестер мұғалімге кәсіби өсу мен өзін-өзі жетілдіру қажеттілігін талап етеді, өйткені «...мұғалім-бұл өмір бойы оқитын адам, тек осы жағдайда ол мұғалім болу құқығын алады».

Әр баланың жеке дамуына және оның жеке дамуына кешенді педагогикалық бақылау жүргізу үшін мұғалім де, психолог та болуы керек. Кез-келген сабақ қызықты болуы үшін жаңа зерттеу жұмыстарын жүргізу қажет. Мұғалімнің өзі жұмыс іздеуші болып табылады. мұндай жаңашыл басқаларға сабақ бере алады. Озық технологияларды қолданатын әрбір курс жақсы нәтиже береді. Мұғалім әрдайым ізденуші бола алады, өзі үшін білім жинай алады, сабақты оқушы үшін қызықты ете алады. Оқушылардың бәсекеге қабілетті жас ұрпақты тәрбиелеу үшін қажетті білім алуының тиімді тәсілдерін іздеу әрбір мұғалімнің міндеті болып табылады. Әр мұғалім оқушылардың білімін, өзіндік жұмыс түрін, инновациялық технологияларын қолдана отырып жақсарту үшін жұмыс істеуі керек.

Орта мектептердегі білім беру инновацияларына негізгі кедергі мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігінің сапасы мен деңгейі болып табылады. Мысалы, оқытудың жаңа технологиялары мұғалімнен (оның пәнінің кәсіби құзыреттілігінен басқа) педагогикалық дағдыларды талап етеді. Оқытушыдан оқыту технологиясын дамытуды талап ететін педагогикалық білім:

- оқыту және білім беру мақсаттарын диагностикалау қабілеті;
- пәнді және оның ғылыми негіздерін мұқият және жүйелі зерделеу;
- оқу материалын қайта құрылымдау, бір сабақтың емес, бүкіл пәннің индуктивті көрінісінен логикалық индуктивті-дедуктивті проблемалық мазмұнды құру мүмкіндігі;
- оқушыны өмірге дайындау, бағдарлау кезінде оқу процесін модельдеу (оның мақсаты, мазмұны, формасы, әдістері мен тәсілдері);
- оқушының өзіндік жұмысын ұйымдастыра білу;
- оқытудың белсенді әдістерін меңгеру;
- оқушы мен мұғалімнің ынтымақтастығы, қолайлы психологиялық климатты қамтамасыз ету.

Кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру-кезеңдік процесс, яғни педагогикалық қызметте үнемі кәсібилікті арттыру қажет, және бұл кезеңдер үнемі қайталанады, бірақ жаңа сапада. Өзін-өзі дамыту процесі, егер ол өзінің жеке өмірін саналы түрде ұйымдастырса, оны жеке дамытуда қамтитын биологиялық және әлеуметтік жеке сипаттамаларға байланысты. Кәсіби дағдыларды қалыптастыру процесі әлеуметтік ортаға байланысты, сондықтан орташа кәсіпқой жеке дамуды ынталандыруы керек.

Дамыта оқыту технологиясы - (Л.С.Выготский, Л.В.Занков, Д.Б.Эльконин, В.Б.Давыдов) баланы оқыта отырып жалпы дамыту, яғни бала бойында еркіндік, мақсаткерлік, ар - намыс қасиеттерін дамыту. Модульдік оқыту тетехнологиясы -(В.Б.Монахов) оқытудың тұтас технологиясын жобалау, алға қойған мақсатқа жетуді көздейтін педагогикалық үрдісті түзу, мұғалімге нәтижені талдап, түсіндіріп бере алатындай жүйені таңдау және құру. оқушылармен жүргізілетін қиындықтың алдын алу және түзету жұмысының жүйесін жасау. В.А.Максимова технологияларды былай ұйымдастыруды ұсынды:

- Ойын технологиялары.
- Терминдік технологиялар.
- Ақпараттық технологиялар.
- Диалогтық технологиялар;
- Құрылымдық ойлау технологиялары.

Қазіргі кезде В.А.Максимованың бұл топтастыруы әрі қарай дамытылып, күрделендіріле кеңейтілді. Жалпы педагогикалық технологиялар 3 топқа бөлінеді. Олардың дамуын екі факторға бөліп қарастырылады:

- Объективті факторлар – инновациялық әрекеттің қарқынды дамуына жағдай жасау және оның нәтижелерін қабылдауды қамтамасыз ету.
- Субъективті факторлар – инновациялық үдеріс субъектісімен тығыз байланысты.

Инновациялық үдеріс субъектілеріне ғалым-педагогтар, мұғалімдер және білім беру саласында инновацияға бағытталған әрекеттің басқа да қызметкерлері жатады. Инновациялық іс-әрекет – педагогикалық еңбектің өнімділігін сапалы өзгертетін оқыту мен тәрбиелеудің жаңа үлгілері мен әдістерін құру үдерісі. Педагогтың инновациялық іс-әрекетінің қалыптасуы: өзінің жеке қасиеттерін есепке ала отырып, басқалардың инновациялық тәжірибесін өзгерту, жетілдіру, қабылдау қабілетімен; жаңа ғылыми идеялар мен басқалардың тәжірибесімен хабардар бола отырып, өз жұмысының нәтижесін ұғыну қажеттілігімен; жаңа ғылыми зерттеулер, олардың әдістемелік жүзеге асуын үздіксіз тәжірибеге енгізумен; педагогикалық инновацияның жаңа әдістері мен тәсілдерін өз бетінше жасаумен; педагогикалық кертартпалықпен, артта қалушылықпен белсенді күресумен сипатталады.

Инновациялық әдістердің ең негізгісінің бірі – интерактивті оқыту әдісі. Негізгі қағидасы- педагогикалық қарым-қатынас диалогы арқылы жеке тұлғаны қалыптастырып дамыту. Интерактив термині - ағылшынның «өзара әрекет» деген сөзінен шыққан. Демек, интерактивті оқыту әдістері тұлғааралық қарым-қатынасқа негізделіп отырып, жеке тұлғаны дамытуға бағытталған. Сонымен бірге сапалы білім алудың алғы шарттары болып табылатын таным белсенділігі мен ізденіс белсенділігін қалыптастырып қана қоймай, әрі қарай дамытады.

Теориялық білімді өмірмен ұштастыру үшін компьютердің қажет екені даусыз. Қазіргі қоғамда ақпараттық мәдениет пен ақпараттық білім беруді ұйымдастыру аса маңызды. Ұйымдастырылған оқу іс-әрекеттің бір сарындылығы баланы тез шаршатады. Сондықтан іс-әрекет формаларын түрлендіріп- отырған дұрыс. Жаңа тақырыпты меңгерту кезеңінде балаға өтілетін материал төңірегінде ақпарат беру, оның практикалық бағыттылығын түсіндіру, тақырып бойынша бақылау мен диагностикалау формалары жүзеге асады. Инновациялық іс-әрекеттің мазмұны мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының оқу- тәрбие үдерісінде қолданылатын бағдарламаларды басшылыққа ала отырып, мектепке дейінгі педагогика мен психология, элеументтану, медицина саласындағы ғылыми- зерттеу жұмыстарының нәтижелері негізінде анықталады.

Қорыта келгенде, кез-келген педагогикалық технология философиялық негізде қаралады. Сондықтан, бірінші кезекте, білім әлеміне еніп жатқан инновациялық технологияларды реттеу, жүйелеу және сұрыптау қажет. Білім беру жүйесіндегі инновациялық педагогикалық технологияларды пайдалану арқылы оқу материалдарын оқытуды бір жүйелікпен үздіксіз жүргізу, оқу-тәрбие үрдісінде оқытуда пәнаралық байланыстардың болуын қарастыру. Педагог жаңа инновациялық педагогикалық технологияларды пайдалану барысында өзін-өзі дамытады және қалыптастырады.

Әдебиеттері:

1. Қабдықайыров Қ., Инновациялық технологияларды диагностикалау. – А, 2015 ж.
2. Тренерге арналған нұсқаулық. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ, 2012., 6-766.

Айтышева Б.К., Алдангарова У.С.
Қарағанды қаласы, «№82 ЖББОМ» КММ

САБАҚТАСТЫҚ-ҮЗДІКСІЗ БІЛІМ БЕРУ КЕПІЛІ

Қазіргі заман талабына сай білім беру үдерісі де жаңғырды. Дамуды көздеген мектеп қана қоғам сұранысын қанағаттандыра алады. Ал ондай мектептің жұмыс жүйесі жоғары

педагогикалық мәдениетті талап ететін білім беру жүйесіне негізделуі тиіс. Бастауыш білім беру жүйесіндегі мәселелерді саралай келе, үздіксіз білім беру үдерісінің басты шарты - сабақтастықты қамтамасыз ету екені анықталды. Білім беру саласындағы сабақтастық пен үздіксіз білім беру ұғымын нақтылайтын болсақ, сабақтастық дегеніміз әртүрлі деңгейде зерттелетін оқу пәні бөліктерінің арасындағы қажетті байланыс пен дұрыс қатынас.

Кезеңдік оқыту жүйесіне осындай көлемді көзқарас педагогиканың бұрыннан бастау алады. Білім берудегі сабақтастық мәселелерін зерттеу тарихын Коменский жұмыстарын талдаудан бастауға болады. Коменский, ол «Ана мектебінен» «академияға» дейінгі мектептердің бірнеше деңгейлерін қамтитын оқыту жүйесін құрды, онда оқушылардың бір сатыдан екінші сатыға ауысуына көп көңіл бөлінеді: «алғашқы екі мектепте бәрі жалпы және қарапайым түрде оқытылады, ал келесіде-толығырақ және нақты, дәл ағаш әр жаңа жыл сайын тамырлар мен бұтақтардың көбеюіне мүмкіндік беретіндіктен, ол күшейіп, көбірек жеміс береді».

Мектепке дейінгі ұйымдар, бастауыш, негізгі, жоғары мектептер арасында барлық тарап бойынша сабақтастық болуы үшін оқытушылар, тәрбиешілер арасында тығыз байланыс орнауы тиіс. Әрқайсысы балаға қойылатын талаптарды жетекшілікке ала отырып, кедергілерді жоюға, оқулықтар мен бағдарламалардағы қайшылықтарды жеңуге, баланың келесі кезеңге қиындықсыз өтуіне жағдай жасауы тиіс. Сонымен қатар, мектепке дейінгі және бастауыш білім берудің сабақтастығы бала үшін оның физикалық және психикалық дамуының қиын кезеңінде өте маңызды. Л.С.Выготский атап өткендей, 6-7 жаста «кейбір дағдарыс, өсудің тежелуі пайда болады, ол қайнау немесе қату нүктесін білдіреді, сол кезде жаңа сапалы тамаша кезең басталады». Баланың барлық өмірлік белсенділігі іс-әрекеттегі озбырлықты, өзара әрекеттесу жағдайларында жанама бағдарлауды қажет ететін мектеп ережелері мен нормаларына бағынады. Сондықтан осы кезеңде баланың жеке басының дамуына ерекше назар аудару керек, бұл бастамашылдықты, тәуелсіздікті, қызығушылықты, шығармашылық өзін-өзі көрсету қабілетін қалыптастыруды, сондай-ақ балаларды жалпыадамзаттық құндылықтармен таныстыруды білдіреді.

Қазіргі күні сабақтастыққа байланысты мәселелерді талдау барысында «өзара қарым-қатынас» сөзін жиі қолданамыз. Бұл ең басты шешуші роль атқарады. Өзара қарым-қатынас білім беру мекемесі ішінде, білім беру мекемелері арасында, білім беру мекемелері мен отбасы арасында ұйымдастырылуы тиіс. Сабақтастық мәселесі білім беру жүйесінде таңсық емес. Л.С.Выготский баланың білімге қадамы мектепке келгенге дейін басталатыны туралы айтқан болатын: «...мектептегі оқыту ешқашан тақыр жерден басталмайды, баланың мектепке келгенге дейінгі даму кезеңіне сүйенеді».

Мектепке дейінгі ұйым мен бастауыш мектепарасындағы сабақтастық үздіксіз білім беру жүйесінде маңызды роль атқарады. Бірақ бұл «мектепке дейінгі білім беру саласының басты мақсаты - мектепке дайындау» деген ұғымды білдірмейді. Өкінішке орай, бүгінде мектепке дейінгі білім беру мазмұнын бірінші сынып бағдарламасының меңгертудің бастапқы кезеңі деп қарастырып, пәндік білім,білік,дағдыға әкеліп тірейді. Бұндай жағдайда мектепке дейінгі бала және кіші мектеп жасындағы бала арасындағы сабақтастық бала бойында жаңа әрекетті, оқу әрекетін жүзеге асыруға қажетті қасиеттің дамуына емес, қазақ тілі, математика, жаратылыстану пәндерін игеруге дайын ба деген

сұраққа ғана жауап береді. Сонымен қатар «баланы мектепке дайындау» жұмысының сұранысқа ие болып отырғаны байқалады. Балабақша қабырғасында жүрген бала бос уақытында қосымша ұйымдарға барып оқиды. Ата-аналар баласын ақылды қыламын деген ой жетегінде өз баласының денсаулығына зиян келтіретінін, оқуға деген қызығушылығынан айыратынын ойламайды. Осы жерде кәсіби тұрғыда ойланатын болсақ, неліктен нақты пәндік білімге көп көңіл бөлінеді, метатанымдық дағды маңызды орын алып тұрған кезде неліктен баланың қиялын, бейнелік қабылдауын дамытуға баса назар аударылмайды деген сұрақтар туындайды. Жауап біреу: баланың жекелеген қабілетін ашуға бағытталған өзара қарым-қатынас жоқ.

Кез келген адам жаңа ортаға сенімсіздікпен аяқ басады. Келесі сатыға өткен бала, әрине, мұғалім тарапынан қойылатын талапты жете түсіне қоймағандықтан, оқу ерекшеліктері мен шарттарымен, ұжымдағы тәртіппен, құндылықтармен таныс болмағандықтан уайымға түседі.

Сабақтастық мәселесін шешу барысында жасөспірімдік шаққа өткен 10-11 жастағы балалардың психологиялық ерекшеліктерін ескеру керек. Бесінші сынып оқушыларының бейімделу кезеңінде мынадай педагогикалық алғышарттар назарда болады: мұғалімнің бастауыш және орта буын сыныптарын оқыту мақсаттары мен жетістіктері туралы білуі; қолданылатын оқыту әдіс-тәсілдері арасында сабақтастық болуы; бейімделу кезеңінде бақылау-бағалау әрекетін ізгілендіру.

Мектепте сабақ барысында бала өмірдің қызықты оқиғаларына араласып, ұжымдық қатынасқа түсуі керек. Ұжымдық танымдық іс-әрекетте басқалардың оның пікіріне құрметпен қарауы маңызды. Педагогпен қарым-қатынастан жағымды әсер алуы тиіс. Себебі әр қол жеткізген жетістіктен өзінің келешектегі жеңістерін көреді. Мектепте оқу жылы қалай басталатынына қарамастан баланың бейімделу үдерісі үздіксіз жүреді. Бұл үдерістің қаншалықты тиімді болатындығы және бала мен мұғалімге қанша уақыт кететіні туралы сұрақ туындайды. Мектептегі бейімделу кезеңі табиғи үдерісті неғұрлым қарқынды етуге бағытталады және психологиялық-педагогикалық жағдайларды сақтау қажеттілігін айқындайды.

Педагогикалық тәжірибе білім беруді дамыту жүйесі аясында сабақтастық мәселесін тек дұрыс жолға қоюға және шешуге болатындығын көрсетеді. Бастауыш мектептен оқушылардың оқытудың екінші сатысына ауысуы зияткерлік және жеке дамуға, белгілі бір білім мен оқу іс-әрекеттерінің қалыптасу деңгейіне, психикалық үдерістің табиғи қалыпта жүруіне, өзін-өзі реттеу қабілетінің даму деңгейіне жоғары талаптар қояды.

Дамыта оқыту жүйесінде білім мен дағдыларды игеру қарқыны оның оқушылардың жалпы дамуына қаншалықты ықпал ететіндігімен анықталады. Бірақ, 10-11 жас аралығындағы оқушылардың бұл даму деңгейі бірдей емес: кейбіреулерінде бұл олардың оқуды одан әрі табысты жалғастыруына сәйкес келеді, ал басқаларында ол қажетті деңгейден төмен. Сондықтан, бұл өтпелі кезең тек мектеп оқушылар арасында ғана емес, сонымен қатар мұғалімдер арасында да туындайтын түрлі қиындықтарға әкеліп соқтырады. Бірінші қиындық-психологиялық. Бастауыш сыныпты аяқтаған оқушы орта мектеп оқушысы бола отырып, бірінші қыркүйек айында мектепке келген бірінші сынып оқушысының күйзелісіне тең келетін күшті психологиялық күйзелісті бастан кешіреді.

Психологиялық ауыртпалықты жеңілдету және бірінші сынып оқушысына оқуға деген сүйіспеншілікті ояту үшін не істеу керектігін бәріміз білеміз. Бірақ бесінші сынып оқушыларымен мұндай жұмыс әдетте жүргізілмейді. Өзінің «мұғаліміне, оның жұмыс тәсіліне, оның талаптарына үйренген бастауыш сынып оқушылары орта мектепте көптеген пән мұғалімдерімен кездеседі, олардың талаптары мен жұмыс әдістерінің алуан түрлілігі соншалық, оларға бірден бейімделе алмайды. Бастауыш сынып оқушыларына қайта үйренуіне уақыт керек. Кейде бұл үдеріс бір айдан астам уақытты алуы мүмкін. Пән мұғалімдерінің балалардың психологиялық мәселелерін қарастыруға уақыты жоқ. Ол үшін бұл уақыт жеткіліксіз. Бастауыш сынып мұғалімдері үшін оқушымен психологиялық үйлесімділік мәселесі әрқашан бірінші орынға шығады, өйткені бұл оқытудың сәттілігін қамтамасыз етеді. Бесінші сынып оқушылары өзіндік ойы, пікірі қалыптасқан тұлға болғандықтан орта мектепте бұл үдеріс ұзаққа созылады және оның үстіне ол әрдайым сәтті бола бермейді.

Оқушылардың бір сатыдан екінші сатыға бейімделу үрдісін жеңілдету үшін 4-5-сыныптар арасында келісім арқылы өзара сабаққа қатысуды тәжірибеге алу керек. Бұл не береді? Болашақ пән мұғалімдері жыл бойына әр оқушыны жақсы танып біледі, ал 4-сынып мұғалімдері орта буын мұғалімдерінің сабақ беру әдістемесімен танысады. Ал болашақта алдына келетін осы оқушыларға сабақ жүргізсе нұр үстіне нұр болар еді! Себебі жеке тұлға болып қалыптасу кезеңі баланың қоршаған ортамен байланысқа түсу барысында өзін өзге ортамен біртұтас сезінуімен бағаланады.

Сабақты зерттеу арқылы әрқайсысы өз ойларымен бөліседі, болашаққа бағдар жасайды. Бұндай тығыз қарым-қатынастың ең ұтымды тұсы – балалармен танысу! Бастауыш сынып мұғалімі де орта мектеп мұғаліміне баланың жан-жақты қырын ашып көрсетуге мүмкіндік алады. 4-сыныпта жарты жылдық және жылдық бақылау жұмыстары екі буын арасында келісім жасала отырып жасалса бастауыш сынып оқушысының бейімделу кезеңі біршама жеңіл өтер еді.

Педагогикалық-психологиялық қолдау арқылы «қиын топтағы» оқушылардың жағымсыз қылықтарының алдын алу жұмыстары тиімді ұйымдастырылады. Оқушылардың бір сатыдан екінші сатыға өтудегі сабақтастықты қамтамасыз ететін тиімді әдіс-тәсілдерді тексеру нәтижелері кіші мектеп жасындағы балалар мен бесінші сынып оқушыларын оқыту барысындағы ұйымдастырушылық-педагогикалық қателіктер кері байланыстың дұрыс жүргізілмеуінен болғанын көрсетті. Жалпы оқу дағдылары осы екі буын арасында сабақтастықты қамтамасыз ететін негізгі фактор екені анықталды. Қорытындылай келе, оқытудың барлық кезеңдеріндегі сапалы білім негізі- сабақтастық деп түйіндегіміз келеді.

Әдебиеттер:

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология. М.: Педагогика, 1991.
2. Бурменская Г.В. Возрастно-психологическое консультирование. Проблемы психического развития детей. - М.: Прогресс, 2008.

Акижанов Е.Н.

ОСШ №73, г.Караганды

ПРИМЕНЕНИЕ МЕНТАЛЬНЫХ КАРТ И РАБОЧИХ ЛИСТОВ НА УРОКАХ МЕДИАГРАМОТНОСТИ

Современный мир кардинально изменился за буквально последние 10 лет. Влияние физической (ощутимой реальности) в которой мы живем, взаимодействие друг с другом меняется на информационное пространство. У подрастающего поколения друзей в социальных сетях или онлайн играх больше чем в «реальной жизни», мнение этих «персонажей» является более ценным чем одноклассников или товарищей по двору.

Каждую минуту и секунду нахождения в глобальной сети мы подвергаемся информационной атаке. Простейшими последствиями такой информации может быть испорченное настроение, однако можно стать жертвой преступников или даже попасть под религиозной, экстремистское влияние.

В этом году в 8 классах предлагается курс глобальной компетенции «медиаграмотность», основным направлением является развитие критического мышления, изучение современных медиа, помощь в избегании манипуляций и сохранение независимого мышления. На уроках медиаграмотности используя смартфон, ноутбук любой другой гаджет развивается навыки XXI века.

В рамках изучения медиаграмотности рассматриваем историю медиа как мы оказались в XXI веке, где раскрывается путь от жестов к современным коммуникациям. Раскрываем типы медиа, историю накопления знаний, разоблачение современных мифов. Дети учатся отличать между собой сплетню, фейк и розыгрыш. Получаем навыки поиска информации и ее признаков, рассматриваем механизмы искажения информации. Отдельно рассматриваются такие понятия: информационные шум, цунами, троллинг, формальная логика, виды манипуляции над информацией. Обязательным для медиаграмотности является кибербезопасность начиная от простой безопасности в социальных сетях, рассматриваем возможность защиты своих аккаунтов, опасности входа в аккаунт на «чужих» устройствах. В современном мире каждым годом все больше развивается электронный документооборот и электронная торговля, рассматриваются такие темы как мобильный банкинг, электронная коммерция, пользование дебитными и кредитными картами в интернете.

В данной статье хочется рассмотреть задания для учащихся разработанных для развития критического мышления и навыков медиаграмотности.

Рисунок 1. Моя карта медиа

На рис.1 указана карта медиа, где задача детей составить персональную карту, зафиксировать письменно Казахстанские средства информации и социальные сети, с которыми они регулярно взаимодействуют. Схема расположения, в центре листа «Вы», а вокруг в зависимости от регулярности взаимодействия разные медиа, затем учащимся необходимо найти единомышленников поделившись своими картами друг с другом.

На рис.2. задание эпоха накопление знаний. Знания развиваются по спирали: появляется что-то новое, активно совершенствуется, становится частью повседневности, освобождая место для очередной новинки. Детям необходим разобраться с текстом где указаны периоды от античности, средних веков, ренессанса, лженаук, технической революции, постправды. Учащихся необходимо определить место человека в каждой из обозначенных эпох, выделить закономерности накопления знаний и технологий человечества. Определить кто владеет информацией, как используются полученные знания, кто или что является источником информации, какие способы получения информации. Данная работа развивает функциональную грамотность через чтение и письмо.

Рисунок 2. Накопление знаний

При изучении темы современных мифов и псевдонаук, рассматриваются различные теории: плоской земли, гомеопатия, ВИЧ- диссидентство, астрология, экстрасенсорика, вред ГМО, антивакцинация и другие.

На рис.3. Задание современные мифы детям необходимо найти в казахстанских СМИ материалы или рекламные объявления об оказании услуг, доказывающих, что лженауки живы и подобная информация востребована среди потребителей. Подразделяя их на то: что актуально на сегодня; те, которые уже не актуальны; о вакцинации от Covid 19; самая лучшая реклама лженауки. Учащимся необходимо используя интернет найти информацию соответствующую критериям. Данная работа представлена в электронном формате через платформу goformative.com учащиеся могут вставить скриншоты, и сделать описание каждой

Рисунок 3. Современные мифы

категории.

Имя: _____ Дата: _____

Современные мифы

Найдите в казахстанских СМИ материалы или рекламные объявления об оказании услуг, доказывающих, что лженауки живы и подобная информация востребована среди потребителей.

То, что актуально сегодня:	Те, которые уже не актуальны
О вакцинации от Covid	Самая лучшая реклама лженауки

Что происходит в Казахстане ? ЗА 1 ЧАС

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Рисунок 4. Что происходит в Казахстане за 1 час

ОБЗОР НОВОСТИ

НАЗВАНИЕ

ФИО

КЛАСС

СВОДКА

КТО ПЕРСОНАЖИ В ИСТОРИИ? ИЛИ О ЧЕМ ИДЁТ РЕЧЬ

КАКОЕ ОТНОШЕНИЕ У ЗРИТЕЛЯ ЭТА СВОДКА ДОЛЖНА ВЫЗВАТЬ

К КАКОЙ КАТЕГОРИИ ОТНОСИТЬ ДАННУЮ ИНФОРМАЦИЮ

Я ОЦЕНИВАЮ РАБОТУ НА _ ИЗ 5

☆☆☆☆☆

Рисунок 5. Обзор на новость.

Современные технологии и нынешнее информационное общество дает возможность быть в курсе сотен, миллионов событий, которые происходят не только в твоём районе, городе, области, Республики, но и в другой части света. Мы знаем о недавних извержениях вулкана в Тихом океане, о забастовках желтых жилетов во Франции, о беженцах на границе Белоруссии, о нарядах на Met Gala в Нью-Йорке. Имеем возможность видеть, слышать читать о том что происходит в любом уголке мира. На рис.4 задание для учащихся выяснить что происходит

в Казахстане за 1 час. Однако данное задание не такое простое как кажется, информацию для данного задания необходимо искать в различных источниках, анализировать, высчитывать, и с каждым последующим пунктом поиск информации становится все сложнее. На рис.5 учащимся предлагается сделать обзор на новость, которая представлена в категории фейк, розыгрыш, сплетня. В каждой новости необходимо предоставить сводку, кто персонажи в истории, или о чём идет речь, определить какое отношения у зрителя должна вызвать данная сводка, к какой категории относиться данная информация.

Для более продуктивной работы все задания были переведены в электронный формат, с использованием сайта goformative.com каждый рабочий лист направлен на развитие функциональной грамотности, способы предоставления информации развивают все навыки XXI века. Применение рабочих листов ускоряет работу по усвоению материала, развивают в учащихся самостоятельность при изучении материалов. Использование таких листов и ментальных карт позволило развить интерес у учащихся. Все задания разработаны в электронном формате, и используются такие виды самостоятельных работ как fishboun, кластер, мозговой штурм, которые будут применены во втором полугодии.

Акторгаева А.Т., Кордабаева А.А.

«М.Жұмабаев атындағы гимназияның» КММ биология пәні мұғалімдері

БИОЛОГИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА МОДЕЛЬДЕУ ӘДІСІНІҢ ТИІМДІЛІГІ

«Қоғамның нарықтық қарым-қатынасқа көшу кезінде саяси-экономикалық және рухани дағдарысты жеңіп шыға алатын, ізгіленген ХХІ ғасырды құрушы, іскер, өмірге икемделген, жан-жақты, мәдениетті жеке тұлғаны қалыптастыру біздің басты мақсатымыз»-деген болатын елбасымыз. Қазіргі кезде республикамызда білім берудің әртүрлілігі, нұсқадағы мазмұны, құрылымы ғылымға және тәжірибеге негізделген жаңа идеялар, жаңа технологиялар бар. Сабақта қолданылған жаңа технологиялармен қатар мұғалімнің шеберлігі де іс- әрекет барысында байқалады.

Көптеген жаңа технологияларымен қатар соңғы кездері биология пәні сабақтарында модельдеу әдісі жиі қолданылуда. Тірі организмдердің құрамын, құрылымы зерделей отырып, оқушылардың практикалық қызмет үшін тиімді білім алуы тиіс. Осыған орай күнделікті сабаққа:

- Мультимедия (видео, электрондық оқулықтар, аудио қондырғылар);
- Зертханалық тәжірибелер;
- Анықтамалық мәліметтер (сөздік, карта, деректер, интернет және көрнекі материалдар);
- Модельдеу әдістерін пайдалану айтарлықтай нәтиже береді.

Мұндай әдіс- тәсілдер оқушылардың қызығушылығы арттырып, зейін қойып тындауға және алған мәліметтерді нақтылауға мүмкіндік береді. Оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын ояту мұғалімнің сабақ өткізу тәсіліне байланысты.

Қазіргі заман талабына сәйкес шәкірттерімізге сапалы білім беріп, қоғамнан өз орындарын табуға, қоғамдық дәстүрлерді жалғастыруға дайындығы мұғалімге оның кәсіби шеберлігіне тікелей байланысты. Ендеше бүгінгі баяндамамыздың негізгі өзектілігі - биология пәнін оқытудың тиімді әдістердің бірі модельдеу әдісі жайлы ой бөліскіміз келеді. Модельдер сабақтың әр түрлі кезеңінде қолданылады. Мысалы: тапсырмамен таныстырған кезде, білім мен біліктерін бекіту кезеңінде, үй жұмысы және шығармашылық тапсырма орындау кезінде пәнді оқуға уәжін арттыру құралы ретінде пайдалану тиімді.

Бұл объектілерді процестерді немесе құбылыстарды зерттеу мақсатында олардың моделін немесе макетін құру. Биологиядан нені модельдеуге болады:

1-шіден объектілерді;

2-шіден биологиялық құбылыстарды;

3-шіден биологиялық үрдістерді модельдеуге болады.

STEAM- оқытудың біріктірілген тәсілі, яғни оқушының теорияда алған білімін тәжірибеде қолдану дағдыларын дамытады. Шығармашылық тапсырмаларға, оның ішінде топтық, жұптық жоба қорғау жұмысына 8-10 сынып оқушылары арасында модельдеу жұмысын жүргізу өте тиімді.

Оқытуда қолданылатын кейбір материалдық модельдер түрін тәжірибеде жасалу үлгісін бейне роликтерден көруге болады. Ол үшін ермексайз, пластикалық ыдыстар, акварель бояуы, шар, моншак, түрлі түсті қағаздар, полиэтилен пакеттер пайдаланылады.

Тәжірибе жұмысы:

Біздер күнделікті биология сабағында нақты дайын моделдерді жасау оқушыларға ұсынылады. Мысалы тәжірибе барысында ДНҚ-ның моделі, кірпікшелі кебісшенінің (инфузорияның моделі), **STEAM** технологиясы бойынша адам қаңқасының 3Д моделі, тістің құрылысы тақырыбы бойынша тіс моделі, коректік тізбек, жасушаның моделдің түрлерін күнделікті сабақта қолданып жүрміз. Сонымен қосақатырма қағаздан жасалған гүлдің генетаривті мүшесінің бір аналық және аталықтың модельдерін сабақта жасады. 8 сыныптазәр шығару, асқорыту жүйесінің модельдерін оқушылар жасап оның қызметін сипаттады. Осы зәр шығару жүйесін жасау үшін пенапластқа мата қалдықтарынан, түтікшелерден, пластмас бөтелкеден, лимон қышқылы, мүшелердің атауларын екі тілде термин сөздіктерді пайдалана отырып сәйкестендірді. Осы арқылы оқушылар сабақта зәр шығару жүйесін құрылысын, механизімін толық меңгеріп алатыны байқалды.

Сол сияқты 8 сыныпта омыртқа моделін оқушылармен бірлесе отырып жасадық. Ол үшін жұмыртқаның қорапшасын, сым пайдаланамыз. Оқулықтағы суретті қарай отырып оқушы омыртқа моделін жасады. Яғни оқушылар өз қолдарымен модельдеуге қатысқаннан кейін олардың пәнге деген қызығушылығы және омыртқа жотасындағы бес бөлімінің санын (мойын-7, арқа-12, бел-5, сегізкөз-5, құйымшақ-4/5), құрлымын біледі.

9 сыныпта Мейоз фазаларын зерттеу моделін жасау кезінде оқушы іздену барысында әр бір фазадағы болатын өзгерістерді хромосомалардың фазалардағы ажырау полюстерге тартылуын диплоидты, гаплоидты хромосомалардың өзгерісін ермексазбен жасап көрсете алды.

Қорыта айтқанда білім беру салас қызметкерлерінің алдына қойылған міндеттерінің бірі оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру керек.

Мектептегі білім сапасын көтеретін нақты механизмдер, ол-оқыту процесіне жаңа технологияларды кеңінен еңгізу. Қазіргі кезде республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Сондықтан әрбір мұғалім сапалы білім беру үшін сабақты үнемі қалыптасқан формада өткізуден көрі оқытудың жаңа технологиясын, жаңа әдіс-тәсілдерін пайдалану тиімді. Бұл бағытта білім берудің әр түрлілігі, нұсқадағы мазмұны, құрылымы ғылымға және тәжірибеге негізделген жаңа идеялар, жаңа технологиялар бар. Сондықтан оқыту үрдісіндегі жаңа әдіс-тәсілдері оқу мазмұны мен оқушылардың жас ерекшеліктерін қарай тандап алудың маңызы зор. Қазіргі таңда оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Сабақта қолданылған жаңа технологиялардың өзі әрбір мұғалімнің шеберлігіне байланысты әрқалай жүзеге асырылуы мүмкін.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Выготский С., Педагогическая психология. – Москва, 1991.
2. Занков В., Беседы с учителями. Изд. 2-ое Москва, 1975.
4. Назарбаев Н.Ә., «Қазақстан-2050» стратегиясы.
5. Бексуинова Т.П., «Модельдеу әдісі» Қазақстан 2004 ж.
6. Веников В., Веников Г., Теория подобия и моделирование, Москва, 1974;
8. Рузавин Г., Методология научного исследования, М., 1999.

Акпарова Г.С.

*Қарағанды облысы Шет ауданы, Ақадыр кенті Ю.А.Гагарин атындағы мектеп – лицейінің
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі*

ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

*Сіз бірдей көзқарас пен ойлау жүйеңізді өзгертпесеңіз,
туындаған проблеманы ешқашан шеше алмайсыз.*

Альберт Эйнштейн

XXI ғасыр педагогикасында басты назар білім берудің мақсаты- оқушының жеке тұлғасының дамуында. Заманауи педагогикалық үдеріс әр оқушыға жеке тұлға ретінде бағытталған, сондықтан ұстаз баланың ең күшті жақтарын, тұлғаның ерекшеліктерін ескеріп, «Мен тұжырымдамасы» концепциясының оң жағын дамыту қажет [1].

Білімнің жаңа мазмұнын жүзеге асыру үшін де жаңа технологиялар қажет екені белгілі. Ең алдымен, жаңалықты меңгеру мен оны жүзеге асыруда дұрыс түсінбеушілік ұйымдастырушыға әртүрлі кедергі жасайтыны белгілі. Бұл тұрғыда педагогикалық технологиялардың бірі - оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту керек ақ. Сын тұрғысынан ойлау технологиясы қолдануға ыңғайлы, былайша айтқанда, барша үшін қоғамдық маңызы мен мәні зор идеяларды игеруге болатын нақтылы әдістер мен тәсілдер. Сонымен қатар оқытудың осындай жаңа педагогикалық технологияларын сабаққа кеңінен қолдану бүгінгі таңда әрбір ұстаздың басты мақсаты деуге болады.

Бұл тұрғыда бағдарламаның мақсаты - барлық жастағы оқушыларының кез келген мазмұн, түсінікке сыни тұрғыдан қарап, екі ұйғарым бір пікірдің біреуін таңдау кезінде сапалы шешім қабылдауды осы сабақтарда үйреніп, жаттығуында. Мәселен, сын тұрғысынан ойлау дегеніміз - әр оқушы өз ойымен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген, білгеніне талдау жасап, салыстырып, білмегенін өзі зерттеп, дәлелдеп, тұжырым жасау арқылы бірлесіп шығармашылық жұмыс жасауға дағдыланады [2]. Бұл орайда, сабақ барысында оқушылардың осындай қабілеттерін дамытуға әр түрлі әдіс - тәсілдерді қолдануға болады. Себебі елімізге заман талабына сай шұғыл шешім қабылдай алатын, дұрыс ойлай білетін шығармашыл азаматтар қажет ақ. Әр мұғалім сабақта тек білімділік мақсаттарды шешіп қана қоймай, балалардың жекелік қасиеттерін, қабілеттерін дамытудың жолдарын қарастыра білсе, дәстүрлі оқыту мен дамыта оқытудың айырмашылығын салыстыру кестесі арқылы көрсетуге болады. Мұғалім бұл жүйемен жұмыс жасағанда, үнемі оқушы санасында болып жатқан өзгерістерді бақылап, оның дамуын жан-жақты зерттей отырып, өз сабақтарын соған сай өзгертіп отыруы тиіс. Сыни тұрғысынан ойлау дегеніміз-балалардың кез келген даму деңгейіне байланысты мәселелерге сыни көзбен қарап, күрделі мәселелерді шешуге, жауапты шешім қабылдауға құштарлықтарын арттыра түсу болып табылады.

Мәселен, білім берудің сапасын жақсарту мақсатында «Сын тұрғысынан ойлау» технологиясын өз сабақтарымда жиі қолдана білемін. Сын тұрғысынан ойлау технологиясының мені қызықтырғаны баланың өзі ізденіп дәлелдеуі. Бұрындары оқушылар тыңдаушы болса, енді өздері ізденіп, өз ойларын еркін айтып, дәлелдеуші. Ал мұғалім- осы әрекетте бағыттаушы, ұйымдастырушы.

«Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» технологиясымен жұмыс жасау кезінде бұл сабақтар баланың танымдық белсенділігін арттыруға, өз бетінше білім алуға, шығармашылығын қалыптастыруға ықпал ететіндігін атап өтсем, оқушылар - оқудың қызықты, ұжымда бірлесіп жұмыс жасауға үйрететіндігін, білімнің тереңдігі әрі тиянақтылығы артатындығын байқады. Бұл стратегияларды қолданудағы менің міндетім - әр баланың өзіне деген шығармашылық қабілетін дамыту, өзін тұлға ретінде сезінетіндей мүмкіндік ашу. Өзін

тұлға ретінде сезінген бала әрқашан өмірде өз жолын таба алады. Олар жаңа ұғымдарды түсініп, бұрынғы алған білімін жаңа ақпараттармен толықтыра алады. Алдымен сабақ басталар бұрын оқушы нені түсінгенін, не айта алатындығын анықтаудан басталады. Бұл тұрғыда оқушы өз білгенін, оқығанын еске түсіріп қағазға жазады, не болмаса жанындағы оқушымен ой бөліске түседі. Бұл орайда оқушылар арасында топқа бөліп, ойларын қозғату тұрғысында ойындар өткізсе дұрыс болар еді.

Негізінен алып қарасаңыз, оқушылардың ойлау қабілеті бірдей емес екені белгілі. Ал, қазіргі оқытудың негізгі талабы - бұл мәселеге психологиялық тұрғыдан қарап, педагогикалық әрекет, әдістемелік шеберлікті пайдаланып, жаңа ақпаратпен жиі таныстырып отыру қажет. Сонда оқушы жаңа ақпараттармен, ойлармен танысады, тиісті тақырыпқа байланысты кино көру, дәріс, әңгіме, тыңдау немесе тәжірибе - эксперимент жасау, мультимедиялық құралдарды пайдаланады. Мұғалім өткізетін әр сабағын дара және жұп, топ түрінде өткізсе өте дұрыс болады. Бұл кезде оқушы жаңа өткен сабақты өз бетінше меңгеріп, жұмыс жасап, белсенділік көрсетуіне жағдай жасалады. Оқушылар бір-бірімен пікір алмасып мағынаны тану кезеңінде білімге сүйене отырып, бұрын және сабақ барысында не үйренгенін салыстырады. Сондай-ақ, өткен тақырыптың мәнін толық түсіну және өзіне қойылған мақсатты іске асыру үшін жаңа тақырыпты талдайды, қажеттісін іріктеп алады, өзіне қойған сұрақтарға мағыналы жауап алғандарын бағалайды. Алған білімдерін өмірмен байланыстырады, қорытынды нәтиже шығарады, өз бетімен жаңа идеяларды ойластырады.

Сын тұрғысынан ойлауды дамыту сабақтарының негізінде менің сабағымда оқушылар арасында бір-бірінің пікірін тыңдау, сыйлауда ынтымақты қарым-қатынастың негізі қаланады, мұғаліммен еркін сөйлесіп, пікір алмастыруға, өзін - өзі, бірін - бірі бағалауға, өз ойын ашық, еркін айтуға, пікір алмасуға, достарының ойын тыңдай отырып, проблеманы шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты шешуге көмектесу, бір - біріне құрметпен қарауға, белсенді шығармашылықты ойлауға негіз қаланды.

Негізінен бұл бағдарлама оқушылардың білім деңгейін көтеруде, балаларды шығармашылыққа баулуда, ойларын еркін айтуда тез арада дұрыс шешімдер табуға атсалысатын бірден - бір тиімді бағдарлама деп есептеймін.

Міне, осындай жаңа технологияларды оқу - тәрбие үрдісінде пайдаланудың арқасында оқушылардың белсенділігі артып, жан- жақты дамиды, пәнге деген қызығушылықтары арта түседі деп ойлаймын.

Пайдаланылған әдебиеттер:

- 1) Ғабит Бекахметов, Әйгерім Қоржымбаева «Критикалық ойлау негіздері» Астана, 2017
- 2) И.О.Загашев, С.И.Заир – Бек Критическое мышление: технология развития: пособие для учителя – СПб; Альянс «Дельта», 2003
- 3) «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, «Педагогикалық шеберлік орталығы» Мұғалімге арналған нұсқаулық, 2016 жыл

Акылтаева М.А.

Қарағанды қаласы, «№34 ЖББМ» КММ

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ДҮНИЕТАНУ САБАҚТАРЫНДА ОЙЫН ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Ойын технологиялары оқушылардың шығармашылық-іздістіру деңгейіндегі жұмысын ғана емес, сонымен қатар оқу пәндерін оқытудағы күнделікті қадамдарын да қызықты және тартымды етуге мүмкіндік беретін оқытудың бірегей нысандарының бірі болып табылады. Ойынның шартты әлемінің ойын-сауығы оң эмоционалды түсті етеді, ал ойын әрекетінің эмоционалдылығы баланың барлық психологиялық процестері мен функцияларын белсендіреді.

Ойын жаңа жағдайда білімді қолдануға ықпал етеді, осылайша оқушылар алған материал өзіндік тәжірибе арқылы өтеді, оқу процесіне әртүрлілік пен қызығушылық тудырады.

Ойын әрекеті процесінде оқытылған материалды оқушылар ойын қолданылмаған материалға қарағанда аз дәрежеде және баяу ұмытады. Бұл, ең алдымен, ойын ойын-сауықты органикалық түрде үйлестіретіндігімен түсіндіріледі, бұл білім беру процесін мектеп оқушылары үшін қол жетімді және қызықты етеді, ал оқу процесіне қатысудың арқасында білімді игеру сапалы әрі берік болады.

Балалар өмірінде ойын келесі маңызды функцияларды орындайды:

- ойын-сауық (ойынның негізгі функциясы -көңіл көтеру, шабыттандыру, қызығушылықты ояту);
- коммуникативтік: қарым-қатынас диалектикасын меңгеру;
- «адам тәжірибесі полигоны» сияқты ойында өзін-өзі тану бойынша;
- терапиялық: өмірдің басқа түрлерінде туындайтын түрлі қиындықтарды жеңу;
- диагностикалық: нормативтік мінез-құлықтан ауытқуларды анықтау, ойын барысында өзін-өзі тану;
- түзету: жеке көрсеткіштер құрылымына оң өзгерістер енгізу;
- ұлтаралық қарым-қатынас: барлық адамдар үшін ортақ әлеуметтік-мәдени құндылықтарды игеру;
- әлеуметтену: қоғамдық қатынастар жүйесіне қосылу, адамзат қоғамының нормаларын игеру.

Педагогикалық процесте ойын адамзат қоғамының даму жолындағы алғашқы қадамдарынан бастап оқыту мен тәрбиелеу, жинақталған тәжірибені беру әдісі ретінде әрекет етеді.

Оқу процесін белсендіруге және қарқындалуға бағытталған заманауи мектепте ойын әрекеті келесі жағдайларда қолданылады:

- оқу пәнінің тұжырымдамасын, тақырыбын және тіпті бөлімін игерудің дербес технологиялары ретінде;
- неғұрлым кең технологияның элементтері ретінде;
- сабақ және оның бөлігі ретінде (енгізу, түсіндіру, бекіту, жаттығу, бақылау);
- сыныптан тыс жұмыс технологиясы ретінде.

«Ойын педагогикалық технологиялары» ұғымы әр түрлі педагогикалық ойындар түрінде педагогикалық процесті ұйымдастырудың әдістері мен тәсілдерінің кең тобын қамтиды, олар ойындардан ерекшеленеді, өйткені олар оқытудың мақсаты мен соған сәйкес педагогикалық нәтижеге ие, олар өз кезегінде негізделген, айқын түрде анықталған және оқу-танымдық бағытта сипатталады.

Көптеген жылдар бойы ойын технологиялары ғалымдар мен мұғалімдер үшін үлкен қызығушылық тудырып қана қоймай, сонымен қатар педагогикалық технологиялардың ажырамас бөлігі болды. Ғылым мен практикада ойындарды ғылыми жіктеуге және оларды қандай да бір толық тұжырымдамамен анықтауға бірнеше рет әрекет жасалды, бірақ қазіргі уақытта ойын мен адамзат мәдениеті арасындағы байланыстар ғылыми тұрғыдан анықталған, ойынның баланың жеке басының дамуына тигізетін мәні түсіндірілген. Қазіргі уақытта бастауыш сынып оқушыларының оқу іс-әрекетін жандандыру мәселесі Хиппенрейтер, А.Т.Куракин, Т.В.Керимова, В.И.Максакова және т.б.б. сияқты ғалымдардың еңбектерінде көрінеді. Ғалымдардың айтуынша, оқу іс-әрекетін қалыптастыру үшін көптеген құралдар бар, олардың арасында ойын технологиялары ерекше орын алады. Ғалымдардың айтуынша, оқу іс-әрекетін қалыптастыру үшін көптеген құралдар бар, олардың арасында ойын технологиялары ерекше орын алады.

И.В.Дубровинаның айтуынша, ойын өмірдің қызықты құбылыстарының бірі, іс-әрекет пайдасыз және сонымен бірге қажет сияқты. «Ойын ғылыми ой үшін өте күрделі және қиын мәселе болды». Біріншіден, ойын-бұл мағыналы әрекет, яғни мотивтің бірлігімен біріктірілген көптеген мағыналы әрекеттер. Ойын-бұл адамның қоршаған шындыққа деген белгілі бір қатынасының көрінісі. Ойын-бұл көптеген белгілі бір ережелерге, әдістерге байланысты ойын-сауық, ойын-сауық үшін қызмет ететін іс-әрекет, балалардың іс-әрекеті және іс-әрекеті. Сондай-

ақ, бұл мағыналы әрекет, яғни.мотив пен қажеттіліктің бірлігімен біріктірілген мағыналы әрекеттер жиынтығы. Бұл психологиялық сөздік беретін бірнеше анықтамалардың екеуі.

Е.И.Удальцова ойын – бұл ересектер мектеп жасына дейінгі балаларды, кіші мектеп оқушыларын тәрбиелеу, заттармен, тәсілдермен және қарым-қатынас құралдарымен әр түрлі әрекеттерді үйрету үшін қолданатын баланың іс-әрекеті деп санайды. Ойын барысында бала жеке тұлға ретінде дамиды, ол психиканың сол жақтарын қалыптастырады, оның білім беру және еңбек іс-әрекетіндегі жетістігі, адамдармен тұлғааралық қарым-қатынасы одан әрі байланысты болады. Мектеп кезеңінде ойын ең дамыған формаға айналады.

Педагогикалық ойынның ерекшелігі-сыныптық оқыту жүйесінің жағдайы ойынның «таза түрінде» көрінуіне мүмкіндік бермейді, мұғалім балалардың ойын әрекетін ұйымдастырып, үйлестіруі керек. Сабақтың ойын формасы сабақтарда оқушыларды оқу іс-әрекетіне ынталандыру құралы ретінде әрекет ететін ойын әдістері мен жағдайлары арқылы жасалады.

Сабақтың сабақ түрінде ойын әдістері мен жағдайларын жүзеге асыру келесі негізгі бағыттар бойынша жүзеге асырылады:

- дидактикалық мақсат оқушылар алдында ойын тапсырмасы түрінде қойылады;
- оқу әрекеті ойын ережелеріне бағынады;
- оқу материалы оның құралы ретінде қолданылады;
- оқу іс-әрекетіне дидактикалық тапсырмалардың ойын санатына өтуіне ықпал ететін жарыстар енгізіледі;
- дидактикалық тапсырманы сәтті орындау ойын нәтижесімен байланысты.

Ойындардың тартымдылығын қамтамасыз ететін білім берудегі ойындарға қойылатын талап-тар:

1. Ойын қабығы барлық оқушыларды ойын мақсаттарына жетуге ынталандыратын ойын сюжеті берілуі керек.
2. Әрқайсысының қатысуы: жалпы команда және әр ойыншы.
3. Әр оқушы үшін әрекет ету мүмкіндігі.
4. Ойынның нәтижесі ойыншылардың күш-жігеріне байланысты әр түрлі болуы керек; сәтсіздік қаупі болуы керек.
5. Ойын тапсырмалары белгілі бір қиындықтармен байланысты болатындай етіп таңдалуы керек. Екінші жағынан, тапсырмалар барлығына қол жетімді болуы керек, сондықтан ойынға қатысушылардың деңгейін ескеру қажет және тапсырмаларды жеңіл (оқу дағдыларын дамыту үшін) орындау айтарлықтай күш жұмсауды қажет ететіндерге (жаңа білім мен дағдыларды қалыптастыру) таңдау керек.
6. Вариативтілік – ойында мақсатқа жетудің жалғыз жолы болмауы керек.
7. Ойын мақсаттарына жету үшін әртүрлі құралдар салынуы керек.

Бастауыш мектептегі дүниетану пәні күрделі, бірақ өте қызықты және мазмұнды. Оқушыларға ақпараттың жылдам ағымында шарлауды, ең бастысы бөліп көрсетуді, жалпылауды, қорытынды жасауды үйрену маңызды. Тәжірибе көрсеткендей, дүниетану сабақтарында ақпаратты игеру бала-ларға үлкен қиындықтар туғызады. Пәнге деген қызығушылық жоғалмауы үшін сабақты қызықты, шы-ғармашылық ету керек. Бұған ойын технологиясын қолдану арқылы қол жеткізуге болады. Дүниетану сабақтарында табиғатты зерттеу үшін дидактикалық құндылық-бұл баланың нақты табиғи жағдайдағы проблемаларға тап болатын ойындары. Олар белгілі бір жағдайды, ондағы мінез-құлықты және шешім қабылдауды бастан өткерудің жеке тәжірибесін алуға мүмкіндік береді.

Дүниетану сабақтарында қолданылатын ойындар көп қырлы және әртүрлі. Бұл оларды жік-теуді қажет етеді. Бес негізгі топты бөлуге болады: үстел ойындары; дидактикалық ойындар; қозғалыс ойындар; іскерлік ойындар; зияткерлік ойындар.

Үстел ойынының ерекшелігі – ойын ережесінің болуы, онда ойын тапсырмасы іштей жасалады. Ойын мәселесін шешу ойынды белгілі бір нәтижеге ұмтылуға мәжбүр етеді. Онда бәсекелестіктің элементі бар (кім тезірек, кім көп атайды, кім дұрыс және т.б.). Нәтижесінде балалар тез және қисынды ойлауды үйренеді. Ойын барысында оқушылар білім алып, ләззат

алады. Үстел ойындары жеке және топтық, ұжымдық жұмыс барысында өткізіледі. Олар оқушылардың білімі мен қабілеттерін бағалауға сараланған түрде жақындауға мүмкіндік береді.

Бастауыш оқушылардың танымдық белсенділігін арттырудың, олардың тәуелсіздігі мен ойлауын дамытудың маңызды құралы-дидактикалық ойындар. Бұл ойындар серуендеу, экскурсия кезінде және сабақта табиғаттың нақты объектілері мен құбылыстары туралы білімді жалпылау, табиғат туралы нақты қарапайым ұғымдарды қалыптастыру үшін өткізіледі.

Қозғалыс ойын. Оқушылар белгілі бір рөлдерді орындайды, белгілі бір сценарийді, диалогты ойнатады. Мысалы, жануарлар мен өсімдіктер атынан диалог. Сюжеттік ойын көп уақытты қажет етпейді, балалар қызығушылықпен және назар аударып, оған қатысады. Ойын формасы жаппай болуы мүмкін. Мысалы, «Пайдалы қазбалар» тақырыбын өткенде оқушылар туған өлкесін аралап, түрлі пайдалы қазбаларды ашатын геологтар ретінде әрекет етеді. Олардың қасиеттерін, қолданылуын, шартты белгісін атау керек, картада осы пайдалы қазбаның кен орнын көрсету керек.

Көбінесе іскерлік ойын сабаққа енгізіледі. Бұған мысал-саяхат ойындары. Мысалы, Ресейдің ірі өзендерімен танысу кезінде оқушыларға келесі жағдайларды ұсынуға болады: 1) сіздердің біреуіңіз капитан, екіншісі – штурман. Еділ бойымен жүзу бағытын тандап, экспедицияның мақсатын қою керек, сіз барған жерлердің табиғаты туралы айту керек. «Табиғи аймақтар» тақырыбын өткеннен кейін, бұрын оқығанын қайталау үшін келесі жағдайды ұсынуға болады: 2) Сіз тундрада бұғы шанасында келе жатсыз. Бақылауларыңызды сипаттаңыз. 3) Топографиялық жазу. Мұғалімнің тапсырмасы бойынша оқушылар қоршаған жердің әртүрлі учаскелерін сипаттайтын, олармен бірге құрастырылған мәтінді жазады және тиісті жерлерде объектілердің орнына (батпақ, жыра және т.б.) шартты топографиялық белгілерді салады.

Оқушылардың белсенділігін олардың механизмі бойынша оқушылардан белсенді танымдық белсенділікті қажет ететін арнайы зияткерлік ойындарды қолдану арқылы байқауға болады. Бұл санатқа «тез тап» деп аталатын тапсырмалар кіреді-үлкен қызығушылық тудыратын жұмбақтар, басқатырғыштар, шарадалар. Ойынның қызығушылығы әдетте қиындық тудырады, бұл олардың оқушылар үшін тартымдылығын түсіндіреді. Оларға кеңінен танымал тапсырмалар-жұмбақтар жатады. Кіші мектеп оқушыларының жұмбақтарды шешу шығармашылық процесс, ал жұмбақтың өзі шығармашылық міндет ретінде қарастыруға болады. Мысалы, белгілерді рет ретімен атау жолымен заттың немесе құбылыстың сипаттамасы берілетін жұмбақтар, заттың немесе құбылыстың қысқаша сипаттамасын ұсынатын жұмбақтар, жұмбақтың сипаттамасында метафоралар қолданылады, заттың немесе құбылыстың өзі емес, оны білдіретін сөздің әріптік (слогдық) құрамы сипатталған жұмбақтар: шарадалар-бірнеше бөліктен тұратын ойластырылған сөзді шешу қажет міндеттер. Әр бөлік тәуелсіз сөз. Шараданы шешу үшін алдымен жеке сөздердің, бөліктердің белгілері беріледі, содан кейін бір тұтасқа біріктірілген сөз беріледі, оны шешу керек; метаграммалар-бір немесе бірнеше әріптердің сөзіндегі дәйекті өзгеріске негізделген тапсырма; анаграммалар-бұл әріптердің өзгеруі нәтижесінде қандай да бір сөзден басқа мағынасы бар басқа сөз пайда болса; логогриф-бұл жұмбақтың бір түрі, онда жоспарланған сөз әріптерді ауыстырудан немесе лақтырудан әртүрлі мағына алады.

Ойындарды жаратылыстану циклі пәндерін оқытудың бұрыннан жасалған әдістемесіне қосу оңай. Олар кіші мектеп оқушыларын адами қатынастар мен ересектердің іс-әрекеті әлеміне енгізеді, осылайша ұжымдағы қарым-қатынас нормаларын бекітеді. Ойындар жеке тұлғаның дамуына, оның теориялық ойлауына, кіші мектеп оқушының жеке басының негізі ретінде шығармашылығына ықпал етеді. Олар білімді байытады және қажетті дағдыларды қалыптастырады. Әр түрлі ойындар бастауыш сынып оқушыларын оқыту, дамыту және тәрбиелеу процесін тиімдірек етуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

1. Дубровина И.В. Сөздік 2 -е басылым. – М.: ЕАОИ, 2010 ж. -160 б.
2. Игровые технологии в начальной школе: практическое пособие. Е.В.Калмыкова. – М.: АРКТИ, 2007. – 60 б.

ПРОБЛЕМАЛЫҚ ОҚЫТУ – ТҮЛҒАНЫҢ ТАНЫМДЫҚ ӘРЕКЕТІН БЕЛСЕНДІРУДІҢ НЕГІЗГІ ҚҰРАЛЫ

Ерекше қарқынмен дамыған заман білім саласына өзгерістер әкелді. Уақыттың өзі ұстаздар қауымына түрлі жаңа талап қояды. Ел болашағы жас ұрпақтың мектепте сапалы білім алуымен тікелей байланысты екені баршаға мәлім. «Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер – бүгінгі мектеп оқушылары, мұғалім оларды қалай тәрбиелесе, Қазақстан сол деңгейде болады. Сондықтан ұстазға жүктелетін міндет ауыр» деген сөздер оқытушының басты міндеті-адамгершілік құндылықтарды бала бойына дарыта отырып, рухани қазынасын жарыққа шығару, бәсекеге лайық ұрпақ тәрбиелеу екенін меңзейді. Сол мәртебелі парызын атқарушы мұғалімдер әлемдегі озық әрі оңтайлы тәжірибені зерделеп, ең лайық технологияны іздеуге құштар.

Проблемалық оқыту-ізденіс-танымдық іс-әрекеттің маңызды құралы. Проблемалық оқытудың негізгі көзін Сократтың эвристикалық әңгімелерінен көруге болады, ол әңгіменің қисынды құрылуы және сұрақтардың көмегі арқылы шәкірттерін қарама - қайшылыққа, біртіндеп қажетті қорытындыға алып келген. Ойлаудың эвристикалық тәсілі бойынша оқыту мен ойлауда проблемалық жағдай туғызу, проблемалап оқыту И.Я.Лернер, М.И.Махмутов, В.Н.Максимова, В.Оконь ізденіс - зерттеушілік міндеттерді, стандарттық міндеттерді шешудегі оқушылардың танымдық әрекеті бұрынғы жүріп өткен жолдардан, үлгіден басқаша екендігін педагогтер мен психологтардың қазіргі заманғы зерттеулері нақты дәлелдеп отыр. Ізденістік іс-әрекет бірқатар жағдайда қарқынды, қызу жүреді, онда эмоционалдық процестер бірқатар айқын көрінеді, шарықтау шегі кейде шешімді, таңдауды іздеуге және шамалауға әкеліп соғады.

Проблемалап оқытудың негізгі мәні оқыту процесінде ерекше жағдаят туғызу, яғни оқушы қатынаспай қалмайды, мұғалімнің көрсеткен бағытына сүйеніп қана қалмайды. Проблемалық жағдаятта оқушының меңгерген білімі мен алдыңғы шешілетін міндетінің оның білетін шешімдері мен оны шешу міндеттері арасында қарама-қайшылық айқындалады. Проблемалап оқытудың алгоритмі мәселені қоядан және саналы түсінуден, болжам тудырудан, оларды тексеруден, сонымен қатар мәселенің шешілуінің дұрыстығын тексеруден тұрады. Бұған пікірталастар, эвристикалық әңгімелер, проблемалық баяндау жатады.

Қазақстандық білім мен ғылымның жаһандық басты мақсаты бәсекеге қабілеттілігін арттыру, жалпы адамзаттық құндылықтар негізінде тұлғаны тәрбиелеу және оқыту. Жастардың оқу дағдысының қалыптаспауы, түрлі ақпараттармен өздігінен жұмыс істей алмауы байқалады. Сондықтан оқыту мен тәрбиелеуді заман талабына сай жаңашылдықпен ұйымдастыру арқылы оқушылардың көркем шығармаларды, мәтіндерді саналы түрде оқып меңгеруін, оқырман сауаттылығын дамыту бүгінгі жаһандану заманында өзекті мәселе екеніне күмән жоқ. Білім алушылардың дербес шешім қабылдауы үшін ақпарат іздеп, өзін-өзі оқытуын дамыту, ақпаратпен жұмыс істеудің шығармашылық- ізденушілік дағдыларын қалыптастыру ұстаздардың өз тәжірибесіне инновациялық технологияларды енгізіп, үздіксіз ізденістің арқасында білімін жетілдіруімен тығыз байланысты. Сондықтан да мұғалімдер алдында білім алушыны қажетті білім құралдарымен қалай қаруландыру керек деген сұрақ тұруы тиіс.

Проблемалық оқыту проблемалық жағдайлар жасау арқылы білім алушылардың ойлау және мінез-құлық механизмдерін қосуды ұйымдастыру бойынша педагогтың мақсатты іс-әрекетін қамтамасыз ететін тәсілдер жүйесі болып табылады. Проблемалық оқыту - білімді даяр күйінде ұсынбай, оқушылардың алдына белгілі проблемалық міндет қоя отырып, сол мәселенің шешімін табуға итермелейтін технология. М.Н.Скаткин проблемалық оқыту деп білім алушылардың мұғалім көмегімен жаңа мәселелердің дәлелді шешімін табу үрдісіне енуін, соның нәтижесінде өз бетінше жаңа білім алу, алдындағы білімдерін қолдану, шығармашылық әрекет

негізінде тәжірибені меңгеруін меңзейді. Проблемалық оқыту әдісін жүргізу дидактиканың заңдылықтарына байланысты мынадай кезеңдерге бөлінеді:

- Проблемалық ахуал туғызу жолын алдын ала дайындау.
- Проблемалық сұрақтарды дұрыс құрастыру.
- Проблемалық мәселелерді шешу жолдарын алдын ала нақты қарастыру.
- Проблемалық сұрақтардың теориялық анықтамасын заңды түрде дәлелдеу.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында қолданылатын проблемалық тапсырмалар мен проблемалық жағдаяттар сан алуан. Өлең үзіндісі бойынша тақырып пен көтерілетін мәселені болжау оқушылардың сабаққа назарын шоғырландырып, оқу үрдісіне белсенді түрде «енуіне» мүмкіндік туғызады.

«Дубай. Бес жұлдызды қонақ үй. Қазақстаннан келген екі жолдас кездесіп қалады. Бір-бірін жарылқаған кейіпте хал сұрасқан екеудің пысықтау келгені: «Бурабайда демалатын акшаң болмады ма?...» - дейді. Осы әзіл мен Жетісу, Көкшетау жерінің сұлулығы суреттелген үзінді қатар алынса, қатысушылар пікірмен келісу, не келіспеу себебін түсіндіріп, дискуссияға тиімді жағдай туындайды. Мұндай тапсырмаларды орындау барысында бала ойды жалғастыра білу немесе қарсы пікірін дәлелдей алу, өзін-өзі бақылауды үйренеді. Мұғалім білім алушының танымдық қызығушылықтарын, талдау қабілетін, өз көзқарасын дәлелдей білу, яғни пікірталас жүргізу қабілетін дамытады.

Суреттер мен иллюстрацияларды сабақтың қызығушылық ояту кезеңінде қолданып, «Кроссенс» пен «Жұмбақ сурет» әдісі арқылы кейіпкерлердің мінез-құлқын, ортақ қасиеттерін бағалау, оқиғаның орнын, мезгілін болжату - сабаққа назарларын шоғырландырудың ұтымды жолы. Бұндай кескіндер мен суреттердің өзара байланысы арқылы білім алушы ассоциялық тізбек, біртұтас әңгіме құрастырады. Бұл тәсіл жаңа материалды оқып үйренуде, сабақ тақырыбын анықтауда, оқу материалын қорытындылау мен шығармашылық қабілеттерін ұштауда қолайлы.

«Триггерлік сурет» әдісі арқылы сұрақтарға жауап бере отырып, ойын еркін жеткізеді. Шығарма сюжетіне байланысты сурет бойынша қойылған ойлы сұрақтар оқушылардың алдыңғы білімдерін пысықтауға, идеяларын тексеруге жетелейді, сол идеялардың негізділігін анықтайды. Халқымыздың біртуар перзенті Рақымжан Қошқарбаев туралы мәтінді меңгерткенде, сабақ басында қазақ жауынгері мен әскери адамның суреттерін пайдаланып, «Не көріп тұрсыңдар?», «Капитан қандай тапсырма берді?», «Не себепті қиын тапсырма Рақымжанға берілді?» «Олар не туралы сөйлесіп тұр деп ойлайсыңдар?» деген сұрақтар тақырыпқа қызығушылығын оятып, Абайдың сөзімен айтатын болсақ, білім алушылар материалды «ынтамен ұғады».

«Сократтық сауал» қою - ойды көптеген бағыттарда түрлі мақсаттар бойынша өрістетуге болатын жүйелі сұрақ қою әдісі, мәселелер мен проблемаларды тануға, болжамдарды түсінуге, ұғымдарды талдауға, білгендері бен білмейтіндерін ажыратуға, ойдың логикалық салдарын қадағалауға және пікірталасты меңгеруге мүмкіндік беретін әдіс. «Қай аймақты «жер жаннаты» деп атауға болады?», «Еліміздегі Жетісу аймағын және Көкшетау өңірін «Жер жаннаты» деп атайды. Қайсысына қосыласыңдар? Не себепті?» Осы сұрақтардың жауабын туған жер сұлулығын жырына арқау еткен ақындардың туындыларынан іздеп, көркем шығармаларды оқуға баули отырып, мұғалім оқушыларды қарама-қайшылыққа итермелейді және оларға оны шешу жолын табуды ұсынып, бір сұраққа түрлі көзқарас туындатады. Проблемалық сұрақ күрделі болуымен қатар, оқушылардың жас ерекшелігіне лайық болуы тиіс. Осындай заман талабына сай жаңашылдықпен ұйымдастырылған оқыту мен тәрбиелеу оқушылардың белсенділігін арттырады сөзсіз.

Оқушының зейінін сабаққа тарта білудің маңызды шарты - сабақты жақсы ұйымдастыру. Мұғалім барлық оқушылардың оқу үдерісіне қатысуын ескеру керек. Көркем мәтінді талдау шығармашылықты талап етеді. Әдеби шығармамен танысқанда, баланың өзіндік пікірі туындайды. Бала мәтіндегі оқиғаға зер салып, бар ынтасымен қабылдаса, соғұрлым кейіпкердің мінез-құлқы, жағымды қасиеттері жадында берік сақталып, шығармада көтерілген мәселені терең ұғынады, жаманнан жиреніп, жақсынының сөзі мен іс-әрекетін көкейіне түйеді.

«Үзілген әңгіме» - мәтінді меңгертудің ұтымды тәсілі. Аталмыш әдіс әдебиет сабағында көркем шығарма мазмұнын жан-жақты талдауда кең қолданылады. Туындының кіріспе бөлімін оқыған соң, тыңдаушыларға ой тудырушы, жетелеуші сұрақтар қойылып, мәтінді жалғастыру ұсынылады. Білім алушылар өз ойын жеткізіп, өзгелердің пікірлерін тыңдауды үйренеді. Қарама-қайшы пікір туындауы мүмкін, бұндай жағдаят пікірталасқа ұласып, оқушының зейіні, қабылдау, есте сақтау қабілеті артып, соның нәтижесінде тілдік дағдылары жетіледі. Білім алушылар адамның пікірі, көзқарасы әр түрлі екеніне көз жеткізеді, өз пікірін ортаға салуға қысылмайды, біреудің айтқанымен келіспейтін болса да, оны сыйлауды үйренеді. Бұл сәтті оқытушы тиімді пайдаланып, шәкірттерді өзгелердің пікірін сыйлап, әдептен озбауға жетелегені жөн, өйткені «Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы» деген ғибратлы сөзді ойымызға түйген жанбыз. Өзгелердің көзқарасымен санаса білетін бала болашақта кез келген ортаға бейімделе алады, қоршаған адамдармен тіл табысып, әлеуметтенеді, басқа сөзбен айтатын болсақ, бұл өмірде өз орнын тауып, «кірпіш боп қаланады». Жүзден ден аса ұлттар мен ұлыстар ғұмыр кешіп жатқан ортада бұндай толеранттылық әрбір жанға ауадай қажет.

Демек, проблемалық тапсырмалар ұжымда ынтымақтастық орнатуға тиімді әсер етеді. Сыныптағы жағымды ахуал арқасында оқушы ойын еркін білдіріп, қорықыныш сезімнен арылады. Көбінесе мұндай тапсырмалар жұппен, топпен орындалады, соның арқасында бала бір-бірімен араласып, бірігіп жұмыс жасайды, ал сыныптастарымен тығыз қарым-қатынас орнатқан жан болашақта кез келген жаңа жағдайға тез төселеді.

Зерттеушілердің пікірінше, жағдаяттық тапсырма, оның табысы көп жағдайда оқытушыға байланысты. Шеберлікпен ұйымдастырылған жағдаят - мұғалім ізденісінің жемісі, нәтижесі. Тіл үйренушінің сол тіл арқылы қатынас жасауына деген ынтасы оянып, қажетті сөздерді неғұрлым көп меңгерсем, дұрыс жауап берсем деген ойды туғызады, қазақ тілі пәні бойынша біліктілігі мен белсенділігін арттырады. Ол сөйлеу мәдениетін дамытуға да өз септігін тигізеді хақ. «Үздік мақала атауы» әдісі арқылы білім алушы өзін блогер, қоғам қайраткері не болмаса әлеуметтік желінің қарапайым қолданушысы ретінде қазіргі таңда кең тараған әлеуметтік желілердің біріне мақала «жариялап», өнегелі адамдардың өміріне қатысты өз ойын білдіруге төселеді, жазба тілін дамытады.

Проблемалық жағдаяттар оқу процесінің барлық кезеңдерінде түсіндіру, бекіту, бақылау барысында туады. Мұғалім ерекше әдістемелік тәсілдерді пайдалана отырып проблемалық жағдаяттарды тудырады:

- мұғалім қарама-қайшылықты тудырып, одан шығудың жолын табуды оқушылардың еншісіне қалдырады;
- практикалық іс-әрекетте қарама-қайшылық тудырады;
- бір сұраққа не мәселеге әртүрлі көзқарас білдіреді;
- оқушыларды салыстыруға, топшылауға, фактілерді сәйкестендіруге итермелейді;
- анық сұрақтар қояды (негіздеуге, айғақтауға, логикалық талқылауға);
- проблемалық теориялық және практикалық тапсырмаларды анықтайды;
- проблемалық тапсырмалар қояды (әдейі қате жіберілген, уақыты шектелген, сұрағы анық емес).

Оқытудың белсенді түрін ұйымдастыру мұғалімнен көп ізденісті, үлкен педагогикалық шеберлікті талап етеді. Оқушылардың ақпаратты есте сақтап, алған білімдерін ұғынуы, түсінуі және әртүрлі салада қолдана білуі өте маңызды. Білім алушы мәселені шешетін іскер рөлінде материалды терең меңгеріп, білімді өзі өндіруге үйренеді.

Дәл осы үрдіс кезінде оның бойында, мықты білім, дағды мен іскерлік қалыптасады. Оқушылардың өмірдің барлық салаларында табысты болуы үшін білім беру жүйесіне оқытудың заманауи әдістері енгізіліп жатыр. Құрдастарымен қарым-қатынас жасауда коммуникативті дағдылары, проблемаларды шешуде шығармашылық қабілеті мен іскерлік әрекеті дамыған тұлға қоғамға ауадай қажет. Данышпан Абайдың: «Ғылымды іздеп, білімді көздеп, екі жаққа үңілдім» деген сөзін ескеріп, әлемдік тәжірибедегі алдыңғы қатарлы идеяларды басшылыққа алсақ, сыни

тұрғыдан ойлай алатын тұлғаны тәрбиелеп, қазақстандық білім мен ғылымның жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттыруға үлес қосарымыз анық.

Әдебиеттері:

1. Лернер И.Я. Проблемное обучение. Москва, 2014. – 131 б.
2. Әбілқасымов А.Е. Студенттердің танымдық ізденімпаздығын қалыптастыру.- Алматы: Білім, 1994.- 120 б.

Алькенова А.А.

Қарағанды облысы «Жезқазған қаласы» ММ

ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМУ

Сын тұрғысынан ойлауды дамыту бағдарламасы әлемнің түкпір-түкпірінен жиналған білім берушілердің бірлескен еңбегі. Тәжірибені жүйеге келтірген: Джинни Стил; Куртис Мередит; Чарльз Темпл. Жобаның негізі Ж. Пиаже Л. Выготский теорияларын басшылыққа алады. Мақсаты - барлық жастағы оқушыларға кез келген мазмұнға сыни тұрғыдан - қарап, екі ұйғарым бір пікірдің біреуін таңдауға саналы шешім қабылдауға сабақтарда үйрету.

«Сын тұрғысынан ойлау» ұғымын авторлар: белгілі бір идеяларды қабылдай отырып, оның неге қатысты екенін зерттеу; жеңіл септикалық ойларға қарсы қоя білу; салыстыра алу; сол идеяларға қарсы көзқарастармен тепе-теңдікте ұстап зерттеу, оларға сеніммен қарау деп түсіндіреді. Аталмыш бағдарламаның ішкі құрылымында ерекшелік бар. Бұл құрылым үш деңгейден тұратын оқыту мен үйренудің моделі. Білімнің болашақта пайдаға асуы, қажетке жарауын қалыптастырады. Көп ақпаратты қабылдай жинақтай отырып, ішінен қажеттісін алуға үйретеді.

Сыни ойлау дегеніміз не? Дэвид Клустер Біріншіден, сыни ойлау-дербес ойлау. Сабақ сыни ойлау қағидаларына сүйенгенде, әр оқушы өз идеяларын, бағасын, сенімін басқалардан дербес

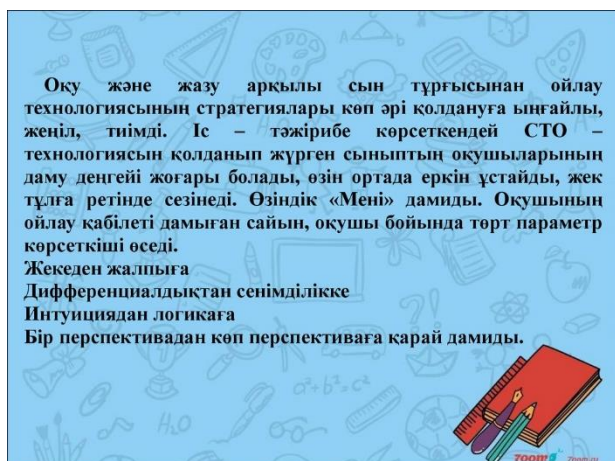
**Сын тұрғысынан ойлау-
оқушылардың сабаққа
қызығушылығын арттыра
отырып, өз ойыңды еркін және
зерттей отырып, тұжырым жасау**

СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ- ОҚУШЫ
ӨЗ БЕТІМЕН ЖӘНЕ БІРЛЕСІП
ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖҰМЫС ЖАСАУ,
ОЙ ҚОЗҒАЙ ОТЫРЫП, ӨЗ ОЙЫМЕН
ӨЗГЕЛЕРДІҢ ОЙЫНА СЫНИ ҚАРАП,
ЕСТІГЕН БІЛГЕН БІЛІМІН ТАЛДАП,
ТҰЖЫРЫМ ЖАСАУҒА БАҒЫТТАУ

түрде құрастырады. Сыни ойлау тек жеке (индивидуалды) сипат алғанда ғана сыни болып табылады. Өз басымен ойлау және тіпті ең қиын мәселелерді шешу үшін оқушылар жеткілікті түрде еркін болуы қажет. Сыни ойлаудың ақтық емес, бастапқы нүктесі болып табылады. Білім уәждеме (мотивировка) тудырады, ал онсыз адам сыни ойлай алмайды. Күрделі ойды тудыру үшін: фактілерді; идеяларды; мәтіндерді; теорияларды; берілген жәйттерді, тұжырымдарды-қайта өңдеу керек.

Сыни ойлау сұрақ қоюдан басталып, шешімді қажет ететін проблемаларды айқындаудан басталады. Оқушылардың танымдық процесі өзінің әр кезеңінде танушының өз мүддесі мен мұқтажына туындайтын проблемаларды шешетін және сұрақтарға жауап беретін ұмтылысымен

сипатталады. Сыни ойлау дәйекті, көңілге қонымды дәлелдемелерге ұмтылады. Сыни ойлайтын адам проблеманы шешуде өзіндік жолын тауып, бұл шешімді нанымды және дәйекті дәлелдермен негіздейді.

Сыни ойлау-әлеуметтік ойлау. Қандай да болмасын ой басқалармен бөліскенде тексеріліп, ұштала түседі. Басқалармен пікір таласып, мәтін оқып, талқылағанда, қарсы уәж айтып, пікірлерімізбен алмасқанда өз позициямызды айқындаймыз және тереңдетеміз. Сондықтан да сыни ойлау аясында еңбектенетін педагогтар әрқашанда өз

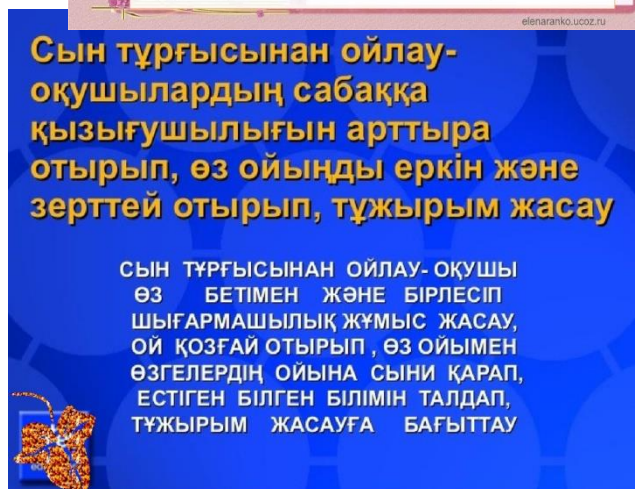
сабақтарында жұптық және топтық жұмыстың сан алуан түрлерін, олардың ішінде пікірталаспен дау дамайды және де шәкірт жазба жұмыстарының әр түрлі жариялануын қолданады. Бұл технология үш кезеңнен тұрады: Қызығушылықты ояту; Мағынаны тану (Мағынаны тани білу); Ой толғаныс (қорытындылау)кезеңі. Қызығушылықты ояту - жаңа сабақты түсіндіру кезіндегі үйрету процесі. Бұл өткен сабақ пен жаңа сабақты ұйымдастырудан тұрады. Үйрену процесі бұрынғы білетін мен жаңа білімді ұйымдастырудан тұрады. Оқушы: жаңа ұғымдарды; түсініктерді өзінің бұрынғы білімін жаңа ақпаратпен толықтырады, кеңейте түседі. Сондықтан да сабақ қарастырылғалы тұрған мәселе жайлы: оқушы не біледі; не айта алатындығын анықтаудан басталады. Сын тұрғысынан ойлау технологиясының стратегияларына шолу. Жоба 60-қа жуық стратегиялардан тұрады. Солардың кейбірімен таныстыра кетеміз.

Оқытуда балалардың «тұжырымдаманы» жаттап алуын негізге аламыз ба немесе осы түсініктермен не істей алатындарын негізге аламыз ба? Екінші ереже оқушылардың мазмұнға күдік келтіріп сұрақ қоюы арқылы оларға жауап іздеумен айналысуын талап етеді. Сын тұрғысынан ойлау дағдыларын дамыту – күрделі міндет, сондықтан когнитивті психологияның негізгі түсініктері мен тұжырымдамаларына көңіл аудару қажет.

Атап айтсақ, өзімнің тәжірибемде бастауыш сыныптарда оқу дағдысы арқылы оқушылардың сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін дамытуда, жас ерекшелігіне сай ағылшын тілі пәні бойынша оқушыларды суреттер арқылы ауызша сөйлетуге ынталандырамын. Сонымен қатар, сөйлеу арқылы жазу дағдыларын қалыптастырамын. Оқу мен жазу арқылы оқушылардың сұрақ қою арқылы білім деңгейін оңтайлы жолдармен қалыптастыра аламыз. Қазіргі жаңартылған білім мазмұнына сай, сонымен қатар 2021-2022 жылдың әдістемелік нұсқау хатына сәйкес, білім алушылардың білімдеріндегі олқылықтардың орнын толықтыруға сыни тұрғыдан ойлаудың тигізер ықпалы өте зор.

Қорытындылай келе, оқу мен жазу арқылы сыни тұрғыдан ойлауды дамыту үнемі жазу мүмкіндігі: жақында бір нәрсе жазатын уақыт келетініне

сенімді болуымен қатар, білім берушілер және білім алушылардың өзара тығыз байланысы арқылы жүзеге асатыны айқындалады.

Әдебиеттер:

1. М57 Мирсеитова С. Оқыту ізденіс ретінде және Ізденіс оқыту ретінде. Оқушылардың сын тұрғысынан ойлауын дамыту нысандары мен әдістері: /С.Мирсеитова. Қазақстан Оқу Ассоциациясы - Қарағанды, 2011 жыл – «Кәсіби даму мектебі» сериясы.

Алшимбаева Д.Б.

Ұлытау ауданы, білім бөлімінің әдіскері

МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК DAҒДЫЛАРЫН ДАМУ

Ең бірінші мақсат – қазақстандық білім мен ғылымның жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттыру және жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде тұлғаны тәрбиелеу және оқыту деп атап көрсетілген. Мемлекетімізді дамыған өркениетті елдер деңгейіне көтеру үшін болашақ ұрпақты мектеп қабырғасынан бастап жан-жақты білімді, кәсіпкерлік ортаға бейімді етіп тәрбиелеу басты бағытымыз. Біздің міндетіміз дүниежүзіндегі жаңалықтармен, жауапкершілік, ерік күш сезімдерін сіңіру, яғни олардың дамуына үлкен мән беру. Ал дамудың негізі – білімде. Білім беру саласындағы әлемдік білім кеңістігіне ұмтылуға байланысты жасалынып жатқан талпыныстар мектеп оқушыларының дербестігін, іздеп-тапудың, белсенділігін мен шығармашылық мүмкіндіктерін дамытуды талап етеді. Сондықтан оқушылардың мектепте оқып жүрген кезінде олардың ойлау белсенділігін дамытып, білімі мен біліктіліктерін өмірдің жаңа жағдайында пайдалана білуге қажеттілігі туындайды. Бұл міндеттердің жүзеге асуы оқушылардың шығармашылық іс-әрекеттерін оңтайлы ұйымдастыруға тікелей байланысты.

Мектеп оқушысы жаңаша өмір сүріп қоймай, қоғамның әлеуметтік, құқықтық, экономикалық нормаларын меңгере отырып, қоғам мен тығыз байланыста болуын дамыту. Жүсіпбек Аймауытов «Баланың ынтасын арттыру үшін оқылатын нәрседен бір жаңалық болуы керек», – деп баса көрсеткен болатын. Жалпы ұлттық деңгейдегі жалпы орта білім берудің басты мақсаты – еліміздің әлеуметтік, экономикалық және саяси өміріне белсенді қатысуға дайын, бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны дайындау. Бәсекеге қабілетті жеке тұлға деп өмірдің қай саласында болмасын еркін де нақты, жауапкершілік пен ойлайтын, әр түрлі жағдайларға бейімделе білетін, бойында шығармашылық қасиеттері қалыптасқан тұлғаны айтамыз. Сондықтан бәсекеге қабілетті шығармашыл тұлғаны қалыптастыру үшін зерттеу – ізденушілік жұмыстарды бастауыш сыныптан бастау қажет.

Жалпы білім берудің басты мақсатының бірі – құзыретті тұлғаны дамыту болса, күтілетін нәтиженің бірі – мәдениеттанымдық құзырет. Ол дегеніміз – жалпы адамзаттық мәдениет жетістіктері негізіндегі іс-әрекет тәжірибесін және қоғамдағы дәстүрлер мен жеке, отбасылық және әлеуметтік өмірдің мәдениет негіздерін, этномәдениеттік құбылыстарды игеруге мүмкіндік беретін ұлттық ерекшеліктерін тани білу. Адам мен қоғамның дамуындағы ғылымның рөлін түсіну. Өзінің халқының мәдениеті мен әлемнің мәдени көптүрлілігін түсіну.

Оқушыны ізденушілікке баулу, оған зерттеу дағдысы мен білігін игерту бүгінгі білім беру саласының маңызды міндеті болып табылады. «Зерттеу» түсінігі үлкен кеңес энциклопедиясында «Жаңа білім алу процесі және танымдық әрекет түрлерінің бірі болып

табылады» делінген. Сонымен зерттеу әдістерін мынандай топтамада қарауға болады: теориялық әдістер – қарама-қайшылықтарды анықтау және шешу, проблема қою; болжам жасау және операция әдістері – талдау, сүзгілеу, салыстыру, абстракциялау және нақтылау; эмпирикалық әдістер: танымдық іс-әрекеттер зерттеу, мониторинг, бақылау, сұрақ қою, тестілеу. Зерттеуді өткізу уақыты екі кезеңнен тұрады: теориялық кезең – әдебиет-терді талдау және жүйелеу, түйсік аппаратын жетілдіру, зерттеудің теориялық бөлігінің логикалық құрылымын жасау және эмпирикалық кезең – тәжірибелік – эксперименттік жұмыс жүргізу. Оқушының әрекеті зерттеушілік әрекет болуы үшін зерттеудің проблемасы мен тақырыбын анықтап, нақты мақсаттар қоя білу керек. Оқушылар ғылыми зерттеудің әдістерін, формаларын, принциптерін үйренуі тиіс. Педагогикалық зерттеу әдістері бұл – мұғалім жеке тұлғаны тәрбиелеу, оқыту, білім беру, дамыту, қалыптастыру кезінде солардың көмегіне жүгінетін әдіс – тәсілдер. Білімді жинақтаудың көптеген әдістері бар. Соның ішінде дәстүрлілерін атап өтейік (эмпирикалық) және жаңалары (эксперименталдық, теориялық).

Дәстүрлі әдістер бұл – қазіргі педагогикаға ертеден педагогикалық ғылымның бастауы болған зерттеушілерден мұра болып келген әдістер. Ол кезінде Платон және Квинтилиан, Коменский және Песталоцци қолданған, қазірдің өзінде ғылымда пайдаланылып келе жатқан әдістер. Дәстүрлі әдістерге жататындар: бақылау жүргізу, озық тәжірибені, алғашқы ақпарат көздерін зерделеу, мектеп құжатына талдау жасау, оқушылар шығармашылығының өнімдерін, әңгімелерін зерттеу. Бақылау жүргізу-зерттеудің педагогикалық практикадағы неғұрлым қолжетімді және кең тараған әдісі. Ғылыми бақылау жүргізу ұғымында арнайы ұйымдастырылған нысанды қабылдай білу, үрдіс немесе жаратылыстың ұғымы жатыр. Ғылыми бақылау жүргізу күнделікті, тұрмыстықтан анағұрлым айырмашылығы бар. Оның басты айырмашылықтары:

- 1) міндеттері анықталады, нысандары айқындалады, бақылау жүргізудің схемасы жасалады;
- 2) нәтижелері міндетті түрде жазылып отырады;
- 3) алынған мәліметтер өңделеді, бұрын белгілі болған мәліметтермен салыстырылады және өзге әдістермен қайта тексеріледі. Неғұрлым тиімдірек болу үшін, бақылау жүргізу ұзақ, жүйелі, жан – жақты, объективті және қоғамдық болу керек. Бақылау жүргізу әдісінің маңыздылығын, оның қолжетімділігін және кең таралғандығын айта отырып, сонмен бірге оның кемшіліктерін де атап өткен жөн, демек: ол педагогикалық жаратылыстардың ішкі жақтарын қамтамасыз ете алмайды, ол дегеніміз, ақпараттың толық объективтілігін қамтамасыз ете алмайды. Сондықтан бақылау жүргізу көбінесе зерттеудің бастапқы кезеңдерінде өзге тәсілдермен үйлестіріле қолданылады. Тәжірибені зерттеу – педагогикалық зерттеудің бұрыннан қолданылып келе жатқан әдісі. Ол оқу – тәрбиесі жүйесіндегі тәрбиелеудің тарихи байланыстарын анықтауға, ортағын іріктеуге бағытталған танымдық ұйымдастырылған әдісті білдіреді. Оның көмегімен нақты мәселелерді шешу жолдары талданады, оларды жаңа тарихи жағдайларда қолданудың мақсаттылығы жайлы салмақталған қорытындылары шығарылады. Сондықтан аталған әдісті тарихи немесе мұрағатты деп те атайды, ол алғашқы ақпарат көздері әдістерімен тығыз байланыста. Көне жазба ескерткіштері, заң актілері, жобалар, циркулярлар, есептер, баяндамалар, қаулылар, съезд және конференция материалдары; оқу және тәрбие бағдарламалары, жарғылар, кітаптар, сабақ кестелері тыңғылықты ғылыми талдауға жатады. Бір сөзбен айтқанда – жаратылуды, қандай да бір мәселенің бастауы мен динамикасын түсінуге көмек беретін материалдар.

Шығармашыл еңбек ететін мұғалімдердің немесе жеке мұғалімдердің озық тәжірибесін зерделеу де орын алады. Педагогикада басты болып қалыптасқан көзқарасқа сыни тұрғыда қараған озық педагогикалық тәжірибе мысалдарын келтіруге болады, даусыз мәселе болып көрінетін сұрақтарды шешуге жаңаша көзқараста қарау. Зерттеу әдістерін қолдану дегеніміз – мәселелі міндеттерді анықтау, шығарманың сыни талдауын жасау ұсынысы, тәжірибе жүргізу және т.б. Бұл әдіс тиімділігінің басты шарты – зерттеу кезеңдері мен сатыларындағы оқушының өздігінен жұмыс жасауы, ол келесі танымдық әрекеттерді орындаудан тұрады: деректер мен жаратылыстарға бақылау жасау мен зерделеу; гипотеза ұсыну; зерттеу жоспарын жасау және оны жүзеге асыру; зерттеу нәтижелерін жинақтау; алынған нәтижелерге бақылау жүргізу және

тексеру, оның маңыздылығына баға беру. Зерттеушілік дағды кезінде мектеп оқушыларының зерттеушілік дағдыларын қалыптастыруда жағымды шарттарды құру маңыздылығы зор, оның ішінде аса ерекшеленетіндері: оқушыларға олардың шығармашылық зерттеушілік дағдылардың мағынасын сезінуге көмектесетін мотивацияланулары, өзіндік жүзеге асыру мен жетілу мүмкіндіктері, мақсатты бағыттылық және жүйелілік, шығармашылық орта, психологиялық жайлылық, педагогтың тұлғасы және жас ерекшеліктерін есепке алу, өйткені зерттеушілік дағдыларға оқыту балалардың қабылдауы қолжетімді деңгейде жүзеге асырылу қажет, ал зерттеудің өзі қызықты және пайдалы болуы тиіс.

Зерттеу әдісі – өзінің жеке шығармашылық және зерттеушілік дағдылары арқылы білім алу жолы. Оның негізгі салыстырмалылары – проблемаларды анықтау, болжамдарды жасау және тізбектеу, бақылау, тәжірибелер, сонымен қатар солардың негізінде жасалған ойлар мен талқылаулар. Оқыту кезінде зерттеушілік әдістерді қолдану барысында ауыртпалық ортасы шынайылықтың деректері мен оның талдауларына ауады. Зерттеуге қызығушылық оқушылар өздігінен кейбір қиындықтарды үнемі шеше алмау салдарынан жоғалып кетуі мүмкін. Осы жерде оларға көмекке мұғалім келе алады. Мұғалімнің міндеті нені қалай жасау керектігін айтып беру емес, пайда болған мәселені оқушының өзі шеше алатындай жол көрсету. Ол оқушының мотивациясын ғана сақтап қоймай, тіпті оны жоғарылатуға ықпал етеді. Зерттеушілік дағдыларды ұйымдастыру кезінде ақпараттық – коммуникациялық технологиялардың (АКТ) алар орны ерекше.

АКТ зерттеушілік дағдылар жұмысы барысында және сабақтарда жобалау технологиясын жүзеге асыруда кеңінен қолдану көздерін тарту үшін қажет. Ақпараттық технологиялар зерттеу жұмыс-тарына қосымша мүмкіндіктер береді, олар жұмысты неғұрлым толығырақ, жан – жақты, көрнекі және жарқын етеді. Қазіргі кезде оқыту қоғамда үлкен қызығушылықты тудырады. Оқыту материалын нәтижелі меңгеру негізінде танымдық қызығушылық жатыр. Егер оқушылар тарапынан бақылау жасау-ға, тәжірибелер қоюға жағдайлар жасалып отырса, ол үнемі оқыту әрекетіне ілесіп отырады. Олардың негізінде төменгі сынып оқушылары өздерінің жеке ойлары мен қорытындыларын жасай алады. Мұғалімнің міндеті оқушылардың шығармашылық идеяларын қолдау және бағыттап отыру. Жас ерекшеліктерін ескеру. Зерттеу шама жетерлік және қызықты болу керек.

Оқушы «Мен – білім» деген жеке тұлғалылықты ашады, оған маңызды болып келетін пробле-малық жағдаятта оқушы қажеттілік туындататын «Неге?», «Неге олай болды?», «Ал егер..?» деген қажеттілік сұрақтары мен ұғымдарын білуге құштар болады. Оқушы зерделеніп жатқан нысанға жан-жақты қарап үйренеді. Мұғалім алдында күрделі міндет бар: кіші мектеп оқушысын өзіне сұрақ қоюға, таңқалуға үйрету, сондықтан ол оның танымдық белсенділігін дамыта түседі. Одан кейін болжамдық ақыл – ой дамытудың жағдайы туындайды. Гипотеза – ой ізденуінің, ой салу мен талқылаулардың тәсілдері болып табылады. Оқушы өз еркімен нұсқалар, ұсыныстар жасап, біртіндеп бойында дәлелдеу мен негіздеу қабілеттерін дамыта бастайды. Мұғалімнің алдында тұрған міндет – бір қатарлы емес шешімі бар тапсырмаларды іріктеу, қосымша ақпаратты талап ететін «қақпандар» қажет. Ерекше орында оқушының жаңа білімге деген құштарлығын, әрекет тәсілдерін туғызатын толық берілмеген мәтіндер болады. Жоғарғы мотивация тек қана эмоционалдық кірігуді ғана емес, оның оңды өсуін де қамтамасыз етеді. Өртүрлі болжамдарды талқылау қызығушылығы тұлғааралық қарым-қатынасты қалыптастыруға, оқушылар арасында әлеуметтік байланыс орнатуға ықпалын тигізеді. Даму үшін үлкен маңызға рефлексия қабілеті ие. Рефлексия анықталады: белгіліні белгісізден айыра білу; сәтті жұмыс үшін қандай білімнің қажет екенін айыра білу қабілеттері; өзінің көзқарасыңды жалғыз ғана мүмкін болу деп санамай, өзінің ойлары мен әрекеттерді «шеттен» қарастыра білу білігі, бірақ өзге адамдардың ойлары мен әрекеттерін сынға қатты алмай бағалай білу. Бұл өзгерістер өздігінен бақылау – бағалау оқыту әрекеттерімен байланысты. Өзін – өзі бақылау оқушыны жасап жатқан жұмысына жауапкершілікпен қарауға ынталандырады.

Зерттеумен айналысу оқушының жеке және шығармашылық қабілеттері мен зерттеу, ойлау дағдыларын дамытады және оқушы өзі үшін «жаңалық» ашады. Зерттеу әрекеті баланы дамытады және ол шығармашылық арқылы көрініс табады. Зерттеу дағдысын қалыптастыру

психологтардың айтуы бойынша жеке тұлғаның өзін – өзі дамыту мен дамуы үшін өте маңызды. Оқушының зертеушілік дағдысының қалыптаспауы тұлғаның кез келген қиындықты жеңе алмауына, мәселені шешудегі дәрменсіздікке әкеледі. Оқушының қабілетін айтпаса, дамытпаса өз мүмкіндігінен төмен оқуына әкеп соғады. Зерттеу жұмысы күнделікті қолданыста көбінде жаңа білімді меңгеру үрдісі, яғни адамның танымдық әрекетінің бірі ретінде түсініледі. Білім берудің теориясы мен практикасы көз қарасынан қарағанда ғылыми зерттеу қызуғышылық туғызады. Себебі оқушы табиғатынан зерттеуші, ал зерттеу ізденімпаздығы – табиғи қасиет. Зерттеу белсенділігі – оқушының мінез құлқының табиғи қасиеті. Оқушыға табиғатынан берілген белсенділік оның зерттеу әрекетінің негізін құрайды. Оқушыны жастайынан зерттеушілікке баулу, оған зерттеу дағдысы мен біліктілігін игерту бүгінгі білім беру ісінің маңызды міндеті. Зерттеу, зерттеу тәртібі, зерттеу қызметі түсінігі туралы ғалымдар А.И.Совенков, Н.Б.Шуманова, Н.И.Дереклеева, У.Б.Жексенбаевалардың еңбектерімен танысу арқылы білуге болады.

Сондай - ақ оқушылардың ғылыми зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру туралы толық мағлұмат береді. Ғылыми зерттеуге үйрету – оқытудың ерекше тәсілі оқушының өз бетімен қоршаған ортаны танып білуіне деген табиғи талпынысы. Зерттеуге үйретудің басты мақсаты – адам өмірінің кез келген саласындағы жаңа тәсілді өз бетімен шығармашылықпен меңгерудегі оқушының қабілеттілігі мен даярлығы. Зерттеу жұмысын ұйымдастыру нәтижесі – оқушының шығармашылық қабілетін дамыту, оның білім, біліктілігін зерттеу дағдысын қалыптастыру. Зерттеу жұмысында екі нәтиже болады.

Біріншісі оқушының даярлаған еңбегі – баяндамасы, есебі, екіншісі педагогикалық нәтижесі – ол өз бетіндік, шығармашыл, зерттеу жұмысын жүргізудің тәжірибесін жинақтау болып табылады. Оқушыларды зерттеуге үйретудің мақсаты: оқушылардың зерттеу қабілеттерін жетілдіру арқылы тұлға ретінде жеке шығармашылық мүмкіндіктерін дамыту. Ол оқу әрекеті кезінде ғылыми ұғымдар білімдерін меңгеру кезінде оқушының қызығушылығын арттырады. Құрылған ұғымдар оқушылар тарапынан неғұрлым жақсы меңгерілген болса, оларға соғұрлым талқылаулары мен ойларын құру жеңіл болады, сонымен қатар, шығармашылық ойлауларымен байланысты негіздері де соғұрлым жетілген болады. Білімге жүйелі түрде қарау базалық ұғымдар құрылымының қалыптасуына ықпал етеді, оқушы оны ары қарай өзінің тәжірибелік әрекеттерінде қолданады.

Зерттеушілік дағдыларын дамыту үшін сабақтарда белсенді түрде танымдық және қызықты тапсырмалар қолданылады. Зерттеумен айналысу оқушының жеке және шығармашылық қабілеттері мен зерттеу, ойлау дағдыларын дамытады және оқушы өзі үшін «жаңалық» ашады. Зерттеу әрекеті баланы дамытады және ол шығармашылық арқылы көрініс табады. Зерттеу дағдысын қалыптастыру психологтардың айтуы бойынша жеке тұлғаның өзін-өзі дамыту мен дамуы үшін өте маңызды. Оқушының зертеушілік дағдысының қалыптаспауы тұлғаның кез келген қиындықты жеңе алмауына, мәселені шешудегі дәрменсіздікке әкеледі. Оқушының қабілетін айтпаса, дамытпаса өз мүмкіндігінен төмен оқуына әкеп соғады. Қазіргі кезеңде республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге ұмтылыс бар. Бұл педагогика теориясы мен оқу-тәрбие үрдісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр: білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болды. Осы себептен де әр ұстаздың алдында оқушыға жаңаша білім беру үрдісін қалыптастыру міндеті тұр десек, сол міндеттің бірі оқушының өз бетімен білім алуға құлшынысын арттыру, әр түрлі әдіс тәсілдер арқылы олардың ізденушілік қабілеттерін дамыту болып саналады. Іздену жұмыстары арқылы оқушының ойлау қабілетін анықтап және олардың жетілуіне тиімді жағдай жасау. Балалардың ізденіс жұмысқа бейімделуі – терең білімнің негізі болып ғана емес, оқушының ойлау қабілетінің даму кепілі болып табылады. Биік танымдық қабілет, тұрмыс-тіршіліктің сырын ұғуға талпыныс баланың ерте жасынан туындайды. Сондықтан ізденушілікке баулу бастауыш сыныптан басталуы керек. Ендеше мектепте оқушыны ізденіс жұмысына қатыстыра отырып ғылыми мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз жолдарын дәл табуға ғылымға жетелеу арқылы өздерінің қабілетті ашуларын көмектесуіміз қажет. Оған қол жеткізетін тиімді ізденіс жұмыс түрінің бірі – оқушылардың ғылыми қоғамын ұйымдастыру. Зерттеушілік процесс барысында

оқушылар белгілі фактілер мен құбылыстарға берілетін түсініктемелер мен дәлелдеулерді өз бетінше іздестіріп, түсінуіне тура келеді.

Елдің ертеңі білімнің тереңдігі мен өлшенеді демекші. Үздіксіз өзгеріп тұрған әлем адамнан да қабілет пен қажеттіліктерді үздіксіз дамытуды талап етеді. Сондықтан білім беру саласының басты мақсаты оқушыларды өзгермелі өмірде қорықпай, еркін өмір сүруге, білім мен білігіне сай келетін бағдар таңдап алатындай дәрежеге, өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыруға, аналити-калық ойлау қабілеттерін дамыту және олардың шынайы өмірде дара тұлға етіп қалыптасуына ықпал ету. «Шәкірт – нығырлай беретін ыдыс емес, керісінше тұтандыруды талап ететін шырақ» демекші оқушылардың жеке шығармашылық мүмкіндіктерін дамыту және оларды шынайы өмірдегі дара тұлға етіп дайындау мектептің басты мақсаттарының бірі.

Қорыта келгенде, зерттеу жұмысымен айналысу оқушылардың ойлау қабілетін дамытып, өздігінен жұмыс істеуге баулып, өз ойын тұжырымдауға дағдыландырады және өз бетімен ізденіс жасап, әрекет етуге бейімдейді. Ізденушілік, жаңа мәлесені шешу, жаңа ұғымдарды меңгеру сынды әрекеттер сабақ барысында қолданылуы, зерттеушілік дағдылардың дамуына жақсы әсер етеді. Себебі, біз дағды ол үздіксіз процесс негізінде қалыптасады.

Әдебиеттер:

1. Әлімқұлова А.Б. бастауыш сынып оқушыларының жобалық-зерттеу әрекетін ұйымдастыру. «Бастауыш мектеп» №7,8 2014 жыл. - 6-7 б.
2. Осипова Л.В. Развитие познавательной активности учащихся младших классов на уроках познание мира//Начальная школа Казахстана. №7-8. 2010 ж. 37-39 б.

Амандыкова С.А., Кенжебаева Б.Б.

Балқаш қаласы. Әл-Фараби атындағы ЖББ №16 мектеп

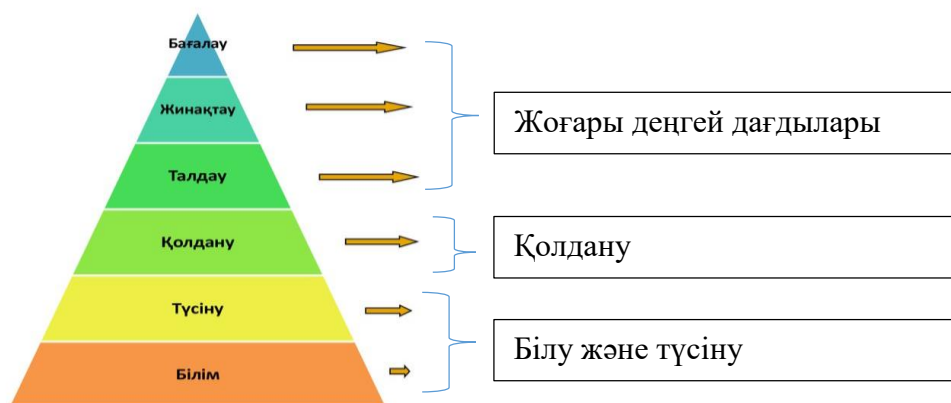
ТАБЫСТЫ САБАҚ НЕГІЗДЕРІ

Қазіргі таңда пәнді жақсы, терең білетін, күнделікті сабақтағы тақырыпты толық қамту, оны оқушыға жеткізу, оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыра отырып дарындылығын дамытудағы іздену-зерттеу бағытындағы тапсырмалар жүйесін ұсыну заман талабы. Ал оның негізі бастауыш сыныптарда қаланбақ. Сондықтан да бастауыш сыныпта әр сабаққа әр түрлі тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, оқушылардың білім сапасын арттыру ең басты мәселе болып табылады.

Сабақ–мұғалімнің шығармашылық еңбегінің нәтижесі. Оның өз мәнінде өтуі ұстаздың біліміне, ұйымдастыру қабілеттілігіне, шеберлігіне байланысты. Мемлекетімізде болып жатқан өзгерістерден білім беру саласы шет қала алмайды. Сондықтан әр мұғалім сабақ жоспарын құрғанда «қалай тиімді, табысты ұйымдастырамын?» деп ойлану керек.

Сабақ табысты болуы үшін:

1. Ең алдымен, сабақ мақсатын дұрыс құру керекпіз. Сабақ мақсатын дұрыс құру ол біздің оқу мақсатына жетудің 50 % кепілдігі. Қалғаны сабақ мақсатынан кейінгі оқу құрылымына байланысты болады. Бұл жерде біз барлығы, көпшілігі, кейбірі дегенге назар аударамыз. Яғни Блум таксономиясының кезеңдерін білуіміз керек.

Осы таксономияға сүйеніп бірінші стандартта берілген білу және түсіну деңгейін жүзеге асыру ең басты міндетіміз. Сондықтан осыны ескереміз. Қолдану және жоғары деңгей дағдыларын оқушы қабілеттерін ескере отырып жүзеге асырамыз.

2. Сабақ ынтымақтастық атмосферасын дұрыс қалыптастырудан басталады. Сыныпқа кірген кезде оқушылар жақсы көңіл күйде болу керек. Көтеріңкі көңіл-күйге негізделінген жағымды психологиялық атмосфера құру, оны сабақтың негізгі міндеттерінің бірі деп түсіну қажет.

Ол үшін қандайда бір қызықты әңгіме, ситуация айтып өту керек. Осы оқушылардың сенімін арттырады да, сіздің ары қарай жұмыс істеуіңізді жеңілдетеді.

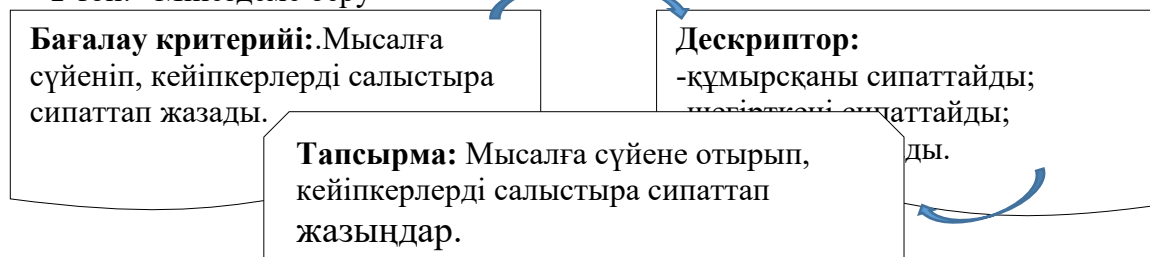
3. Сабақтың табысты болуының негізінің бірі-саралап оқыту. Саралап оқыту кезінде алдыңызда отырған оқушының мүмкіндіктері мен мүддесін қабілетімен мен қызығушылығын, ерекшеліктерін ескеру керекпіз. Мысалы ресурстарды беру кезінде қандай қызығушылықтары бар немесе дерек көздерді алған кезде немесе тапсырма берген кезде оқушылардың мүддесін есепке аламыз. Мысалы, айталық осының ішінде уақытты ескеру бар, егер біз саралау кезінде уақытты ескермесек онда сабақты қорытындылап немесе бағалап үлгермейтін боламыз. Осы сияқты кедергілер көптеп кездеседі. Сондықтан саралау дегеніміз бұл оқушының барлық мүмкіндіктерін, қажеттіліктерін, ерекшеліктерін ескеріп оқыту деген сөз.

Тапсырма арқылы саралау-оқушылардың деңгейімен қажеттіліктеріне сай жаттығуларды қамтиды. Дегенмен, бұл әр түрлі оқу үшін, әр түрлі жаттығулар әзірлеу емес. Мысалы: «МИКС» жаттығуы, (А.Ж.Егизбаев бойынша) Оқушыларды қызығушылығы мен қабілетін ескере отырып топтарға бөлеміз.

3-сынып. Әдебиеттік оқу. Шегіртке мен құмырсқа.

МИКС жаттығулар / тапсырма арқылы саралау /

1-топ. Мінездеме беру

2-топ. Салыстыра сипаттау

✓ **Бағалау критерийі:** Мәтіннен кейіпкерге қатысты сөзді тауып жазады.

Дескриптор:

- құмырсқаға қатысты сөздерді табады;
- шегірткеге қатысты сөздерді табады.

Тапсырма: Мәтіннен кейіпкерлерге қатысты сөзді тауып жазыңдар.

3-топ. Суреттеу

✓ **Бағалау критерийі:** Кейіпкерлерге байланысты сурет салады

Дескриптор:

- құмырсқаның іс- әрекетіне байланысты сурет салады;
- шегірткенің іс-әрекетіне байланысты сурет салады.

Тапсырма: Кейіпкерлерге байланысты сурет салыңдар.

4-топ. Сахналық көрініс

- ✓ **Бағалау критерийі:** Мысалды рөлге бөліп сахналайды.

Дескриптор:

- мысалдағы өз рөлін сақтай отырып, қатесіз оқиды;
- рөлмен оқуда дауыс мәнерін сақтайды.

Тапсырма: Мысалдағы кейіпкерлерді рөлге бөліп сахналаңдар.

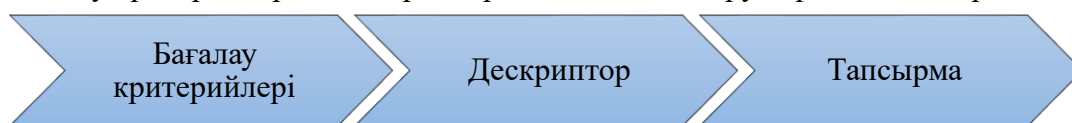
4. Бағалауды дұрыс жоспарлау.

Сабақ мақсаттары мен бағалау критерийлерін әр оқушыға немесе топқа жазып берген дұрыс, оларға тақтадан көрген жеткіліксіз, ұмытып қалауы мүмкін. Тіпті сабақ ортасында

-Балалар біз мақсатымызға жетіп қалдық па?

-Бағалау критерийлерінің қайсын жүзеге асырдық?- деп сұрауға болады.

Бағалау критерийлерін тапсырмалармен байланыстыру. Бұл кезде алгоритмді ескереу керек.

Ешқашанда тапсырманы бірінші құруға болмайды. Осы алгоритм бойынша жүрсеңіз бір- бірімен сабақтаса байланысатын болады. Тапсырма барысында «Жасасын оқушы!» қағидасын ұстану, яғни сабақта оқушылардың өздігінен орындап қорытынды шығаруына бағыттау. Мұғалімнің басты міндеті – барлық оқушыларды белсенді әрекеттер жасауға ынталандыру керек.

5. Табысты сабақты ұйымдастырудың бір нышаны тапсырмаға қажетті әдіс-тәсілдерді жүйелеу.

Кез келген тапсырманы орындату кезінде әдіс тәсілдерді қолданамыз. Енді біз әдіс тәсілдерді белгілі бір шаблонға салып жүйелеп аламыз. Бұл біздің сабақ өнімділігімізді екі есе арттырады.

Итербелсенді әдіс-тәсілдерді жүйелеу

Әдіс – тәсіл түрі	Мақсаты	Тиімділігі	Қолданылуы	Кіріктірілген модульдер, идеялар
«Миға шабуыл» (әдісі)	Қандайда болмасын ақпарат (мәлімет,проблема,сұрақ) Туралы бар білгендерін жазбаша немесе ауызша ой салу.	Оқушыға сұрақ қою,проблеманы зерттеу арқылы ой-өрісін дамытады, ойын еркін жеткізеді.	Жаңа сабақ бастар алдында осы әдіс бойынша сұрақ қою арқылы жаңа сабақтың тақырыбын ашуға болады.	СТО, Диалогтік оқыту
«Шаттық шеңбері» (сергіту сәті)	Бұл әдіс оқушылар бойында идея немесе тілек білдіру,тыңдау дағдыларын дамытуға бағыттау, сондай –ақ барлық оқушыларды	Оқушыны бір-біріне тілек айту арқылы жақындастырады, көңіл күйін көтереді,	Сабақ басталар алдында қолданамыз. Оқушылар үлкен шеңберге	Жада

қатыстыру арқылы оқыту бауырмалдығын тұрады,кезектесіп
жағдайларын теңестіру. оятады. тілек айтады.

6. Кез –келген сабақ кері байланыс пен рефлексиямен аяқталу керек. Бұл екеуі егіз ұғым. Кері байланыс- үйренудің ең тиімді әдісі. Бұған қоса кері байланысты жұмысымызды жақсартудың, өз олқылықтарымызды түзетудің ең тиімді нысаны деп қабылдау керек. Кері байланыс сабақ барысында жүре беріледі және тапсырма соңында беріледі. Кері байланысты мұғалім оқушыға, оқушы оқушыға береді.

Рефлексия сабақтың, тапсырманың соңында беріледі. Рефлексияда оқушы өз жұмысын өзі бағалау. Жаңа білім рефлексия кезінде қалыптасады.

Қазіргі заман ағымына сай болашақ ұрпаққа саналы тәрбие, терең білім беру еліміздің басты мәселесі болып табылады. Яғни, сабағының жемісті болуы үшін үнемі ізденіс үстінде болып, жаңа бағдарламаны меңгере отырып қолдану әр ұстаздың парызы деп есептейміз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Оқытудағы интербелсенді әдіс-тәсілдер. Астана. 2014.
2. Формативті бағалау бойынша дәлелдемелерді жүйелі ұсынуына арналған әдістемелік ұсыныстар. НЗМ «ПӨО». Астана. 2015.
3. Алимов А.Қ. Интербелсенді оқу әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы. Астана: «НЗМ» ДББҰ, Педагогикалық шеберлік орталығы, 2014. – 188б
4. «Рефлексия – мұғалімнің оқыту және оқу тәжірибесін жетілдіру құралы». «НЗМ» ДББҰ. Астана. 2016.

Амандыкова Э.Ж., Мусапирова Н.Т.

КГУ «Специальная школа – интернат №4» Карагандинской области

ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ШКОЛЕ-ИНТЕРНАТЕ

На современном этапе развития образования для каждого педагога предметом особой профессиональной заботы определена задача: успешная социализация личности ребенка, развитие его творческих способностей, интересов, расширение его культурного кругозора, обогащение сферы его межличностного и внутригруппового взаимодействия, поддержка профессиональных стремлений обучающихся.

Качество функционирования и развития организации образования определяется, прежде всего, профессиональной позицией педагога.

В КГУ «Специальная школа – интернат №4» управления образования Карагандинской области с 2016 года особое внимание уделяется применению метода проектов в процессе обучения и воспитания. Началом активной работы над проектной деятельностью педагогов, обучающихся и родителей стал проект по национальному воспитанию «Этноцентр «DOSTYQ.KZ». Более того, на сегодняшний день использование проектных технологий в воспитательной работе становится необходимостью. Бесспорным является утверждение о том, что эффективность профессиональной деятельности педагога определяется его умением проектировать образовательный процесс.

С целью выявления проблем, связанных с формированием профессиональной компетентности педагога в организации проектной деятельности учащихся, педагогам школы-интерната, было предложено ответить на следующие вопросы.

Вопрос 1: «В чем вы видите значение проектной деятельности для ученика?»

Анализ ответов показал, что более половины педагогов считают, что проектная деятельность способствует:

- развитию мышления и творческих способностей учащихся (видеть проблему с различных точек зрения, находить оригинальные способы решения проблемы) – 68,4%;
- формированию интереса к предмету и проектной деятельности, углубление знаний по предмету и в смежных с ним областях, расширение кругозора – 58%;
- приобретению опыта работы над проектами, развитие проектных умений – 57,9%.

На приобретение умений самостоятельно организовывать свою деятельность (тщательно обдумывать и принимать решения, четко планировать действия, самостоятельно ставить перед собой цели и находить способы их достижения) указали 36,8% педагогов.

Гораздо меньшим числом педагогов отмечаются такие образовательные результаты как:

- развитие таких качеств личности как: трудолюбие, воля, ответственность за результат своей деятельности – 15,8%;
- развитие речи, пополнение словарного запаса; умение сотрудничать в группах, быть открытым для общения; повышение уверенности в себе, возможность проявить себя – по 10,5% соответственно.

Результаты опроса свидетельствуют о том, что при организации проектной деятельности имеет место недооценка развития качеств личности ребенка, позволяющих ему осуществлять продуктивные коммуникации, проявлять инициативу и решительность в достижении намеченной цели.

Вопрос 2: «В чем вы видите значение проектной деятельности учащихся для себя как учителя?» Анализ ответов показал, что большая часть педагогов (52,6%) рассматривает проектную деятельность как средство развития личности ребенка (повысить мотивацию учащихся к занятиям творчеством, раскрытие творческих способностей детей, помощь в самоопределении) – 52,6%.

Одновременно с этим часть педагогов рассматривает проектную деятельность учащихся как:

- средство своего профессионального развития (расширить границы изучения предмета, овладение методикой организации исследовательской работы, способами формирования универсальных учебных действий) – 36,9%;
- средство своего личностного развития (развитие кругозора в более отдаленных предметах, а не только в своем; поиски и работа над интересной темой) и условие, обеспечивающее возможность установить партнерские отношения между участниками образовательного процесса – 26,3% соответственно.

Заслуживает внимания тот факт, что 10,5% педагогов отмечают, что проектная деятельность учащихся дает возможность проявить себя как творчески активного педагога, способствует реализации собственного творческого потенциала и удовлетворяет потребность в стремлении к новому и прогрессивному. По сути это готовность к инновациям, преобразованиям.

Таким образом, мы можем констатировать, что при организации проектной деятельности учащихся недооценивается значение собственной готовности педагога к творческому преобразованию сложившейся действительности, в том числе и педагогической реальности.

Обобщив все вышеизложенное, можно сделать следующие выводы.

1. Педагоги, организуя проектную деятельность учащихся, в большей степени делают акцент на развитие у детей творческих способностей, мотивации к работе над проектами, опыта проектной деятельности и в меньшей степени – на развитие личностных качеств, обеспечивающих проявление инициативного поведения, продуктивные коммуникации, готовность сотрудничать и работать в коллективе. Наличие у ребенка этих качеств – основа развитого социального поведения, ориентированного на реализацию творческих идей во благо общества, организацию тех или иных участников для продуктивного решения проблем в различных областях деятельности.

2. Педагоги в большей степени ориентированы на развитие творческого потенциала ребенка и в гораздо меньшей степени на развитие своего творческого потенциала. Это может

служить серьезным препятствием в достижении качества образования при организации проектной и исследовательской деятельности учащихся.

Литература:

1. Алексеев Н.Г. Концепция развития исследовательской деятельности учащихся / Н. Г. Алексеев, А. В. Леонтович, А. С. Обухов, Л. Ф. Фомина // Исследовательская работа школьников. - 2002. - №1. - С.24-33.
2. Вершловский С. Г. Непрерывное образование как фактор социализации [Электронный ресурс] / С. Г. Вершловский // Общество «Знание» России.: URL: [http:// www.znasnie.org/jornal/n1_01/nepreriv_obrazhtml](http://www.znasnie.org/jornal/n1_01/nepreriv_obrazhtml)
3. Кругликов Г.И., Симоненко В.Д. Методика обучения старшеклассников творческой деятельности: Учебно-методическое пособие. Курск: Изд-во Курского госпедуниверситета, 1998.
4. Левитес Д.Г. Практика обучения: современные образовательные технологии. М.: ИППТ практ. психологии; Воронеж: НПО МОДЭК, 1998.
5. Леонтович А. В. Исследовательская и проектная работа школьников. 5–11 классы / А. В. Леонтович. – М.: ВАКО, 2014.
6. Лернер И.Я. Проблемное обучение. М.: Знание, 1974.
7. Савенков А. И. Исследовательское обучение и проектирование в современном образовании / А. И. Савенков // Исследовательская работа школьников. - 2002. - № 1. - С. 22-32.
8. Фомина Л. Ф. О некоторых тенденциях развития учебно-исследовательской деятельности школьников: [Электронный ресурс] / Л. Ф. Фомина. URL: http://researcher.ru/methodics/development/a_x8h1t.html?xsl:print

Аманкелді С.С., Бакирова А.Т.
Қарағанды қаласы, « № 82 ОМ» КММ

ИННОВАЦИЯЛЫҚ БІЛІМ ДЕНГЕЙІН КӨТЕРУДІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Жаңа талпыныс, жаңа ашылған жолдардың бірі – білім берудің жүйесінің жасалуы. Бұл педагогикадағы, тұтас педагогикалық үрдістегі өзгертулермен тығыз байланысты. Білім беру саласының барлық жағына жаңаша көзқарас, жаңаша қарым – қатынас, жаңаша ойлау қалыптасуда. Жастарға білім мен тәрбие берудің негізі болып саналатын жалпы білім беретін мектептердің педагогикалық үрдісін жақсарту бірінші кезектегі мәселе. Оқыту үрдісін басқарудың педагогикалық – психологиялық мәселелерін анықтауда педагог пен оқушылардың арасындағы қарым – қатынастарды ұйымдастыру мұғалімнің теориялық білімінің болуын қажет етеді. Соңғы он жылдықта «инновация» білім беру ұғымы кеңінен таралды. Инновациялық қозғалыстар білім беру жүйесінің жаңартуының маңызды айғағына айналды. Инновациялар бірнеше проблемалар тоғысында пайда болады және ауытқымай, жаңа мәселелерді шешеді, білім беру үрдісінің үздіксіз жаңарып тұруына әкеледі. Педагогикалық инновация – тұтас білім беру жүйесінің оның жеке бөлімдерінің компоненттерінің сипаттамасын жақсартатын және жаңалықтардан тұратын, мақсатты өзгерістер. Бұл – жаңалықты меңгеру үрдісі. Бүгінгі күндегі инновациялық білім беру – оқу және әлеуметтік – тәрбиелік іс – әрекеттің үрдісі мен нәтижесі, ол жеке адамның және адамның және жалпы қоғамның іс – әрекетінің жаңа түрін жоспарлайды және ынталандырады. Бүгінгі таңда білім беру саласында білім мазмұнын жаңаша мазмұнмен терендету негізінде кәсіби мамандарды даярлаудағы негізгі мәселелердің бірі. Сондықтан да, болашақ маманды кәсіби даярлауда жаңа педагогикалық технологияларды қолдану – әрбір педагогқа қойылатын негізгі талаптардың бірі. Жаңа педагогикалық технологиялар оқушылардың кәсіби – шығармашылық қабілетін, дүниетанымын, танымдық белсенділігін дамытуға бағытталған.

Жаңа педагогикалық технологиялардың мақсаты мен мазмұндық сипаттамасын әрбір болашақ мұғалімдер жетік меңгерсе: біріншіден, бәсекеге қабілетті нағыз білімді және білікті маман болып қалыптасады, екіншіден, білім алушылардың жеке тұлғалық қадір - қасиетін қалыптастыра отырып, білімге деген қызығушылығын арттырады; үшіншіден, оқу пәнінің қоғам талабына сай дамуы және бағалауы арта түседі.

Оқу-тәрбие үрдісін ұйымшылдықпен жүргізуде мұғалім басты тұлға. Осындай талапқа сай қызмет істеу үшін алдымен мұғалім өзінің теориялық және әдістемелік білімін ұдайы толықтырып, үздіксіз ізденуге, өз мамандығын барыншы жетілдіруге және психология мен педагогика ғылымдары жайындағы жаңалықтар мен озық тәжірибелерді үнемі пайдаланып отыруға тиіс. Сонда ғана мұғалім қызметінің жемісі оқу-тәрбие жұмысының нәтижесі бүгінгі күннің көтеріңкі талабына үн қосады. Үздіксіз іздені - бүгінде мұғалімдерге қойылып отырған басты талаптардың бірі.

Мұғалім шеберлігінің негізгі көрсеткіштерінің бірі – методика саласындағы ғылыми жаңалықтар мен озық алдыңғы қатарлы тәжірибені жетік игеру. Демек сапалы, тиімді, нәтижелі жүргізілетін сабақ – ұстаздың тынымсыз еңбегінің айғағы.

Мұғалім - тек сабақ беруші ғана емес, ізденімпаз, жаңашыл, үнемі өз білімін жетілдіріп, саналы білім берудің жолдарын іздестіріп отыратын тұлға. Сондықтан да мұғалім, ұстаз деген атаққа ие болу үшін өте көп еңбектенуі керек. Шығармашылық қабілет әр баланың табиғатында болуы мүмкін. Біздің міндетіміз - оқушының бойында жасырын жатқан мүмкіндіктерін ашып көрсету.

Жаңашыл педагогтар оқушылардың көкрек көзін ашатын, зердесіне зеректік, біліміне біліктілік қосатын оқу - әдістемелік технологиялар ұсынуда. «Инновация» түсінігін ағылшын тілінен аударғанда - «жаңалық енгізу», «жаңашылдық» ұғымды білдіреді. Қазіргі замандағы ақпараттық технологиялар әрбір оқушының білім беру үрдісінде шығармашылық қабілетін дамытуға айқын мүмкіндіктер береді. Сондай – ақ оқушының танымдық іс - әрекеттерін күшейтіп, өзіндік жұмыстарды тез орындау мүмкіндіктері артады.

Жаңа технологиялар - педагогтың мүмкіндігін күшейтетін құрал, бірақ ол мұғалімді алмастыра алмайды. Жас ұрпаққа сапалы білім беру - жаңа оқыту технологиясымен жүзеге асады. Сонымен бірге оқушыларды ақпарат құралдарымен жұмыс істей білуге үйрету керек. Оқушылардың ойлау қабілетін дамытып, өз бетінше жұмыс жасауға дағдыландыру үшін жаңа технологияларды қолдануымыз керек.

Оқыту технологиясының тұлғалық сипаты, біздің көзқарасымыз бойынша, үйренушілердің кәсіби маңызды қасиеттерін қалыптастыруға және дамытуға бағдарланады.

Оқыту технологиясы дегеніміз-ол табиғатқа, мәдениетке сәйкес оқыту формаларының, әдістері мен құралдарының біртұтас жүйесі. Педагогтың инновациялық іс-әрекеті келесі белгілермен сипатталады:

- өзінің жеке қасиеттерін есеке ала отырып, басқалардың инновациялық тәжірибесін өзгерту, жетілдіру, қабылдау қабілеті;
- жаңа ғылыми идеалар мен басқалардың тәжірибесінен хабардар бола отырып, жұмысының нәтижесін ұғыну қажеттілігінен;
- жаңа ғылыми зерттеулер, олардың әдістемелік жүзеге асуын үздіксіз тәжірибеге енгізіумен;
- педагогикалық инновациялық жаңа әдістері мен тәсілдері өз бетінше жасаумен.

Айтылғандарды есепке алғанда, педагогтың өнімді инновациялық іс-әрекеттің көрсеткіштері мыналар:

- педагогикалық еңбектің тиімділігі;
- оқу-тәрбие үрдісіне қатысушылардың педагогикалық талаптары мен бағыттарының бірлігі;
- жеке тұлғаның шығармашылық тұлғасының қалыптасуы;
- мұғалім беделінің өсуі.

Бұл құрылымдық тұрғыны іске асыруда мұғалім ғылымның, әдістеменің соңғы жаңалықтарын, инновациялық іс-әрекетті пайдаланып құрылған сабақтар жүйесін жасайды.

Сабақтың әр кезеңі шығармашылықпен өткізіп, оқушы іс-әрекетін ұйымдастыруда инновациялық іс-әрекетті тиімді қолдану жоспарын жасайды. Ұйымдастырушылық іс-әрекет міндеттерін шешу үшін. Оқушы мен мұғалім арасындағы қарым-қатынасын ұйымдастыру; Сабақты таңдауға бағытталған жұмыстарды ұйымдастыру; Сабақты тыңдауға, білімді қабылдауға оқушыларды дайындай білуі. Қарым-қатынас тұрғысындағы әрекеті іске асыру; Оқушы мен мұғалім арасында іскер қарым-қатынас орнықтыру; Оқу үрдісіндегі ұжымдағы оқушылар қарым-қатынасын жақсарту; Дамытушы тұрғыдағы іске асыру қызметі; Инновациялық іс-әрекетті оқушының жас өспірім физиологиясына, педагогикалық, психологиялық ерекшелігіне сәйкес қолдану; Оқу үрдісіне оқушының ақыл-ой еңбегін ұйымдастыру; Оқу үрдісіне педагогикалық жағдай тудыру арқылы, оқушының өздігінен ойлауымен оқылатын пәнмен шындық болмыс арасындағы байланысты білу; Оқушының білімге қызығушылығын арттыру.

Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың жаңа инновациялық педагогикалық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты білгір маман болу мүмкін емес. Жаңа педагогикалық технологияны меңгеру мұғалімнің зейін – зерделік, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа да көптеген ұстаздық келбеттің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектеседі. Қандай сабақтың болмасын қызықты өтуі оқытушының үнемі іздену, ұтымды әдіс-тәсілдері қолдану, оқыту әдістемесін жаңартып отыруына байланысты. Келешекте оқу сапасын арттырып, нәтижелі оқыту үшін оқу-тәрбие ісінде жаңа педагогикалық технологияларды ұтымды пайдалануымыз керек.

Әдебиеттер:

1. Қ.Көнеева, А. Қалықова. Оқыту үрдісінде педагогикалық технологияны ұтымды пайдалану. Педагогикалық зерттеулер: тәжірибе және зерттеулер.
2. Е.Дайырбаев, А. Айтуаров. Жаңаша оқытудың кейбір мәселелері.

Амирбекова М.М.

Балқаш қаласы, «С.Сейфуллин атындағы №7 мектеп-гимназиясы» КММ

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІН ДАМУДЫҢ НЕГІЗІ

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті- білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау және оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсеткен.

XXI ғасырдағы дамыған ел дегеніміз - белсенді, білімді және денсаулығы мықты азамат болып табылады. Заманауи бағдарламалар мен оқыту әдістемелерін білікті мамандар ұсынуы маңызды. Оқыту нәтижесі оқушылардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеру болуға тиіс....

Ұлы педагог Ушинский: «Мұғалім білімін үздіксіз көтеріп отырғанада ғана мұғалім, ал оқуды, іздеуді тоқтатса, мұғалімдігі де жойылады» деп айтқан. Қазіргі күн талабына сай білім жүйесінің алдына қойған бастапқы мақсаты тұлға ретінде жан- жақты дамыған, алған білімін күнделікті өмірде пайдалана білетін, өзгелермен тілдесімде бола алатын, ізгілік пен елжандық қасиеттер бойына сіңірілген, бәсекелестікке дайын азамат етіп тәрбиелеу болып есептеледі. Сол үшін білім жүйесіне өзгертулер енгізіліп, бұл мәселенің шешілу жолдары жан-жақты қарастырылып келуде. Ең негізгісі білім сапасын арттыру мақсатында оқыту процесін оңтайландырудың қажет екендігін уақыт көрсетіп тұр. Жас буынға, ұрпаққа пәнді тиімді

ұғындырудың бір әдісі жаңа - технология негіздері болып табылады, яғни инновациялық технологиялар. Қазіргі білім беру жүйесіндегі жаңа педагогикалық технологиялардың танымалдылыққа ие: саралап оқыту; дамыта оқыту; деңгейлеп оқыту; шоғырландырып, қарқынды оқыту; модульдік оқыту; блок - модульдік оқыту; жобалап оқыту технологияларымен қатар, тікелей ақпараттық - коммуникациялық технологиялар көмегімен жүзеге асырылатын: компьютерлік технология; желілік технология; интернет технология; интерактивтік технология деп аталатын түрлерін білім берудегі инновациялық технологиялар тобына жатқызамыз. Барлық технологияның алдымен қоятын мақсаты -білім алушының жеке басының дара және дербес ерекшеліктерін ескеріп, олардың өз бетінше ізденуін арттырып, шығармашылықтарын қалыптастыру болып табылады.

Қазіргі білім саласындағы инновациялық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан - жақты білгір маман болу емес. Инновациялық технологияны меңгеру мұғалімнің зейін - зерделік, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа да көптеген ұстаздақ келбетінің қалыптасуына әсерін тигізеді, өзін- өзі дамытып, оқу- тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектесетіндігі хақ.

Инновацияны жете түсініп, инновациялық әдіс - тәсілдерін мектеп өміріне кеңінен енгізу жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алудың бірден - бір шарты болып табылады. Қазіргі заман мұғалімінен тек өз пәнінің терең білгірі болу емес, тарихи танымдық, педагогикалық - психологиялық сауаттылық, саяси экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етілуде. Бұл заман талабына сай білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқытудың озық технологиялары мен инновациялық әдістерді сабақ үрдісінде тиімді пайдаланалатын білігі мен білімі жоғары ұлағатты ұстаз болу керек деген сөз. Ұстаздық жолды ұстанған тұлға үшін педагогикалық шеберлікті жетілдіру негізгі мақсат болып саналады. Өйткені мұғалімнің шеберлігі шәкіртті қалай, қалайша оқыту үшін оның психологиясын білу, екінші жағынан, оқытып- тәрбиелеудің әдіс - тәсілдерін, жолдарын терең білу және қолдана білу мен астаып жатқан мәселе.

Педагогикалық шеберлік пен педагогикалық өнер ол даналықты жүрекпен ұға білу болып табылады» - деп ұстаздық өнерге ерекше баға берсе, қазақ ағартушысы Ы.Алтынсарин «Маған жақсы мұғалім бәрінен де қымбат, өйткені мұғалім - мектептің жүрегі» дегені бекер айтылған сөз емес. Педагогикалық шеберліктің негізгі балалардың өз еркімен дамуына жол ашу, оқу - тәрбие процесінде оқушылармен педагогикалық ынтымақтастықта жұмыс атқарудың формаларын, әдістерін дамыту, шәкіртке деген қамқорлық пен сүйіспеншілігін арттыру, жұмыс әдіс - тәсілдерін жаңаша жандандыра түсу педагогикалық шеберліктерінің басты сипаты болып табылады. Сондықтан әрбір мұғалім күнделікті сабағына өмір талабына сай дайындалып педагогикалық технологияларды кеңінен пайдалануы тиіс. Ол заман талабы. Мұғалімнің шығармашылық жұмысы ең бірінші сабаққа даярлықтан басталады, яғни, өтілетін сабақ жоспарын құру, оны өткізу әдістемесі, оқушылардың қабілеттерін, жас ерекшеліктерін ескере отырып, көрнекілік, техникалық құралдарды, дидактикалық материалдарды пайдалану. Мұғалімнің осы әрекеті арқылы оқушының шығармашылық қабілеті қалыптасады. Ал, шығармашылық қабілеттер шығармашылық елес, шығармашылық ойлау арқылы жүзеге асады. Оқушыны шығармашылық ойлауға, жылдамдыққа, икемділікке тапқырлыққа үйрету ол мұғалімнің әр сабағында қалыптасып отыратыны анық. Сабақта, жалпы білім беру мекемелерінде оқушыларға ыңғайлы және жайлы жағдай жасалу қажет, сонда ғана оқудан жақсы нәтиже шығады, ол тұлға ретінде жан- жақты дамитын болады. Қазіргі таңда білім берудегі жаңа әдістер оқушының өз бетінше білім алуына, танымдылық белсенділігін арттыруға, шығармашылығын қалыптастыруға, кез - келген мәселе жөнінде өз пікірінің болуы және оны дәлелдей алуы тағы сол сияқты ықпал ететіндігі белгілі. Осы жаңа әдістерді қолдану кезінде педагогикалық - психологиялық талаптарды біріктіре отырып, оқушының оқу материалын терең игеруіне жағдай жасау қажеттілігі ескерілуі тиіс. М.Жұмабаевтың «Педагогика» деген еңбегінде «Сабақ барысында мұғалім оқушыға тақырыпты жеткізу үшін алдымен балаға жаңа беретін білімді жат күйінше емес, баланың бұрынғы таныс біліміне байлап берсін» делінген. Қазіргі кезде қолданып

жүрген әдістерде бала бұрынғы өзі білетін нәрсенің ерекшеліктерін саралап, оның жетістігі мен қажеттілігі арқылы жаңа білімді алуға ұмтылады.

Соңғы жылдары «компьютерлік технологиялар» деген ұғым «ақпараттық технологиялар» терминімен алмастырылуда. Бүкіл ақпараттық технологиялар компьютерлік оқытумен байланысты. Компьютерлік сауаттылыққа бүгінде 75% мұғалімдер сауатты деп ойлаймыз, барлық сабақтарда электронды оқулықтар «Topik.kz» мен bilimland.kz сонымен қатар сайттарға кіріп математика, қазақ тілі, әдебиеттік оқу пәндерінде теориялық материалдарды, видеолар, тестер, тапсырмалар орындап, өзін - өзі бағалауына мүмкіндік беретін тапсырмаларды орындатуға болады.

Мен өз сабағымда жаңа технологиялардың барлық түрлерін, соның ішіндегі ақпараттық коммуникативті технологияны тиімді пайдаланып келемін. Мысалы: сабақтарымда ақпараттық технологияны пайдаланып сабақтың тиімділігі мен сапасын арттырып, ақпараттық коммуникативтік технологияны барлық деңгейлерде жүйелі пайдалану арқылы оқушының сабақтарда алынған ақпаратқа талдау жасай білуге және өз бетінше жұмыс істеуге дағдыландыруға үйретудемін. Мектепте компьютерлік технологияны қолдану оқушы шығармашылығын арттыруда белсенді роль атқарады. Жеке оқушының компьютерде жұмысты сауатты орындауы, ақпарат көздерінен қажетті материалды ала білуі дара тұлғаның қалыптасуына әсер етеді. Компьютер оқушы үшін қоршаған әлемді танудың табиғи құралы болып табылады. Олай болса барлық сабақтарды компьютер арқылы жүргізу оқу үрдісін белсендіруге, проблеманы шешуге және шешім қабылдай білуге, оқушының өзін-өзі бақылауына мүмкіндік туғызады әрі оқушы ерекшелігін ескере отырып оқытуды жүзеге асырады. Оқытушы сабақты дұрыс жоспарлап,

мақсатын нақты белгілеп алмайынша көздегеніне жете алмайды. Сабақтың мазмұнын, құрылысын, дәлдегін, жұмыс жүргізу тәсілін мұқият ойластыру қажет.

Қорыта келгенде, ақпараттық технологияның тиімділігі - оқушылардың білім олқылықтарына үнемі зерттеу жасап, түзету жұмыстарын жүргізуге пайдасы бар екендігі анықталды. Қазіргі заманның даму қарқыны мұғалімдер шығармашылығын жаңаша, ғылыми - зерттеу бағытында құруды талап етеді. Демек компьютер оқушылар мен мұғалім жұмысын ұйымдастыруда кең мүмкіндіктерге ие, оқытудың әдістерін кеңінен әрі сапалы қолдануға мүмкіндік береді. Ендеше, ақпараттық технологияны сабақта қолдану оқушының іс - әрекетін, жұмысын түрлендіруге көмектеседі, зейінін белсендіреді, жеке тұлғаның шығармашылық мүмкіндіктерін жоғарлатады деуге болады. Ақпараттық технология арқылы жасалатын тест тапсырмалары уақытты үнемдеуге көмектесе отырып, оқушылардың өз білімін бағалауға үйретеді. Ең бастысы оқушылардың өзіндік білім алуын қамтамасыз етіп, әртүрлі білім көздерінен негізгісіз бөліп алу, тауып алу дағдыларын дамытады. Әрбір оқушының білім деңгейіне талапқа сай көтеру үшін озық әдістемелік технологиялар қажет. Сол жаңа озық әдістемелік технологиялармен қаруланған, заман талабына сай оқытудың жаңа әдістерін, яғни ақпараттық коммуникациялық технологияларды толық меңгерген педагог қана білім алушының сапалы білім алуына мүмкіндік жасайды. Оқытудың озық технологиясын меңгеру оқытушының кәсіптік шеберлігіне байланысты. Бұл әрбір ұстазды ойландырып, жаңаша жұмыс істеуге, жаңа ізденістерге жетелейді. Осы орайда Ж.Аймауытов «Сабақ беру үйреншікті жәй ғана емес, ол жаңадан жаңаны табатын өнер», деп тұжырым жасайды. Сондықтан мұғалім өз пәнінен психологиялық тұрғыдан қарап, әдістемелік шеберлікпен келу керек.

Әдебиеттер:

1. Көшімбетова С. Инновациялық технологияны білім сапасын көтеруде пайдалану мүмкіндіктері.- А.: Білім, 2008. - 8-9 б.
2. Раджерс Э. Инновация туралы түсінік. Қазақстан мектебі, №4, 2006. - 17-25 б.

НЕСТАНДАРТНЫЙ ПОДХОД К МЕТОДАМ И ПРИЕМАМ ПРЕПОДАВАНИЯ И ОБУЧЕНИЯ, КАК К ОСНОВАМ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ И КОМПЕТЕНЦИЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА В XXI ВЕКЕ

Что изменилось на сегодняшний день в обучении и преподавании младших школьников? Изменились дети? Учителя? Да, изменилось всё. Мир меняется, изменения требуются и от нас, как от учителей, так и от детей. Тот многолетний опыт работы на сегодняшний день не актуален. Навыки, которые дети получают нынче в школе ему в будущем могут не пригодиться. Сегодня человек должен обладать такими навыками, которые помогут ему найти себя в современном мире, утвердиться и организовать свою жизнь комфортно и успешно. Для этого необходимо обладать именно навыками XXI века. В Инструктивно-методическом письме «Об образовании учебно-воспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан в 2021-2022 учебном году определены следующие задачи: «...создание благоприятной среды для гармоничного становления и развития личности обучающегося, сочетающего в себе национальные и общечеловеческие ценности, умеющего проявлять функциональную грамотность и конкурентноспособность в любой жизненной ситуации». Это говорить о необходимости акцентирования внимания учителей на навыки, развивающие творческие способности учащегося: коммуникацию, мягкие навыки общения, сотрудничества и взаимодействия. А они закладываются в раннем возрасте, а в стенах школы развиваем мы, учителя начальных классов. Большое значение в вышесказанных преобразованиях отводится начальной школе.

Что нужно развивать у младшего школьника? Для чего и зачем развивать определенные навыки учащегося? Как можно определить эффективность имеющего опыта работы в данном направлении? В поисках ответов на вопросы своей исследовательской работы в рамках повышения самообразования учителя, для себя определила тему исследования «Развитие навыков повышения читательской компетентности младших школьников в урочное и во внеурочное время»

Изучая теоретический материал, сопоставляя свой практический опыт с опытом коллег в сетевом профессиональном сообществе выделила основные навыки, которые с моей точки зрения актуальны сегодня для подрастающего поколения: умение эффективно учиться, работать с информацией, креативно мыслить, распознавать эмоции, намерения, мотивацию, желания свои и других людей и управлять ими. А это значит обращать особое внимание на развитие функциональной грамотности учащихся.

В поисках ответов на выше перечисленные вопросы, невольно обращаешься к словам Амонашвили Ш.А. о том, что сегодня дети новые, а педагоги старые. Обычно учителя идут к детям с предметом в руках. А время диктует, что нужно нам вместе с детьми идти к предмету. Подача готовых знаний на сегодня не актуальна, необходимы новые пути получения знаний. Что это значит? Обучая в этом году первоклассников, вижу поколение Z. Смена ценностей «довольствоваться малым» - это предыдущие выпускники начальной школы. А сегодня «нужны все блага здесь и сейчас»- это нынешние первоклассники. Для них главное не цели урока, а важен – интерес. Если им не интересно, то и не заставишь работать на уроке.

На примере одного урока обучения грамоте, есть возможность демонстрации эффективного использования некоторых давно знакомых для нас методов и приемов на практике. Вовлекая детей в урок, приходится заранее готовить задания формативного оценивания, которые приведут первоклассников к целям обучения на данном уроке, где имеющиеся знания и опыт будут опорой для них. В учебнике дано задание детям, прочитать сказку О. Гумирова и озаглавить данный текст: н/р «В гостях у Солнца». Перед работой с текстом, детям была предложена загадка о солнце, проведена беседа по выявлению знаний, что мы знаем о Солнце. Не ограничиваясь выслушиванием всех ответов детей, была дана дополнительная информация в виде коротких текстов о солнце хорошо читающим детям и просмотром короткого видео по теме. Такой подход

дает возможность фильтровать информационный поток, развивает критическое мышление младшего школьника и привыкание к проверке данных, сопоставлению информации из разных источников, а не верить слепо всему прочитанному и услышанному. Далее был предложен этот же текст, для первоклассников с пропусками отдельных слов: чтение текста, работа над нахождением и вставлением пропущенных слов дало возможность не только сконцентрировать внимание первоклассников, но и повлиять на осознанность чтения. Предложенное далее задание первоклассникам, составить свою сказку в группах, было направлено на развития навыков творчества и креативного мышления. Сочиняя сказку, дети невольно демонстрировали сотрудничество и взаимодействие, распределяли роли: кто-то рисует, кто-то будет представлять работу на «говорящей стене». В секретных конвертах, каждый участник должен был написать свою мечту одним предложением, что дало учителю увидеть соблюдение всех орфографических и пунктуационных правил написания предложения и ее применение на практике.

Нестандартный подход с использованием знакомых методов и приемов на практике дает свои положительные результаты в развитии необходимых навыков в будущем для младших школьников: способность придумывать, умение мыслить свободно, а не по шаблону, высказывать свое мнение, обсуждать вместе со сверстниками, обосновывать свой ответ и быть услышанным. Все это позволяет первоклассникам самим искать варианты решений, даже совершая ошибки, что так же является ответом. Ошибка - это тоже шаг вперед и ее нужно принимать, чтобы первоклассник не боялся задавать вопросы или предоставлять неверные ответы. Очень важно отметить эффективность частого использования фраз и вопросов, которые помогают первоклассникам активизироваться в общении:

- Как сделать это по – другому?

- А ты как думаешь? Обоснуй. Давай вместе! Попробуй сам. Ты молодец!

Поддержка учителя, одноклассников, окружающих так же способствует открытости младших школьников, которая позволяет утвердиться им в классном коллективе. Для развития индивидуальности необходимо показать учителю свою заинтересованность и важность включения каждого учащегося в обсуждение проблемы.

Целенаправленное, систематическое и совместное использование нестандартного подхода к методам и приемам преподавания и обучения – это основа развития навыков и компетенций, необходимых ребенку в XXI веке. Педагоги могут оставить большой след в жизни ребенка, научив детей из любой ситуации извлечь знания, опыт и найти возможность двигаться вперед. Ведь многое в жизни детей зависит от взрослых, в том числе и от учителя. Писатель и педагог Дмитрий Быков сказал: «Нам нужно сформировать поколение блестящих профессионалов, всё остальное для страны они сделают сами»

Литература:

1. Касым–Жомарт Токаев Послание народу Казахстана «Казахстан в новой реальности: время действий» от 1 сентября 2020 года
2. Государственная Программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 - 2025 годы
3. Закон Республики Казахстан «Об образовании» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 11.07.2017 г.)
4. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике. – М., 1996
5. Куксо Е.Н. Десять эффективных способов улучшения качества преподавания в школе. — М.: Национальный книжный центр, ИФ «Сентябрь», 2016. — 192 с. — (Библиотека журнала «Директор школы».) ISBN 978-5-88753-171-7 ISBN 978-5-4441-0219-0
6. Жиенбаева Н.Б. Проблема активности детей младшего школьного возраста: уровни и формы проявления / Жиенбаева Н.Б. // Хабаршы=Вестник. Сер. Психология/Алматинский ун-т им.Абая. - 2002.
7. Иванилова С.И. Образовательная среда начальной школы как фактор развития учащихся: автореф. ... канд.пед.наук. – Москва, 2001. – 23с

8. Зубайраева Р.М., Лорсанова Л.С. Нестандартные формы и методы проведения уроков в младшей школе в целях повышения познавательной активности учащихся // Теория и практика образования в современном мире: материалы VIII междунар. науч. конф. – СПб.: Свое издательство, 2015. – С. 96- 99
9. Аймаганбетова М.М., Богатырева Е.В., Бучина Р.А., Регель Н.В., Труханова О.И. Обучение грамоте 1 класс. Алматы:кітап 2021, с13

Апсалыкова Л.А.

Қарағанды облысы Шахтинск қаласы «№6 жалпы білім беретін мектебі» КММ

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ БОЙЫНША ОРЫС СЫНЫПТАРЫНДА ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Жаңа заман мұғалімі – кәсіби, кең білімді, мәдениетті, ізгілікті, зиялы, адал және жас ұрпақты дамыту, оқыту мен тәрбиелеудегі инновациялық бағытта жұмыс жасайтын, өзіндік мәні қалыптасқан тұлға.

Менің ұстаздық жолымдағы алға қоятын мақсатым – жас ұрпақты заман талабына сай білім беру үрдісінде оқушылардың танымдылығын, функционалдық сауаттылығын, қисынды ойлауы мен дүниетанымын қалыптастыра отырып, отансүйгіштікке тәрбиелеу.

Білім – қоғамды әлеуметтік-мәдени, ғылыми үрдіспен қамтамасыз ететін жоғары құндылық. Болашақтың бүгінгіден нұрлы болуына ықпал етіп, адамзат қоғамын алға апаратын күш тек білімде ғана.

Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңартылған білім беру бағдарламасымен оқыту Қазақстанның білім беру жүйесін реформалауға айтарлықтай үлес қосуына жол ашады. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан жолы – 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауында: «Орта білім жүйесінде жалпы білім беретін мектептерді Назарбаев зияткерлік мектептеріндегі оқыту деңгейіне жеткізу керектігін атап көрсетеді [1].

Қазіргі уақытта тың жаңа идеялармен әр сабақты түрлендіріп, жан-жақты жаңаша оқытудың тиімді жолдарымен оқыту – заман талабы. Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі –білім беру бағдарламаларын меңгеру үшін жағдайлар жасау керек. Неліктен енгізілген жүйе тіл мамандарынан бастау алды? Жаңартылған білім беру бағдарламасы тілдік қызмет дағдыларын дамытуға (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) аса назар аударылып отыр.

Өз білімі мен мәдени деңгейін үздіксіз арттырып отыратын, өзіне және қоғамға пайда келтіре алатын, табысты бола алатын жоғары адамгершілікті, шығармашыл, сыни ойлайтын тұлғаны тәрбиелеу, оқыту және дамыту – заман талабы.Әсіресе,орыс тілінде оқытатын мектептерде оқушыларға қазақ тілін оқыту барысында оқылым, жазылым,айтылым, тыңдалым дағдыларын дамыту арқылы алған білімдері мен үйренген дағдыларын кез келген ортада бәсекеге қабілетті болуға, қарым-қатынас жасауда тиімді қолдануға мүмкіндік беретін білім алады.

Жаңартылған білім беру мазмұнындағы бағдарлама негізі тілдік бірліктерді және олардың тіркесімділігі мен қолданылу ерекшеліктері туралы білімді меңгеруде үлкен қолдау көрсетеді. Осының нәтижесінде мектеп оқушылардың сөздік қорлары толығып, тілдік дағдылары жетіледі, ұлттық құндылықтарды құрметтеуді, оны бағалауды үйренеді.

Шәкәрім Құдайбердіұлы «Адамның жақсы өмір сүруіне үш сапа негіз бола алады, олар барлығынан басым болатын адал еңбек, мінсіз ақыл, таза жүрек. Бұл сапалар адамды дүниеге келген күннен бастап тәрбиелейді» деп есептейді.

Қазақ тілін үйретудің екі жолы бар: жазбаша және ауызекі.

Шығарма, мазмұндама жұмыстарында оқушылар өз ойларын, пікірлерін, әсерлерін мәтін түрінде жазбаша жеткізеді. Айтатынын дайындап, сұрыптап алады. Ал өз ойын ауызекі монолог немесе диалог түрінде жеткізу үшін тек қана тіл емес, мимика, ым, көзқарас қолданылады. Сабақта жетістіктерге бағыттайтын жұмыс түрлері көптеп қолданылады: жаттығу жұмыстары,

грамматикалық, лексикалық тестер, өздік, ұжымдық, жұптық, топтық бақылау, сөздік жұмыстары, диалог түріндегі түрлі ситуациялық жұмыстар, мәтінмен жұмыстың көптеген түрлері.

Әр сабақта игерілген жаңа сөздер ауызша, жазбаша сөзде үнемі қолданылып отырғанда ғана сөздік жұмыстары нәтижелі болады. Сөздікпен жұмыс грамматикалық анықтамалар, жаттығу жұмыстарын, суретпен жұмыста, өлең, жұмбақ түсіндіргенде, сұрақтарға жауап бергенде де жүргізіліп отырады.

Оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін оқып-біле келе орыс сыныптарында қазақ тілін оқыту оқушыларының танымдық қабілеттерін дамытуда әрбір сабақта «Конверттегі он сұрақ», «Жауапты қағып ал», «Ыстық орындық» тәрізді әдіс-тәсілдерінің маңызы өте зор.

Осындай әдіс-тәсілдің нәтижесінде оқушылар бір-бірімен еркін пікір алмасады, өз ойларын ортаға салады, сабаққа қызығушылықтарын танытып, белсенділік көрсете алады. Логикалық дамуы және мейірімділік қасиеттері артады. Оқушыларда алғырлық, шапшаңдық, көшбасшылық қасиеттері одан әрі жоғарылайды.

Орыс сыныптарында қазақ тілін үйретуде іскерлік, рөлдік ойын түрлерін қолдану, диалог, монолог, сұхбат, сұрақ-жауап, көрініс қою, тақпақ оқу, ән айту, мәнерлеп оқу, жұмбақ, сөзжұмбақ шешу, пікір айту, пікірсайыс, тірек схемасын пайдаланып, жүйелі түрде әңгімелеу, «Дөңгелек үстел», «Ми шабуылы» т.б. әдіс-тәсілдерді сабақта пайдалану, оқушының басқа тілді үйрене алмаймын деген сенімсіздігін сейілтіп, тілді үйренуге ынтасын арттыратынын өз іс-тәжірибемнен күнделікті жұмыс барысында байқаймын.

Орыс тілінде оқытатын мектептердегі қазақ тілі пәні бойынша білім беру мазмұнын жаңарту «Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында»: «қазақ тілі өмірдің барлық салаларында көшбасшы болады» дей келе, сонымен қатар жастар қазақ тілі сияқты жоғары деңгейде орыс тілі мен ағылшын тілін тең үйренуін мақсат етеді. Үш тілді бірдей жоғары деңгейде үйрену үшін жаңартылған білім беру бағдарламасы аясында бірлесіп жұмыс істеуді көздейді.

Қоғамның өзгеруімен байланысты білім беру әдістері де білім көлемі де үнемі өзгеріп отырады. Ол білі беру заңдылықтарына байланысты өзгеріп дамып отырады. Біз ұстаздар қауымы қандай болмасын жаңалыққа құлақ түре жүретініміз айқын. Жаңа технологияларды сабақта қолданудың тиімділігін қашан да жолға қоярымыз анық. Оқушыға қалай оқу керектігін үйрету, соның нәтижесінде еркін, өзіндік дәлел-уәждерін нанымды жеткізе білетін, ынталы, сенімді, сыни ойлай алатын, пікірлері, көзқарастары жүйелі дамыған, сандық технологияларда құзырлылық танытатын оқушы қалыптастыру.

Жаңартылған білім бағдарламасы оқушы үшін де, мұғалім үшін де тиімді бағдарлама. Мысалы: Брунер оқытудағы маңызды тәжірибені дамыту бойынша бірнеше өте маңызды кеңестер ұсынды. Брунер теориясының ажырамас бөлігі «Жаңалық ашу» және «Егер оқушыға бөліктерді бір жерге жинауға және өзін ашушы болуға рұқсат етілсе, алынатын нәтижелер шынайы» деген ұғымдар болды. (1962) Оқытудың мұндай типінің артықшылығына төрт аспектінің арасында; біріншіден, зияткерлік мүмкіндіктердің өсуі арқылы; екіншіден, сыртқы марапаттаудан ішкі марапаттауға өту арқылы; үшіншіден, жаңалық ашу арқылы және соңғысы, жадыны дамыту үшін осындай оқытудың тиімділігі арқылы қол жеткізіледі.

Осы кезде оқушы оқу үдерісіне белсенді қатысқанда ғана материалды терең меңгереді. Басқаша айтсақ, оқушыға бағдарланған оқыту ортасында мұғалім оқушылардың сыныпқа келген кездегі бастапқы сенімдерін, білімін және өзіндік ойын негізге ала отырып, өз пайымдарын жасауға қабілетті екенін түсінеді. Егер оқу үдерісі оқушы мен оқу материалын жалғастыратын «көпір салуға» негізделсе, онда осы үдерісті үйлестіретін мұғалімдер көпірдің екі жағын да қадағалай білуі тиіс. Мұғалімдер оқушылардың не білетінін және нені жасай алатынын, сондай-ақ олардың қызығушылықтарын, әр оқушының нені жақсы көретінін және не істегісі келетінін түсінуге тырысады.

Жалпы қорыта айтқанда, аталған бағдарламаға сәйкес алынған тәсілдерді сабақта тиімді қолданысқа енгізіп, баланың танымдық белсенділігін арттыруға, өз бетінше білім алуға, шығармашылығын қалыптастыруға ықпал етеді, оқушылар оқудың қызықты жеңіл өтетіндігін,

ұжымда бірлесіп жұмыс жасауға үйрететіндігін, білімнің тереңдігі, әрі тиянақтылығы артатындығын баяндайды. Яғни, оқушы өз ой-пікірін ашық еркін айтады, бір-бірін тыңдауға үйренеді сыныпта ынтымақтастық атмосферасы қалыптасады. Сондықтан басқа пәндердің де осындай оқыту формасымен оқытылса, тиімді болатындығын айтуға болады. Осы бағдарламаны меңгергенде ғана жан-жақты дамыған, болашағы айқын, бағдары анық, бәсекеге қабілетті рухани бай тұлға қалыптастыра алатынымызға сеніміміз мол.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Бакзыбекова.Н. Саралап деңгейлеп оқыту технологиясы арқылы оқушылардың білім деңгейін арттыру.- А: Қазақ тілі, №4, 2007.166.
2. Қуанышбаева А.Жаңа технологиялық әдіс-тәсілдерді пайдалану.А: Қазақ тілі: Әдістеме. Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал, №2,2004. 47 б.
3. «Оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын дамыту нысандары мен әдістері» С.Мирсеитова, 2011 жыл.
4. Мұғалімге арналған нұсқаулық, 2012

Аринова Е.Т., Зиновьева Л.Д.

КГУ «Гимназия имени Шакарима», г.Караганда

ЦИФРОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ И РАЗВИТИЕ SOFT SKILLS У УЧИТЕЛЕЙ: ТРЕНД ИЛИ НЕОБХОДИМОСТЬ?

Глобализация, развитие технологий и технических средств, сложные социальные отношения - это реалии современного мира. Чтобы стать успешным гражданином в этом быстро меняющемся мире какими навыками должен обладать сегодняшний ученик? Какие стратегии, программы, условия нужны для развития компетентностей 21 века? Это главные вопросы образовательной политики. И поэтому ключевой фигурой, для успешной реализации такой политики в образовании, становится учитель.

Школьное образование становится лишь ступенью в жизни человека и должно научить учиться и адаптироваться к новым обстоятельствам.

В современной педагогике выделяют такие тенденции среднего образования:

- разработка программ подготовки учащихся к работе, образованию, жизни по окончании школы,
- формирование профессиональных и «общих» навыков, умений применять знания,
- получение навыков самостоятельной работы с цифровыми ресурсами,
- обеспечение цифровой грамотности,
- использование технологии смешанного обучения, рассмотрение возможностей автоматизированного обучения,
- внимание развитию и поддержанию навыков общения и сотрудничества.

Именно поэтому в программы курсов повышения квалификации учителей постоянно вносятся изменения, ведь профессиональное развитие педагогов должно происходить в соответствии с навыками 21 века.

Основное направление перемен понятно - это переход к более сложным задачам, вбирающим в себя не только «предметное» знание, но и способность применять его в реальных ситуациях, универсальные компетентности и личностные качества.

И сейчас, и в будущем, учитель не только должен давать готовые знания, но и научить ученика добывать их самостоятельно и грамотно использовать. Другими словами, задача современного учителя- научить детей учиться. Ключевыми компетенциями, которыми должен обладать учитель будущего, с одной стороны, являются ИКТ-компетенции. Педагог должен демонстрировать знания современных технологических тенденций, навыки работы с электронными образовательными ресурсами, современными гаджетами и приложениями.

В нашей гимназии мы проводили анонимное анкетирование, где учителям предлагалось ответить на ряд вопросов по владению навыками цифровой грамотности и умению их применения в своей педагогической практике. В таблице представлены ответы на некоторые из вопросов.

Результаты анкетирования учителей

Вопрос	Ответ респондентов		
	Да	Нет	Затрудняюсь ответить
Испытываете ли вы затруднения при работе с имеющимися цифровыми ресурсами	14%	73%	13%
Испытываете ли вы затруднения при работе с имеющимися инструментальными системами	26%	57%	17%
Часто ли вы используете в образовательном процессе стационарные компьютеры и мобильные устройства	83%	12%	5%
Используете ли вы дистанционные образовательные технологии для построения индивидуальных образовательных маршрутов учащихся	51%	25%	24%
Состоите ли вы в сетевых профессиональных сообществах	73%	17%	10%

По данным анкетирования часть учителей гимназии испытывает затруднения по применению данной группы навыков при работе с инструментальными системами, при индивидуализации обучения. Проблема с развитием цифровых компетенций – это проблема не только учителей нашей школы, но и взрослого населения нашей страны. Так, например, компания ANCOR поделилась итогами исследования о востребованности hard, soft и digital навыков в казахстанских компаниях: больше всего сотрудникам не хватает цифровых навыков. Кроме того, эксперты наблюдают рост потребности в цифровых компетенциях.

Решение данной проблемы возможно и во внутреннем обучении (63% педагогов гимназии отметили, что готовы к практическим семинарам, обмену опытом с коллегами), и во внешнем обучении (более трети опрошенных видят выход в обучении со специалистами извне).

Кроме владения цифровой грамотностью, по нашему мнению, современный учитель должен владеть soft skills компетенциями: иметь высокий уровень эмоционального интеллекта, уметь работать в команде, эффективно выстраивать коммуникацию, проявлять лидерские качества и принимать оперативные решения.

В нашей гимназии мы попросили педагогов перечислить soft skills, которые они хотели бы у себя развить, чтобы быть профессионально востребованными. По их мнению это:

- умение четко, убедительно, аргументированно излагать свои мысли,
- умение слушать собеседника,
- навык публичного выступления,
- умение эффективно решать конфликты,
- умение креативно мыслить,
- способность к принятию решения,
- способность к самоконтролю и саморегуляции,
- навык тайм-менеджмента.

Учителя гимназии отмечают, что долгое время для себя считали приоритетным в самообразовании развитие профессиональных навыков, то есть hard skills, но сейчас считают, что не менее важным является и развитие навыков коммуникативности, умения работать в команде. Но здесь, по мнению учителей, им необходима помощь профессиональных тренеров.

Как же решить эту проблему? Способ проверенный временем – обучение у профессиональных специалистов и самообразование. Несомненно, что обучение учителей должно тоже быть современным: применение новых форматов обучения, новых технологий в сочетании с традиционными. Если переходить к обучению, то наиболее удобным форматом

педагоги гимназии считают офлайн обучение через специальные образовательные платформы. Учителя гимназии отметили, что это может быть:

- полностью дистанционным с использованием e-mail, чат-взаимодействия, видеосвязи;
- очно-дистанционным, когда доля очных занятий сопоставима с количеством дистанционных занятий, проводимых удалённым от обучаемых педагогом.

В заключении, отвечая на вопрос «тренд это или необходимость?», мы сформулировали бы ответ так- «Цифровая грамотность и развитие soft skills у учителей-это необходимый тренд современного образования».

Литература:

1. Гэйбл Э. Цифровая трансформация школьного образования. Международный опыт, тренды, глобальные рекомендации. пер. с англ.; под науч. ред. П. А. Сергоманова; Национальный исследовательский университет «Высшая школа экономики», Институт образования. — М.: НИУ ВШЭ, 2019.
2. Сюрмен О.В., Касымова Г.М., Ефремцева Т.Н. Цифровая грамотность учителей в контексте непрерывного профессионального развития. Вестник Казахского национального женского педагогического университета. 2019.
3. OECD (2021), Стратегия развития компетенций ОЭСР в Казахстане, оценка и рекомендации, ОЭСР – Исследование компетенций взрослых, OECD, Paris
4. Родной край – основа всех начинаний поколения молодых: Сборник материалов Международной научно-практической конференции молодых ученых, магистрантов, студентов и учащихся / Гл. ред. А.Б. Найзабеков, - Рудный: Рудненский индустриальный институт, 2021, 592 с.
5. Сборник тезисов Международной конференции по передовым технологиям обучения C23 EdCrunch-Томск / отв. ред. Е.А. Другова. – Томск : Издательство Томского государственного университета, 2020.

Асанова Б.Е., Кожабекова М.Б.

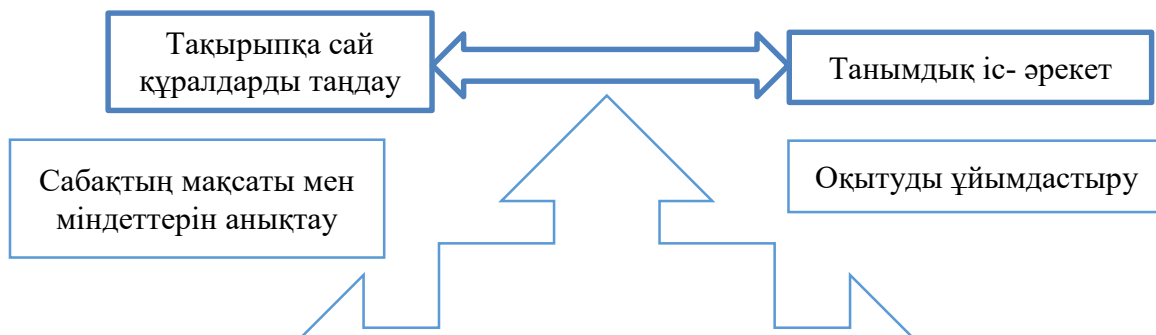
Теміртау қаласы «№9 лицейі», №68 мектеп –интернаты

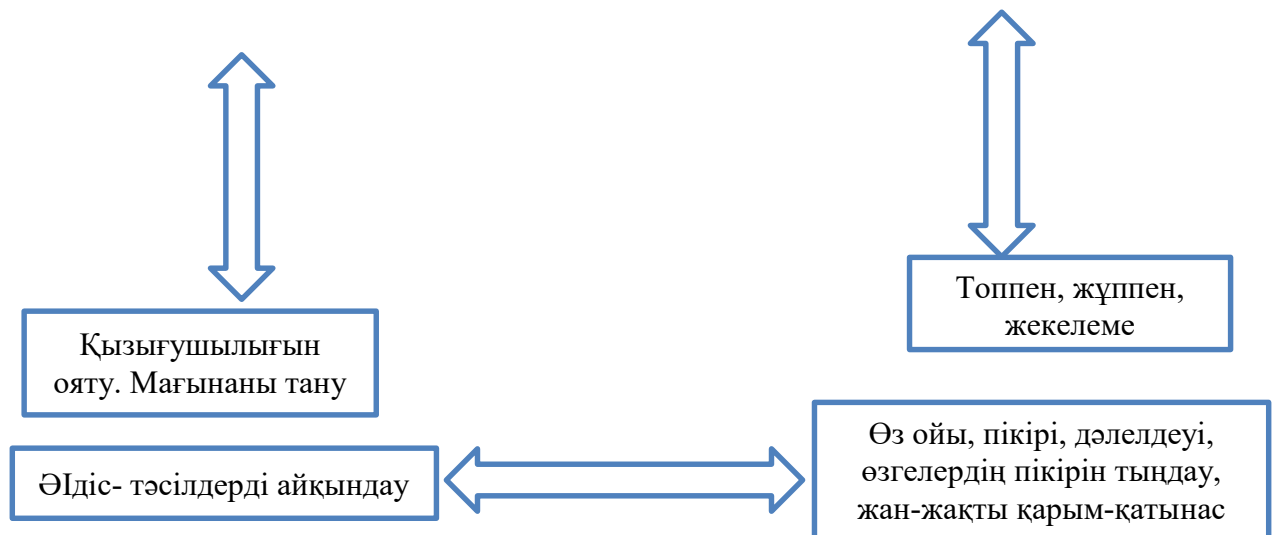
БАСТАУЫШ СЫНЫПТА МАТЕМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Бастауыш білім – үздіксіз сапалы білім берудің алғашқы баспалдағы болып табылады. Мұғалімнің негізгі ұстанған мақсаты - білімнің жаңа үлгісін жасап, белгілі бір көлемдегі білім мен білік дағдыларын меңгерту, оқу мен тәрбие үрдісін ұйымдастырудың сан түрлі жаңа әдіс-тәсілдерін іздестіру, үйрену, жаңа технологияларды сабаққа тиімді пайдалануы, бір сөзбен айтқанда - оқу үрдісін жүйелі дамыту.

Заманауи педагогтардың зерттеуі бойынша оқушыларды 6 жастан пен 12 жас аралығында танымдық іс – әрекетті белсенді дамытуға мүмкіндік бар екендігі белгілі. Жаңа білім жүйесіне көшудегі өзекті мәселенің бірі – оқыту технологиясын жетілдіру басты міндеттердің бірі. А.Х. Аренова, бастауыш сынып оқушыларының танымдық іс-әрекетін қалыптастыру бұл оқу әрекетінің субъектілері ұстаз бен оқушының бір – бірімен қарым – қатынасының бірлігін дәлелдейтін күрделі тұлғалық құрылым, деп анықтама берген өткен.

Осы анықтамаға сүйене отырып бастауыш сынып оқушыларының танымдық іс-әрекетінің қалыптастыру моделін шығаруға болады.

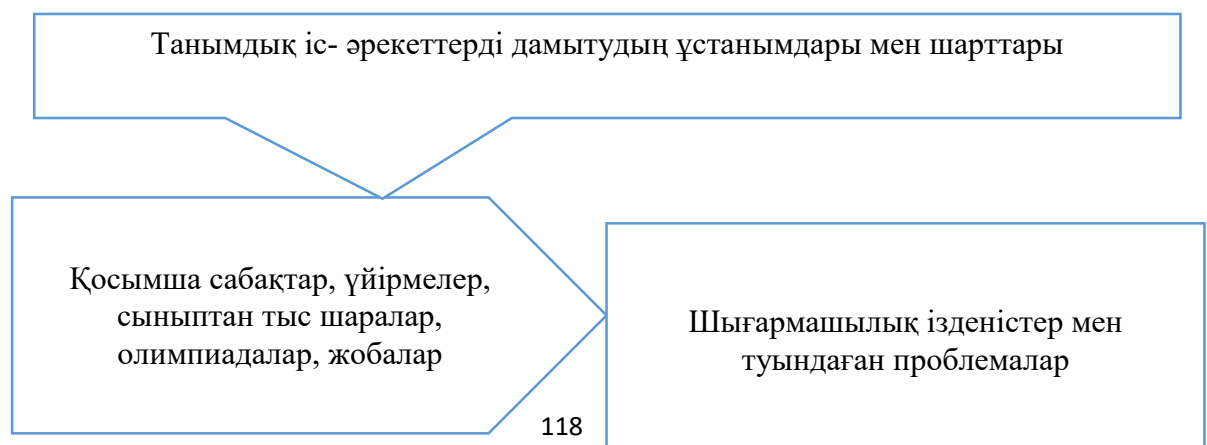

Жаңартылған білім беру мазмұны аясында – әрекетті қалыптастыру басым екендігі белгілі. Айта кетсек, математика пәнінде оқушылар үнемі баланың білімділік дағдысын жаттықтыруға ұқсас типтес есептер шығарумен айналысады. Мұндай жаттығуларды орындау оқушының өмірге бейімделу мүмкіндігінен айырады. Танымдық іс – әрекетті қалыптастыратын есептер мен тапсырмалар оқушының шығармашылық шыңына жетуге көмектеседі. Ол үшін төмендегі міндеттерге айқындап алу қажет.

- Тұлғаның танымдық іс– әрекетін балаға білім беретін мекеме (балабақша, үйрме, мектеп т.б.) дамытуды ерте бастан жолға алған жөн;
- Оқушының жүйелі тұрақты ұйымдастырылған танымдық іс– әрекетін жетілдіретін тапсырмалармен ойлау мүмкіндігін ең жоғарғы деңгейге жеткізуге күш жұмсау;
- Тұлғаны жан- жақты жетілдіру күнделікті білім беру кезінде кезең-кезеңімен жоғарылайтындай білім беруді жоспарлы түрде негізге ұстау;
- Осындай тынымсыз ой еңбегінің қызметі ғана баланың танымдық іс – әрекетін қалыптастыруға мүмкіндік беретінін ескеру;
- Танымдық іс – әрекетті қалыптастырудағы ең негізгі шарт баланың өзіндік еркін ойлауының болуы. Ол баланың білімге деген қызығушылығын арттыру;
- Оқушының өз еңбегімен қиындықты жеңе білуіне, жаңалық ашуына жағдай жасау;

Бүгінгі күнде оқытудың жаңа технологиялары балалардың танымдық іс – әрекетін дамыту негізінде білім беруді көздейді. Бұл оқушылардың ойлауын, қиялын, белсенділік әрекетінің дамуына көп көңіл бөледі. Осы орайда танымдық іс – әрекетін дамыту жұмыс бағыты төмендегі атқарылған кеестеге сәйкес жүзеге асырылады.

Қызығушылығын дамыту шарттары:

- Тұлғаның интеллектуалдық өсуіне жағдай жасау;
- Танымдық іс – әрекеттері бар шаралар ұйымдастыру;
- Оқушының өзіндік таным мен зерттеу дағдыларының қалыптасуына ықпал ету;
- Оқушылардың өзіндік бастамалары мен дара және топта жұмыс істеулеріне қолдау көрсету ;

Логикалық ойлауды дамыту шарттары:

- Жан- жақты еркін ойлауға жол көрсету, ашу;
- Жұмыс барысында оқушының зейінін тұрақтандырып, логикалық ойға шоғырландыру, қиялына ерік беру;
- Қиял-әрекетіне еркіндік бере отырып, оны істе қолдану;
- Логикалық ойлау әрекетіне жан- жақты бағдар беру;

Белсенділікті дамыту шарттары:

- Тұлғаның еркін дамуына жағдай жасау;
- Әр оқушының мүмкіндіктерін ашуға қолдау көрсету;
- Білім беру үрдісінің ерекше формалары мен білім берудің мазмұнын өзгертетін жұмыстарды іске асыру ;

Оқушылардың өздігінен игерген білімі негізінде бір- бірмен пікір алысады, жеке фактілер мен бақылаудан ой тұжырымдауға, талқылауға, өз бетімен шешім дұрыс қабылдау жолдарын, әдіс-тәсілдерін қарастырады.

Танымдық іс-әрекеттерін дамытатын жаттығуларды математика пәнінде терең меңгертіп, оны жетілдіру әр ұстаздың шығармашылық ізденісіне байланысты.

Математика сабағында оқушылардың танымдық іс-әрекеттерін дамытатын жаттығулар:

1. Аружанның әкесінің 3 қызы бар: Аяжан, Балжан және.....?

Жауабы: Аружан

2. Астанада Қарағандыға жету үшін 2 сағат 30 минут кетеді. Ал Қарағандыдан Астанаға қайту үшін 150 минут керек.Неге олай?

Жауабы: 150 минут=2 сағ 30 мин

3. 1 бұқа 5 литр сүт беретін болса, 5 бұқа қанша литр сүт береді?

Жауабы: Бұқа сүт бермейді.

4. Мектепте төрт жүз оқушы бар. Олардың ең болмағанда екеуі бір күнде туғанын дәлелденіз.

Жауабы: Бір жылда 365 күн бар, бұл 400 санынан кем болғандықтан, оқушылардың екеуі бір күнде туған боп шығады.

5. Қабырғасы 5 см шаршының қабырғасын 3 есе үлкейтсе, оның ауданы неше есе үлкейеді?

Жауабы: 9 есе.

6. Екінші сынып оқушылары екі-екіден жұптасып тұрды. Сәкен мен Дәурен жетінші жұп болды. Олар алдынан санағанда жетінші болды, ал артынан санағанда төртінші болды. Сыныпта қанша оқушы бар?

Жауабы: Сыныпта 20 оқушы бар.

7. Үш сөмкеде екі ондық дәптер бар. Бірақ біреуіндегі дәптерлер басқа сөмкелердегіден екі есе аз. Әр сөмкеде қанша дәптер бар екенін тап.

Жауабы: Бірінші сөмкеде 4 дәптер, екінші сөмкеде 8, үшінші сөмкеде 8 дәптер.

8. Шешесі балаларына 10 шоколадты бөліп, қыздарына үш-үштен, ұлдарына екі-екіден берді. Қыздар нешеу, ұлдар нешеу екенін тап.

Жауабы: 2 ұл, 2 қыз.

Әр мұғалім өз сабағын жаңаша ұйымдастыруы, оқушының пәнге деген қызығушылығы мен ынтасын арттыруы керек. Әр сабаққа дайындық – мұғалімнің ізденісінің нәтижесі, сабақты ыңғайына қарай түрлендіре түссе, әр сабақта жаңа әдіс-тәсілдерді, технологияларды қолданса, сабақтың мазмұны ашылады. Өз ісінің шебері ғана жоғары жетістіктерге жетеді деп есептеймін.

Қорыта айтқанда, жаңа технологиялардың көмегімен оқушылардың білімін жетілдіру мен оқу сапасын арттыруға болады. Қай халықтың, қай ұлттың болсын толығып өсуіне, рухани әрі мәдени дамуына басты ықпал жасайтын тірегі де, түп қазығы да – мектеп. Қазақ мектептерінің білім деңгейін көтеру және онда жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы оқу-тәрбие үрдісін тиісті деңгейге көтеру, педагогикалық ұжымның жүйелі жұмыстарының нәтижесінде ғана жүзеге аспақ.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Мұғалімдерге арналған нұсқаулық.
1. Barnes, D (1971) Language and learning In the Classroom (Бастауыш сыныпта математиканы) Journal of Curriculum Studies, 3(1), 27-38.
2. Қоянбаев Ж., Қоянбаев Р. “Педагогика”. Алматы, 2014 ж.
3. Тұрғанбаева Б. А. “Дамыта оқыту технологиялары”. Алматы, 2000 ж.
4. Жанпейсова М.М. “Модулдік оқыту технологиясы оқушыны дамыту құралы ретінде”. Алматы, 2012 ж.
- 4 Бастауыш мектеп журналы 2015, 2016 жж.
- 5 Білім берудегі менеджмент. “Қазбаспасмз” 2004 ж. №1
6. Ұлт тағылымы. Ғылыми педагогикалық басылым. Алматы, 2004 ж. №1

Асауова Г.С., Наурызбаева Г.Н.
Бұқаржырау ауданы, «Айналайын» б/б КМҚК

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ІЗДЕНУШІЛІК ҚАБІЛЕТІН АРТТЫРУДАҒЫ ТИІМДІ ӘДІСТЕР

Мектепке дейінгі білім әрбір баланың жеке тұлға болып қалыптасуына ықпал етуі тиіс. Сондықтан да баламен жұмыс жасау үлкен жауапкершілікті талап етеді. Педагогикада балаларды оқытуға, тәлім-тәрбие беруге байланысты көптеген әдіс-тәсілдер бар. Қандай әдіске жүгінсек те, баланың қызығушылығын ояту, іс-шараларға мәжбүрлемей тарта білу педагог маманға жүктелетін жауапкершілік.

Мектеп жасына дейінгі балалардың зерттеу кеңістігінде тәжірибені дамыта түсу маңызды болып саналады. Бұл әдетте баланы оқуға итермелеу емес, оны оқыту процесіне қосу арқылы үйрету десек болады. Оқыту процесіндегі жобалық іс-шараларды қолдану кезінде барлық педагогтарға, соның ішінде мектепке дейінгі мекемелердегі тәрбиешілерге жүктелген міндеттерді шешудің жаңа және тиімді құралдарын қолдану қажет. Жобалық жұмыстар қазіргі күні ересектерге ғана емес, балаларға да қызықты әдістердің бірі болып есептеледі.

Мектепке дейінгі білім беру ісіндегі ғылыми-зерттеу тәжірибесінің кеңістігі балалардың өз бетінше ізденісін арттыра түсу үшін құнды. Әсіресе мектеп жасына дейінгі балалардың белгілі бір объектілерді бақылай отырып зерттеу жүргізуі, көрген, естіген ақпаратын жеңіл қорыта білуі маңызды. Жалпы балабақшадағы балалармен бірге жасалатын жобалық, зерттеу жұмыстарының негізгі мақсаты – шығармашылық тұрғыда ашылған, өз ойын еркін жеткізе білетін тұлға дайындау [1].

Бала объект емес, оны субъект деп қарау керек. Сондықтан да мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде зерттеу қызметін ұйымдастыруды тұлғаға бағытталған өзара әрекеттестік моделіне сәйкес ұйымдастырған жөн. Мектеп жасына дейінгі балалардың ғылыми-зерттеу жұмыстары олардың ата-аналарымен бірлесе отырып жүргізілгені абзал. Ол үшін алдымен жұмыс жоспарын талқылап алу керек. Әдетте ата-аналарға балаларын танымдық әдебиеттермен таныстыру, қолөнер туындыларын жасау секілді ұсыныстар тасталады [2].

Баланың табиғаты зерттеуге бейім келеді. Олар айналасындағылардың барлығын ұстап, байқап, тәжірибе жасап көргісі келеді. Сондықтан да мұндай жұмыстарды балалар арасында өткізу қызықты болатыны сөзсіз. Ал енді өзіміздің тарапымыздан балалармен жасалған

жұмысымызға тоқталып өтейік. Таяуда біздің балалар арасында «Құмды жолдар, сулы алақандар» атты ашық сабақ өткіздік. Ашық сабақтың негізгі мақсаты – балаларға құм мен судың қасиеттерін таныстыра отырып, олардың бойындағы әуесқойлық, байқағыштық тәрізді қасиеттерді дамыту болатын. Мақаламызға да осы ашық сабақ тақырыбын негіз етіп алдық.

Бұл әдістің бір ерекшелігі баланың сөздік қорын молайту мен ұсақ моторикасын дамытуда жатыр. Сол арқылы зейінін, есте сақтау қабілетін шыңдау да көзделді. Ашық сабақта қолданған тәсілдер бір жағынан баланы ұқыпты болуға баулиды. Себебі, құммен жұмыс істеу барысында балалар оны төкпей-шашпай, ұқыпты қолдануды үйренді.

Кез келген әдісті қолданысқа енгізбес бұрын балаларды міндетті түрде сергітіп алып отырған дұрыс. Мысалы, біз ашық сабақты бастамас бұрыс «Шаттық шеңберін» жасатып алдық.

Алақанды ашайық,
Күннің көзін жасайық!
Таза ауаға қол сермеп
Жүрек жылуын жасайық!
Мейрімділік шоғын біз
Қонақтарға шашайық!

Міне, осындай сергітуден соң жобамызды іске асыруға кірістік. Тәрбиеші мен балалар арасында үнемі байланыс орнап отырды. Мәселен, ашық сабақ кезінде Айгүл есімді қуыршақты кейіпкер етіп алдық. Қуыршақтың ойнап жүріп балшық суға құлап қалғанын көрсеттік. Осылайша балалардан ары қара не істеу керектігі сұралды. Балалар болса қуыршақты дереу шомылдыру керектігін жеткізді. Содан соң балалар қуыршақты шомылдыру үшін қажетті заттарды таңдады.

Тәрбиеші балалардан ең маңызды керекті зат не екенін сұрады. Балалардың барлығы «су» деп жауап берді. Міне, бұл жерден балалар мен тәрбиеші арасындағы диалогтың үзілмегенін көруге болады. Әрі қарай судың мөлдірлігі, түсі мен дәмінің жоқтығы, судың өз дыбысы болатыны жайлы айтылды. Осылайша балалар судың сипаты туралы ақпаратқа қанықты деуге толық негіз бар.

Одан әрі құммен жұмыс істеу әдісі жүргізілді. Құмның түсінің сарғылт болатыны, сусымалы екендігі, құрғақ әрі салқын болатыны жөнінде айтылды. Тәрбиешілер тарапынан құмды ауызға салуға болмайтыны, бір-біріне шашып ойнамау керектігі ескертілді. Бұл сабақ барысында да балалар құмның ерекшелігін, сипатын ажырата білді. Мысалы, құмның өзі сусымалы, құрғақ болып келсе, оған су құйған соң оның өзгеретінін аңғарды. Стақандағы толып тұрған суды түтікшемен үрлегенде бетінде көпіршіктердің пайда болатынын, ал оған құм салғанда бірден лас суға айналатынына тәжірибе жасау арқылы көз жеткізді. Жобаның мақсаты мектеп жасына дейінгі жастағы балалардың қоршаған ортаны танудағы ізденіс әрекеттерін жүзеге асыруының дайындығын қалыптастыру дегеніміз дұрысырақ болар [3].

Зерттеуге деген қызығушылықты қалыптастыру, балаларда ізденушілік және танымдық белсенділікке ұмтылуды дамыту, төрт негізгі сапаны дамыту: сыни тұрғыдан ойлау, шығармашылық, қарым-қатынас және ынтымақтастық, балалардың бойында қызығушылық пен өзіне деген сенімділікті ояту бүгінгі педагогтың алдында тұрған үлкен міндет десек болады [4].

Жоғарыда келтірілген тәсілдерді пайдалана отырып, мектепалды даярлық тобындағы балалардың жас ерекшеліктеріне байланысты психологиялық ерекшеліктері ескеріліп, жобаны жүзеге асырудың кезеңдік жоспары жасалды [5].

Кесте 1-Балалармен зерттеу жұмысы

Тәжірибе №1 «Сумен және құммен тәжірибе жасау»

Тәжірибелер барысында және ашық сабақ нәтижелері бойынша жасалған жұмыстары

Зерттеу үш кезеңде жүргізілді: дайындық, негізгі және қорытынды. Ашық сабақ барысында су мен құм тарихына байланысты қызықты әңгімелер, ертегілер, мақал-мәтелдер мен жаңылтпаштар айтылды. Айта кету керек, жобалық, шығармашылық және зерттеу іс-әрекеті барысында алынған білім мен дағдылар балалардың осы тақырып бойынша естіген білімдерінен маңыздырақ. Өйткені олар өз қолдарымен тәжірибе жасап көрді, заттың сипатын ұстап, сезе білді. Сонымен қатар, мектепке дейінгі білім беруде жобалық технологияны қолдану нәтижесінде балалар бүкіл тәрбие процесінің белсенді қатысушыларына айналады.

Әдебиеттер:

1. Жобалық әдісті енгізу - мектепке дейінгі білім беру мазмұнын жаңартудың бір бағыты. «Алаш айнасы» газеті. 9 қыркүйек 2021 жыл.
2. Балабақшада жобалау әдісінің маңыздылығы және жүргізілу әдісі. bilimdiler.kz. 22 ақпан 2017 жыл.
3. Балалармен бірге сумен тәжірибе жасау. Білімділер порталы.
4. Тәрбиеші мен бала арасындағы қарым-қатынас. «Ustaz tilegi» ғылыми-әдістемелік орталық. 13 ақпан 2019 жыл.
5. Ойын арқылы баланы оқыту және тәрбиелеу. «Білімді ел» басылымы, 2019 жыл.

Аскарова Г.А.

Жезқазған қаласы, «№21 ЖББОМ» КММ

ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ

Білім – теңіз, мектеп – кеме. Сол мектептің жүрегі-мұғалім. Әрбіріміз үшін білім нәрімен сусындап, оның құпиясын аша білу – күрделі де қиын іс. Осы білім теңізінде еркін жүздіру – бала жанының бағбаны мұғалімнің іс-әрекеті. Мұғалімнің бір-біріне және ешкімге ұқсамайтын

сабақтары келер ұрпақты заман талабына сай оқытып, тәрбие бермек. Бүгінгі таңда жер жүзінде білім саласындағы саясаткерлер мен мұғалімдер үшін ең маңызды болып отырғаны-»XXI ғасырда нені оқыту керек және XXI ғасырға оқушыларды қалай дайындайды?» деген мәселе.

Заманауи тәсілдің ең негізгі ерекшелігі - оқушылардың алған білімдерін жай ғана иеленіп қоймай, оларды орынды жерде қолдана білуіне басты назар аудару болып табылады, ал XXI ғасырда талап етілетін дағдылардың мәні осында. Сондықтан да қазір жаңа технологияларды меңгеру үшін ең басты қажетті құрал – білім. Осы тұста мақаланың тақырыбын «География сабағында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту» деп алдық. Функционалдық сауаттылықты PISA адамның қазіргі қоғамдағы толыққанды жұмыс істеуі үшін қажетті білім мен дағды ретінде түсінеді. География сабақтарында функционалдық сауаттылықтың бір саласы қалыптасады, яғни жаратылыстану бағыты бойынша функционалдық сауаттылықты қалыптастырады.

Қазіргі кезде білім берудегі негізгі мақсат - жан-жақты білімді, өмір сүруге бейім, іскер, өзіндік ой талғамы бар, адамгершілігі жоғары, қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру.

Оқушылардың білім сапасын көтеру барысында әрбір сабақта қолданатын оқытудың жаңа формалары мен техникалары-оқушылардың пәнге қызығушылығы мен ізденімпаздығын байқау қабілеттерін жетілдіруге, білім сапасын көтеруге мүмкіндік береді. Оқушылардың негізгі қызметі: сұрақтарды қолдану арқылы алынған ақпаратты тәуелсіз оқу және талқылау (әңгіме, пікірталас, дау); практикалық тапсырмалар; интернеттегі материалдарды іздеу және талқылау;ситуациялық және практикалық бағытталған міндеттерді шешу;тәжірибелер мен эксперименттер жүргізу. Сабақта оқушылардың танымдық белсенділігін дамыту мақсатында іскерлік және дидактикалық ойындарды қолдануға, шағын жобаларды әзірлеуге және жүзеге асыруға, турнирлер мен жарыстар ұйымдастыруға болады. Сабақта мәтінмен жұмыс ерекше орын алады. Сонымен қатар сабақтарда практикалық тапсырмаларды жиі қолдану өзінің оң нәтижесін береді.

Мысалы: оқылған мәтін бойынша схема құру: «Жер бедері», «Агроөнеркәсіптік кешеннің құрамы», «Отын-энергетикалық кешен» және т.б. Оқушылардың географиядан функционалдық дағдыларын қалыптастыруда, яғни бірқатар географиялық ұғымдардың анықтамасын оңай түсіну үшін, өздігінше интерпретация (жұмыс жүргізу және ой қорыту) жасай алу үшін, қажетті сандық мәліметті өздігінше тауып, есте сақтау үшін графиктер мен диаграммалар құру, оларды оқи білу үлкен көмек береді:

Абзацтардың жоспарлары мен тезистерін құру.

- Мәтінге нобай суретті құру.
- Статистикалық мәліметтермен, графиктермен, диаграммалармен, карталармен жұмыс.
- Ұсынылған мәтіндегі географиялық қателерді табу.
- Жетіспейтін сөздермен мәтін құрастыру.
- Сөзжұмбақ құрастыру. Оқушылар «материктер», «гидросфера», «ауа райы» тақырыптары бойынша өз еріктерімен сөзжұмбақтар жазады.
- Жердің табиғи ерекшеліктері туралы мәтінді талдау.
- Әр түрлі мазмұндағы карталарды оқу және талдау.

Оқушылар үлкен қызығушылықпен шығармалардан көркем мәтіндерді талдау қажет болатын тапсырмаларды орындайды. Нәтижесінде оқушыларға табиғи зонаны, географиялық объектіні анықтап, ауа-райын сипаттап, сол немесе басқа табиғи құбылыстың мәнін немесе себебін түсіндіруі керек.

Осындай тапсырмалар оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын дамытады. Оқушылардың функционалдық сауаттылығы мен пәнге деген қызығушылығын арттыру арқылы сыныпты сыни тұрғыдан ойлауға үйрету-басты міндеттеріміздің бірі болды. Ең бастысы сабақ мақсатын дұрыс қоя білген мұғалім ғана, күтілетін нәтижеге жете алады. Сол себепті деңгейлік тапсырмаларды жас ерекшеліктеріне сәйкес енгізу қажет. Кез-келген сынып топтық, жұптық жұмыс жасауға әбден машық.

Оқушылардың өз бетімен жүргізілетін жұмыстарының бірнеше түрлерін сабақ барысында әр кезеңінде ұйымдастыру қажет. Олар мыналар:

1. Оқулықпен жұмыс істеу - әсіресе жоғарғы сынып оқушыларымен жүргізілетін негізгі жұмыс түрі. Оқушылар статистикалық материалдарды, кесте, сызба-нұсқаларды талдау арқылы оқулықтағы білімдерін кеңейтіп, негізгі білімдерін жүйелейді (көбіне бұл жұмысты жаңа сабақты түсіндіру кезеңінде пайдаланған тиімді.)

2. Атласпен, картамен жұмыс істеу: география пәнінде атласпен, картамен жұмыс барлық сыныптарда жүйелі жүргізілуі тиіс. Географиялық нысандарды ажырату, олардың ерекшеліктерін, жату бағыттарын, орналасуын тек карта арқылы түсіндіруге болады. Сондай-ақ өнеркәсіп орталықтарын, олардың мамандану салаларын карта арқылы білуге болады.

3. Кескін картамен жұмыс: бұл жұмысты 6-шы сыныптан бастап үйрете беру керек. Себебі 7 сыныптағы материктер картасын кескін картаға салу кезінде оқушылар қатты қиналады. Ал бастапқы курсты оқу барысында оқушыларға түрлі-түсті бояу арқылы жер бедерінің азғантай бөліктерін салғыза отырып, олардың биіктіктерді ажырату, ойпаттардың, қыратүстірттердің, таулардың бояуларын қалыптастыру дағдыларын дамытуға болады. Сондай-ақ өзен - көлдерді картаға түсіру дағдылары да қалыптасады. Мысалы, төменде берілген кескін картаға Жер шарындағы материктердің шекараларын түсіріңіздер деген сияқты тапсырма беріп, оқушылардың жаһандық танымын қалыптастырса болады (сурет 1).

Сурет 1. Кескін карта

4. Географиялық есептер шығару, жаттығулар орындау: географияның бастапқы курсында географиялық есептер шығару арқылы оқушылардың қисынды ойлау дағдыларын дамытып, пәнаралық байланысты қалыптастыруға мүмкіндік береді. Мысалы қысым мен температура арасындағы байланысқа арналған есептер, географиялық градус торы арқылы жер бетіндегі қашықтықты анықтауға арналған есептер құрастыруға болады.

5. Кестелерді толтыру. Кесте толтыру арқылы оқушылардың салыстыру, нақтылау, ойлау қабілеттері дамиды. Мысалы, төменде берілген кестеде оқушылар топырақ түзуші факторларды салыстыра отырып белгілейді. Бұл оқушының функционалдық сауаттылығын қалыптастыруда септігін тигізеді.

6. График, профиль, диаграммалар сызу: 6-шы сыныптан бастап температура графигін салу, бағандық диаграмма арқылы жылдық жауын-шашынның айлар бойынша таралуын сыздырту – оқушыларды төзімділікке, ыждаһаттылыққа тәрбиелейді. Сондай-ақ 9-шы сыныпта статистикалық материалдарды пайдалана отырып, шеңберлік, сызықтық, нүктелік диаграмма сызу арқылы білім, білік дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Мысалы, 2 кестедегі мәліметтерді пайдалана отырып, диаграмма сызу қажет болады.

7. Қосымша әдебиетпен жұмыс. Қосымша Пайдаланған әдебиеттердің ішінде саяхатшылардың өмір – тарихы, зерттеулері, қызықты әңгімелер оқу арқылы оқушылардың жан-жақты дамуына, дүниетанымының артуына мүмкіндік туындайды. Қоршаған әлемде, табиғатта болып жатқан құбылыстарды түсініп, салыстырып, жүйелейді.

География – жаратылыстану ғылымдарының негізгі саласы ретінде, жаратылыстану ғылымдарының рөлі туралы қорытынды жасауды талап ететін тиімді жұмыс жасауға, ғылымдағы түсініктемелерді өмірлік жағдаяттарға тікелей қолдануға дайын оқушыларды дайындауға негіз бола алатын пән. Бұл ретте педагогтар функционалдық сауаттылықты дамытудың нәтижелі

болуы үшін оқушыларға алған білімдерін практикалық жағдайларда тиімді және әлеуметтік бейімделу процесінде сәтті пайдалануға мүмкіндік беретіндей құзыреттіліктерді бойларына сіңірте алуы қажет. Ол үшін педагог оқытудың инновациялық әдістерін, қазіргі заманғы білім беру және ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалануы қажет. Біз саралап көрсеткен оқулықпен жұмыс, атласпен, кескін картамен жұмыс, географиялық есептер шығару, кестелер толтыру, диаграмма құру, қосымша әдебиетпен жұмыс әрбір география сабағында оқытудың жаңа инновациялық технологиялары арқылы ұтымды ұйымдастырылса, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту процесі үнемі ұтымды жүрмек.

Қорыта айтқанда, функционалды сауатты оқушыны тәрбиелеу педагог үшін де, қоғам үшін де маңызды болып табылады. Өйткені функционалды сауатты тұлға болашақта өзіне міндеттелген білік, білім, дағдыны игеріп, сыни тұрғыдан ойлау негіздерін қалыптастырып, оны ары қарай дамыта алады. Алған білімдерін өмірлік азық ретінде пайдалана алады.

Әдебиеттері:

1. Қазақстан Республикасында 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасы. Астана. 2004. 3-4б.
2. Б.А. Тұрғынбаева. Мұғалімнің шығармашылық әлеуметін біліктілікті арттыру жағдайында дамыту: теория және тәжірибе. Алматы. 2005, 174 б.

Аскарова Б.Т.

Қарағанды қаласы, «Шәкәрім атындағы гимназиясы» КММ

ОҚУ ЖӘНЕ ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫНИ ОЙЛАУДЫ ДАМУ

«Екінші буынның білім беру стандарттарының түбегейлі айырмашылығы-олардың білім беру нәтижелеріне бағдарлануы». Қазіргі уақытта мектеп белгілі бір субъективті тәжірибесі бар, үнемі өзгеріп отыратын әлем жағдайында жүре алатын еркін, дамыған және білімді тұлғаны тәрбиелеуге арналған.

«Оқу процесі оқушылардың құзыреттілігінің аспаптық негізін құрайтын білім, білік және дағды жүйесін игеру ретінде ғана емес, сонымен бірге тұлғаны дамыту, рухани-адамгершілік және әлеуметтік тәжірибе алу процесі ретінде де түсініледі».

Сонымен, жалпы білім беру бағдарламаларын жүзеге асырудың негізгі талаптарының бірі – мұғалімнің жеке тұлғаға бағытталған сабақты жобалауы. Мұндай сабақты құрудың негізгі шарттары-даралықтың, өзгермеліліктің, ашықтықтың басымдығы.

Осылайша, педагогикалық қызметінде жаңа әдістер мен заманауи жалпы білім беру технологияларын қолдану қажеттілігі туындады. Ойлау процесі тапсырма немесе проблема туындаған кезде басталады, оны шешудің дайын әдісі жоқ. Егер бір нәрсені түсінуге, бір нәрсені түсінуге деген ұмтылыс болса, онда бұл жерде ойлау туралы да айтылады.

«Кейде барлық жауаптарды алдын-ала білуден гөрі сұрақтар қою жақсы». Дж. Тэрбер.

Бастауыш сынып оқушыларының ойлау әрекетін қалыптастыруда оң нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік беретін инновациялық әдістердің бірі-сыни ойлауды дамыту технологиясы.

Сыни тұрғыдан ойлау-бұл талқыланатын мәселе бойынша өз ұстанымын қабылдау және оны негіздеу мүмкіндігі, әңгімелесушіні тыңдау, дәлелдерді мұқият қарастыру және олардың логикасын талдау мүмкіндігі.

«Сыни ойлауды дамыту» технологиясын XX ғасырдың 80-ші жылдарында американдық мұғалімдер Джинни Стил, Кертис Мередит, Чарльз Темпл және Скотт Уолтер жасаған.

Сыни тұрғыдан ойлау дегеніміз-балалардың қызығушылығының көрінісі, белгілі бір мәселе бойынша өз көзқарасын дамыту, оны логикалық дәлелдермен қорғау және зерттеу әдістерін қолдану.

Бізде технология 90-шы жылдардың соңынан белгілі. Ол Дж. Пиагеттің баланың ақыл-ой дамуының кезеңдері туралы, Л. С. Выготскийдің проксимальды даму аймағы туралы және баланың оқуы мен жалпы дамуының ажырамас байланысы туралы, К. Поппер мен Р. Полдың сыни ойлауды қалыптастыру және дамыту негіздері туралы идеялары мен ұстанымдарына негізделген. және т. б.

Бұл технология сабақта үш кезеңнен (кезеңдерден) тұратын негізгі модельді қолдануды қамтиды: шақыру кезеңдері, түсіну кезеңдері және рефлексия кезеңдері.

Технология оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту, келесі білім беру нәтижелеріне қол жеткізуге бағытталған:

- ✓ әр түрлі білім салаларында өсіп келе жатқан және үнемі жаңартылып отыратын ақпараттық ағынмен жұмыс істей білу;
- ✓ ақпаратты біріктірудің әртүрлі тәсілдерін қолдану;
- ✓ сұрақ қою, гипотезаны өз бетінше тұжырымдау;
- ✓ мәселелерді шешу;
- ✓ әр түрлі тәжірибені, идеялар мен идеяларды түсіну негізінде өз пікіріңізді дамыту;
- ✓ өз ойларын (ауызша және жазбаша) басқаларға қатысты анық, сенімді және дұрыс білдіру;
- ✓ өз көзқарасыңызды дәлелдеңіз және басқалардың көзқарастарын ескеріңіз;
- ✓ өз бетінше оқумен айналысу қабілеті (академиялық ұтқырлық);
- ✓ өзіне жауапкершілік алу;
- ✓ бірлескен шешім қабылдауға қатысу;
- ✓ басқа адамдармен сындарлы қарым-қатынас құру;
- ✓ топта жұмыс істей білу және т. б.

Технологияның ерекшелігі оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту:

- пәннен тыс сипат;
- технологиялылығы;
- ақпаратты игеру және рефлексивті және коммуникативті қабілеттерін дамыту;
- мәтінмен жұмыс істеу және мәтін туралы қарым-қатынас дағдыларының үйлесімі;
- адамның өзін-өзі тәрбиелеу құралы ретінде мәтінмен жұмыс істеу тәсілдерін қолдану.

Бірінші кезең-қарсыласу-міндеттері (функциялары) мынадай:

Мотивациялық (жаңа ақпаратпен жұмыс істеуге шақыру, жаңа тақырыпқа қызығушылықты ынталандыру).

Ақпараттық (тақырып бойынша бар білімді "бетіне" шақыру.

Қарым-қатынас (жанжалсыз пікір алмасу).

Екінші кезең – ұғыну-қойылған мәселені шешу стратегиясын іздеу және нақты қызмет жоспарын жасау; әзірленген шешу жолын іске асыру бойынша теориялық және практикалық жұмыс. Кезең функциялары:

- Ақпараттық (тақырып бойынша жаңа ақпарат алу).
- Жүйелендіру (алынған ақпаратты жіктеу).
- Мотивациялық (зерттелетін тақырыпқа қызығушылықты сақтау).
- Үшінші кезең-Рефлексия: (рефлексия) функциялары:
- Коммуникациялық (жаңа ақпарат туралы пікір алмасу).
- Ақпараттық (жаңа білім алу).
- Мотивациялық (ақпараттық өрісті одан әрі кеңейтуге шақыру).
- Бағалау (жаңа ақпарат пен қолда бар білімнің арақатынасы, өз ұстанымын әзірлеу, процесті бағалау).

Әр кезеңнің өзіндік әдістемелік әдістері мен әдістері бар, олар кезеңнің міндеттерін орындауға бағытталған. Оларды біріктіре отырып, мұғалім сабақтарды оқушылардың жетілу деңгейіне, сабақтың мақсатына және оқу материалының көлеміне сәйкес жоспарлай алады. Техниканы біріктіру мүмкіндігі мұғалімнің өзі үшін де маңызды емес – ол осы технологияны қолдана отырып, оны өз қалауына, мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес бейімдей отырып, өзін еркін сезіне алады. Әдістерді біріктіру технологияны қолданудың түпкі мақсатына қол жеткізуге көмектеседі оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту – балаларға тәуелсіз және сауатты ойшылдар бола алатындай және өмір бойы оқуға қуанышты болатындай етіп осы технологияны өз бетінше қолдануға үйрету.

Мұғалімнің рөлі-оқушыларды тынымсыз білімге ынталандыратын және оларға өнімді ойлау дағдыларын қалыптастыруға көмектесетін ойлы көмекші болу.

Сыни ойлау, ең алдымен, пікірталастарда, жазбаша жұмыстарда және мәтіндермен белсенді жұмыста қалыптасады. Оқу және жазу-біз ақпаратты алатын және беретін негізгі процестер, сондықтан мектеп оқушыларына тиімді оқып, жазуды үйрету керек. Бұл ойластырылған, нәтижелі оқу туралы, оның барысында ақпарат талданады және маңыздылығы бойынша бағаланады.

Мәтін бөлінеді басым рөлі: оның оқиды, мазмұндайды, талдайды, сайып келгенде, қорытындылайды.

Оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту технологиясы оқушының жеке өсуіне мүмкіндік береді, баланы адамзаттың рухани тәжірибесімен таныстырады, оның ақыл-ойы мен даралығын дамытады. Технология білім беру саласындағы көптеген мәселелерді шешуге ашық. Бұл арнайы әдістер мен стратегиялардың жиынтығы, оларды қолдану студенттердің оқу мақсаттарына жету үшін тәуелсіз және саналы іс-әрекетін қамтамасыз ету үшін оқу процесін құруға мүмкіндік береді. Оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту мұғалімге пассивті тыңдау мен қайталауды оқушылардың білім беру процесіне белсенді қатысуына ауыстыруға және сол арқылы сабақтың тиімділігін арттыруға көмектеседі.

Жас ұрпақтың сыни ойлауын қалыптастыру қажеттілігі неде? Мұның себептері:

Сыни тұрғыдан ойлау тәуелсіз. Бұл әр оқушыға өз бағаларын, идеялары мен сенімдерін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Оның үстіне, әр бала оны айналасындағы адамдарға тәуелсіз жасайды. Егер ол жеке сипатта болса, ойлауды сыни деп атауға болады. Оқушы ойлануға Және барлық сұрақтарға, тіпті ең қиын сұрақтарға жауап табуға жеткілікті еркіндікке ие болуы керек. Егер адам сыни тұрғыдан ойласа, бұл оның сұхбаттасушысының көзқарасымен үнемі келіспейтінін білдірмейді. Бұл жағдайда ең бастысы-адамдар ненің жаман, ненің жақсы екенін шешеді. Осылайша, тәуелсіздік ойлаудың сыни түрін сипаттаудың алғашқы және, мүмкін, маңызды ерекшелігі болып табылады.

Алынған ақпарат сыни ойлаудың бастапқы нүктесі болып саналады, бірақ түпкілікті емес. Білім мотивацияны құруға мүмкіндік береді. Онсыз адам сыни ойлауды бастай алмайды. Басында күрделі ой пайда болуы үшін адамның миы деректердің, теориялардың, тұжырымдамалардың, мәтіндер мен идеялардың үлкен көлемін өңдеуі керек. Бұл кітап, оқу және жазусыз мүмкін емес. Оларды пайдалану міндетті. Оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту технологиясын қолдану оқушыға ең күрделі ұғымдарды қабылдауға, сондай-ақ оның жадында әртүрлі ақпаратты сақтауға мүмкіндік береді.[2]

Сыни түрдегі ойлаудың көмегімен студент мәселені тезірек қоюға және шешуді қажет ететін мәселені түсінуге қабілетті. Адам табиғаты бойынша өте қызықты. Жаңа нәрсені

байқай отырып, біз әрқашан оның не екенін білуге тырысамыз. Американдық мұғалімдер әзірлеген технологияны қолдану кезінде студенттер мәтіндерді талдайды, мәліметтер жинайды, қарама-қарсы көзқарастарды салыстырады, ал ұжымда мәселені талқылау мүмкіндіктерін пайдаланады. Балалар өздерін қызықтыратын сұрақтарға жауап іздейді және оларды табады.

Сыни тұрғыдан ойлау сенімді дәлелдерді білдіреді. Бұл жағдайда адам шешімді негізделген және ақылға қонымды тұжырымдармен нығайта отырып, жағдайдан өз жолын табуға тырысады.

Әдебиет:

1. С. И. Заир-Бек, И. В. Муштавинская. Сабақта сыни ойлауды дамыту: мұғалімге арналған нұсқаулық. – М.: Білім, 2004.
2. Е. А. Козырь. РКМРР технологиясының әдістерінің сипаттамасы. // газ. "Орыс тілі", 2009, №7.
3. М. О. Загашев, С.И. Заир – Бек. Сыни тұрғыдан ойлау: даму технологиясы: Мұғалімге арналған нұсқаулық – Санкт-Петербург; "Дельта" Альянсы, 2003.
4. Пиажет ж. баланың моральдық пікірі. М.; АК, 2006.
5. Селевко г. К. Заманауи білім беру технологиялары М. халықтық білім беру. 1998.

Асқарбаева С.Р.

Бұқар - жырау ауданы, Доскей ауылы «Ақбота» б/б КМҚК

РӨЛДІК ОЙЫНДАРДЫ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТҮЛҒАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРЫН ДАМУ

Әрбір қалыпты адамның өмірі басқа адамдармен байланыста болады. Қарым – қатынас қажеттілігі - адамның маңызды қажеттіліктерінің бірі. Басқа адамдармен қарым - қатынас ең өткір және стресстік тәжірибені тудырады. Бала кезіндегі тұлғааралық қатынастардың рөлі әсіресе үлкен, өйткені кішкентай бала үшін оның басқа адамдармен қарым - қатынасы әр түрлі тәжірибенің қайнар көзі ғана емес, сонымен бірге оның жеке басының, адами дамуының басты шарты болып табылады.

Балабақша - бұл алғашқы әлеуметтік - психологиялық қауымдастық, бірінші "балалар қоғамы", ол отбасымен бірге мектеп жасына дейінгі баланың жеке басының қалыптасуына әсер етеді. Топта жеке тұлғаның қалыптасуы көбінесе оның мүшелері арасында қандай қарым - қатынастың дамуына байланысты, сондықтан мектеп жасына дейінгі балалардың тұлғааралық қатынастарының ерекшеліктерін зерттеу маңызды.

Ойын әрекеті - мектеп жасына дейінгі балалардың тұлғааралық қатынастарын қалыптастыру және дамыту мақсатында қолдана алатын іс-шаралардың бірі. Өйткені, ойын өзгешелік болуы ойдан шығарылған қиялын дамыту және қызметтің нәтижесіз сипаты екенін білдіреді. Ойынның ерекшелігін талдай отырып, қарым - қатынас пен өзара әрекеттесу оның балалық шақта пайда болуы мен өмір сүруінің қажетті шарты ретінде ерекшеленеді, бұл ойынды мазмұнды байланыс ретінде қарастыруға мүмкіндік береді. Ойын диалогы, түсіну тәсілі, мағынасына ену, әңгімелесушінің ниеті ретінде қарастырылады.

Ойын барысында ойыншыға тек өз сезімдеріне қол жетімді, және ол "рөлге енгеннен кейін" оған өз рөлінің сезімдері ғана емес, сонымен бірге әрекет пен әсердің бірлігімен біріктірілген серіктестердің сезімдері де ашылады. Бала бір немесе басқа рөлді ойнағанда, ол жай ғана басқа біреудің жеке басына берілмейді; рөлді қабылдап, оған кіре отырып, ол өзінің жеке басын кеңейтеді, байытады, тереңдетеді. Осы тұрғыдан баланың жеке басын, оның рөлі негізделеді мәні ойын дамыту үшін ғана емес, қиял, ойлау, ерік және тұлғаның тұтас және оның өмірдегі рөлі бір - бірімен тығыз байланысты.

Балабақша топтарында қазірдің өзінде жеткілікті күшті сайлау қатынастары бар. Балалар құрдастарының арасында әр түрлі позицияға ие бола бастайды. Әдетте, кейбір балалардың басқаларға қарағанда артықшылығы "көшбасшылық" ұғымымен байланысты. Көшбасшылық мәселесі әлеуметтік психологиядағы маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Ересектер екі жақты қарым - қатынаста көмектесе алады: біріншіден, көрнекі мысалдар мен түсіндірмелерде әлеуметтік дағдыларды үйрету; екіншіден, балаларға құрдастарымен сәтті қарым - қатынас тәжірибесін алуға мүмкіндік беретіндей етіп жағдай жасау. Бұл бағыттарды жүзеге асыру ең оңай шару емес, өйткені ғылыми және әдістемелік әдебиеттерде мектеп жасына дейінгі балалардың тұлғааралық қатынастарын дамытудың нақты тұжырымдалған педагогикалық шарттары жоқ. Тақырыптың маңыздылығы мектеп жасына дейінгі балалардың тұлғааралық қарым - қатынасы театр ойынында қалай дамитынын көрсету. Мәселен, мектеп жасына дейінгі балалардың тұлғааралық қарым - қатынасын қалыптастырудың театрландырылған ойынмен байланысты. Мектепке дейінгі жаста топтан тыс қарым - қатынастың 2 түрі болады – танымдық және жеке.

Мектеп жасына дейінгі (3-5 жас) бірінші жартысында баланың ересек адаммен топтан тыс қарым - қатынасының танымдық формасы пайда болады. Ол ересек адамға көптеген сұрақтар қоя бастайды. Сондықтан бұл жастағы балаларды көбінесе «Неге» (почемучки) деп атайды. Бұл мәселелер өте алуан түрлі және әлем, табиғат, қоғам туралы білімнің барлық салаларын қамтиды. Баланың ересек адамнан естігендерінің және өзі көргендерінің бәрі тәртіпке келтіруге, тұрақты қарым - қатынас орнатуға тырысады.

Сондықтан баланың ересек адаммен қарым - қатынасы танымдық сипатқа ие. Ересек адам баланың алдында жаңа сапада - жаңа білім көзі ретінде, "бәрін білетін", күмәнді шешуге және сұрақтарға жауап беруге қабілетті ересек адам ретінде әрекет ете бастайды. Ересектермен осындай қарым - қатынас барысында қоршаған ортаға тікелей қатысы жоқ тақырыптар талқыланғандықтан, қарым - қатынас алғаш рет қосымша сипатқа ие болады. Алайда, табиғи, физикалық құбылыстар әлемі көп ұзамай балалардың мүдделеріне сәйкес келмейді. Олар адамдар арасында болып жатқан оқиғаларды көбірек тарта бастайды.

Мектеп жасына дейінгі ең маңызды құрал ол – қиял. Қиял суреттер мен идеялар тұрғысынан әрекет етеді. Бала ойында қиялды жағдай жасайды, фантастикалық әңгімелер жазады, өзі ойлап тапқан кейіпкерлермен бөліседі. Мектеп жасына дейінгі балалық шақта оның мінез - құлқының алдын – ала бейнесі жасалады. Жалпыланған ереже немесе ойын рөлі белгілі бір адамның іс – әрекеті түрінде берілуі мүмкін мінез – құлық реттеуші ретінде әрекет етеді. Бала оны осы үлгімен салыстыра отырып, мінез – құлық игере бастайды және басқарады. Мектеп жасына дейінгі бала өзінің не істейтінін және не істемейтінін түсіне бастайды, ол өзінің іс - әрекетін ғана емес, сонымен қатар ішкі сезімдерін - қалауларын, көңіл – күйін және т. б. түсінеді.

Ойын және білім беру саласында мектеп жасына дейінгі баланың қиял да, ерікті мінез – құлық та әр түрлі іс – әрекеттерінде дамиды және көрінеді. Мектеп жасына дейінгі балалық шақта ойын нәтижелі іс – әрекеттен басқа, оқу іс-әрекеті дами бастайды.

Сонымен, мектеп жасына дейінгі балалар функционалды байланыстар негізінде қалыптасқан күрделі жалпылауды түсінеді. Мысалы, бұрын олар "киім" ұғымы әртүрлі заттарды білдіреді: күрте, көйлек, жейде, шалбар және т. б. Енді олар ойыншықтар, жиһаздар, ыдыс – аяқтар адамның қолымен жасалғанын түсінеді. Балалар тірі және жансыз табиғат арасындағы қатынастардың негізгі түрлері туралы түсініктерін кеңейтеді. Мектеп жасына дейінгі бала бұлшықет күштерін саралауға қабілетті. Сондықтан дене шынықтыру сабақтарында ол әртүрлі жаттығуларды жасай алады. Осы кезеңде бала жай ғана ойлап таппайды, ол өзінің қиял әлеміне сенеді. Кеңес психологтары Л. С. Выготский және А. В. Запорожец мектеп жасына дейінгі баланың ситуациялық мінез – құлықтан іс - әрекетке көшетінін бірнеше рет атап өткен болатын. Алайда, мұндай шешімдер балалар жеткілікті ойлау құралдарын қолданған жағдайда ғана дұрыс болады. Сонымен, ойлау мен қабылдау бір - бірімен байланысты, олар визуалды – бейнелі ойлау туралы айтады. Мектеп жасына дейінгі балалар өте күрделі мәселелерді дұрыс талқылап, шеше алады. Балалар негізгі түстер мен олардың реңктерін ғана емес, сонымен қатар аралық түсті реңктерді де, түрлі пішіндерді атайды. Алайда, егер балалар пішіні мен олардың кеңістіктік

орналасуының сәйкес келмеуіне тап болса, объектілердің кеңістіктік жағдайын талдауда қиындықтарға тап болуы мүмкін. Бұл әр түрлі жағдайларда қабылдау мектеп жасына дейінгі балалар үшін белгілі қиындықтар тудыратындығын көрсетеді, әсіресе егер олар бір уақытта бірнеше түрлі және бір уақытта қарама – қарсы белгілерді ескеруі керек.

Қабылдау объектілердің күрделі формаларын талдаумен сипатталады; ойлаудың дамуы ойлау құралдарын игерумен бірге жүреді (схемалық идеялар, күрделі идеялар, өзгерістердің циклдік идеялары); жалпылау қабілеті, себептік ойлау дамиды.

Әдебиеттер:

1. А. Г. Рузской. Развитие общения дошкольников со сверстниками. М.: Педагогика, 1989.
2. Смирнова Е.О., Гударева О.В. Состояние игры современных дошкольников. Психологическая наука и образование, 2005г
3. Қ. Әбдібекқызы «Оқушылардың көркем шығармашылық қабілетін дамыту». Алматы: «Рауан».
4. Қыдыршаев А. «Балалардық жас ерекшеліктерін ескеру». «Ұлағат», 2000 жыл.
5. Овчарова Р.В. «Детская психология». М., 1999 жыл.
6. Крутецкий А.В. «Жас және педагогикалық психология». Алматы, 1979 жыл.

Асташкина Н.В.

КГУ «Общеобразовательная школа № 6», г. Шахтинск

ФОРМИРОВАНИЕ ВЫЧИСЛИТЕЛЬНЫХ НАВЫКОВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ И ФИЗИКИ.

«Счёт и вычисления – основа порядка в голове».

И.Г. Песталоцци

Данная тема актуальна, так как устные и письменные вычисления необходимы в жизни каждому человеку. Формирование вычислительных умений и навыков считается одной из самых «трудоемких» тем.

Вычислительные навыки рассматриваются как один из видов учебных навыков, функционирующих и формирующихся в процессе обучения. Они входят в структуру учебно-познавательной деятельности и существуют в учебных действиях, которые выполняются посредством определенной системы операций. В зависимости от степени овладения учеником вычисления выступают как умение или навык, которые имеют такие качества, как правильность, осознанность, рациональность, обобщенность, автоматизм и прочность.

Формирование вычислительных навыков, обладающих названными качествами, обеспечивается построением курса математики, физики, химии и использованием соответствующих методических приемов.

О сформированности любого умственного действия можно говорить только тогда, когда обучающийся сам, без вмешательства со стороны, выполняет все операции, приводящие к решению. Обучающийся кроме воспроизведения табличных значений должен уметь вычислять и более сложные примеры, анализируя и синтезируя различные приёмы счета.

Вычислительные навыки достигают высшего уровня своего развития лишь в результате длительного процесса их формирования. Полезен практический принцип «**повторение без повторения**», когда при отработке навыка не заучивается одно и то же действие, а постоянно изменяется вид заданий, алгоритм выполнения задания. При этом важно, чтобы ученик осознанно выполнял действия.

Формирование вычислительных умений и навыков – это сложный длительный процесс, его эффективность зависит от индивидуальных особенностей обучающегося, уровня его подготовки и организации вычислительной деятельности.

Сегодня я рассмотрю тему в трёх направлениях.

1. Формирование навыков устного счёта.

Устные вычисления имеют большое образовательное, воспитательное и практическое и чисто методическое значение. Помимо того практического значения, которое имеет для каждого человека, умение быстро и правильно произвести несложные вычисления «в уме», устный счет всегда рассматривается как одно из лучших средств углубления приобретаемых детьми на уроках естественно-математического цикла теоретических знаний.

Упражнениям в устном счете всегда придавалось также воспитательное значение: считалось, что они способствуют развитию у детей находчивости, сообразительности, внимания, развитию памяти детей, активности, быстроты, гибкости и самостоятельности мышления, развивают логическое мышление учащихся, творческие начала и волевые качества, наблюдательность и вычислительную зоркость, способствуют развитию речи учащихся, если с самого начала обучения вводить в тексты заданий и использовать при обсуждении упражнений научные термины.

В этом разделе я поделюсь некоторыми способами и приёмами формирования навыков устного счёта, которые применяю как на уроках, так и вне их на протяжении многих лет, я их называю «Умственной гимнастикой».

- *Ежеурочные устные упражнения на каждом занятии, не зависимо от темы занятия.*

Необходимо найти задания на 3-5 минут, которые необходимо выполнять устно. Например, некоторые задания, применяемые мной на последних занятиях.

Вычислите устно.

а) 5^3 ; б) $(\frac{1}{5})^3$; в) 5^{-3} ; г) $(\frac{1}{5})^{-3}$; д) $5^{\frac{1}{3}}$.

Представьте число в стандартном виде:

а) 0,0000004128; б) 123458967; в) 0,0012; г) 17900.

Обязательно при выполнении подобных заданий прошу не только вычислить, но и сформулировать правило нахождения значения. Назвать различия и сходство выполнения действий.

- *Запоминание.*

Если кто-то из обучающихся не может запомнить какую-либо формулу, можно записывать её на доске сверху и сбоку, оставлять в течение нескольких занятий, не обращая на неё внимание учеников. Такой приём помогает запомнить формулу автоматически, потому что взгляд обучающегося будет постоянно возвращаться к доске.

- *Применение игр.*

Игра «Запомни числа», «Запомни физическую величину», «Пропусти число». И многие другие игры, имеющиеся в арсенале каждого преподавателя.

Игры можно применять как минутки разгрузки на занятии.

- *Задания с окошечками.*

Такие задания можно выполнять как устно, так и письменно.

- $(4 + x)^2 = \square + 8x + x^2$;

- Закон Ома для участка цепи. $U = \square R$; $R = \frac{\square}{I}$

Для более успешного повторения, а часто и усвоения материала, можно на начальном этапе разрешить пользоваться формулами. В дальнейшем для закрепления желательно приготовить задания – тренажёры, где действий будет намного больше и действия будут предлагаться разной степени сложности.

- *Исправь ошибку.*
- *Устные упражнения.*

Здесь применяем упражнения самых различных видов, насколько позволяет фантазия преподавателя и обучающихся.

Из моей практики могу привести следующие примеры: счёт змейкой – когда задания выполняются поочерёдно обучающимися по рядам или по вариантам, причем последующее задание выполняется с результатом предыдущего. Например:

$$\bullet \log_2 16 = x; \log_x 16 = y; y^{-3} = a; a^{\frac{1}{3}}.$$

2. **Формирование навыков письменного счёта.**

- *Задания – тренажёры.*

Эти задания могут иметь самый различный вид: карточки с заданиями, таблицы с заданиями; задания – змейки и др. Основным условием является наличие в них значительного количества примеров различной сложности, но которые решаются очень быстро.

Например.

Задание по теме «Закон Ома для полной цепи».

R	I	r	ε
5 Ом	3 А	1 Ом	
8 Ом		2 Ом	12 В
	3 А	1 Ом	24 В

- *Задания – змейки.*

Найдите неопределённый интеграл.

1. $\int \sin x dx = f(x) + C; \int (3x + f(x)) dx = g(x) + C;$
2. $\int (2e^x + g(x)) dx = h(x) + C; \int (3^x + h(x)) dx.$

• *Можно предложить обучающимся интернет – тренажёры для закрепления навыков дома.*

<https://interneturok.ru/subject/algebra/class/10>.

• *Домашние задания – тренажёры презентации.*

• *Тренировочные задания в программе bilimal.kz.*

• *Математические и физические диктанты с применением самопроверки, взаимопроверки. Здесь же применяю тесты с альтернативным ответом. Особенно в случае, когда необходимо проверить теоретический материал.*

Тест содержит 10 заданий. Обучающийся даёт ответ «Да», если считает, что задание выполнено верно и «Нет», если не верно.

Можно предложить самопроверку в виде графического ответа. В этом случае обучающийся даёт ответ «л», если считает, что задание выполнено верно и «_», если не верно. После выполнения задания можно вывести на экране правильный ответ. Например, в виде _л_л_л_л_л.

Первая цель при использовании данного вида работы – проверка уровня готовности обучающихся к дальнейшей работе.

Вторая цель: научить слышать и понимать язык математики и физики.

3. **Привлечение обучающихся к подготовке и проведению вычислительных заданий.**

- *Творческие задания и конкурсы.*

Всегда найдутся учащиеся, которые захотят выступить в роли учителя на уроке и придумать какие-либо задания для своих одноклассников. Здесь важно не только поддержать инициативу, направить их действия в нужном направлении, помочь в составлении задания, но и обязательно включать их в проводимые уроки.

- *Исследовательские работы.*

Такой вид работы будет продолжением предыдущего этапа. При выполнении исследовательских работ можно предложить ребятам индивидуально или в малых группах обобщить уже имеющийся материал, более глубоко изучить и представить изучаемые темы. В процессе исследования обучающиеся формируют и развивают навыки анализа, синтеза, коммуникативные компетенции, сохраняя свою индивидуальность.

Заключение.

Прививая любовь к вычислениям, учитель помогает обучающимся активно действовать с учебным материалом, пробуждает у них стремление совершенствовать способы вычислений и решения задач, заменяя менее рациональные более современными. А это важнейшее условие сознательного освоения материала.

Формирование вычислительных навыков у обучающихся в процессе изучения ими математики – это длительный процесс, и является одной из актуальных задач, стоящих перед преподавателем математики в современной школе.

Список литературы

1. Данилов. И.К. Об игровых моментах на уроках математики // Математика в школе. – 2005.- №1.
2. Минаева С. Формирование вычислительных умений в основной школе // Математика в школе.- 2006.- №2.
3. Сайты интернета
korkino-school3.ucoz.ru>Nikolaeva_O.L..htm
nsportal.ru>...vychislitelnykh-navykov-na...matematiki
festival.1september.ru>Развитие вычислительных навыков
CoolReferat.com>...вычислительных_навыков_на_уроках...
referat.yabotanik.ru>...vychislitelnykh-navykov-na...

Асылбекова Б.К.

КГУ «ОШ№4» г.Темиртау

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СТРАТЕГИИ АКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

«Люди перестают мыслить, когда они перестают читать», - сказал великий французский мыслитель Дани Дидро много лет назад. Актуальны эти слова и сейчас, так как привитие интереса детей к чтению решает ряд воспитательных, образовательных и развивающих задач обучения и воспитания.

Моя цель – вовлечение каждого ученика в активную познавательную и творческую деятельность. Этого можно добиться, используя новые технологии, необходимые для активной мыслительной деятельности и развития речи учащихся.

Для этого я выделила следующие задачи:

Умение извлекать информацию из разных источников;

Умение читать таблицы, несплошные тексты, схемы, условные обозначения и уметь применять их при подготовке собственных текстов;

Реализация различных стратегии чтения при работе с текстом.

Использование на уроках русского языка и литературы активных приемов обучения будет способствовать развитию у учащихся интереса к чтению, творческого подхода и практической реализации.

Включение новых приемов и стратегии делает процесс обучения интересным и занимательным, создаёт у детей бодрое рабочее настроение, облегчает преодоление трудностей в усвоении учебного материала. Учащиеся за эти годы без особых проблем выполняют следующие задания, такие как: «Составление кластера», «Мозговой штурм», «ПОПС-формула, Синквейн, «Толстые» и «тонкие» вопросы .

Так с чего мы начинаем изучать произведение? С биографии писателя, и прием, который я здесь использую -это хронологические таблицы, что позволяет учащимся выделять основные даты, связанные с главными фактами, которые долго храниться в памяти учащихся.

Используя статью-биографию великого поэта, составьте хронологическую таблицу «Жизнь и творчество поэта».

годы				
события				

Современный мир заполнен несплошными текстами: билборды, рекламные щиты, приглашения на презентации, билеты, квитанции, планы.

Например в Суммативном оценивании за раздел «Вода-источник жизни» я использовала следующее задание:

Внимательно рассмотрите плакат, составьте 7 лозунгов по данной теме.

Задание для работы с несплошным текстом: Изучите буклет и составьте по нему 5 вопросов, на которые можно найти ответы в данной информации. Я заметила, что учащиеся творчески подходят к выполнению данных заданий и здесь лидируют ученики, с низкой мотивацией к обучению.

Работая над большим текстом, очень важно, чтобы ученик для себя вырезал то главное, что определяет суть текста. Для этого я использую подобные задания. Заполните пропуски в тексте (заполните таблицу, напишите пропущенные вопросы и ответы)

Вопрос	ответ
Как жил род «бугу»?	?
?	Великое несчастье свалилось на потомство Рогатой матери-оленихи. Чуть ли не каждый стал охотиться в лесах на белых маралов. Каждый бутинец долгом считал установить на тропинках презков маралов рога. Дело это теперь почиталось за благо, за особое уважение к памяти умерших.
Почему охотники убили марала?	
?	Гиблое время наступило для маралов в иссык-кульских лесах. Не было им пощады. Бежали маралы в недоступные скалы, но и там доставали их. Косяками губили маралов, выбивали их целыми стадами.

Всем известен прием «Литературная пирамида», где, по ключевым словам, выясняется тема произведения, идея, проблема.

В задании «Пирамида» учащимся предлагается вспомнить наиболее важные детали из произведения.

Вопросы для построения «пирамиды» - основы написания отзыва.

1. О чём.

2. Особенности.

3. Место и время.

4. Главные события.

5. Главные герои.

6. Ваши эмоции.

7. Дополнение к п. 1

8. Собственное мнение о прочитанном.

Используя данные активные приемы чтения на уроках, я пришла к следующим выводам:

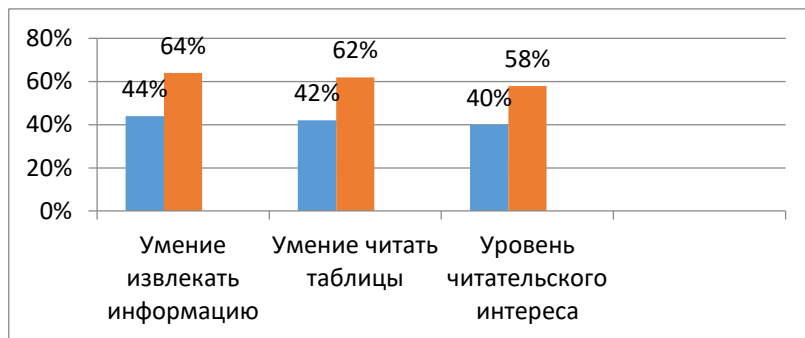
Заполнение хронологических таблиц и информационных схем помогает учащемуся вписывать в таблицу нужную информацию, отсекая второстепенное.

Во-вторых, работа с несплошными текстами помогает формировать коммуникативную личность, развивает у учащихся речь, дает возможность творчески развиваться и любой новый и нестандартный подход здесь приветствуется.

В третьих, использование на уроках таких приемов, как «Пирамида» преследует цель помочь учащимся использовать умения и навыки чтения и письма для получения информации из текстов, вычленение главного из текста и его осмысление.

РЕЗУЛЬТАТИВНОСТЬ ОПЫТА

Критерии результативности моей педагогической деятельности были выделены, исходя из ее задач:

В заключении хочется сказать, что эффективность учебного процесса во многом зависит от умения учителя правильно организовать урок и грамотно выбрать ту или иную стратегию активного обучения. Данные приемы дают возможность не только поднять интерес учащихся к предмету, но и развивать их творческую самостоятельность. Такие стратегии проведения занятий позволяют сделать урок нетрадиционным, оживляют его.

Список литературы

1. Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012-2016 годы.// Электронный ресурс: goo.kz/loader/load/14125
2. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы.// Электронный ресурс: <http://ru.government.kz/>
3. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам).// М.: Издательство ИКАР, 2009.

Аушева З.Б.

КГУ «ОШ имени Ю.А. Гагарина», Бухар Жырауский район

АУДИРОВАНИЕ ТЕКСТА НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Активное проявление интереса к важности и качеству получаемого образования детей проявляют как родители, так и государство в целом. Сфера общего среднего образования находится на пути поиска полноценного обучения. Вместе с этим, учителя английского языка уделяют много внимания всестороннему развитию своего ребенка. Учителя применяют множество различных форм и методов обучения английского языка в частности аудирование.

Для того чтобы ознакомиться с основными способами аудирования и вникнуть его суть, нужно первоначально дать определение данному термину. Лингвисты и языковеды интерпретируют понятие таким образом: аудирование – это процесс восприятия речи на слух. Данный речевой навык считается самым сложным в освоении.

Аудирование по английскому языку поможет вам улучшить понимание английского языка на слух. А это важное умение, если вы будете общаться с носителями языка. Для этого используют разные виды аудирования.

Чтобы заниматься английским аудированием, нужно понимать, какие упражнения вам нужны. Иногда беглая речь иностранцев слушателям кажется бессвязной и слишком быстрой, поэтому студенты не любят аудирование. Но на самом деле, это не стоит делать, ведь понимая речь, вы фактически внедряетесь в англоязычное общество. Через аудирование осуществляется освоение нового лексического состава и грамматической структуры. Без аудирования не может быть в норме говорение, это две стороны устной речи.

Развить навыки аудирования помогают аудиовизуальные и аудитивные источники. К аудиовизуальным источникам относят: изобразительную наглядность (картинки, слайды), сопровождаемая рассказом учителя; озвученные диа-, кино- и видеофильмы; телевидение; радиопередачи. К аудитивным источникам относятся: грамзаписи; фото- и аудиозаписи; речь учителя. Так как же сформировать у учащихся навыки аудирования, столь необходимые для общения, а на сегодняшний день еще и для успешной сдачи итогового экзамена по английскому языку, в котором аудирование является одной из сложнейших частей? Как могут учащиеся улучшить свои навыки аудирования? Безусловно, для этого необходимо не только слушать речь учителя на уроке, но и аудиозаписи носителей языка во время уроков (intensive listening), а также слушать аутентичные тексты (extensive listening). Существует система упражнений, которая направлена на развитие навыков аудирования:

- Повторение за учителем, которое может быть в паузу или синхронно. Это упражнение считается базовым и широко используется на начальном этапе обучения.
- Упражнения на развитие речевого слуха. Развивая речевой слух, можно использовать аудирование со зрительной опорой, либо направленное аудирование – аудирование на узнавание конкретных слов, структур, извлечение конкретной информации.
- Согласиться или опровергнуть утверждение. Ответить на вопросы. Такое аудирование называется подготовленным;
 - Найти ошибки, расхождения между устным и печатным текстом;
 - Запомнить даты, имена, названия и т.д., а затем воспроизвести в той же последовательности;
 - Прослушать слова и сгруппировать их по какому-либо принципу или признаку;
 - Прослушать слова и повторить только те, которые относятся к какой-либо одной теме.
- Упражнения на тренировку вероятностного прогнозирования.
- Подобрать определения к словам;
- Составить словосочетания;
- Закончить фразу, текст и т.д.

- Определить содержание по заголовку, иллюстрациям, ключевым словам и т.д.

Кроме того, выделяют 3 этапа в работе с аудиотекстами: дотекстовый этап (before listening), этап прослушивания текста (while listening), послетекстовый этап (after listening).

Дотекстовый этап направлен на усиление мотивации и формулирования установки на первичное прослушивание текста. Это могут быть такие задания, как: обсуждение вопросов до прослушивания; догадка по заголовку, иллюстрациям, новым словам о содержании текста; беседа о проблематике текста с учащимися и т.д. Также, именно на этом этапе должен снят возможные трудности, которые могут возникнуть у учащихся.

Во время первого прослушивания текста учащиеся стараются понять содержание, выполняя задания дотекстового этапа. Однако, прослушиваний может быть несколько и учащиеся могут выполнять разнообразные задания: вставить пропущенные слова; найти словосочетания, употребляемые в тексте без изменений; указать, какие определения к словам встречались в тексте; закончить предложения; найти эквивалент к прослушанным текстам.

Послетекстовый этап представляет собой дальнейшую работу над текстом, использование его для развития навыков устной и письменной речи.

Основные задачи учителя на уроке аудирования: подготовить ребенка в прослушиванию через разнообразные задания PRE-listening, чтобы вызвать интерес, сфокусировать на теме и актуализировать лексику перед прослушиванием; помогать во время прослушивания - DURING-listening, чтобы снять трудности во время аудирования и чтобы заострить внимание на каких-то важных моментах и чтобы научить слышать именно нужную информацию; обсудить, сделать выводы после прослушивания - POST-listening, не только чтобы проверить, насколько хорошо понято содержание аудиоматериала, но и закрепить знания, а также – это мотив для аудирования. Наиболее важная часть аудирования - это PRE-listening. Так каковы же цели первого этапа - PRE-Listening?

1. Set the situation, the topic that will be discussed - give an idea of what will be discussed.
2. Arouse interest in the topic - perhaps by touching on the topic of the future material to be dried from personal experience. So, if we are talking about animals, talk about the zoo or what animals are found in the forest, in the field, etc.
3. Update knowledge on the topic - What do you know about ...? Where are they...? What it is? What problems do they face? Why are they important?
4. Activate vocabulary on the topic - for example, in the form of a microgame such as brainstorming "Who knows more words: (verbs, nouns, adverbs) on the topic?"
5. Predict the content - an attempt to guess by the title, topic, illustrations what the speech might be about.
6. Introduce new words - unfamiliar words should not interfere with the perception of speech.
7. Check understanding of the purpose of listening - make sure that students understand the task of listening, have some idea of the content.

You can predict content by title, topic, image supports, keywords and expressions before listening, for example, by filling out a card, for example: Listening card:

1. Situation:
2. Speaker's name:
3. When
4. Where:
- 5 What is the general subject of this talk?
6. What is the main point or message of this talk?
7. What transitional expressions does the speaker use?

В процессе непосредственно аудирования DURING-listening, учащиеся должны: определить, о чем идет речь, где происходят события и т.д.; обратить внимание на то, что осталось непонятым и сформулировать об этом вопрос; подтвердить или опровергнуть свои догадки, сделанные в процессе PRE-listening; сделать выводы, оценить.

Этап POST-listening не менее важен. Он показывает: насколько глубоко учащиеся поняли аудиоматериал; насколько он им интересен; оказались ли верными их предположения.

Помогают этому следующие упражнения: выполнить задание «Fill in blanks with suitable word» в тексте аудиоматериала; Multiple Choice, True/False, Short Answer, Paraphrase/Summary; ответить на вопросы; проиллюстрировать эпизод; составить план, пересказать; сравнить с ситуацией из жизни и т.д.

Речь учителя также играет важную роль и занимает немалую часть урока, поэтому к ней предъявляются большие требования. Например, предлагаю учащимся выполнить упражнения по аудированию на английском языке. Для этого Вам нужно будет прочитать и прослушать тексты на английском и выполнить задания по ним. В качестве подсказки дан перевод, но им лучше пользоваться в крайнем случае.

Задание №1

Hanna: Hello! How are you?

John: Hi! I`m fine, thanks! What about you?

Hanna: I feel so bad, because I have much homework and headache.

John: It`s no problem! I can help you with the homework, and I got some pills for that.

Hanna: Thank you very much! I need pills! Do you have it with you?

John: Yes! How many pills do you need?

Hanna: Two, please.

Задание №2

The fox was friends with the hedgehog. Every day they walked, talked and dined together. But one day the hedgehog fell in love, and the fox remained alone. Now the fox was alone all day. Walked and ate alone. The hedgehog broke up with his lover and decided to visit the fox. But the fox was nowhere to be found. The house was empty. Hedgehog nowhere it did not find.

Из выше сказанного можно сделать вывод, что аудирование является неотъемлемой частью урока, для формирования коммуникативной компетенции учащихся, способности осуществлять и межкультурное общение. В модели аудирования прослеживается алгоритмический характер формирования умений понимания текста, воспринимаемого на слух.

Литература:

1. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: базовый курс. – М: АСТ: Астрель, 2008 г. – 238 с.
2. Harmer Jeremy. The Practice of English Language Teaching. – Pearson Longman, 2008.
3. «A framework for planning a listening skills lesson» by Nik Peachey, teacher, trainer and materials writer, The British Council
4. The Primary English Teacher's Guide by Brewster, J, Ellis, G & Girard D, Pearson Education Ltd.
5. «Интенсификация обучения аудированию на начальном этапе» Елухина Н.В «ИЯШ».

Аханова А.К.

Балқаш қаласы, «С.Сейфуллин атындағы №7 мектеп-гимназиясы» КММ

**ИННОВАЦИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕНІҢ НЕГІЗГІ
ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ**

Қазіргі дамыған елдер инновациялық идеялармен дүние жүзін жаулап келеді. Бүгінгі күні өмірімізге дендеп еніп, қолданысы кеңейе бастаған «инновация» термині ауыз екі тілде ғана емес, қоғамдық қарым-қатынаста кеңінен қанат жайып келеді. «Инновация» ағылшын тілінен аударғанда «жаңалық енгізу, жаңашылдық» деген ұғымды білдіреді. Басты мәні бұрын болмаған жаңалық, қоғамдық қажеттіліктерді қанағаттандырудың жаңа әдісі деген түсініктеменің жиынтығы.

Жаңашылдық білім беру саласының алдында тұрған жаңа міндеттерді сәтті орындаудың негізгі шарттарының бірі болып саналады. Олар оқу-тәрбие жұмыстарының тиімділігі мен өнімділігін арттыруға септігін тигізеді. Білім беру саласына жаңалық енгізбестен бұрын, қоғамдық еңбектің басқа салаларына сәтті түрде жаңалықтар енгізу қиынға соғады.

Өзгерістер өмірдің диалектикасы ретінде тек қана біздің заманға, біздің қоғамға және біздің өмірге тән құбылыс емес. Олар мәңгі адами қозғалыстың, яғни адамның жақсы өмір сүруіне, жаңа заман талабына сай шарттарға қол жеткізуіне деген күресі мен талпынысының көрінісіне айнала отырып, жалпы өмірдің диалектикасын бейнелейді. Жуырда ғана мұндай өзгерістер өте баяу жүзеге асатын, алайда соңғы жылдардағы ғылым мен техниканың өзара тығыз байланысты дамуының нәтижесінде олар да қарқындылығын күшейте бастады.

Бүгінгі күні әртүрлі елдер үшін білім беру мен тәлім-тәрбиені дамыту бағытында ортақ қиыншылықтардың туғанына қарамастан, олар бір-бірінен білім беру мәселелерін шешу жолдары, әдістері мен мақсаттары тұрғысынан елеулі дәрежеде ерекшеленіп отырғандығы байқалады. Мұндай айырмашылықтар адамның рөлі мен оны жетілдірудің маңызын (мінез-құлқының маңызын, жеке тұлғаны дамытудағы тәрбиенің рөлі), осыдан барып қоғамның жекелеген мәселелерін шешудегі, оның қажеттіліктерін қанағаттандырудағы және жалпы қоғамды дамытудағы білім беру жүйесінің міндеттерін әртүрлі түсінуден келіп шығады.

Заманауи әдістерді тереңдете қолданып оқыту мен тәрбиелеудің жаңа сапасын қамтамасыз ету қазіргі заман талабынан туындап отырған мәселе. Жалпыға міндетті білім беру стандартына сәйкес оқу-тәрбие үрдісінде балаларға сапалы білім мен саналы тәрбие беру білім сапасын арттыруға, ұлттық ерекшелік пен білім мазмұнын жетілтіріп нақты нәтижеге қол жеткізу, білім сапасы мекен шығармашылық ізденіс деңгейін арттыру арқылы мұғалімнің кәсіби қызметін жаңарту, баланың құзіреттілігін қалыптастыру, оларға рухани-адамгершілік тәрбие беру, шығармашылық қабілеттерін арттыру, жеке тұлғаның өз құқықтары мен міндеттеріне сай ұлттық негізде көзқарастарын қалыптастыру бағытында жұмыстар заман талабына сай жүргізілуде.

Қазіргі ақпараттық қоғамда кәсіби білік пен білімді барынша үйлестіре отырып, шығармашылық ізденіс пен педагогикалық кәсіби міндеттері шешуді қамтамасыз ететін негізгі тұлға-мұғалім. Жаңа дәуірдің талабына сай адами капиталды дамытуды жүзеге асыруда мұғалімнің іс-әрекеттері жаңашыл, инновациялық бағытта болады. Білім сапасын арттыру ісіндегі басты субъектердің бірі: мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің дамуында ғылыми-педагогикалық теорияларды, оның негіздерін меңгеруі маңызды және шешуші мәселе.

Оқыту үрдісінің тиімділігі деңгейін арттыратын әдіс-амалдар-инновациялық тәсілдер. «Білім-ержүрек батырдың тәжі мен даналықтың алтын алқасы» десек, білім берудің өзіндік жоспарлары, ұлттық үлгісі қалыптасуда. Сауатты ұрпақты тәрбиелеу үшін ұстазға жүктелген жауапкершілік өте жоғары. Ұстаз-ұлы тұлға. «Ұлылықтың басында ұстаз тұрады» дейді дана халқымыз. «Әрбір бала-болашақтың данышпаны» десек, бала бойындағы талантты ашатын – ұстаз. Ол үшін бүгінгі оқу үрдісіне сай педагогикалық шеберлік қажет. Педагогикалық шеберлік-дарынды талант емес, үйрену, ізденудің нәтижесі.

Сондықтан, білім беруде ақпараттандыру мәселесінің мемлекеттік деңгейде көтерілуі, мемлекеттік білім стандарты деңгейіне оқыту үрдісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияны ендіруді міндеттеуі де осының айғағы. Білім беруді ақпараттандыру ғасыр міндеті. Білім беруді ақпараттандыру барысында дидактикалық және оқыту құралы-компьютер саналатындықтан, қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет. Бүгінгі таңда білім беруде сабақ барысында

интерактивті құралдардың көмегімен мұғалімнің, оқушының шығармашылықпен жұмыс істеуіне жол ашылуда.

Ендеше ұстазға тән сипаттар ұстаздың-дүниетанымдық көзқарасы, сенімі, қызметке бейімділігі, кәсіптік білімі мен біліктілігі, қамқорлық көзқарас, сүйіспеншілік сезім, ұйымдастырушылық қабілет, заманға сай жаңашылдығы, осындай дара қасиеттері ұстазды бақытқа жеткізбек. Бақыттың үлкені-өзінді-өзі тану болса, ұстаз өзін өзі қай уақытта таниды? Ол-ұстаздан шәкірт озған сәтте.

Ұлы ақын Абай атамыз: «Нағыз сұлу, толық адам болу үшін, адам баласына керегі ақыл, қайрат, жүрек. Егер осы қасиеттер толыспаса жарты адамсың» деген екен. Сапалы білім-ел болашағын айқындайтын басты көрсеткіш болып табылады. Әр мұғалім-өз сабағының көшбасшысы. Көшті қалай бастап алып жүремін десе де өз еркі. Көшті дұрыс бағытта білу оның шеберлігіне байланысты.

«Ұстаздың биігі-ойлана қарасаң-биіктей береді, үңіле қарасаң-тереңдей береді, қол созсаң-қарсы алдында, айналсаң-артында тұрғандай», деп Сократ айқан. Егеменді еліміздің ертеңі болашақ ұрпаққа әлемдік деңгейде білім беру мақсатына орай білім мазмұнына жаңаша қарау-басты міндеттердің бірі.

Жаңа ақпараттық технологиялар мұғалімнің мүмкіндігін арттыратын, қуаттандыратын құрал. Ақпараттық технологиялар мен инновациялық педагогикалық әдістерді біріктіру білім беру сапасы мен тиімділігін арттырады.

Ұлы педагог К.Ушинский айтқандай: «Мұғалім өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім. Оқуы, ізденуі тоқтасымен оның мұғалімдігі де жойылады» деген. «Дарынды балаға-талантты ұстаз» болу үшін шығармашыл ізденістің орны ерекше екенін ескерсек, ізденеміз-табамыз, талаптансақ-жетеміз, зейін салсақ-ұғатынымыз анық.

Осыған байланысты ғылыми-педагогикалық әдебиеттерде мұғалімнің меңгеруге тиісті инновациялық іс-әрекеттерінің бағыттары анықталған. Олар мыналар:

- оқушы құзыреттілігін қалыптастыруда мұғалімнің инновациялық іс-әрекеті;
- өзінің оқытатын пәні бойынша мұғалім білімдегі педагогикалық инновацияны жеткізуші, осы саладағы дәстүрлі және жаңаша бағыттарды білуі;
- мұғалім өзінің инновациялық әрекетін дәлелді негіздей білуі;
- берілген білімнің тұлға дамуына бағытталуы мен өмір сүруге қабілетті жаңа адамды даярлауы;
- өз жұмысының мақсат, міндеттерін анықтай алатын, қарым-қатынасты және іс-әрекеттерді жүзеге асыруға қабілеттілікті қалыптастыруы;
- инновациялық іс-әрекеттерді оқушылардың рухани-адамгершілік қасиеттерінің дамуына, адамгершілік пен ізгілік сапаларының және мәдени құндылықтарды түсінуге бағыттауы.

Мұғалімнің меңгеруге тиісті құзыреттері төмендегідей инновациялық іс-әрекеттер өлшеміне сәйкес болуы тиіс:

- білім беру ұйымында оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастыруға даярлығы;
- білім беру ұйымында оқу-тәрбие үрдісін жобалауға даярлығы;
- мұғалімнің оқытатын пәні бойынша инновациялық іс-әрекеттерге даярлығы;
- рефлексияға, өзін-өзі бақылауға қабілеттілігі және іс-әрекеттер нәтижесі мен үрдісті түзетуді меңгеруі;
- ғылыми ізденіс жұмыстарын орындауға даярлығы.

Қорыта келе, педагогикалық еңбекті ұйымдастырудың үлгісін көрсететін, инновациялық білім беру жолдарын шығармашылықпен пайдаланатын мұғалім өз білімін үнемі көтеруі тиіс. Жаңашыл мұғалім ғылыми жаңалықтарды игерген, жаңа мазмұнды білім беретін кәсіби білікті маман болуы міндетті.

Әдебиеттер:

1. Кәсіптік білім беру жүйесінде қазіргі оқыту технологиялары
2. Бастауыш мектеп журналы. №7-8, 2019.

БІЛІМ САПАСЫ: ЗАМАНАУИ МЕКТЕПТЕ ТАБЫСТЫ МЕНЕДЖМЕНТ ҚҰРАЛДАРЫ

Бүгінгі білім беру жүйесінің ерекшелігі - білім алушының қандай да бір іс-әрекетке құзіреттілігін дамыту, арттыру, қалыптастыру. Біз оқушының білімін, біліктілігін, дағдысын бағалаудан оның құзіреттілік қасиетінің қалыптасуын бағалауымыз керек, қазір оқушылардың білімділігі ғана басты рөлде емес, басты рөлде оқушының құзіреттілігін, оның жеке тұлғалық қасиеттерін дамыту, қоршаған ортамен дұрыс қарым-қатынасу, өзін-өзі дамыту, өзіндік білімін көтеру сияқты мақсаттар қойылған. Сол себептен оқытуға деген көзқарас өзгеріп отыр, оқыту нәтижесін бағалауда да жаңа бағытқа ие болуда.

Қазіргі таңдағы өзекті мәселелердің бірі менеджменттің ғылым ретінде пайда болуы мен даму кезеңдерін, тарихын және олардың білім беру жүйесіндегі түрлену жолдарын ұсыну. Зерттеулер кезінде менеджмент теориясы мен тәжірибесінің дамуы бірнеше кезеңдерге бөлінген екен. I кезең – ежелгі кезең (б.з.д. 6-9 ғғ.- ХҮІІІ ғ. дейін) болса, II кезең – индустрияның даму кезеңі (1776-1890 жж.), ал III кезең – басқаруды бір жүйеге (систематизация) келтіру кезеңі (1856-1960 жж.) тағы ІV кезең- Ақпараттар (сандық) кезеңі (1960 ж.- бүгінгіге дейін) тұстарын анықтап, келесі мәліметтерді ұсына аламыз [2].

Белгілі бір табысқа жету үшін немесе жоғарғы деңгейге жетуде менеджерлердің барлығы нақты бір міндетті атқаруға және бір дағдыларды көрсетуімізге тура келеді. Сондықтан тұлға бір басшы үлгісін жасау арқылы бар қажеттіліктерді қанағаттандырады және сол ұйымда бір міндеттерге ие болады. Жалпы заманауи мектепте басшылар атқаратын негізгі рөлдердің ұтымды болуы үшін олар меңгеруге тиісті дағдылары болады.

Бірнеше зерттеулерде басқару рөлдерінің сипатына қатысты бірқатар қызықты мәліметтер анықталған. Басқару рөлдерді 3 негізгі санатқа бөлінді. Олар- тұлғааралық, ақпараттық, шешім қабылдаушы.

Тұлғааралық рөлдер көбінесе басшы атаулы тұлғаның рөлін атқарады. Яғни, көшбасшы рөлін атқарады. Барлық жұмыс түрлерін үйлестіріп немесе байланыстырушы буын қызметін орындауды көздейді. Өз жасаған жоспарларының өзектілігін басқаларды соған тартып, ортақ жоба құрғызу мақсатында жұмыстар жасауға бағыттайтын тұлға.

Ақпараттық рөлдер – мәліметтерді өңдеуді көздейтін бақылаушының және ресми рөлдері. Тұлғааралық рөлдерден 3 ақпараттық рөл туындайды. Бірінші ақпараттық рөл-пайдалық мүмкіндігі жоғары ақпаратты жанын сала іздейтін бақылаушы рөлі. Екінші ақпаратқа зерек басшы қарамағындағылардан ерікті түрде ұсынылатын ақпаратты сұрастырады және барынша ақпараттандырып отырады. Яғни, ақпарат таратушы. Үшінші ақпараттық рөл сыртқы қарым – қатынасқа келіп тіреледі. Сырттан ақпаратты ішкі ортаға тасымалдаушы. Үнемі ортаның кретивті ойлауын жол ашып беруші болып саналады.

Шешім қабылдаушы рөлдері басшының міндетін де атқара алады. Басшының ақпаратқа қаныққаннан соң, дұрыс шешім қабылдайтыны маңызды. Мәселен, нақты келіссөз жүргізу немесе дұрыс қарым-қатынас жасау арқылы туындаған мәселені оңтайлы шешу осы шешім қабылдаушының міндеті болып саналады. Осында көрсетілген рөлдердің кейбіреуінің маңызы төмендеу болса, кейбіреуінікі жоғары болуы мүмкін. Бірақ, табысқа жеткісі келетін басшылар осы аталған рөлдердің барлығын атқарып қана қоймай, дағдыларын да меңгеруі керек. Бұның бәрі менеджмент қызметін іске асыратын менеджердің қасиеттері болып қалмақ. Ал енді менеджмент деген не дегенге мәлімет ұсынсақ. Біздің пайымдауымызша менеджмент – ғылым, әрі өнер. Басында басшының қызметімен байланыстырғаннан кейін де осы тұста да басшының қызметіне тән күрделілікті назарға алатын болсақ, «Басқару ғылым ба, әлде өнер ме?» деген сауал көкейге келері анық. Негізінде, тиімді басқару ғылым мен өнердің бір жерге келіп тоғысқанда немесе үйлесуінде болады деп ойлаймыз. Табысты басшы өз шеберлігін шыңдай түскенде, ғылым мен

өнер онсыз да бірігіп кеткенін аңғармай қалады. Яғни, осы жерде адамның ойы даму арқылы барлығын қамти кетеді.

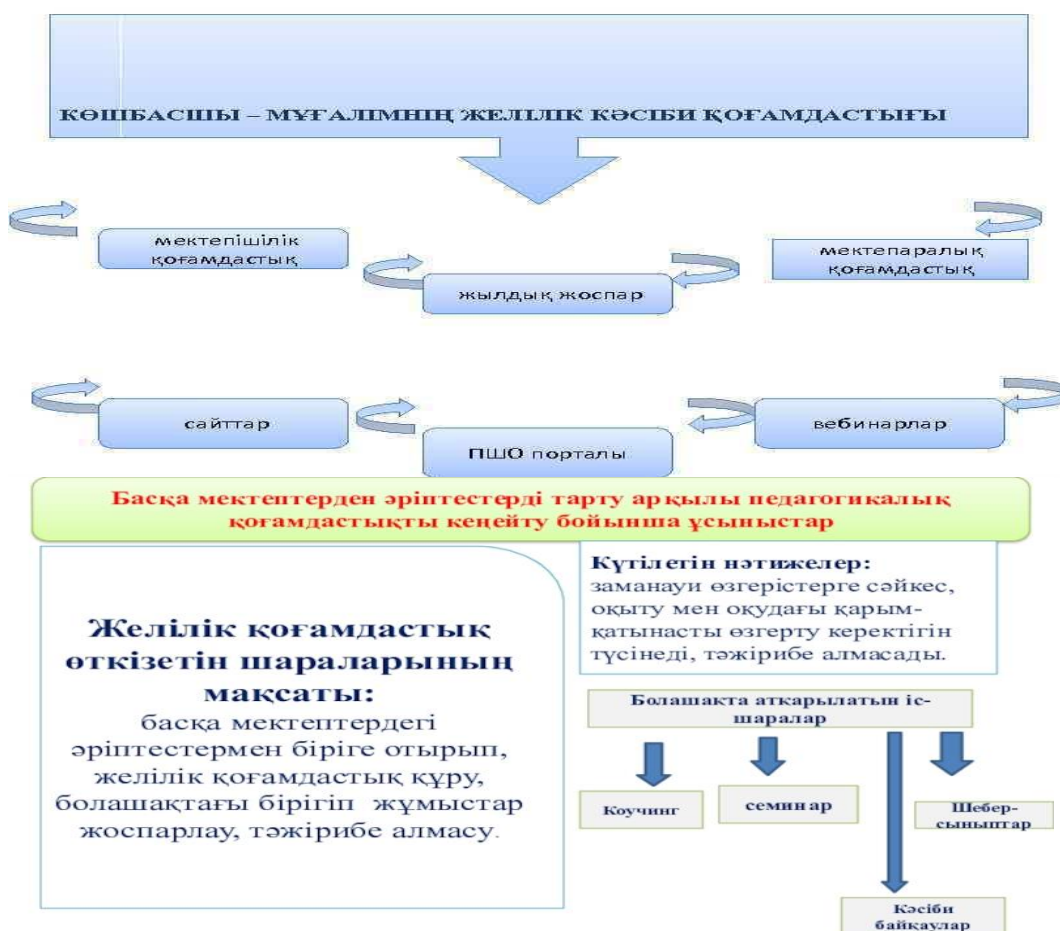
Табысты басшы атану үшін менеджмент ғылымы мен өнерін үйлестіруге қажет дағдыларды қалай меңгеруге болады? Қанша басшы болса, сонша тәсіл болуына қарамастан, аса жиі кездесетін тәсіл білім мен тәжірибенің үйлесімімен құралады.

Осы жұмыстарымыздың, яғни зерттеу кезіндегі сипаттарымыз мынадай болмақ: педагогикалық менеджменттің субъектілеріне: мектеп басшылары, мұғалімдер, білім алушылары жатқыздық. Ал, объектілеріне: оқыту үрдісі және онымен байланыстылардың барлығы жатады, мысалы барлық кеңестер. Оқыту үрдісі білім беру бағдарламаларын жүзеге асыратын үрдісі болып табылады. Мектеп- басқаруда жүйелі тәсілді қажет ететін кешенді объект. Мектептің жүйе екендігінің негізгі белгілері: жүйе бірнеше құрылымдардан тұрады, ол сыныптар болып табылады. Ал егер мектепті коммуникативті жүйе ретінде қарасақ, онда ол жүйені құраушылар: оқушылар, мұғалімдер, мектеп басшылығы; жүйе бірнеше компоненттердің арасындағы өзара байланыстан, басшы мен мұғалімдер пәндер арасындағы байланыстардан тұрады. Жүйе ретінде интерактивті, ол деген оқу-тәрбие міндеттері ұжыммен бірлесе, келісе отырып шешіледі; жүйеге иерархия тән, оған мектеп кеңесі, педагогикалық кеңес, қамқоршылық кеңес, әдістемелік кеңес, мұғалімдер жатады. Оқушы өзара әсерлесу объектісі бола отырып, өзінің дамуына субъект рөлін атқара алады. Білім алушының тұлғасын қалыптастыру барысындағы оқушы іс-әрекетін тәрбиешінің бір өзі басқармайды, бұған бірнеше пән мұғалімдері, сынып жетекшісі және басқа да күнделікті ықпал жасаушы мектептің барша қызметкерлері араласады. Сондай-ақ, мұғалімдердің, сынып басшыларының қызметтеріне мектеп директоры мен директордың оқу, тәрбие және сыныптан тыс жұмыстар бойынша орынбасарлары әкімшілік басқару жүргізеді. Мұғалімдер бір уақытта бірнеше қызмет атқарады. Ол – сынып жетекшісі, пән мұғалімі, әдістемелік бірлестік мүшесі. Мектептің жұмысы ата-аналармен, қоғамдық ұйымдармен, мемлекеттік мекемелермен қатынастар негізінде атқарылады. Мұғалімнің басқаруымен жүргізілетін жұмыстардың негізі- білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында бастауыш білім берудің келесі мақсаттарын орындау: - кең ауқымды дағдылардың негіздерін меңгерген оқушы тұлғасының үйлесімді қалыптасып дамуына қолайлы білім беру ортасын құру; - оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастырудың жаңа әдістері мен түрлерін білу; - жинақтаған іс-тәжірибе негізінде инновациялық технологияларды пайдалана отырып, баланың білімге деген құлшынысын арттырып, өздігінен ізденуге бағыт беретін әдіс-тәсілдердің жаңа формаларын оқу-тәрбие үрдісінде қолдануға жағдай жасау.

Талап етілетін дағдылар	Дағдыларды қалыптастыратын міндеттер
Функционалдық сауаттылықты шығармашылықта қолдану	Дайын өнімді көрсетпей, білім алушының ойына жол ашатын дүниені көрсету
Сыни тұрғысынан ойлау	Оқушының үнін тыңдау және ойлау туралы ойды меңзеу
Зерттеу жұмыстарын жүргізу	Бағыт бағдар беру
Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану	Шешу тәсілдерін немесе жолдарын көрсету
Коммуникативті қарым-қатынас тәсілдері	Пікір алысуы барысында елеусіз түзету
Жұмыс түрлері (топпен, жұппен, жеке)	оқушының ойын еркін айтуға мүмкіндік туғызатын жұмыс түрлерін ұсыну

Заманауи мектепте табысты менеджмент құралдарының бірі – «Желілік қауымдастық». Негізгі мақсаты мына кезеңдерден тұрады: 1. Ортаны құру арқылы өзара тәжірибе алмасып, білім мен біліктілікті дамыту. 2. Кездесетін кедергілерді бірлесіп анықтап, шешу жолдарын іздестіру. 3. Мұғалімнің кәсіби қызметіне көмек көрсетіп, педагогтердің ақпарат алмасуына жағдай жасау. 4. Үздік педагогикалық тәжірибелерді тарату.

Желілік қоғамдастықта мына міндеттерді іске асыру қолжетімді: 1. Қоғамдастық мүшелерімен сенімді қарым-қатынас құрып; 2. Деңгейлік курсты аяқтаған мұғалімдердің озық іс- тәжірибесін насихаттадық 3. Желілік қоғамдастық арқылы мектеп аралық әдістемелік байланыс орнату.

Желілік қоғамдастықта жағымды іскерлік қарым-қатынас орнату арқылы бірлескен тренингтер мен семинарлар ұйымдастыру сәтті өткізіледі. Мұғалімдер жаңа идеялармен алмасып, креативті ойлану дағдысын қалыптастырады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Педагогический менеджмент и управление развитием образования/

- Баймолдаев Т. М., Безруков В. И, Носков И. А, Соловова Н. А. 2-е издание.- Алматы, 2008.-460 стр.
2. Құлыбаева Д. Халықаралық типтегі мектептердің білім беру жүйесін басқарудың әдіснамалық негіздері.- Алматы, «Эдельвейс», 2010. -458 б.
3. Анри Файоль Общее и промышленное управление 1923 год // Faiol_Obshee_i_promishlennoe_ upravlenie.
4. Мұғалімге арналған нұсқаулық. I (ілгері деңгей) 2014 жыл.

Ахметжанова Н.К., Бекетова С.С.
«№9 мектеп-интернаты» КММ, Жезқазған қ.

ГИДРОПОНИКА-ОҚУШЫЛАРДЫҢ ХХІ ҒАСЫР ҚҰЗІРЕТТІЛІГІ МЕН ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТӘСІЛ

Қазіргі таңда біздің Республикада білім берудің жаңа жүйесі дайындалып, әлемдік білім беру кеңістігінде еруге батыл қадамдар жасалынууда. Білім беру мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас пайда болып, оқытудың жаңа технологиясы өмірге келді. Яғни педагогикалық технология ұғымы іс-әрекетімізге кеңінен еніп, қолданылууда. Білім саласындағы міндеттерді жүзеге асыру үшін, мектеп ұжымында әр мұғалім күнделікті ізденіс арқылы барлық жаңалықтар мен өзгерістерді сабақтарында енгізіп отырады. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше жан-жақты сауатты маман болу мүмкін емес. Сондай жаңа инновациялық технологиялардың бірегейі «ақылды технологиялар» адамзат өмірінің барлық саласына қарқындап еніп, оның ажырамас бөлігіне айналууда. Цифрландыру – бәсекеге қабілетті экономиканы дамытуды және халқының тұрмыс сапасын жақсартуды бағытқа алған мемлекеттердің барлығы ұстанатын жаһандық тренд, үрдіс. Себебі, ақылды технологиялар-ең алдымен еңбек өнімділігін арттыруға зор мүмкіндік беретін жоба. [1: 3]

Халқымыз ғасырлар бойы туған жердің табиғатын көздің қарашығындай сақтап, оның байлығын үнемді, әрі орынды жұмсайтын теңдесі жоқ экологиялық өмір салтын ұстанып келді. Біз де туған жердің табиғатын үнемді пайдалану мақсатында №9 мектеп-интернаты ауласын абаттандырып, жасыл белдеуге айналдыру үшін елеулі жұмыстар жүргізудеміз. 2019-2020 оқу жылын мектебіміз жаңашыл идеялармен бастады. Соның ішінде ерекше атап өтетін болсақ «Гидропоника» зертханасының ашылуы. (1-сурет)

«Гидропоника» зертханасында топырақсыз, сумен қоректену арқылы өсімдіктің өнім беруінің тиімді жақтары зерделенеді. Бұл зертханада оқушылар зерттеу жұмысы барысында өсімдіктің құрылысы мен өсу процесінің ерекшелігімен танысып, түрлі жоба жұмыстарын жүргізеді. Әрі жаратылыстану пәні мұғалімдерінің бірлескен жұмысы жолға қойылды.

1-сурет. Гидропоника кабинетінің ашылу салтанатынан көрініс

Гидропоника (гр. *hydor* — су, *ponos* — жұмыс): 1) өсімдіктерді (көкөніс, мал азығындық шөптер, т.б.) топырақсыз физиологиялық ерітінділерде — малтатас, құм немесе жабық ауа кеңістігінде — әлсін-әлсін қоректік ерітінділерді бүрку арқылы өсіру; 2) өсімдіктерді топырақсыз, жасанды ортада — қоректік заттардың судағы ерітіндісінде өсіру. Өсімдікті топырақсыз өсірудің бірнеше тәсілі бар. Бұлар ашық және жабық грунттарда гүл, қияр, бұрыш, қызанақ, жүзім, жидек және т.б. өсіруде қолданылады.

Гидропоникалық әдістер өсімдіктің тамыр жүйесін зерттеуге негізделген. Ғалымдар топырақтан тамырдың қалай алынатынын түсіну үшін онжылдықты өткізді, идеалды жағдай жасау әдісін таңдау өсірілген өсімдіктің агротехнологиясына байланысты. Жемістерді,

көкөністерді және басқа өсімдіктерді сау, жоғары сапалы егін жинау үшін тиісті әдісті таңдау керек:

Агропоника. Бұл жағдайда өсімдіктер салыстырмалы түрде төмен ылғалдылыққа ие субстраттың қатты түрлерінде өсіріледі. Тамыр жүйесі құмға, сазға немесе топырақты ұқсас алмастырғыштарға орналастырылған. Өсімдіктер субстрат ерітіндісінен барлық қажетті минералды элементтерді қабылдайды.

Хемопоника немесе **гемокультура.** Бұл әдіс топырақ қоспасында өсіру әдісіне өте жақын. Бұл жағдайда өсімдік органикалық субстратта бекітіледі. Хемопоникаға арнайы жабдық қажет емес, оны жылыжайдың барлық түрлерінде қолдануға болады.

Ионопоника - бұл агрегатопоникаға ұқсас, ион алмастырғыш материалдарға негізделген жаңа әдіс. Субстрат: ион алмастырғыш шайыр, полиуретанды көбік түйіршіктері және талшықты материалдар. Aggregorathic айырмашылығы мынада, қоректік заттар субстраттың өзі. Бұл өсімдіктерді таза сумен ғана суландырады.

Аэропоника. Бұл нұсқада қатты субстрат жоқ. Зауыт қоректік ерітіндімен кеменің қақпағына бекітіледі. Өсімдіктердің тамыр жүйесі әр 15 минут сайын шашырайды. Гидропоникада қолданылатын ерітінділердің құрамы өсімдіктердің биологиялық қасиетіне қарай әр түрлі болады, көп тарағаны — кноп және гелеригель ерітінділері. Өсімдік тамыры ерітіндіде ауытқымай тұру үшін әр түрлі қиыршықтас, құм, қож және т.б. пайдаланылады. Өсімдікке қажетті ауа желдеткіш арқылы беріліп тұрады.[2]

Гидропоника технологиясы өсіп келе жатқан өсімдіктер процесін едәуір жеңілдетеді. Бұл өсімдіктерді күтудің барлық кезеңдерін автоматтандырудың арқасында мүмкін болды: жеңіл және температуралық жағдайлар, минералды қоспалар. Мектеп гидропоникасы өсімдік өнімдеріндегі ион құрамының қажетті параметрлерін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Бұл минералды тағамның құрамын өзі бағдарламалау арқылы жасалады. Мұндай өсімдіктер жылдам, гүлдену және жеміс тез өседі. Витаминдер, қант пен органикалық қышқылдардың концентрациясы оларда қалыпты жағдайларға қарағанда әлдеқайда жоғары. Адам өсімдіктердегі нитраттардың деңгейін реттей алады. Гидропониялық өсірілген кезде өсімдік өсімдіктің топырақта өсетініне қарағанда әлдеқайда мол. Әдістің артықшылықтары:

- Өсімдік топырақсыз өседі.
- Өсімдік жылдам өседі.
- Бір қалыпты минералдық қоректендіру мүмкіндігі.
- Зиянкестер аз болады.
- Тұщы су үнемделеді.
- Бұл әдіспен өндірілетін көкөніс дақылдары топырақта өсірілетін дақылдарға қарағанда өнімді ертерек береді.
- Көп өнім алынады.
- Жеміс қолжетімді болады.
- Барлығы автоматты түрде жұмыс істегендіктен еңбек өнімділігін арттырады

«Гидропоника» инновациялық жобасы қазіргі таңда өз нәтижесін көрсетуде:

-Салат жапырағының 2 іріктемесін өсіріп, алғашқы өнімі алынды;

- Аскөк өсімдігін көп мөлшерде өсіріп, мектеп асханасын осы тағаммен қамтамасыз етілуде;

-Бөлме өсімдігін аз уақыт ішінде тамырлатып, мектеп кабинеттерін гүлмен безендіру

жұмыстары жолға қойылуда.

2-сурет. «Гидропоника» зертханасындағы оқушылардың зерттеу жұмыстары

Бұл зертхана ең алдымен оқушылардың зерттеушілік дағдыларын арттырып, ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізуге деген қызығушылықтарының артуына мүмкіндік берді. Атап айтатын болсақ, «Өсімдіктерді аэропоника және гидропоника әдісімен өсіру» тақырыбында мектеп оқушылары алғашқы зерттеу жұмыстарын жүргізген болатын.

Жоба мақсаты: Тұщы суды үнемдеу, қаржы үнемдеу, асхананы шыққан өніммен қамтамасыз ету.

Гипотеза: Көкөністерді гидропоника әдісімен өсіру топырақтық әдіс алдында бірқатар артықшылықтарға ие. Сондықтан қыс кезінде гидропоника әдісі арқылы көкөністерді өсіріп өзінді дәрумендермен қамтамасыз ете аласың.

Өзектілігі: Қазіргі таңда дүкен сөрелерінде азық-түліктің орасан зор түрлерін көріп жүрміз. Оның ішінде көкөністер де бар. Өкініштісі сол көкөністерді бүгін сатып алсақ, келесі күні ол солып, өзінің құнарын азайтады, 1-2 күннен кейін оны лақтыруға тура келеді. Бұл оған төлеген ақшаның да текке далаға кетті деген сөз. Ол тек аскөк, ақжелкен болса мейлі, ал егер базилик (насыбайгүл), жалбыз, тимьян (тасшоп) болса ше. Бұл өнімдерді кез келген дүкендерден таба алмаймыз, бағасы да арзан емес. Оның үстіне бұл көкөністерді біз 1 орамасымен бірақ аламыз, ал тағамға аз мөлшерде ғана қосамыз. Қалған бөлігін лақтыруға тура келеді.

Аталған көкөністерді гидропоника әдісімен өзіміз өсіретін болсақ, уақытымызды да қаржымызды да үнемдейміз және көкөністер жыл бойы үстелімізді тұрады.

Алдағы уақытта гидропоника зертханасында мектеп оқушылары 3 бағытта жұмыс жүргізеді. 7-сынып оқушылары бөлме өсімдіктерін өсірумен айналысады. 8-сынып оқушылары көкөністер түрлерін (аскөк, ақжелкен, базилик, салат жапырағы) өсіріп, мектеп асханасын осы көкөністермен қамтамасыз етуді қолға алды. 9-10 сынып оқушылары қолданылған көкөністердің қалдықтарын да қоқысқа лақтырмай екінші реттік қолдануды қолға алдық. Бұл экономикалық және экологиялық тұрғыда тиімді болып отыр. (2-сурет)

Мектепте гидропоника зертханасында жүргізіліп жатқан жұмыстың нәтижесі 2018-2019 оқу жылында Қарағанды қаласында өткен «RoboLand-2019» халықаралық робототехника, бағдарламалау және инновациялық технологиялар фестивалінің аясында өткен «АГРО "CITY FARMING» байқауына қатысып арнайы сертификат иеленді.

Болашақта гидропоника әдісімен өсімдік өсірудің ерекшелігін пайдалана отырып алға қойған мақсаттар айқындалуда. Олар:

- Мектеп асханасын дәрумендерге бай аскөк, салат жапырағы, базилик, ақжелкен өсімдіктермен қамтамасыз ету
- Қалдықсыз экологиялық өнім алу (мектеп асханасында пайдаланылған көкөністерді екінші реттік қолдану)
- Мектеп жанынан жылыжай салу.

Сондай-ақ, түрлі әдебиеттер мен интернет желісіндегі ақпараттарды зерделей келе гидропоникада өте жақсы өнім беретін өсімдіктер мен дәнді-дақылдардың түрлерін анықтадық. Гидропоникалық жағдайларда қандай мәдениеттер жақсы дамиды? Олар: -15 температурада өмір сүре алатын өсімдіктер, әйтпесе түбірлері шіріп кетеді; өсу деңгейі төмен тамыр жүйесі бар, әйтпесе жиі кәстрөлдерді ауыстыру керек; түйнектер мен тамырсыз өсімдіктер, өйткені шіріп кету қаупі жоғары және көпжылдық өсімдіктер. Осындай жақсы өсім беретін өсімдіктер мен гүлдер: филодондрон, фикус, кактус, шырмауық, драцена, лаванда, шегіргүл, гибискус, бегониялардың барлық түрлері, сондай-ақ монстра. Гидропоникадағы раушандар соңғы кездері көбірек танымал болып келеді. Көкөніс дақылдары: қияр, қызанақ, редис, брокколи, қызанақ, баклажан, шпинат, жасыл бұршақ. Алдағы уақытта аталған өсімдіктерді өсіру жоспарлануда.[1. <https://kk.lacroixx.com/#>]

Қорыта келе, ғылым мен техниканың, инновациялық технологиялардың жедел дамыған, ақпараттық мәліметтер ағыны күшейген заманда ақыл-ой мүмкіндігін қалыптастырып, адамның қабілетін, талантын дамыту білім беру мекемелерінің басты міндеті болып отыр. Ол бүгінгі білім беру кеңістігіндегі ауадай қажет жаңару оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісімен келмек. Сондықтан да әрбір оқушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын, жаһандық

күзiреттiлiктер мен дағдыларды арттыратын жаңартылған педагогикалық технологияны меңгеруге мүмкіндік беріліп отырғаны қуантады.

Әдебиеттер:

1. Халықова К.З., Абдулкәрімова Г.А. Педагогикалық информатика /білім беруді акпараттандыру./ – Алматы, 2007.
2. ТОО «Компания Akyl-D» Курс: Гидропоника для школ.-Алматы, 2018.
3. Тексье У. Гидропоника для всех.-Mama editions, 2013.

Мақалалар:

1. <https://kk.lacroixx.com/#>

Ахметова А.Н., Яндоло Е.Н.

КГУ «Гимназия имени Шакарима», г. Караганда

ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА ПО РАЗВИТИЮ НАВЫКОВ XXI ВЕКА «УЧИМСЯ СЕГОДНЯ-ДЛЯ УСПЕХА ЗАВТРА»

Традиционная система образования в Казахстане до настоящего времени предлагала устоявшиеся с годами подходы: программы обучения основывались на изучении отдельных дисциплин, основной упор делался на получение информации, а не на ее самостоятельную переработку, выделялось определенное «ядро» необходимых знаний, которые нужно было усвоить в обязательном порядке[4]. Но глобализация и вызовы современного общества привнесли изменения и в систему образования. Знаниевый подход в образовании сменился на компетентностный. Поэтому сейчас на первый план выходит деятельность по формированию у обучающихся «Навыков XXI века», позволяющих им лучше ориентироваться в разных дисциплинах, разбираться в потоках новой информации благодаря развитию компетенций, позволяющих находить и использовать необходимые знания. [3]. Это означает, что личность, овладевшая «навыками XXI века», сможет в перспективе самостоятельно заниматься собственным обучением и развитием, о чем и говорится в Государственной программе развития образования и науки Республики Казахстан на 2020-2025 годы[1]. Поэтому, для гимназии был актуален вопрос по разработке программы развития «Навыков XXI века» и «Системы 4К»: критического мышления, креативности, коммуникации и координации [2]. В 2020-2021 учебном году был творческой группой учителей гимназии разработан проект для учащихся 1-11 классов «Учимся сегодня- для успеха завтра», который рассчитан на пять учебных лет. Цель проекта заключается в том, что его реализация будет способствовать овладению учащимися компетенциями и навыками XXI века через создание условий инновационной образовательной среды для постепенного перемещения акцента с предметных знаний на универсальные навыки. Ожидаемым результатом реализации проекта может стать сформированная современная мотивирующая информационно-образовательная среда гимназии, обеспечивающая устойчивость реализации проекта, способствующего развитию компетенций и навыков XXI века у обучающихся с целью успешной социализации и самореализации.

Были обозначены следующие взаимосвязанные этапы реализации проекта:

- I этап – организационно- поисковый (подготовительный этап, разработка проекта- сентябрь 2020 – декабрь 2020 года);
- II этап – формирующий (внедрение проекта- январь 2021 года - май 2023 года);
- III этап- практический- (внедрение и совершенствование проекта- июнь 2023 – апрель 2025 года);
- IV этап- аналитический (рефлексивный анализ полученных данных - май –сентябрь 2025 года).

До начала реализации проекта была проведена подготовительная работа:

- администрация гимназии имени Шакарима и творческая группа учителей изучили теоретические аспекты компетенций и навыков XXI века;

- педагогический коллектив был так же ознакомлен с теоретическими аспектами развития компетенций и навыков XXI века, технологиями и методами обучения в ходе педагогических советов, семинаров- практикумов.
- был организован опрос учащихся и педагогического коллектива на начальном этапе перед реализацией проекта по определению уровня знаний о компетенциях и навыках XXI века, их проявлениях;
- далее был разработан сам проект с этапами реализации и представлен на педагогическом совете для совместного обсуждения и корректировки;
- в ходе первого подготовительного этапа была организована работа сетевого профессионального сообщества учителей, предметных фокус-групп для организации педагогической среды;
- родительская общественность и социальные партнеры были проинформированы о начале реализации проекта в ходе родительских собраний и соцсетях;
- разработан план мероприятий для учащихся и учителей в направлении развития «Системы 4К» на весь период реализации проекта. Обозначены индикаторы успешности;
- разработана модель выпускника- обладателя компетенций и навыков XXI века;
- проект Программы по развитию навыков XXI века был представлен для рассмотрения в методический кабинет отдела образования города Караганды;
- на втором формирующем этапе реализации проекта работа была направлена на оказание методического сервиса коллегам с целью овладения практическими навыками по применению компетентностно- ориентированных заданий, закрепления умений по составлению заданий на основании таксономии учебных целей Бенджамина Блума;
- в ходе учебной деятельности учителя- предметники через приемы развития критического мышления, применение компетентностно-ориентированных заданий, использование дебатной и проектной технологий стали внедрять компетентностный подход;
- на уроках и во внеурочной деятельности учителями гимназии используются как собственные задания по развитию компетенций, так и методические рекомендации и пособия, разработанные специалистами Академии Алтынсарина РК, методические пособия с компетентностно-ориентированными заданиями, составленные учителями- предметниками школ Карагандинской области и расположенные в свободном доступе на сайте УМЦ РО Карагандинской области;
- в системе проводятся классные часы для учащихся 1-11 классов, направленные на развитие лидерских качеств;
- проведен ряд тематических коучингов, семинаров- практикумов, мастер-классов для коллег;
- обновлены программы курсов по выбору гимназического компонента и вариативной части учебного плана, направленных на развитие у учащихся навыков 21 века;
- учителя и учащиеся активно участвуют в реализации городских и областных проектов, направленных на реализацию компетентностного подхода.
- происходит работа по развитию читательской, математической и естественнонаучной грамотности на уроках и дополнительных курсах;
- учителя участвуют в НПК различных уровней.

Вся эта работа способствовала тому, что происходит вовлечение учащихся в процесс разноплановой работы при обучении, приобретении навыков, необходимых для изучения материала на основе сотрудничества, отслеживанию динамики инновационного процесса в гимназии, оперативное выявление продвижений и затруднений, корректировка проблемных полей.

Критериями оценивания результатов является:

- данные внутреннего мониторинга оценивания ключевых компетентностей и навыков XXI века;
- анализ посещённых уроков, курсов по выбору, внеклассных мероприятий администрацией гимназии, коллегами;
- результаты опроса учителей и учащихся на всех этапах реализации проекта;
- функциональная грамотность обучающихся, позитивные результаты внешней оценки учебных достижений, международных исследований, лидерская позиция, активность, креативность, навыки «4К», достижения обучающихся;

- публикации учителей в сборниках НПК различных уровней из опыта работы, выпуск методической продукции;
- успешная социализация выпускников и удовлетворение социального запроса со стороны родительской общественности.

На данном этапе можно обозначить следующие критерии успешности: -функциональная грамотность учащихся, проявляющаяся в ходе учебной и внеучебной деятельности;

- применение учителями адаптированных и авторских методик обучения, новых образовательных подходов и современных технологий обучения;
- удовлетворенность учителя собственной деятельностью;
- высокий уровень профессиональной деятельности педагога, работа в сетевых сообществах;
- удовлетворенность родительской общественности.

Первые результаты реализации проекта:

- повышается эффективность учебного процесса посредством применения новых подходов, ориентированных на личность учеников, развитие у них познавательного интереса, навыков проектно- исследовательской деятельности.
- создаются условия, способствующие формированию индивидуальной траектории развития ученика на основе потребностей и возможностей;
- развивается инициатива и самостоятельность учащихся в урочных и во внеурочных видах деятельности посредством использования новых подходов в преподавании и обучении, воспитательного компонента образовательного процесса, социальных практик;
- развивается у учащихся инициатива, лидерские качества, стремление к самообразованию и саморазвитию, способности к успешной социализации в обществе;
- педагогами- исследователями организовано проведение исследований урока и исследований в действии с целью улучшения практики преподавания;
- увеличилось количество участников предметных олимпиад, творческих конкурсов, интеллектуальных марафонов и конкурсов, увеличилось количество проектов, представленных на ежегодной апрельской научно-практической конференции НОУ «Спектр» и НОУ «Гном».

В дальнейшем планируется:

- провести промежуточный и итоговый мониторинг реализации проекта через диагностический инструментарий, внутреннюю и внешнюю оценку учебных достижений;
- диссеминировать лучший опыта работы по реализации проекта в образовательный процесс города и области;
- проводить целенаправленную работу по формированию профессиональных качеств учителя новой формации, способного в системе развивать компетенции и навыки XXI века у обучающихся.

Социальные эффекты:

- формирование у учащихся устойчивой позитивной мотивации к овладению компетенциями и навыками XXI века в результате использования инновационных технологий, методов и приёмов обучения.
- системное внедрение инновационных форм работы с обучающимися.
- развитие профессионального мастерства учителей, повышение мотивации для работы с обучающимися.
- деятельность самообучающегося педагогического сообщества по внедрению инновационного педагогического опыта.

Таким образом, реализация проекта позволяет обучающимся формировать навыки высокого порядка, предметные и надпредметные компетенции. В результате мы выполняем социальный заказ общества по формированию успешного ученика, обладающего навыками «4К».

Литература:

1. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020-2025 годы
2. Особенности формирования функциональной грамотности учащихся старшей школы по предметам общественно-гуманитарного цикла (методическое пособие, Астана, 2013)
3. Пинская М.А. Навыки XXI века. Москва. 2020.
4. Компетенции 21 века в национальных стандартах школьного образования. Аналитический обзор в рамках проекта подготовки международного доклада «Ключевые компетенции и новая грамотность: от деклараций к реальности».[Электронный ресурс] URL: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.**/files/4countrycases_1.pdf (20.01.2019).

Аширбеков А.Т.

Қарағанды облысы Қарқаралы ауданы Бесоба ауылының №8 тірек мектебі

ТАРИХ ПӘНІНЕН САНДЫҚ БІЛІМ БЕРУ РЕСУРСТАРЫН ҚОЛДАНУ ТИІМДІЛІГІ

Бұл мақалада мұғалімнің өз пәні бойынша оқытудың сандық ресурстарын қолдану тәжірибесі және оның тиімділігі мен нәтижелілігі туралы, білім алушылардың тарихи сауаттылығын дамытудағы өміршеңділік сипаты айтылған.

Тарих пәні мектептегі оқу пәні ретінде жалпы негізгі білім беретін барлық гуманитарлық және қоғамтанушылық курстардың негізін құрайды. Тарих ұлттық өзіндік сана-сезімді және адамгершілік этикалық нормаларды қалыптастыра отырып, оқытудың дүниетанымдық негізін қалыптастырады. Тарихтың басқа пәндермен өзара байланысы талдау, жинақтау сияқты ортақ логикалық таным-әдістерін қолдануға мүмкіндік береді. Мысалы, гуманитарлық циклдағы пәндермен байланысы картамен, мәтінмен жұмыс істеу, оқиғалармен құбылыстардың ерекшеліктерін айқындау сияқты ортақ әдіс-тәсілдері негізінде іске асады. Тарихқа деген қызығушылығын арттыру үшін сапалы білім берудің тиімді жолдарын таңдау, тарихи және мәдени мұралармен таныстыру, қосымша элементтерді пайдалану мен тарихи деректерді оқып білім алып шығармашылықпен айналысуына жағдай жасау сияқты жаңа педагогикалық технологиялармен инновациялық бағыттарды, әдістер мен тәсілдерді енгізу білім берудің өзекті мәселесіне айналып отыр.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі–оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсеткен. Қазіргі ақпараттық қоғамда өндірістің дамуының негізгі құралы болып ақпараттық ресурстардың қажеттілігі көрінеді. Сондықтан білім беру саласы да өзінің дамуы үшін жаңа қадамдарға баруда. Осыған байланысты білім алушыларға ақпараттар кеңістігінде дұрыс бағытты таңдауға мүмкіндік жасай алатын оқытудың инновациялық технологиялары пайда болуда. Тарих пәні оқыту ерекшелігіне қарай күнделікті тарихи оқиғаларды танып, білу, сипатын ашуда бір біріне ұқсамайтын әдістер мен тәсілдерді талап ететін пән деп ойлаймын. Сабақ сапасын арттыру, сабақты жаңаша жоспарлауда бірден бір тиімдісі , ол сандық білім ресурстары болып отыр.

Сандық білім беру ресурстары (СБР) – электрондық оқыту жүйесінің негізгі бір құрамды бөлігі.

Олар – оқу үдерісін ұйымдастыруға қажетті сандық формада көрсетілген фотосуреттер, көркем үзінділер, статистикалық және динамикалық модельдер, виртуальды нақтылық пен интерактивті модельдеудің объектілері, дыбыс жазбалары, таңбалық объектілер мен іскерлік графика, мәтіндік құжаттар мен басқа да оқу материалдары.

Сандық білім ресурстарының өзектілігі :

- әр білім алушы үшін алынатын білімдер мен мәліметтердің түсініктілігі;
- білім алушының танымдық, интеллектуалдық және шығармашылық қабілеттерін

дамытушылығы;

- білім мен тәрбиенің бірізділігі;
- жалпы компьютерлік сауаттылық;
- оқыту мен тәрбиелеудің жылдамдығы.

Күтілетін нәтижелері:

- Инновациялық әдістер мен ақпараттық технологияны қолдану арқылы білім сапасы көтеріледі;
- Білім алушылардың мамандыққа баулу механизмі құрылады;
- мультимедиялық электрондық оқулықтар, виртуалдық лабораториялар және бақылау программалары жасақталады;
- отандық білім беру жүйелерін біртұтас әлемдік ақпараттық білімдік кеңістікке ену арқылы сабақтастық орнайды;
- Білім алушылардың алынған міліметті есте сақтау, өзіндік қажеттілігіне жарату дағдылары дамиды;
- Оқу мен оқыту сапасы артып, қызығушылық артады, алынған деректер мен фактілер бойынша жұмыс жасау, ой қорыту дағдысы дамиды;

Сабағымда жиі қолданатын электронды оқулықтар мен видео сабақтар – қазіргі заманғы педагогикалық әдістердің заманауи түрі. Бұл әдістің оқушылардың да, ұстаздардың да білім алу жолында алатын орны ерекше. Бүгінгі таңда сандық білім беру ресурстары мүмкіндіктерінің арқасында мұғалімдер арасында онлайн-сабақ, бейне-конференция, жаңашыл сабақтар қолданысқа ие болып тұр.

Өз тәжірибемде СБР пайданлану мақсатында «Төңкерілген сабақ» әдісін тарих пәнінде қолданамын. Бұл білім алушының үйде мұғалімнің алдын-ала дайындаған видеосы арқылы жаңа материалды өз бетімен оқып-үйреніп, қашықтан мұғалімнің көмегімен тарих пәні бойынша зерттеу жұмыстарын, тапсырмаларын ұйымдастыру процесін жасауға болады. Яғни, үйде – білу түсіну, қашықтан – білімді қолдану көрсету. Мұғалім бұл әдісінде балаларға теориялық материалдан тұратын бейне материалдарды дайындайды және оларды электрондық пошта, әлеуметтік желілер, whatsaap арқылы оқушыға жібереді. Білім алушылар үй тапсырмасы – бейнежазбаны көріп, жаңа материалмен таныс болу, ұғыну. Олар сабаққа келгенде, олар теориялық материалмен танысып, практикалық тапсырмаларды мұғалімнің көмегімен шешуге дайын болады.

Сонымен қатар сабақ барысында білім алушылардың сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін жетілдіруге, дамытуға арналған оқыту технологиясы оларға еркін ойлауға, байқалған, баяндалған мазмұнынан тәуелсіз пайымдамалар жасауға мүмкіндік береді, шығармашылық белсенділігі жоғарылайды, ұжымдық ойласу, ұжымдық тұжырымдар жасауға белсене атсалысады, ұжымдық қорытындыда өз үлесі бар екенін сезіп, қуаттана марқаяды, келесі мәселелер түйінін шешуге еркін араласады, өз ойын жасқанбай айтуға үйренеді.

Білім берудің бұл технологиясын жүргізуде негізгі сандық білім беру ресурстары жинақталған білім платформаларын **smk.edu.kz, elorda-mektep.kz, BilimLand, Daryn.Online** және электронды оқулықты пайдалануында мүмкіндіктері өте көп.

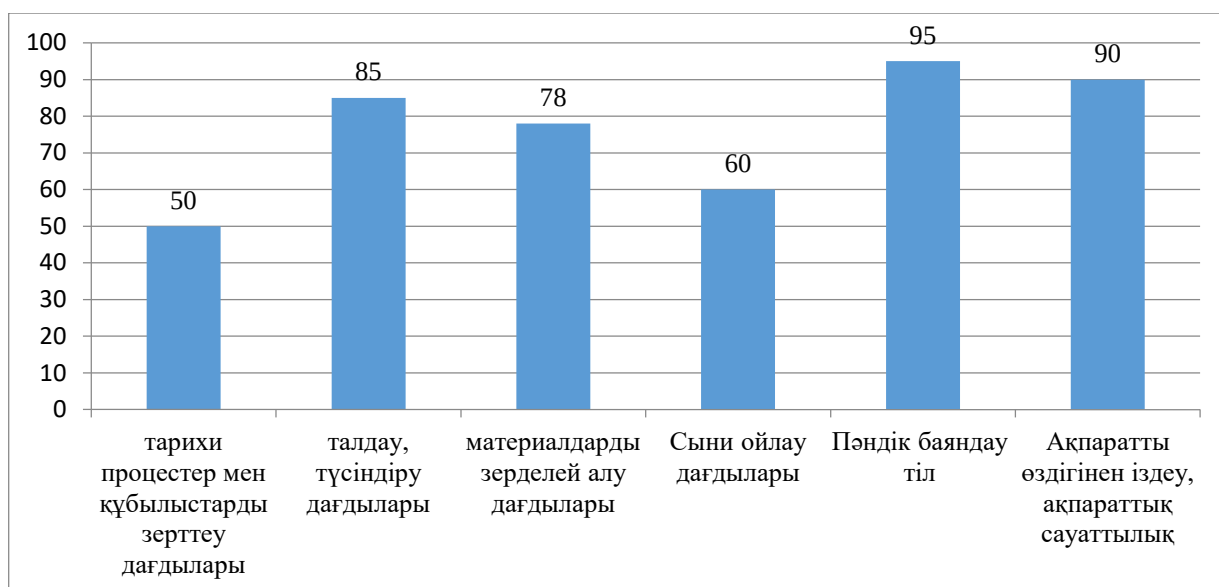
Өзімнің іс-тәжірибемде жиі қолданылатын СБР:

№	Білім сайттары	Тиімділігі	Артықшылығы
1	BilimLand	42пәннен 5 700 сабақ пен 140 мыңнан астам тапсырма әзірленген. Компания мәліметінше, күн сайын 1,5 млн бірегей қолданушы кіріп, сайт 30 млн рет қаралады. 3 500	- Цифырлық білім беру ресурстарын әзірлеуде алдыңғы қатарлы мультимедиялық технологиялар қолданылады

		мектеппен платформаны пайдалану туралы келісімшарт жасалған.	
2	Daryn.Online	Платформаға 2,7 млн астам оқушы мен 200 мұғалім тіркелген. Күн сайын 700 мыңнан астам оқушы білім алады. Күніне 60-тан астам арнайы бейнесабақтар түсіріледі. Оқушыларға республикалық физика-математика және Назарбаев Зияткерлік мектептерінің, сондай-ақ орта мектептердің үздік мұғалімдері сабақ береді. Офлайн сабақтарға арналған мобильді қосымшасы да бар.	- Оқушылар цифрлық білім беру ресурстарын сабақтарға өз бетінше дайындық барысында және білімдерін бекіту үшін қолданады - Цифрлық білім беру ресурстарын әзірлеу платформа аралық құру технологияларын қамтиды - Барлық сандық білім беру ресурстары халықаралық қауіпсіздік стандарттарына сәйкес - Мұғалімдер цифрлық білім беру ресурстарын оқу процесіндегі басты немесе қосалқы ресурс ретінде пайдаланады
3	smk.edu.kz	Жүйелі-әдістемелік кешен (ЖӘК) «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ жалпы білім беру мектептерінің ұстаздарына әдістемелік қолдау көрсету мен мұғалімдер тәжірибе тарату мақсатымен әзірленген. Жүйелі-әдістемелік кешен тегін қолжетімділікте 185 000 – нан астам әдістемелік материалдарды қамтиды.	
4	elorda-mektep.kz	Елордалық электронды мектеп. Мектепке дейінгі білім беру. Жалпы орта білім беру. Техникалық және кәсіптік білім беру бағдарламалары бойынша сабақ жоспарлары, слайдтар, видео сабақ материалдары қамтылған.	е л е д і

Электронды оқулықтарындағы тапсырмаларды орындау, тест жұмыстары, картамен жұмыс, бейнефильмдерді көру арқылы оқушылардың өз бетінше білім алуға ынтасын, қызығушылығын байқадым. Электронды оқулық оқушының уақытын үнемдейді, оқу материалдарын іздеп отырмай, өтілген және оқушының ұмытып қалған материалдарын еске түсіруге зор ықпал етеді. Әр оқушы қажет жағдайда үйде өз бетінше жұмыстана алады және анимацияларды көре отырып меңгерілуі қиын тапсырмаларды есте сақтай алады. Өз сабақтарымда электронды оқулықтарды жиі пайдаланамын. Қазақстан тарихы бойынша барлық сыныптарға арналған электронды оқулықтар бар.

**Мектеп оқушыларымен жүргізілген сараптамалардың қорытындысы бойынша
СБР-мен жұмыс жүргізетін оқушылардың даму динамикасы
(пайыздық көрсеткішпен)**

Қорыта айтсам, тарихты оқыту – өзара байланыста және үнемі қозғалыста болатын құрауыштардың басын біріктіретін өте күрделі үрдіс. Қазір білім беру саласында түрлі технологиялар енгізілуде, бірақ олардың ішінде қажеттілігін тандап, сабақтың әр кезеңінде тиімді қолдану – басты талап. Интерактивті оқыту әдістері тұлғааралық қарым – қатынасқа негізделі отырып, «жеке тұлғаны дамытуға бағытталатын» қазіргі білім беру парадигмасын қанағаттандырады. Сонымен бірге, сапалы білім алудың алғышарттары болып табылатын таным белсенділігі мен ізденіс дербестігін қалыптастырып қана қоймай, ары қарай дамытады.

Осындай жұмыстарымды саралай келе сабақтарымда сандық білім ресурстарын тиімді ендіру арқылы пәнім бойынша білім сапасы 2021-2022 оқу жылының I-II тоқсан қорытындысы бойынша +5%-ға өскенін айта аламын.

СБР сабақ барысында қолдану сәттерінен көріністер

П

1. «Информационные технологии»
2. «ҚР Білім туралы» Заңы.
3. С.Мирсентова. Оқыту ізденіс ретінде және ізденіс оқыту ретінде. Қарағанды 2011 ж.
4. «Ақпараттық технология және қашықтықтан оқыту». С.Т.Мұхамбетжанова
5. «ҚР Білім туралы» Заңы.
6. Инновациялық педагогикалық технологиялар. Қ.Сарбасова. (2006 ж)
7. <http://bilim-all.kz/>

8. <http://www.bsh.kz/news/1316766022.html>
9. <http://kazustaz.kz/lessons/1009-stazdara.html>

Аширбекова Т.К.

Ю.А.Гагарин атындағы мектеп-лицейі қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

ОҚУШЫЛАРДЫҢ СЫНИ ТҰРҒЫДАН ОЙЛАУЫ - БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ КЕПІЛІ

*«Әр бала жарық жұлдыз,
жарқырауына жәрдем ет»
Ж.Баласағұни*

Мемлекет мәдениетінің айнасы – мектеп. Шын мәнісінде еліміздің әлеуметтік, мәдени, саяси, психологиялық жай-күйі халықтың білім жүйесінен, оның деңгейінен, ағартушылық іс-әрекетінен анық аңғарылады. Осы орайда, жазушы Ә.Кекілбаевтың «Уақыттың жалғыз өлшемі бар, ол – адам ғұмыры. Адам ғұмырының жалғыз өлшемі бар, ол – арттағы халықтың қамы үшін бітіретін іс» - деген сөзін еске алсақ, осындай үлкен іс атқарар бір сала – мектеп және оның мұғалімі. Қай кезде де ұстаз еңбегінің өлшеуіші – білім сапасы. Бүгінгі күннің мұғалімге қояр талабы да жоғары. Мектептегі басты тұлға мұғалім болғандықтан уақыт талабы олардан жан-жақты біліммен қаруланған мәдениетті, биік адамгершілікті қажет етеді.

Баланы озық ойлы, жан-жақты тәрбиелеу үшін мұғалімнің өзінің дәрежесі биік болуы тиіс. Жаңа ғасырдың жеке тұлғасын қалыптастыру бағытында білім беру мәселесі басты назарда болып отырғандықтан елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, білім беру мазмұнының түбегейлі өзгеруі, оның әлемдік білім кеңістігіне енуі мұғалімдер алдына жаңа талаптар, жаңа міндеттер қойып отыр. Заманауи білім берудің тиімді тәсілдері мен әдістерін табуда мұғалімнің өз тәжірибесін өзі зерттеп, жинақтау ісі – әрі қиын, әрі күрделі мәселелердің бірі. Бүгінгі таңдағы білім беру – өсіп келе жатқан ұрпақтың ақыл-ойы мен дамуының, мәдениетінің деңгейін анықтаушы фактор. Экономиканың қарқынды дамуы үшін қазіргі нарық қатынасы талаптарына жауап бере алатын, сыни ойлана алатын, шығармашыл адамдар қажет. Білім берудің негізгі мақсатына қатысты қазіргі қоғамда жаңа ұғым пайда болды. Мұғалім ең алдымен оқушының өзін-өзі дамыту қабілетін қалыптастыруға ат салысу керек. Өйткені бұл -тұлғаны ұлттық және әлемдік мәдениетке үйлесуге апаратын сара жол. Бүкіл дүние жүзіндегі болып жатқан осындай құндылықтардың өзгеруі жас ұрпақты дайындау міндетімен байланысты. Біздің қоғамға жаңа мағлұматтарды қабылдап қана қоймай, оны ойлана отырып, сыни талқылап, ой елегінен өткізе білетін оқушылар керек. Яғни, оқушылар мағлұматтар мен идеяларды өз беттерімен, тәуелсіз меңгеріп, осы алған мәліметтері пайдалы болатындай ойланулары керек. Олар жаңа идеяларды әр түрлі көзқараспен зерттеп, шынайылығы мен пайдасын талқылап, идеяның жалпы құндылығын анықтай алулары қажет. Қазіргі таңда еліміздегі білім беруді дамыту үшін маңызды болып табылатын ең басты педагогикалық тәсілдерінің бірі – «Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» бағдарламасы. Мұғалімдер бұл жобамен жұмыс істеу үшін оның теориялық, әдіснамалық ерекшеліктерін білулері керек деп ойлаймын. Сыни ойлауды дамыту бағдарламасы – әлемнің түкпір-түкпірінен жиылған білім берушілердің бірлескен еңбегі. Тәжірибені жүйеге келтірген Джинни Л.Стил, Куртис С.Мереди, Чарльз Тэмпл. Жобаның негізі Ж.Пиаже, Л.С.Выготский теорияларын басшылыққа алады.

“Сын тұрғысынан ойлау” ұғымы белгілі бір идеяларды қабылдай отырып, оның неге қатысты екенін зерттеу, оларды жеңіл септикалық ойларға қарсы қоя білу, салыстыра алу, сол идеяларға қарсы көзқарастармен тепе-теңдікте ұстап зерттеу, оларға сеніммен қарау деп түсіндіреді авторлар. Қазақстанда «сын тұрғысынан ойлауды дамыту жобасы» 90 жылдарда мұғалімдер үшін әйгілі бола бастады. Мазмұны жағынан бұл бағдарлама оқыту әдістері бағытының бірі болып табылады. «Оқу мен Жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» жобасы – RWCT ағылшынша Reading and Writing for Critical Thinking, яғни, орысша аударғанда «Развитие

критического мышления через чтение и письмо». RWCT жобасында сабақ құрылымы анық көрсетілген және оқушылардың әрекеттері үшін нақты стратегиялар беріледі [2, 7 бет].

Америка философы әрі педагогі Джон Дьюи сыни тұрғыдан ойлау оқушылар тек нақты бір мәселемен айналысқанда ғана пайда болады деп есептемейді. Дьюидің айтуы бойынша мәселелерге ерекше көңіл аудару оқушылардың табиғи әуесқойлылығын оятып, оларды сыни тұрғыдан ойлауға итермелейді. "Нақты бір мәселені қарастырып, қиын жағдайдан шығудың жолын іздеу арқылы оқушы шын мәнінде ойланады" [1,188-б]. Ойлау үдерістерін өз бетімен ұйымдастыру ең алдымен бірлескен оқу әрекетінде пайда болады. Оқушы әрекеттің мақсаттары, құралдары мен шарттарының арасындағы қатынасты біртіндеп түсіне бастайды. Қазіргі кезде балада ойлаудың ерекшеліктерін жоғары қарқынмен мақсатты қалыптастыру мүмкін екені дәлелденді. Ойлау – бұл оқуға, жазу іскерлігіне, сөйлеу мен тыңдауға ұқсас үдеріс. Сыни ойлау және оқыту мұғалімдер идея мен тәжірибенің әртүрлілігін түсінгенде және қолданғанда болады. Сыни ойлауға оқыту – жеңіл міндет емес. Оны белгілі кезеңде орындап, кейін ұмытып кетуге болмайды. Сыни ойлауға апаратын қатаң реттелген қадамдар тізімі жоқ. Дегенмен сыни ойлауды дамытатын оқу шарттары бар екенін естен шығармау керек. Олар төмендегідей:

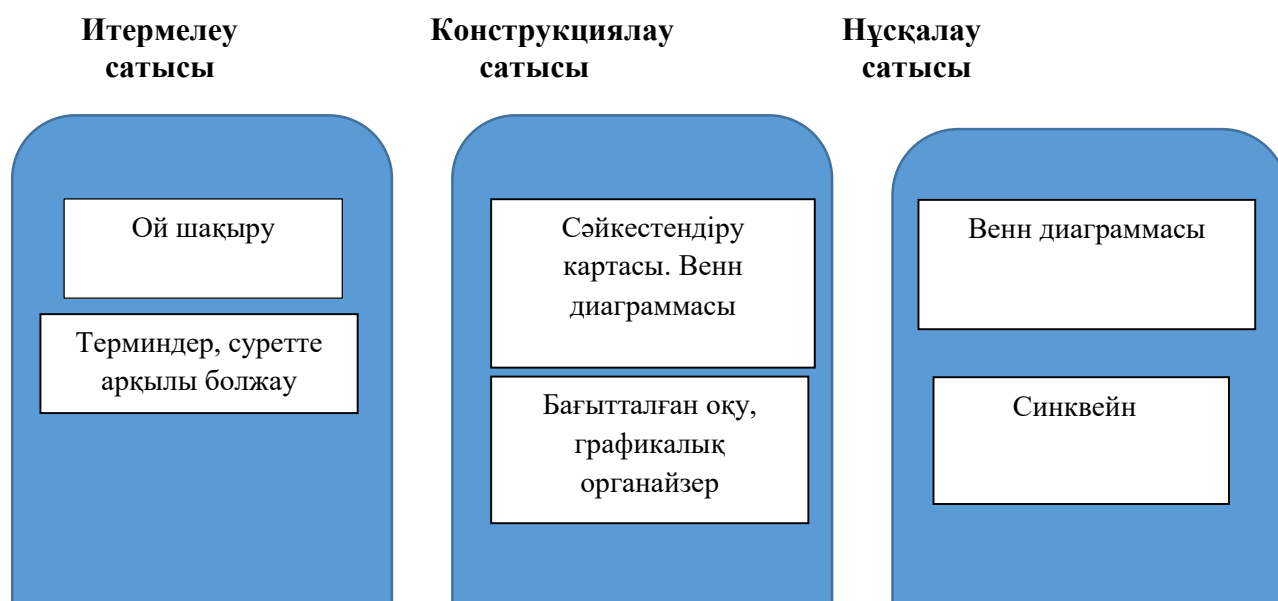
1. Оқушыларға ойланып-толғануға, ойын ашық айтуға рұқсат беру.
2. Әр түрлі идеялар мен пікірлерді қабылдау.
3. Оқушылардың оқу үрдісіндегі белсенділіктерін мадақтау.
4. Оқушыларға мысқылсыз еркін атмосферада жұмыс істейтіндіктеріне ке-пілдік беру.
5. Сыни ойлау тәжірибесі үшін уақыт пен мүмкіндіктер қамтамасыз ету.
6. Кез-келген оқушының сыни шешімді қабылдай алатын қабілетіне сенімдік білдіру.
7. Сыни ойлауды бағалау.

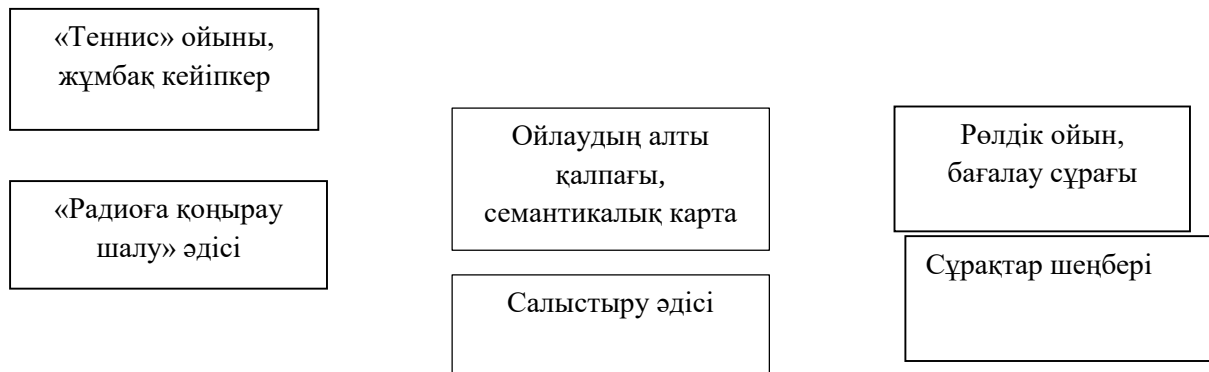
Тиімді сыни ойлауға қатысу үшін оқушыларымыз өздеріне деген сенімдерін және өз пікірлері мен идеяларының құндылықтарын түсінуін арттыруға, оқыту үрдісіне белсенді қатысуға, басқалардың пікірлерін сыйлауға, пікірді қолдауға және құрастыруға дайын болулары керек. Сыни тұрғыдан ойлау мәтінді есепке ала отырып, бақылау мен тыңдау арқылы дәлелдер жинастыру және шешім қабылдау үшін талапқа сай өлшемдерді қолдану сияқты дағдыларды дамытуды қарастырады. Сыни тұрғыдан ойлаудың бұл дағдылары төмендегідей сипатталады:

- Бақылау;
- Талдау;
- Қорытынды;
- Интерпретация [1, 49 бет]

Сын тұрғысынан ойлауға оқытуда сабақ құрылымы үш сатыдан тұрады: қызығушылықты ояту(итермелеу сатысы), мағынаны тани білу(кострукциялау сатысы) және ой толғаныс(нұсқалау сатысы) сатысы.

«Сыни тұрғыдан ойлауға үйрету» модулін сабақтар топтамасына қалай енгіздім?

Бұл әдісті қазақ тілі мен әдебиет пәніне қолдану өте тиімді және сабақта оқушыны сыни ойлауға ықпал ету мұғалімнің білімі мен шеберлігін қажет етеді. Сондықтан өз іс-тәжірибем осы әдістерді қолдана бастадым. СТО стратегияларын пайдалану нәтижесі ойлай, пайымдай, нақтылай, жүйелей, дәлелдей білу болып табылады. Егер оқушылар осы аталған ой операцияларын орындай алса, ол – мұғалімнің нәтижелі еңбегінің жемісі. Біздің іс-тәжірибемізде СТО стратегиялары оқушыларды сыни ойлауға жетелеуде өз жемісін берді. Сабақ барысында оқушылардың белсенділігі артып, қызығушылығы ояна бастады.

СТО бағдарламасының стратегияларын пайдалана отырып, мынадай нәтижелерге қол жеткіздім:

- оқушылардың белсенділігі, ынтасы артты;
- пәнге қызығушылығы оянды;
- оқушылар сұрақ қоя білуге және оған жауап беруге үйренді;
- әр түрлі дәстүрлі емес жағдайларда өз бетімен шешім таба білуге үйренді;
- жазу арқылы олар оқыту әдісіне бейімделді;
- оқушылар бірін-бірі бағалауға, өзін-өзі бағалауға үйренді;
- оқушылардың шығармашылық дағдысы қалыптасты;

Мұғалімнің жан-жақты білімділігі мен өз пәніне сүйіспеншілігі балаларды қатты еліктіреді. Мұның өзі сабақтың қызықты болуын, оқушылардың сабаққа деген қызығушылықтарын қамтамасыз етеді. Өзін-өзі сыйлайтын, пәнін толық білетін және оның құндылығын жете түсінетін ұстаз өз сабағына немқұрайлы қарауға төзбейді. Ол барлық оқушыларды өтіліп отырған тақырыпты жете түсінуге жұмылдырады. Ол үшін ұстаз қауымы түрлі әдісті пайдалана отырып, «Оқу оқып, білім алу – менің ең қасиетті адамзаттық борышым, еліме қосатын үлесім» деген пікірді ұғындыруға тиіс. Еліміздің болашағы – жас ұрпақ екенін ескерсек, сол жас ұрпақтың кеудесіне білім нәрін құятын – мұғалім. Жазушы Ғ. Мүсіреповтің сөзімен айтсақ: «Оқушы жастардың ең сенімді, сыр жасырмай айтатын адамы - мұғалім». Ұстазды көргенде жерітін шәкірт емес, оны көруге асығатын шәкірт тәрбиелеу керек. Мұғалімнің қасына үйіріле топталып, ерекше ынтамен сабаққа дайындалып, қызыққан оқушыларды көру – ұстаз үшін де бақыт болуы тиіс. Сонда ғана еліміздің білім жүйесі биік нәтижелерге қол жеткізеді.

Қорыта келгенде, сын тұрғысынан ойлау – сынау емес, шындалған ойлау. Бұл жұмысты дұрыс ұйымдастырған жағдайда шәкірттердің өз даму деңгейіне сәйкес ойы шындалып, белгілі бір жетістіктерге жетері сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. “Идеи Дьюи и наша практика” Под редакцией С.Бахишевой
С. Мирсеитовой

2. «Сыни ойлауды дамыту әрекетіндегі шығармашылық жұмыстар»
Ж. Ж. Избасарова, А. С. Тоқтағанова, Н. Қ. Қожамқұлова Тараз-2008
3. Ж. У. Кобдикова «Білім беру сапасын технологиялық амал негізінде басқару» Алматы, 2010ж.
4. «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналы №3, 2010ж.
5. Мұғалімге арналған нұсқаулық, 2012ж.
6. С. Мирсеитова «Оқыту ізденіс ретінде және ізденіс оқыту ретінде», Қарағанды, ҚазОА 2011.

Ашыкбаева Р. Б.
ЖББМ №82, Қарағанды қ.

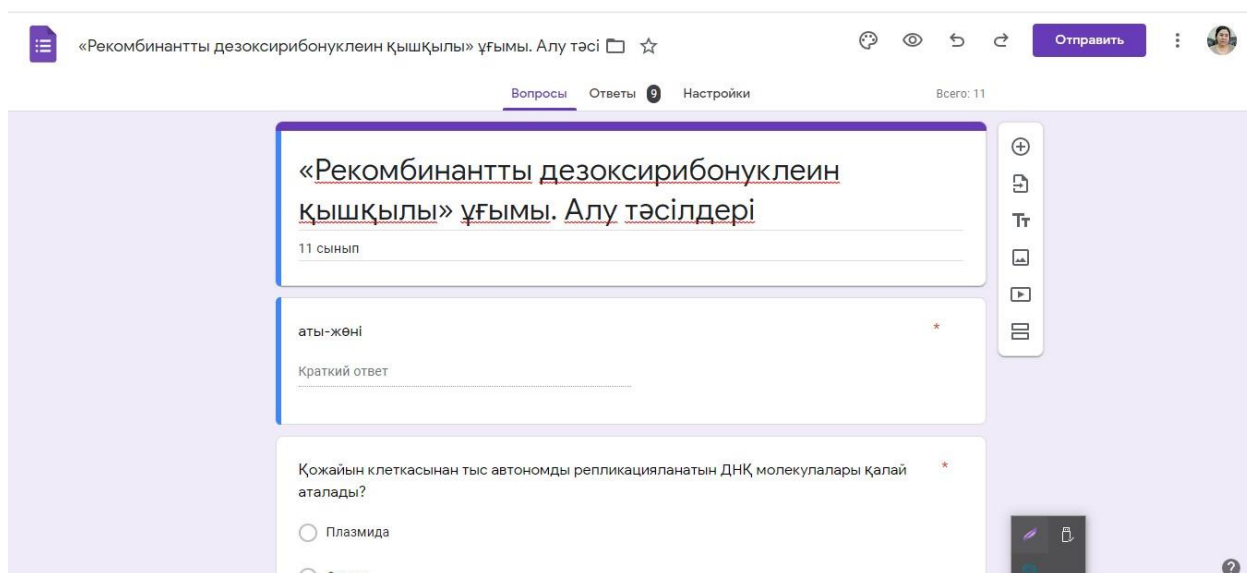
ЦИФРЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Мұғалімнің цифрлық құзыреттілігі-бұл ақпаратты өңдеуге және жұмыс істеуге, оқытуға, әлеуметтендіруге және қол жетімді мүмкіндіктерді кеңейтуге қажетті білім алуға байланысты міндеттерді қою және шешу процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен цифрлық медианы пайдалану дағдыларының жиынтығы. *Оқытушы* – қоғамның құндылықтарына сәйкес, қоғамдық ақуалдың қалыптасқан мүдделеріне қарай әрекет етеді. Оқытудың тиімділігін арттырып, табысты оқуға айналдыру мақсатында сабақтарымда пайдаланылған интернет ресурстарымен оқытудың тиімді әдістерін бөліскелі отырмын. Педагогикалық іс-әрекеттер, кез-келген әрекет сияқты мақсат, құрал және нәтижемен анықталады. Білім беруді ақпараттандыру жағдайында мұғалімдердің іс-әрекетіне жаңа талаптар қойылады. Кәсіби іс-әрекетті жаңалау талабын орындаудың бірден бір жолы ақпараттық технологияларды пайдалану.

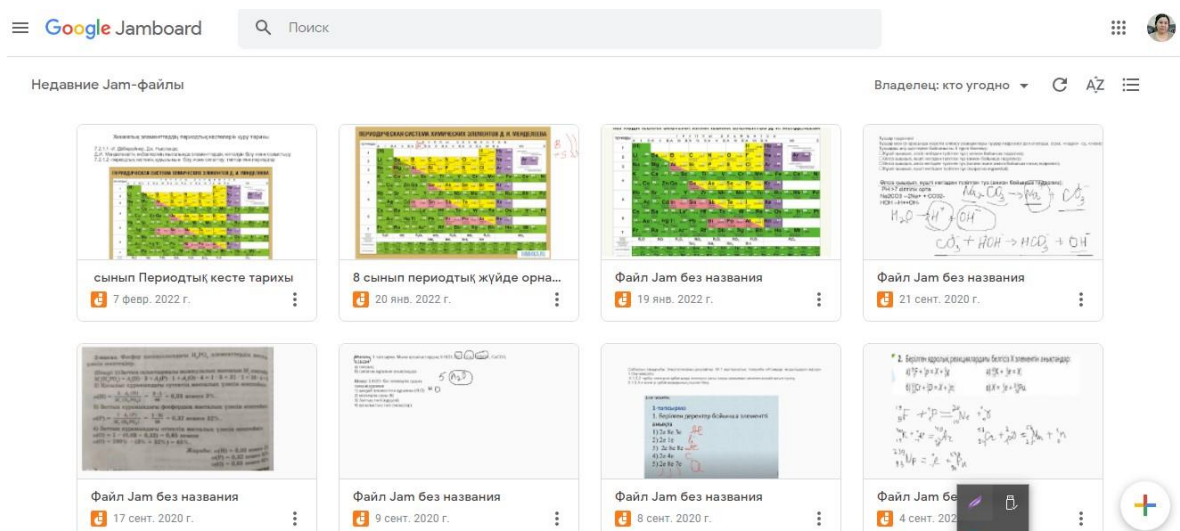
Өз сабақтарымда оқушының табысты білім алуына ықпал ететін АҚТ құралдары мен сервистері ZOOM, Telegram, WhatsApp, Google платформаларын қолданамын. Әр мұғалім өз шеберлігіне қарай оқыту үдерісінде түрлі платформаларды қолдану арқылы оқытуды жүргізіп келеді.

Ол платформалардың қайсысы болмасын ақпаратты білім алушыға ыңғайлы және түсінікті түрде жеткізуге, олармен диалог жүргізуге және кері байланыстар жасауға өте тиімді. Білім беру үдерісінде тиімді құралдардың бірі - Google формалары. Google формалары - Google Дисктегі ең танымал функциялардың бірі. Google формалары – кері байланыс жасауда, әсіресе бөлім бойынша және тоқсандық жиынтық бағалау өткізуде өте қолайлы құрал. Google формалары тест жұмыстарын (бір дұрыс жауаппен және бірнеше дұрыс жауаптармен) өткізуге, оқушыларға белгілі бір тақырып бойынша жазба жұмысын жаздыруға, бақылау жұмыстарын орындатуға ыңғайлы құрал болып табылады.

Google платформасында Google тест жүйесінде тақырыпқа сәйкес тест тапсырмаларын құрастырып сілтемесін оқушыларға жіберемін. Сілтеме арқылы оқушылар тест орындап отырады, тапсырған тест нәтижесін Gmail почтасында көріп бағалап отырамын. Мұнда оқушы өзінің қай жерде қате орындағаны немесе дұрыс орындағанын көріп отырады яғни өзін-өзі бағалайды. Google тест арқылы әрбір баланың нәтижесін жеке-жеке тексеріп отырмауға және уақыт үнемдеуге мүмкіндік береді. Әрбір баланың алған ұпайлары жауаптары тақтада көрініп тұрады. Нәтижесінде оқушылардың оқу дағдылары қалыптасып, өзінің білім алуы үшін жауапкершілігі артады.

Google платформасында Jamboard тақтасын химия пәні сабағында тиімді пайдаланамын. Себебі Jamboard тақтасы арқылы химия пәнінен формулаларды жазуда, есептер шығаруда, сабақ түсіндіруге және жазуды өшіруге, түзетуге өте қолайлы. Сонымен бірге көрсеткіш құралды пайдалана отырып қажетті формулалармен реакция теңдеулерін ажыратуға немесе тиісті нысананы қоршауға алып көрсетуге, сызбаларды түсіндіруге тиімді. Jamboard тақтасының тағы бір артықшылығы сабаққа қатысты пайдаланатын суреттермен сызба көрнекіліктерді тақтаға көшіріп орнатуға мүмкіндігі бар.

оқушылармен тікелей байланысқа шығамын. Мұнда кері байланыс алудың мүмкіндігі зор. ZOOM-да сабақты жүргізу барысында барлық қатысушыларды шолуға болады. Онлайн сабақ өткізуді әртүрлі режімдерге ауыстыра отырып, қажет кезде экранды көрсетіп, қажет емес кезде ауыстыруыңызға болады. Немесе сабақтың бейнежазбасын сақтап сабаққа қатыса алмаған балаларға жіберуге болады.

Оқу үдерісінде ақпарат жүйесін құру арқылы оқушыларға сабақ берудің әдіс-тәсілдерімен интернет ресурстарын тиімді игеруге бағыттауда Camtasia программасымен бейнесабақ жазуға қол жеткізуге мүмкіндік бар. Camtasia программасы арқылы сабақты алдын-ала жазып алып оқушылардың Telegram тобына жіберемін. Camtasia программасының артықшылығы сабақты алдын-ала жазып алуға, түсіндіруге мүмкіндік болады және сабақ сақталып тұрады оны кез-келген уақытта оқушы ашып қарайды. Camtasia программасындағы мүмкіндіктер: сабақ құрылымын алдын ала жазып түсіруге, сабаққа қатысты бейнефильмдер көрсетуге, зертханалық жұмыстарды көрсетуге, дайын слайдтарды жазуға, түсіндіруге, дыбысты жазуға, қажетемес

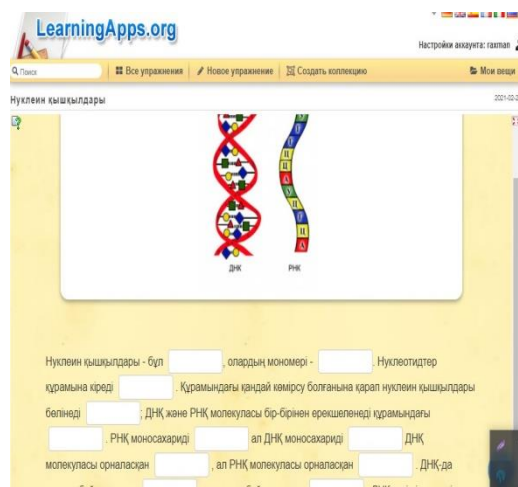
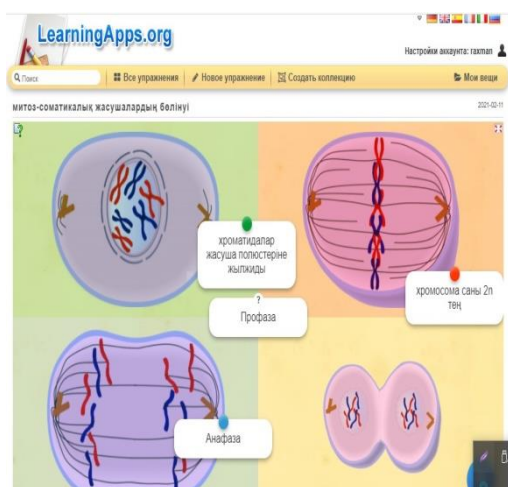
дыбысты өшіруге, қажетмес бөліктерін кесіп тастауға, сабақты толық монтаждауға мүмкіндіктері бар. Camtasia программасында жазылған сабақтарды ютуб каналда сақтап сілтемесін оқушыларға жіберемін.

Telegram каналынан әрбір сыныпқа топ ашу арқылы оқушылармен үдіксіз байланыста болуға мүмкіндік бар. Білімалға тапсырма салуға мүмкіндігі болмаған жағдайда Telegram каналы арқылы балалар тапсырмалар жібереді, сұрақтар береді және оқушылармен кері байланысқа шығып отырамын. Telegram каналы арқылы қалыптастырушы бағалауға арналған тест тапсырмаларын саламын, жауап берген оқушылардың нәтижесі пайыздық мөлшермен көрінеді.

Оқу үдерісіне оқушыларды қалай ынталандыруға болатынын ойластыра отырып, оқу мақсаттарын ғана емес, олардың жеке қажеттіліктерін де ескеру қажет. Оқушының оқуға қызығушылығын оята білу шеберлігі – бұл мұғалімнің қолындағы маңызды әрі пәрменді құрал, оны меңгеру қажет. Алайда сабақ барлығына бірдей қызықты болуы үшін не істеу керек? Оқушыларға өтіп жатқан сабақ қызықты екенін қалай түсінуге болады? Мәселен, қашықтан оқыту жағдайында пайдаланатын цифрлық технологиялар қазіргі балаларды қызықтырады. Оқу үдерісіне оқушыларды ынталандыру үшін бірінші кезекте оларға өтілетін сабақтың, оның мазмұнында қамтылған тапсырмалар мен оқу әрекеттерін түрлендіру қажет.

Сабағымда оқушылар өз бетінше шабыттанып шешетін үй тапсырмаларды орындауда LearningApps сервисін пайдаланамын. Сервисге тіркелу арқылы әрбір сыныпқа папка ашып, тапсырмаларды дайындап тек сілтемесін оқушыларға жіберемін. Онда тапсырмалар сыңарын тап, жіктеу, хронологиялық сызық, рет-ретімен, суреттерін саралау, дұрыс жауабын тап викторина, бос орынды толықтыру, пазл құрастыру, кроссворд, сөйлем құрастыру, орнына қою, жұбын тап ойын түрінде әдістерді қолданамын. Оқушыларды жалықтырмайтын әдіс тәсілдермен оқу мақсатына қол жеткізетін жаттығулар, тапсырмалар құрастыруға болады.

Интернет ресурстарынан пайдалану оқушының оқу үрдісінде шығармашылық қабілетін дамытуға, бұрын алған білімдерін кеңейтіп, өз бетімен тапсырмалар орындауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар мұқим құралдарымен жұмыс істеу оқушылардың бойында ұқыптылыққа, нақтылыққа, тапсырмаларды нәтижелі орындауға, дұрыс шешім қабылдай алуына тәрбиелейді.

Қорытындылай келе, оқушылардың цифрлық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған білім мазмұнын игеруде оқушылардың әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істей білуді, білім біліктіліктерін өмірлік жағдаяттарда қолдана білуді, зерттеулер жүргізуді, негізгі ойын негіздей білуді, сондай-ақ тұлғааралық қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастарда өмірлік міндеттерді шешу үшін пайдалануды қамтамасыз етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Интернет материалдары.
2. Медиа және ақпараттық сауаттылықты қалыптастырудың [педагогикалық аспектілері](#).

3. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы /Қазақстан Республикасы Президентінің 2010ж.07.12. №1118 Жарлығымен бекітілген.
4. Республикалық ғылыми- әдістемелік журнал, №24, 2020

Аяпбергенова Г.К.

Абай ауданы «№1 қосымша білім беру мектеп-орталығы» КММ

ӨНІМДІ ОҚУ – РУХАНИ КЕМЕЛДЕНУ КӨЗІ: БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУДЫҢ ӘДІСТЕРІ

Заманауи қоғамға толассыз ақпарат ағынынан өзіне қажетті мәліметті таңдай алатын білікті оқырман қажет. Осыған орай өскелең ұрпақтың оқу дағдыларын дамыту үшін бірқатар маңызды іс-шаралар жүзеге асырылуда.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың тапсырмасымен білім беру ұйымдарында «Оқуға құштар мектеп» жобасы бастау алды. Президент өз сөзінде: «Қазір кітапханалардың қоры ескірген әрі жұтаң. Әсіресе, көркем туындылар мен тартымды әдебиеттер тапшы. Қазақ тіліндегі тиісті әдебиеттер өте аз немесе мүлдем жоқ. Оқушылардың әлем әдебиеті классиктерінің шығармаларына қолы жете бермейді. Оқу мәдениетін арттыру мәселесін кешенді түрде шешу үшін тілдік пәндер мен әдебиеттің оқу бағдарламаларын қайта қарау керек» деп, Білім және ғылым министрлігіне осы мәселелермен мұқият айналысуды және нақты ұсыныстар енгізуді тапсырды [1].

Осыған орай Қарағанды облысында мектеп кітапханаларының қорын толықтыруға қаржы бөлініп, балалардың кітап оқуға қызығушылығын арттыру үшін Bookcrossing, 20-минуттық оқу, «100 кітап», «Оқырман отбасы» т.б. ауқымды жобалар жүзеге асырылады. Сондықтан бүгінгі таңда оқушылардың кітап оқу құзыреттілігін қалыптастыру маңызды міндетке айналып, міндетті шешуге педагогтер қауымы жұмылып, нәтижелі қызмет етуде.

Оқылымға білім берудің, тәрбиелеудің және мәдениетті дамытудың негізгі компоненті ретінде ерекше рөл беріледі. Оқылым тұлғаны және оның оқу сауаттылығын (немесе тұлғаның оқу сауаттылығын), жаңа сауаттылықты –функционалдық қалыптастырушы және дамытушы іс-әрекет болып табылады. Функционалдық сауаттылық табысты кәсіби, оқу, өздігінен білім алу мен өзге де іс-әрекеттердің және ақпараттық қоғамдағы тұлғаның әлеуметтік қорғалуының маңызды факторы болып табылады. Сауатты оқылым білім алу мен мәдениет таратудың құралы, маманның коммуникативтік және кәсіби құзыреттілігінің қалыптасқандығының дәлелі, адамның өмірдегі табысқа жету құралы болып, мектепті аяқтау кезіндегі білім алушылардың функционалдық сауаттылық деңгейін анықтайды [2].

№1 қосымша білім беру мектеп-орталығының ұстаздары көлемді мәтіндермен жұмыс істеуді қажет ететін барлық сабақтарда дұрыс оқу дағдыларын қалыптастыру технологиясын тиімді қолданып келеді. Бұл технология барысында мұғалім – серіктес, бақылаушы және тәлімгер болып, әр оқушыға өзінің жеке даму жолын құруға көмектеседі.

Өнімді оқу дағдыларын қалыптастыру технологиясына сәйкес оқушылардың мәтінмен жұмысын ұйымдастыру бірнеше кезеңдерді қамтиды:

1-кезең. Мәтінді оқығанға дейінгі жұмыс кезеңі.

Әдетте жаңа шығармамен танысу болжаудан басталады. Бұл кезеңде оқушы мәтіннің тақырыбына қарап, оның мағыналық бағытын анықтауға ұмтылады, автормен «диалог» құруды бастайды. Бұл кезең сабақтың мақсатын айқындаумен қорытындылайды.

2-кезең. Мәтінмен жұмыс кезеңі.

1. Мәтінді алғашқы оқу. Оқушы жасына және жеке ерекшелігіне сәйкес мәтіннен алған алғашқы әсерін анықтайды, мысалы: сұхбаттасу, негізгі әсерлерді белгілеу, сұрақтарға жазбаша жауап беру және т.б. әдістерді қолданады.

2. Мәтінді қайталап, түсініп оқу. Шығарманың әрбір мағыналық бөлігін нақтылайтын сұрақтар қою және олардың жауабын анықтау.

3. Мәтінді мазмұны бойынша мазмұндау. Бірінші кезеңде жасаған жорамалдарын мәтін бойынша түпкілікті тұжырымдармен сәйкестігін анықтау. Мәтіннің жекелеген үзінділеріне (қажет болған жағдайда) назар аудару, мәнерлеп оқу.

3-кезең. Мәтінді оқығаннан кейінгі кезең.

1. Мәтін бойынша әңгімелесу, ұжымдық талқылау, пікірсайыс. Оқырманның авторлық ұстаныммен шығарманы түсіндіруі. Мәтіннің негізгі идеясын немесе оның негізгі мағыналарының жиынтығын қалыптастыру.

2. Жазушымен танысу. Жазушы тұлғасы туралы ой қозғау. Қажет болса Интернет желісінен ақпаратты іздеу.

3. Білім алушыларға шығармашылық тапсырма. Тапсырмалар балалардың қиялын және ой-өрісін дамытуға бағытталуы керек [3].

Оқырманның оқып үйрену деңгейін бағалайтын көрсеткіш оның мынадай үш түрлі сұраққа жауап беру қабілетіне байланысты айқындалады:

1. Оқыған кезде мен нені сезінемін?

2. Мен неге өзімді солай сезініп, неге олай қобалжимын?

3. Шығарманы дәл осылай бағалау мүмкіндігі маған не береді?

Түсініп оқу дағдысын және мәтінмен өздігінше жұмыс жүргізе білу қабілетін арнаулы жаттығулар мен іс-әрекет тәсілдері арқылы қалыптастыруға болады. Бұл оқудың негізгі параметрлеріне: техникасына, түсінілуіне, мәнерлілігіне белсенді түрде ықпал ететін жаттығулар мен іс-әрекет тәсілдері болып табылады [4].

Зерттелген әдебиеттер негізінде мынадай жаттығулар әзірленіп, сынақтан өткізілді.

Оқушының шығарма авторымен «сұхбаты» арқылы балалар кейіпкерлердің баяндауынан немесе жекелеген сөз тіркестерінен оқиғаның ары қарай қалай дамитынын болжай алады.

Мұғалімнің міндеті – балаларды оқу барысында авторға сұрақтар қоюға үйрету. Мысалы: «Мұны қалай түсіндіруге болады? ..», «Бұдан не шығады? ..», «Қазір не болады? ..», «Неліктен осылай?». . «Не үшін? ...», «Кім ол? ...». Туындаған сұрақтар одан әрі оқу барысында жауаптар мен жорамалдардың және өзін-өзі бағалаудың пайда болуын болжайды.

Түсіндіріп оқыту әдісі мәтінге түсініктеме беру, талқылау және болжау түрінде жүреді. Түсіндіріп оқыту негізінен мәтінді қайта оқу кезінде пайдаланылады. Бұл әдісті жүзеге асыруда бала шығарманы оқып отырып, қажет жерде тоқтап, белгілі сөзге, тіркеске, кейіпкердің әрекетіне қатысты өз ойын айта алады.

Антиципации қолдану – жанрлар мен әдеби шығармалардың тақырыптарын сипаттау үшін түрлі-түсті геометриялық пішіндерді қолдану (геометриялық пішіннің түсі шығарманың тақырыбын бейнелейді). Мысалы мынадай үлгіні бекітуге болады:

Қоңыр –	жануарлар туралы шығарма	Үшбұрыш –	өлең
Сары –	балалар туралы	Шеңбер –	ертегі
Жасыл –	табиғат туралы	Тік төртбұрыш –	әңгіме
Көк –	қиял-ғажайып	Ромб –	мысал

Мысалы, бұл үлгімен жасыл үшбұрыш – табиғат туралы өлеңді білдіреді.

Блум текшесі әдісін қолдану үшін сұрақтар жазылған текше қажет. «Неліктен», «Түсіндір», «Атауын айт», «Жалғастыр», «Ойлап тап», «Бөліс» т.б. сөздер жазылған текшені бала немесе мұғалім үстелге лақтырғанда, қай сұрақ түсетініне байланысты жауап беруі тиіс. Мысалы: «Неліктен кейіпкер бұндай шешім қабылдады?», «Сипатталып тұрған қаланың атауын айт?», «Бұл жағдай туралы ойыңмен бөліс?».

Мұндай тәсіл материалдың жылдам әрі саналы түрде игерілуіне жол ашады. Егер оқылған мәтін түсінілсе, оқу жаттығуларының әр қилы түрлері жүйелі жүргізіліп, ол ең қарапайымнан күрделіге қарай біртіндеп көшер болса және балалардың өзіндік ерекшеліктері ескеріліп отырса оқу машығын жетілдіру жұмыстары, шын мәнінде, ойдағыдай нәтиже бермек.

Қорытындылай келе, өнімді оқу дағдыларын қалыптастыру технологиясын қолдану тәжірибемізге сүйене отырып, заманауи оқушыға қажетті бірқатар нәтижелерге қол жеткізетінімізді айта аламыз:

- пәндік нәтижелер: оқушыларға жазушылар мен олардың шығармаларымен танысуға көмектеседі, мәтінді түсіну, кітапты өз бетінше таңдау, сөйлеу дағдылары, соның ішінде дәйекті жазбаша және ауызша сөйлеу дағдыларын дамытады;

- метапәндік нәтижелер: жалпы баланың тиімді білім алуына қажетті дағдыларды дамытаты (интеллектуалдық және сөйлеу дағдылары, ұйымдастыру қабілеттері, коммуникативті дағдылар т.б.).

- тұлғалық нәтижелер: баланың рухани-адамгершілік дамуы мен кемелденуіне әсер етеді, тұлғаны әлеуметтендіру, қарым-қатынас дағдыларын жетілдіру.

Өскелең ұрпақтың оқу белсенділігін қалыптастыру заманауи технологиялар мен оқыту әдістері қолданылған жағдайда тиімді болады. Кітап оқу – білім мен рухани құндылықтарды беру мен меңгерудің бір құралы ретінде, тұлғаны тәрбиелеу және білім беру адамның қоғамда табысты болуына және бәсекеге қабілеттілігінің жалпы деңгейіне әсер ететіні айқын.

Әдебиет:

1. Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің VI отырысында сөйлеген сөзінен, 2021.
2. «Мектеп оқушысының кітап оқу іс - әрекеті» әдістемелік ұсынымдамалары – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2018.
3. Светловская Н.Н. Обучение чтению и законы формирования читателя // Начальная школа. – 2003. – № 1.
4. <https://edu.mcfr.kz/article/2446-bastauysh-synyp-oushylarynda-ou-dadylaryn-alyptastyru-jattyular>

Аятбекова Д.Е.

Балқаш қаласы «С.Сейфуллин атындағы №7 мектеп-гимназиясы» КММ.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ МӘТІНДІ ОҚУ ЖӘНЕ ТҮСІНІП ОҚУ САПАСЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Бүгінгі күндегі білім берудегі өзекті мәселелердің бірі – оқу сауаттылығы десек, оқушының өздігінен оқуы үшін және қазіргі ақпараттық өркениет өміріне толығымен араласуы үшін әр мұғалім үнемі ізденіс үстінде болады. Оқушылардың оқу сауаттылығын арттыру мақсатында «PIRLS зерттеуіне дайындық» курсы бойынша арнайы бағдарлама құрастырудамын. Рас, бүгінгі күнде оқушылар мәтінмен жұмыс жасау кезінде қаншама кемшіліктер кездесіп жататыны белгілі. Атап айтсақ, әр түрлі ақпараттармен жұмыс жасай алмауы, мәтінде көтерілген мәселеге өзіндік көзқарасын таныта алмауы, өз ойларын қысқа да нұсқа жеткізе алмауы т.б. Сондықтан бастауыш сынып оқушыларының оқырман қызығушылығы мен оқу сауаттылығын дамыту, сондай-ақ мәдени біліктілігін арттыру мақсатында және PIRLS халықаралық зерттеуіне дайындық барысында мәтінді оқып қана қоймай, оны түсініп оқудың түрлі жолдарын өз тәжірибемде қолданып келемін. Себебі оқу сауаттылығы бүгінде баланың өмірге дайындығының басты көрсеткіші екенін ескерсек, олардың кез-келген ақпаратты қабылдауын, олардың мәтінді толық түсінуін, оған өзіндік көзқарасын танытуы үшін және баланың оқуға деген қызығушылығын арттыру үшін тиімді әдістерді қолданған абзал.

Әр тұрғыдан қарағанда оқушы құзыреттілігі деңгейінің көрсеткіші – мәтінді толық түсіну. Мәтіндегі қажетті мәліметті табу біліктілігін анықтау үшін оқушы назарын мәліметке сұрақ қою арқылы аудару қажет, ол үшін мәтінге көз жүгіртіп, оның негізгі элементтерін анықтап, қажетті мәліметті табу талап етіледі.

Балалар көпшілігінде мәтіннің негізгі идеясын жақсы таба алады, бірақ мәтінге өз көзқарасын немесе баға беруде қиналады. Яғни, оқушылар мәтінді сыни тұрғыдан оқи алмайды, мазмұнын талдай алмайды. Мәтінді түсініп оқу және сәйкестендіру мақсатында «Дұшпанға арналған бәліш» әдеби мәтіні бойынша өткізген бір сабақтағы әдіс түрлерін ұсынамын.

Ол үшін сабақты «Итермелеу сатысы» арқылы бастаймын. Бұл саты оқушыларды қызықтыруға, зейіндерін шоғырландыруға, оқиганы болжауға бағыттайды. (1-сурет)

1-сурет «Итермелеу сатысы» сәтінен

Бірінші, оқушылар «Дұшпанға арналған бәліш» мәзірін құрастырады. Яғни, оқушылар мәтін не туралы екенін болжайды. Екінші қадам «Конструкциялау» сатысын қолдана отырып, мәтінмен таныса отырып, түсті маркермен мәтіндегі кейіпкерлерді анықтайды да, өздерін ойландыратын жаңа деген ақпараттарды түртіп алады. Мұнда оқушы мәтіндегі кез келген жолды немесе ойды белгілеу міндетті емес, ақпаратқа жалпы тұрғыдан келіп, әр азат жолға бір-екі белгіқояды. Мәтінді оқып болғаннан кейін оқушыларда ақпараттың ерекшелігі анықтайды. Әдістің тиімділігі: ақпараттық мәтінмен жұмыс барысында «Мен үшін жаңалық», «Бұрыннан таныспын», «Мен үшін түсініксіз» белгілері арқылы, мәтінді талдай отырып, қабылдайды. Яғни бұл жұмыс түрлері оқушыларға не берді деуге болады? Әрине, оқушылар мәтіндегі кейіпкерлерді анықтайды, әр кейіпкердің іс-әрекетін бағалайды, мәтіннің мазмұнынан хабардар болады. Бұдан кейін мәтінмен жұмысты толық қалыптастыру үшін келесі жұмыс түрлері жасалады.

1. Мәтіндегі тұжырымдардың «Шын/Жалған» екенін анықтауға арналған тапсырмалар:

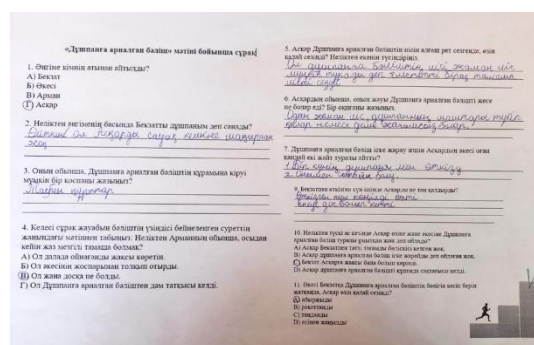
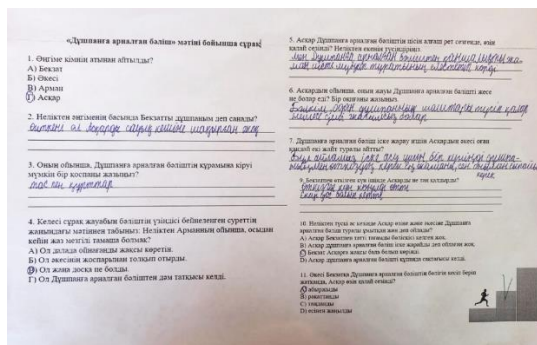
- Ас үйден бәліштің жағымсыз иісі шықты.
- Бекзат сауық кешіне Асқарды шақырған жоқ.
- Дұшпанға арналған бәліштің құрамын әкесі айтып берді.
- Бекзат Арманның ең жақын досы.

2. «Реттілікті анықтау» тапсырмасы:

- Дәмді бәліш және дұшпанды құтқару
- Әке аяласы
- Дұшпанға арналған бәліштің пайда болуы
- Жоғалған дұшпан

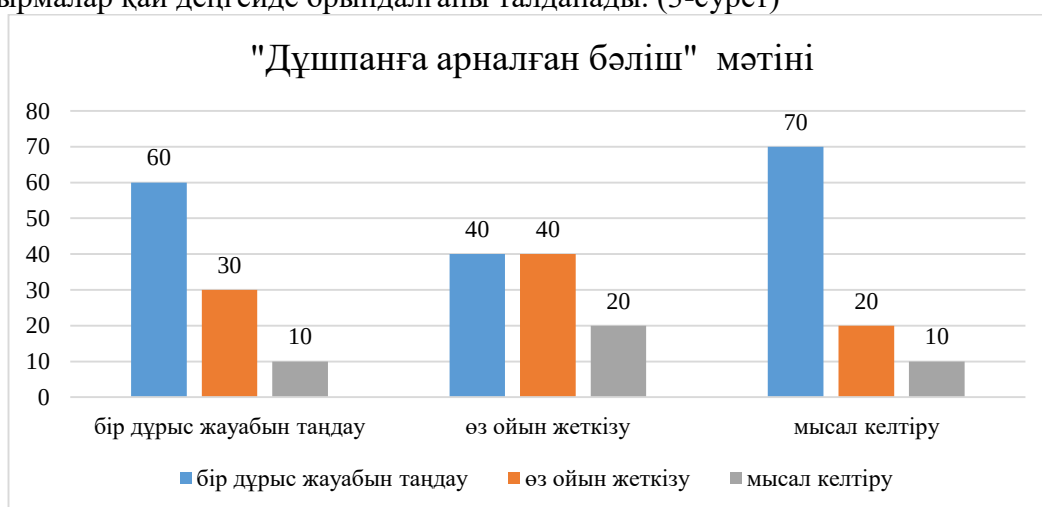
3. Мәтін мазмұнына сай келетін мақалдарды тауып, мағынасын ажыратты.

Бұдан кейін оқушыларды сыни ойлауға бағыттайтын шығармашылық тапсырма берілді. Яғни, Асқардың ойынша Дұшпанға арналған бәлішті жесе не болар еді? деген сұраққа жауап бере отырып, оқиганы өрбітіп жазу тапсырылды.

2-сурет Оқушылардың тапсырмалары

Енді қорытынды бөлімде оқушылар мәтінді түсіну және сәйкестендіруге бағытталған тапсырмалар орындайды. Олардың жұмыстары жоғары, орта, төмен деңгейде баспалдақпен бағаланады. Оқу дағдыларын қалай меңгергенін білу үшін сыныпта диаграмма құралады, онда қандай тапсырмалар қай деңгейде орындалғаны талданады. (3-сурет)

3-сурет Мәтінді меңгеру деңгейлерінің диаграммасы

Қорыта айтқанда, осылайша мәтінді жалаң оқытпай, оны түсініп оқуы үшін, оған өз пікірін білдіріп, өз ойларын жеткізе алу үшін үнемі ізденіс үстінде болуымыз керек. Өйткені мәтінді түсініп оқу арқылы барлық пәнді оқушылардың игеріп кететіні анық. Әрине, ол үшін үнемі оқушыларға ақпаратты дұрыс қабылдап, оның сапасын бағалауға және мағынасын түсінуге көмектесіп, отбасылық оқу мәдениетін дамыту барысында ата-аналармен жұмыс жүргізіп, үнемі байланыста болып отырғанымыз абзал.

Әдебиет:

1. <http://anyflip.com/qmwb/cuau/basic> «PIRLS бастауыш сынып оқушыларының сауаттылығын бағалау»
2. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі Ақпараттық-талдау орталығы «Бастауыш мектеп оқушыларының мәтінді оқу және түсіну сапасын бағалау», Астана 2015ж.

Әбдікәрімова Н.Т., Жетпісбаева Д.М.
Қарағанды қаласы «№45 Гимназия»

МЕКТЕП ПЕДАГОГТЕРІНІҢ ЦИФРЛЫҚ ҚҰЗЫРЛЫЛЫҒЫН ДАМУ ТӘСІЛДЕРІ

«Цифрлық Қазақстан» Мемлекеттік бағдарламасын жүзеге асыру аясында мектеп педагогтерінің ақпараттық-

коммуникациялық құзырлылығын қалыптастырып, дамытуға ерекше мән беріліп келеді. Атап айтқанда, мектепті жаңа типті компьютер құралдарымен және цифрлық білім ресурстарымен қамтамасыз етілуі, Ұлттық білім берудің деректер қоры (НОБД) мен электрондық күнделіктің біріктірілген нұсқасының енгізілуі педагогтың шығармашылықпен жұмыс жасауына мүмкіндік берді.

Аталған процестер цифрлық түрлендірудің іргетасы ретінде мемлекеттік бағдарламада мына факторлардың дамуына: цифрлық білім беруге көшуге, мектептерді ақпараттандыруға, цифрлық мектептерді құруға, мектептердің ақпараттық инфрақұрылымның дамуына, сондай-ақ педагогтерге ақпараттардың қолжетімділігін арттыруға септігін тигізді.

Цифрлық қоғам - адамдардың өмір жағдайына, олардың біліміне және жұмысына, сонымен қатар мемлекет, бизнес және қоғам арақатынасына ақпараттық-коммуникациялық технологиялармен шешуші әсер ететін, қоғам өмірінің барлық салаларында білім мен ақпараттық доминантты рөлімен ерекшеленетін цивилизация дамуының заманауи кезеңі.

Заманауи талаптарға сай келетін ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылыммен мектептерді қамтамасыз ету білім беру үдерісіне едәуір өзгерістер енгізеді. Басқаша айтқанда, мектептерді цифрлық мектепке айналдыру қажеттілігі туындайды. Егер кез келген педагог заманауи жаңа цифрлық технологиялар құралдарының мүмкіндіктерін пайдалана алмаса, онда цифрлық білім беру сапасыз білім беруге айналады.

Жаһандану заманында цифрлық қоғам мен білім беруді цифрландыру және электрондық оқыту (e-learning) жүйесін білім беру ұйымдарына енгізу жағдайында педагогтердің қашықтан біліктілігін арттыру ең өзекті мәселелердің біріне айналып отыр. Мұндай өзекті мәселені шешу үшін республикалық институтта біздің мектептің педагогтері АКТ-құзырлылығын қалыптастыру үшін түрлі үйрету семинарлары мен курстан өткізілді. Мұндай вебинар мен курстардан өтудің негізгі педагогтердің бәсекеге қабілеттілігін арттыру мен білім сапасын арттыруға бағытталған. Әрине бұл ретте мектеп педагогтерінің бүгінгі ақпараттық-коммуникациялық икемі қай деңгейде, деген сауал туындайды. Олай болса педагогтердің жас ерекшелігіне сәйкес келесі факторларды атап кеткім келеді. Жүргізілген сауалнама 50 жастан асқан педагогтердің компьютерге бейіндігі төмендігін, ал 30-45 жастағылар ақпараттық-коммуникациялық ортаға тез сіңісіп кеткендігін көрсетіп отыр. Осы факторлар негізінде республикалық институтпен бірлесе отырып, еуропалық стандартқа сәйкес мектеп педагогтерінің ақпараттық-коммуникациялық және технологиялық құзырлылығын қалыптастыру бойынша көпвекторлық модульдік бағдарлама жасалды. Бағдарламаның негізгі ерекшелігі сол мұнда педагогтардың жасына сәйкес ақпараттық-коммуникациялық құзырлылықты қалыптастыруды көздейді. Оны жүзеге асыру үшін мектеп педагогтерінің біліктілігін қашықтан арттыру қарастырылса, түрлі цифрлық білім ресурстарын жасау әдістері де қарастырылды.

Жалпы, педагогтардың IT-саласын жан-жақты меңгеруі үшін кез келген педагог кең жолақты Интернет желісіне қосылған ноутбукпен қамтамасыз етілуі қажет. Сонда ғана ол іздене бастайды. Олардың кәсіби деңгейіне қойылатын талаптардың бірі ретінде ақпараттық-коммуникациялық және технологиялық құзырлылығын қалыптастыру нормативтерін қарастыру көзделген. Аталған үрдістер тәжірибеге енгізілген жағдайда педагогтің ақпараттық-коммуникациялық құзырлылығын қалыптастыруға толық мүмкіндігі болатындығы дәлелденген. Бұл фактілер педагогтердің IT саласын меңгеруі бойынша үздіксіз біліктілігін арттырумен қамтамасыз етілгендігін көрсетеді. Сондықтан келтірілген тәжірибелерді негізге ала отырып, біз бүгінгі таңда мектеп педагогтерінің IT саласын меңгеруі бойынша біліктілігін кезеңдерге бөліп арттыруды республикалық институтпен бірлесе отырып, жоспарлаудамыз. Кезеңдерге бөлудің 1-сатысы ретінде педагогтардың қашықтықтан біліктілігін арттыру қарастырылған.

Онлайн режиміндегі интерактивтік сабақтар өткізу Білім және ғылым министрлігімен бірлесе жүргізіліп, нәтижесінде педагогтар он-лайн режимінде сабақтар өткізді. Педагогтар он-лайн режимінде өз тәжірибелерін ортаға салу мен осы режимде Ұлттық бірыңғай тестке дайындалу үрдістерін жетілдіріп келеді.

Республикалық институтта интерактивтік виртуалдық орта жасалды (www.ripkso.project.kz). Курс барысында он-лайндық интерактивтік дәрістерді тыңдап,

әріптестерінің инновациялық технологияларды білім беру үрдісіне қолдану туралы бейнесабақтарын көре алады және Электрондық Портфолионы толтыру алгоритмін үйренеді. Сонымен бірге өздерінің осы курс барысында үйренген материалдарынан Портфолио жасап, оны www.project.ripkso.kz сайтына орналастыра алады. Мұнда тыңдаушылардың жасаған материалдары электронды түрде бағаланып, ең үздік деп танылған тыңдаушылардың Электрондық Портфолиосы www.ripkso.kz сайтына орналастырылады. Қашықтықтан біліктілікті арттыру барысында педагогтар бір-бірімен виртуальды түрде байланысу арқылы тәжірибелерін ортаға салады. Осы уақытқа дейін 200-ден астам педагог өз біліктілігін қашықтықтан арттыра алды.

Білім беру ұйымдарына электрондық оқыту жүйесінің енгізілуі мен Интернет технологиялардың дамуына байланысты педагогтардың коммуникациялық мәдениеті қандай деңгейде деген сауал туындайды. Электрондық оқыту жүйесінің платформаларымен жұмыс жасауда педагогтардың әлі де болса жұмыс жасау деңгейі қалыпты деп айтуға болады. Электрондық журнал мен электрондық күнделікті толтыру және оқушылардың білімін электронды түрде тексеру - бүгінгі педагогтың күнделікті жұмыстарына айналып бара жатыр. Педагогтардың кәсіби қызметін цифрлық форматқа ауыстыру және бірыңғай ақпараттық жүйені енгізу мәселелері де көкейкесті. Осындай ауқымды жұмыстарды жасауда педагогтардың біліктілігін үздіксіз арттыру қажеттігі туындайды. Бұл қажеттілікті шешу үшін педагогтардың ақпараттық-коммуникациялық құзырлылығын қалыптастыруды кезең- кезеңмен ұйымдастыру жоспарланып отыр. Мұндай жағдайда педагогтардың қашықтықтан біліктілігін арттыру ерекше мәнге ие. Мұнда педагогтың коммуникациялық құралдармен жұмыс жасау сауаттылығы негізге алынады. Сондықтан мұндай сауаттылықты қалыптастырудың негізгі тетіктерінің бірі ретінде педагогтардың телеарналарға шығуы мәдениетін арттыру мәселесі туындайды.[2]

Осы мәселені шешу барысында Оңтүстік Корея елінің білім саласы бойынша үйренген тәжірибемізді ортаға салсам деп отырмын. Оңтүстік Корея елінде 7 телеарна білім саласы бойынша жұмыс жасайды екен. Атап айтар болсақ, Оңтүстік Кореяда білім беру жүйесінің ақпараттық кеңістігін кеңейтетін оқыту және ғылыми-көпшілік бағдарламалары ірі Educational Broadcasting System (EBS) телерадиокомпаниясының 7 телерана арқылы таратылады. Сонымен бірге бұл елде білім беру жүйесінің келесі ақпараттық платформалары: EduNet (оқыту мен оқу үшін), EMIS және NEIS (басқару үшін), Cyber Home Learning System (CHLS) (үйден оқыту үшін) құрылған. Аталған платформалар e-learning оқыту жүйесін іске асыруға бағытталған. Корея Республикасында Білім, ғылым және Технология Министрлігінің қолдауымен жасақталған Ұлттық ақпараттық білім беру жүйесінің (NEIS) есебінен білім беруді басқарудың тиімділігі қамтамасыз етілген. CHLS жобасы ерекше қызмет көрсету моделі – оқушылар үшін сабақтан тыс уақытта білім беру ортасын жинақтайды. CHLS - оқушылар өзіндік оқу стилі, жетістіктер деңгейі негізінде жеке тұлғаға бағытталған өзіндік білім алу ортасын, сыныбын, сандық контенттерін тандайды. Жоба он-лайн режимінде қосымша оқу материалдары арқылы репетиторлармен жеке жұмыс істеуді қамтамасыз етеді және қосымша білім беру құнын және бастауыш және орта мектеп деңгейіндегі "алшақтықты" төмендетеді. Cyber High School – оқушылардың қашықтықтан және өзіндік білім алуының белсенді құралы ретінде жоғарғы мектептің оқу үдерісіне кеңінен қолданылады. KAIST-center Интернет қоры ғылым мен технологияда дарынды балаларды қосымша біліммен қамтамасыз етеді.

Кореяда біліктілікті арттыруда «теңбе-тең» оқу ұстанымын кеңінен қолданады, яғни біліктілігін арттырған әрбір ұстаз өз мектебі мен өзге мектептегі әріптестеріне жаңа тәжірибесін үйретеді, кәсіби мәселелерін шешу үшін Кореяда педагогтардың желілік қауымдастығының қорлары белсенді пайдаланылады, ал біліктілікті арттыруда кредиттік жүйе қолданылады, яғни әрбір мұғалім жыл сайын 8 кредитті (120 сағаттық) жинау қажет. Педагогтардың АКТ-дайындығын қамтамасыз ету үшін арнайы контент жасақталған. Тағы бір назар аударатын жайт, ол педагогтардың каникул уақытында біліктілігін арттыру жүзеге асырылады, ал сабақ уақытында олардың біліктілігі үшін қашықтықтан оқыту технологиясы қолданылады екен. Сондықтан Корея елінің тәжірибесін зерттей келе, республикалық институтта осы бағытта педагогтардың біліктілігін арттыру тәжірибесі осы жылдан бастап тәжірибеге біртіндеп енгізу

жолға қойылды.

Сонымен қатар, мұнда жасы 50-ден асқан педагогтардың мұндай технологияны пайдалануға қарсы болуы мүмкін. Бұл қарсылықты жою мақсатында қажетті цифрлық дағдылары бар креативті орта құру керек. Ал креативтік ортада халықтың цифрлық сауаттылығын арттыру, кәсіби кадрлардың цифрлық дағдыларын қалыптастыруға оқыту, цифрлық технологиялар бойынша педагогтардың біліктілігін арттыру, креативті ойлауды дамыту және т.т. арқылы адами капиталды дамытуға ықпал етеді.

Сондықтан цифрлық технологияның білім саласындағы мүмкіндіктерін педагогтарға кезең-кезеңмен үйрететін біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру қажеттілігі туындайды. Ол үшін педагогтарға қажетті контент дайындау қажет және оған қолжетімділікті қамтамасыз ету керек. Мектептерді цифрлық мектепке айналдыру үшін педагогтарды «e-learning+m-learning+smart-learning» бағыттары бойынша үйрету курстарын ұйымдастыру қажет. Сонымен бірге 3D-сабақтарын жасау әдістері мен оны қолдану жолдары қарастырылу жоспарланады.

Гипербелсенді, цифрлық технологияны жетік меңгерген оқушылар үшін заманауи педагогты жоғарыда айтылған мәселелермен біліктілігін арттыру керек. Бүгінгі таңда педагогтар үшін латын әрпі қандай қажет болса, цифрлық сауаттылық та сондай қажет.

Біздің мектебімізде «Цифрлық қоғамдағы педагог моделі» тұжырымдамасы дайындалуда. Тұжырымдаманың мақсаты креативті қоғамда педагогтардың цифрлық дағдыларын дамытуға бағытталған. Тұжырымдаманың негізгі идеясы креативті қоғамда бәсекеге қабілетті, әрі цифрлық сауаттылығы қалыптасқан тұлғаны қалыптастыруға негізделген.

Аталған тұжырымдаманың басымдылығы Елбасының «Қазақстанның Үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» атты Жолдауындағы адами капиталды дамытумен сабақтастырылған. Педагогтардың цифрлық сауаттылығын қалыптастыра отырып, «e-learning+m-learning+smart-learning» үш ағынды оқытумен байланыстыру курстары жоспарланып отыр.

Мұнда цифрлық мектепті басқарудан бастап, мектеп пәндеріне цифрлық технология құралдарын қолдана отырып, оқыту мәселелері қарастырылады. Мектепте цифрлық оқыту процесін енгізу әдістері беріледі. Ол оқыту «e-learning+m-learning+smart-learning» үш ағынды оқытумен байланыстырылады.

Білім саласында да ақпараттық технологияларды енгізу, саланың сапасын, білім беру сапасының өнімділігін арттыруға, электрондық түрдегі мемлекеттік қызметтерді көрсету процестерін автоматтандыру сияқты мектепте білім сапасын арттыруға ықпалын тигізеді, себебі бұл мәселелер әр уақытта маңызды мемлекеттік басымдылық болып қала береді.

Әдебиет:

1. «Жаңартылған білім беру мазмұны аясында критериалды бағалауды жоспарлау және ұйымдастыру» 2017ж.
2. Құлараев Е. Электронды оқыту жүйесі, электрондық мектеп, 2013 №2; 3. АҚ «Білім беруді ақпараттандырудың ұлттық орталығы» www.nci.kz

Бабасова Г.К.

КТУ «Опорная школа (ресурсный центр) имени Е. Шаханова» Жанааркинский район

РАЗВИТИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Развивать интеллект, духовные интересы учащихся, обогащать их память и наполнять активным творческим духом невозможно, используя традиционный иллюстративно-объяснительный метод обучения. Максимальная активность учащихся, пробуждение их самостоятельности и творческого мышления достигается исследовательским методом. Механизм

данной технологии заключается в вовлечении учащихся в творческую исследовательскую деятельность.

В преподавании литературы необходимость пробуждать дух исследования опирается на специфику словесного искусства и его восприятия. Ведь книги живут и обновляются в читательском сознании, в них открываются все новые грани, и всегда остается нечто непознанное и неожиданное. В современной дидактике господствует точка зрения, что учебное исследование есть познание уже открытого наукой, что учащиеся должны решать проблемы, уже решенные ей и новых только для них. В школе возможно и открытие неизвестных науке фактов, например, в области литературного краеведения.

Что дает учебное исследование учащимся в процессе изучения литературы? Оно помогает в формировании их самосознания, в преодолении отчужденной «школярской» позиции, в обретении позиции заинтересованного и ответственного участия в познавательно-творческой работе на уроках литературы. Творческие и поисково-исследовательские работы учащихся, собирание фольклорных произведений, литературное краеведение, записи собственных наблюдений, создание выставок о литераторах и их книгах, компьютерных презентаций, проведение литературных научно-практических конференций, раздумья над творчеством писателей и поэтов, инсценирование, экскурсии, доклады под руководством талантливого учителя способствуют воспитанию у школьников самостоятельности, наблюдательности, целеустремленности, навыков научной, исследовательской деятельности, а сами ученики на уроках литературы становятся юными исследователями, литературоведами, краеведами. У словесника всегда есть исследовательский интерес к своему предмету. Он может ставить перед учениками проблемы нерешенные, дискуссионные, нуждающиеся в исследовании. Ему очень важно верить в свои исследовательские возможности как литературоведа, филолога, а не рассматривать себя лишь пропагандистом готовых общеизвестных знаний. Опыт убеждает, что для школьников особенно привлекательно то, что ведет к их самостоятельным поискам и открытиям.

Исследование включает все этапы поисковой деятельности: осознание проблемы, знакомство с методикой сбора материала и его обработкой, составление плана поиска, наблюдение, обдумывание, рассуждение, сравнение, доказательство, дискуссию в ходе принятия решения. Тема исследовательской работы должна быть новой, актуальной, интересной, увлекательной, но выполнимой учеником. Учитель должен глубоко продумать их темы, учесть возрастные и индивидуальные особенности учащихся, их интересы и возможности. Например: в 5 классе при изучении темы «Русский фольклор» возможны поисково-исследовательские работы «Сказки моей бабушки», «Куклы наших предков», «Семейная реликвия».

В 6-7 классах при изучении произведений о Великой Отечественной войне практикую следующие темы ученических исследований: «Детство, опаленное войной», «История фронтовой фотографии», «Следы войны в моей семье», также литературно-исследовательские работы о писателях и поэтах.

В старших классах навыки научно-исследовательской деятельности учащихся становятся совершеннее, поэтому их исследования носят более глубокий и разнообразный характер. Например, при изучении романа Л. Н. Толстого учащиеся получают следующие темы для исследований: «Философия образа неба в романе «Война и мир», «Образ женщины-матери в изображении Л. Толстого», «Изображение глаз героев в романе «Война и мир» и «Времена года в изображении Л.Н. Толстого» и др.

Очень интересные, глубокие по содержанию поисково – исследовательские работы создают старшеклассники, опираясь на краеведение, как «Тайны фронтового дневника моего деда», «Я в душу ранен тобой, Афганистан», «История солдатской ложки», «Моя родословная», «Пишу письмо перед началом боя», «Следы войны в моей семье», «Тайны родного края», «История разрушенного храма» и другие. Очень важно, что в процессе исследовательской деятельности учащиеся обращаются к историческим документам, встречаются со старожилами, ветеранами войны и труда, работниками музеев, библиотек, отдела социальной защиты населения, что способствует развитию навыков общения с представителями различных возрастов

и социальных групп. По итогам поисково-исследовательских работ, учащихся проводим уроки и различные внеклассные мероприятия: вечера встреч, научно-практические конференции, семинары, уроки мужества.

К творческо-исследовательским методам деятельности учащихся относится также метод проектов. В его основе лежит развитие познавательных процессов учащихся, умение самостоятельно конструировать свои знания, ориентироваться в информационном пространстве. Добиться такого результата можно тогда, когда у школьников будут сформированы самостоятельность мышления, умение находить и решать проблемы, привлекая для этого знания из других предметных областей и сфер деятельности, способность прогнозировать результаты, умение устанавливать причинно-следственные связи.

Метод проектов направлен на формирование у учащихся нового типа мышления. Исследовательская деятельность становится полезной не тогда, когда она навязана ученикам, а когда учитель смог их подготовить к этому уровню работы и когда она желанна, интересна, способствует их обоюдному самосовершенствованию и самореализации. Поэтому главным условием ее успешности является постепенное, идущее от класса к классу, усвоение учащимися научного, исследовательского, поискового подхода к темам и нелегкий, кропотливый труд, требующий от них напряжения силы воли, упорства, целеустремленности, накопления по крупицам знаний, способный стать реальной дорогой к творчеству и большим успехам в учебной деятельности.

Таким образом, исследовательская деятельность учить учащихся ставить перед собой цели и уметь организовать их достижение, учат умению отыскивать, преобразовывать и передавать информацию, выполнять различные социальные роли в группе и в коллективе, раскрывают способности учащихся к самопознанию и самодвижению, учатся взаимопониманию, взаимодействию друг с другом в процессе совместного творчества. И ведь все эти умения входят в ключевые компетенции.

Литература:

1. Полат Е.С. Технология телекоммуникационных проектов // Наука и школа. 2017. № 4. С. 47 – 50.
2. Савенков А.И. Психологические основы исследовательского подхода к обучению.

Байдаулетова С.С.

КГУ «Гимназия №26», г. Жезказган

УЧИТЕЛЬ БУДУЩЕГО ЦИФРОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ И SOFT SKILLS

Очень важная часть нынешнего времени это – цифровая грамотность. Человек каждый день сталкивается с чем-то новым, и открывает для себя новые грани. Учителя ежедневно сталкиваются и работают с цифровыми навыками. Все мы знаем, что для подготовки задания, для выставления баллов и для обратной связи педагоги работают с разными платформами.

В наше время очень много разных платформ, и трудно подобрать подходящую платформу для своей работы. С начала 2019 – 2020 учебного года я изучала платформы Google. Данную платформу начала внедрять на уроках английского языка. Введение данной платформы в учебный процесс был не сложным, так как каждый из нас пользуется почтой и данная платформа напрямую связана с ним. Электронная почта является неотъемлемой частью при работе с Google платформами. Учащиеся и мы регулярно пользуемся электронной почтой. Для работы с платформой Google нужно создать Google диск с помощью электронной почты. Вся наша подготовленная и выполненная работа хранится в ней. Это очень доступно, так как есть возможность открыть документы на телефоне и компьютере. На платформе Google очень много функций, но, на своей практике и работе я использую Google документ, Google таблицу и Google форму.

Google Диск — это сервис хранения, редактирования и синхронизации файлов, разработанный компанией Google. Простой и безопасный доступ к контенту. Вы можете хранить и передавать коллегам файлы и папки, а также работать над ними вместе с другими пользователями на компьютере или любом мобильном устройстве.

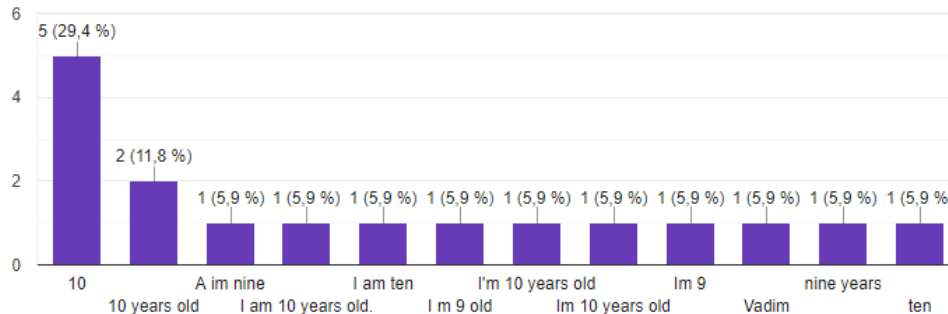
Google Документы — это текстовый редактор, входящий в набор инструментов Google Диск. Простой и быстрый редактор, который не будет грузить операционную систему. Благодаря Google Документам вы можете создавать файлы, редактировать их и работать над ними вместе с другими пользователями где и когда угодно — совершенно бесплатно.

Google таблицы — это бесплатный сервис. Работайте с ним прямо в браузере — никакого специального программного обеспечения не требуется. Эффективно анализировать данные вам помогут графики, фильтры и сводные таблицы. Информация хранится в облаке — если сломается компьютер, то информация останется целой. В Excel информация привязана к одному компьютеру. Обмениваться файлами очень просто — нужно просто отправить ссылку на документ. Информация таблиц Google доступна вам не только из дома или офиса, но и из любого места, где есть интернет. А на мобильных устройствах можно работать с таблицами и без доступа в Интернет. Благодаря Google Формам вы можете проводить опросы и собирать полученные данные в таблицы совершенно бесплатно.

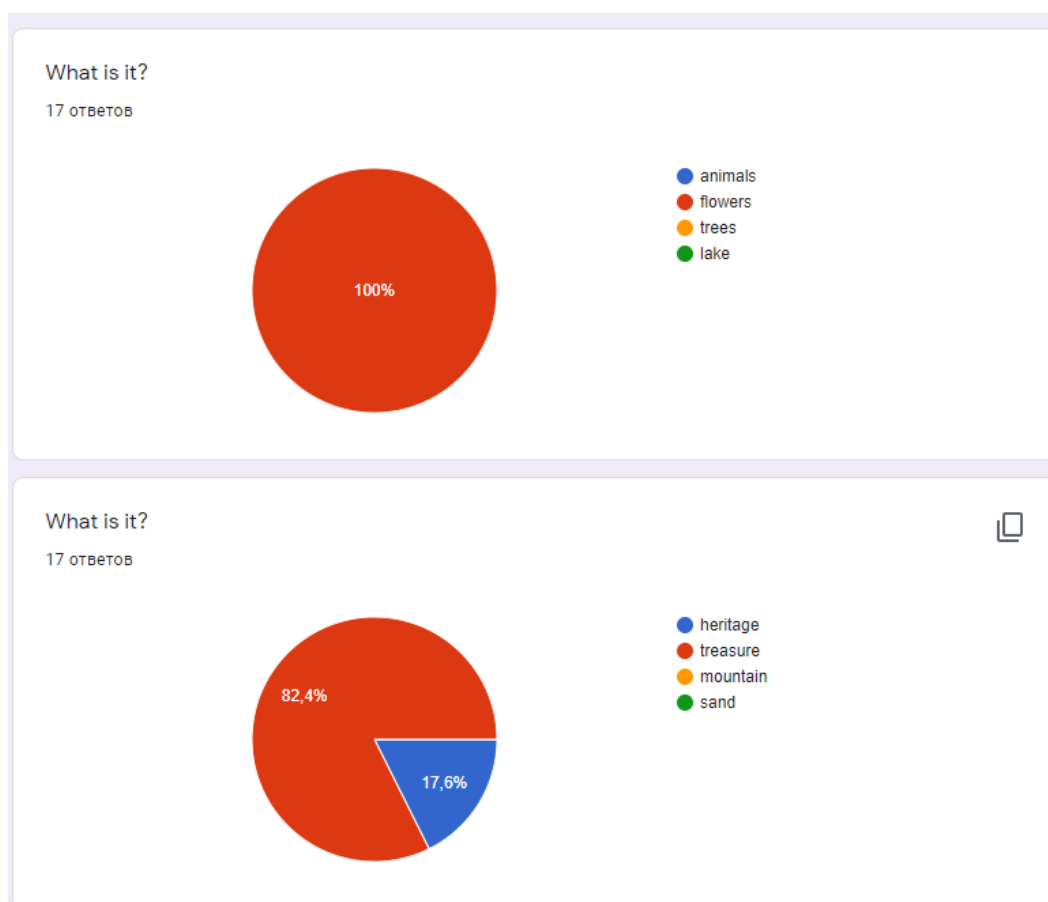
Google Формы — онлайн-сервис для создания форм обратной связи, онлайн-тестирований и опросов. Инструмент популярный, но весь спектр его возможностей используется редко. Также на семинаре я продемонстрировала видео — урок с использованием данной платформы. Поделилась ссылками к данному семинару и ответила на интересующие вопросы. Показала, как создать Google опрос и как можно получить ответы в форме диаграммы.

9

17 ОТВЕТОВ

Результаты работы с Google Формами

Результаты работы с Google Формами

Преимущества данной платформы:

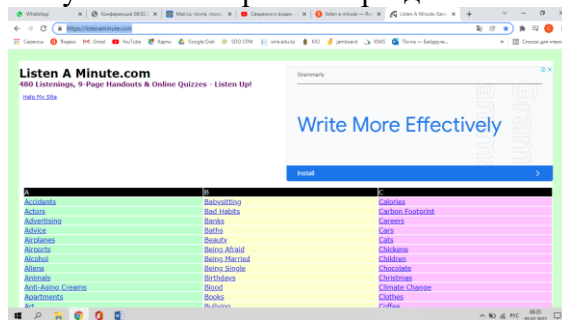
- **Чем удобны Google Формы**
- **Простота в использовании.** Работать с Google Формами не сложнее, чем с MS Word. Интерфейс удобный и понятный. Форму не надо скачивать, пересылать своим клиентам и получать от них по почте заполненный вариант.
- **Доступность 24/7.** Форма хранится в облаке. Если вы работаете с разных устройств или ваш жесткий диск повредился, форма останется доступна при наличии ссылки.
- **Индивидуальное оформление.** Вы можете создать свой дизайн для формы. Google Формы дают возможность бесплатно выбрать шаблон из большого количества доступных или загрузить свой.
- **Бесплатность.** Сам сервис бесплатный. Заплатить придется только в случае, если вам вдруг понадобится расширенный вариант дополнительных надстроек.
- **Мобильность.** Google Формы адаптированы под мобильные устройства. Создавать, просматривать, редактировать и пересылать формы можно с телефона и планшета с помощью, облегченной мобильной с полной функциональностью.
- **Понятность.** Google Формы собирают и профессионально оформляют статистику по ответам. Вам не придется дополнительно обрабатывать полученные данные, можно сразу приступить к анализу результатов.

Для развития навыков говорения, письма, аудирования и чтения часто пользуюсь платформой XRecorder. Данная программа очень эффективна в дистанционном формате работы. Вы можете самостоятельно подготовить видео урок и прикрепить материал в едумарке, отправить в WhatsApp группу или загрузить в YouTube канале. Практикую разные методы обучения, в своей копилке имею разработанные видео уроки. С прошлого года веду свой YouTube канал и все выполненные задания и видео материалы загружаю туда. Ученики в любой удобный момент могут открыть и посмотреть видео к пройденным урокам.

Отрывок видео материала <https://youtu.be/fM2xDd9li6M>

Использую сайт <https://listenaminute.com/> для выполнения аудирования. В данном сайте вы можете найти много разных аудио материалов для учащихся разных уровней и знаний. Данный сайт помогает при подготовке суммативных работ за раздел и за четверть.

сайт <https://listenaminute.com/>

Литература:

1. <https://youtu.be/fM2xDd9li6M>
2. <https://www.google.kz/intl/ru/forms/about/>
3. <https://listenaminute.com/>

Байдельдинова А.К.

Бұқар жырау ауданы, «Қ. Боранбаев атындағы ЖББМ» КММ

ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИН ШЫҒАРМАЛАРЫНЫҢ БАЛАЛАРДЫ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ АЛАТЫН ОРНЫ

Қазақ елі Ыбырай Алтынсаринді қазақ педагогикасының негізін салушы, проза жазушысы және ақын деп қана білмей, қазақ балалар әдебиетінің атасы, негізін қалаушы деп те таниды. Ұлы педагог – қазақ балаларын, жалпы қазақ ұрпағын сауатты әрі білімді болуын қалаған ұстаз. Алтынсарин ұлттың бала тәрбиесінде өз халқының тұрмысы мен өмірінің тарихи ұлттық ерекшелігіне сәйкес келу идеясын ұсынған. 1883 жылы Торғай облысының әскери губернаторына жолдаған баяндамасында ол: «Қазақтарға-осы дарынды, ақыл-есі мол халыққа – кешікпей рухани және қоғамдық даму жолына түсетін дұрыс бағыт беру – қалай дегенмен де аса қажет болып отыр!, – деп жазды. Бұл жолға жету үшін атамыз көп қиыншылықтар да кездестірді «Заман осылай болған соң, амалын тауып, мүмкіндігі бар жерде қазақ халқының елдігін бұзып, болашағын бүлдіріп жатқан жауыздыққа қарсы күресе беру керек» деп санады.

Ыбырай балалар әдебиетіне арнап, жас өспірімдерді тәрбиелеу жолында көп шығармалар жазды. Бұл шығармаларды жазуда алдына үлкен мақсаттар қойды. Ол өз сөзінде: «Мен қазақ балаларын ұқыптылыққа, тазалыққа, отырықшыл тұрмыстың артықшылығына үйретудің өзі қазақ даласына тәрбиелік мәні бар жұмыс деп білемін» – дейді. Оған мынандай шығармаларды дәлел бола алады. Ыбырайдың балаларға арналған хрестоматиясындағы өзі жазған әр алуан

қысқа сюжетті әңгімелерінде өмірдің сан түрлі қырларын ашуды мақсат етеді. Автор қазақ балаларының табиғи ерекшеліктерін ескере отырып, олардың жан дүниесіне әсер ету арқылы еңбексүйгіш, адмгершілігі мол, зейінді де зерделі, адал да әдепті, білімді азамат болып жетілуін көздеді.

Қазақ халқының дарынды перзенті әңгімелерінде түр мен мазмұнның өзара бірлігіне де ерекше мән бергенін аңғарамыз. Ол соған сәйкес оқиға мазмұнының орамдылығы мен нақтылығын, ойға қонымдылығы мен логикалық дәлдігін сақтай отырып, тілінің қарапайым да көркем, айшықты болуына зер салады. Бұған қоса сол әңгіменің негізгі түйінін бірден ашпай, ойландыратын, толғандыратындай етіп жұмбақтап айту тәсілін ұстанады, сөздерінің (диалог) жиі қолданылуы да көп септігін тигізген. Бұған бастанаяқ сұрақ-жауап түрінде берілген «Шеше мен бала» атты әңгіме айқын дәлел. Тентек баланың қолындағы құсты құтқару үшін қолындағы барлық ақшасын жұмсаған баланы шешесі ұрыспай, қайта қайырымдылығы үшін оған алғыс айтады. Жазушы осындай кішігірім оқиғаны тартымды етіп берумен қатар, оған лайықты үлкен міндет арта білген.

Үздік қызметін тамаша суреттеген. Баланың алғашқы тәрбиесі ананың қолында болатынын айтқан. Өйткені бала ананың бауыр еті, соғып тұрған жүрегі деп бағалаған: Бала тәрбиелеуде бұл ана еңбегін қадірлей білген үздік баға деуге болады. Балаға осындай өлеңдерді оқып берсе, ана қадірінің теңдесі жоқ қымбат та қадірлі екенін сонда ғана сезіне бастар еді. «Ананың көңілі балада, баланың көңілі далада» деген сияқты ана еңбегін қадірлемеу, сыйламау, кейде тыңдамау болмас та еді. Балаға бірінші берілетін тәрбие әрқашан ата-анасын, өзінің жақын достарын сыйлауды үйретуден басталуға тиісті. Ата-анасын сыйламайтын бала жолдасына да, қоғамға да ешқандай дұрыс қызмет істей алмайды. Өзін әлпештеп өсірген адамға немқұрайлы қараудан, анаға опасыздық етуден ауыр қылмыс жоқ. Сондықтан ана қадірін түсіне білу керек дейтін жалпы халықтық қағиданы әрқашан баланың зердесіне салып отыру – әрбір тәрбиешінің борышты міндеті дегенді Ыбырай Алтынсарин көп ескерткен. Ал «Ананың сүюі» деген өлеңі бала жанын тебіренерліктей бұдан да күшті, бұдан да әсерлірек жазылған. Жер, қолөнер кәсіптерімен айналысудың пайдалы жақтарын айтты. Ыбырай Алтынсариннің балаларға арналған қай шығармасын алсақ та, одан да жас өспірімдерге үлгі-өнеге берерлік, болашығына жол сілтерлік, оларға өмір таныталық және іс-әрекетке үйретелік мол дүниенің есігі ашылғандай болды. Ыбырай шығармашылығының тағы да көтеретін күрделі мәселесі – үздіксіз еңбек үрдісі. «Дүние қалай етсең табылады», «Бай баласы мен жарлы баласы», «Өрмекші, құмырсқа, қарлығаш», «Таза бұлақ» деген әңгімелері еңбектесең ғана ойлаған мақсатына жетесің деген ойды жан-жақты дәлелдейді.

«Өрмекші, құмырсқа, қарлығаш» әңгімесінде атасы он жасар баласын жетектеп келе жатып, ұшқан құс, жүгірген аңдар тіршілігімен таныстырады, жұмыссыз жүрген бір жан жоқ екенін айтады. Бәрі де тіршілік тірегі – өмір қамын жасауда. «Сәтемір хан» әңгімесінде жеті жасында жетім қалған Сәтемір деген бала ақсақ шегірткенің үйдің төбесіне шығу үшін қаншама әрекет жасағанын көріп, өзінің жұмыссыз босқа ойнап жүргенін ақылсыз деп табады. Артынша қалаға келіп, біреудің қолында жалшылық ете жүріп оқиды. Ақырында ірі оқымысты болып шыға келеді. Адамның барлық қабілетімен іскерлігі, таланты мен талабы тек еңбек арқылы ғана көрінетінін айтады. Ыбырай әңгімелерінің қайсысын алсаңыз да оқушысын нақты сендіретін, соған қызықтыратын шынайы көрнекілік бар. Еңбек процесі тақырыбына жазылған Ыбырай әңгімелері бірінен – бірі аса отырып, бірін-бірі қайталамайды, әр қайсысының өзіндік қызықты, тәрбиелік күшті жақтары бар. Мұны оқыған бала әрқашан пайдалы, өнегелі істерге үйренді, өнегесіз істерден жирене түседі. Әрқашан ата-анаға болысу борышты міндет деген қорытындыға келеді. Ыбырай Алтынсарин еңбек еткен адамдарды өмір тәжірибесі мол, қандай да жұмыс болса икемі бар, өздері кішіпейіл, мейірімді және ешқандай арамдық жоқ, зұлымдық істерді білмейтін, қалың бұқараның жайдары өкілі етіп көрсетеді. Ақыл да, терең ой да, оның әр нәрсеге икемділігі де, қиын-қыстау кезінде жол тапқырлығы да еңбектену арқылы жинақталған өмір тәжірибесінің жемісі екенін білдіреді.

Бұған қарама-қарсы еңбекті сүймейтін, ел үстінен күн көретін тоғышарларды, үстем тап өкілдердің күйректігін көрсетеді. «Бай мен жарлы баласы» әңгімесінде жастайынан шаруаға

араласқан, еңбек еткен, жас болса да өмір тәжірибесін көп көрген кедей баласы Үсен көбіне тәжірибеге сүйеніп, ақыл-парасатқа салып, көшкен елдің жаңа қонысын тауып алады. Бұл әңгімеде де екі нәрсені бір-біріне қарама-қарсы қойып, салыстыра суреттеу тәсілі бар. Балалар мен жас өспірімдерді өнер-білімге шақыру, отырықшылық тұрмыстың, жер кәсібімен айналысудың пайдалы жақтарын түсіндіру, оларға еңбек студия артықшылығын ұғындырумен қатар, Ыбырай шығармашылығының көтеретін тағы бір мәселесі – ұқыптылыққа, мейірімділікке, әдептілікке үйрету. Осы идеяның бәрі де баланы оқыту, үйрету, тәрбиелеу процесі арқылы іске асатынын ұлы педагог дұрыс түсінген, дұрыс шешкен.

Қорыта келе, ұлы жазушымыздың балаларға арналған шығармаларында қандай тақырыпта жазса да алдымен нені мақсат етіп көрсетуге болар еді деген мәселеге тоқтайды. Жазған әңгімесін өмірде кездесетін, баланың өзі назар аударатындай заттармен, іс-әрекеттермен байланыстырып отырады. Себебі, мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндердің зейіні тұрақты болмағандықтан, бүлдіршіндерді қызықтырып, назарын аударту педагогтің ең басты міндеттерінің бірі екенін білген қазақ елінің дарынды перзенті әңгімелерінің бәрі де бүлдіршіндердің жас ерекшеліктеріне орай тілі жеңіл, мазмұнды, тартымды, олардың жан дүниесіне әсер етерліктей етіп берілгендігін атап көрсеткен. Ұлы ағартушымыз артына қалдырған асыл мұрасы сан мыңдаған ғасырлар өтсе де, өз маңызын жойған емес. Жас өспірімдерді өскелең мәдениетке жетелейтіндей өмір оқулығы, отаны үшін алысқан күрес құралы болуы тиіс.

Әдебиеттер:

1. Б.Алтынсарин. Қазақ әдебиеті. – Алматы: Ғылым, 1979. – 110 б.
2. Қазақ балалар әдебиетінің хрестоматиясы. 2-кітап. – Павлодар: Арман, 2004.
3. Байтұрсынов А. Тіл тағылымы – Алматы, «Ана тілі», 1992. – 448 бет.

Байдельдинова А.К.

Бұқар жырау ауданы, «Қ. Боранбаев атындағы ЖББМ» КММ

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕГІ САБАҚТАРДА КЛАССМЕЙТТИ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ ШАРТТАРЫ

Аннотация: Бүгінгі таңда "мұғалім-оқушы-оқулық" дәстүрлі схемасына жаңа буын – компьютер, ал мектеп санасына – компьютерлік оқыту енгізіледі. Жұмыста бастауыш мектептегі сабақтарда жеке нетбуктарды тиімді пайдалану шарттары қарастырылады.

Түйінді сөздер: классмейт, тиімді, құзыреттілік, заманауи технологиялар.

XXI ғасыр – жоғары компьютерлік технологиялар ғасыры. Қазіргі бала электронды мәдениет әлемінде өмір сүреді. Мұғалімнің рөлі де өзгеруде-ол ақпарат ағынын үйлестіруші болуы керек. Сондықтан мұғалім баламен бір тілде сөйлесу үшін заманауи әдістер мен жаңа білім беру технологияларын игеруі керек. [1, б. 34].

Сабақты қойылған мақсаттарға сәйкес ұйымдастыруға мүмкіндік беретін ресурстардың бірі – Классмейт – оқушының дербес компьютері (сонымен қатар Classmate PC деп те аталады) - Intel технологиясына негізделген компьютерлік құрылғылардың жаңа класы, 6-12 жас аралығындағы оқушыларға қолдануға арналған, Біз «Бір оқушы-бір компьютер» жобасын іске асыру аясында қолдандық.

«Бір оқушы-бір компьютер» электрондық ортасын білім беру процесіне енгізумен біз 2020 жылдан бастап айналысамыз. «Бір оқушы-бір компьютер» пилоттық жобасына қатысқанға дейін оқушылар компьютермен тек ЖТИ сабақтарында және кесте бойынша мультимедиялық кабинетте жұмыс істеуге мүмкіндік алды, бұл айына бір рет. Сыныптастарды қолдана отырып жүргізілген алғашқы сабақтар бұл жұмыстың үлкен перспективаларға ие екенін және мұғалімнің байыпты дайындығын қажет ететінін көрсетті.

Қиындық барлық осы міндеттерді бір уақытта шешуге тура келді, сынақтар мен қателіктер арқылы әрекет етті. Ол үшін оқу процесін дұрыс ұйымдастыру қажет.

1. Оқушылар бастауыш мектеп үшін белгіленген гигиеналық нормаларға сәйкес жабдықталған кабинетте шұғылдануы тиіс.

2. Оқушылар компьютерлік тапсырмаларды орындау үшін қажетті деңгейде сынып жетекшісімен жұмыс істей алуы керек.

3. Сыныпта бастауыш сынып оқушыларының оқу іс-әрекетінде дербес компьютерлерді қолданудың жағымды мотивтерін қалыптастыруға ықпал ететін атмосфера құру қажет, бұл оқушыға оқу мақсаттарына қол жеткізуде сәттілік сезімін сезінуге мүмкіндік береді (объективті және шамалы болса да). [1, б. 64].

4. Компьютерлік технология бастауыш мектептің әртүрлі оқу пәндерін оқытуда біртұтас оқу процесіне органикалық түрде енгізілуі керек.

5. Жаңа жоғары сапалы бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеу үшін бағдарламалық қамтамасыз ету бойынша білікті мамандар мен бастауыш сыныптардың тәжірибелі педагогтарының тығыз ынтымақтастығы аса қажет.

6. Сыныпта қолданылатын компьютерлік бағдарламалар жас оқушыларға технологиялық және операциялық тұрғыдан қол жетімді болуы керек және қазіргі уақытта басқа оқу құралдарына қарағанда тиімді.

Электрондық оқыту бағдарламаларының басқа оқыту құралдарынан артықшылығы айқын:

- сабақта орындалған жаттығулар саны артып келеді, балалар көлемін байқамай, тапсырмаларды орындайды, ойын формасына қызығушылық танытады, бұл есептеу дағдыларын тез қалыптастыруға және дамытуға ықпал етеді;

- бақылау дереу жүзеге асырылады, қателермен жұмыс қарастырылған;

- білімді, дағдыларды компьютерлік ортада пайдалану оларды өзектендіруге және сатып алуға ынталандыруға әкеледі; [1, б.67].

АКТ қолданудың әртүрлі формалары бар және біз олардың кейбіріне назар аударсақ:

Мультимедиялық презентацияларды қолдану.

Оқушылардың білімін тексеру кезінде компьютерді қолдану өте тиімді.

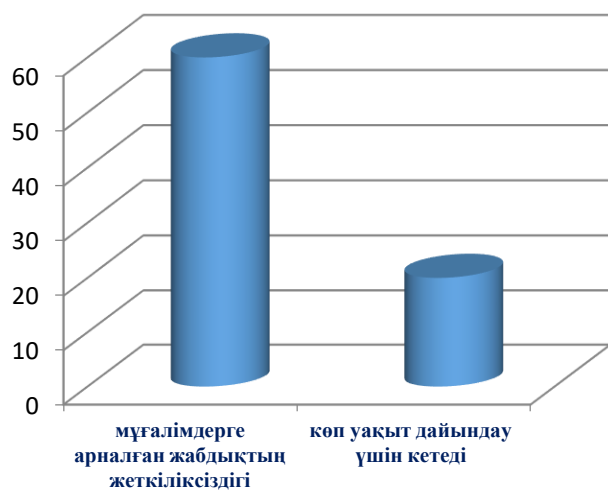
Тест бағдарламалары жұмыс нәтижесін тез бағалауға, білімдегі олқылықтар бар тақырыптарды дәл анықтауға мүмкіндік береді. [1, 134 б.].

Интернет желісінің ресурстарын пайдалану. Кез-келген сабақ барысында мұғалім оқушыларды интернет ресурстарына бағыттай отырып, оқушылардың ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыра алады, оларды ақпаратты терең іздеуге бағыттай алады. Оқушылардың онлайн-тесттен өз бетінше өтуі мүмкін.

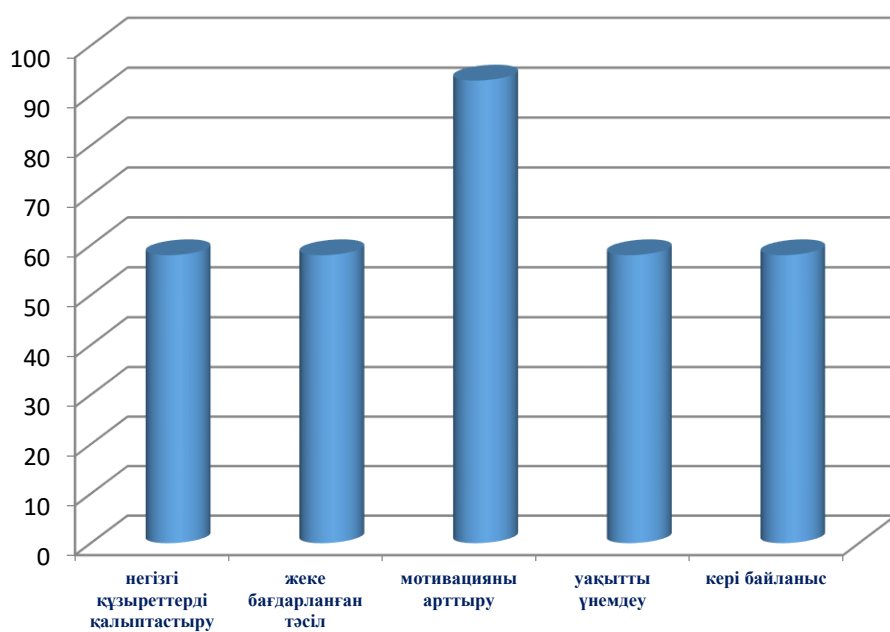
7.Компьютерлік тапсырмалар Оқу пәнінің мазмұнына және оны оқыту әдістемесіне сәйкес жасалуы керек, оқушылардың ақыл-ой белсенділігін дамытады, белсендіреді және оқу әрекетін қалыптастырады.

Жобаның өткен кезеңінде біз бөліскіміз келетін нәтижелер бар.

-Сыныптастармен жұмыс жасауда оқушылардың ынтасын арттыру келесі жағымды жақтар байқалады.

- Сонымен қатар классмейстермен жұмыс жасауда кемшіліктер де бар.

сурет 3

сурет 4

Бірақ әлі де артықшылықтар әлдеқайда көп.

- Сіздердің назарларыңызға тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың мониторингін ұсынамыз.

-I және II кезеңдердегі оқушыларды ынталандыру (мотивация деңгейі жоғары, орташа және төмен балалар)

-Білім беру ортасының құрылымын байыту.

ІСБ АКТ қолдану

Ата-аналарға сауалнама жүргізілді. Келесі жағымды жақтар ерекше атап өтіледі: бала компьютерді жақсы түсіне бастады, интернеттен ақпарат іздеу мүмкіндігі, электронды тесттермен жұмыс, табылған ақпаратты сауатты пайдалану.

Сондай-ақ оқушылардан сұхбат алынды. Танымдық қызығушылық артты.

Сабақта классмейті қолдану мүмкіндіктері

- жабдықты бір бөлмеден екінші бөлмеге еркін жылжыту және компьютер класын тез ашу;
- сабақ барысында сыныпта компьютерлерді өз бетінше орналастыру;
- оқушылар компьютерлерінің жұмыс үстелдерін мониторингтеу және қажет болған жағдайда оларды басқаруды өз мойнына алу;
- сабақ барысында оқушылардың жеке және топтық жұмысын басқару;
- сауалнама жүргізу.

Әр жұмыс орнында дербес компьютердің болуы оқытушыға оқушыларға жеке тапсырмаларды дайындауға және беруге мүмкіндік береді; ал оқушыларға - жұмысты өздері үшін ыңғайлы қарқынмен орындауға мүмкіндік береді.

Жеке жұмыс барысында оқушы мұғалімнен кеңес ала алады; ал мұғалім тапсырманы орындау процесін бақылай алады.

Топтық жұмыс кезінде мұғалім өз компьютерінен топтың тапсырманы орындауын бақылайды. Тапсырманы аяқтағаннан кейін мұғалім оның нәтижелерін бүкіл аудиторияға тарата алады, өйткені компьютер интерактивті тақтаға оңай қосылады.

Әдебиет:

1. Б. Б. Ахметов «Бір оқушы-бір компьютер» — мектептегі мобильді оқытудың білім беру моделі. Алматы, 2018 жыл. 236 б.

Байдильдина М.М.

Жезқазған қаласы білім бөлімінің әдіскері

ОҚУШЫЛАРДЫҢ КІТАП ОҚУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

«Артық білім кітапта, ерінбей оқып көруге» деген өлең жолымен-ақ кітаптың, кітап оқудың қадірі мен қасиетін түсіндіріп кеткен данышпан, ойшыл Абай Құнанбайұлы атамыз айтқандай, білімнің бастау-бұлағы болып табылатын кітап – жалпы адамзат баласының талғамын тәрбиелейтін досы, ақылшысы.

Олай болса, Абай айтқандай артық білімді игерту үшін мектеп жасындағы балалардың кітап оқуға құмарлығын, қызығушылығын ояту бүгінгі таңда өте маңызды мәселе. Ал кітап оқымаған баланың ой-өрісі кеңеймейтінін, сөздік қоры дамымайтынын бәріміз де жақсы білеміз.

Оқушыларды кітап оқуға қызықтыру проблемасы туындап тұрған кезде осы мәселенің шешімін табу үшін мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінде берген тапсырмасына сәйкес Білім және Ғылым министрлігі «Оқуға құштар мектеп» жобасын бекітті. «Оқуға құштар мектеп» жобасы оқушылардың оқу сауаттылығын, тіл сауаттылығын артыруға, сөйлеу мәдениетін дамытуға әсер ететіні сөзсіз [1].

Оқу мәртебесін, оқу сауаттылығын және оқу сапасын арттыру, жас ұрпақ бойында жоғары азаматтық және рухани-адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру, мәдени және оқу құзыреттілігін дамыту, отбасылық кітап оқу дәстүрін арттыру мақсатында Республикалық «Оқуға құштар мектеп» жобасы аясында біздің қаламыздың мектептерінде **«Танымның бар**

тамашасы – кітапта...» атты мектепшілік іс-шаралар 2020 жылдан бастап қолға алынған болатын. 2020-2021 оқу жылы аралығында өткізілген іс-шаралардың қорытындысында қандай нәтижеге қол жеткізімізді көру, сонымен қатар, әрі қарай кітап оқуды жалғастыру мақсатында **қалалық** семинар өткіздім. Адамзат ақыл-ойының жиынтығы- кітапта болса, білім – соны сақтайтын қазыналы сандық. Сол сандықтағы байлықты қалай алуға болады? Кітап әлеміне баланы қалай қызықтыруға болады? - деген сұрақтарға оқуды біліммен ұштастыру жолында мектеп ұстаздары **«Оқимыз – зерттейміз», «Оқимыз – сурет саламыз», «Оқимыз – тұжырымдаймыз», «Оқимыз – сахналаймыз»** тұжырымдамасы негізінде кіріктірілген сабақтар ұйымдастыруды әдетке айналдырып жүргізіп, нәтиже беріп жатқаны көңілге қонымды. Сондай кіріктірілген сабақтарды төмендегі суреттер арқылы көруге болады.

Мектептерде оқушылармен ғана емес жаңарған ақпарат заманы болғандықтан алтын уақытымызды пайдалы істерге жұмсағанымыз жөн”, – деп әр тұлға оқуға тиіс ұсынылған отыз таңдаулы кітаптардан отбасылық кітап оқу кезінде Т. Жексенбайұлының **«Бүркіттің балапана»** ертегісінен ата-ана бүркіттің мүсінін қолдан жасап шығаруды ойлап тапқан.

Сонымен қатар, оқырман белсенділігі және оқырман біліктілігін дамытуға бағытталған жоба жүйесі қалыптасып, отбасылық кітап оқу дәстүрі әлі де жаңғыртылып **«Сенбілік ертегі», «Ұйқы алдында оқимыз», «Кітап оқитын отбасы – ғасыр үлгісі», «Отбасымызбен оқитын кітаптар»** атты көптеген іс-шаралардың жүргізінен төмендегі суреттерде бейнеленгендей көрініс қою жүзеге аса бастады.

Оқушылардың оқырмандық мәдениеті, көркем әдебиетке, кітапқа деген қызығушылығын артудың тиімділігінен ұстаздарымыз бен ата-аналарымыз және кітапханашыларымыз айтарлықтай көптеген жұмыстар жасауда.

Қазақстан Республикасы Білім және Ғылым министрлігі Қапшағай қаласы «Балдаурен» республикалық оқу сауықтыру орталығының ұйымдастыруымен өткен «Оқуға құштар баланы тәрбиелеудегі мектеп кітапханасының рөлі» атты республикалық семинарда **«Білгір кітапханашы-2021»** сайысына жалпы 13 облыс кітапханашылары қатысқан болатын. Осы сайыста Қарағанды облысы атынан біздің мектебіміздің кітапханашысы Қадирсізова Қызғалдақ қатысып, өзінің кәсіби шеберлігін көрсетіп III- дәрежелі дипломмен марапатталса, мен құрмет грамотасын иеленсем, Қарағанды облысы білім беруді дамытудың оқу әдістемелік орталығының ұйымдастыруымен өткен **«Шығармашыл кітапханашы – 2021»** байқауында екі кітапханашы құрмет грамотасын иеленіп, үш мектеп кітапханашы алғыс хаттармен марапатталды.

Дәл қазіргі уақытта оқушыларды кітап оқуға дағдыландыру, кітап әлеміне қызықтыру мәселесі ата-аналар, ұстаздар, кітапханашылар үшін маңызды міндет. Ал кітап оқудың жалпы адам баласы үшін пайдасы ұшан-теңіз екені айдан анық [2].

Кітап оқу баланың сөздік қорын молайтумен, тіл сауаттылығы мен оқу сауаттылығын арттырумен қатар адамның есте сақтау қабілеті мен логикалық ойлау жүйесін жетілдіретіні сөзсіз. Кітапты көп оқитын оқушының ойы ұшқыр, ой-өрісі кең болатыны ақиқат. Яғни кітапты

көп оқитын адам өзінің ойы мен пікірін нақты жүйелі, жинақы және әдемі жеткізуге дағдыланады.

«Оқуға құштар мектеп» жобасын жүзеге асыру үшін, менің ойымша, әлі де ең алдымен оқушыларға ұлтымыздың інжу-маржан туындыларын, халық ауыз әдебиетінің үлгілерін кеңінен насихаттауымыз керек. Кітап оқитын әрбір бала ұлттық құндылықтармен сусындап өскені әбден дұрыс. Сонымен қатар баланың жас ерекшелігіне байланысты жыраулар поэзиясымен, Махамбет сияқты батыр ақынның өр өлеңдерімен сусындатсақ, баланың бойында патриоттық сезімнің оянуына да себепші болған болар едік. Әлемнің екінші ұстазы атанған Әбу Насыр әл-Фараби бабамыздың ұлы еңбектерін, Қорқыт бабаның нақыл сөздерін түсініп оқыған жас жеткіншектің көкірек көзі ашылып, өмірге деген көзқарасы өзгереріне үміт зор. Ұлы Абайдың өлмес мұрасы, алғашқы ұстаз Ыбырай Алтынсариннің өлеңдері мен әңгімелері де оқуға құштар баланың қызығып оқитын туындылары болғаны жөн.

Осы бағытта мен оқушылардың кітап оқу құзыреттілігін қалыптастыру үшін бастауыш сыныптан бастап-ақ баланы кітап оқуға дағдыландыру үшін кітап оқудың белгілі бір тәртібін жолға қойдым

1. Қысқа мәтінді 5 минут қана оқыту. Оқушы түсінбесе, мәтін мазмұнын әңгімелеп беру. Бұл жерде түсіну емес, баланың мәтінді мүдірмей оқуы маңызды.
2. Кітапты күбірлеп оқуға үйрету. Қатты дауыстамай, ернінің ұшымен жай дыбыспен оқу да пайдалы. 3-5 минут күбірлеп оқыған соң, оқығанда нені түсінгенін әңгімелету керек.
3. Уақыт өткен сайын оқу мерзімін ұлғайта берген де маңызды. Бала біраз уақыт өткен соң 5 минут емес, 7 минут, одан соң 10 минут, біраз күннен соң кітап оқуға 15 минутын арнаса және мәтіннің мазмұнын түсініп оқыса, кітап оқу соншалықты жаман емес екеніне көзі жетеді.
4. Оқушы кітап авторының кім екендігін, кітаптың не жайында екендігін, қай жылы шыққанын білуі керек.
5. Кітапты түсініп оқып, кітапта суреттелген оқиғаға өз көзқарасын білдіре алуы керек және шығарманың мазмұны бойынша қысқаша тезис жазуға үйрету де маңызды. Тезис дегеніміз – туындыда баяндалған оқиғалардың қысқаша мазмұны.
6. Баланың кітап оқуға қызығушылығын одан әрі жетілдіруге ата-ана да үлес қосуы керек. Отбасы мүшелері баланың тұлғасын дамытуға жауапты болатын ең басты орта болып табылады. Сондықтан баланы кітап оқуға қызықтыру үшін мұғаліммен қатар ата-анасы да қызығушылық танытып, үйде кітап оқуына көңіл бөлулері керек [3].

Ойымды қорыта келе, оқушының кітап оқу белсенділігін қалыптастыру білім ордаларында заманауи технологияларды, әртүрлі әдіс-тәсілдерді тиімді қолданғанда ғана жүзеге асатынын айтқым келеді. Мектеп оқушыларын кітап оқуға үйрету – Қазақстан Республикасында білім беруді жаңартудың басты бағыттарының бірі. Ендеше, әрбір мұғалім сабақ беру барысында оқылым іс-әрекетін меңгертуде оқушыны кітап оқуға қызықтыра алса, «Оқуға құштар мектеп» жобасының жүзеге асқаны деуге болады. Орыстың атақты жазушысы Максим Горькийдің **«Мен бойымдағы жақсы қасиеттер үшін кітапқа қарыздармын»** деген сөзінің мәнін кітап оқуға құштар оқушыға ұғындыра алсақ, тәрбиелеп отырған жас жеткіншектер рухани кедейліктен арылып, адамгершілігі жоғары, саналы, білімді, бәсекеге қабілетті тұлға бола алатыны ақиқат. Нәтижесінде **Мектебіміздегі оқырмандар саны да арта түсетіні ақиқат.**

Әдебиет:

1. ҚР Білім және ғылым министрлігі «Оқуға құштар мектеп» жобасы.
2. Паоне, К.Л. «Кітаптар туралы сөйлесу» Білім квест, 33 (1) 2004, 22-23.
3. «Кітап аппликэйшн» қосымшасы.

Байжантаева Р.Т.

Қарағанды облысы «Өркен» мамандандырылған мектеп-интернаты, Жезқазған қаласы

КІТАП – РУХАНИ БАЙЛЫҚ

Халқымыз әр ғасырда-ақ ел даналары мен замана тұлғаларының өзінен кейінгі ұрпаққа қалдырған ұлағатты және тәрбиесі мол өнегелі сөздерін кітапқа жазған және кітаптан алған.

Кітап – ең сабырлы ұстаз. Жалпы, барлық құндылық – осы кітапта. Себебі, кітап адамды көбірек ойға жетелейді, албырт сезімімізді тежеуге, ішкі ойлау күшімізді арттыруға себеп болады. Кітап – өмірлік айнамас дос, жұбатушы әрі ақылына ақыл қосып, үнсіз тәрбиелейтін құрал. Сондықтан да жазушы Ш.Мұртазаның «Мәдениет мәйегі - кітап» деген сөзімен толық келісемін [2].

Ұлттың ұлттығы оның тілі мен дінінде, туған жері мен тарихында, мәдениеті мен әдебиетінде десек, ал осы құндылықтың бәрі асыл кітапта екені сөзсіз. Себебі кітаппен дос болған адамның ой-өрісі кең, сөз мәдениеті жоғары, саналы, жан-жақты болып тәрбиеленеді.

Кітап дегеніміз - алдыңғы ұрпақтың кейінгіге қалдырған рухани өсиеті. «Кітап оқудан тыйылсақ, ой ойлаудан да тыйылар едік», - деген Ғабит

Мүсіреповтің сөзі осының айғағы [3]. Кітап таңдап, талғап оқи білу, оны түсіну мен түйсіну, алған әсерді өмір қажетіне жарата білу - әрбір адамның білігі мен білімін, пайымы мен парасатын айқындайтын алғы шарттардың бірі. Демек, кітап ешқашан қоғамда өз орнын жоғалтпайтын құнды дүние болып қала бермек. Себебі ешқандай техника да, ешқандай экран да кітап дейтін қасиетті затты ауыстыра алмайды.

«Шынын айту керек, менің бар байлығым – отбасым мен өмір бойы жинаған кітаптарым. Кітаптарымды өткізген соң қатты ауырдым. Рухани әлсіредім...», – дейді М.Жолдасбеков [2]. Олай болса, кітап оқу мәдениеті – мәдениеттің ең жоғары белгісі.

«Кітап - ақылына ақы сұрамайтын ең құнды қазына" деген екен түркінің ұлы ақыны, ойшыл Әлішер Науаи. Расында қай ғасырда да кітаптың алатын орны бөлек. Кітап баланың ой-өрісін ұштап, кемелденуге көмектеседі. Оқыған адамның күні қашан да жарық. Сондықтан балалардың кітапқа деген қызығушылығын арттырып, кітап оқуға баулу аға ұрпақтың міндеті. Осыған байланысты кітап оқудың төмендегідей пайдасын анықтадым. Олар:

- қоршаған ортаны, дүниені және өзін тануға көмектеседі;
- жадыны және ойлауды дамытады, яғни, көп оқыған адам жады мықты, тез ойлап, тез қорыта алады;
- адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасауға үйретіп, әдемі сөйлеу дағдыларын қалыптастырады;
- талдауға, сараптауға, өзіндік жүйелі пікір қалыптастыруға үйретеді;
- сөздік қорды байытады және жалпы сауаттылық деңгейін арттырады;
- адам бойында бұғып жататын шығармашылық қабілеттерді дамытады.

Алайда адамды тәрбиелеп, жан жүрегіңе әсер етіп, сана-сезіміңе ықпал ететін бұл құнды құралдың қазіргі жаһандану заманында қолданылу аясы неге әлсіз?

Токсан ауыз сөздің түйінін жеткізетін кітаптың жаһандану қоғамында қадір-қасиетінің көлеңкеде қалып жатқаны ұрпақ тәрбиесіне де өз кесірін тигізіп жатқан жоқ па? - деген сұрақ мені жиі мазалайды. Себебі қоғамда орын алып жатқан сан түрлі оқиғалардың (нашақорлық, ұрлық, адам тонау, кісі өлтіру т.б) өршіп кетуіне кітаптың орнын алмастырған ғаламтор мен теледидардың қоғамда иелік етуінен деп ойлаймын. Адамдардың теледидар мен ғаламторға, ұялы телефонға тәуелді болып бара жатқаны да жасырын емес. Адам мәдениетінің бұл күнде төмендеп, дөрекі сөйлейтіні, жылы сөзден гөрі жанды жабырқататын ауыр сөзді көп айтатыны да сондықтан. Бұл - ұрпақ тәрбиесіне төнген үлкен қауіп. Ертеректе ата – әжесінің құшағында

ертек тыңдап өскен ұрпақ заманауи қоғамда ғаламтордың шырғауында өсіп келе жатқаны қатты қынжылтады.

Қазіргі өзгермелі қоғамда ел болашағы – жастардың мәдениетті, парасатты азамат болып қалыптасуы үшін балабақша мен мектеп қабырғасынан бастап тәрбие мен білім кітап оқуға негізделсе, олардың функционалдық сауаттылықтары да жоғары әрі ғұмыры ұзақ болары даусыз.

Міне, осы мәселені оң жолға қою мақсатында заманауи мектептерде «Оқуға құштар мектеп» жобасы іске асырылуда.

Халықтың осындай жан азығынан, рухани байлықтан қол үзіп бара жатқандықтан, мемлекет тарапынан дабыл қағылып жатыр. Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаев: «Кітап оқу – рухани кемелденудің көзі. Қазіргі уақыт – секунд сайын жаңарған ақпарат заманы. Алтын уақытымызды пайдалы істерге жұмсағанымыз жөн», – деп әр тұлға оқуға тиіс деп санайтын отыз таңдаулы кітаптың тізімін ұсынған. Қазір осы бағытта маңызды бағдарламалар жасалуда. Адамзат ақыл-ойының жиынтығы - кітапта болса, білім – соны сақтайтын қазыналы сандық. Сол сандықтағы байлықты қалай алуға болады? Кітап әлеміне баланы қалай енгізуге болады? Әрине, бұған «Табысты оқу» жобасы арқылы қол жеткізуге болады.

Сондай-ақ, жаңа форматтағы алаңда, мазмұнды, мағыналы бас қосуда «Ұжымдық оқу», TEDx, REDx конференциялары ұйымдастырылып, ұстаздар мен оқушылары арасында, серіктес мектеп ұстаздары арасында нәтижелі жүргізілген жұмыстардың әсері де зор болмақ.

Мектеп ұжымының кітап оқуға белсенділіктерін, қызығушылықтарын арттыру мақсатында бағалы және ақшалай сыйлықтар тағайындалып, мотивация жасау оң әсерін тигізері сөзсіз.

Оқыған кітаптары бойынша пікірталас, дебат, ойталқы сияқты шараларды жиі өткізіп, «Буккроссинг» көрмесін, «Оқу сауаттылығын және оқу техникасын дамыту» тақырыбындағы іс-тәжірибелер аукционын ұйымдастыруды дәстүрге айналдыру қажет.

Оқуды біліммен ұштастыру мақсатында «Оқимыз – зерттейміз», «Оқимыз – сурет саламыз», «Оқимыз – тұжырымдаймыз», «Оқимыз – сахналаймыз» кіріктірілген сабақтар, «Бір әлем, бір кітап» ұстаздар, ата-аналар мен оқушылар арасындағы «Ұжымдық оқу» байқаулары кітап оқуға деген қызығушылықты арттырады.

Сонымен қатар, баланың оқу қарқынын жетілдіру бағыты бойынша: «Жылдамдық планшеті», «Сөздік қор планшеттері» бойынша мониторинг жүргізіп отыру да өз нәтижесін береді.

Оқушы белсенділігін арттыруға арналған жадынамалар жасалып, ата-аналар чаттарына жолдау, электронды әдебиеттер дайындау жұмыстары да тиімді тәсілдердің бірі екені даусыз.

Білім алушылардың жас ерекшелігіне сай кітаптар тізімі жасап, олардың қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін электронды нұсқалар дайындалса, нұр үстіне нұр болар еді.

Жалпы, балаларды кішкентайынан кітап оқуға тарту үшін әр буын бойынша оқырмандар клубы құрып, «Кел, балалар, оқылық» 20 минуттық оқу жобасын іске асыру керек.

Аталған жұмыстар - баланың оқу сауаттылығын қалыптастыру және олардың кітап оқуға қызығушылығын арттыру мақсатындағы тиімді әдіс-тәсілдер.

«Оқуға құштар мектеп» жобасының аясында «Оқырман ата-ана – оқырман бала» тақырыбындағы ата-аналар марафоны кітап оқудағы ата-аналар белсенділігін арттырады. Нәтижесінде «Ата-аналар оқуы», «Отбасылық оқулар» ұйымдастырылып, төменгі сынып оқушыларын кітап оқуға тартудың бір әдісі ретінде «Бейсенбі ертегілері» шарасы өткізілсе, шараны жүзеге асыруда басты тұлға болып ата, әжелері қамтылады.

«Әкеммен бірге кітап оқу қандай тамаша!» шараларының басты мақсаты – әке мен бала арасындағы қарым-қатынасты нығайту, бала тәрбиесіне әкенің назарын аудару, сол арқылы кітап оқуға ата-ананы тарту.

«Кітап – көзі жұмыққа арзан, көзі ашыққа маржан». Күнделікті өмірде үзбей кітап оқуды әдетке айналдыра білу керек. Айталық, жол жүргенде, аялдамада немесе қоғамдық көлікте отырғанда, жұмыста, үйде т.б. қол қалт еткен кез келген сәтте өзіңмен бірге ала жүріп газет, журнал, кітап ашып оқып, сол уақыттарды да ұтымды пайдаланудың берері көп.

Өркениетті елдерде халық бұл әдетті бойға жақсы сіңіре білген. Ғалымдардың айтуынша, кітап оқығанда, «Оқығанды көңілге ықыласпен тоқып» (Ы. Алтынсарин) сол кітаптың нәрін сарқып алуға тырысу керек. Қажет болса, кітаптың өзіне ең түсінікті жерінен бастау да кемшілік емес.

Кітап оқу барысында іштей мынадай сұрақтарға жауап іздеген жөн: «Кітаптың атауына ішкі мазмұны сай ма?», «Автордың ізденісі, баяндау мәнері қандай?», «Қай тұстары ерекше көңілге қонымды?», «Кітап қанша тарауға бөлінген?», «Жалпы алғанда мен өзіме не түйдім?» т.б. Мұндай жұмыстар қолға алған кітапқа толық көңіл бөліп, мазмұнын жақсы есте сақтауға көмектеседі.

Иә, «Кітап – білім бұлағы, білім – өмір шырағы». Адамгершілігін арттыру, шын мәнінде оқыған азамат, зиялы мұсылман болу жолында кітаптың берері мол. Тарихта әлі күнге есімі ел есінде келе жатқан тұлғалардың бәрі де жастай ерінбей - жалықпай оқуды әдетке айналдырған жандар. Абай атамыз жас кезінен қаладан ауылға қатынаған адамдардан қоржын-қоржын кітаптар алып оқуды өзіне әдет еткені белгілі.

Шәкәрімнің де кезінде Ыстамбул кітапханаларына дейін барып, сарыла кітап іздегенін білеміз. Артына 30 томдық мол мұра қалдырған Мәшһүр Жүсіп бабамыз да жасынан зейінді, өте көп оқыған жан болған. «Ағаштың жемісі бұтақта болса, сөздің жемісі кітапта». Осы орайда, бұрынғы дана, ойшылдармен сырлас, мұндас болып, солармен әңгімелесіп, пікір алмасуға бүгінгі күні де жол ашық.

Қорыта айтқанда, тіпті, әдебиет, мәдениет, тарих, салт-дәстүр негіздерін де кітаптан үйренеміз. Өмірге керекті мамандығымызды да кітап арқылы игереміз. Ал кітап оқымау адамның зейінін тұмшалап, зеректік қабілетін төмендетеді.

Д. Дидро айтқандай, «Кітап оқымаған адам тіпті ойлаудан да қалады».

Олай болса, ғылым мен техниканың қарыштап дамыған жаһандану заманында ой-санамыздың көкжиегін кеңейтіп, бәсекеге қабілетті, көкірек көзі ашық, функционалды сауатты болуы үшін кітаптан қол үзуге болмайды. Керісінше, кітап оқу арқылы арман, мақсаттарымызға қол жететкізіп, ел болашағына елеулі үлес қосарымыз сөзсіз.

Толстой өз кезегінде «Жақсы кітап оқу – ақылды адаммен сырласқанмен бірдей» деп пікір білдірсе, Абай атамыз «Артық ғылым кітапта, ерінбе оқып көруге» деп тұжырымдайды. Ендеше, бар асылдың кітапта екенін естен шығармайық! Кітап оқудан жалықпайық!

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 7 желтоқсандағы №1118 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011–2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
2. М.Жолдасбеков. «Асыл арналар». Алматы: Жазушы, 1986.
3. Ғ.Мүсірепов. «Әдебиет – кәсіп емес, өнер». Алматы: Жалын, 1987.
4. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев әлеуметтік желіде бастау алған «Қандай кітап оқып жатырсыз?» челлендж-эстафетасы. 2020ж.

Байзақова Қ.А.

Ұлытау ауданы білім бөлімі, әдіскер

БІЛІМ БЕРУ ҮРДІСІНДЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Дүниежүзілік озық тәжірибелерге сүйеніп, жаңа типті оқыту, яғни әр баланың табиғи қабілетін дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасай отырып, оны жан-жақты дамыту керек. Қазіргі білім беру мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас пайда болып, оқытудың жаңа технологиясы өмірге келді. Яғни педагогикалық технология ұғымы іс-әрекетімізге кеңінен еніп, қолданылуда.

В.Кларин технология сөзінен қандайда болсын істегі шеберлікті, оқыту-үйретудегі амалдардың жиынтығы, ал педагогикалық технология (тәрбие технологиясы, қарым-қатынас технологиясы, оқыту технологиясы) «педагогикалық мақсатқа қол жеткізу жолындағы барлық қисынды ілім амалдары мен әдіснамалық құралдардың жүйелі жиынтығымен жұмыс істеудің реті» – деп түсінік берді. Педагогикалық жаңа технология – іс- әрекетке, оқыту барысында жүзеге асатын педагогикалық жүйе. Ол даратұлғаны жетілдіруге, белгілі бір мақсатқа жету жолында арнайы ықпалды ұйғаруға қажетті байланысқан әдіс-тәсілдер. Ендеше педагогикалық технология - оқу-тәрбие үрдісінің шығармашылықпен оқытумен тәрбиенің тиімділігін қамтамасыз ететін жанды құрамдас бөлігі, технология – ақырғы мақсатқа жететін әрекеттер жүйесі. Жаңа педагогикалық технология баланың жетілген тұлға ретінде дамуы үшін маңызы зор.

Бүгінгі күні әлемдік ақпараттық білім деңгейін көтерудің тиімді жолы – білім беру саласын толықтай ақпараттандыру. Қазіргі заман педагогінен тек өз мамандығының терең білгірі болуы емес, тарихи танымдық, педагогикалық- психологиялық сауаттылық, саяси – экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етіледі. Сонда ғана заман талабына сай білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істейтін, оқу мен тәрбие ісіне белсене қатысатын, оқытудың жаңа технологиясын шебер меңгерген, білігі мен білімі жоғары ұстаз бола алады. Әрбір педагог өз жұмыс тәсілі мен формасын, өз педагогикалық технологиясын таңдай отырып, білім алушылардың білімін жетілдіру бағытында жұмыс істеуі керек. Осыған байланысты соңғы жылдары жиі пайдаланылып келе жатқан жаңа ұғымдардың бірі – инновация.

Шын мәнінде, инновация (in-nove) латын тілінде XVII ғасырдың ортасында пайда болады және жаңаның белгілі бір салаға енуін, және осы саладағы бірқатар өзгерістердің пайда болуын білдіреді. Сонымен, инновация дегеніміз, бір жағынан, қайта құру, іске асыру, енгізу процесі, ал екінші жағынан -бұл тақырыпты емес, белгілі бір әлеуметтік тәжірибеге инновацияны айналдыру қызметі.

Инновациялық қызмет өзінің толық сканерлеуінде өзара байланысты жұмыс түрлерінің жүйесін қамтиды, олардың жиынтығы нақты инновациялардың пайда болуын қамтамасыз етеді. Ал:

- бір нәрсе қалай болуы мүмкін («ашылу») және бір нәрсені қалай жасауға болатындығы туралы жаңа білім алуға бағытталған ғылыми-зерттеу жұмыстары («өнертабыс»);
- берілген жағдайларда ғылыми білім негізінде қалай әрекет ету керектігі туралы арнайы, аспаптық-технологиялық білімді әзірлеуге бағытталған жобалық қызмет («инновациялық жоба»);
- белгілі бір практика субъектілерін кәсіби дамытуға бағытталған білім беру қызметі, инновациялық жоба практикада («іске асыру») жүзеге асырылуы үшін олардың не және қалай істеу керектігі туралы әрбір жеке білімін (тәжірибесін) қалыптастыруға бағытталған.

«Инновациялық білім» деген не? - Бұл өзін-өзі дамытуға қабілетті және оның барлық қатысушыларының толыққанды дамуына жағдай жасайтын білім; демек, негізгі тезис; инновациялық білімдамушы және дамып келе жатқан білім.

«Инновациялық білім беру технологиясы» дегеніміз не? Бұл өзара байланысты үш компоненттен тұратын кешен:

1. Оқытудың заманауи әдістері-бұл материалды пассивті қабылдауға ғана емес, оқушылардың өзара әрекеттесуіне және оларды оқу процесіне тартуға негізделген күзiреттілікті қалыптастырудың белсенді әдістері.
2. Қашықтықтан оқыту формаларының артықшылықтарын тиімді пайдалануға мүмкіндік беретін ақпараттық, технологиялық, ұйымдастырушылық және коммуникациялық компоненттерді қамтитын заманауи оқыту инфрақұрылымы.

«Инновация» - бұл нақты қойылған мақсатқа жетуде ойға алынған жаңа нәтиже. Оқу мақсатының жүйесінде берілген мақсаттың негізгі категорияларын пайдалана отырып, педагог өз еңбектерінің нәтижесі туралы ақпарат алуға мүмкіндік алады. Демек, мақсат пен нәтиже – жаңалыққа бет бұрудың кілті.

Инновациялық үрдістің негізі – жаңалықтарды қалыптастыру, қолдану, жүзеге асырудың тұтастық қызметі. Кез келген жаңа әдіс жекелік, сондай-ақ уақытша жоспарға жатады. Бұл яғни, бір оқытушы үшін табылған жаңа әдіс, жаңалық, басқа оқытушыға үшін өтілген материал тәрізді. Инновацияны «жаңашыл», «жаңа әдіс», «өзгеріс», «әдістеме», «жаңашылдық», ал инновациялық үрдісті «жаңа әдістеме құралы» деп қарауға болады. Инновация білім деңгейінің көтерілуіне жағдай туғызады. Инновациялық білім беру – іскерліктің жаңа түрі. Инновациялық қызмет оқу ісін дамытуға, пәндердің мәнін тереңдетуге, мұғалімнің кәсіптік шеберлігін арттыруға басқа жаңа технологияларды енгізуге, пайдалануға және шығармашылық жұмыстар жүргізуге бағытталған. Мұндай технологияларды қолдану - оқытушы ұтады, яғни ол сабақты тиімді ұйымдастыруға көмектеседі, оқушының пәнге деген қызығушылығы артады.

Оқытуды екі түрлі мағынада қарауға болады. Біріншісі – оқу орнында арнайы пәндерді оқыту. Екіншісі - өмірді оқыту, өмірге үйрету. Тәрбиелеу мен оқыту – егіз ұғым. Оқыта отырып тәрбиелейміз, тәрбиелей отырып оқытамыз. Оқыту тәрбиеге қарағанда нақтылау. Оқыту үйрету арқылы іске асады. Бұл оқытудың маңызы. Оқыту – тәрбиенің құрамды бөлігі, қайнар көзі, жүйелі түрі. Оқыту арқылы тәрбиенің саналылығын, руханилығын, әсемділігін, адамгершілікке баулу жолын, еңбекшілігін, т.б. айқындар толықтыруға болады. Оқыту – тәрбиенің интеллектуалды түрі. Оқытудың инновациялық технология бойынша әдістемелік жүйесі, осы мақсатта сапалы нәтижеге жеткізуге мүмкіндік беретін танымдық іс-әрекеттер түрлерінің мазмұнын, белгілі деңгейде белсенділігін көздейді. Осы екі үрдістің өзара сапалы нәтижесінде оқушының өз ісіне сенімділігін, жауапкершілік сезімін, шығармашылық қабілеттілігін қалыптастыру мақсатын жүзеге асыруға жағдай туғызатын оқытудың инновациялық негізгі түрлері анықталады.

Инновациялық технологиялардың педагогикалық негізгі қағидалары:

- білім алушының ізгілік тұрғысынан қарау;
- оқыту мен тәрбиенің бірлігі;
- білім алушының танымдық күшін қалыптастыру және дамыту;
- білім алушының өз бетімен әрекеттену әдістерін меңгерту;
- білім алушының танымдылық және шығармашылық икемділігін дамыту.

Білім алушының бірден-бір әсер ететін орта және жоғары оқу орны. Орта және жоғары оқу мекеменің білім деңгейін көтеру үшін оқу үрдісіне инновациялық педагогикалық технологияны кеңінен енгізіп, барлық ұйымдастырушылық, білімділік, дамытушылық сапасын көтерудің тең жолдарын, әдіс-тәсілдерін қалыптасыру қажет. Ол үшін білім беру жүйесінің мазмұны жаңа міндеттерімен толықтырылып, өмір талабына сай жаңа саналы тәрбие, сапалы білім берілуі керек.

Жаңа инновациялық әдістерді пайдаланудың әдістері неде?

1. Қазіргі уақыт жаңалық пен инновация уақыты. Күнделікті өмірде жаңа білім мен жаңалықтармен кездесеміз. Бұған оқыту үрдісі де сәйкес болу керек.
2. Жаңалықты пайдалану оқушының ойлау қабілетін жаңалыққа икемдеп, алдын ала болжам жасауға үйретеді.
3. Инновациялық әдістер бұл белсенді оқыту әдістері. Ақпаратты белсенді түрде сіңірген оқушы жадында өздері айтқанның 80% сақталса, өздері істегеннің 90% қалады.

Жаңа оқыту технологиясының түрлері көп. Кейбіреуін атап айтатын болсақ, оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту (оқушылардың белсенділігі жоғарылап, өздерінің күштеріне деген сенімдері арта бастайды), М.М.Жанпейісованың «Модульдік оқыту технологиясы» (оқушылардың интеллектуалды және шығармашылық потенциалын дамытуға бағытталған), Ж.Қараев пен Ж.Кобдикуаның «Үш өлшемді әдістемелік жүйесі» (деңгейлік тапсырмалар беру арқылы дамыта оқыту идеясы жүзеге асырылады).

Сонымен қатар оқу-тәрбие үрдісінде қолданып, айтарлықтай нәтиже беріп жүрген инновациялық педагогикалық технологияларды айта кететін болсам төмендегідей:

- дамыта отырып оқыту әдістемесі
- тірек және тірек конспектілер арқылы оқыту
- деңгейлеп оқыту технологиясы

- тесттік жүйемен оқыту
- иммитациялық әдіс
- мультимедия мүмкіндіктерін қолданып оқыту
- ойын технологияларын қолдану
- дискуссия сабақтары
- интеграциялық сабақ
- топпен жұмыс
- панорама сабағы
- проект әдісі (жоба)
- рольдік ойындар
- лекция – семинар сабақтары
- проблемалық оқыту әдісі
- «миға шабуыл» әдісі
- бинарлы сабақ
- экскурсия сабағы
- ынтымақтастық технологиясы
- жеке адамға бағдарлы
- дөңгелек үстел
- дебат сабақтары
- саяхат сабақтары

Қорыта келгенде, инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты міндеттері мынадай:

- әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу;
- білім мен білігіне сай келетін бағдар таңдап алатындай дәрежеде тәрбиелеу;
- өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту;
- аналитикалық ойлау қабілетін дамыту;
- қазіргі экономикалық мәселелерді зерттей білуге үйрету.

Білім алушылар әлемнің кез келген аумағында білімін әрі қарай жетілдіруге, еңбек нарығында сұранысқа ие қызметтерді атқаруға және жаңа технологияларды меңгеруге қабілетті, аса белсенді болуы тиіс. Оқу үдерісінде өріс алған интерактивтік оқыту әдістері де студенттердің белсенділігін арттыруға орасан зор ықпал етеді. Мұндай әдісті қолдану барысында білім алушылар өзінің өмірлік тәжірибесіне, жеке ой-пікіріне, біліміне сүйенеді.

Ғылыми-техникалық прогрестің қарыштап дамуы, маман даярлауға да заманауи талаптар қояды. Қоғамның мүддесінен шығатын, еңбек нарығында бәсекеге қабілетті маман даярлау кез келген жоғары оқу орнының ең басты міндеті екені айқын. Бұл орайда оқытушы-профессорларға үлкен сеніммен қатар, орасан зор жауапкершілік те жүктеледі. Оқытудың білімге бағдарланған дәстүрлі түрін құзыретті-бағдарланған оқыту түріне алмастыру әдісінің де ғылыми-әдістемелік негізі назар аударуға тұрарлық. Мұнда сабақ барысы пәннің мазмұнына және мамандық бағытына қарай бес бөлікке бөлініп оқытылады: өзін-өзі жетілдіру құзыреттілігі, құқықты құзыреттілік, коммуникативті құзыреттілік, бейімділік және дағдылар, білім.

Инновациялық оқыту технологиясы ғылыми-педагогикалық қызметтің айрықша үлгісі болып табылады. Инновациялық оқыту технологиясын меңгеру үшін кәсіби біліктілікті мамандардың тәжірибесін жұмылдыру қажет. Яғни, оқытушы өзінің кәсіби мамандығын педагогикалық шеберлікпен және шығармашылықпен ұштастырып, іскерлік дағдыны қалыптастыруы тиіс. Кез келген ұстаз заманауи инновациялық технологияны меңгеру барысында өзін-өзі дамытады және өзін-өзі қалыптастырады. Білім алушылардан мұндай даярлықты талап ету үшін, оның ең басты көрсеткіштерін айқындау қажет. Біріншіден, таным тұрғысынан қызығушылықты қалыптастыру қажет. Әрбір маман өзінің болашақ мамандығын жақсы көріп, кәсіби шеберлігін дамытуға ұмтылып, кәсіпкер-маман ретіндегі жеке біліктілігін арттырып, нарық сұранысына сәйкес өсуге бағытталуы тиіс. Екіншіден, маман білімінің мазмұны, мамандығының практикасымен ұштасуы қажет. Яғни,

мұғалім оқу үдерісі барысында жалпы мәдениеттілік және әдіснамалық дайындықтан өтіп, білім жүйесінің жалпы теориялық негіздерін меңгеруі тиіс. Оқу үдерісінің теориялық негіздері және жеке тұлға теориясының негіздері ұштасқанда ғана білім алушылардың инновациялық әрекеттері нәтижелі болатындығы айқын. Сонымен қатар, үшіншіден, мамандарға бейімділік дағдыларын сіңіру қажет. Сабақты қалыптасқан әдіс бойынша біркелкі өткізбей, әр сабақ сайын ғылым мен техниканың, педагогикалық өлшемдердің озық тәсілдерін пайдалана отырып, ерекше өткізуге болады. Сонда мұғалім әр сабақта әр түрлі жағдаяттық тапсырмаларды орындай отырып, бейімділік өлшемдерін меңгереді. Мұндай мұғалім болашақта қандай ортаға тап болғанына қарамастан, өз ісіне ғана қажетті инновациялық технологияны таңдап, әрі сол ортаға өз болмысын бейімдей отырып әрекет етеді.

Болашақ маманның танымдылық қабілеті әлеуметтік кәсіби қоршаған ортаға тез кірігуімен, өзін кәсіби тұрғыда жүзеге асырудың тиімді әдіс-тәсілдерін қолдануымен, заманауи инновациялық технологияларға қызығушылық танытуымен ерекшеленеді. Бұған келешектегі маманның әлеуметтік кәсіби қоршаған ортаны танып-білуі, кәсіптік білімін өз тәжірибесінде қолдануы, инновациялық технологияларды зерделеуі және оларды меңгеруі жатады.

Инновацияның өлшемдік бірліктері оқытудың әдістемелік мақсат-міндеттері, оқу үдерісі, оқытудың нәтижесін бағамдаумен анықталады. Оған болашақ маманның жүйелі оқу-тәрбие үдерісінде сабақты тиімді ұйымдастыра білуі, студенттермен тығыз қарымқатынас орнатып, біртұтас ғылыми-педагогикалық үдерісті зерделеуі және сабақтың нәтижесі жоғары болуы үшін қажетті жаңа технологияны таңдауы тиіс.

Сонымен қатар жоғарыда аталған инновациялық технологияларды мүмкіндігімізше өз пәнімізде қолдансақ, болашақ маман сапалы білім, саналы тәрбие алатынына және мемлекетіміздің өркендеп, өсуіне өз үлестерін қосатындарына сенімдіміз.

Әдебиеттер:

1. Н.Амирғалина. «Білім берудің инновациялық технологияларының бірі- тірек конспекттері». Білім. Алматы, № 4, 2019 ж.
2. Ж.Садуова «Инновациялық технологияларды білім беруде қолдану». Білім. Алматы, № 5, 2016 ж.

Бакирова С.Ш

Қарағанды қаласы «№3 білім-инновация лицей-интернаты» КММ

СЫНДАРЛЫ ОҚЫТУ–ЗАМАН ТАЛАБЫ

Қазіргі таңда білім берудің сапасын жақсарту, әдістемелік негізін өзгерту -заман талабына сәйкес туындап отырған қажеттілік. Өйткені, мектептің әр күні көптеген ғылыми жаңалықтарға, терең әлеуметтік өзгерістерге толы. Дәстүрлі оқу үрдісінде мұғалім басты роль атқарған болса, қазір оқушының белсенділік көрсететін кезі туды. Сабақ мұғалімнің емес, оқушының іс-әрекетімен бағаланады. Қазіргі заманда нені оқыту ? емес, қалай оқыту? маңыздырақ болып отыр. Сабақ барысында оқушының ізденуі мен зерттеу дағдыларын қалыптастыра отырып, пәнге деген қызығушылықтарын арттыру мақсатында қолданылатын технологиялар баршылық. Солардың бірі «Сын тұрғысынан ойлау технологиясы». Бұл технология Кеңес өкіметі кезінде 1973 жылдан, Қазақстанда 1997 жылдан бері таныла бастады. Оқу мен жазу арқылы сыни тұрғыдан ойлау, яғни, RWCT жобасы 29 мемлекетте қолданылады. Технологияның негізін қалаушылар американдық ғалымдар Чарльз Темпл, Джон Дьюи, Мередит. «Оқу және жазу арқылы сын тұрғысынан ойлау технологиясы» RWCT Сын тұрғысынан ойлауды дамыту бағдарламасы – әлемнің түпкір-түпкірінен жиылған білім берушілердің бірлескен еңбегі. Кезінде жоба ретінде ұсынылып, көпшіліктің қолдауын тапқан бұл технологияда Ж.Пиаже, Л.С.Выготский, Эльконин-Давыдовтардың, басқа да ғалымдардың еңбектерінің ең құнды жерлері көрініс тауып, идеялар тоғысып, біріктірілген іспетті.

Мен педагог ретінде он жеті жылдан бері ағарту саласында жұмыс жасап келемін. Сонда байқағаным, оқушылар өз ойларын сыни тұрғыдан ойлай отырып, толық жеткізуде қиналатындықтары. Өз тәжірибемде мен тіл дамыту жұмысына көп көңіл бөлемін. Осы жерде маған көмекке сын тұрғысынан ойлау (СТО) жобасы келеді. Мен бұл стратегиялық әдіс-тәсілдер түрлерімен Қазақстан педагогтерінің деңгейлік және жаңартылған білім беру мазмұны курсына толықтай танысып, тренерлерімнің, әріптестерімнің арқасында игеріп шықтым.

Сыни тұрғыдан ойлау – оқу мен жазуды дамыту бағдарламасы. Оқушыны мұғаліммен, сыныптастарымен еркін сөйлесуге, пікір таластыруға, бір-бірінің ойын тыңдауға, құрметтеуге, өзекті мәселені шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты жеіуге баулитын бағдарлама.

Сын тұрғысынан ойлауды үйрету үшін мына төменгі шаралар орындалуы тиіс:

- 1) сын тұрғысынан ойлауды тудыру үшін уақыт талап етеді;
- 2) оқушыларға ойланып, ойын ашық айтуға рұқсат беру;
- 3) түрлі идеялар мен пікірлерді қабылдау;
- 4) үйрену барысындағы оқушылардың белсенді іс-әрекетін қолдау;
- 5) сын тұрғысынан ойлауды бағалау;

Сыни тұрғыдан ойлау технологиясын қолдана отырып жүргізілген сабақтың жоғары деңгейде өтуінің алғы шарты - оның қағидаларында, яғни, стратегияларында. Стратегия дегеніміз – философия, әдістемелік ұстаным.

Мұғалім мен оқушы кез келген стратегияның әдіс-тәсілін, қыр-сырын жетік түсіне білуі қажет. Сонда ғана жұмыс нәтижелі болмақ. Стратегиялық әдіс-тәсілдер оқушыларды шығармашылықпен әрекет етуге, ізденімпаздыққа баулиды, еркін, терең, жан-жақты ойлауына, үздіксіз жұмыс жасауына жол ашады. Сто технологиясын пайдалана отырып, сабақ құрылымын жоспарлауға шығармашылықпен қарау секілді зор мүмкіндікке қол жеткіздім. Оқушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, жазу мен оқу арқылы сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін арттыру мақсатында қолданып жүрген стратегиялардың мүмкіншіліктеріне тоқталып өтер болсам, қазақ әдебиеті сабағында **РАФТ** стратегиясын қолдану. Бұл стратегияны «кейіпкерге хат» деп алуға да болады, Форматын түрлендіріп, хабарландыру, жарнама, өтініш, бұйрық, жарнама т.б. түрінде алуға да болады. Аталған стратегия оқушының шығармашылық қиялына ерік беріп, ұшқыр ойлауына, қиялын өрбітуіне, сыни тұрғыдан ойлана отырып, өз ойларын қағаз бетіне түсіру арқылы эссе жазуға машықтандырады.

Қосжазба күнделігі: мәтінде берілген оқиғаларға өзіндік пікір жазады, ендеше, оның сөздік қоры молаяды, кейіпкердің жан дүниесін түсінуге тырысады.

Миға шабуыл стратегиясын - бұл ұжымдық талқылау, мәселенің шешімін іздеуде қолданылатын тиімді әдіс. Қандай да бір проблеманы әр топ мүшелерінің пікірлерін тыңдау арқылы шешуі. Осы стратегияның өзіндік ережесін сақтап қолданса, оқушының стандарты емес, шығармашыл ойлауын жақсы дамытады. Іс-тәжірибеден байқағаным, бірнеше минут ішінде көптеген пікірлер, яғни, шешімдер табуға болады. Бұл жерде пікірдің көптігі мақсат емес, ол тек нақты саналы шешім қабылдауға негіз болады.

Ережесі:

- Ұсынылған пікір бағаланбайды, сыналмайды;
- Жұмыс пікірдің сапасына емес, санына бағытталған. (неғұрлым пікір көп болса, соғұрлым нақты шешім қабылдауға таңдау болады);
- Барлық пікірлер «бір ауыз сөзбен» жазылып отырғаны жақсы;
- Белгіленген уақыт сақталуы тиіс.

INSERT немесе түртіп алу әдісі – өте ұтымды стратегиялардың бірі Берілген ақпарат бойынша қолдарына қарындаш алып, «v»- білемін, «+» — білмеймін, «-» — мен үшін жаңа білім (ақпарат), «?» – мені таң қалдырды — деген белгілерді қойып отырып, мәтіннің мазмұнын түсінеді. Аталған әдіс оқығанын саналы түсінуге, өз ойын негізге алуға, ойын сыни тұрғыдан еркін білдіруге үйрететін ұтымды әдіс. Оқушылар білгендерін анықтап, білмейтіндерін сұрауға әзірленеді. Бұл әрекет арқылы жаңаны түсіну үшін бұрынғы білгендерімен жаңа материалды байланыстыруға дағдыланады

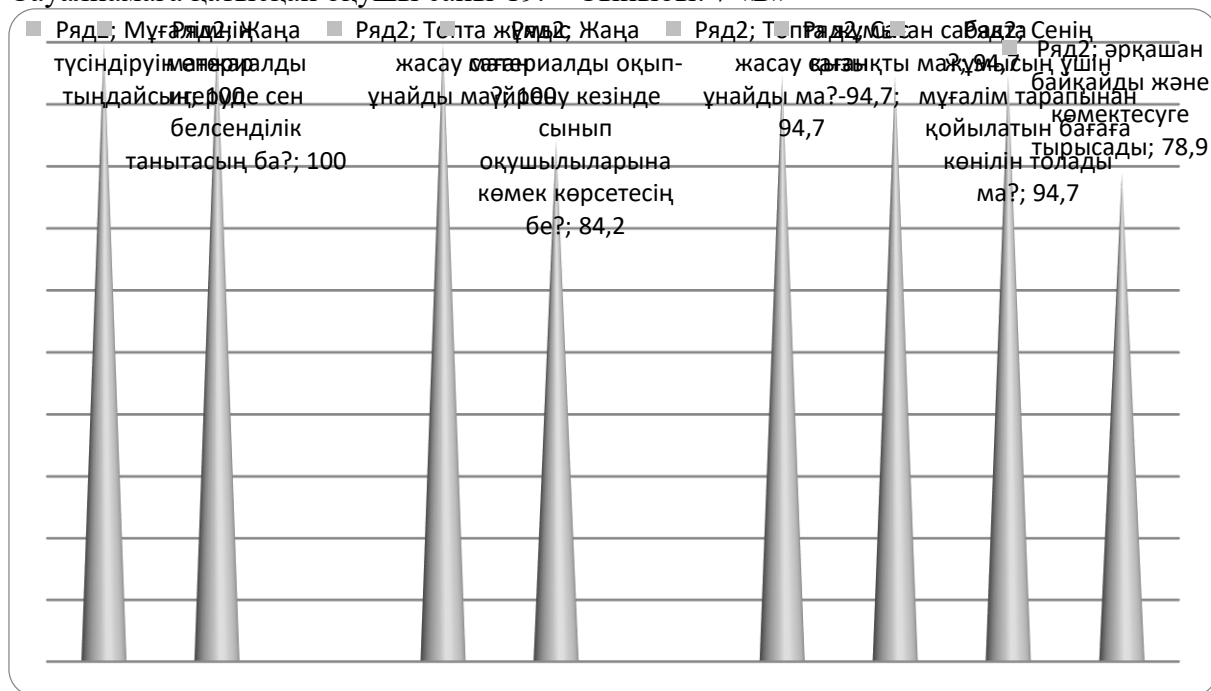
«Сыни тұрғысынан оқыту» әдіс-тәсілдерін қолданып өткізілген сабақтар сериясынан алған әсерлеріме тоқталып өтсем, ең бастысы маған ұнағаны - оқушылардың бір-бірімен ынтымақтаса әрекеттесуін қамтамасыз ету мақсатында шағын топтарға бөлініп, серкітестік орта құру арқылы жұмыс жасауы. Шағын топтарға бөліп оқыту барысында, өзім оқушылардың түгелі дерлік, белсенділік танытып, сындарды ойлай отырып, пікірлерін еркін жеткізе алатындықтарын байқадым. Оқу барысында оларға сурет салу, жобаны қорғау секілді оқу дағдылары ұнағандығы белгілі болды. Оқушылар білім алуда «серіктестік әңгіме» стратегиясын жиі қолданды. Метатанымдық негіздері қалыптасты. Оқушыларға білім беруде өте жиі пайдаланған оқытудың стратегиялары:

- «серіктестік әңгіме» стратегиясы;
- диалогтық оқыту :
- тілдік стратегиялар
- метакогнитивтік, әлеуметтік, когнитивтік,
- талантты және дарынды оқушыларды оқыту үшін кеңейтілген тапсырмалар
- маршруттық карта [3]

Сабақ барысында оқушылардың сындарлы ойлауын дамыту мақсатында №2 «Сыни тұрғыдан ойлауға үйрету» модулі бойынша мәртебелі сұрақтар түрлерін пайдаландым, сұрақ қою техникасы мен жауап алу үдерісін жүйелі түрде бағаладым.

Осының нәтижесінде, I жартыжылдықтың қорытынды есебі бойынша «Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығының білім беру мен оқытудың қазіргі заманғы әдістері мен стратегияларын пайдаланып өткізілген сабаққа оқушы қызығушылығының қаншалықты артқанын бақылау мақсатында алынған зерттеуінің мониторинг нәтижесі төмендегідей:

Сауалнамаға қатысқан оқушы саны-19. Сыныбы: 7 «Б»

Қорытынды: 7«Б» сынып оқушыларының «Сыни тұрғыдан дамыту» технологиясы арқылы оқытудың әдіс-тәсілдерін пайдалана отырып өткізілген сабаққа қатысуы белсенді, жоғары деп бағаланды. Тек кейбір жекелеген оқушылар ғана сыныптастарының жаңа метриалды игеруде көмек қажет ететіндігін көрсеткен. Мен, мұғалім ретінде топтық жұмыс кезінде оқушылардың бір-бірімен жұптаса, топтаса әрекет етуін қамтамасыз ету мақсатында №1 модульдегі жаңа тәсіл - диалогты көбірек пайдалануым керек деген тұжырым жасадым.

Бұрынғы оқушы тек тындаушы, орындаушы болса, ал қазіргі оқушы – өздігінен білім іздейтін жеке тұлға екендігіне ерекше мән беруіміз керек.

Әдебиет:

1. Мирсеитова С. Оқыту әзденіс ретінде және ізденіс оқыту ретінде: оқушылардың сын тұрғысынан ойлауын дамыту нысандары мен әдістері: Қарағанды 2011.
2. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. -Москва: Просвещение, 1985. - 208 с.
3. М.Жұмабаев. Педагогика. - Алматы: Ана тілі, 1992. -160 б.
4. Г.Қ.Нұрғалиева. Педагогиканың логикалық-құрылымдық курсы, - Алматы, 1996.
5. Өз тәжірибем

Баймухатова Б.Х.

Қарағанды қаласы Жамбыл атындағы ММИ

«ТАРИХ САБАҒЫНДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІ»

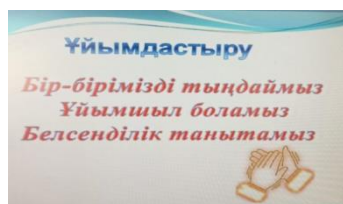
Қазіргі таңда мұғалімдердің алдындағы тұрған ең басты міндет : білімі терең, әлемдік стандарттар негізінде жұмыс істей алатын құзырлы, білімді тұлғаны қалыптастыру. Мұндай талапқа сай қызмет істеу үшін мұғалім үздіксіз ізденіп, кәсіби білікті болып, инновациялық білім алуда оқушылардың өз бетінше әрекет етуі арқылы білімді меңгеруіне ықпал етуі тиіс.

Оқушының ой-өрісін кеңейтіп, дүниетанымдық көзқарастары мен танымдық белсенділігін арттыруда, зерттеушілігі арқылы шығармашылық икемділігін дамытуда, біліктілікке ұмтылуда, яғни тұлғаны жан-жақты дамытуды жүзеге асыруда оқу үдерісін инновациялық технологияларды енгізу шешуші рөл атқарады және оң нәтиже береді.

Осыған орай қазіргі кезде еліміздің барлық жерлерінде жаңартылған білім беру мазмұнында педагогтардың білім алуына бірталай жұмыстар жасалуда.

Әр сыныптың білім деңгейі бір – біріне ұқсамағандықтан, бірдей әдістерді қолдану дұрыс нәтиже бермейді. Әр мұғалім негізгі әдіс – тәсілдерді жетік меңгеріп, өз пәнін жетік білуі қажет. Сондықтан да әр сабақты оқушылар үшін қызықты, танымды етіп өткізу — менің басты мақсатым.

5-сыныпқа өткізген “Шырақтың ерлігі» тақырыбы бойынша мен қандай технологияларды қолдандым.

Ұйымдастыру кезеңінде шаттық шеңбері арқылы оқушылардың көңіл күйін білу үшін оқушыларға «Бүгін көңіл күйлеріңіз қалай ? деген сұрақ қою арқылы оқушылардың көңіл күйін білген соң сабаққа көштім.

Өткен тақырыпты еске түсіру мақсатында жасырын тест берілді. Тест орындап сұраққа жауап берілген соң, оқушыларға өткен тақырыпты «Ақиқат» және «Жалған» тапсырмасы арқылы бекітілді.

		Ақиқат	Жалған
1	Томирис Кир патшадан жеңілді		
2	Кир патшаның әскері екі есе күшті болды		
3	Кир сақ жеріне б.з.б 519 жылы шабуыл жасады.		
4	Кир Македония патшасы		
5	Томирис тәуелсіздік үшін шайқасты		

Бүгінгі сабақтың тақырыбын ашу үшін ребус берілді. Оқушылар ребусты шешіп, сабақтың тақырыбы кім жайында екенін білді.

Сабақтың тақырыбы айтылып, оқу мақсаты мен бағалау критерийі таныстырылды.

Біздің оқу мақсатымыз Қазақстан территориясындағы ерте көшпелілердің халықаралық сахнадағы орнын анықтау.

Сабақты түсіндіру барысында «Түртіп алу» әдісін қолданып, оқушыларға бүгінгі тақырып туралы аздап мәлімет берілді.

Оқушылар бүгінгі тақырып туралы аздап мәлімет алған соң тапсырмалар берілді.

1. Мәтінді оқып, суретті қолданып, 3-4 сөйлемнен тұратын әңгіме құрастыр.

Б.з.б. 519- 518ж парсы патшасы I Дарий қалың қолымен сақтарға аттанды. Жауды жайратуға тиісті жауынгерлерінің алдаудың құрбаны болды деген естіген сақтар I Дарийден де асқан қулық жасады.

Шырақ денесін пышақпен өзі аямай тілгілеп, қатты жаралайды. Шырақ парсыларға барып, сақ көсемдерінен қорлық көргенін, тұтқыннан қашып шыққанын айтады. “Мені қорлағаны үшін олардан кегімді аламын! Сақтарға қысқа жолмен тезірек апарамын”, -деген Шырақтың сөзіне парсылар сеніп қалады. Шырақ парсыларды ертіп, шөл далаға адастырып әкетеді. Сусыз шөл далада парсылар қырыла бастайды. Ақырында Шырақ оларға: “Елімді жаудан аман алып қалу үшін мен сендерді алдадым. Сендер енді шөл далада қырыласыңдар!”, -дейді.

Шырақ батыр қаза тапты. Сақ батырының ерлігі ғасырлар бойы аңызға айналды. Нәтижесінде Парсы патшасының әскері шығынға ұшырап, жорығы сәтсіз аяқталды.

Дескриптор:

- Мәтінді оқиды.

- Сурет бойынша Шырақ батырдың парсы патшасы Дарийдің әскерін қырғынға ұшыратқаны туралы 3-4 сөйлемнен тұратын әңгіме құрастырады

Кері байланыс: «Жапон бағалауы»

2. Шығармашылық жұмыс

1- топ	2-топ	3-топ
“Шырақтың ерлігі” көрініс	«Мен Шырақпын» Оқушы Шырақтың рөлінде Шыраққа қандай алғыс айтар едіңіз?	“Ер жігіт ел үшін туады, ел үшін өледі” деген мақалды қалай түсінесіңдер? Бұл мақалды Шырақтың ерлігімен қалай байланыстыруға болады? Шыраққа мінездеме беріңдер.
<i>Дескриптор:</i> -Тақырыпты аша алуы	<i>Дескриптор:</i>	<i>Дескриптор:</i>

-Актерлік шеберліктері	- Шырақтың образын ашатын сөздерді қолданады -Шырақ образына ене алады -Шыраққа алғыс білдіреді	-Мақалдың мағынасын түсіндіреді. -Мақалды Шырақтың ерлігімен байланыстырады. -Шыраққа мінездеме береді.

Кері байланыс: «+, -, қызықты»

5-сынып оқушыларының жас ерекшеліктері ескеріліп сергіту сәтінде бүгінгі тақырыпқа байланысты «Тарихи жұмбақтар» берілді. Оқушылар қызыға орындады.

3.«Тарихи жұмбақтар»

1.Қадам бас алға сүрінбей .

Болашақ кілті - білімде,
Қандай мағына береді,
“Сақ” сөзі парсы тілінде?

2.Басынан кешкен шақтарды

Тарихшы тізіп ақтарды
Кімдер деп тағы атады,
Грек Геродот сақтарды?

3.Білімді алтынға теңедік,

Достарға ашық, кең едік.
Әйгілі сусын жасаушы ,
Сақтарды кімдер деп едік?

4.Арайлап таңы атады,

Маужырап түні батады
Түйе сүтін балмен тең,
Сақтар қалай атады?

Сабақты қорытындылау барысында оқушыларға проблемалық сұрақтар берілді.

4.Проблемалық сұрақтар

1.Шырақтың мақсаты не болды?

2.Егер сен Шырақтың орнында болсаң осындай әрекетке барар ма едің?

3.Осындай ерлікті жүзеге асыру үшін адамның бойында қандай қасиеттер болуы керек?

Оқушылардың ойлауын жоғары деңгейде дамыту, функционалдық қасиетін арттыру мақсатында оқушыларға сұрақ қою әдістерін көп қолданамын. Мысалы : «проблемалық сұрақ қою» әдісі, «күрделенген сұрақ қою» әдісі , яғни, бір сөзбен емес,толық сөйлеммен, өздерінің ойларын ашық жеткізуге тырысатындай етіп, сұрақ қою керек деп ойлаймын. Осындай сұрақтар қойғанда оқушы сұрақтарға еш қиындықсыз жауап береді. Оқушының айтылған жауаптарынан кейін «неге» сұрағын қою арқылы дәлелдеуге ықпал ету керек. Сол кезде оқушы ойын жинақтап, тез шешім қабылдап сұраққа жауап бере алады және жауап бере отырып өмірмен байланыстырады.

Бұл сұрақтарға оқушылар өздерін Шырақтың орнына қойып, елі үшін Шырақ сияқты ерлік жасайтындары туралы өз ойларын ашып айтты.

Сабақ соңында рефлексия «Алты қалпақ» әдісі арқылы қорытындыланды.

Сабақ соңында рефлексия есебінде «Бес саусақ», «Алты қалпақ», «Мадақтау сэндвичі» «Бағдаршам» әдістерін көп пайдаланамын. Осындай әдістер арқылы оқушылардың сабақтан алған әсерлерін толық білуге болады.

Сабақ соңында жеткен жетістігім:

- сыни тұрғыдан ойлану дағдылары қалыптасты;
- бір бірімен пікір алмасуға дағдыланды;
- жаңа идеялар тудыруға үйренді;
- білім сапасы артып, жылдамдыққа үйренді
- сабақты өмірмен байланыстыра алды;
- сабаққа деген қызығушылықтары артты.

Қорытындылай келе, Жүсіпбек Аймауытовтың «Баланың ынтасын арттыру үшін оқытатын нәрседе бір жаңашылдық болу керек», – деген сөзінде үлкен мән жатыр. Неге десеміз, әр оқушы сабаққа келгенде жаңа білім алып шығуымен қатар, өзінің де белгісіз бір қырларын танытуы тиіс. Сонда ғана сабақ қойылған мақсатына жетеді деген ойдамын.

ПАЙДАЛАНҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Негізгі орта және жалпы орта білім беретін мектеп мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау бойынша нұсқаулық: Оқу-әдістемелік құрал /«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ /О.И.Можаева, А.С.Шилибекова, Д.Б.Зиеденованың редакциясымен. - Астана, 2016. - 55 б.
2. Мұғалімге арналған нұсқаулық (екінші басылым) «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2015
3. Қазақстан тарихы. Жалпы білім беретін мектептің 5-сыныбына арналған оқулық/ С.Р.Ахметова, А.М. Ибраева, А.А. Құлымбетова –Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2017

Байтурганова М.С.

«Балқаш қаласы Абай атындағы №2 лицей» КММ, Балқаш қаласы, бастауыш сынып мұғалімі

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНДА ТҮСІНІП ОҚУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Жаһандану, технологиялар, коммуникация мен ғылым салаларындағы елеулі өзгерістер, елдер арасындағы бәсекелестік, тағы басқа көптеген факторлар ХХІ ғасыр адамдарынан табысты болуды талап етеді. Оқушыларымыз болашақта табысты болу үшін оларды бүгін оқытудың неғұрлым терең нәтижелерімен, біліммен, дағдылармен қаруландыруымыз керек. Оқушыларға білім қандай қажет болса, дағды да сондай қажет. Олар- ХХІ ғасыр дағдылары – сыни тұрғыдан ойлау, ақпаратты алу және талдау, шапшаңдық және бейімделу, коммуникативтік

дағдылар, бастамашылық пен көшбасшылық, қызығушылық пен қиял сияқты терминдермен айқындалады.

Осы дағдыларды бастауыш сынып оқушыларында қалай дамытуға болады? Оның бірден - бір жолы – білім алушыларды оқуға дағдылау, яғни оқушыларға өз бетінше оқуды, оның ішінде түсініп оқуды үйрету қажет. Әр күні сабақ жүргізуде аталған дағдыларды білім беру жұмыстарымен қоса тиімді жоспарлай білсек, оқушыны жеке жан-жақты жетілген, құзіреттілігі жоғары, табысқа қадамды бүгіннен бастаған тұлға ретінде қалыптастыруға болады. Сіздермен өз тәжірибемде оқушы бойында түсініп оқу дағдыларын қалыптастыру жұмыстарын қалай жүргізетінім туралы ой бөліскелі отырмын. Түсініп оқу – әр тұрғыдан қарағанда оқушы құзіреттілігі мен оның оқу сауаттылығы деңгейінің көрсеткіші болып табылады. Ғалымдардың зерттеулеріне сүйенсек, мектептегі оқушының үлгеріміне 200 –дей фактор әсер етеді екен. Соның ішінде бірінші фактор – оқу дағдысы. Басқа пәндерден және кейін де өмірде құзіретті болу үшін, адам минутына 120-150 сөз оқуы керек дейді зерттеушілер. Ендеше бастауыш мектепте алған сапалы білім ары қарай оқудың іргетасы екенін ескере отырып, оқушының оқу сауаттылығына байланысты дағдысын қалыптастыруды төменгі сыныптардан бастап дұрыс жолға қою керек. Сондықтан оқушылардың оқу сауаттылығының қалыптасуына барынша мүмкіндік туғызу үшін бастауыш мектеп мұғалімінен оқу қызметінің формасын, әдіс-тәсілдерін тауып, кіші сынып оқушыларының мәтінмен жұмыс істеу шеберлігінің негізін салу, оқу сауаттылығын арттыру талап етіледі. «Оқу сауаттылығы» термині кең мағынада қарапайым оқу біліктілігімен емес, мәліметтерді айқындай білу қабілетімен анықталуда. Мектеп жасындағы балалардың тек оқу техникасын меңгеруі қазіргі таңда қабілеттілік болып есептелмейді.

Екіншіден, пән арқылы оқыту. Ғылым саласындағы сарапшылар білім алу процесі нақты және гуманитарлық ғылымдар, ана тілі, шет тілдер, математика, музыка, өнер секілді пәндер арқылы жүргізілуі тиіс деп есептейді. Говард Гарднердің пікірі бойынша, оқушыларға адам өміріндегі қазіргі және алда болатын қиындықтар, проблемалар мен мүмкіндіктер туралы білім қажет. Сонымен қатар, оқушылар белгілі бір тақырып бойынша базалық біліммен танысу арқылы анықталған міндеттер, тапсырмалар мен проблемаларды тұжырымдап үйренуі керек. Ол үшін оқушылар деректерді жинақтау мен таңдау арқылы ақпаратты іріктеп, қорытындылай алғаны абзал. [1]

Бастауыш сыныптағы «Әдебиеттік оқу» - маңызды жеке пән ғана емес, ол сонымен қатар оқытудың құралы да болып табылады. Неғұрлым оқушылар толыққанды оқу дағдысын сәттірек меңгерсе, соғұрлым ертерек және толығырақ олардың басқа оқу пәндерінен қабілеттері іске асады. Бастауыш сынып мұғалімдерінің алдында үлкен мақсат бар: 4-сыныптың аяғына дейін оқушыларды сөйлеу жылдамдығымен (минутына 120-дан 170-ке дейін сөз) бірдей жылдамдықта оқуға үйрету. Оқу техникасының төмендігі мектеп жүйесіндегі барлық кедергілер мен қиындықтарға алып келеді. Яғни, оқу жылдамдығы - оқу үлгеріміне тікелей әсер етуші ең негізгі фактор. Бастауыш сыныпты минутына 100-170 сөзге дейін оқып бітірген оқушы жоғары сыныптарда да жақсы оқиды. Сондықтан жылдам оқуды зияткерлік әуелетті көтеру үшін және жадының мүмкіндіктерін кеңейту үшін таптырмайтын құрал деп қарастыруға болады. Оқушының табысты болуы оның оқу дағдысына тікелей байланысты. Бірақ бастауыш сыныпта оқушыны тек жылдам оқып қана қоймай, оқығанын түсінуге, мәтіннің не туралы екенін айтып беруге, кейіпкерлерін танып үлгеруге, оқыған мәтін бойынша сұрақтарға жауап беруге де қоса үйрету керек. Міне, нағыз қиындық осы кезде туындайды. Себебі, балалар, сөздің санын көбейту үшін оқу барысында оның не туралы екеніне мән беріп жатпайды. Сол себепті кейбір сөздерді қате оқып, немесе буын соңын жұтып қойып жатады. Үтір, нүктеге қарамай, яғни пунктуацияны сақтамай, сөйлемдердің арасын жіктемей, логикалық, интонациялық үзілістер жасамай оқығандықтан, мәтін мағынасын жоғалтып алады немесе мүлде түсінбей қалады. Әрине, оған қоса оқып шыққан мәтіннің мазмұнын мүлде есте сақтамайды. Осы кемшілікті жою үшін мұғалімдер әртүрлі әдіс-тәсілдер қолданамыз. Мысалы, мәтіндегі қажетті мәліметті табу біліктілігін анықтау үшін оқушы назарын мәліметке сұрақ қою арқылы аудару қажет, ол үшін мәтінге көз жүгіртіп, оның негізгі элементтерін анықтап, қажетті мәліметті табу талап етіледі.

Сонымен қатар, отбасылық оқу мәдениетін дамыту мақсатында ата-аналар қауымымен жұмыс жүргізеді. Бірақ соны бәрі бірдей тиімді бола бермейді.

Сыныбымда вариативті сағат есебінен «Менің әлемім» атты факультатив сабағы жүрді. Факультатив курсының мақсаты: Бастауыш сынып оқушыларында түсініп оқу дағдыларын қалыптастыру. Оған құрылған бағдарламада оқу жылдамдығын жетілдіруге, саналы және мәнерлі оқуға тиімді ықпал ететін сюжеттік желісі түсінікті, қабылдауға жеңіл, шағын шығармалар таңдалып алынды. Мақсатқа жету барсында мен өзімді толғандырған келесі сұрақтарға жауап іздедім:

- Оқушы оқығанын түсініп отыру үшін не істеу керек?

- мәжбүрлеусіз қалай оқытуға болады ?

- өз бетінше оқу арқылы жаңа білімге деген тұрақты қызығушылықты қалай қалыптастыруға болады ?

Мысал ретінде бір сабақтан үзінді келтірейін. Сабақтың мақсаты: Оқыған мәтінге иллюстрация жасау.

Жұмыс барысы:

1. Оқушылар мәтінді іштей оқып шығады.

Осы жерде оқу шапшаңдығын жетілдіру үшін, қатесіз дұрыс оқу дағдысын қалыптастыру үшін, оқу түрлерін (жеке оқу, жұппен оқу, топпен оқу, хормен оқу, сыбырлап оқу, уақытқа оқу) қолданып, жаттығулар жүргізуге, сөйтіп сабақты түрлендіруге болады.

2. Мазмұны бойынша бір-екі сұрақ қойып, қаншалықты түсінгендерін немесе әңгімеден әсерлері қандай екенін білесіз.

Автордың не айтқысы келгенін, шығарманың басты идеясын айтқызу үшін пікірталас тудыруға болады. «Осы әңгімеде ең бастысы не?» сұраққа пікірлер тындаған қызық. Себебі, біреулер үшін мүлде ойламаған нәрсе баяндалған оқиғадан маңыздырақ болуы мүмкін және ол сабақтың келесі бөлімінен көрініс табады.

3. Иллюстрацияға негіз болатын тірек сөздер анықталады.

Осы жерде жинақтау, саралау, негізгіні бөліп алу сияқты танымдық әрекеттер іске асады.

4. Әр оқушы өз білгенінше иллюстрация салуға кіріседі.

Осы тұста баланың суретті қаншалықты әдемі не дұрыс салғаны маңызды емес. Суреттің ортасында не бейнеленді, оны қандай түстермен бояды, нені сырт қалдырды немесе керісінше, нені алдыңғы планға алып шықты – сол маңызды.

5. Сабақ соңында барлық суретті көріп шығасыз, балалар да бірінікін –бірі көріп, пікірлерін білдіріп жатады.

Бұның бір оң жағы – балалар өз ойларынан тартынбайды, эмоцияларын шынайы түрде (шыңғыру, қол соғу, «Ух!» деп таңқалу арқылы) білдіреді. Назар аударыңыздар, «Әдебиеттік оқу» сабағында біз оқушылар алдына «мәтінді түсініп оқу» деген мақсат қоямыз. Оқушылар ықтиярсыз оқуға кіріседі, себебі бұл мақсат оларда ешқандай эмоционалды серпіліс туғызбайды. Оқушы кітап оқуды бір іш пыстыратын, шаршататын әрекет ретінде қабылдайды. Ал мақсатты өзгертіп, оны ойын ретінде ұсынсаңыз, (мысалы, біз үлкен баспаханада кітап шығармақшымыз, қай баланың салған иллюстрациясына таңдау түседі екен?) оқушы жалықпайды.

Бұл әдістің тағы бір оңтайлы тұсы: оқушы сабақ соңындағы салынған иллюстрация түріндегі өнімнің сапалы шығуына толықтай өзінің жауапкершілігін түсінеді. Сондықтан ол берілген мәтінді барынша түсініп оқуға бар ынтасын салады. Оқушы салған дайын иллюстрациясының өз сыныптастарынан «жақсы», «күшті» деген бағаға ие болуы – шығарманы саналы түрде сапалы оқып шығу үшін керемет мотивация бола алады. Оқушы өз оқығанынан ләззат алады, еңбегінің жемісін жетістік ретінде қабылдайды. Өздігінен оқыған кезде оқушының оқып отырған материалға қатысты өзіндік көзқарасы, әлемтанымы, кейбір адами құндылықтар түзіледі. Өз тәжірибемде осыны байқадым. Әдістемеде оқу дағдысын сипаттағанда оның негізгі төрт қасиетіне назар салу керек: дұрыс оқу, жүгірте оқу, саналы оқу және мәнерлеп оқу. Мәжбүрлеуді қажет етпейтін, өздігінен қызыға оқуды әдетке айналдырған оқушыларға бұларды ескертіп жатудың қажеті жоқ, аталған дағдылар өздігінен пайда болуы - заңдылық. Мен ұсынып отырған әдіс- осыған бағытталған.

Сөзімді қорыта келе оқу ортасын ұйымдастыра білсек және оқу мотивациясын тудыра білсек нәтижеге жетеміз дегім келеді. Кітапты түсініп оқитын бала бүгін – табысты оқушы, ал ертең – табысты, бәсекеге қабілетті, қалыптасқан тұлға екенін ұмытпайық.

Әдебиеттер:

1. «Республикалық білім порталы» сайты
2. «PIRLS - бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын бағалау»
3. Әдістемелік құрал. Құрастырушылар: А.Т.Қоңырова, К.Е.Саурыкова. – Алматы, 2016ж.
https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/itogi-issledovaniya-pirls-shkolniki-kazahstana-pokazali-332559/

Бакиров С.Е.

КТУ «Вечерняя школа №100» г. Караганды

ПРАВОВОЕ ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ В ВЕЧЕРНЕЙ ШКОЛЕ

Развитие правового сознания, повышение правовой грамотности и культуры граждан является обязательным условием формирования гражданского общества и правового государства. Для формирования правового сознания граждан необходимо усвоение ими базовых правовых знаний.

Являясь одним из основных институтов социализации личности, школа играет особую роль в процессе правовой социализации, целенаправленно формируя полноценного члена общества, способного ориентироваться в правовой среде и действовать с полным осознанием ответственности за свои решения и действия.

Под правовым образованием в школе понимается находящаяся в рамках образовательного процесса и организованная на идее права система воспитательных и обучающих действий, направленных на создание условий для формирования у обучающихся:

- уважения к праву;
- собственных представлений и установок, основанных на современных правовых ценностях общества;
- компетенций, достаточных для защиты прав, свобод и законных интересов личности и правомерной реализации ее гражданской позиции;
- способностей к анализу социальных и правовых норм относительно конкретных условий.

Одной из важнейших особенностей воспитательной работы вечерней школы является профилактика правонарушений и преступлений. Осуществляется она, в основном, через просветительскую, пропагандистскую деятельность, так как процесс воспитания в условиях вечерней школы имеет свою специфику. Специфика связана, прежде всего, с особенностями контингента учащихся: в школе обучаются ученики, достигшие 15-летнего возраста, но за одной партой одновременно могут сидеть подростки, с еще не сложившейся жизненной позицией, и взрослые люди, с уже сформировавшимся мировоззрением, характером, добившиеся каких либо материальных благ и имеющие свой взгляд на жизненные ценности.

Актуальность правового просвещения очевидна - она обусловлена современным состоянием всех сфер общественной жизни: экономики, культуры, политики. И сейчас крайне необходимо формировать у детей мировоззрение, основанное на уважении к закону, знании прав человека и умении найти пути решения жизненных проблем.

Контингент обучающихся вечерней школы №100 г. Караганды в основном сложный. В школе обучаются несовершеннолетние и молодежь, которые длительное время не посещали общеобразовательные школы, оставались на повторное обучение, у которых не сложились отношения с одноклассниками и педагогами. Многие обучающиеся лишены внимания и заботы

со стороны родителей, предоставлены сами себе и не защищены. Каждый из них нуждается в педагогической поддержке.

Для выявления уровня правовой культуры в КГУ «ВШ №100» города Караганды в сентябре 2021 года было проведено исследование среди обучающихся 9 классов, в количестве 54 человек, в возрасте 16-18 лет. Для проведения исследования были составлены анкеты, с учетом опросников подобного рода.

Опрос респондентов показал следующие результаты. На вопрос знают ли обучающиеся о своих правах: 48,2 % (26 человек) ответили, что знают; 18,2% (10 человек) - не знают; 33,6% (18 человек) - знают частично.

О своих правах обучающиеся узнали: 37% (20 человек) - в школе; 27,8% (15 человек) от окружающих людей; 35,2% (19 человек) – через Интернет.

Анкетирование показало, что большинство учащихся не смогли ответить на такие вопросы, как «Как Вы оцениваете свой собственный уровень правовой грамотности?», «Какие права Вы знаете?», «Какие обязанности имеет несовершеннолетний?», «С какого возраста наступает административная, уголовная, гражданско-правовая ответственность у несовершеннолетних?».

На вопрос «Как часто родители с Вами беседуют на тему правовой грамотности и Вашей ответственности?» 49% ответили, что затрудняются ответить. Это говорит о том, что многие родители практически никогда не беседовали со своими детьми на тему правовой грамотности. На вопрос «Если бы знали, что наказание не последует, совершили бы правонарушение?» - 40 % учащихся ответили, что затрудняются ответить. 25 % ребят ответили, что они, возможно, нарушают чьи-либо права.

Из ответов учащихся делаем выводы, что уровень правовой грамотности находится на низком уровне; эффективность правового обучения обучающихся во многом зависит от целенаправленной и систематичной работы педагогов школы.

Важнейшей задачей, стоящей сегодня перед нашей школой является развитие правовой культуры и механизмов защиты прав несовершеннолетних. Особое место в этом процессе занимает целенаправленная деятельность по повышению правовой культуры учащихся, знакомство их с основными международными и отечественными юридическими документами, в которых зафиксированы основные права граждан. Актуальность правового просвещения очевидна - она обусловлена современным состоянием всех сфер общественной жизни: экономики, культуры, политики. И сейчас крайне необходимо формировать у учащихся мировоззрение, основанное на уважении к закону, знании прав человека и умении найти пути решения жизненных проблем.

Цель работы педагогов - повышение правовой грамотности несовершеннолетних и организация правового всеобуча педагогического коллектива школы по вопросам законодательства в области защиты прав несовершеннолетних, снижение уровня правонарушений и преступлений среди несовершеннолетних, приобщение к деятельности, направленной на социализацию подростков.

При организации работы по профилактике правонарушений педагогами школы используются разнообразные формы работы: круглые столы, встречи с интересными людьми, экскурсии, тематические уроки и классные часы, турниры по ЗОЖ, викторины, литературно-музыкальные композиции. Вопросы по правовому просвещению рассматриваются на уроках предмета «Основы права». Одним из важнейших условий обеспечения эффективности правового воспитания является доступ учащихся и педагогов к правовой литературе, содержащейся в библиотечном фонде школы и городских библиотек, Интернет-ресурсам.

Практическая направленность правового воспитания в школе предполагает, что недостаточно иметь юридическую информацию, - важно уметь грамотно ею пользоваться. Только тогда право защищает человека. В процессе самостоятельной работы школьники должны освоить предметные (специальные умения) и навыки, научиться законным и нравственным способам защиты прав и свобод.

Литература:

1. Бондасенко О.П., Матюхин А.Н. Правовое воспитание в вечерней школе. – Тула, 2009.
2. Вишнякова С.М. Профессиональное образование: словарь, ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С. М. Вишнякова. - М.: НМЦ СПО, 1999.
3. Гордеева В.В. Правовое воспитание в школе. 9-11 классы: разработки организационно-деятельностных игр. – Волгоград: Учитель, 2007.
4. Яковлева Н.А. Проблемы обеспечения прав человека: Учебное пособие. – М. – Тула: Изд-во ЮК РС МПА, 2007.

Бакыткызы Перузия

Балқаш қаласы, «Әлихан Бөкейханов атындағы №15 мектеп-лицейі» КММ биология пән мұғалімі

«STEM ТЕХНОЛОГИЯСЫ АРҚЫЛЫ ЗАМАНАУИ БИОЛОГИЯ САБАҚТАРЫНДАҒЫ ЗЕРТТЕУ»

Бұл мақалада заманауи цифрлық технологияларды дамыту және адам қызметінің барлық салаларын цифрландырудың жылдам қарқынмен өтуіне байланысты «STEM» білім беру маңызды және өзекті мәселе болып табылады. STEM білім берудің биология саласы бойынша заманауи зерттеу жүргізу, теориялық білімін іс жүзінде тәжірибеде қолдану дағдыларын дамыту. Қарапайым тәжірибелерден күрделі зерттеулерге қадам жасау.

В данной статье в связи с быстрым темпом развития современных цифровых технологий и цифровизации всех сфер человеческой деятельности образование «STEM» является важным и актуальным вопросом. Развитие навыков проведения современного исследования в области биологии STEM образования, практического применения теоретических знаний. Шаг от простых экспериментов к сложным исследованиям.

Әлемдік бәсекеге қабілетті Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымының көптеген елдерінде жоғары технологиялар саласындағы мамандарды даярлаудың негізі STEM білім беру болып табылады. [1].

STEM жаратылыстану пәндерінің проблемалық сұрақтарын ғылыми тұрғыдан инженерлік жобалау және математикалық сипаттау арқылы білім алуға, сыни ойлау дағдыларын дамытуға, жаңа технологияларды игеруге байланысты болашақ кәсіптің іргетасын қалыптастыруға көмектеседі. Осы бағытта күнделікті қолда бар қарапайым заттардан биология заңдылықтарын

еркін жеңіл түсінуге көмектесетін модельдер жасаймыз. Негізгі идеяларды ағылшын контенттерден Pinterest -тен аударып, оқушылармен біріккен шағын жобалар негізінде жасалды. Мысалы: Жасушаның құрылысы:

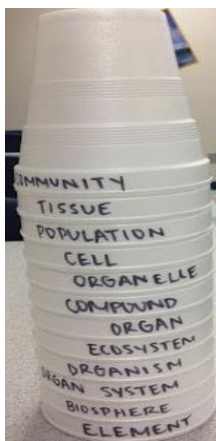
(диск, дән, желім, жіп)

Оқушы жасушаның құрылысын оқулықтағы мәтінмен, суретпен байланыстыра отырып, модельін құрастырды. Биологиялық терминдеді тез есте сақтауға көмектеседі. Келесі 2-ші суретте жасуша бөліну типін сым,

ермексаз, пластик тәрелке арқылы хромосомалардың бөліну жолдарын талдайды, биологиялық заңдылықтарда ең қиын тақырыптарды шағын жобаларда оқушылардың тез меңгеруіне септігін тигізеді.

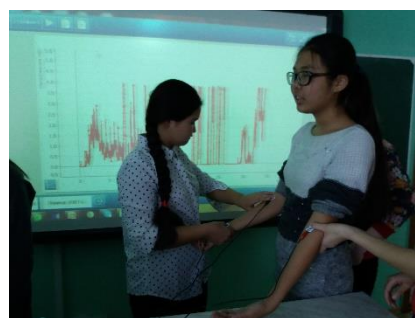

Тірі ағзаның құрылымдық деңгейін есте қалу үшін (пластмасс стақан) пазл сиқты екі бағытта жоғарыдан төменге немесе төменнен жоғарыға құрастыру арқылы ойын түрінде қолдануға болады, бұл терминологиялық сөздерді ойын арқылы тез есте сақтауға мүмкіндік береді.

Сандық зертханалар—мысалы, химия-биологиядан (жарықталу, ылғалдылық, тыныс алу, оттег концентрациясы, жүрек жиырылуының жиілігі, температура, қышқылдылық және т.б. датчиктер), мысалы; 8 -9 сынып оқушыларының физиологиялық өзгерістердің көрсеткіштерін жинақтау. Сандық зертханалар жабдықтары әмбебап, әртүрлі тәжірибелік қондырғыларға жалғануы мүмкін, өлшеулерді «далалық жағдайда» жүргізуге болады, мұғалім мен оқушылардың уақытын үнемдейді, өлшеу параметрлерін өзгерту мүмкіндіктері арқылы оқушыларды

шығармашылыққа жетелейді. Соның бірі "Pasco"зертхана кешендерін пайдалану. Spark SLS мәліметтер тіркегіші, Sparklink интерфейсі. "Pasco" құрал жабдықтарын 2010 жылдан бері биология сабағында спирометр, күш датчигі, жүректің соғу жиілігі мен кардиограмма алу т.б зертханалық жабдықтар қолданылып келеді. «Портативті микроскоп» адамның дене жасушаларын зерттеу, адамның алақанындағы тер бедерін зерттеу, «Тынысалу», «Жүректің жұмысы», «Қолдың күшін есептеу» атты зерттеу жұмыстары адам ағзасын зерттеудегі заманауи құрылғыларды қолдану арқылы мәліметтер жинақталады.

Мысалы төмендегі құралдар мәліметтерді жинақтап, шағын зерттеу жасауға мүмкіндік береді.

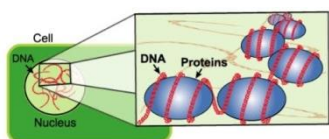

Динамометр портативті микроскоп ЭКГ жинақтау

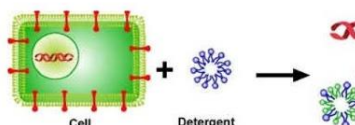
Күнделікті сабақта осы зертханалық жұмыстарды қашықтықтан оқыту кезінде үнемі қолданамын, виртуальды зертханалар әртүрлі үдерістердің жүру шарттары мен белгілерін сапалы деңгейде үлгілеуге мүмкіндік береді. Осы арқылы бірнеше сабақ кіріктіріле отырып, (физика, химия, география, математика) оқушының жан-жақты дамуына үлесін қосады.

Келесі зерттеулерде **«Микроәлемде жүріп жатқан үдерістерді зерттеу»** «Молекулярлық биология» бөлімі бойынша «DNA extraction- ДНҚ-ның экстрактын алу» құлпынай, банан, днқ экстрактын алу зерттеу жұмысын оқушылар жүргізеді. Ол үшін қарапайым заттар: тұз,сусабын, спиртті қолдану арқылы ДНҚ жіпшесін жасуша құрылымынан бөліп алып, микроскоп арқылы бақылау жүргізеді. Тұз ертіндісінің жасуша қабықшасының бұзылуына, сабын ертіндісінің қабықшадағы липидті ыдырату арқылы ДНҚ жіпшесін бөліп алып, соңғы кезең спирт ертіндісін қосу арқылы ұзын жіпшені оқушы қарапайым химиялық реакцияларды қолдану арқылы қол жеткізеді.

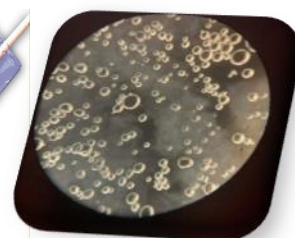
Өсімдіктен ДНҚ экстрактін алу

The DNA in the nucleus of the cell is molded, folded, and protected by proteins. The meat tenderizer cuts the proteins away from the DNA.

The detergent captures the proteins and lipids of the cell membrane.

Адам ағзасын зерттеуде: асқорыту, қанайналым, тынысалу мүшелерінің реттілігін есте сақтап, көрнекіліктерді сабақ үдерісі кезінде жасап талдайды. Мыс: жұмыртқа салғыш қораптан 33 бөлік қиып алып, адам омыртқасының моделін құрастыру. Қажетті заттар: Ине, жіп - жұлын, 34 бөлік жұмыртқа салғыш қораптар –омыртқалар, сары түсті пластик- шеміршек

Асқорыту жүйесіне: асқорыту жүйесінің моделін тұрмыстық қалдықтардан жасау және терминдермен таныса отырып, мүшелердің қызметі мен орынын анықтайды. Қанайналым мен тынысалу жүйесіне тұрмыстық қалдықтарды қолдана отырып, жобалар жасауда сынып оқушылары өте белсенділік танытады. STEM жобалардың тиімділігі пәндердің интеграциясы, теория мен практиканы біріктіріп қолдану арқылы, оқушылар пәнге деген қызығушылығы артады. Біздің оқушыларымыз ертеңгі өмірге қабілетті болсын десек, бүгін оларға STEM кеңістігінде жұмыс жасауға жағдай жасауымыз керек. Әртүрлі пәндерден алған білімдерін біріктіру арқылы нақты өмірде қолдану яғни, мұның ішінде экологияны сақтау, табиғат ресурстарын үнемді пайдалану, аз мөлшерде энергия жұмсау арқылы еңбек өнімдерін алу т.б.

Әдебиет

1. Г. Ногайбаева. Развитие STEM-образования в мире и Казахстане.
2. «Білімді ел-Образованная страна», №20(57) от 25 .10. 2016 ж
3. STEM білімді енгізу бойынша әдістемелік ұсынымдар.Б.Алтынсарын атындағы Ұлттық білім академиясы , Астана. 2017

Балтабекова А.А.

Теміртау қаласы, «№9 лицей»

ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР: САБАҚТА ИНТЕРАКТИВТІ ТАҚТАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ТИІМДІЛІГІ

Қазіргі уақытта білім жүйесінде жаңа ақпараттық технологиялар кеңінен қолданыла бастады. Білім алудың ілгері даму мүмкіндігі зор тәсілдерінің бірі -заманауи телекоммуникациялық технологияларды, мүмкіндіктерді қолдану.

Қашықтықтан оқыту – білім берудің ақпараттық және телекоммуникациялық технологиялардың көмегімен жүзеге асырылатын арнайы түрі. Қашықтықтан оқыту кезінде мұғалімдер әртүрлі онлайн технологияларды, оның ішінде онлайн тақталарды қолданды. Қашықтан оқыту бағдарламасы аясында ұсынылған әрбір платформалар тиімді болды, ұстаздарға көмегі зор болды. Бұл цифрлық жүйелер оқушыларға өткен сабақты немесе бұрын талқыланған тақырыпты қайта қарауға, сондай-ақ онлайн сабақ өткізуге, кері байланыс орнатуға, жеке дара оқыту мен тапсырмаларды геймификациялауға зор мүмкіндік береді.

«Сабақ беру-үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол жаңадан жаңаны табатын өнер» деген Жүсіпбек Аймауытов.

Бүгінгі білім беру жүйесіндегі негізгі талап – сабақта білім берудің жаңа әдістерін қолдана отырып, оқушыларды өздігінен шығармашылықпен жұмыс істей алатын деңгейге жеткізу.

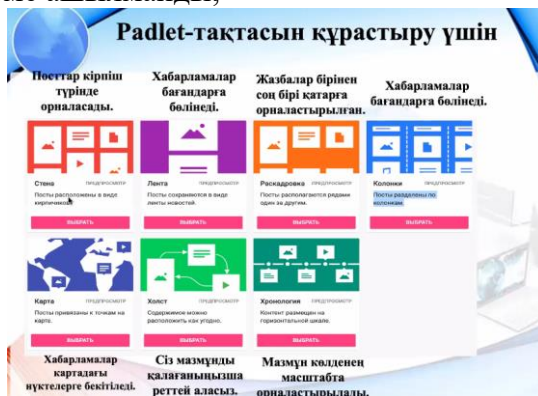
Виртуальды тақталарды сабақтарда тиімді қолдануға болады. Бұл виртуалды тақта интернет арқылы жасалып, оқушылардың смартфонды тиімді қолдану негізінде жүзеге асады. Жазбаларға, суреттерге, фотосуреттерге, файлдарға және сыртқы ресурстарға сілтемелерге, мысалы, youtube сайтындағы бейнеге қосуға болады. Жасалған элементтерді өзгерту оңай, алып

тастауға да болады. Сіз өзіңіздің фондық суретті өзіңіз таңдап алсаңыз, өзіңіздің фоныңызды жүктеп алғыңыз келсе, өзгерте аласыз.

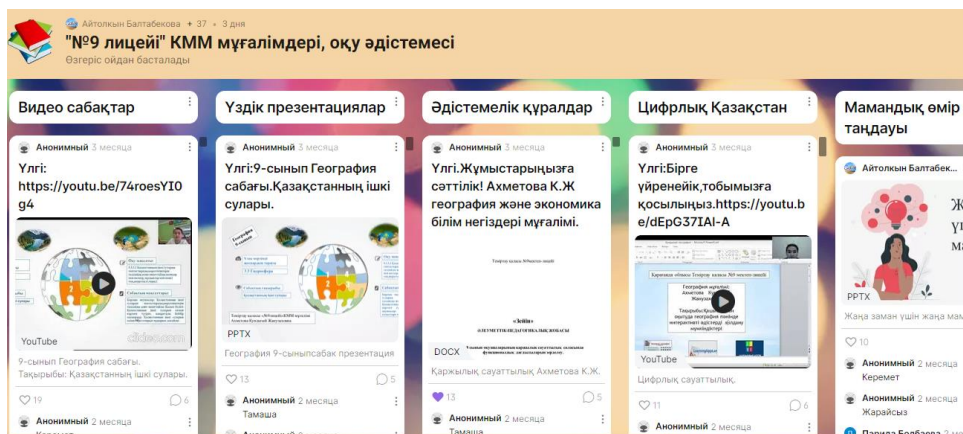
Сабақта қолданатын онлайн тақталардың бірі **Padlet** тақтасы. **Padlet** – бұл оқушыға өз жұмысын тақтаға шығаруға, ал мұғалімге -оған көп уақыт жұмсамай және ауыр дәптерлерді жинамай-ақ, әр мұғалімге түсініктеме беруге және бағалауға мүмкіндік беретін қызмет.

Padlet тақтасын пайдаланудың ерекшеліктері:

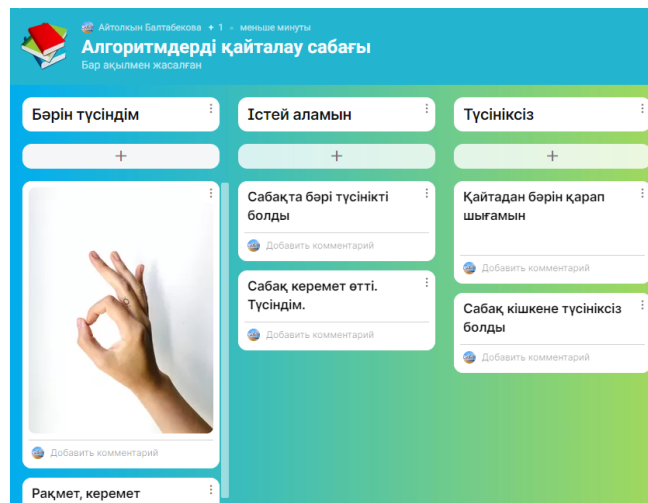
- Белгілі бір тақырып бойынша материалдарды ортақ жинау;
- Барлық ресурстар бір жерде жиналады және жоғалып кетпейді;
- Әр оқушының жұмысын көрсету;
- Оқушылар топта жұмыс істей алады;
- Әр оқушының жұмысын мұғалім бағалай алады;
- Оқушылармен тиімді кері байланыс жасау;
- Сілтеме арқылы тақтамен оңай бөлісу мүмкіндігі;
- Қолданушыларға қосымшаны жүктемей-ақ, сілтеме арқылы тақтаны шектеусіз пайдалану мүмкіндігі;
- Әртүрлі құрылымдағы тақталар құру мүмкіндігі;
- Интерактивті тақталар оқушыларға топтық пікірталастарға қатысуға мүмкіндік береді, бұл пікірталастарды одан да қызықты етеді;
- Интерактивті тақталар оқушыларға бірлесіп жұмыс істеуге, мұғалім қойған жалпы тапсырманы шешуге мүмкіндік береді.
- Кез-келген тәсілмен жазуға мүмкіндік береді (арнайы пластикалық "қарындаш", саусақ, көрсеткіш) немесе әзірленген гаджетті қолдану арқылы Кемшілігі:
 - Құрылатын тақталар саны шектеулі, бірақ ақылы пайдаланып, тақталар санын көбейтуге болады;
 - Оқушы тапсырма жүктегенде басқа оқушылардың көшіріп алуы;
 - Интернет болмаса, сілтеме ашылмайды;

1-сурет. Padlet тақтасында құруға болатын тақталар

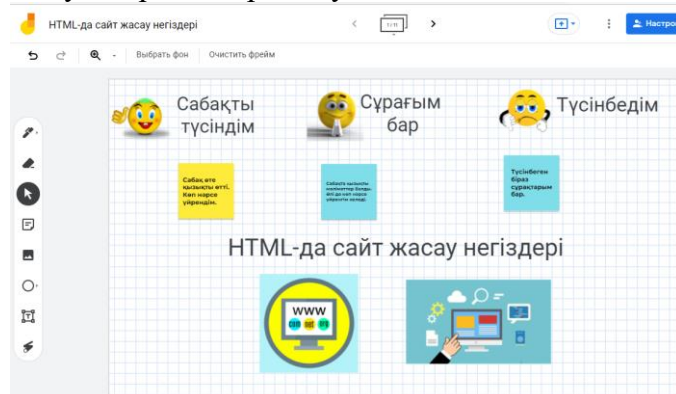

1-сурет. Мұғалімдерге арнап құрылған онлайн тақта

3-сурет. Оқушылармен кері байланыс орнату тақтасы

Сабақта пайдаланатын тағы бір онлайн тақтаның түрі - **Jamboard** онлайн тақтасы. Google Jamboard - нақты уақыт режимінде көптеген қатысушыларға жұмыс жасауға қашықтан мүмкіндік беретін интерактивті онлайн-тақта. Бұл тақтада басқа қолданушылармен немесе оқушылармен бірге мәтіндерді жазуға және түзетуге, сурет салуға, суреттерді жүктеп, осы суреттермен жұмыс істеуге болады. Google Jamboard онлайн тақтасымен жұмыс істеу үшін, қолданушыда міндетті түрде Google аккаунты болуы керек. Егер аккаунт болмаса, онда міндетті түрде тіркелу керек.

4-сурет. Jamboard онлайн тақтасында оқушылармен кері байланыс орнату

Jamboard онлайн тақтасының ерекшеліктері:

- Тақтада стикер, сурет, мәтін, фигура орналастыру мүмкіндігі;
- Оқушылар жауаптарын тақтада көрсете алуы;
- Кері байланыс жасауға тиімді;
- Күнделікті сабақты көрнекті түрде көрсету;
- Интерактивті тақталар оқушыларға топтық пікірталастарға қатысуға мүмкіндік береді, бұл пікірталастарды одан да қызықты етеді;
- Онлайн тақталар оқушыларға бірлесіп жұмыс істеуге, мұғалім қойған жалпы тапсырманы шешуге мүмкіндік береді.

Jamboard онлайн тақтасының кемшіліктері:

- Телефоннан сілтеме арқылы кіру үшін, программа орнатылуы керек;
- Интернетсіз жұмыс істемейді.

Сонымен қоса, басқа да онлайн тақталар баршылық: Idroo, widdla, Sketchboard, Scribblar, sBoard.online, Miro, Idroo. Осы онлайн тақталардың барлығы да мұғалімнің сабағына қажетті көрнекі құрал боып табылады.

Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты – бәсекеге қабілетті маман дайындау. Жас ұрпақты оқытуда, оқушының тұлғалық деңгейін қалыптастыруда, түрлі инновациялық әдіс-тәсілдерді кең қолдануды қажет етеді.

Тәуелсіз елеміздің ертеңі -жас ұрпақтың рухани байлығы, мәдениеті, саналы ойлау қабілеті мен біліміне байланысты болады.

Жаңа заман талабына сай білім беру – өзекті мәселе, шығармашылық қабілеті мол, жан-жақты дамыған азамат тәрбиелеуде жаңа педагогикалық әдіс-тәсілдер қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Әдіскер мұғалім» Республикалық ғылыми -әдістемелік журналы, №1-2, 2021 ж.
2. «Әдіскер мұғалім» Республикалық ғылыми -әдістемелік журналы, №3-4, 2021 ж.
3. «Әдіскер мұғалім» Республикалық ғылыми -әдістемелік журналы, №5-6, 2020 ж.
4. «Ізденіс» газеті, №1, 2022
5. «Ізденіс» газеті, №2, 2021
6. «Ізденіс» газеті, №3, 2021
7. Интернет сілтемелер: <https://www.sites.google.com/site/vseobinteraktivnyhdoskah/zz>
<https://mel.fm/blog/irina-kamenkina/8167-7-onlayn-dosok-dlya-uchiteley-i-repetitorov-s-plyusami-i-minusami>

Бандалетова Е.С., Ливинец Н.П.

КТУ «Гимназия им. К.Сатпаева», г.Караганда, КТУ ОШ №74, г.Караганда

ПРИМЕНЕНИЕ ЦИФРОВЫХ РЕСУРСОВ, ИСПОЛЬЗУЕМЫХ В ДИСТАНЦИОННОЙ ФОРМЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА, В ТРАДИЦИОННОМ ФОРМАТЕ ОБУЧЕНИЯ

Сегодня цифровизация является главным трендом современного образования. Это необходимость, продиктованная временем, обстоятельствами, развитием технологий, их внедрением в нашу жизнь и изменением общества. С момента пандемии образование было вынуждено перейти в режим онлайн. Весь учебный процесс был построен на использовании ИКТ, это дало основной толчок в формировании и развитии компьютерной компетенции как учителей, так и учащихся.

Основные проблемы, которые возникли перед каждым учителем: «Как обеспечить учащихся качественным учебным контентом?», «Как организовать обратную связь и оценивание образовательных результатов учащихся?» [1].

Перед каждой образовательной организацией, перед каждым учителем встала задача срочного освоения не только форматов дистанционного обучения, но и разнообразных средств для организации образовательного процесса. Полученный опыт использования различных онлайн сервисов и инструментов стал бесценным, так как раскрыл новые возможности в обучении: не только дал возможность непрерывного обучения в современных школах при неблагоприятных погодных условиях, когда уроки в оффлайн режиме невозможны, но и позволил сделать урок более интересным и ярким. Можно утверждать, что в школах сегодня использование компьютерных технологий в обучении не просто желательно, а необходимо. Ведь учащиеся младших классов неспособны концентрировать внимание на одном виде деятельности и склонны к появлению быстрой утомляемости. Учитель вынужден чаще менять формы работы во время учебного процесса, чередуя методы, приемы, включать элементы игр.

Применение цифровых образовательных ресурсов позволяет активизировать деятельность обучающихся, даёт возможность повысить качество образования, безусловно, позволяет повысить профессиональный уровень преподавателя, разнообразить формы общения участников образовательного процесса.

Таковыми цифровыми образовательными ресурсами могут быть сайты для создания графики и инфографики canva.com, ahaslides.com; сервисы для разработки интерактивных упражнений и игр learningapps.org, classtools.ru; сайты для составления ребусов, кроссвордов и тестов cross.highcat.org, blog.nils.ru, quizizz.com.

Все цифровые образовательные сервисы служат для повышения наглядности урока и для создания учебных заданий для учащихся в интересной форме.

Из опыта наиболее удобным и наглядным цифровым ресурсом является онлайн платформа mozaweb.com, который мы широко используем на уроках естествознания, познание мира и математики. На данном сайте можно найти 3D модели по изучаемым темам, например системы организма человека, строение солнечной системы, пространственные геометрические фигуры и пр. Здесь можно найти трехмерные фотографии, викторины, онлайн микроскоп, интерактивный редактор заданий, огромную видеотеку и т.д. Материалы сайта mozaweb.com доступны для использования в онлайн формате, повышают наглядность изучаемого, способствуют усилению познавательной активности и мотивации к обучению.

Для удобства выполнения интерактивных заданий и закрепления изученных тем мы активно применяем технологию QR-кода. Идея использования QR-кода была в том, чтобы повысить наглядность и дать возможность каждому учащемуся изучить предлагаемый онлайн материал более детально на своем гаджете как во время урока, так и при закреплении дома. Технология QR-кода хороша тем, что имеет маленький размер, код можно вклеить в дневник или тетрадь учащегося. QR-код позволяет закодировать любую информацию, что позволило нам использовать его для проведения викторин, дидактических игр, фронтального опроса, групповой и индивидуальной работы.

В последнее время широкое распространение получило использование на уроках рабочих листов. Рабочий лист – это система заданий по определенной теме урока, разработанная самим учителем с целью обучения детей работе с информацией в разных видах. Таким образом, рабочий лист, являясь средством формирования умения работать с информацией, позволяет организовать продуктивную самостоятельную работу учащихся с учебным материалом, является важным средством получения обратной связи [2].

Открытием для нас было использование возможностей MS Word для создания рабочих листов, листов ФО и СО. Каждый учитель применяет данную программу для разработки индивидуальных заданий для учащихся, но не все используют ее возможности в полной мере. К таким возможностям относятся вставка/фигуры, которые позволяют преобразовать текстовый материал в цельный блок. Его можно перемещать по рабочему листу в любых направлениях, накладывать друг на друга. Фигуры поддаются форматированию, т.е. можно изменить толщину, цвет и форму границ, залить цветом фигуру или добавить в нее изображение, придать объем, тень, подсветку. Несколько фигур можно сгруппировать в единую структуру, которая тоже поддается корректировке. Обычно вставка/таблицы используется в стандартном варианте. Однако данный инструмент имеет ряд дополнительных возможностей во вкладках «Конструктор» и «Макет». Таблица может быть полностью преобразована по желанию и целям учителя. Границы, цвет каждой ячейки, текст в таблице подаются форматированию.

Изучив возможности MS Word, мы с легкостью преобразовываем обычный текстовый документ в рабочий лист, делая его более привлекательным для учащихся, акцентируя их внимание на основном материале. Примеры стандартного рабочего листа и рабочего листа, преобразованного посредством разных возможностей MS Word, показаны на рисунке 1.

Глава 2 статьи 4. Из указа Президента Республики Казахстан, имеющего силу конституционного закона, "О государственных символах Республики Казахстан".

День символов

Авторы флага РК

Предмет	Детали	Признаки	Символ чего?
Флаг	Полотно		
	Солнце		
	Лучи		
	Орел		

Символика цветов

Цвет	
Синий "юк"	
(небесный, священный)	
Желтый	
(золотистый)	

О гербе Республики Казахстан

Авторы герба РК

Предмет	Детали	Признаки	Символ чего?
Герб	Крут		
	Шамрак		
	Улаи		
	Кереге		
	Кони		

Символика цветов

Цвет	
Небесно-голубой	
Желтый (золотистый)	

Государственный гимн Республики Казахстан:

Авторы Гимна РК Композитор -

Авторы - поэт -

ДЕНЬ СИМВОЛОВ

Авторы флага РК

Предмет	Детали	Признаки	Символ чего?
Флаг	Полотно		
	Солнце		
	Лучи		
	Орел		

Символика цветов	
Синий "юк" (небесный, священный)	Желтый (золотистый)
Символ чего?	Символ чего?

Авторы герба РК

Авторы Гимна РК

Предмет	Детали	Признаки	Символ чего?
Герб	Крут		
	Шамрак		
	Улаи		
	Кереге		
	Кони		

Символика цветов	
Небесно-голубой	Желтый (золотистый)
Символ чего?	Символ чего?

Рисунок 1. Пример преобразования рабочего листа

Рабочий лист является средством формирования умения работать с информацией, он представлен в виде не сплошного текста, а работа с ним способствует повышению функциональной грамотности учащихся. Используя рабочий лист, учитель имеет возможность оценить как каждый вид работы в отдельности, так и выполнение работы в целом, видеть пробелы в изучении темы, вносить коррективы в образовательный процесс. Использование рабочих листов на уроках и анализ их выполнения позволяет проследить личностный рост каждого ребёнка. Учитель становится консультантом, координатором и наблюдателем, тогда как ученики – учителями, исследователями и сотрудниками [3].

Мы апробировали внедрение описанных цифровых технологий на уроках в первом полугодии 2021-2022 учебного года 3 «А» классе гимназии им. К.Сатпаева и 3 «Б» классе ОШ №74 города Караганда. Целью внедрения инноваций было повышение уровня наглядности материала на уроках для эффективного достижения целей обучения.

Перед началом эксперимента мы определили 3 параметра, по которым будут проверяться результаты: познавательная активность, мотивация и качество знаний. На рисунке приведен сопоставительный анализ данных до эксперимента и после:

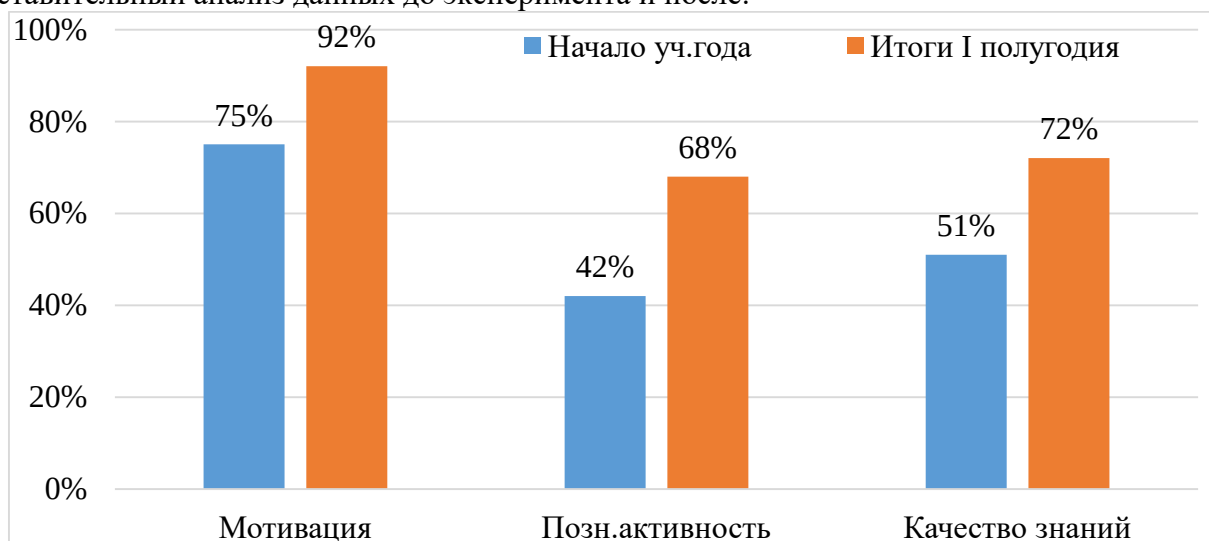

Рисунок 2. Внедрение дополнительных цифровых сервисов и инструментов

Как видно из диаграммы, опыт использования данных цифровых сервисов и инструментов безусловно привел к положительной динамике как в качестве усвоения знаний, так и в мотивации к обучению. Доказательством того, что качество усвоения информации стало лучше, являются более высокие оценки за выполнение самостоятельных работ, учащиеся стали проявлять больше активности в ходе урока. Интересно, что повысилась мотивация к изучению предметов. Им нравилось изучать новые темы, пользуясь Интернетом, так как такая поисковая работа кардинально отличалась от привычной.

Следует отметить, применение вышеперечисленных ресурсов внесло эффект новизны, оригинальности и креативности в традиционные методы обучения.

Литература:

1. Мамедов А.Ш. К вопросу об эффективности образовательного процесса как ведения занятия с использованием мультимедийных средств обучения. Вестник Северо-Восточного федерального университета им. М.К. Аммосова. Серия: Педагогика. Психология. Философия. 2021
2. Арсенькина Л.С., Буренина В.И. Использование технических средств обучения как фактор эффективности освоения образовательного процесса. Международный журнал экспериментального образования. 2017
3. Данилкина Д.С. Формирование информационной грамотности младших школьников в образовательном процессе. Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. 2014

Бауыржан Н.А.

Қарағанды қаласы, «Әл-Фараби атындағы мектеп-гимназиясы» КММ

ТИІМДІ ӘДІС –НӘТИЖЕЛІ БІЛІМ НЕГІЗІ

Қоғамның қазіргі даму сатысында жеке тұлғаға білім беру құзыреттілік қалыптастыру тұрғысынан қарастыру күн тәртібіне шығып отыр. Құзыреттілік жеке тұлғаның оқу және әлеуметтенуі барысында іс-әрекетке өз бетінше және белсене араласуы нәтижесінде пайда болатын белгілі бір істі атқаруға дайындығы мен жалпы қабілеттерінің кіріктірілген сипаты ретінде түсіндіріледі. Ал аталған мәселені сабақта, сабақтан тыс уақытта дұрыс таңдалған әдіс-тәсілдерді қолданып қана қол жеткізе аламыз.

Әдіс–материалды игертуде, игеруде оқытушы мен білім алушының бірлескен іс-әрекеті болғандықтан, осы әрекеттің негізінде оның теориялық білім алуға бағытталаған әдістер жүйесі (ақпаратты-дамыту және проблемалы ізденім әдісі), білімді жетілдіру және біліктілікті қалыптастыру бағытындағы әдістер жүйесі (репродуктивті және шығармашылық) және игерілген білімді тексеру әдістерінің жүйесі (ауызша, жазбаша, тест) деп саралауға болады. Әр әдісті іске асырудың тәсілдері болады. Тәсіл -әдісті іске асырудың амалы, жолы.

Интербелсенді оқу/оқыту бірінші мезетте білім игеру процесіне қатысушылардың тиімді қарым-қатынасына негізделеді. Ағылшын тілінен келген «интерактив» сөзі де осы ұғымды білдіреді: «inter» дегеніміз «өзара» мағынасында, ал «act» - «әрекет жасау» дегенді білдіреді. Басқаша айтқанда, «интербелсенді» біреумен қоян-қолтық қарым-қатынаста болу, онымен бірлесе әрекет жасау, диалог құру. «Интербелсенді» дегеніміз диалог арқылы үйрену/үйрету, яғни «үйретуші-үйренуші», «үйренуші-үйренуші», «үйренуші-өзімен өзі» форматтарында жасаған қарым-қатынас (әңгіме, сұхбат, бірлескен әрекеттер).

Интербелсенді оқу/оқытуда білім игеру процесін келесідей ұйымдастыруға болады: 1) барлық үйренушілерге бірлескен таным процесіне белсенді араласуға мүмкіндік жасау; 2) әрбір үйренушінің өзінің үйренгені мен өз білімі туралы түсініктерін ортаға салып, бірлесе талқылап, олар туралы ой толғауына мүмкіндік жасау. Сонымен интербелсенді оқу/оқыту бірлесе үйрену идеяларын ұстанады. Бірлесе үйренуде әрбір үйренуші танымның (оқу, үйренудің) ортақ мағынасына және соңғы нәтижесіне өз үлесін қосып, басқалармен өзінің білгені, идеялары,

ойларымен алмасады, тиімді нәтижеге (білімге) қандай бірлескен үйрену/оқу әрекеттері арқылы жете алатындығын анықтайды.

Интербелсенді оқу/оқыту диалогтық қатынасқа негізделеді, ал диалог өз кезегінде өзара түсіністікке, бірлескен әрекеттерге, таным процесінде туындаған мәселелер мен проблемаларды бірлесе шешуге алып келеді. Оқушылардың сабақ барысында барлық шарттылықтардан арылып, ойлау аппаратын белсенділендіріп, жұмысқа толық ниеттеліп, қызу кірісіп кетуін бірінші мезетте ойсергектер арқылы жүзеге асыруға болады. Ойсергектер арқылы аудиториядағы оқушылар өздерін жеңіл сезінеді, ашылады, әрқайсысы біртұтас ұжымның өкілі ретінде алда күтіп тұрған бірлескен күрделі жұмысты атқаруға дайындалады. Ойсергектер жағымды психологиялық сезім, көңіл қалыптастыратын келесі мазмұнда болуы, логикалық ойлауға негізделген тапсырмалар, көңіл көтеретін ойын түрінде алынғаны жөн. Сонымен қатар сабақ барысында тыңдай білу, барлық пікірлерді тыңдау, кері байланыс орнату сияқты талаптар да орындалуы шарт.

Қазіргі заманның қоғамдық-әлеуметтік басты мәселелерінің бірі- ұлт өкілдерінің мемлекеттік тілде таза сөйлей білуі. Осы мәселені шешу барысында жалпы білім беру мектептерінде әртүрлі технологиялар жүйелері еніп, қазақ тілін оқыту әдістемесі де өз нәтижесін беріп келеді.

Жаңа технологиялар арқылы оқыту қазақ тілін үйретудің сапасы мен маңызын арттырады.

Білім берудің мынадай технологиялар түрлері:

- деңгейлік тапсырмалар арқылы оқыту технологиясы;
- модульдік технология;
- дамыта оқыту технологиясы;
- ақыл-ой, іс-әрекеттердің кезең бойынша қалыптасу технологиясы;
- танымдық іс-әрекеттерді жандандырудың тәсілдерін оқыту технологиясы;
- ынтымақтастықта оқыту технологиясы.

Бүгінгі таңдағы жаңа технологиялардың бірі–В.Шаталов технологиясы. Ғалым тірек сигналдар арқылы үйрету әдістерін ұсынған. Тірек сигналдарды қолданған кезінде, тыңдаушылардың есте сақтау қабілеттері дамиды. Ал бүгінгі техникалық прогресс пен ғылыми ақпарат көлемінің ұлғая түсуі, білім беру мазмұнын қайта құру және оқу-тәрбие орындарының іс-әрекет қағидаларын қайта қарау – мұның бәрі мұғалімге қойылатын талаптар.

Қазіргі әдістемелік әдебиеттерде «технология» деген ұғым «оқыту» деген ұғыммен жиі кездеседі. «Техника» терминінің екі мағынасы бар:

1. Өндіріс құралдарының жиынтығы.
2. Бір істі орындағанда қолданылатын тәсілдер жиынтығы.

«Технология» термині сол тәсілдер жүйесі деген мағынаны білдіреді. Бірінші кезеңде білімді көмекші құралсыз берген; екінші кезеңде оқулық арқылы; ал бүгінгі заманда оқыту технологиясы үлкен өзгеріске түсті. Бүгін біз ақпараттық технологиялар арқылы (компьютер, электрондық оқулық, интернет) оқытамыз.

Оқыту технологиясы қалай оқыту керек деген ғылыми тұжырымдамамен тығыз байланысты, яғни қалай сабақты ұйымдастыру керек, қандай принциптер арқылы, қандай факторларды үнемі ескеру керек деген сұрақтарға жауап іздейді. Сондықтан оқыту технологиясы оқытудың мақсат, мазмұн, принцип, әдіс және құралдармен тығыз байланысты.

Қоғам талабына сай инновациялық технологияны меңгеру ғалым В.Максимов өз зерттеулерінде келесі инновациялық технологияларының түрлерін ұсынады:

- құрылымдық логикалық технология;
- интеграциялық технология;
- ойындар технологиясы;
- тренингтік технологиясы;
- ақпараттық технология;
- сұхбаттық технология.

Бүгінгі кезде әдістеме саласында жоғары аталған технологиялар жиі қолданылуда. Жаңа технологиямен жұмыс істеу үшін төмендегідей шарттар қажет:

- оқу үрдісін белсендіру және басшылыққа алу;
- әдістемелік, оқыту әдістемелік, ұйымдастырушылық себептеріне үнемі талдау жасап, назарға алу;
- жаңа пәндік білім стандартымен танысу.

Осы шарттарды үнемі ескеріп жүрсек, педагогика ғылымы жаңа технологияны тиімді пайдаланумен ерекшелінеді. Білім беру барысында оқыту, тәрбиелеу бағыттарын инновациялық технологиямен жетілдіру қажет. Оқушылардың өзіндік жұмыстарының орындалуын бақылауға бағалауымыз керек.

Қазіргі инновациялық технологиялардың жиі қолданылатыны-ақпараттық технологиялар. Оларды пайдалану барысында бұрыннан біз көбінесе компьютерді қолданып, сабақты түрлендіріп, оқушылардың пәнге деген қызығушылықтарын дамытамыз. Осындай сабақтар өткізгенде, оқыту процесін дараландырады және ойының дербестігі мен белсенділігін арттырады.

Компьютердің әдістемелік және дидактикалық мүмкіншіліктерін пайдаланып, ақпараттық технологияларды қолдану оқушылардың танымдық және өзіндік белсенділігін арттыратын ойын элементтері арқылы үйрету оқыту процесін тұрақтандыруға мүмкіншілік береді.

Компьютер арқылы мәтінді теру, берілген қателерді түзету, мәтін бойынша тапсырмалар орындау және тағы басқа сабақ түрлерін өткізуге болады. Кейде оқушымен де жеке жұмыс жасай аламыз. Оқу барысында оқушылардың ақпараттық технологияларды пайдалануы, өзін-өзі бақылау, өзін-өзі ұйымдастыру, өзіндік сараптау, жоспарлау мүмкіндіктеріне негізделген оқытылу мүмкіндігін береді.

Инновациялық технологияларға бүгінгі кезде— электрондық оқулықтар да жиі қолданылуда. Мұғалім бағдарламаға сай өз электрондық оқулығын дайындайды. Білім саласында компьютер оқушы үшін құрал, ал мұғалім үшін ол күнделікті қолданылатын жұмысшы болып табылады.

Электрондық оқулықтар—бағдарлама негізінде дайындалған педагогикалық-ақпараттық өнім. Электрондық оқулық арқылы оқушылар тапсырманы қызыға орындайды, кейде қателерін өздері табады. Электрондық оқулықтар —мұғалімдер үшін күннен күнге дамытылып отырған ашық түрдегі әдістемелік жүйе. Мұны пайдалану барысында мұғалім оқу -әдістемелік электрондық оқулықты пайдаланғанда сабақтың ыңғайына қарай қосымша материалдарды кірістіруге болады. Электрондық оқулық көрнекілік ретінде де, оқу мен компьютер арасындағы байланыс жасауда да оқушыларға көп көмек көрсетеді.

Оқушылардың тілін дамыта оқытудың нәтижесінде оқушы қазақ тілінің сөз байлығын толық игеру, тілдің фонетикалық және сөзжасам жүйесін жақсы меңгеру, морфологиялық , синтаксистік тәсілдерді игеріп, оларды практикалық тіл жасау дағдысында дұрыс пайдалана білуі тиіс. Сонда ғана оқушы тілді күнделікті өмірінде дұрыс пайдаланумен қатар тілдің қатысымдағы стильдік қызметтеріне де түсініп қолдана алады. Сондықтан, оқушылардың тілін дамыту үшін, ең алдымен, олардың сөздік қорын байыту; әдеби тілдің нормасында сөйлемдерді дұрыс құрауды үйрету; ойларын жүйелі ауызша, жазбаша жеткізе білу дағдылары мен шеберлігін қалыптастыруы қажет.

Қалыптасқан білім беру жүйесін жетілдіру ісінде қазіргі заманғы ақпараттық және коммуникациялық технологиялардың маңызы жөніндегі мәселе соңғы екі онжылдық бойына өзекті болып отыр. Әрбір педагог: мектеп мұғалімі немесе жоғары оқу орнының оқытушысы болсын, басты мақсат - білім беру сапасын қамтамасыз ету. Ал ол үшін ақпараттық және коммуникациялық технологиялардың қолданылуы үлкен дәрежеде септігін тигізетіні сөзсіз.

Жоғарыда көрсетілген инновациялық технологиялардың түрлері қазіргі жағдайда мектептің бастауыш сыныптарынан бастап оқу процесінде қолдануға өте тиімді. Білім берудің мемлекеттік стандарттарында анықталған оқытудың мазмұнына ешбір нұсқан келтірмейді, керісінше оқу пәндерінің бағдарламасында көрсетілген мақсатқа оқытудың бұрыннан қалыптасқан әдістерімен өзара бірлікте қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

1. Н.Амирғалина. «Білім берудің инновациялық технологияларының бірі-тірек конспекттері». Білім. Алматы, № 4, 2009 ж.
2. Ж.Садуова «Инновациялқ технологияларды білім беруде қолдану». Білім. Алматы, № 5, 2006 ж.

Бахтина О. Б., Кудайбергенова Ж. М.

КГУ «Школа – лицей № 101», КГУ «Школа – лицей имени Алимхана Ермекова» г. Караганда

ПРИЁМЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ РКМЧП ПРИ РАБОТЕ С ДЕТЬМИ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ НА УРОКАХ ЧТЕНИЯ И ПИСЬМА

В последнее время, всё чаще и чаще, педагоги активно обсуждают вопрос, как активизировать познавательную деятельность детей, имеющих определённые проблемы в развитии и трудностями в обучении. Соблюдая принцип дифференцированного подхода в обучении, учитель начальных классов учитывает рекомендации психологов, логопедов, психотерапевтов. Педагог находится в постоянном поиске эффективных технологий, приёмов, методик для работы с учащимися с особыми образовательными потребностями в обучении.

При работе с учениками имеющие особые образовательные потребности учитель начальных классов ставит перед собой основные цели и задачи – это содействие развитию и, что немаловажно, выявлению положительных сторон личности, сглаживанию отрицательных, воспитание наиболее трудоспособными и полезными членами общества.

С целью выявления индивидуальных особенностей учащихся с особыми образовательными потребностями учитель начальных классов должен систематически изучать обучающихся, фиксировать динамику развития, вести учёт освоения ими общеобразовательных программ. При этом нельзя забывать о том, что учитель начальных классов, работающий с детьми с ООП, должен составлять индивидуальные учебные планы, основанные на ГОСО.

Разнообразие существующих методов обучения сегодня позволяет нам чередовать различные виды работ и тогда учебный процесс становится более доступным и социально значимым.

Одной из таковых, является технология развития критического мышления (РКМЧП), направленная на достижение личностных результатов обучающихся.

Что понимается под критическим мышлением? Критическое мышление – тот тип мышления, который помогает критически относиться к любым утверждениям, не принимать ничего на веру без доказательств, но быть при этом открытым новым идеям, методам. Критическое мышление – необходимое условие свободы выбора, качества прогноза, ответственности за собственные решения.

Однако, из года в год учителя начальных классов сталкиваются в своей работе с проблемами в обучении детей с ООП, такими как: медленно и плохо читают, с трудом запоминают буквы, отсюда вытекает такая проблема, как не понимание прочитанного, неумение пересказать текст своими словами, по причине скудного словарного запаса, неумение выделить главные части и отобрать важную информацию. Всё это почти невозможно, т.к. память, речь, мелкая моторика рук у таких детей слабо развита, что приводит к снижению познавательной и личностной активности, самоконтроля, самостоятельности.

В качестве эффективного средства устранения указанных проблем может выступать технология развития критического мышления. Учителю, работающему с вышеназванным контингентом детей, нельзя забывать, что применение данной технологии в значительной мере ограничивается и не может быть использована целиком. Но, несмотря на это, элементы технологии могут включаться в каждый урок и успешно реализовываться в процессе обучения детей с интеллектуальными нарушениями.

Перечислим лишь отдельные методические приёмы РКМЧП, применяемые в работе с классом, которые позволяют учителю включить и детей ООП на уроках чтения и письма.

Приём чтения со «стопом». Учащиеся по очереди читают отрывки текста, а учитель говорит «стоп» там, где он считает необходимо, задаёт учащимся вопросы, акцентируя внимание на тех местах текста, которые содержат важную информацию. Такой приём держит внимание, т.к. отвечать может любой.

Можно усложнить приём для сильных учащихся, предложив озаглавить отрывок, составить план, пересказать, а для ученика ООП – работа по предметно - картинному плану (через образ - картинку).

Для поддержания внимания и интереса ученика с ООП, нужно помнить о том, что необходимо часто менять виды деятельности и занимать этим приёмом (как и любым другим) только часть урока.

Один из интересных и любимых детьми *творческий прием* — «*Верите ли вы, что...*». Данный приём разнообразит урок литературного чтения в работе со сказками. Класс делится на две команды. Одна команда высказывает фантазийные предположения, а другая анализирует их. Учитель позволяет выдавать любые идеи каждому ученику и ученику с ООП в том числе, не ограничивая их в предположениях и фантазиях, озвучивая все свои версии.

Критическое мышление формируется, прежде всего, в дискуссии, письменных работах и активной работе с текстами на уроках русского языка.

Прием «Письмо другу».

Учащимся предлагается написать письмо любому сказочному персонажу, маме, другу и т.д.

Задание для класса

Напиши письмо другу

Задание для ученика с ООП

Перед началом работы дается памятка (план, опорные слова):

1. Я прочитал рассказ (стихотворение, сказку)
2. Больше всего мне запомнилось
3. Мне понравилось
4. Не понравилось
5. Мое эмоциональное состояние

Этот рассказ (стихотворение, сказка)

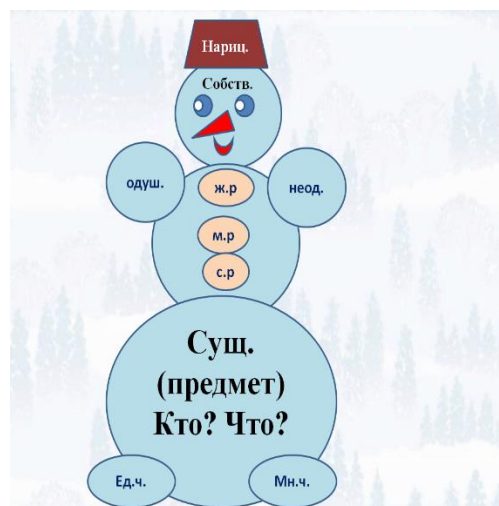
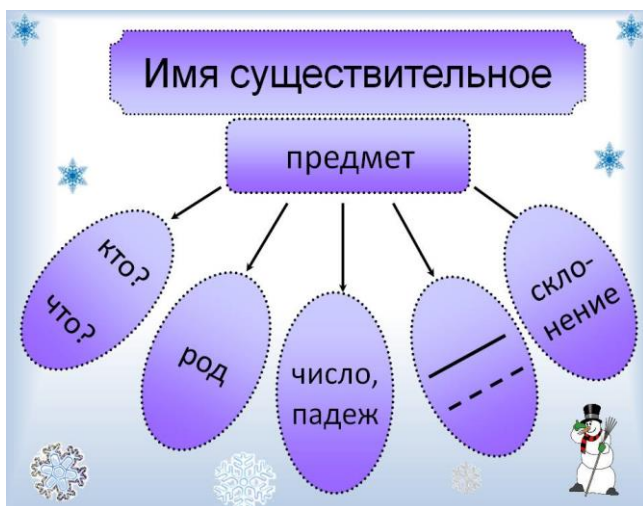
В данном задании прослеживается дифференцированный подход в обучении с учащимися, который позволяет ученику проявить самостоятельность, фантазию, развить умение и навык работать по плану, памятке, выработать орфографическую зоркость, выражать свои мысли письменно.

При изучении темы «Имя существительное» прием «Перепутанные логические цепочки» позволяет учащимся самостоятельно определить знания по данной теме, учит анализировать собственный уровень усвоения материала: часть речи – в предложении бывает – обозначает – самостоятельная – определение – изменяется – сказуемое – какой? – чей? – признак предмета – отвечает – род – падеж – число – имеет склонение – отвечает на вопросы кто? что?

1) На доске или карточках написаны термины (последовательность терминов) и некоторые из них с ошибками;

2) Группам предлагается исправить ошибки или восстановить порядок записи.

Отработать данную тему с учеником ООП адресно помогут дидактические ресурсы в виде условных графических изображений (инструктивные таблицы, знаковые модели, иллюстрации), что поможет им включиться в работу и быть успешными.

Выбор приемов и методов РКМЧП разнообразен: это «Инсерт», «Круговорот», «Бортовой журнал» и другие, которые позволяют применять каждый из них в зависимости от целей и задач урока, с учетом индивидуальных особенностей детей.

Таким образом, применение элементов технологий и приемов критического мышления системно и постоянно, повысят эффективность обучения класса в целом и активизируют участие в учебном процессе ученика с ООП.

Использование приёмов РКМЧП на уроках даёт несколько явных преимуществ:

- формируют универсальные учебные действия (личностные, познавательные, коммуникативные и т.д.), что полностью
- соотносится с новыми образовательными стандартами;
- создают психологический комфортный климат в классном коллективе;
- делают уроки разнообразными и интересными.

Благодаря технологиям РКМЧП возникает плодотворный диалог современного специалиста - педагога и детей с ограниченными возможностями здоровья.

Литература:

1. Авдеева И. М. Критическое мышление как системный фактор непрерывного образования / И. М. Авдеева // Постметодика. - 2001. - № 2.
2. Абенова, И.Б. Мүмкіндігі шектеулі балалардың жанұясымен жұмыс жүргізу ерекшеліктері / И.Б. Абенова // Специальное образование в Казахстане.- 2014.- № 4.- Б. 12.
3. Векслер С. И. Развитие критичности мышления старшеклассников в процессе обучения: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / С. И. Векслер. - К., 2010. - 23 с.
4. Кривова С.В. Инклюзивное образование//Вестник научных конференций. – 2017. – № 10-1 (26). – С. 56-57
5. Котова С.А. Как обеспечить на начальной ступени образования инклюзивное образовательное пространство? //Герценовские чтения. Начальное образование. – 2013. – Т. 4. – №1. – С. 141-150

Башанова А.Е.

Жезқазған қ., «№8 гимназия» КММ

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Бүгінде ғылым -білімге қояр талап артып, оқу жүйесі де күрделенген шақта жаңа қоғам мұғаліміне жүктелер жүк еселене түсуде. Ұстаз қауымы алдында жай білім беру ғана емес,

сонымен қатар өркениет көшіне жол бастайтын, әрі ұлттық рухта сусындаған білімді, дарынды азаматтар тәрбиелеп шығару міндеті тұр. Ұстаздың қолында, адам тағдыры мен ел тағдыры тұр. «Маған жақсы мұғалім бәрінен де қымбат, өйткені мұғалім- мектептің жүрегі»- деп ағартушы ұстаз Ыбырай Алтынсарин айтқандай, қазіргі оқу орындары алдындағы міндеттерді шешуде мұғалімнің кәсіптік мәдениеті басты шарт екендігі аян. Білім берудің ұлттық моделіне көшкен қазіргі мектепте: ойшыл, зерттеуші, педагогикалық үйлестіруді шебер меңгерген, психо-педагогтік диагностика қоя білетін іскер, шығармашыл ұстаздар саны арту қажет.

Қазіргі қоғамның өзекті мәселелерінің бірі-әлеуметтік, экономикалық өзгермелі жағдайларда өмір сүруге дайын болып қана қоймай, сонымен қатар оны жақсартуға игі ықпал ететін жеке тұлғаны қалыптастыру. Мұндай тұлғаға қойылатын бірінші кезектегі нақты талаптар-шығармашылық, жоғары интелектілік, терең білімділік, кәсіби сауаттылық. Осы нақты бағыттарда жұмыс жасай отырып, біз білім беру жүйесінің жаңа мазмұнға ие болуына қол жеткізбекпіз, яғни қазіргі мектеп бәсекеге қабілетті және құзыретті тұлғаны қалыптастыру мен дамыту үшін оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыру ордасы болуы қажет. Бір сөзбен айтқанда біз білім беру жүйесін әлемдік деңгейге көтеруіміз керек.

Білім мазмұнында оқушының өзіндік ойлау қабілеттерін, жеке көзқарастарын дамытуға тірек болар негізгі өзекті тауып, барлық ұғым-түсініктерді соған сәйкестендіре жүйелеу қандай маңызды болса, сабақта, сабақтан тыс ұйымдастырылатын оқу процесінде баланың білімді өздігінен меңгеруіне, өзіне деген сенімділігін арттыруға, қажетті іскерліктерді қалыптастыруға бағытталатын жұмыстарды үйлестіре жүргізудің де мәні соншалық үлкен.

Егеменді елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алудамыз. ХХІ ғасыр-жаңа технология ғасыры. Қазақстанның өскелең ұрпағын білім бұлағынан, тәрбиенің қайнар көзінен сусындату мақсатында барша ұстаздар қауымы заманауи білім беру барысындағы инновациялық технологиялар мен әдістерді тиімді пайдаланып келеді. Білім беру барысында жаңа технологияның әдіс-тәсілдері оқушы үшін де мұғалім үшін де тиімді болып отыр.

Біздер бүгінгі күні білім беру адамзаттың ортақ мүлкіне айналған дәуірде өмір сүрудеміз. Бір елде жаңалық ашылса, басқа жерде оны дер кезінде тез үйреніп үлгеруде. Біздің міндетіміз-дүниежүзіндегі білім бағытында болып жатқан жаңалықтар мен дамуларды назарға ала отырып, тиімдісін пайдалану. Заман талабына сай оқытуды тиімді ұйымдастыру арқылы білім сапасын арттыру үшін мұғалім ең алдымен:

- жаңа технология әдісін көздеу керек;
- әдісті назарда ұстау керек;
- әдісті ұйымдастырудың жолдарын ойластыра білу керек.

Сондай-ақ, білім сапасын арттырудың мынадай жолдары бар:

- дәстүрлі оқытудың табысты жақтарын ұстану;
- жаңаша әдіс-тәсілдерді қолдану;
- жаңа формациядағы мұғалім еншісін ұғындыру.

Мұғалімнің сабақты мазмұнды, жүйелі мақсатты түрде ұйымдастыруына, өткізуіне байланысты дарынды, қабілетті, ерекше білімді шәкірт қалыптасып, нәтижесінде білім сапасы артады. Әр педагог осы орайда қазіргі заманауи сабақ алгоритімін ұмытпау қажет. Сабақтың негізгі алгоритмдері: заманауи сабақ, тәжірибелік іс-әрекеттегі пәндік сабақ. Оқытуды тиімді ұйымдастыру арқылы білім сапасын арттырып, жақсы нәтижеге қол жеткізуге болады. «Сын тұрғысынан ойлау» технологиясында оқушыны мұғаліммен, сыныптастарымен еркін сөйлеуге, пікір таластыруға, бір-бірінің ойын тыңдауға, құрметтеуге, өзекті мәселені шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты жеңуге көмектесетін бағдарлама болғандықтан күнделікті сабақта үнемі пайдаланып отырған жөн.

«Сын тұрғысынан ойлау» бағдарламасының философиясын терең түсініп, әдістерін тиімді пайдаланған кезде мұғалімнің жетістіктері мынадай:

- оқушылар мәселенің ең негізгі түйінін табуға дағдыланады,
- оқушылар өз бетінше ізденуге үйренеді,
- сұрақ қойып, сұрақтарға жауап беруге машықтанады,

-тақырыпқа деген жан-жақты түсінігін аңғара отырып, ынтасын одан әрі дамытуға мүмкіндік жасайды.

Сонымен қатар, ой идеясының ішкі астарына үңілуде өзекті мәселеге терең барлауға бағыт береді. Ақпаратты саралауға, жүйелі жүргізуге дағдыландырады. Оқушылардың шығармашылық белсенділіктері және сын тұрғысынан ойлау әрекеттері бағаланады. Сын тұрғысынан ойлай отырып, өзіндік белсенділіктің болуы да білімге құлшынысты, жаңалықты ашуға, ізденуге үйретеді. Әсіресе, қазақ әдебиеті сабақтарында шығарманың кейіпкерлеріне талдау жасау барысында, оқушылардың белсенділігі мен қатар білімдері де ұштастырылып өз ойларын ортаға салып, қорытындысын емін-еркін жеткізе біледі. Сол шығармалардың негізгі ойы қазіргі өмірмен байланысы тығыз екенін де дәлелдеуге тырысады. Шығарманың негізгі идеясы бойынша оқушылар өз алдына кейіпкерлерден туындаған сұрақтарды қойып және оларға жауап іздеп, әр мәселеге байланысты өз пікірлерін айтуға машықтанады. Кейіпкерлердің сөздерінен туындаған пікірлерді дәлірек қарастырып және сол дәлелдемелердің қисынын зерттеп, ойларын түйіндей біледі.

«Сын тұрғысынан ойлау» технологиясы математика, жаратылыстану пәндерін оқытқанда ғылыми тұрғыда анықтауды, себебін дәлелдемесін қажет ететін бағдарлама, сонымен қатар қорытынды анализ, өмірмен байланыс, тәжірибе, пысықтауды қамтиды. Осы шығармашылық жұмыстың барлығы ұтымды уақытты, сапалы білімді қажет етеді. Қазақ тілі, әдебиетік оқу сабағында ақын-жазушылардың шығармаларының негізгі идеясы мен тақырыбын ашу, талдау барысында оқушыларға сатылай кешенді талдаудың технологиясы арқылы талдатқанда оң нәтижесін бергенін байқап жүрміз. Оқушыларды шығармашылыққа баулу мақсатында сын тұрғысынан ойлау технологиясының элементтерінің бірі 7-10 минуттық эсселер жазу кезеңінде оқушылар кейіпкерлерге, хат, эссе, мақаланы ерекше ықыласпен жазып, оқып берді.

Ақпараттық-коммуникативтік технологиялар мен интерактивті тақта мүмкіндіктерін кеңінен пайдалана отырып, сабақта жаңа стратегиялар: «Ойлан, жұптас, бөліс», «Сұрақ-конверт», «Қағып ал», «Бағдаршам», «Бас бармақ», «Синквейн», «Вен диаграммасы», «Пирамида», «Тақырыптық теннис» т.б. стратегияларды үнемі қолдану бастауыш сынып оқушылардың белсенділіктерін арттырып, білімге деген құштарлықтарын оятады. «Бала жүрегі-бейне шарайна тәрізді, сындырып алу жарай ма?» деген оралымды тіркес әр сабақтың мазмұнды бастауы секілді болады да тұрады. Әр шәкірттің жүрегінен орын алып, шуақ нұрын сеуіп, білім нәрімен сусындату жолында жаңаша технология әдістерін қолдана отырып, оқушыларды дамыта оқыту барысындағы ең тиімді жолдарды пайдалана білу шарт. Тиімді жолдардың үш түрі бар:

1. Қызығушылықты ояту
2. Мағынаны тану
3. Ой толғаныс.

Оқушылардың сабаққа деген ынтасы мен сапалы білім алуларына ықпал жасау үшін мынадай әдістерді:

- топтастыру әдісін,
- ассоциация әдісін,
- класстер әдісі
- жұп болып ой шақыру әдісін қолдану тиімді.

Сабақтың кезеңдерінде кубизм әдісін, бірін-бірі оқыту мен бетпе-бет оқыту әдісін пайдалану ең тиімді жолдар болып табылды.

Елімізде бүгінгі жалпы білім беруді кеңес дәуірінің 30- жылдарынан басталған. Сол жылдары мектепте берілетін білім мазмұны пәндік ұстанымда жүйеленуі ғылымдар классификациясына сүйеніп, жеке пәндер оқытыла бастады. Нәтижесінде, «Нені оқыту?» деген сұрақ аясында жеке пәндер бойынша берілетін білімнің құрамы мен құрылымы анықталып, көлемі белгіленеді. Бұл үрдіс тарихи кезеңдерден өтіп, бүгінде дәстүрлі болған оқу пәндер жиынтығы қалыптасты. Әр пән аясындағы білім мазмұнын оқушыға жүйелеп, өңдеп дайын күйінде жеткізетін болғандықтан, «Қалай оқытамыз?» деген сұрақ аясында әдістемелік ізденістер болды. Осы бағытта ұйымдастырылған білім беру жүйесінің соңғы нәтижесі жеке пәндер

бойынша алынатын ББД болып табылады. Білім беруді ұйымдастырудың бұндай жолын шартты түрде жүйеге «кіруді» реттеу делінеді.

Әлемдік білім беру кеңістігінде өркениетті елдерде білім беруді ұйымдастыруда екінші жолы орын алған. Оны шартты түрде жүйеден «шығуды реттеу» деген сөзді білдіреді. Бұл жолдың ерекшелігі неде? Мәселе, «Не үшін оқытамыз?» деген сұраққа жауап алудан басталады. Бұл сұраққа жауап ретінде алынатын соңғы нәтижелер нақтыланады. Бұл нәтижелерге жеке пәндер бойынша меңгерген ББД емес, өмірлік дағдылар жатады. Бұдан кейін шешілетін мәселе «Оқушыны оқуға қалай үйрету» деген сұрақпен байланысты. Демек, мұғалім, негізінен, оқушыларға жүйеленіп өңделген оқу материалды дайын күйінде ұсынбайды, баланы бетімен іздестіруге керекті қасиеттермен (білік, тәсіл т.б.) қаруланады. Осындай ұстанымда ұйымдастырған оқу үрдісінің нәтижесінде оқушылар өмірге қажетті кең ауқымды дағдыларды, құзырлықтарды меңгеріп шығады. Сонымен білім беруді ұйымдастырып оның сапасын қамтамасыз етудің екі жолының өзара айырмашылығы құндылық, жүйе, үрдіс, нәтиже деңгейіндегі өзгешеліктер мен байланыстар. Бұндай әдіснамалық деңгейдегі айырмашылық жалпы білім берудің мазмұндық және процессуалдық негізін реттеудегі өзіндік ерекшеліктерге әкеледі.

Сондай-ақ, іс-тәжірибе бойынша сабақтарда жаңа тақырыптар мен бөлімдерді өткен кезде тірек-сызба белгілерін мүмкіндігінше барлық сабақтарда пайдалану керек. Сызбанұсқаға оқушылармен бірге талдау жүргізіп отыру. Сызбанұсқаларды оқушылардың қатысуымен талдау керек.

Оқушылардың белгілі тақырыпқа сай сызба белгі даярлауға негізделген өзіндік жұмыс жасауына мүмкіндік беру. Оқушының топпен және екі – екіден жұмыс жасауына мүмкіндік беру. Қазіргі заманғы педагогикалық технология төмендегідей негізгі әдістемелік талаптарға сай болуы тиіс:

- Технологиялық сызба (карта) технологиялық үдерістің оны жеке функционалды бөліктерге бөлу және олардың арасындағы логикалық байланыстарды белгілеу арқылы көрсететін шартты бейнесі болуы қажет.

- Әр педагогикалық технология тәжірибеде игерудің белгілі бір ғылыми тұжырымдамасына негізделуі тиіс: білім беру мақсаттарына жету үдерісінің ғылыми негіздемесі болу шарт.

- Педагогикалық технологияның жүйелік сипаттары: үдерістің логикасы, барлық бөлшектерінің өзара байланысы, тұтастығының болуы қажет.

- Оқу үдерісін жобалау, жоспарлау, мақсатын анықтау мүмкіндіктері ескерілуі керек: кезеңді диагностика, нәтижелерді түзету мақсатында әдістер мен құралдарды түрлендіру мүмкіндігі қаралуы қажет.

- Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар бәсекелестік жағдайда қызмет.

- Педагогикалық технологияны басқа білім беру ордасында басқа субъектілердің де пайдалануы.

Дамыған елдердегі білім беру жүйесінде ерекше маңызды мәселелердің бірі - оқытуды ақпараттандыру, яғни пәндерді оқытуда интерактивті техника және технологияларды қолдану. Қазіргі таңда елімізде білім беру жүйесінде жаңашылдық қатарына ақпараттық кеңістікті құру енгізілді. Ақпараттандыру жағдайында балалармен меңгеруге тиісті білім, білік, дағдының көлемі күннен күнге артып, мазмұны ұлғайып өсіп келеді. Білім беру саласында интерактивті техника және технологияларды пайдалану арқылы білімнің сапасын арттыру, білім беру үрдісін интенсификациялау мен модернизациялаудың тиімді тәсілдері іздестірілуде.

Жаңа технологияны енгізу барысында оқытушылардың зияткерлігі мен парасаттылығы, белсенділігі, шығармашылық ізденісі, шәкірттерінің білімін бағалауы шешуші роль атқарады. Инновациялық оқыту технологиясын меңгеру үшін педагогикалық аса зор тәжірибені жұмылдыру қажет. Бұл өз қызметіне шығармашылықпен қарайтын, жеке басының белгілі іскерлік қасиеті бар адамды қажет ететін жұмыс. Шындығында да әрбір педагог жаңа инновациялық технологияны меңгеру барысында өзін-өзі дамытады және өзін-өзі қалыптастырады.

Кез-келген педагогикалық технология философиялық негізде қаралады. Сондықтан, бірінші кезекте, білім әлеміне еніп жатқан инновациялық технологияларды реттеу, жүйелеу және

сұрыптау қажет. Білім беру жүйесіндегі инновациялық педагогикалық технологияларды пайдалану арқылы оқу материалдарын оқытуды бір жүйелікпен үздіксіз жүргізу, оқу-тәрбие үрдісінде оқытуда пәнаралық байланыстардың болуын қарастыру. Педагог жаңа инновациялық педагогикалық технологияларды пайдалану барысында өзін-өзі дамытады және қалыптастырады.

Желкілдеп өскен жас шыбықтың тіршілікте бой түзеуі оған жасаған күтіммен байланысты болса, өмір сатысының алғашқы баспалдағын аттаған балауса балғынның болашағы мына-біздер, ұстаздар арқылы басталмақ. Ендеше осы жолда мұғалім қажымай, талмай еңбек етіп, педагогикалық мүмкіншіліктерді дұрыс пайдалана алуы қажет деп ойлаймын. «Ұстаз болу жүректің ұлылығы» деп Ғафу Қайырбеков ағамыз жырлағандай, бала жанының бағбаны, тәрбиенің бастаушысы-ұстаз есімі қашанда ардақты. Лайымда осы есімге лайықты болуымыз керек.

Әдебиеттер:

1. Тұрғынбаева Б.А. Дамыта оқыту технологиялары. Алматы, 2000.
2. Құдайбергенова К.С. Инновациялық тәжірибе орталығы – педагогикалық технология көзі. Алматы, 2001.

Башарова Г.Т., Қанатбекова А.Қ.

Қарағанды облысы, Балқаш қаласы «Ә.Бөкейханов атындағы №15 мектеп-лицейі» КММ

ОҚУҒА ҚҰШТАР БАЛАНЫҢ, ШЫҢДАЙ БІЛ НҰРЛЫ ТАЛАБЫН

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев: «Кітап оқу - рухани кемелденудің көзі. Алтын уақытымызды пайдалы істерге жұмсағанымыз жөн, әр оқушы кітап оқуға тиіс», - деп, ұлттық жобасын ұсынды. «Оқуға құштар мектеп» жобасы арқылы баланы ерте жастан кітап оқуға бейімдеп, кітапқа деген қызығушылығын артыратын, басшылық жасайтын «мектеп-оқушы-ата-ана» үштік одақ аясында жұмыстар жүйелі түрде жүргізілуде. Балалар мен жасөспірімдердің, ата-ананың, педагогтің кітап оқуын қолдай отырып, оқу мәдениетін көтеру арқылы ұлтымыздың тұтқасын ұстар ұрпағымыздың келешегіне үңілу - басты мақсат. Болашақ ұрпақтың мәдениетін, соның ішінде кітап оқу мәдениетін әлемнің дамыған елдер деңгейіне көтеріп, оқу белсенділігін арттыруда мүмкіндіктер жасау үшін «Оқуға құштар мектеп» жобасының жұмысы күнделікті «Жиырма минут кітап оқу» сағатынан басталады. Облыстық «Бір отбасы-бір кітап», «Оқырман отбасы», Буккроссинг, «Кітап әлемді бағындырады», мектеп-лицейшілік 2014-2015 жылынан дәстүрлі «Оқитын отбасы» байқауы, «Үзілісте кітап оқу», «Сынып болып оқу», «Оқу - бұл сән» флешмобы, «Бір ел - бір кітап» республикалық акциясы, «Ертегі кейіпкерлері шақырады!» шеруі, тақырыптық-ақпараттық көрмелер, сахналық қойылымдар арқылы балалар мен жасөспірімдер арасында кітап оқу мәртебесі көтеріліп, отбасылық кітап оқу дәстүрін қолдау жалғасын табуда.

Ұйымдастырылатын іс-шаралар нәтижелі болуы үшін заманауи креативті жұмыстар, платформалар, бағдарламалар қолданылады: Inshot, Canva, CapCut, mojo, VN, InCollage, Kahoot.

Сұранысқа ие қолда жоқ кітаптарға QR-код жасау арқылы оқырманға әдебиеттердің электронды нұсқасы ұсынылады.

Барлық жүргізілген іс-шараларды әлеуметтік желілерден: мектеп сайты, Instagram, Facebook, Telegram және мектеп сайтының ішінде жеке парақшадан көруге болады.

«Оқуға құштар мектеп» жобасының алға қойған мақсаты айқын, кітап оқуды дәріптейді, жас ұрпақтың жарқын болашағына, кемел келешегіне жол ашады, отандық әдеби көркем шығармаларын, орыс классикасын, әлем әдебиетін сүйіп оқитын оқырмандар қатары көбейіп, үштік одақтың жұмысы жанданып, байланысы нығаяды.

«Оқуға құштар мектеп» ұлттық жобасы аясында мектеп-лицейімізде «20 минут кітап оқу» сағаты жұмыстарының жүйелі жүргізілуі жөнінде өз тәжірибемді ортаға салдым. Оқушылардың

кітап оқуға құштарлығын ояту - педагогтардың, ата-аналардың да жауапкершілігіндегі іс деп ойлаймын.

Жоспарланған жұмыстар жүргізу барысында үштік одақтың нәтижелі жұмысы жайлы ой бөлістім. Жұмыс барысында:

- 1) оқырмандармен түсіндірме жұмыстарын жүргізіп оқитын кітаптар тізімін ұсынамын;
- 2) алайда, олардың кітап оқу үшін не істеуіміз керек, үй кітапханасы бар ма, қаншалықты оқуға белсенділіктері бар, ата-аналар балаларымен оқыған кітаптары жөнінде ой бөлісе ме? - осындай сұрақтар төңірегінде сауалнама жүргіземін;
- 3) оқитын көркем әдебиеттерге арналған ақпараттық, тақырыптық кітап көрмелерін ұйымдастырамын;
- 4) оқушыларға ватсап, Instagram желілері, мектепшілік радиаторап арқылы кітапхана кеңесі мүшелері үзілістерде хабарлап отырады;
- 5) кітапхана кеңесінде, мектеп әкімшілігі жиналысында, кафедра отырысында, педагогикалық кеңесте тыңдалады.

Жоба аясында оқушылар сан ғасырлық тарихымызды, ұлттық мұрамызды білу үшін отандық көркем шығармалардан, әлемдік әдебиеттерден рухани азық алады. «Оқуға құштар мектеп» жобасы аясындағы оқитын кітаптар мектеп-лицейіндегі сынып бөлмелеріндегі кітап бұрыштарынан, арнайы дайындалған ретро көрмелерден, қала аудандарында орналасқан кітапхана филиалдарынан және А.Гайдар атындағы кітапханадан, С.Сейфуллин атындағы орталықтандырылған кітапханадан, сұранысқа ие қолда жоқ кітаптарға QR-код жасау арқылы оқырманға әдебиеттердің электронды нұсқасын ұсынылады. Ай сайын бастауыш сынып, орта буын оқушылары, жоғарғы сынып оқушыларының оқу мониторингісі шығарылады. «20 минуттық кітап оқу» сағаты арқылы оқушылардың ой-өрісі, сөйлеу мәдениеті дамиды, сөздік қорлары молаяды, ең бастысы, оқушылардың қоғамда рухы биік тұлға болуына қалыптасуына тәрбиеленеді. «20 минут кітап оқу» сағатының нақты оқығандығын анықтау үшін сынып жетекшілері, кітапхана кеңесі мүшелері рейд жүргізіп, фотоға түсіріп жібереді және оқыған кітаптары туралы оқушыларға сұрақтар қою арқылы кері байланыс орнатылады.

Күнделікті әрбір оқу сағатының соңында оқушылар оқырман күнделігін жазады. Оқырман күнделігіне оқыған кітаптары бойынша ұнаған үзінділеріне суреттер салады, мақал-мәтелдер, сөзжұмбақтар құрастырады, автор жайлы мәліметтер, кейіпкерлерге мінездеме жазады, шығармадағы жаңа сөздер бойынша сөздік құрастырады және оқыған кітаптары бойынша эссе жазу арқылы оқушылар өз ойларын, оқыған әдеби шығармаларынан алған әсерлерін, өздеріне ұнаған кейіпкерлерін жақсы жақтарын жақтарына тоқталып, өз ойын еркін жеткізе алуға үйренеді. Оқушылардың рухани дүниесіне көп көңіл бөліп, көркем әдебиеттерге деген қажеттілікті арттырып оқуға ынталандыруымыз керек, кітап оқуды дәріптеу үшін жоғарғы деңгейде оқырман конференциясы ертегі еліне саяхат, кітапханалық сабақтар, ауызша журналдар өткізіледі. Бала тәрбиесінде ата-ананың, отбасының алатын орны ерекше, қоғамдық тәрбие отбасынан басталады, «Әжемнің ертегісін тыңдаймын», «Әкеммен бірге кітап оқимыз», «Оқитын отбасы» сайысы, «Бір отбасы - бір кітап» акциясы жүргізіледі.

Вебинар барысында кітапхана кеңесі мүшелерінің қатысуымен оқыған кітаптары бойынша Mind Map интеллект-карта жасалынып, топтық жұмыс ұйымдастырылды. Сонымен қатар қатысушыларға «Кітаптан неге алыстап барамыз?», «Кітаптың адам өміріндегі маңызы қандай?», «Ғаламторды кітаппен алмастыруға бола ма?», «Кітап оқу арқылы өз болашағыңды қалай жасайсың?» сұрақтары төңірегінде Jamboard тақтасында жұмыс жасалып, кері байланыс жасалынды.

Тілінің кәусарынан қанып ішкен ұл мен қыз шын мәнінде елінің толыққанды мәдениетті азаматы болатынын естен шығармағанымыз жөн. Жаһандану дәуірінде ата-ананың, оқушының кітап оқуға деген жағымды көзқарасын қалыптастыру бүгінгі күн талабы. Республикалық «Оқуға құштар мектеп» жобасы кітап оқуды дәріптеп, жас ұрпақтың жарқын болашағына, кемел келешегіне жол ашып, болашақта кітаппен сусындап, әдеби шығармалардан нәр алатын оқитын отбасы көбейетініне сеніммен қарайық!

Әдебиет:

1. Абилова М. Бастауыш мектеп. Алматы. №11-12, 2021.
2. Жетібаева А.А. Білім шыңы-ғылым сыры. Шымкент. №11, 2021.
3. Марат Ж. Дәстүр. Алматы. №5, 2021.
4. Набиева Ш. Мектептегі мерекелер. Алматы. №12, 2021.
5. Пайдина Д.Е. Тәрбие сағаты. Алматы. №1, 2022.
6. Рахыбаева Ж.Ж. Мектептегі оқу-тәрбие жұмысы. Алматы. №6, 2020.
7. Сабирова Ұ. Мектептегі мерекелер. Алматы. №8, 2021.
8. Садыкова А.Ж. Бастауыш сыныпта оқыту әдістемесі. Алматы. №5, 2021.
9. Таштенова Н. Мектептегі кітапхана. Алматы. №4, 2019.

Бейсова Л.А.

«№1 мектеп-гимназиясы» КММ, Сәтбаев қ.

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ОЛҚЫЛЫҚТАРДЫ ЖОЮ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ТОЛЫҚТЫРУ МӘСЕЛЕСІ БОЙЫНША МҰҒАЛІМДЕРГЕ ӘДІСТЕМЕЛІК ҚОЛДАУ КӨРСЕТУ

*Оқушылардың біліміндегі олқылықтарды
дер кезінде алдын-алу –
білім алушының жаңа білім алу жолында
алға дамуының мүмкіндігі.*

Қазіргі әлемде білім қоғамның тұрақтылығы мен дамуының негізгі факторы ретінде қарастырылады. Сондықтан да Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасындағы білім берудің негізгі міндеті оның сапасын арттыру болып табылады.

Әдістемелік қызметтің негізгі міндеті – «№1 мектеп-гимназия» КММ мұғалімдеріне қашықтан оқу жағдайында орын алған білім алушылардың оқу үлгеріміндегі әлсіз тұстарын жою және білімін толықтыру үдерісіне әдістемелік қолдау көрсету.

Оқушылардың үлгермеушіліктерімен күресу және білім сапасын арттыру жолында үлкен де маңызды мәселенің екі жағын көреміз: үлгермеушіліктің алдын алу мәселесі және оқушылардың біліміндегі олқылықтарды толтыру мәселесі.

Демек, оқушылардың біліміндегі олқылықтарды анықтау және жою жұмысы әрбір мұғалім қызметінің құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл жұмыстың дер кезінде және тиянақты жүргізілуі оқытудың жоғары нәтижелерінің кепілі.

Осы бағытта білім беру ұйымында «Мектеп мұғалімдерінің кәсіби шеберлігін дамыту» жобасы жүзеге асырылады. Жобаның негізгі идеясы: білім беру қызметінің сапасын арттырудың шарты ретінде мұғалімнің педагогикалық шеберлігін жетілдіру.

Бұл жоба аясында әдістемелік қызметтің іс-әрекеті келесі бағыттар бойынша жүргізіледі:

1) Ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету. Мұғалімдердің Үштілділік бойынша республикалық жобаға, сонымен қатар «Бірге оқимыз!», «Зейін» облыстық жобаларға қатысуы.

Жинақталған тәжірибе инновациялық қызметте белсенді қолданылады.

Мұғалім жұмысының сапасын бағалау критерийлері

ТАӘ _____

№	Критерийлер	Көрсеткіштер
I.	Оқу қызметі	
1.	Білім сапасының төмендеуі (тоқсан сайын)	Қолайлы деңгей - 7% көтерілсе (+1) Қауіпті деңгей - 7% төмендесе (-1)

2.	Қалалық олимпиада, байқау, сайыстарда жеңімпаз оқушылардың болуы	5 балл - 1 орын 3 балл - 2 орын 2 балл - 3 орын 1 балл - қатысу
3.	Облыстық және республикалық олимпиада, байқау, сайыстарда жеңімпаз оқушылардың болуы	10 балл – республикалық деңгей; 5 балл – облыстық деңгей; 3 балл – облыстық және республикалық деңгейге қатысушылар
II.	Ғылыми-әдістемелік жұмыс	
1.	Кәсіби байқаулар мен жарыстардағы жүлдегер-мұғалім	5 балл – жеңімпаз 3 балл – қатысушы
2.	Ашық сабақ, іс-шаралар түріндегі тәжірибе алмасу	3 балл – әр сабақ, іс-шара үшін
3.	Мектепшілік, қалалық және облыстық семинарларды дайындау және өткізу	10 балл – облыстық деңгей 5 балл – қалалық деңгей 3 балл – мектепшілік деңгей
4.	Пәндер кафедрасының жұмысына қатысу	3 балл – ПК жетекшісі 2 балл – кафедра жұмысына араласу
5.	Әдістемелік әзірлемелер мен мақалаларды жариялау (ғылыми-тәжірибелік конференциялар)	3 балл – әр басылым үшін
6.	Авторлық бағдарламалар мен оқу-әдістемелік кешен құрастыру	10 балл
7.	Ақпараттық медиаконтент орналастыру (bilimland.kz және т.б.)	10 балл
8.	«Сабақты зерттеу – оқу мен оқытудағы тәжірибені жетілдірудің құралы ретінде»	10 балл
9.	Жобаларға қатысу	10 балл
Барлық балл саны:		

2) Мұғалімдер жұмысындағы қажеттіліктер мен қиындықтарды анықтау үшін жағдайды талдау. Сауалнама нәтижелері бойынша №1 мектеп-гимназиясы мұғалімдерінің ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін үш көрсеткіш бойынша карта жасалады: ғылыми-теориялық, әдістемелік, және психологиялық-педагогикалық.

Білім сапасын бақылауға ерекше назар аударылады. Ең алдымен, сынып қай аймақта орналасқанын анықтау мақсатында белгілі бір пән бойынша оқу нәтижелерінің диагностикасы жүргізіледі. Қызыл аймақ – білім сапасы 0-ден 39%-ға дейін. Сары аймақ – 40-тан 62%-ға дейін. Жасыл аймақ – 63% және одан жоғары.

Өлшеу нәтижелері қарыздар бойынша сұрыпталады, қалыптастырушы, жиынтық бағалау тапсырмаларын орындау сапасы және тақырыпты меңгеру сапасына талдау жүргізіледі. Тақырыпты меңгеру сапасына талдау келесі параметрлер бойынша жүргізіледі:

- жақсы меңгерілген тақырыптар;
- оқушылар жиі жіберетін қателіктер;
- кең таралған қателіктердің себептері;
- алынған нәтижеден туындайтын мұғалімнің әрекеті;
- қойылған міндеттерді шешу үшін мұғалімге әкімшіліктен, әріптестерінен және ата-аналар тарапынан қандай көмек қажет қарастырылады.

Егер жұмыс нәтижесі бойынша мұғалімнің әлі де қарызы болса және сынып қызыл аймақта қалса (пән бойынша білім сапасы тоқсан ішінде 39%-дан төмен), онда оқыту сапасының түзетілуі келесідей бақылауға алынады:

- 1) пән бойынша мұғалімнің жазбаша тестіленуі;

- 2) сабақтарға қатысу және талдау;
3) білім сапасын жақсарту бойынша мұғалімнің жұмысы:

Білім сапасын арттыру үшін мұғалім қолданатын құралдар	1 тоқсан	2 тоқсан	3 тоқсан	4 тоқсан
Сынып 7 «Б»				
1.				
2.				
3.				
Білім сапасының артуы (%)				

Мәселен «Лингвистикалық бағыттағы» пәндерде «оқу мен жазу» сөйлеу дағдыларының қалыптасуына бақылау жүргізіледі.

Қазақ тілінен І тоқсандағы тақырыпты меңгеру қорытындысы (орыс бөлімі)

сынып	мұғалімнің аты-жөні	Отан отбасынан басталады		Қазіргі қазақ ауылы мен қаланың тыныс-тіршілігі		
		тыңдалым	айтылым	оқылым	жазылым	
6 «А»	Макажанова Р.Б.					қарыз жоқ
6 «Б»						

Ұсынылған кестеден көріп тұрғанымыздай, қазақ тілі және әдебиеті пәнінің мұғалімі Р.Б.Макажанованың 6 «А» гимназия сыныбында қарыз тақырыптар жоқ. 6 «Б» гимназия сыныбында 7 қарызды байқауға болады. Мұғалімнің қарыз тақырыптармен жұмысы барысында «Отан отбасынан басталады» бөлімінде тыңдалым дағдысы 18%-ға, айтылым дағдысы бойынша сынып оқушылары қызыл аймақта еді, қосымша жұмыс нәтижесінде 13,7%-ға көтеріліп, сары аймаққа өтсе, «Қазіргі қазақ ауылы мен қаланың тыныс-тіршілігі» бөлімінде мұғалімнің жүргізген жаттықтырғыш тапсырмалары сынып оқушыларын жазылым дағдысы бойынша 12,7%-ға артып, жасыл аймаққа өткенін көруге болады. Бұл мұғалімнің үздіксіз жүргізген кәсіби шеберлігінің жемісі.

Сонымен қатар, мектепте оқу сауаттылығын дамыту мақсатында «Оқу сағаты» жобасы жүзеге асырылады. Мектептің барлық оқушылары күн сайын бірінші сабақтан кейін мәтінді 10 минут оқиды. Мәтінмен жұмыс алгоритмі келесідей:

- дүйсенбі – оқу техникасын тексеру;
- сейсенбі – мәтін бойынша Блум танымы деңгейін сай құрылған тапсырмалар орындайды;
- бейсенбі – білім алушылар мәтіндегі сөйлемдерді ауыстыру бойынша жұмыс жасайды;
- жұма – оқыған мәтінге пікір, эссе жазады.

Мәтіннің тақырыбы апта сайын өзгеріп отырады. Мәтінмен жұмыс нәтижесі бойынша мониторинг жүргізіледі.

3) Әдістемелік көмек көрсету. Мұғалімдерге жүйелі түрде желілік басқару құрылымында көмек көрсетіледі.

Мәселен, директордың орынбасары пән бойынша оң нәтиже берген төрт мұғаліммен жұмыс жасайды. Олар, өз кезегінде, келесі мұғалімдер тобымен жұмыс жүргізеді және т.б.

Осылайша, жұмыстың бұл түрі мұғалімдерге қызыл аймақтан шығуға мүмкіндік береді.

Қорыта айтарым, сапалы білім беруде орын алған кемшіліктерді жойып дүниежүзілік өркениеттілікке жету – болашақта жақсы оқу нәтижелерінің кепілі болмақ. Білім беру құрылымында қазіргі заманғы өмірге келген педагогикалық технологияны меңгерген әрбір педагог білім алушының жетілуі мен өсуі үшін қолайлы жағдай тудырады. Себебі, жаңа әдістерді тиімді пайдалансақ, білім алушылардың өздігінше жеке дамуына, оқушы мен мұғалім арасында кері байланыс орнатуына, сол арқылы білім сапасының артуына толық қол жеткізуге мүмкіндігіміз бар.

Әдебиет:

1. «Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың 2021-2022 оқу жылындағы ерекшеліктері туралы» әдістемелік нұсқау хат. Нұр-Сұлтан, 2021 ж.
2. М.Ералиева. Оқытудың қазіргі технологиялары.//Бастауыш мектеп, 2006 ж. №5
3. Ф.Б.Бөрібекова, Н.М.Жанатбекова. Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар. Алматы, 2014 ж.
4. Қ.Қ.Темиргалиева. «Функционалдық сауаттылықты арттыру» Оқыту тәрбиелеу технологиясы. //2015 ж. №1

Бейсенбекова И. Н.

Карағанды қаласы, «№17 ЖББМ» КММ

ОҚЫТУ МЕН ОҚУДАҒЫ ӘДІС ТӘСІЛДЕР АРҚЫЛЫ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ

Бүгінгі таңда басты мәселе болып отырған – жас ұрпақтың сапалы білім алуы. «Білімді, сауатты адамдар – бұл ХХІ ғасырды адамзат дамуының негізгі қозғаушы күші» дегенінің өзі – үлкен көрегендіктің белгісі. Білім саласының дамуы көшінен қалмай ілгерілеу басты мақсатымыз. Сол көшке ілесе алмасақ- бізге сын. Еліміздің ертеңі жас ұрпақтың қолында.

Қазіргі заман талабына сай болашақ ұрпақтың оқып білім алуын еліміз бірінші орынға қойып отыр. Білім беру мен білім алудағы атқарылатын қарқынды жұмыс ұстаздарың еншісінде екені айтпаса да белгілі. Осы орайда ұлы педагог Ушинскийдің «Бала – балқытылған алтын» деген қанатты сөз бірден ойға түседі. Балаға қалай бағыт берсең, солай өседі. Сондықтан баланың бойында жақсы қасиеттердің болуына, олардың жан- жақты дамуын, рухани бай тұлға қалыптастыра білуіміз керек. Оқытудағы жаңа тәсілдерді пайдалана отырып, оқушы бойында өзіне деген сенімділік пен жауапкершіліктерді дамыту болып табылады.

Орта білім беру жүйесінде әлемдік жоғары деңгейге қол жеткізген анағұрлым танымал оқыту әдістемелері арасында сындарлы теориялық оқуға негізделген тәсіл кең таралған. (Hattie, 2009). Осыған орай педагогтердің біліктілігін арттыру курсының бағдарламасы негізіне сүйене отырып, өз тәжірибемде жеті модульді сабақтар топтамада қамтыдым.

Біліктілікті арттыру курсының негізгі бағдарламасы – мұғалімнің білім беру мен оқытудағы әдіс-тәсілдері жаңа бастама болып отыр. Сол бағдарлама сындарлы оқытуға негізделіп отыр. Бұл теория оқушының тапсырманы орындауда алған білімдерін бұрынғы білетіндерімен ұштастыру болып табылады. Оқушы сабақ барысында жан-жақты дамып, сыныптастарынан үйренеді, бір-бірін үйретеді. Оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдер жекелеген құбылыс немесе дағды емес. Осы іске тартылатын тетіктер мыналар: оқыту әдісін таңдау; жүйелі ойлауға үйрету; оқушының талантын зерттеу және анықтау; сандық технологиялар саласындағы жоғары құзыреттілікті дамыту болып табылады.

Осы жаңа тәсілдерді қолдануда «диалогтік оқытудың маңызы» және «қалай оқу керектігін үйретуді» басшылыққа алдым. Оқыту мен оқудағы оқушы мен мұғалімнің арасындағы байланыс ол диалог арқылы болары сөзсіз. Осы диалогтік оқыту сабақ барысында тиімді қолданылғанда

оқушылар өз ойларын, көзқарастарын білдіріп, еркін сөйлеуіне, дамуына көмектеседі. Ал «қалай оқу керектігін үйретуде» оқушы алған білімін есте сақтап, өз бетімен іздене отырып, жауапкершілікке үйретеміз. Қалай оқу керектігін үйрету бұл оқушының «өзін-өзі реттеу» болып табылатыны анық. Бұл үдерісте оқушылар түсінеді, бақылайды, өздерін қадағалап қабілеттерін шыңдайды. Онда оқушының жас ерекшеліктерін де ескеруге тырыстым. Берілген тапсырмалар арқылы өзін-өзі реттей отырып білімге құштарлығын ояту болып саналады. Табыс, ұмтылыс және тиімді тәсілдерді қолдау арасындағы негізгі байланысты қалыптастыратын болғандықтан, метатану ұғымын бір оқушының «қалай оқу керектігін үйренуі» деп қарастыруға болады. Шанк пен Циммерман (1994) балалардың өз оқуын бақылау мен мониторингі үдерісінде дербестігін қалыптастыруға баса назар аударады. Өз бетінше жұмыс істеу және даму ниетін авторлар метатанудың маңызды аспектісі ретінде таниды. Оқудың табысты болуы ынталандыру, әлеуметтік және эмоциялық себептер арасындағы күрделі әрекеттік пен метокогнитивті білімге байланысты.

Оқушылардың өзін-өзі реттеу үшін топтық жұмыстың орны ерекше болды. «Сыныптағы бірлескен жұмыс оқытылатын пәннің мазмұнын берумен шектеліп қана қоймайды, ол сонымен қатар, мұғалімнің ынтымақтастық атмосферасында оқуды қамтамасыз етуіне бағыттайды» деген ойды ескере отырып оқушылармен сабақты бастамас бұрын, өзара ынтымақтастық атмосферасын құрып алу керектігіне көзім жетті. Себебі топ мүшелері бірге жұмыс жасауға тырысты, топта ынтымақтастық атмосферасын құра отырып, жаңа тақырыпты өз бетінше меңгеруге мүмкіндік туды.

Әр ұстаз сабағында міндетті түрде сұрақ-жауап әдісін қолданатыны сөзсіз. Сол арқылы оқушының сабақты қаншалықты меңгергенін біліп отырамыз деуге болады. Сұрақ қоюдың төмен және жоғары дәрежелі болып бөлінетін екі түрі бар. Төмен дәрежелі сұрақтар «ашық» немесе «дұрыс емес» деп бөлінеді. Ол жаттап алуға бағытталып бағаланып отырады. Ал жоғары дәрежелі сұрақтарда оқушы жан-жақты ойланып, іздене отырып жауап беруге тырысады. Сонымен бірге оқушыға сұрақтар қойғанда тақырыпқа байланысты түрткі, сынама, бағыттау сұрақтар арқылы білімдерін бекітуге болады.

Ал оқушының берген жауабы қате болған жағдайда, оларды бірден тоқтатып, қате деуге болмайды. Жіберген қатесі арқылы ойланып түзетуге мүмкіндік берілуіміз керек. Сол қатесінен сабақ алуы керек. Немесе оларды тақырыпқа қарай бағыттап сұрақ қоя отырып дұрыс жолға түсуіне көмектесуіміз қажет. Егер қате жауабын бас изеп қабылдай берсек оқушы «мен білемінге» салынып тақырыпты меңгермей қалуы да мүмкін. Білім берудің диалогтік тәсілдерін дамытуда мен сабақтарымда сұрақ қою арқылы оқушының: Сындарлы сөйлеуіне ынталандыруға, білімге құштарлығын оятуға, сыни тұрғыда ойлауға ықпал етемін, бір-бірін үйретіп, үйренуге, пікір бөлісіп, оны құрметтей білуге, өздерін және өзгені бағалай білуге, бірімен бірі диалогтік қатынасқа түсуге, ойын жинақтап, талдауға үйренетіндігін, кез келген жағдайды шешуде мұғалім мен оқушы, оқушы мен оқушы және өзгелер арасында серіктестік құру арқылы ой бөлісетіндігін дамыта алдым.

Білім алуда пікірлесу, сұрақ қою барысында серіктестерінің айтқандары елеулі орын алады деп білемін. Мерсердің зерттеуіне сәйкес, әңгімелесу, сұраққа жауап беру оқушылардың білім алуының ажырамас бөлігі деп білемін.

Оқушылардың білім алуда сұраққа жауап беруі, ізденуі, тыңдауы мен сөйлеуі арасында байланыс анағұрлым нәтижелі болатынына көзім жетті. Оқушылар шағын топтарда жұмыс жасай отырып, бір-бірімен пікір алмасып, идеяларын ортаға салып, баға бере біледі. Оқушы қойылған сұрақтарға жауап беру арқылы білімдерін шыңдайды. Өзімнің әдебиеттік оқу пәнімде оқушыларға түрлі деңгейдегі сұрақтар қойдым. Қойылған сұраққа оқушылар жауап бере отырып, дәлелдеуге тырысты. Өтілген әр тақырыпқа байланысты оқушыларға түрткі, сынама сұрақтар қоя отырып, білгендерін ортаға салуға бағыттадым.

Мектептегі тәжірибеде бұрынғы дәстүрлі сабақтарда қойылатын сұрақтарды қоймауға тырысып, олардың сыни тұрғыда ойланып жауап айтуларын талап етіп, дамыттым. Ал дәстүрлі сабақтарда қойылған сұрақтар бала ойының дамуына кедергі болатынын және ойын тежейтініне көзім жетті. Оқушы жауабын дәлелдей алмай құр айта салғанын түсіндім. Сондықтан оқушының

айтылған жауаптарынан кейін «неге?» сұрағын қою арқылы дәлелдеуге үйреттім. Сол кезде оқушы ойын жинақтап, тез шешім қабылдап сұраққа жауап айта алды. Ғылыми тәжірибенің өзінде диалогтің маңызды рөл атқаратыны анық. Мерсер мен Литлтон (2007) өз еңбектерінде диалог сабақта оқушылардың қызығушылығын арттырумен қатар, олардың білім деңгейінің өсуіне үлес қосатындығын атап көрсетеді. Зерттеулерде ересектермен интерактивті қарым-қатынас пен достарымен бірігіп жүргізілген жұмыстың балалардың оқуына және когнитивті дамуына әсер ететіндігі айтылған.

Выготскийдің оқыту модулі оқушы диалог құру нәтижесінде білім алады, деп жорамалдайды. Сондықтан, оқушының білім деңгейін дамытуға әлеуметтік қолдау көрсетуге мұғалімнің рөлі ерекше. Оқушылардың көбірек білетін басқа адамдармен, әрине, бұл рөлдерде сыныптастары мен мұғалімдері болу мүмкін, диалог жүргізу мүмкіндігі болған жағдайда, оқыту жеңіл болмақ. Талданатын идеялар оқушы түсінігінің нақты бөлігі болмағанымен, «жақын арадағы даму аймағы» аясында қарастырылғандықтан оқыту табысты болмақ.

Жоғарыда айтылған зерттеушілердің сөзіне толықтай қосыламын. Қай оқуды алсам да әңгімелесу арқылы жүзеге асатыны белгілі. Әңгімелесу оқушының өзін-өзі реттеуге, білімін толықтыруға мүмкіндік туғызады. Сондықтан мұғалім оқудың түрлі тәсілдерін дұрыс, тиімді қолдана білуі керек. Оқушы жан-жақты ойланып жұмыс жасай алатын болады. Олар оқытудың мынадай тәсілдерімен жүзеге асады: оқушылардың іс әрекетін арттыру үшін мүмкіндік тудырады. Іс-әрекет танымдылығы мектептегі оқу процесіне білім, білік, дағдыларымен қатар нақты оқыту пәнімен қалыптасады. Себебі мен сабақтарымды диалог құру арқылы жүргіздім. Оқушыда сабаққа деген қызығушылық пайда болды. Талдау барысында тақырып төңірегінен шыға алды. Өз ойын, пікірін айтып атсалысты. Онда оқушының ойын ұштаудағы, тиімді білім берудегі және құзыретті тұлға қалыптастырудағы тиімді тәсіл. Себебі диалог мынадай қарым-қатынасты негіздейді: «мұғалім мен оқушы» және «оқушы мен оқушы». Бұл үрдіс менің бұрынғы сабақтарымда да орын алған. Алайда өткізген дәстүрлі сабақтарымда үстіртін ғана сұра-жауап ретінде жүріп отырғанына көзім жетті. Өйткені оқушылар «иә» немесе «жоқ» деген жауаптар арқылы қысқа жауап беріп отырды. Себебі диалогті бұлай қолдану оқушының терең ойлауына, алған білімін талдап, сараптауына мүмкіндік бермегенін түсіндім. Егер оқушы ортада өз пікірін еркін жеткізе алмаса, ол білімін толықтырып, жетілдіре алмайды. Сондықтан диалогтік қарым-қатынас жоғары деңгейде болу керек.

Осы мақсатта диалогті жаңаша қырынан қарап, алғашқы бетпе-бетте алған білімімді жинақтап, талдай отырып түрлендіре отырып сабақтарымда қолдандым. Мұғалімдерге арналған нұсқаулықта айтылғандай Александер (2004) оқытудағы әңгімелесу – қарым-қатынас жасаудың бір сарынды үдерісі емес, керісінше идеялар екі жақты бағытта жүреді және осының негізінде оқушының білім алу үдерісі алға жылжиды деп тұжырымдайды. Диалог барысында оқушылар және мұғалімдер нәтижеге жету үшін күш-жігер жұмсайтын және Мерсер (2000) сипаттағандай, білімді бірлесіп алуда немесе «пікір алмасу» барысында тең құқылы серіктестер болып табылады. Пікір алмасу оқушылармен диалог құру арқылы іске асады, ол бірлескен зерттеу барысында анықталады.

Мерсердің зерттеуіне сәйкес әңгімелесу оқушының оқуының ажырамас бөлігі болып табылады. Сол әңгімелесудің бірнеше түрі бар. Олар: Топтық әңгіме оқушыларға топтық тапсырма беру барысында жүзеге асты. Топтағы оқушылар берілген тапсырманы ақылдаса отырып талқылап, ортақ шешімге келді. Бұл тәсіл сыныптағы баяу, енжер оқушының сабаққа қатысуына жол ашты. Себебі ол достарымен бір топта жұмыс істеп, сұхбаттасты. Тапсырмаларды орындап белсенділік танытты. Топ жұмысына үлес қосып, бір қырынан көрінді. Атап айтар болсам Садыков, Тұрғанбекова және Маликов деген оқушыларым топтық жұмысты талқылап және топ мүшелерінің атынан сөйлеп, ашылды.

Зерттеушілік әңгімеде оқушыларға сыни тұрғыда ойлауға тапсырма берілгенде топтық жұмыс арқылы жүзеге асырылды. Сабақ барысында тақырыпқа байланысты пікір айтып, талқылай алды.

Ғалымдардың зерттеуі бойынша нәтижелер дәлелдегендей, сабақта диалогтің орны бөлек. Оқушылар осы әдіс арқылы сабаққа қызығушылықпен қатысатын болды. Оқытудың қай технологиясымен жұмыс жүргізсем де диалогтік тапсырмаларды қамтуға тырыстым. Жұптық

және топтық жұмыстарды міндетті түрде жүргізіліп отырды. Мысалы: «Тіл мәдениеті» тақырыбы бойынша сабағымда Джиксо әдісін қолдану арқылы оқушылардың арасында диалог өрбіді. Мәтінді түсіну барысында сыни тұрғыда ойлаудың Джиксо әдісін қолдана отырып жүргіздім. Бұл әдістің тиімділігі оқушы өзі оқып, өзгеге де түсіндіре білуінде болды. Бұл әдісте оқушының тілі дамиды, сөздік қоры молаяды және қорытынды тұжырымды ой айта алатындығында болды. Джиксо әдісін қолданғанда оқушыда қызығушылық пайда болды. Сол әдістегі бөлінген қызмет түрлеріне қызығып, мәтінді өздері оқып түсінгендерін білмей де қалды. Мәтіннің мазмұнын түсінбей қалды деген оқушы болмады, бірақ сабақ барысында топтағы енжар, баяу оқушылардың өзі соңғы бақылаушының айтқанынан түсінгенін айтып жатты.

Жалпы алғанда сыни тұрғыда ойлау жаңа әдіс- тәсілдермен тығыз байланыста. Ал сыни ойлау мен диалогтік оқу әдістерін қатар қолданғанда оқушының сабақтағы белсенділігі артады. Себебі диалог барысында сабақтарда сыни ойлауға бағыттайтын сұрақтарды пайдалану арқылы оқушы пікірін білдіріп, сұрақ қойып диалогқа түсуге жетеледім.

Бұл бағдарламада оқушылардың қалай оқу керектігін үйреніп, нәтижесінде ойын еркін жеткізе алатын, сенімді, сыни ойлай алатын, таным белсенділігі жоғары тұлға қалыптастыру менің басты мақсатым болып табылады.Әрине дәстүрлі сабақтарды да жоққа шығаруға болмайды. Оның да алар орны бар. Бірақ жаңа әдіс-тәсілдер арқылы баланы өмірге бейімдеп дайындаймыз десем артық айтқандық болмас.

Мұғалімдік тәжірибемдегі ендігі мақсат – заман талабына сай күзиретті тұлға қалыптастыруда осы жеті модульді жүйелі қолдана отырып, өз тәжірибемді толықтыру, жетілдіру болмақ.

Әдебиеттер:

1. Шалғынбаева Қ. Шығармашылық есептердің маңызы. Бастауыш мектеп, 2016 №1.
2. О.Н.Ерниязов. «Бастауыш мектеп оқушыларының танымдық қызығушылықтарын арттыруға арналған ойындар мен жаттығулар». 2015.

Бейсенбекова Н.А., Тарыбаева А.К.

т.ғ.к., доцент, «Тұлғатану» ғылыми-зерттеу орталығының директоры Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті

п.ғ.м., тарих пәнінің мұғалімі Н. Нұрмақов атындағы мамандандырылған мектеп-интернаты, Қарағанды қ.

ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ ПӘНІНДЕ АЛАШ ЗИЯЛЫЛАРЫНЫҢ РУХАНИ МҰРАСЫН ОҚЫТУДАҒЫ КЕЙБІР ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР

XIX ғасырдың аяғы мен XX ғасырдың басы қазақ халқының рухани ояна бастауының кезеңі болды. Ресейдің өзінде саяси дағдарыс күшейді. Метрополиядағы саяси-экономикалық дағдарыс отарлық жүйедегі Қазақстан даласына әсерін тигізді.

Отандық тарихта XX ғасырдың орны ерекше. Өйткені азаттық жолындағы күрестің жаңа кезеңі басталды. Бұл жолда Алаш зиялылары Тәуелсіздік үшін күрестің ұлттық демократиялық бейбіт жолын таңдаған еді. Сондықтан орта мектептің тарих оқулығындағы XX ғасырға байланысты тақырыптарды оқытқанда, осы кезеңнің ерекшелігіне арнайы тоқталып, жан-жақты талдау жасалу керек.

Осылай 1905-1907 жылдардағы Ресейдегі буржуазиялық-демократиялық революциялық жағдай қазақ даласынан да көрініс тапты.

Ол жұмыс қазақтың көрнекті мемлекет қайраткері, XX ғасырдың басындағы шынайы ұлт көсемі, публицист, энциклопедист-ғалым Әлихан Бөкейханның рухани мұрасының бүгінгі күнмен сабақтастығын көрсетуден басталғаны дұрыс.

XX ғасырдың басындағы ұлт-азаттық қозғалыстың көсемі, Алаштың Алиханы атанған Әлихан Бөкейханұлының рухани мұрасын отандық тарихтың дерек көздері ретінде қарап оқытудың өзектілігі даусыз.

Мақаланың басты мақсаты - XX ғасырдың басындағы Қазақстан тарихы тақырыбын оқыту барысында, жалпы оқу үрдісінде отандық тарихтың өзекті мәселелерін оқытуда Алаш зиялыларының еңбектерін пайдаланудың әдістемелік негіздерін көрсету.

Тарихты оқытуда, зерттеуде әртүрлі әдістер қолданылады. Соның бірі тарихи тұлғаны зерттеудегі жүйелеу, талдау, салыстыру, инновациялық әдістері. Бүгінде Қазақстан тарихын оқытуда қойылатын негізгі талап пен әдіс: тарихи мазмұн мен педагогикалық ойдың толықтығы; оның алға қойған мақсатқа сәйкестігі; білімнің ғылымилығы; тарихи деректердің анықтығы; түрлі білім көздерін қолдану. Оның ішінде Отандық тұлғатанудың қазіргі заманғы методологиялық әдіс-тәсілдерін қолдана отырып, тарихи тұлғалардың қызметі мен тарихтағы алар орнын бағалаудың өлшемдерінің қалыптасуы тарих мазмұнын жаңалауда объективті тұжырымдар жасауға мүмкіндік береді. Осындай инновациялық ақпараттық әдіс-тәсілдердің бірі - «Prezi», «MindMeister», «LearningApps» бағдарламалары. «Prezi» бағдарламасы түрлі 3D презентациялар жасау үшін өте ыңғайлы. Бұл бағдарламаны тарих сабағындағы түрлі оқиғаларды баяндау, жобалық зерттеу жұмысын қорғау кезінде қолдануға болады. «MindMeister» ол интеллект картасы, ой картасы, яғни диаграмма түріндегі графикалық жазбаны қолдана отырып, тұжырымдамаларды құру әдісі. LearningApps – бұл әр түрлі пәндер бойынша интерактивті оқу-әдістемелік қосымшалар жасауға мүмкіндік беретін білім беру процесін қолдау үшін арналған сервис. Осылайша тарихи тұлғалардың шығармаларын оқытудағы әртүрлі тәсілдерді пайдалану арқылы мақаланың мақсатына жетуге мүмкіндік болды.

Мақаланың мақсатына жету жолында тарихты оқытудағы жаңашылдыққа ерекше көңіл бөлінді. Соның ішінде жаңартылған білім мазмұнына сәйкес әдістемелік жүйенің спиральды, саралап, тұлғалық қасиетті қалыптастыруға бағытталған, сын тұрғысынан ойлау технологиялары арқылы «XX ғасырдың басындағы Қазақстан» атты бір тарау талданды.

Орта мектептің 8-сыныптарында оқылатын Қазақстан тарихы пәніндегі негізгі тақырыптарды оқыту барысында Әлихан Бөкейхан еңбектеріне сүйеніп қысқа мерзімді сабақ жоспарын құруға болады. Мектепте тарих сабағын басында оның «Қазақстан тарихы» деген мақаласынан мына үзіндіні келтіріп: «... Өзінің тарихын жоғалтқан жұрт, қайда тұрғандығын, не істеп, не қоятындығын білмейді, келешекте басына қандай күн туатынына көзі жетпейді. Бір халық өзінің тарихын білмесе, бір ел өзінің тарихын жоғалтса, оның артынан өзі де жоғалуға ыңғайлы болып тұрады. Дүниеде өзге жұрттар қатарында келе, қор болмайтын, тұқымым құрып қалмасын деген халық өзінің шежіресін иманы дәрежесінде ұғып білуге тиіс»... [1, 20 б.]. Осы пікірдің ел Президенті Қ.Ж. Тоқаев үкіметтің кеңейтілген отырысында "Мектептерде пайдаланылатын тарих оқулықтарында бұрмаланған мәтіндер көп. Мен өзім кейбір оқулықтарды оқып, сапасының төмендігіне таңғалдым. Тарихи оқиғалар мен фактілер оқушыларға бұрмалаусыз жеткізілуі тиіс. Сол себепті «Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзі тарихы» бойынша бірыңғай мектеп оқулығын әзірлеуді және енгізуді тапсырамын", - деген ұстанымымен сабақтасып жатқанын анық көрсетуге болады.

Сонымен қатар, «XX ғасырдың бас кезеңіндегі Қазақстан» деп аталатын тараудағы негізгі сұрақтардың бірі мерзімді басылымдардың шығуы және оның тарихи маңызы. Осы мәселелерді оқыту барысында білім мен тәрбиені қатар беру үрдісі жүреді. Сондықтан да 1911-1915 жж. шығып тұрған «Айқап» және 1913-1918 жылдардағы «Қазақ» газеті сияқты басылымдарындағы Әлихан Бөкейханның рөлін көрсету өте орынды болады. Ол үшін «Қазақ» газетінің беттеріндегі ұлт болашағын ойлаған, жазған пікірлерін талдау арқылы тақырыпты ашуға болады. Осы арқылы сабақта ұлттық баспасөздің қоғамдық-саяси сананы оятудағы рөліне баға беру арқылы ХХІ ғасырдағы ақпараттық құралдардың тарихи маңыздылығымен байланыстыра түсіндіру керек.

Қазақстанның XX ғасырдың басындағы экономикалық мәселелерге байланысты күрделі сұрақтардың бірі қазақ жеріне орыс шаруаларының қоныстануы және қазаққа 15 десятинадан жер бөліп беру мәселесіне арналған. Тақырыптың негізгі мақсатына жету үшін оқулықтағы берілген материалдарды толықтыра түсу үшін Әлихан Бөкейханның «Көшпелі һәм отырықшы

норма» деп аталатын еңбегіндегі патша үкіметінің қоныстандыру саясатының мәнін түсіндіретін ой-пікірін талдау керек. Сонымен қатар, оның, егер қазақ 15 десятинадан берілетін жерді алуға келіссе, қазақ жеріне келетін, қара шекпенділер (шаруалар – Авт.) саны өсе түседі, ал ол өз кезегінде қазақтың өз жерінде азшылыққа айналып, барлық құнарлы жерінен айырылатындығын түсіндіріп жазғанын айту керек. Осы сұрақты толықтыра түсу үшін Әлихан Бөкейхан «Жауап хат» деген еңбегінен үзінді келтіру керек. Мысалы, ол былай дейді... «сол 15 десятинадан жер алам десендер...» 1. Қазақтың бас адамдары! Әуелі сіздер адаспандар, ынтымақпен іс істендер. 2. Қазақтың байлары, күштілері! Жарлы – жақыбайлы нашарларды жермен теңгеріңіздер (жер беріңдер – Авт.)... 3. Алашқа аты шыққан адамдар! Көсемдіктеріңізден адаспай, түзу істендер! Сіздер адассаңыздар, аттарыңнан адасады. Артарыңан ергендердің обал-сауабына сіздер қаласыздар...» [2, 250 б.] Оның осы ой-пікірінде ел ішіндегі жақсы, беделді, ауқатты адамдарды ұлтының қамын ойласын, үлгі берсін деген үндеу бар екенін түсіндіргенде, Әлихан Бөкейханның еш уақытта тек байлардың қамын ойлаған деген пікір қате, оның жаулары оған байшыл деп жала жапқаны көрінеді. Әлихан Бөкейханның осы жазған еңбектерін дұрыс түсіндіріп талдаса, тақырыптың мәнін ашуға мүмкіндік туады.

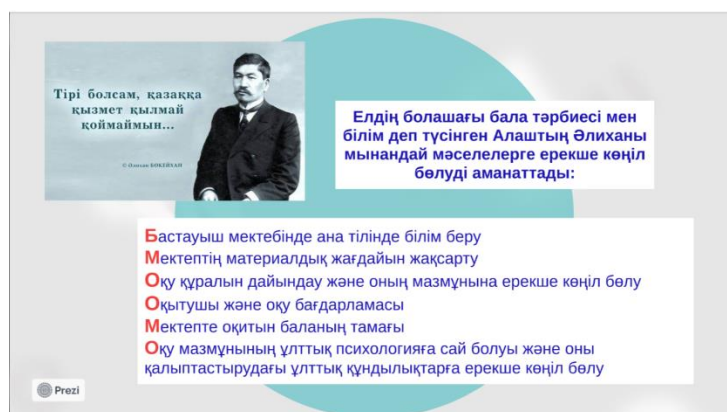
8-сынып оқулығындағы Алаш қозғалысы және Алаш партиясының құрылуы деген тақырып бар. Осы тақырыпты түсіндіру барысында Әлихан Бөкейханның тарихи тұлғасын көрсетуде «Алаш партиясы», «Екінші жалпы қазақ съезі» атты мақалаларындағы партия бағдарламасын талдау қажет. 1917 жылы 21 қарашада «Қазақ» газетінде «Алаш» партиясының бағдарламасының жобасы жарияланды. 10 бөлімнен тұратын бағдарламасы:

1. Мемлекет қалпы
2. Жергілікті бостандық
3. Негізгі құқық
4. Дін ісі
5. Билік һәм сот
6. Ел қорғау
7. Салық
8. Жұмысшылар
9. Ғылым-білім үйрету
10. Жер мәселесі [3, 37 б.]

Сонымен қатар, оның азаттық жолындағы күресте, қазақтың қамын ойлаған, болашағына сенген, өзге ұлт өкілдері мен достастығына тоқталып, олар туралы Әлихан Бөкейханның жазған еңбектерін талдаса дұрыс болады. Мысалы, оның «Г.Н.Потанин» деген еңбегі [4, 180 б.]. Бұл еңбекте алаш зиялыларының арманын, Алаш қозғалысының түпкі мақсаты қандай екенін, Потанин сөзімен берген: «... Елдің тұрмысын, тілін, мінезін білмеген кісі көш басын алып жүре алмайды. Олай болса көп ұлттан құралған Ресейді бір орыстың билеймін дегенінде мағына жоқ. Ресей өзге тілі, тұрмысы, қаны басқа жұртқа автономия беруі керек. Қазақты автономия қылсақ. Қараөткел (қазіргі Астананың тұрған жері – Авт.) Алаштың ортасы, сонда университет салып қазақтың ұлын, қызық оқытсақ, Қозы-Көрпеш – Баянды шығарған Шоқан, Абай, Ахмет, Міржақыпты тапқан қазақтың кім екенін Европа сонда білер еді-ау», - деген Потаниннің ой-пікірін береді.

Сабақ барысында қолдануға болатын ақпараттық технологиялардың бірі – «Prezi» [5] бағдарламасы. «Prezi» бағдарламасында 3D эскиздерді қолдану арқылы Ә.Бөкейханның XX ғасырдың басындағы қазақ қоғамының дамуы туралы ой-пікірлерін түсіндіруге болады.

Презентация барысында «Әлихан Бөкейхан – ұлт мақтанышы» атты монографияға шолу жасалады (сурет 1).

Сурет 1 «Prezi» бағдарламасымен жасалған Ә.Бөкейханның оқу-ағарту саласына байланысты пікірлері

Осы тақырыпты тереңдетіп оқыту үшін «MindMeister» [6] атты ақпараттық технологияны қолданған дұрыс. Оқушыларға «MindMeister» бағдарламасы жөнінде түсіндіргеннен кейін, «Әлихан Бөкейхан - Ұлы дала елінің жаңғырту жолын көрсетуші» тақырыбы бойынша тапсырма беріледі. Бұл тапсырма мынандай дескрипторлар бойынша орындалуы тиіс:

- XX ғасырдың басындағы Қазақстанның жағдайына шолу жасайды;
- Ә.Бөкейханның Қазақстанның XX ғасырдың басындағы саяси-экономикалық дамуы туралы пікірінен үзінді келтіреді
- Ә.Бөкейханның жер мәселелесі жөнінде көзқарасын талдайды
- Ә.Бөкейхан пікірі бойынша XX ғасырдың басындағы Қазақстанның дамуының жол картасын дайындайды.

XX ғасырдың басындағы Қазақстан тақырыбы бойынша LearningApps [7] интерактивті оқу-әдістемелік қосымшасы бағдарламасын қолданып, үй тапсырмасын сұрауға болады. LearningApps құралдары әртүрлі интерактивті тапсырмаларды жасауға мүмкіндік беретіндігін түсіндіріп, соның негізінде XX ғасырдың басындағы Қазақстанның дамуы туралы Алаш зиялыларының көзқарастарын викторина, сұрыптау, топтастыру, жіктеу, мәтінді енгізу, кроссворд, уақытша таспа және т.б. әдіс-тәсілдері арқылы үй тапсырмасын орындалуын тексеру қажет. Мысалы ««Айқап» журналының жер туралы ұстанымы мен «Қазақ» газетіндегі Алаш зиялыларының көзқарастарын салыстыру қажет», «Алаш зиялыларының оқу мен білім туралы пікірлерін сәйкестендір» (сурет 2) тапсырмаларын құрып, орындатуға болады.

Сурет 2 «LearningApps» бағдарламасымен жасалған тапсырма

Қорыта айтқанда «XX ғасырдың басындағы Қазақстан» деп аталатын тақырыптың маңыздылығы - азаттық идеясының жаңаша сипат алғандығын жас ұрпаққа түсіндіру болды. Бүгінгі Тәуелсіз Қазақстанның қалыптасып, дамуы XX ғасырдың басындағы Алаш

зиялыларының еңбектеріндегі көрсетілген басты ұстаным негіз болды. Соның нақты дәлелі Әлихан Бөкейханның мақалада талданған рухани мұрасы және өсиеттері бүгінгі күнмен сабақтастырылып берілді. Мысалы: «Ұлтына, жұртына қызмет ету – білімнен емес, мінезден», «Тірі болсам, хан баласында қазақтың хақысы бар еді, қазаққа қызмет қылмай қоймаймын».

Алаш қозғалысы көсемінің ғибраты, жүріп өткен жолы, азаттық жолындағы күресі – тәуелсіз мемлекет құрған, егемен ел болған бүгінгі қазақ баласының үлкеніне де, кішісіне де тағылым болғандығы жаңа әдіс-тәсілдермен оқушыларға түсіндіруге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

1. «Қазақ» газеті: Алаш азаматтарының рухына бағышталады / Ү. Субханбердина, С. Дәуітов.- Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 1998. - 568 б.
2. Бөкейхан Ә. Шығармалар – Алматы: Қазақстан, 1994. - 384 б.
3. Бейсенбекова Н.А. Әлихан Бөкейхан — ұлт мақтанышы / Н.А. Бейсенбекова, Г.М. Смағұлова, Л.К. Шотбакова. — Қарағанды: Гласир, 2016. - 198 б.
4. Бейсенбекова Н.А. Қазақстан тарихының тарихнамасы.-Қарағанды: ҚарМУ баспасы, 2009. - 250 б.
5. <https://prezi.com/>
6. <https://www.mindmeister.com/>
7. <https://learningapps.org/>

Бекбауова А.Т.

Жамбыл атындағы ММИ, биология пәні мұғалімі

«БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ОҚУШЫЛАРДЫҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ЖАЗЫЛЫМ ДАҒДЫЛАРЫ АРҚЫЛЫ ДАМУ»

Қазіргі таңда әр ұстаздың алдына қойып отырған басты міндеттердің бірі-оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және жаңа педагогикалық технологияларды меңгеру. Оқыту процесінде оқушының академиялық білімін әртүрлі әдіс-тәсілдер пайдалану арқылы дамыту маңызды болып табылады.

Танымал ғалым, педагог, философ, профессор Джон Дьюидің: «Егер біз бүгін балаларымызды кешегідей оқытатын болсақ, онда біз оның ертеңін ұрлаймыз» деген ойына негізделіп отырып, оқушы бойындағы қабілетті жетілдіріп, оқушыларды болашаққа жетелеу. Білім берудің мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас пайда болды. Осыған орай мұғалім алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңарып отыру және технологияларды, тілдерді меңгеру, оларды тиімді қолдану міндеттері тұр. Заманауи мұғалім оқыту стратегиясының барлық мүмкіндіктерін қолдану үшін түрлі педагогикалық тәсілдерді қолдануда әртүрлі арсеналы болу қажет. Білім беру стратегиялары барлық сыныппен, топта жүргізілетін жұмыс, жеке жұмыс және білім алушылармен кері байланыстан тұрады.

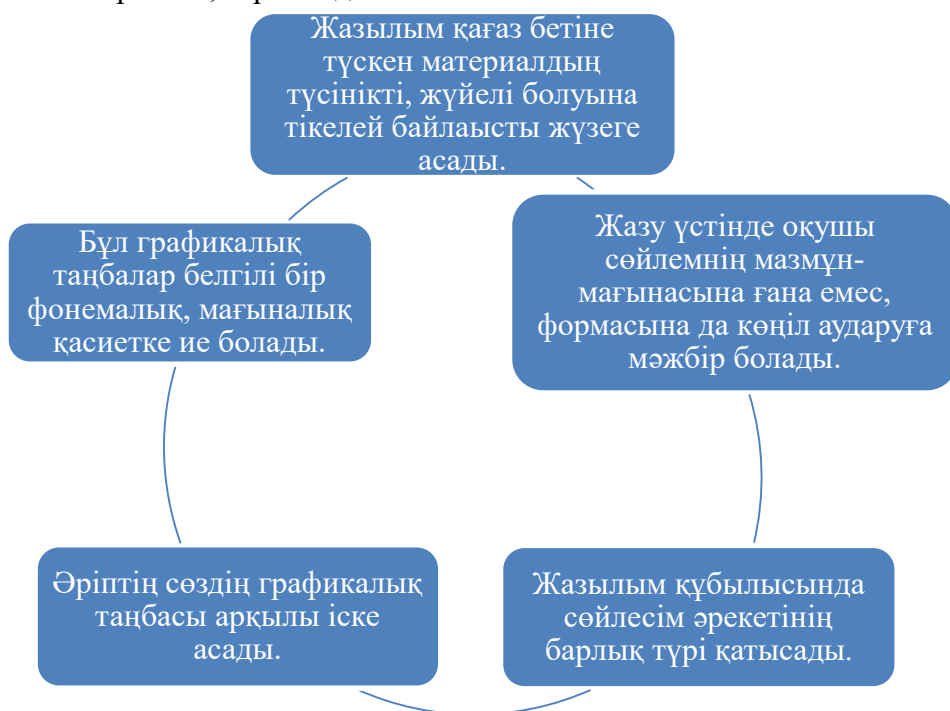
Ұстаздың адындағы ең басты мәселе – оқыту әдісін дұрыс таңдау. Жаңа педагогикалық технологиялар білім алушының жеке тұлғалық күшін арттырып, шығармашылық ойының дамуына ықпал етеді. Жазылым 4 дағдының ішінде оқушының нәтиже көрсететін, мұғалімнің өнім алатын дағдысы болып табылады. Оқушылардан бұрын өзіме сұрақ қойдым:

- Оқушылардан не туралы жазуды сұраймын?
- Оқушыларға жазылым дағдысын қалай игертуге болады?

Бақылаушылар арасынан зерттейтін оқушыларды таңдап алдым.

Төмен деңгейлі оқушы	Орта деңгейлі оқушы	Жоғары деңгейлі оқушы
Г оқушы	Д оқушы	Т оқушы

Сабақты жоспарлау, бақылау және талқылау кестесі, бақылаудағы оқушыларға қоюға ұсынылатын сұрақтар, талқылау барысында жазба жүргізуге арналған кесте команда мүшелеріне таныстырылып, таратылды.

Жазылым әрекетін меңгерту ерекшеліктері: ақпаратты белсенді түрде сіңірген оқушы жадында өздері айтқанның 80% сақталса, өздері орындап жазғанның 90% қалады. Қандай инновациялық әдіс – тәсілдер тиімдірек болады деген сұрақ туындайды?

«Жазылым» термині «жазу» деген мағынаны емес, «жаза білу», «ойыңды басқа біреуге түсінікті болу үшін, қағаз бетінде сауатты жеткізе білу» дегенді білдіреді. Осыған байланысты зерттеу жұмысын бастадым. Ондағы зерттеу жұмысымның мақсаты: оқу процесінде белсенді оқыту әдістері арқылы академиялық сауатты жазу дағдысын қалыптастыру. Зерттеу жұмысымның міндеттері ретінде: оқушылардың жазылым дағдыларын дамытатын белсенді әдістері анықтау, зерттеуші топ ішінде мақсатқа сәйкес іс-әрекет жоспарын құру және жүзеге асыру, алынған нәтижелерді сараптау және қорытындылау, оқушылардың жазылым дағдыларын дамытатын белсенді әдістерін оқу процесіне енгізу деп алдым. Күтілетін нәтижелерге: белсенді әдіс-тәсілдер айқындау, оқушылардың академиялық сауатты жазылым дағдысы арттыру, БЖБ және ТЖБ, сыртқы жиынтық бағалауда көрсеткіш жоғарылату деп анықтадым. Зерттеу нысаны ретінде, 9 «А, Ә, Б» сыныптарын алдым. Осы сыныптарды алу мақсатым- оқушылардың БЖБ және ТЖБ қорытындыларын жазу кезіндегі академиялық тілде жазуда қиыншылықтардың туындауы. Сонымен қатар, оқушыларды алдағы уақыттағы сыртқы жиынтық бағалауға дайындау. Сабақ жоспарлаудың бір кезеңіне енгізген әдіс-тәсілге мысал келтірсем, жаңа білімді бекіту «Ойлан! Жұптас! Бөліс!» әдісі арқылы жүргізілді. Алынған білімді тексеру мақсатында, сынып оқушыларына саралау негізінде жасақталған топтық тапсырмалар берілді.

А тобының оқушылары – берілген терминдердің ішінен аталған тақырыпқа қатысты терминдерді теріп, сол туралы мәліметтерді береді.

В тобының оқушылары – бос орынға мәліметтер жазу арқылы кестені толықтырады.

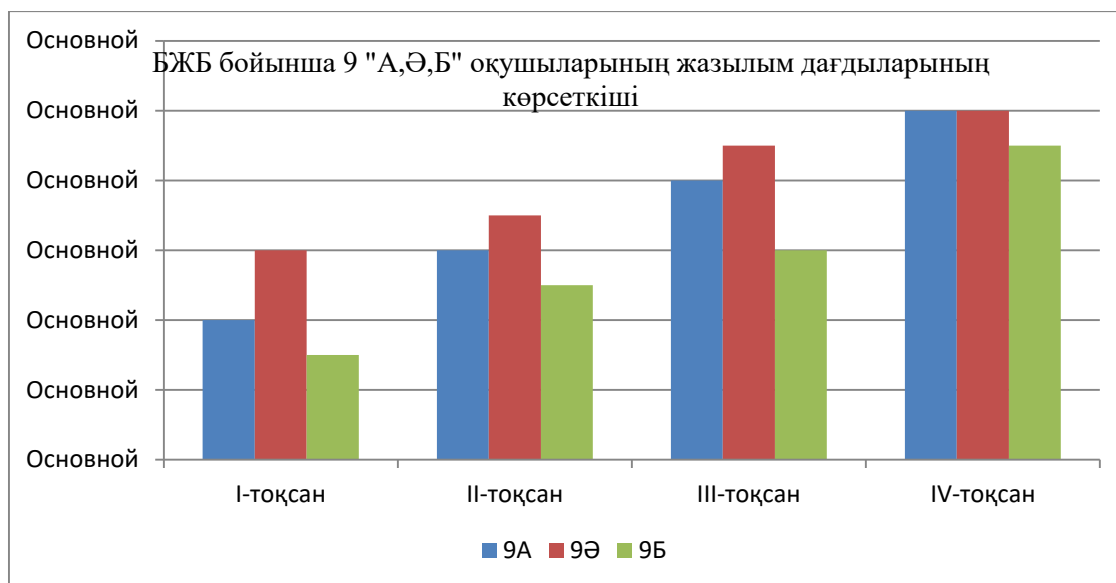
С тобының оқушылары – тақырыпқа байланысты таза ақ параққа мәліметтер енгізеді.

Оқу жылы бойында 9 сынып оқушыларында 12 БЖБ және 4 ТЖБ жұмысы жүргізілді. Зерттеуге алынған оқушылар Г есімді оқушы А тобында болды. Зерттелген оқушы тақырыпқа қатысты терминдерді тандап алып, осы терминдерге анықтама берді.

Д есімді оқушы – алған мәліметтеріне талдау жасау арқылы кестені толықтыра алды.

Т есімді оқушы – жазылым дағдысын қалыптастыратын академиялық тілде тақырыпқа қатысты ашық сұрақтарға жауап жазды.

Зерттеу 3 рет жүргізілді. Зерттеу қорытындысын салыстыра отырып, диаграмма енгізгенде жалпы білім нәтижесінің өскендігін көруге болады.

Зерттеу нәтижесінің қорытындысы бойынша, Г есімді оқушы I-тоқсан БЖБ-дың ашық сұрақтарына жауап бере алмады. Д есімді оқушы ашық сұрақтарға жалпылама түрде жауап берді. Мысалы, хромның зиянын атаңыз дегенге «адам ағзасына зиян әкеледі, денсаулығы нашарлайды» - деп жалпылама сөздермен көрсетті. Т есімді оқушы академиялық тілде ашық сұрақтарға жауап бере алды. Осы зерттеуді қорытындылай келе, оқушылардың академиялық жазылым дағдысын дамыту үшін белсенді әдістерді қолдана отырып, сабақ жоспарын құру қажет деп ойладым. Зерттеу барысында төмендегідей белсенді әдіс-тәсілдер қолданылды. Өр әдістің қолдану ерекшеліктері сыныпқа байланысты өзгертіліп отырды.

1. Терминдер сандығы
2. Адамның әріптері
3. Алфавит
4. Инсерт
5. Телеграмм
6. ВЕР әдісі
7. Төрт сөйлем
8. Конверт-сұрақ және т.б.

Зерттеу жұмысынан алынған қорытындыны мектептегі барлық пән мұғалімдерімен бөлісу өте маңызды. Себебі, оқушылардың БЖБ және ТЖБ жұмыстарында кездесетін ашық сұрақтарға жауап беру қиыншылықтары жоғарыда айтылған әдіс-тәсілдерді пайдалану арқылы шешілетініне мүмкіндік береді.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасы // Қазақстан мектебі, №1, 2004-86.
2. Кисымова Ә.К., Нұрланов Е.Б. Педагогикалық технологиялар. Оқу-әдістемелік құрал. – Алматы, 2007. 135-148 б.
3. Иманбекова Б. Оқытудың негізгі формасы – сабақ. – Алматы: 2003. 13-25 б.
4. Жүнісқызы Г. Биологияны оқыту әдістемесі. Биология және салауаттылық негізі. – Алматы, 2003. №4, 9-17 б.

БІЛІМ БЕРУ КВЕСТТЕРІ ТАНЫМДЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТІ ЖАНДАНДЫРУДЫҢ КРЕАТИВТІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯСЫ РЕТІНДЕ

Білім беру процесінде интерактивті ойынның бір түрі – квест технологиясы. "Квест" - ағылшын тілінен аударғанда "мақсатты іздеу" дегенді білдіреді. "Квест" терминін білім беру технологиясы ретінде Сан-Диего университетінің профессоры Берни Додж іздеу жүйесінің мағынасында қолданды. Бүгінгі таңда "квест" ұғымы компьютерлік ойынмен байланысты, онда ойыншы басқаратын кейіпкер сюжетте алға жылжиды және заттарды қолдану, басқа кейіпкерлермен қарым-қатынас жасау және логикалық тапсырмаларды шешу арқылы ойын әлемімен өзара әрекеттеседі. Ойын шарттары әртүрлі болуы мүмкін: топтық немесе жеке түрде.

Квест технологиясысын білім беру ұйымдарында пайдалану мақсаты: білім алушылардың сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін дамыту.

Квест ойынының шарты: білім алушылар мұғалімнің әзірлеген тапсырмасын дайын түрде ала алмайды. Тапсырма алу үшін де оқушы ой ұшқырлығын көрсете білу керек. Белгілі кедергілерден өтіп, тапсырмаға қол жеткізеді. Тапсырмалар орындалған соң тапсырмалардың шешімі ойынның ең соңғы кезеңінен, яғни код ретінде пайдаланып, бөлмеден шығуды көздейді.

Квест оқушылардың коммуникативтік дағдыларын, командада жұмыс істей білуін дамытуға көмектеседі. Білім беру квесттері оқушыларды оқу іс-әрекетіне ынталандырады, шығармашылық қабілеттерін дамытуға, стандартты емес жағдайларда өзін көрсетуге, өзара әрекеттесуге мүмкіндік береді.

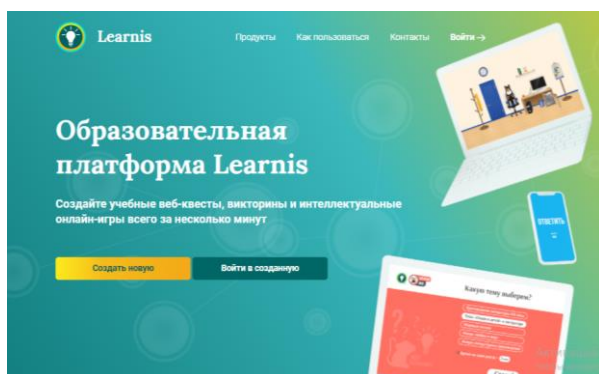
Білім беру квесті – бұл оқу және ойын-сауық бағдарламаларының мүлдем жаңа түрі, оның көмегімен балалар болып жатқан жағдайға толығымен еніп, жағымды эмоциялар алады және іс-әрекетке белсенді қатысады, өйткені жақсы ойыннан басқа не қызықты болуы мүмкін?

Ойнағанды барлығы ұнатады: ересектер мен балалар, ұлдар мен қыздар. Ойын адамдарды біріктіреді, жұмылдырады, зейін, логикалық ойлау, есте сақтау қабілеттерін жаттықтырады.

Интернет ресурстарын зерттей отырып, мен бірнеше өнімді таңдадым:

- <http://kvestodel.ru/> / квест конструкторы балалар мен ересектерге арналған. Тапсырмаларды оңай және ақысыз жасау мүмкіндігі бар;
- <https://surprizeme.ru/studio> / мерекелер мен корпорацияларға, тимбилдингтер мен промоакцияларға, қызметкерлер мен балаларды оқытуға арналған платформа.
- <https://www.learnis.ru/> - Learnis білім беру платформасы. Бірнеше минут ішінде оқу веб-тапсырмаларын, викториналар мен зияткерлік онлайн ойындарын жасауға мүмкіндік береді.

Біз Learnis.ru. білім беру платформасын таңдадық. Мұнда "бөлмеден шығу" жанры әр түрлі пәндерге арнап квесттер дайындау мүмкіндігін береді. Мұндай тапсырмаларда ойыншыларға әр түрлі заттарды қолдана отырып, бөлмеден шығу, кеңестер табу және логикалық есептерді шешу міндеті қойылады. Оқу квестін құру үшін тапсырмалар сюжеті бойынша алға жылжу үшін шешілуі керек тапсырмаларға жауаптар болуы мүмкін.

Білім беру веб-квестін қалай құруға болады?

- 1) Сайтта тіркелу. Тіркеудің артықшылықтары: сіз жасаған тапсырмалар уақыт өте келе жойылмайды, сонымен қатар сіз оларды әрқашан жеке кабинеттен таба және өңдей аласыз.
- 2) квест-бөлмені таңдау. Басты бетке өтіп, "квест құру және ойыншылар таңдалатын квест бөлмесін таңдаңыз.
- 3) пәндік тапсырмаларды жүктеңіз. Жүктеу пішімі-танымал форматтағы графикалық файлдар (суреттер): jpg, png, bmp және т. б. Тапсырмаларды «Power point» презентация редакторында дайындап, оны кескін түрінде сақтап бағдарламаға енгізу керек; тапсырмалар мен жауаптардың бірнеше нұсқасын жүктеуге болады.
- 4) квест нөмірінің сілтемесін алып оны ойнау үшін қолданамыз. Квест нөмірін оқушыларға беріп, олармен бірге квест өткізуге болады.

Квестті бірнеше рет өтуге болады. Егер тапсырмалардың бірнеше нұсқалары болса, онда олар кездейсоқ орналасады.

Білім беру қызметіне арналған сервистің мүмкіндіктері: сайттың атауынан белгілі болғандай, Learnis – бұл оқуға көмектесетін платформа. Ол толығымен орыс тілінде, өйткені ол Ресей мұғалімдердің идеясы бойынша құрылған. Қазіргі заманғы digital-білім беру көмегімен оқушылардың пәнге деген ынтасын дамытуға бағытталған.

Ресурс оқуға арналған интерактивті құралдардың 4 түрін ұсынады:

1. "Бөлмеден шығыңыз" Веб-тапсырмалары;
2. "Сенің викторинаң" зияткерлік ойыны;
3. "Маған түсіндіріңіз" терминологиялық ойын;
4. "Интерактивті бейне" Веб-қызметі.

Жеке немесе мұғалімдер тобы үшін сатып алуға болатын ақысыз нұсқа мен премиум-аккаунт бар. Әрине, тегін нұсқада платформамен жұмыс істеудің шектеулі мүмкіндіктері бар, бірақ бұл формада көптеген пайдалы құралдар бар.

Сайттың артықшылықтары:

- қарапайым және ыңғайлы интерфейс;
- уақытты үнемдейді, өйткені бәрі дайын, сізге тек тақырып бойынша тапсырмалар қосу керек;
- қазір көптеген мектептерде қолданылатын интерактивті тақталарға арналған;
- барлық мектеп пәндеріне жарамды;
- кез келген жастағы оқушыларға бейімделген;
- қосымша қосымшаларды орнатуды қажет етпейді;
- премиум нұсқасында ойын мұғалімі сертификаты, ойындарды пайдаланудың орталықтандырылған статистикасы, білім беру ұйымының сертификаты және тегін жеке кеңестер ұсынылады.

Сервистен материалдарды: Вконтакте, Facebook, Twitter, Google+ және т. б. сияқты әлеуметтік желілер арқылы; электрондық пошта арқылы және сілтеме арқылы бөлісуге болады.

Біз өз тәжірибемізде жобаны сабақтарында және сабақтан тыс уақытта қолданып жүрміз және әріптестерімізге де оны қолдануды ұсынамыз.

Жобаның қолдану нәтижелерінен:

Мұғалім Бекбулатова Г.И. жасаған Веб-тапсырмалар.

Тақырып «Түзулердің параллельдік белгілері» 7 сынып геометрия пәні.

Сілтеме <https://www.learnis.ru/617481/>

Орындауға ұсынымдар. 5 тапсырманы табыңыз, жауаптар есіктің кілті болады. Оларды бос орын қалдырмай құлып кодына жазып есіктен шыға аласыз.

Мысал: 32175651156020

«Кез келген бұрыштың синусы, косинусы, тангенсі және котангенсінің мәндері» тақырыбы.

Сілтеме <https://www.learnis.ru/621538/>

Орындауға ұсынымдар. 5 тапсырманы орындаңыз, жауаптар тек цифрлар арқылы градус белгісін қолданбай есіктің кілті болады. Оларды құлыптың кодына бос орынсыз енгізіп ойынды аяқтай аласыз.

Мысал: 102331421

КарУ-дың 3 курс студенті Картайганова В.С. мектепте практика өткен кезде жасаған Web-квесттері:

"Бірлесіп жұмысты орындауға мәтіндік есептр шығару" тақырыбы.

Сілтеме <https://www.learnis.ru/618154/>; <https://www.learnis.ru/619404/>;
<https://www.learnis.ru/630322/>; <https://www.learnis.ru/630403/>

Орындауға ұсынымдар. 5 мәселені шешіңіз, жауаптар есіктің кілті болады.

Мысал: 256161 (бірінші сілтеме үшін)

Жауаптарын: мысалы: 7-7-х-88 т.б. түрде де жазуға болады.

Ғалымдардың пікірінше, адамның математикаға қабілеті болмауы – бұл миф. Кез-келген адам тек мектеп сабақтарының көмегімен жасаса да миын дамыта алады. Математика сабақтары жалпылауға, логикалық тізбектерді құруға және заңдылықтарды табуға үйретеді. Бұл дағдылар мектепте ғана емес, ересектердің күнделікті өмірінде де жақсы көмектеседі. Болжау дағдыларын игере отырып, адам өз әрекеттерін бірнеше қадам алға жоспарлауға үйренеді. Математикалық білім беру квесті – бұл "миға шабұл" ғана емес, сонымен қатар олардың жаттығуы, әсіресе ҰБТ-ға дайындық кезінде қажет.

Квест ойынның басталуымен, сіз өзіңізді зертханаға жасырын кірген тыңшы сияқты сезінесіз, бұл эмоциялар математикалық тапсырмаларды тауып, оларды ойлануға және бөлмені ашуға көмектеседі.

Осылайша, мұғалім оқушылардың пәнге деген қызығушылығын, ізденіс арқылы оқуға құштарлығын арттырады.

Интернет-дережкөздер

1. <https://www.pocketteacher.ru/different/dlja-mozga>
2. <https://infourok.ru/metodicheskiy-material-obrazovatelnyy-kvest-1708497.html>
3. https://aif.ru/health/children/trenazhyor_dlya_mozga_zachem_detyam_matematika
4. <https://urok.1sept.ru/>
5. <https://www.learnis.ru/>

Бекмагамбетова Р.О.

КТУ «Школа-лицей №7 им.Каныши Сатпаева», г. Жезказган

«ПЕРЕВЁРНУТЫЙ КЛАСС» КАК ЭЛЕМЕНТ ТЕХНОЛОГИИ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ

Приоритетной целью современного школьного образования становится не простая передача знаний, умений и навыков от учителя к ученику, а развитие способности ученика самостоятельно ставить учебные цели, проектировать пути их реализации, контролировать и оценивать свои достижения, т.е. формирование умения учиться. Одним из основных требований к процессу обучения на современном этапе является организация активной деятельности обучающегося по самостоятельному «добыванию» знаний.

Достижение поставленных задач требует внедрения современных образовательных технологий и принципов организации учебного процесса. Одной из таких технологий является технология смешанного обучения. Смешанное обучение, или blended learning,- современная образовательная технология, в основе которой лежит концепция объединения технологий «классно-урочной системы» и технологий электронного обучения, которые базируются на новых дидактических возможностях, предоставляемых ИКТ т современными учебными средствами.

Модель «Перевернутого урока» одна из моделей данной технологии. Его отличие от традиционного сценария заключается в том, что теоретический материал изучается самостоятельно до начала урока (как правило посредством информационных и коммуникационных технологий: видеолекции, аудиолекции, интерактивные материалы), а высвобожденное время на уроке направлено на решение проблем, сотрудничество, взаимодействие с учениками, применение знаний и умений в новой ситуации и на создание учениками нового учебного продукта.

Причина, по которой я обратилась к данной технологии, заключается в необходимости оптимизировать процесс обучения русскому языку и литературе, повысить эффективность домашней работы учащихся. Цели, которые поставила перед собой, были следующими:

- оптимизация процесса обучения русскому языку и литературе;
- повышение уровня мотивации учащихся;
- формирование у учащихся чувства ответственности за собственное обучение;
- увеличение эффективности выполнения домашнего задания;
- превращение учащегося в активного участника учебного процесса.

Составляя краткосрочное планирование урока по модели «перевернутого урока», учитель представляет теоретический материал для самостоятельного изучения дома (в электронном формате), а закрепление полученных знаний учащиеся осуществляют на занятии в классе.

Инструментов для организации подобной работы много. Упомяну о некоторых из них, которые наиболее прижились у учащихся и работа с которыми вызывает у детей активную познавательную деятельность. Опыт показывает, что применение данных электронных сервисов на уроках позволяет сделать учащихся не пассивными наблюдателями, а активными участниками работы, повышает заинтересовать ребят в изучении предмета, заставляет их подходить к работе творчески, добывать знания самостоятельно. Урок превращается в настоящий творческий

процесс, осуществляются принципы развивающего обучения. Это такие сервисы как Padlet, LearningApps, Google docs, платформа электронных учебников «Opiq.kz» Обучающиеся с большим удовольствием работают с данными программами, заметно повышается их мотивация и познавательная активность за счёт разнообразия форм работы, включения игрового момента.

Сервис Padlet использую на этапе самостоятельного изучения новой темы дома в виде одной презентационной страницы, содержащей всю необходимую текстовую, картинную, видео, аудио информацию. Также при повторении по теме учащимся предлагается систематизированный учебный материал с использованием различных видов информации также на одной веб-странице. Таким образом обеспечивается целостность восприятия материала, наглядность усиливает эффект восприятия. (Рис1,2) На данной доске можно организовать рефлексию учащихся с целью выявить проблемные моменты в понимании учебного материала, предложив заполнить анкету или закончить определенные предложения. Для учащихся это не займет много времени, а у учителя будет уже систематизированная информация на одной веб-странице по усвоению учащимися учебного материала.(Рис 3)

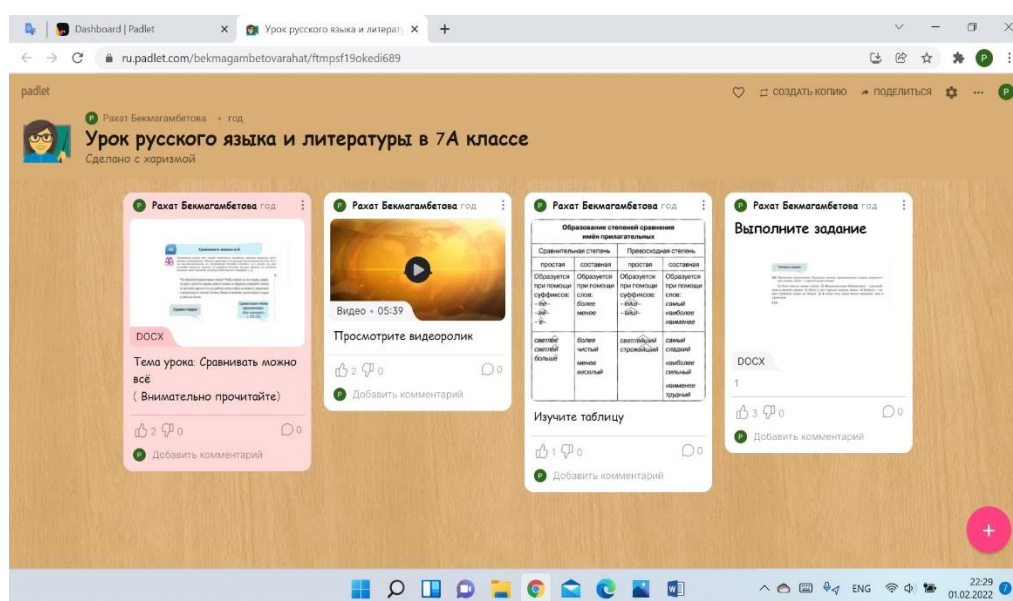

Рис1. Урок для 7 класса в Padlet

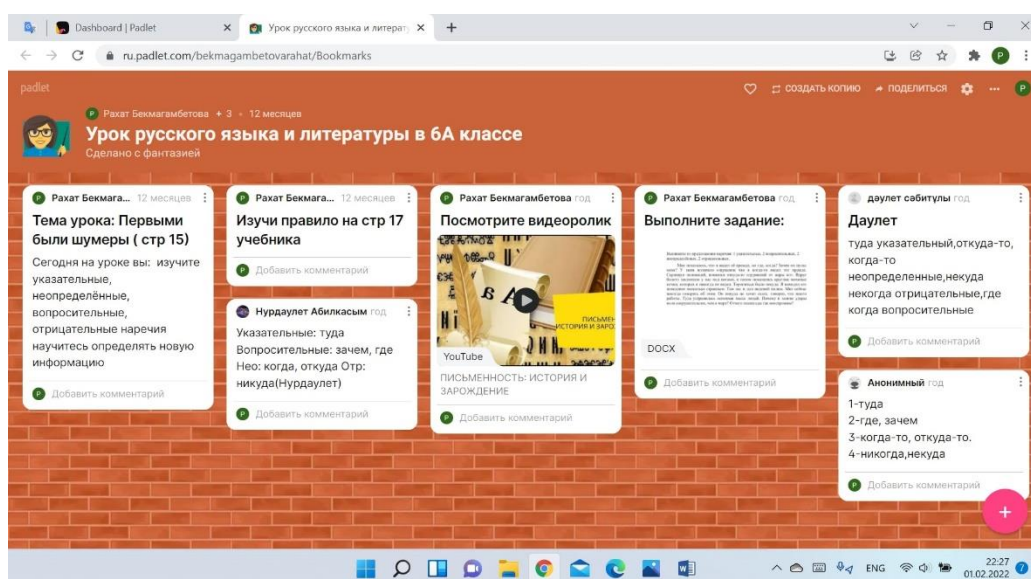

Рис2. Урок для 6 класса в Padlet

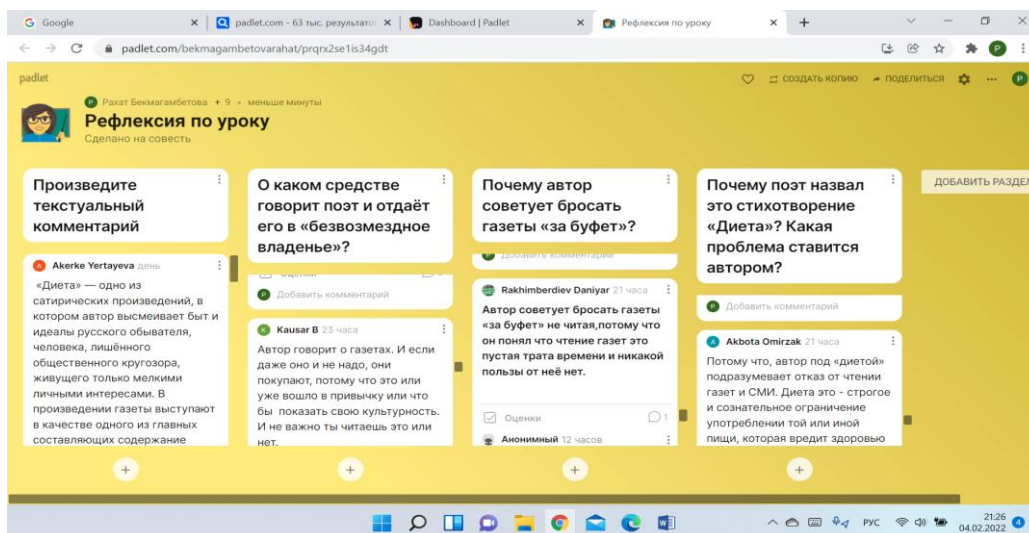

Рис3. Рефлексия по уроку в Padlet

После проведения нескольких уроков по данной модели, была проведена диагностика результатов применения технологии. Проведённый опрос показал, что 87% учащихся положительно оценивают опыт использования «перевернутой» схемы обучения, 10% отнеслись к новации равнодушно. 58% опрошенных сказали, что воспринимать новый материал стало легче, 63% отметили, что стали тратить меньше времени на выполнение домашнего задания. Но 32% учащихся (8 учащихся) отмечают тот факт, что им сложно изучать новый материал без помощи учителя. Многие учащиеся (65%) хотели бы продолжить использование технологии «перевернутый класс» в дальнейшем.

Как у каждой методики, и у модели «перевернутого класса» есть свои плюсы и минусы. Важным преимуществом данной модели является то, что в процессе обучения осуществляется принцип индивидуализации. Изучая новый материал дома, учащиеся тратят столько времени, сколько им нужно для его понимания. Они не ограничены временными рамками урока. А на обработку практических навыков отводится больше времени, чем при построении традиционного урока. Также можно отметить активное вовлечение учащихся в учебный процесс.

Минусами данной модели я считаю большую подготовительную работу учителя, и то, что не у всех учащихся есть возможность работать с компьютером, гаджетом дома. Существует ещё одна проблема- не все ребята добросовестно выполняют домашнее задание. Они могут не смотреть видеоматериалы дома и приходить на урок неготовыми совсем. Выход из данной ситуации таков: данные учащиеся в классе знакомятся с параграфом, а остальные выполняют творческую работу.

Таким образом, модель «Перевернутый класс» технологии смешанного обучения позволяет учителю совершенствовать навыки информационно-коммуникационных технологий и инноваций в области преподавания предмета, организовать обучение в соответствии с требованиями обновленного содержания образования и способствует освоению обучающимися универсальных способов деятельности.

Литература:

1. Куртвис М. «Модель «Перевернутый класс», //Управление школой, №5-6, стр6-7 <https://newtonew.com/school/flipped-classroom-in-russia>
2. Богоряд Н.В., Лысунец Т.Б. Изменение роли преподавателя в концепции смешанного обучения, // В мире научных открытий. 2014 №3 (51), стр 76-81
3. Задания для самостоятельной работы дома <https://padlet.com/bekmagambetovarahat/Bookmarks>
4. <https://padlet.com/bekmagambetovarahat/5j2rbxmpxb6ogbhy>
5. <https://padlet.com/bekmagambetovarahat/ftmpsf19okedi689>

Бекмачева Г.П.

КГУ «Первый Темиртауский классический лицей», г.Темиртау

«ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧЕРЕЗ РАБОТУ С ТЕКСТОМ НА УРОКЕ ИСТОРИИ»

На современном этапе педагоги осуществляют поиск новых, эффективных методов формирования функциональной грамотности как основы учебно-познавательной компетентности обучающихся. Требование формирования у учащихся функциональной грамотности отражено в нормативных документах и постепенно получает теоретическое обоснование в публикациях по педагогике и методике преподавания истории. Современный Государственный образовательный стандарт предусматривает проверку функциональной грамотности по различным международным сравнительным исследованиям (международная программа по оценке образовательных достижений учащихся (PISA), (TIMSS), в международном исследовании «Изучение качества чтения и понимание текста» (PIRLS).

Функциональная грамотность рассматривается как базовый уровень образованности учащихся, характеризующийся необходимым и достаточным уровнем овладения ими ключевыми компетенциями при осуществлении главной функции учащихся – учения, которые позволяют решать жизненные проблемы, успешно адаптироваться в условиях изменяющегося мира и реализовать себя в различных видах деятельности. В лицее многое делается для достижения нового качества образования, обязательным условием которого является формирование функциональной грамотности лицеистов. Развитие умственной и творческой активности школьников в процессе усвоения знаний становится важным условием их психологической подготовки к труду как умственному, так и физическому. Через развитие этой активности происходит становление важных качеств личности: ответственности за свой труд, умение его организовать, критически осмыслить и оценить.

Теоретическое и практическое изучение функциональной грамотности нашло отражение в работах многих ученых. При характеристике функциональной структуры образа истории я опиралась на обоснованную коллективом авторов под руководством А.Л.Семенова идею функциональной грамотности в системе образования. Мною также была использована характеристика иерархичности уровней исторической образованности, представленная О.Е.Лебедевым. Поиск ответов потребовал знания требований к компетентностям учащихся. Изучение теоретического материала позволило определить общую характеристику показателей уровней функциональной грамотности и ее развитие на различных этапах работы. История – особая наука. Учащиеся должны помнить изучаемые события, место и время их совершения, участников (т.е. факты, даты, географические названия, имена) и уметь воспроизвести имеющиеся знания, использовать их в новой ситуации.

Формирование функциональной грамотности на уроках истории прежде всего осуществляется через работу с текстом. Невозможно представить себе урок истории без работы с различными видами источников. Проанализировав опыт работы, хотелось остановиться на приемах и методах с источниками, которые позволяют добиться высокого качества знаний. В моем учебно-методическом комплексе есть комплекты заданий по работе с различными видами источников. При составлении планирования и подборе материалов обращаю внимание на темы, которые сложны для понимания исторических процессов, считаю, что работа на данных уроках с источниками необходима. На уроках применяю карточки с текстами. На карточках с гипертекстами может быть несколько отрывков из различных документов, высказываний, или сообщений по изучаемой теме. Работа с подобными заданиями ведется систематически, что создает возможность развивать умения и навыки анализировать текст, систематизировать знания, формировать функциональную грамотность. Эффективность данного метода возрастает при

учете следующих условий: тексты обязательно остаются после урока у учащихся. Они получают возможность при подготовке домашнего задания вновь просмотреть материал. При этом, как вариант задания, может быть таким: подготовьте вопросы к текстам, подберите альтернативную информацию, дайте оценку. Начиная с 5-х классов, предлагаю дифференцированные задания по тексту. При этом выбор сложности остается за учащимся.

Существуют определенные группы текстов, применяемых на уроке истории, отличающиеся по ситуации. Наиболее часто использую следующие:

Личные тексты. Данный вид документов позволяет составить характеристику на историческую личность. В личных ситуациях тексты обслуживают частные интересы человека – и практические, и эмоциональные, и интеллектуальные. При использовании подобных документов опираюсь на форму работы «Архивное дело», с которой познакомилась, изучая опыт иностранных коллег. Учащимся предлагается текст, фото, задания. В начале учащиеся знакомятся с текстом. Затем приступают к выполнению заданий.

1. Прочитайте документы А. и В., дающие представление о личности и характере Кенесары Касымулы. На какие черты характера указывают авторы текстов?

2. Составьте словесный портрет Кенесары по следующей схеме:

- А) биографические сведения;
- Б) особенности его характера;
- В) как выглядел внешне;
- Г) суждения о нем современников и потомков.

3. Задание: на основании документов, ранее полученных знаний дайте характеристику правления последнего казахского хана.

Общественные тексты. В общественных ситуациях тексты описывают дела и заботы общественных организаций, это могут быть официальные документы, газетные статьи об общественных событиях, новости. Данные тексты позволяют сформировать читателю собственную точку зрения на происходящие события. При изучении материалов по развитию Казахстана в послевоенный период использую краеведческий материал по строительству Казахстанской Магнитки; воспоминания очевидцев, данные из городского архива. В кабинете истории находится большой комплект памяток, которые позволяют анализировать информацию, делать выводы, опираться на ранее полученные знания из различных областей.

Документальные материалы. Практическая работа с документальными материалами является основной в развитии креативного мышления, открывает большие возможности для получения новых знаний. Учащиеся анализируют ключевые слова, выясняют смысл незнакомых слов, устанавливают взаимосвязь между новыми знаниями. Изучая материалы о репрессиях против народов накануне войны, ученица принесла несколько фотографий из домашнего архива – ее родные были репрессированы и позднее реабилитированы. Два документа стали основой исследовательской работы и создания проекта. Ребята смогли приблизить события истории, дать собственную оценку историческому процессу. Столкнувшись с проблемой поиска информации, анализировали, отрицали часть полученных версий или находили новые доказательства и делали выводы. Происходил процесс развития навыков анализа, синтеза, что является составными в формировании функциональной грамотности.

Уроки с такими «живыми страницами» истории всегда запоминаются надолго, очень эмоциональные. События тех лет перестают быть абстрактными для подростков. Именно на таких уроках при работе с документальными материалами и воспитывается гражданская позиция юных граждан Казахстана. Система работы с различными видами текстов способствует развитию компетентностей учащихся. Анализировала сформированность функциональной грамотности, опираясь на основные положения 3 уровней.

Показателями, выражающими усвоение истории, выступили:

1. Знания, характеризующие усвоение основных категорий истории – времени, пространства, движения, фактов при работе с источниками;

2. Отдельные знания, полученные на основе самостоятельного поиска и отбора информации.

Лицейисты, овладевшие к концу учебного года 1 уровнем функциональной грамотности, придерживались репродуктивных стратегий, рассчитывали на помощь учителя, испытывали трудности при осуществлении анализа и синтеза.

Для учащихся, достигших 2 уровня функциональной грамотности свойственно частичное овладение продуктивной стратегией, организовывали свою деятельность с частичным направлением их деятельности учителем.

Учащиеся, овладевшие 3 уровнем функциональной грамотности, умеют самостоятельно конструировать образ истории, способны к самостоятельной исследовательской работе.

В становлении творческих умений и навыков видна позитивная динамика. Это доказывает успешность участия лицейистов в различных конкурсах исследовательских работ по краеведению.

Литература:

1. Вяземский Е.Е. Историческое образование в современной России: Справочно-методическое пособие для учителей, -Москва, 1997г.
2. Данюшенков В.С. Практические работы учащихся с позиции педтехнологии. //Педагогика №3, 1993г.
3. Рудик Г.А. Культура умственного труда или 101 техника учения. -Костанай, 2010

Бельченко Н.В., Ермолаева Т.Н.

КГУ «ОШ № 23» г. Караганда

SMASHBOOK (СМЭШБУК) КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Школа в настоящее время предъявляет новые требования к процессу обучения школьников. В рамках обновленного образования мы должны осуществить переход от парадигмы знаний, умений, навыков к развитию личности обучающихся. Личности, которая способна видеть цель, добиваться осознанного получения знаний и применять их в жизненных ситуациях, быть коммуникабельной, мыслить нестандартно и способной работать в сотрудничестве.

При подготовке уроков мы задумываемся о том, как преподнести учащимся новые знания, чтобы разбудить в них желание и интерес к самостоятельному выполнению заданий. Совсем недавно мы познакомились с новым приёмом – «Smashbook».

Ключевая идея смэшбука – беспорядок. Ученик не ставится в определённые рамки. Он выполняет работу так, как он понимает задание. Смэшбук – это то, как ученик себя чувствует прямо сейчас.

В течение 2020 – 2021 учебного года мы работали над проектом «Smashbook». Это задания для критериального оценивания учащихся 1 класса.

Цель нашей работы:

систематизация и обобщение уровня подготовленности учащегося.

Задачи:

- определение уровня подготовки каждого ученика на каждом этапе учебного процесса;
- определение и отслеживание индивидуального прогресса и коррекция индивидуальной траектории развития ученика;
- мотивирование учащихся на развитие умений и навыков широкого спектра для достижения ожидаемых результатов обучения;
- дифференцирование значимости оценок, полученных за выполнение различных видов деятельности;
- обеспечение обратной связи между учителем, учеником и родителями для выявления качества усвоения учебного материала и особенностей организации учебного процесса.

В наш проект вошли задания по предметам: математика (33 задания), естествознание (16 заданий), познание мира (16 заданий). Инструкция для выполнения этих заданий отсутствует.

Само задание, заданные критерии и дескрипторы позволяют ребёнку понять, что необходимо сделать, как выполнить это задание.

На первых уроках, когда ещё не сформирован навык чтения, мы объясняли смысл выполнения задания. Далее ребёнок ориентировался самостоятельно.

Учебные задания для оценивания достижений учащихся включают пройденные (изученные цели обучения). Критерии оценивания соответствуют целям обучения. В процессе фиксирования осуществляется сбор доказательства, демонстрирующих знания и навыки учащихся в соответствии с учебной программой.

Для оказания помощи учителю, в принятии объективного решения относительно каждого учащегося, к заданиям разработаны критерии успеха и дескрипторы, схемы выставления баллов. Задания составлены в соответствии со сквозными темами и разделами по предметам.

Задания были использованы:

- для формативного оценивания (учителем на уроке);
- родителями, которые могли определить овладел ли их ребёнок пройденным материалом;
- как факультатив, как индивидуальная работа с учащимся.

В задании ребёнок отмечает своё настроение.

Предусмотрено дифференцированный подход: (уровень А – простой вид и уровень Б – сложный вид) и место для комментария учителя.

Эти задания использовались и для учащихся с особыми образовательными потребностями (ООП), в качестве карточек для индивидуальной работы (уровень А). Также они использовались родителями учащихся, пропустивших занятия по уважительным причинам.

Работа с данным проектом позволило учащимся подготовиться для выполнения суммативных работ в последующих классах.

Познание мира. Урок 16		Фамилия имя _____	Класс _____
Уровень А	Уровень Б	Дата _____	
1 Раздел «Я и общество» Проглотить Отравиться Порезаться Укуситься Обжечься Мое настроение Комментарий:	Ссылка на учебную программу 1.1.8 и моя семья Цель обучения 1.1.4.3 объяснять правила безопасного поведения дома 1.1.4.6 называть службы экстренной помощи и определять ситуации для обращения к ним Критерии успеха: (А) Объяснить правила безопасного поведения дома. (Б) Определить и назвать службы экстренной помощи. Дескрипторы: (А) Сопоставляет предметы и правила безопасного поведения с ним. (Б) Сопоставляет номер телефона, транспорт и форму служб экстренной помощи.		

Образец задания по Познанию мира.

Математика. Урок 28		Фамилия имя _____	Класс _____
Уровень А	Уровень Б	Дата _____	
1 Раздел «Я и общество» Мое настроение Комментарий:	Ссылка на учебную программу 4.2 Математический язык Цель обучения 1.5.3.5 проводить сбор данных, систематизировать, распределять, составлять таблицы, диаграммы с помощью подручных материалов. 1.4.2.2* решать головоломки с использованием информации и фигурок, роботов, простейшие логические задачи на соответствие и истинность. Критерии успеха: (А) Использовать инструменты и диаграммы для определения количества заданных предметов. (Б) Числа и символы диаграммы по количеству заданных предметов. (В) Использовать диаграмму для сравнения данных. (Г) Решает логическую задачу с помощью таблицы. Дескрипторы: (А) Интерпретирует инструменты и диаграммы для определения количества заданных предметов. (Б) Числа и символы диаграммы по количеству заданных предметов. (В) Использует диаграмму для сравнения данных. (Г) Решает логическую задачу с помощью таблицы.		

Образец задания по Математике.

Естествознание. Урок 6		Фамилия имя _____	Класс _____
Уровень А	Уровень Б	Дата _____	
Р.3.Ц.Е.1.4: Живая природа» Мое настроение Комментарий:	Ссылка на учебную программу 2.3 Человек Цель обучения 1.2.3.3 определять потребности человека, необходимые для его роста и развития. 1.2.3.2 описывать этапы жизни человека. Критерии успеха: (А) Указывать потребности человека. (Б) Указывать потребности человека. (В) Указывать потребности человека. (Г) Указывать потребности человека. Дескрипторы: (А) Сопоставляет потребности человека. (Б) Сопоставляет потребности человека. (В) Сопоставляет потребности человека. (Г) Сопоставляет потребности человека.		

Образец задания по Естествознанию.

Мониторинг оценки уроков с использованием «Smashbook», через анкеты к концу учебного года, показал следующие результаты:

Таблица 1. Мониторинг оценки уроков учащимися 1- ых классов.

Мнения детей	% выбора
Интересно	100%
Классно	92%
Всё понятно	78%
Познавательно	90%
Нормально	60%
Скучно	0%

Таблица 2. Мониторинг познавательной активности учащихся 1- ых классов.

Интеллектуальное развитие ребёнка	Начало учебного года	Конец учебного года
1. Умение работать с информацией самостоятельно.	25%	70 %
2. Расширение кругозора.	30%	70 %
3. Развитие мышления.	20%	80%
4. Развитие эмоциональной сферы.	40%	75%

Работа со «Smashbook», способствует развитию навыков работы с информацией, регулятивных и коммуникативных умений.

Созданный однажды «Smashbook», может быть применим не раз на различных уроках с различными целями. И создавать его одно удовольствие, ведь данный приём помогает раскрыть новые грани понимания привычных вещей.

Литература:

1. Анцибор М. М. Активные формы и методы обучения. – Тула, 2002.
2. Мельникова Е.А. Проблемный урок в начальной школе, или Как открывать знания с учениками. Пособие для учителя. – Москва, 2002. АПКи ПРО.
3. Зимняя И. А. «Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования» – Москва, 2003.

Бикмуллина Г.Р.

КГУ «Гимназия им. С. Сейфуллина» г. Сатпаев

**ОБНОВЛЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ
В СВЕТЕ ПРОГРАММЫ «БОЛАШАҚҚА БАҒДАР – РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ».**

Программа «Болашққа бағдар – Рухани Жаңғыру» была разработана на основе положений статьи Главы государства «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» и успешно реализуется в Казахстане с прошлого года.

Важным направлением проводимой работы стал специальный проект «Сакральная география Казахстана». Проект положил начало глубокому научному исследованию и систематизации сакральных объектов, имеющих в Казахстане.[1:1]

Подпрограмма «Духовное сокровище» включает три базовых направления. Это «Родная земля - родная страна», «Сакральный Казахстан», «Культурные достижения Казахстана».[3:1]В рамках реализации программы Руханижаңғыру, с целью духовно-нравственного воспитания и привития уважительного отношения к культуре, традициям казахского народа. С 2018 года в образовательные программы внесены изменения, направленные на реализацию данной программы. В частности, с 5 по 8 классы по истории Казахстана и по казахской литературе

введены темы по краеведению. Это очень хорошее начинание, так как благодаря этому наши ученики смогут воочию познакомиться с сакральными местами нашего региона.

В Программе «Рухани Жангыру» наш Глава государства обратил внимание на то, что «... патриотизм начинается с любви к своей земле, к своему аулу, городу, региону, с любви к малой родине».[1:21] Поэтому в рамках данной программы, с целью духовно – нравственного воспитания и привития уважительного отношения к культуре, сохранения и популяризации богатых традиций народа, бережного отношения к природе, ученики 10-11 классов КГУ «Гимназия им. С. Сейфуллина» г. Сатпаев посетили историко – археологический комплекс «Теректы Аулие».

Историко – археологический комплекс состоит из галереи наскальных рисунков – петроглифов, неолитической стоянки, поселений и некрополей эпохи бронзы, курганов раннего железного века, остатков горизонтальных и вертикальных штолен, в которых добывались руды и полудрагоценные минералы, а также мазары средних веков и 17 -19 веков.

В этом сакральном месте главное действующее лицо – это время и оно благосклонно, иначе как объяснить удивительную сохранность наскальных рисунков, возраст некоторых из них начинается со 2 тысячелетия до н.э. Теректы – это символ нашей Родины. Как можно выяснить по рисункам, здесь занимались кочевым хозяйством. Мы увидели очертания сказочных птиц – грифонов. Нас впечатлила целая вереница из лошадей разных размеров. Так же увидели изображения солнца и целого ряда небесных объектов.

Возвышенность посреди степи, окруженная средневековыми могильниками, испещренная рисунками, не могла не стать источником разнообразных легенд и сказаний. Говорят и о старце, который когда то нашел здесь приют. Скалы укрыли мудреца от ветра и холода, а родник утолил жажду. С тех пор место святое, а вода целебная.

Есть легенды из более сложной драматургии. Это связано с еще одним открытием: на камнях в одном месте есть углубление, похожее на след человеческой стопы и отпечаток конского копыта. Так в 11 веке родилось одно из преданий: по сведениям средневекового ученого Аль Бируни Хазрет Али, реально существующая историческая личность, жившая в 7 веке, зять пророка Мухамеда, Считается, что именно Хазрет Али назвал это место Теректы, которое и было впервые описано Аль Бируни в 11 веке в арабских источниках.

Нас поразило огромное количество пестрых ленточек. Мы выяснили, что это дело рук паломников, которые приходят в эти святые места, молятся, вымаливают для себя и своих близких излечения от всех хворей и напастей.

В ходе экскурсии мы ходили по этим каменным холмам и дышали степной атмосферой, мы прикасались к прошлому. И, напоследок, мы подошли к горке, которая тоже является своим родом петроглифом. И по традиции, мы загадали желание и прокатились на чудотворной горке.

С этой же целью ребята нашей гимназии на осенних каникулах совершили незабываемые экскурсии – путешествия в прошлое и настоящее нашей республики. Инициаторами данного мероприятия выступила директор Г.К. Суюнжанова, администрация и учителя. В этом году нашей гимназии исполнилось 25 лет со дня образования, поэтому первую экскурсию мы посвятили именно этому событию. Первой остановкой в нашем путешествии был Республиканский музей, посвященный жизни и деятельности выдающегося деятеля РК Сакена Сейфуллина. В ходе посещения музея, ученики узнавали очень много информации из жизни и деятельности выдающегося сына казахского народа.

Переходя из комнаты в комнату, наши дети окунались в прошлое нашей страны на примере жизни и деятельности нашего знаменитого гражданина, чье имя носит наше учебное заведение. То мы видели Сейфуллина в образе сына своих родителей. То он выступает в роли замечательного друга, готового прийти в любой момент на помощь, то – он государственный деятель. Мы с трепетом наблюдали вещи, которые были когда то в личном распоряжении Сакена. Особой гордостью музея являются книги писателя, общественного деятеля, многие из которых были написаны латиницей. Через личные вещи ребята окунулись и перенеслись в недалекое прошлое Казахстана: одежда, предметы быта - все принадлежало 20-30 годам прошлого века. Ребята с интересом слушали экскурсовода, потому что она нам рассказывала о человеке, чье имя

носит наша школа. Ведь это тот человек, с которого они берут пример, это тот человек, который для них идеал человека, творца, борца за свободу своего народа. Он прожил недолгую жизнь, но как он ее прожил. Именно это и делает его человеком великим, человеком, который жил ради своего народа, а не ради себя.

30 октября наши ученики посетили комплекс «Назарбаев центр». Экскурсия в этот центр оставила огромное количество впечатлений не только у учеников, но и учителей, которые сопровождали детей во время их путешествия. Само здание, созданное британским архитектором Норманом Фостером, было презентовано нашей стране 6 декабря 2013 года. Необычное его строение (око, устремленное вверх) символизирует жизненную силу современного Казахстана. Ребята выяснили, что основная миссия таких учреждений во многих странах мира - это разъяснение и пропаганда деятельности первых руководителей, возглавлявших государство в разные периоды его истории. "Понимание смысла деятельности каждого главы государства, его идей и решений имеет значение как для нынешних граждан страны, так и для будущих поколений. Все ресурсы музея и библиотеки доступны за счет современных технологий, с помощью которых наши ученики смогли изучать информационный и визуальный материал с широким применением современных мультимедийных возможностей. Ребята увидели все награды нашего Президента, огромное количество книг, которые были подарены нашему Главе Государства руководителями разных государств. Особенно были поражены и удивлены отдельной композицией, которая посвящена атомной энергии. Узнали о том, какой вред наносит атомная энергия, если она направлена на уничтожение таких же людей. И как надо правильно использовать эту энергию в мирных целях.

1 ноября наши ученики совершили поездку в поселок Долинка в Карагандинской области. Музей памяти жертв политических репрессий, открытый в 2002 году, содержит факты о трагических судьбах тысяч заключенных, пострадавших от политики советского режима..[5:1]

Экспонаты музея рассказывают не только о Карлаге, но и о событиях, предшествовавших его образованию. Демонстрируется жизнь казахов, предметы быта, затрагивается тема принудительной коллективизации, конфискации имущества и их последствий. Одним из самых трагических результатов был общенациональный голод, унесший жизни более миллиона людей.

Посещение музея вызвало тяжелые чувства, ведь трагедии такого масштаба вряд ли оставили кого-то равнодушным. Реалистичность композиций, обстановки создает особенную атмосферу. Несмотря на возникающую грусть и скорбь, многие ученики отметили, что музей нужно обязательно посещать. Потому что это дает представление об истории и напоминает о том, как важно не допускать повторение подобного в будущем. К сожалению, мы уже не можем просто так забыть и отмахнуться от этих событий. Историю подобных печальных событий необходимо хранить для того, чтобы человечество впредь не повторяло своих ошибок.

Наши ученики отметили, что несмотря на жуткие условия невинно осужденных заключённых, они всё равно находили в себе силы на открытие научных трудов, создавали произведения искусства и изобретения мирового значения, пытались построить на данной территории поля, арыки, сады.

В. Невмержится (10«А»): На протяжении всей экскурсии меня поразило музыкальное сопровождение. Я не смогу забыть биение сердца в помещении бывшего карцера.[6]

Мартьянова М (11 «А»): Огромное впечатление на меня произвели фотографии маленьких ни в чём не повинных детей, которые, как и их родители оказались жертвами. Я видел их одежду, маленькую, пустую, холодную колыбель... Эта поездка заставляет подумать о многом...[6]

Айбеков Ислам (11 «Б»): Меня очень удивило, что, несмотря на конвой и на жестокость лагерного режима все заключенные жили полноценной жизнью. Об этом говорят фотографии на стендах музея: концерты художественной самодеятельности, книги, благоустройство всей территории, где они находились. Трудно словами передать то внутреннее состояние, которое испытывали мы в залах, а особенно в подвальных помещениях музея. От каждого увиденного стенда замирает сердце и на глазах появляются слезы. Самой светлой комнатой в музее является комната «Независимый Казахстан». Здесь макеты, фотографии, летопись Независимого Казахстана освещены ярким светом.

Таким образом, наши ребята провели четыре незабываемых дня, которые их еще больше обогатили в знаниях, которые сдружили ребят еще больше. В конце концов это путешествие заставило их задуматься о бренности нашей жизни и о том, что надо наслаждаться жизнью, радоваться, что мы живем в независимом Казахстане, в котором созданы все условия для развития полноценной личности, в котором нет насилия, террора. [6].

Работу в данном направлении мы с ребятами продолжили и в наступившем учебном году. Таким образом, 1 сентября 2019 года ученики 6-8 классов посетили историко-краеведческий музей в г. Жезказган. Много интересной, а главное познавательной информации услышали ребята. Музей учит бережному отношению к природе, растительному и животному миру, памятникам культуры, развивает способность детей к общению с разными людьми, вырабатываются навыки из большого количества фактов вычленять главное, и сделать выводы. Музей можно назвать «волшебной машиной времени». В нем в считанные минуты, за короткое время, ребята совершили путешествие в далекое прошлое и день сегодняшний, но и заглянуть в будущее, сопоставить, сравнить события разных времен.

Литература:

1. Программа «Болашққа бағдар – Рухани Жаңғыру»
2. «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания»
3. Подпрограмма «Духовное сокровище»
4. Видеоматериал «Сакральные места Карагандинской области»
5. Гаврилова, Е. П. Долинка. КарЛАГ тыңескерткіш жерлері [Карты] : саяхаттың бағдары = Долинка. Памятные места КарЛАГа : маршрут туриста = Dolinka. The Memorable places of KarLAG : the Tourist Cinide = Dolinka. Die Gedenkstatte von KarLAG : die Marschroute des Touristen / Е. П. Гаврилова. - Қарағанды : ТОО "Арқо", 2005. - 1 л. : цв.ил.
6. Высказывания учеников

Бираяков К.К.

Ұлытау ауданы білім бөлімінің әдіскері

ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Педагогикада жалпы орта білім беретін мектепте құзыреттілік тәсілді қолданудың орындылығы туралы талқылаулар жалғасуда. Жоғары білім беруде құзыреттілік тәсіл жұмыс практикасына белсенді түрде енгізіледі: түрлі деңгейдегі құзыреттіліктерді жіктеу негізінде стандарттар әзірленеді (базалық, түйінді, арнайы), құзыреттілік тәсіл жағдайында оқыту стратегиялары айқындалады (модульдік оқыту, кейс әдісі, әлеуметтік өзара іс-қимыл, жобалық оқыту, интерактивті және имитациялық ойындар, аспаптық-логикалық тренинг және т.б.).

Құзыреттілікке негізделген тәсіл кәсіби дайындықта анағұрлым занды екендігі түсінікті, өйткені ол болашақ маман қандай функцияларды орындайтынын және сәйкесінше қандай міндеттерді шеше алатындығын нақты анықтауға болатын маман моделіне сүйенуге мүмкіндік береді.

Орта жалпы білім беретін мектепке құзыреттілік тәсіл үлкен қиындықтармен кірігеді. Біріншіден, бағдарламалардың, оқулықтардың авторлары, жекелеген оқу пәндеріндегі әдіскерлер бұл тәсіл оқушылардың іргелі білімін, жүйелі білімін бұзады ма деген алаңдаушылық туғызады, екіншіден, мұғалімдер құзыреттіліктер жалпы білім беру білімінен, біліктерінен, дағдыларынан қалай ерекшеле-нетіні және өткен ғасырдың 70-ші жылдарында танымал болған мектеп оқушыларының еңбегін ғылыми ұйымдастыру идеяларына оралудың қажеті жоқ. Кеңестік мектепте, үшіншіден, оқушылардың құзыреттілігін қалыптастырудың ғылыми негізделген модельдері жоқ.

Бұл мақалада біз білім беру процесінде негізгі құзіреттіліктерді қалыптастыра отырып, қандай теориялық ережелерді басшылыққа алу керектігін көрсетуге және қолданыста бар тәжірибені көрсетуге тырысамыз. Айта кету керек, қазіргі білім мазмұнына қойылатын талаптардың серпінді өзгеруін көріп, мұғалімдердің өздері нормативтік құжаттарды күтпей-ақ оны жетілдіруге тырысады.

Біздің зерттеуіміз ХХ ғасырдың 80-ші жылдары В.В.Краевскийдің, И.Я.Лернердің, М.Н.Скат-киннің жетекшілігімен зерттеу тобы әзірлеген мәдени тәсіл аясында жүргізіледі. Бұл тәсіл екі іргелі идеяға негізделген. Біріншісі – білім берудің пәнге дейінгі мазмұны қалыптасатын теориялық түсінік деңгейінен бастап, оқу материалының деңгейіне дейін әр түрлі деңгейдегі білім мазмұнын жобалау. Екіншісі – білім беру мазмұнының төрт компонентті құрамы, оның ішінде білім, қызмет әдістері, репро-дуктивті және шығармашылық тәжірибе және әлемге эмоционалды және құндылық қатынасы тәжірибесі.

Зерттеу көрсеткендей, білім беру мазмұнын тек құзыреттілік тәсіл негізінде құру мүмкін емес. Сонымен бірге, құзіреттіліктің қалыптасуын анықтайтын мазмұн түрінде білім берудің қолданыстағы мазмұнына үстірт құрылым білім берудің шамадан тыс жүктелуіне әкеледі. Шығудың жолы іс-әрекет әдістеріне мән беруден және оқушылардың іс-әрекет тәжірибесінің пайда болуына жағдай жасаудан көрінеді.

Содан кейін, біріншіден, негізгі құзыреттіліктер білім берудің пәнге дейінгі мазмұны деңгейінде тұжырымдалады және олардың мазмұны анықталады. Екіншіден, білім беру шарттары құрылады, олардың тәжірибесі негізгі құзыреттіліктердің қалыптасуына ықпал етеді.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, құзыреттілік тәсіл тұрғысынан білім берудің пәнге дейінгі мазмұнын (жалпы теориялық сипаттағы) таңдаудың дидактикалық нұсқауларын тұжырымдауға болады:

1. Нақты жағдайларда өмірлік маңызды мәселелерді шешу қабілеті ретінде негізгі құзіреттілік туралы түсінік.
2. Негізгі құзыреттердің жиынтығы және олардың мазмұны.
3. Орталық буыны жеке адамның алған білімі мен іскерлігі негізіндегі қызмет тәжірибесі болып табылатын түйінді құзыреттердің құрылымы.

Зерттеу негізгі құзыреттілік ретінде жалпы мәдени, әлеуметтік-еңбек, коммуникативті, жеке өзін-өзі анықтауды бөліп көрсету орынды екенін көрсетті. Жалпы мәдени құзыреттілік – бұл адамның мәдениет кеңістігінде жүру қабілеті, оған білім компоненті кіреді: әлемнің ғылыми бейнесі туралы түсінік, негізгі ғылыми жетістіктер туралы білім, көркемдік құндылықтар туралы түсінік.

Бұл жағдайда құзыреттілік тәсіл ақпараттық компонентті таңдауды реттемейді, оқушының ғылыми білімнің қаншалықты терең және қандай салаларына түсу керектігін анықтамайды. Алайда, әлемнің тұтас бейнесін қалыптастырудың, оған бағдарланудың, бар элементтер жиынтығын және олардың арасындағы қатынастарды ұсынудың маңыздылығы интеграцияланған білімнің (философиялық, ғылыми, мәдени) қажеттілігін көрсетеді. Жалпы мәдени құзіреттіліктің мазмұны тұлғаға мәдени үлгілерді алуға және жаңаларын жасауға мүмкіндік беретін жалпыланған қызмет әдістерін қамтиды. Көрсетілген іс-қимыл тәсілдері туралы түсінік құзыреттілік тәсіл шеңберінде қалыптастырылады. Жалпы мәдени құзыретте танымдық іс-әрекеттің келесі әдістерін қамтитын танымдық-ақпараттық құзіреттілікті бөлуге болады: зияткерлік дағдылар (талдау, синтез, салыстыру, жіктеу, жүйелеу, заңдылықтарды көру), ақпаратты іздеу, өңдеу, пайдалану және құру, сондай-ақ бақылау, эксперимент, ұғымдарды анықтау, гипотезаларды ұсыну және т.б. (ғылыми-танымдық қызмет жағдайында).

Танымдық-ақпараттық іс-әрекеттің тәжірибесі оқу процесінде оқушылардың жоғары тәуелсіздік жағдайында қалыптасады.

Әлеуметтік-еңбек құзыреттілігі адамның әлеуметтік институттармен өзара әрекеттесу, әлеуметтік функцияларды орындау, еңбек нарығын бағдарлау қабілетін қамтиды. Әлеуметтік-еңбек құзыреті қоғам (оның функциялары, құндылықтары, дамуы), әлеуметтік институттар (олардың функциялары, адаммен және бір-бірімен өзара әрекеттесуі), еңбек нарығы (оның қазіргі

кездегі қажеттіліктері, даму перспективалары, белгілі бір саладағы кәсіпқойға қойылатын талаптар) туралы білімді қамтиды.

Қызмет әдістері келесідей:

- белгілі бір әлеуметтік рөлге жататын әлеуметтік функцияларды орындау мүмкіндігі;
- еңбек нарығындағы мәселелерді шеше білу.

Әлеуметтік-еңбек құзыреттілігінің жауапкершілігі саласындағы оқушылардың тәжірибесі іскерлік, рөлдік және имитациялық ойындарда, әлеуметтік практикалар мен жобаларда қалыптасады.

Коммуникативтік құзыреттіліктің мазмұнды мазмұнын қарастыра отырып, сөздіктерде қарым-қатынас жалпы символдар жүйесі арқылы тұлғалар арасындағы ақпарат алмасу деп түсініледі. Іскерлік көзқараста коммуникация қарым-қатынасқа қатысушылардың бірлескен қызметі ретінде қарастырылады, оның барысында заттарға және олармен әрекеттерге жалпы (белгілі бір шекке дейін) көзқарас дамиды.

Байланыс – бұл екі немесе одан да көп адамның өзара әрекеттесуі, соның ішінде ақпарат алмасу (яғни байланыс) және өзара қабылдау, байланысушыларды түсіну болып табылатын байланыс процесінің ажырамас бөлігі. Байланыс анықтамасынан коммуникативтік құзыреттілік өзара әрекеттесу процесінде ақпаратты алуды, пайдалануды, беруді қамтитын ақпаратпен үйлеседі.

Егер біз коммуникативтік құзыреттіліктің мазмұндық мәнін қарастыратын болсақ, онда оның білім мазмұнындағы қарым-қатынас туралы Білім сияқты элементі минималды түрде ұсынылуы мүмкін. Негізгі назар қызмет әдістеріне аударылуы керек, олар мыналарды қамтуы мүмкін:

1. ақпарат алмасу тәсілдері

- монологиялық дағдылар-монологиялық сөйлеуді қабылдау, бастысы оқшаулау, монологиялық мәлімдеме жасау, қабылданған ақпаратты талдау, оған сыни қарау;
- диалогтық дағдылар-қарым-қатынасты бастау, өзара әрекеттесу барысында ақпаратты қабылдау, сұрақтар қою, ақпаратты талдау, мәліметтерді нақтылау, өз пікіріңізді білдіру;

2. бірлескен қызметті ұйымдастыру тәсілдері – негізінен, бұл – қызметті ұйымдастырудың жалпы тәсілдері (мақсат қою, іс-әрекет тәсілдерін таңдау және т.б.), бірақ міндеттерді бөлу, басқара және бағына білу, проблеманы талқылауға қатысу, қорытынды жасау дағдыларымен толықтырылатын.

Коммуникативті іс-әрекеттің таңдалған әдістеріне сәйкес, мұндай іс-әрекеттің тәжірибесі монологиялық мәлімдемені қабылдау және жүзеге асыру, диалогтарға, пікірталастарға қатысу, әртүрлі мәселелерді бірлесіп шешу жағдайларында алынады: практикалық, философиялық, этикалық, эстетикалық және т.б.

Жеке өзін-өзі анықтау құзыреттілігінің мазмұны адам туралы, оның ішкі әлемі, қарым-қатынасы туралы білімді қамтиды, ал бір жағынан бұл жалпы адам туралы білім, ал екінші жағынан бұл өте маңызды өзінің психикалық қасиеттері, мүмкіндіктері, қабілеттері, құндылықтары, мақсаттары, идеалдары туралы білу.

Қызмет тәсілдері:

1. өзін-өзі тану білігі (өзін-өзі бақылау, рефлексия, өзін-өзі бағалау);
2. тиісті таңдау жасай білу (мүмкін болатын баламаларды анықтау, әрқайсысының оң және теріс жақтарын талдау, өзі үшін де, басқалары үшін де салдарын болжау, таңдауды жүзеге асыру және оны негіздеу, қателерді тану және түзету).

Жеке өзін-өзі анықтау тәжірибесін қалыптастыру әртүрлі психологиялық тренингтерге қатысуды, олардың элементтерін оқу процесінде қолдануды, арнайы жасалған таңдау жағдайларында таңдау тәжірибесін алуды қамтиды.

Негізгі құзыреттердің қарастырылған мазмұнына мыналарды қосу керек. Негізгі құзыреттілік жеке тұлғаның нақты жағдайларда өмірлік маңызды мәселелерді шешу қабілеті ретінде қарастырылатындықтан, мәселені оқшаулау, оны тұжырымдау, қолда бар ақпаратты талдау және жетіспейтін ақпаратты анықтау және т.б. мәселені шешу кезеңдерінен туындайтын

әр негізгі құзыреттілікте болуы керек. Мұндай дағдыларды ұйымдастырушылық деп атауға болады, олардың мәні туындаған мәселелерді шешу үшін өз қызметін ұйымдастыра білу.

Егер жоғарыда айтылғандардың бәрі дидактикалық позициялардың призмасы арқылы қарастырылса, онда білім берудің пәнге дейінгі мазмұнын қалыптастырудың нақты дидактикалық нұсқауларын бөліп көрсетуге болады:

1. Құзыреттілік тәсіл білім берудің пәнге дейінгі мазмұнындағы іс - әрекет әдістерін таңдауды, аз дәрежеде-білімді реттейді.
2. Пәнге дейінгі мазмұнда іс-әрекеттің келесі әдістері (жалпы дағдылар) ерекшеленеді: ұйымдастырушылық, танымдық-ақпараттық, коммуникативті, олар барлық негізгі құзыреттерге жатады. Қызметтің ұйымдастырушылық тәсілдері айқындаушы болып табылады.
3. Білім беру мазмұнында білім беру тапсырмалары-типологиясы негізгі құзыреттердің мазмұнымен анықталатын жағдайлар арқылы негізгі құзыреттердің жауапкершілігі саласындағы жеке тәжірибені қалыптастыру әдістері көрсетілуі керек.

Білім беру тапсырмалары-жағдаяттарға тән белгілер:

- кез-келген жағдаятта белгілі бір әлеуметтік рөлдерді «сәйкестендіру» орын алады, яғни, белгілі бір әлеуметтік рөлге тән әрекеттерді еліктеу үшін жағдайлар жасалады;
- кез-келген жағдаятта оны нақты өмірге жақындататын контекст бар. Тапсырма практикалық іс-әрекеттерді қажет ететін нақты жағдай болуы мүмкін немесе шешім қабылдау қажет нақты жағдайдың сипаттамасы ретінде әрекет етуі мүмкін;
- бұл тапсырмалар-жағдайлар шамадан тыс, эмоционалды қанықтылықпен сипатталады.

Мұндай тапсырмалардың мысалдары-PISA зерттеуінде қолданылатын тапсырмалар. Жалпы орта білім беру стандарттарын, оқу бағдарламаларын, оқулықтарды, қатысқан сабақтарды талдау мектепте жалпы мәдени құзыреттілікті қалыптастыруға көп көңіл бөлінетінін көрсетті, өйткені білім берудің негізгі мақсаты оқушыларды қоғамның әлеуметтік тәжірибесіне, мәдениетіне тарту болып саналады. Сонымен қатар, құзыреттіліктің «білім» компонентіне баса назар аударылады, қызметтің жалпыланған әдістері мақсатты емес, өздігінен қалыптасады, мәдениеттегі бағдарлау тәжірибесі мүлдем қалыптаспайды.

Коммуникативтік құзыреттілік монологиялық және диалогтік сөйлеуді оқытумен байланысты пәндік құзыреттілік аспектісінде қалыптасады. Қазіргі уақытта оқу процесінде оқушылардың бірлескен іс-әрекеттері, бірлескен шешімдері өте тар ұсынылған. Әлеуметтік-еңбек құзыреті қоғам мен қоғамдық институттар туралы ақпаратпен шектеледі. Әлеуметтік институттармен өзара әрекеттесу кезінде тәжірибе (тіпті ішінара, толық емес) қалыптастыру міндеті шешілмейді, белгілі бір әлеуметтік рөлге (тұтынушы, оқырман, ата-ана және т.б.) тән мінез-құлық әдістері игерілмейді.

Қазіргі уақытта жеке өзін-өзі анықтау құзыреттілігі ең аз дәрежеде қалыптасады, дегенмен білім берудің барлық мақсатты бағыттарында өзін-өзі анықтау, тұлғаны өзін-өзі тану және тәуелсіз таңдау жасау қабілетін қалыптастыру қажеттілігі туралы айтылады.

Оқу пәндері мен оқу материалдары деңгейінде құзыреттілік тәсілді қарастыру білім берудің пәнге дейінгі мазмұнын нақтылаудың дидактикалық жағдайларын анықтауға мүмкіндік береді:

1. Оқу пәндерінің әртүрлі типтерін есепке алу: «қызмет тәсілдері» жетекші компоненті бар оқу пәндері толығымен құзыреттілік тәсіл – шет тілі, математика, информатика және т.б. негізінде құрылуы мүмкін; «Ғылыми білімнің» жетекші компоненті бар оқу пәндері үшін пәндік-бағдарланған және құзыреттілікке бағытталған тәсілдемелерді келісу қажет; «құндылық қатынасы» жетекші компоненті бар пәндер тек тиісті қызметті меңгеру аспектісінде (сурет салу, ән айту) құзыреттілік тәсіл негізінде құрылуы мүмкін.
2. «Ғылыми білімнің» жетекші компонентімен пәндердегі пәндік-бағытталған және құзыреттілік тәсілді оларды блоктық-модульдік құру кезінде келісу мүмкін болады. Модуль үлкен бөлімге сәйкес келеді. Онда келесі блоктар ерекшеленеді: білімді жаңарту блогы, Теориялық блок, семинар.
3. Оқу пәндері деңгейінде құзыреттілік тәсілді нақтылау оқу процесінің белгілі бір (алдын ала құрастырылған) процессуалдық құрамдасын болжайды, яғни негізгі құзыреттерді қалыптастыру үшін мұғалім мен оқушылардың іс-әрекеті мен жағдайының параметрлерін көрсету қажет.

4. Негізгі құзыреттіліктерді қалыптастыруда сабақ пен сабақтан тыс іс-әрекеттің үйлесімі қажет, өйткені бұл құзыреттіліктер оқушының бүкіл өмір сүру кеңістігінде қалыптасады, бұл мектепке қарағанда кеңірек.

Қазақ тілін оқытуға бағытталған және құзыреттілік тәсілдердің интеграциясы жағдайында қалай құрылуы мүмкін екенін көрсетеміз. Өзектендіру блогында оқушылар мен оларда бар тақырып бойынша субъективті тәжірибені талқылау қарастырылған. Мысалы, «сөз таптары» тақырыбын қарастыруда 8-сынып қазақ тілі курсына актуализация барысында оқушылардың бұрыннан бар білімдері белгіленеді: әдетте оқушылар сөз таптарын, олардың сөйлемде қолданысын, сөз тудырушы жұрнақтар әсерінде өзгеруін, өз ойын жеткізуде, мәтін құрастыруда оларды қолдануды, негізгі ережелерді жәнет.б. біледі. Бұл белгілі бір сөз табының қолданысына байланысты мәселелер, кілт сөзі: «неге?». Келесі мәселе – зерттелетін материалдың шолу көрінісі. Оқушылардың ситуациялық қызығушылығын арттыру үшін олардың қарапайым шығармашылық тапсырмаларды өзбетінше жүргізуі мүмкін.

Келесі блок – негізгі теориялық ережелерді ұсыну. Егер бұл негізгі білім туралы болса, онда ол қазіргі кездегіден гөрі кішірейтілуі керек. Бейіндік оқыту жағдайында тереңдетіп оқытылатын теориялық блок орталық болады, өйткені тиісті оқу бейінін таңдаған және осы бағытта білім беруді жалғастыруға дайындалып жатқан оқушылардың танымдық қажеттіліктері теориялық мәселелермен байланысты.

Модульдегі соңғы блок – қайталау сабағы (семинар). Дәл осы блок негізгі құзыреттіліктерді қалыптастыруға көп көңіл бөлуге мүмкіндік береді. Бұл блокта оқушылармен практикалық тапсырмалар, соның ішінде әрдайым белгісіздік элементі бар нақты өмірлік жағдайларды көрсететін мәселелер шешіледі. Мұндай жағдайларда тапсырманың нақты белгіленген шарттары жоқ, оқушылардың өздері маңызды және маңызды емес жағдайларды анықтауы керек. Егер белгілі бір деректер жеткіліксіз болса, оларды табады.

Семинар жағдайында оқушыларға таңдау тапсырмаларын ұсынған жөн: мысалы, ашылу тарихын зерттеу, тәжірибелер қою, көрнекті ғалымдар туралы әңгіме дайындау, зерттелген білімнің қолданылуын қарастыру жәнет.б. тапсырмалардың осы түрлерін орындау топтық жобалау іс-әрекетінде мүмкін. Семинар оқушының рефлексиялық әрекеттерімен, өзін-өзі бағалауымен, мүмкін портфолионы толтыру мен аяқталады.

Құзыреттілік тәсіл негізінде құрылған блоктық-модульдік оқытудың көрсетілген жүйесі оқытуды оқушының танымдық қажеттіліктеріне жауап беретін анағұрлым жақын етуге және сонымен бірге түйінді құзыреттіліктерді қалыптастыруға мүмкіндік береді. Түйінді құзыреттіліктерді қалыптастырудың елеулі мүмкіндіктерін жобалар әдісі ұсынады. Қазір оның орта мектепте белсенді таралуы кездейсоқ емес.

Әлеуметтік және еңбек құзыреттілігінің бөлігі болып табылатын тұтынушының құзыреттілігін қалыптастыратын тәжірибеге бағытталған жұмыстардың тағы бірнеше мысалын келтіруге болады.

Соңғы уақытта, біздің бақылауларымызға сәйкес, көптеген оқушылар жобалық жұмыстарға қатысады және тәжірибеге бағытталған жобалар көбейіп келеді. Мүмкін, бұл білім беру мазмұнының академиялық деңгейін, оның практикадан оқшаулануын өтеуге және негізгі құзыреттіліктердің қалыптасуын қамтамасыз етуге тырысу мен байланысты болуы ғажап емес.

Әдебиеттер:

1. Компетентностный подход в педагогическом образовании. В.А. Козырев, Н.Ф. Радионова редакциялаған. – С-Пб, 2004.

КРИТИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ КАК ОДИН ИЗ РЕЗУЛЬТАТОВ МЕДИАОБРАЗОВАНИЯ НА ПРИМЕРАХ ИЗУЧЕНИЯ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА

Во все главной основой развития общества является повышение уровня человеческого капитала через предоставление возможностей получения современного и высококачественного образования. Прежде всего, это касается подрастающего поколения, более мобильного к инновациям, и это обязательно должны педагоги учитывать. Основная задача педагога – не только научить детей писать, читать и считать, но и помочь каждому ребенку раскрыть свои возможности. Стремиться к тому, чтобы ученик с малых лет ощущал себя личностью, смог достойно реализовать свой потенциал в будущем и всегда стремился к самосовершенствованию. В последнее время произошли существенные изменения в сфере информации. Современный ученик существует в мире перенасыщенности информацией, активно использует возможности сотовой связи, электронной почты, телевидения, Интернета и различных средств массовой информации.

Ученик каждый день получает поток новых знаний, всевозможную информацию, через поставщиков, которые присваивают себе право учить, показывают, как надо жить, но не стремятся подать проверенную, научно обоснованную, правдивую информацию. Учебная информация в этом потоке занимает все менее значительное место. Школа сталкивается с рядом новых проблем, связанных с резким возрастанием в зрительском опыте ребенка, и в особенности подростка, роли новых аудиовизуальных носителей.

На сегодняшний день содержание и пути распространения информации в сетях массовой коммуникации практически не контролируются. Информационный хаос, с которым все чаще сталкивается человек, требует от него умений работать с информацией, что в свою очередь предполагает высокий уровень развития критического мышления.

Определений понятий «критического мышления» очень много. Остановимся на самом доступном. «Критическое мышление - это использование когнитивных техник или стратегий, которые увеличивают вероятность получения желаемого конечного результата. Это определение характеризует мышление как нечто отличающееся контролируемостью, обоснованностью и целенаправленностью, такой тип мышления, к которому прибегают при решении задач, формулировании выводов, вероятностной оценке и принятии решений. При этом, думающий использует навыки, которые обоснованы и эффективны для конкретной ситуации и типа решаемой задачи» (Халперн, 2000).

По мнению Дайаны Халперн, «критическое мышление - это использование когнитивных техник или стратегий, которые увеличивают вероятность получения желаемого конечного результата». Как считают многие исследователи, развитие критического мышления представляет собой важнейшую задачу медиаобразования (Халперн, 2000).

И здесь мы подходим к актуальному понятию в современном образовании – медиакомпетентность. Результатом применения медиаобразовательных технологий является медиаграмотность, синоним медиакомпетентности. Она рассматривается как совокупность ее мотивов, знаний, умений, способностей, способствующих выбору, использованию, критическому анализу, оценке, созданию и передаче медиатекстов в различных видах, формах и жанрах, анализу сложных процессов функционирования медиа в социуме. Очевидно, что медиаграмотный человек не может не владеть критическим мышлением.

Таким образом, сохраняется настоятельная потребность изучения возможностей медиаобразовательных технологий в развитии критического мышления у детей школьного возраста и их широкая популяризации среди учителей.

Технология развития критического мышления позволяет активно формировать такие образовательные компетенции, как умение организовывать планирование и рефлексия, самооценку своей учебно-познавательной деятельности, задавать вопросы и отыскивать

причины явлений, формулировать выводы, выступать устно и письменно о результатах своей работы. А также коммуникативные компетенции: владеть способами совместной деятельности в группе, умениями искать и находить компромиссы.

Критическое мышление, способное выдвинуть новые идеи и увидеть новые возможности, весьма существенно при решении проблем.

При организации учебного процесса с использованием технологии критического мышления главная роль отводится тексту. Его читают, пересказывают, анализируют, трансформируют, интерпретируют, дискутируют, наконец, сочиняют. Это очень актуально на уроках истории. Так как одна из главных задач курса истории Казахстана – формирование у обучающихся исторического сознания, казахстанского патриотизма, уважения к истории своей страны, гордости за достижения своих предков, привитие национальных и общечеловеческих ценностей, развитие исследовательских, мыслительных, коммуникативных навыков.

Учащемуся надо освоить свой текст, выработать собственное мнение, выразить себя ясно, доказательно, уверенно. Чрезвычайно важно умение слушать и слышать другую точку зрения, понимать, что и она имеет право на существование. Роль учителя – в основном координирующая.

Остановимся на примерах из своей практики. Приемов очень много, и каждый учитель выбирает под определенную тему.

При изучении «Царские реформы в 1822-1824 годы (ликвидация ханской власти в Среднем и Младшем жузах)» используем инсерт – активное чтение с маркировкой. Используется при работе с новым текстом.

Кластер (гроздь) предполагает выделение смысловых единиц текста и его графическое оформление в виде грозди, используем при изучении темы «Научное изучение Казахстана (П. Семенов-Тянь-Шанский, Г.Н. Потанин, В.В. Радлов, М. Шорманов, М. Бабаджанов, А. Диваев)».

Синквейн (пятистишие) – это нерифмованное стихотворение, состоящее из пяти строк, используется как дидактический прием на этапе рефлексии, подходим под все темы, особенно в качестве рефлексии изучения новой темы.

При изучении темы «Столыпинская аграрная реформа и массовая крестьянская колонизация Казахстана» используем фишбоун (рыбный скелет): голова – вопрос темы, верхние косточки – основные понятия темы, нижние косточки – суть понятий, хвост – ответ на вопрос.

«Понятийное колесо», работа с емким термином удачно использовать при изучении темы «НЭП в Казахстане (1921-1925 годы)».

«Верное или неверное утверждение». Позволяет проверить усвоенный материал. Примером может служить изучение темы «Стоянки эпохи камня на территории Казахстана»

Ещё одним наиболее продуктивным приёмом на данном этапе считаю приём «Алфавит». Учащимся в начале урока раздаются полоски бумаги, где написана одна из букв алфавита. После изучения материала учащиеся в «Исторический алфавит» вносят слова по теме, на заданную букву, например, изучая тему «Жизнь древних кочевников».

Прием «Корзина идей» Выделяется ключевое понятие изучаемой темы и предлагает учащимся за определенное время выписать как можно больше слов или выражений, связанных, по их мнению, с предложенным понятием. Это прием используем при изучении «Завоевательные походы Чингисхана».

Прием «Толстые и тонкие вопросы» известен и используется в следующих обучающих ситуациях:

для организации взаимопроса при изучении темы «Годы «Великого бедствия» – «Актабан шубырынды»».

для начала беседы по изучаемой теме «Основатели государства – Жанибек и Керей».

для определения вопросов, оставшихся без ответа после изучения темы «Национально-освободительное движение под руководством Кенесары Касымова».

Прием «Верите ли вы...» используем при изучении «Общественно-политическая жизнь в республике в 1954-1965 годы».

Ключевые слова используем при изучении темы «Казахстан в период перестройки (1986-1991 годы)».

Эффективно использовать прием «Читаю – думаю» при изучении темы «Социально-экономические изменения в послевоенные годы».

Таблица ЗХУ используется при изучении новой темы, например «Ученые Казахстана и их научные достижения».

Существует множество приемов, главное выбрать тот, который будет интересен в данном классе, при изучении определенной темы:

Заполнение таблиц

Дневник двойной записи

Эффективная лекция

Зигзаг (мозаика)

Поиск в тексте ответов на вопросы

Ответы на вопросы

Последнее слово за мной

Перекрёстная дискуссия

Общая полемика

Десятиминутное сочинение

Выходная карта.

Таким образом, подобная система работы помогает формировать на уроках функциональную грамотность учащихся, развивать основные умения и навыки, воспитывает внутреннюю самооценку, повышает учебную мотивацию учащихся.

Литература:

1. Халперн Д. Психология критического мышления. СПб.: Питер, 2000.
2. «Типовая учебная программа по учебному предмету «История Казахстана» для 5-9 классов уровня основного среднего образования по обновленному содержанию», 2019.

Блялова К.К., Тулеуова К.К.

Қарағанды қаласы, «№34 жалпы білім беретін мектеп» КММ

Бұқаржырау ауданы, «Ю.Гагарин атындағы ЖББМ» КММ

ПЕДАГОГТАРДЫҢ КӘСІБИ ДАМУЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Қазақстан мектебінің алдына қойып отырған мақсаты - инновациялық оқыту технологиясы арқылы оқу мен тәрбие жұмысын дамыту, еліміздің әлеуметтік-экономикалық жағдайын жақсарту бағытында оқушыларға жүйелі, нақты білім беру. Әлемнің жетекші елдерінің көпшілігі білім беру жүйесін, білім берудің мақсатын, мазмұны мен технологияларын оның нәтижесіне қарап бағалайтын болды. Білім берудің қазіргі негізгі мақсаты білім алып, білік пен дағды, іскерлікке қол жеткізу ғана емес, солардың негізінде дербес, әлеуметтік және кәсіби біліктілікке - ақпаратты өзі іздеп табу, талдау және ұтымды пайдалану, жылдам қарқынмен өзгеріп жатқан бүгінгі дүниеде лайықты өмір сүру және жұмыс істеу болып табылады.

Жаңа заман талабына сай мұғалімнің шеберлігін арттыруда білім мазмұны мен оқыту технологияларының рөлі ерекше. Оқыту технологияларын талдағанда, қазіргі өркениетті елдер тәжірибесінде жүзеге асырылып жатқан білім берудің жаңа моделіне – Нәтижеге бағдарланған білім моделіне - сәйкес келетін оқыту технологияларын іріктеуді қажет етеді.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында оқыту формасын, әдістерін, технологияларын таңдауда көпнұсқалылық қағидасы бекітілген, бұл білім мекемелерінің мұғалімдеріне, педагогтарына өзіне оңтайлы нұсқаны қолдануға, педагогикалық үрдісті кез-келген үлгімен, тіпті авторлық үлгімен құруға мүмкіндік беретіндіктен оқу үрдісін қайта жаңғырту идеясы педагогикалық технологияның негізгі тірегі болып табылады. Ол идея мынадай мазмұндық бірліктерден құралады:

- оқытудың жалпы мақсаты;
- жалпы мақсаттың нақтыландырылуы;

- оқушылардың білім деңгейін алдын-ала (диагностикалық бағалау);
- оқу әрекетінің жиынтығы;
- нәтижені бағалау.

Атақты педагог-ғалым В.Сухомлинский «Мұғалімдік мамандық - бұл адамтану, адамның күрделі және қызықты, шым - шытырығы мол жан дүниесіне үңіле білу. Педагогикалық шеберлік пен педагогикалық өнер ол даналықты жүрекпен ұға білу болып табылады»- деп ұстаздық өнерге ерекше баға берсе, қазақ ағартушысы Ы.Алтынсарин «Маған жақсы мұғалім бәрінен де қымбат, өйткені мұғалім- мектептің жүрегі» дегені бекер айтылған сөз емес. Қазіргі күн талабына сай білім жүйесінің алдына қойған бастапқы мақсаты тұлға ретінде жан-жақты дамыған, алған білімін күнделікті өмірде пайдалана білетін, өзгелермен тілдесімде бола алатын, ізгілік пен елжандық қасиеттер бойына сіңірілген, бәсекелестікке дайын азамат етіп тәрбиелеу болып есептеледі. Осы күнге дейін пайдаланып келген оқыту әдіс –тәсілдері бүгінгі күн талабына толық жауап бере алмайды. Сол үшін білім жүйесіне өзгертулер енгізіліп, бұл мәселенің шешілу жолдары жан-жақты қарастырылып келуде. Ең негізгісі білім сапасын арттыру мақсатында оқыту процессін оңтайландырудың қажет екендігін уақыт көрсетіп тұр.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер - бүгінгі мектеп оқушылары, мұғалім оларды қалай тәрбиелесе Қазақстан сол деңгейде болады. Сондықтан ұстазға жүктелетін міндеттер ауыр» деген болатын. Қазіргі заман мұғалімінен тек өз пәнінің терең білгірі болу емес, тарихи танымдық, педагогикалық - психологиялық сауаттылық, саяси экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етілуде. Бұл заман талабына сай білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқытудың озық технологиялары мен инновациялық әдістерді сабақ үрдісінде тиімді пайдалана алатын білігі мен білімі жоғары ұлағатты ұстаз болу керек деген сөз.

Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасында: «Жоғарғы білімді дамытудың негізгі үрдісі мамандар даярлаудың сапасын арттыру, қарқынды ғылыми-зерттеу қызметімен ықпалдастырылған инновациялық білімді дамыту, білім беру мен ақпараттық технологияларды жетілдіру болып табылады». - деп атап көрсетілген. Сондықтан қазіргі кезеңде оқытудың инновациялық технологияларын мектеп практикасына белсенді түрде ендіру-қоғам талабы. Қазіргі инновациялық технологиялар педагогика ғылымы мен практикасының жетістіктерін, дәстүрлі тәжірибедегі құнды дүниені, әлеуметтік прогрестің жетістіктерін, қоғамдағы гуманизация мен демократия жемісін жинақтаушы қызметін атқарады. Инновациялық процесті зерттеу барысында жүйенің бір жағдайдан екінші жаңа жағдайға көшуі және жаңалықты енгізу процесіне басшылық жасау мәселелерін зерттеу маңыздылығы Н.В.Горбунова, М.В.Кларин, А.В.Лоренсов, М.М.Поташник, П.И.Пидкасистый, Л.И.Романова, В.И.Загвязинский, А.Я.Найн, Т.И.Шамова, О.Г.Хомерики, Н.Р.Юсуфбекова және т.б. зерттеулерінде қарастырылған. Кейінгі жылдары жиі пайдаланылып келе жатқан жаңа ұғымдардың бірі - инновация. Инновацияны жете түсініп, инновациялық әдіс-тәсілдерде мектеп өміріне кеңінен енгізу жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алудың бірден-бір шарты болып табылады. «Инновация» сөзі латын тіліндегі *in* (ішіне) *novus* (жаңа) сөздерінен құралып, жаңару, жаңалық, өзгеру деген мағынаны білдіреді. Инновация ұғымының шығу кезеңі мен тарихын дәл анықтау мүмкін болмаса да, бұл ұғым қоғамдық ғылымдарға жаратылыстану ғылымдарынан келген деп есептеледі. Ғылыми-педагогикалық Пайдаланған әдебиеттерді сараптау нәтижелері «новация» мен «инновация» ұғымдарын жеке-жеке қарастыру керектігін көрсетті. Дегенмен, Пайдаланған әдебиеттерде осы екі ұғымның әр түрлі анықтамалары кездеседі. Инновация ұғымын энциклопедиялар мен сөздіктерде әртүрлі анықтамаларын кездестіруге болады. Қазақстанда ең алғаш «инновация» ұғымын қазақ тілінде анықтаған ғалым, профессор Немербай Нұрахметов. Ол «Инновация, инновациялық үрдісі деп отырғанымыз білім беру мекемелерінің жаңалықтарды жасау, меңгеру, қолдану және таратуға байланысты бір бөлек қызмет» деп көрсетеді.

«Технология» ұғымы соңғы кездері ең көп қолданылатын ұғымдардың біріне айналды. Технология ұғымының оқытудың технологиясы, педагогикалық технология, білім беру технологиясы, тәрбие технологиясы, қарым-қатынас технологиясы, даму технологиясы,

калыптасу технологиясы, модульдік технология, топтық оқыту технологиясы сияқты психологиялық-педагогикалық ұғымдармен байланысы саналуан. Жоғарыда аталған технологиялардың қай түрі болмасын, өзінің мәнін анықтап, сипаттама беруді қажет етеді. Қазіргі кезеңдегі ғылыми айналымда «технология» және технологиямен байланысты жеке ұғымдарға берілген анықтамалар баршылық. Алайда білім беру жүйесінде дәл қазіргі кезеңде жүріп жатқан процестердің технологиясының мәнін ашып, түсіндіретін жалпы анықтама жоқ.

«Технология» термині алғаш рет 1940-50 жылдары шет елдерде пайда болды және ол педагогикалық процесте технологиялық құралдар мен оқыту бағдарламаларын пайдалануға байланысты болды. Технология - өнім алу барысында шикізаттың, материалдың немесе жартылай шикізаттың қалыбын, қасиетін, формасын өңдеу, әзірлеу не өзгерту әдістерінің жиынтығы. Ш.Т.Таубаева оқытудың қазіргі технологияларының аттарын атап көрсетіп, олардың мақсаттарын, тұжырымының және мазмұны мен әдістерінің ерекшеліктерін сипаттап көрсетеді. Жұмыста педагог-ғалымның зерттеулері басшылыққа алынған.

Сонымен педагогикалық технологиялардан төмендегілерін бөле жарып көрсетуге болады: Білім беруді ізгілендіру технологиясы - оқушыны азамат етіп тәрбиелеу, олардың танымдық күшін қалыптастыру және дамыту баланың жаны мен жүрегіне жылылық ұялату (Ш.Амонашвили). Ойын арқылы оқыту технологиясы - дидактикалық, тәрбиелік, дамытушылық, әлеуметтендірушілік мақсатқа жету. Ойындық іс - әрекеттің педагогикалық механизмі жеке бастық, өзіндік талап – талғам-дарына сүйенеді. Баланың бойындағы білімділік, танымдық, шығармашылық қасиеттерін аша түсуді көздейді (Л.С.Рубинштейн, Д.Б.Эльконин, З.Фрейд). Проблемалық оқыту технологиясы - оқушының өз бетімен ізденуге үйрету, олардың танымдық және шығармашылық икемділіктерін дамыту. Тірек белгілері арқылы оқыту технологиясы - (В.Ф.Шаталов) мынаны көздейді - білім, білік, дағдыны қалыптастыру, барлық баланы оқыту, оқытуды жеделдету. Түсініктерді қабылдау арқылы оқыту технологиясы - (С.Н.Лысенкова) барлық баланы табысты оқыту. Оқу материалының бірізділігі, жүйелілігі, саралау, әр оқушыға берілетін тапсырманың қолайлығы, бағдарламаның кейбір тақырыптатырының қиыншылықтарын жеңу, қиын тақырыптады біртіндеп оңайлату әдісін қолдану. Деңгейлеп саралап оқыту - міндетті нәтижелерге негізделген. Білім, білік, дағдыны меңгерту, мемлекеттік стандарт көлемінде білім беру. Әр оқушыны оның қабілетімен мүмкіндік деңгейіне орай оқыту, оқытуды оқушылардың әртүрлі топтарының ерекшелігіне сәйкес бейімдеу, ыңғайлау. Бағдарламалап оқыту -(Б.Скиннер, Н.Краудер, В.Г. Беспалько) ғылыми негізде түзілген бағдарлама негізінде оқытудың тиімділігін арттыру, баланың жеке қасиеттерін ескере отырып оқыту. Оқытудың компьютерлік технологиясы - ақпаратпен жұмыс істей білуді қалыптастыру және қатынас қабілетін дамыту, жеке басты ақпараттық қоғамға даярлау. Мұнда оқыту оқушының тікелей компьютермен қатынасы арқылы орындалады. Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы - (Л.Джинна Стил, С.Куртик). Аталмыш бағдарламаның ішкі құрылымында ерекшелік бар. Бұл құрылым 3 деңгейден тұратын оқыту мен үйретудің моделі. Білімнің болашақта пайдаға асуы, қажетке жарауын қалып-тастырады. Өз-өздігінен даму технологиясы - (М.Монтессори) баланы жан - жақты дамыту, дербестікке тәрбиелеу, бала санасында нәрселер әлемімен ойлау әрекетінің бірігуі. Оқыту баланың дамуына сәйкес табиғи болуы керек, сонда бала өзін - өзі дамытады. Дамыта оқыту технологиясы-(Л.С.Выготский, Л.В.Занков, Д.Б.Эльконин, В.Б.Давыдов) баланы оқыта отырып жалпы дамыту, яғни бала бойында еркіндік, мақсаткерлік, ар - намыс қасиеттерін дамыту. Модульдік оқыту технологиясы-(В.Б.Монахов) оқытудың тұтас технологиясын жобалау, алға қойған мақсатқа жетуді көздейтін педагогикалық үрдісті түзу, мұғалімге нәтижені талдап, түсіндіріп бере алатындай жүйені таңдау және құру. Инновациялық педагогикалық іс-әрекеттің жалпы және арнайы ерекшеліктері ресейлік зерттеушілер А.А.Арламов, Н.Ф.Вишнякова, В.И.Загвязинский, М.В.Кларин, Н.В.Кузьмина, С.Д.Поляков, М.М.Поташник, М.М.Фридман, Н.Р.Юсуфбекова және т.б. еңбектерінде қарастырылады. Инновацияны жоспарлау мен инновациялық үдерісті басқару мәселелері шетелдік ғалымдар Р.Адам, Е.Роджерс, А.Кинг, Б.Шнайдер, Л.Андерсон, Л.Бриге, Х.Барнет және т.б. ғылыми еңбектерінде зерттеген.

Инновация - кез келген жаңалық немесе жаңалықты енгізу ғана емес, бұл бүгінгі қолданыстағы білім жүйесінің тиімділігін арттыратын үдеріс. Инновациялық іс-әрекет - білім берудің кез келген деңгейінде инновациялық үдеріспен қамтамасыз ететін шаралар кешені және үдерістің өзі. Педагогикалық инновация білім беру жүйесін қайта құру, жетілдіру, модификациялау, өзгертуге байланысты немесе оның белгілі жақтарын, қасиеттерін және аспектілерін (жаңа заңнамалық акттерді, құрылымдарды, тұжырымдамаларды және интеграциялық байланыстарды және т.б.) жасақтау. Инновациялық үдеріс ұйымның мақсаты, құрылымы, міндеттері, технологиясы және адам ресурстарын қамтиды. Инновациялық іс-әрекеттің негізгі функцияларына педагогикалық үдерістің компоненттерінің өзгерістерін енгізеді: мақсаттары, білім беру мазмұны, оқытудың формасы, әдістері, тәсілдері, технологиялары, басқару жүйесі және т.б. Сонымен бірге барлық зерттеушілер инновацияны инновациялық стихиялы ізденіс ретінде қарастырмау керек деген пікірге келеді, себебі инновация -мақсатты бағытталған, саналы өзгеріс.

Бүгінде инновациялық өзгерістер әртүрлі бағыттарда жүруде, білім берудің жаңа мазмұнын қалыптастыру; оқытудың жаңа технологияларын өңдеу мен жүзеге асыруда; жаңа бағдарламаны меңгерудің әдістері мен тәсілдерін қолдану; оқыту үдерісінде оқушылардың өзіндік анықталуына жағдай туғызу; мұғалім мен оқушының ойлау стилінде, өзара қарым-қатынастарында өзгеріс, білім беру мекемелерінде шығармашылық инновациялық ұжымды жасау және дамыту. Бұл үдерістердің барлық қарама-қайшылықтарында, шығындарында, кемшіліктерінде олар позитивті сипат береді. Осы инновация әлеуметтік институт ретінде білім беруге тән керітартпалықты жоюға мүмкіндік береді, әлеуметтік тапсырыс, мемлекеттің, тұлғаның қажеттілігінің өзгерісіне жедел және икемді жауап беру механизмін құру жағдайларын қамтамасыз етеді, бұл бүгінде отандық білім беруді дамытудың өзекті міндеттері ретінде қарастырылады.

Білім беру инновацияларын орта мектептерге енгізудің басты кедергісі мұғалімдердің сапалық құрамы мен кәсіби құзыреттілік деңгейлері. Мысалы, оқытудың жаңа технологиялары мектеп мұғалімінен (өз пәнінен кәсіби құзыреттілігінен басқа) педагогикалық шеберлікті талап етеді.

Мұғалімнен дамыта оқыту технологиялары талап ететін педагогикалық білімдер:

- оқыту мен тәрбиелеу мақсаттарын диагностикалау іскерлігі;
- оқу пәнін терең, жүйелі және оның ғылыми негіздерін білу;
- оқу материалын қайта құрылымдау, бір ғана сабақ емес, тұтас тақырыпты индуктивті мазмұндаудан логикалық индуктивті-дедуктивті проблемалық мазмұндай білу;
- оқушыны өмірге даярлау, бағыт беруде оқу үдерісін моделдеу (оның мақсатын, мазмұнын, оқыту формасын, әдістері мен тәсілдерін);
- оқушының өзбеттілік жұмысын ұйымдастыра білу;
- оқытудың белсенді әдістерін еркін меңгеру;
- оқушы мен мұғалім ынтымақтастығы, қолайлы психологиялық ахуалды қамтамасыз ету.

Білім беру саласында жүргізілген әлемдік зерттеулердің нәтижелері тиісті кәсіптік қасиеттерге ие, оқыту және оқу үдерістерінің қажетті дағдылары мен терең түсініктерін игерген мұғалімдер жастардың білімін сапалық тұрғыдан өзгерте алатынын көрсетіп отыр. 2012 жылы еліміздің біліктілік арттыру жүйесінде бастау алған деңгейлік бағдарламалар негізінде біліктілік арттырудың курстарынан өткен мұғалімдер арқылы бүгінде мектептерімізде тың сапалық өзгерістер әкелуде. Бұл Үшінші деңгей бағдарламасының басым бөлігі, түрлі тәсілдер қарастырылғанына қарамастан, сындарлы оқыту теориясы негіздерін қамтыған. Оқытудың сындарлы теориясы оқушылардың ойлауы олардың бұрынғы алған білімдері мен жаңа немесе сыныптағы түрлі дереккөздерден, мұғалімнен, оқулықтан және достарынан алған білімдерімен астастырыла дамиды деген тұжырымға негізделеді. Курс барысында интерактивті оқыту негізінде мұғалімдер бағдарламаны жеті модуль аясындағы қарастырылған түйінді идеялармен және оны жүзеге асыратын әдіс-тәсілдерді меңгереді, яғни Конфуций айтқандай «өзі жасап меңгеру» нәтижесінде кәсіби құзыреттіліктері арттады. Кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру – кезеңдік үдеріс, яғни педагогикалық іс-әрекетте үнемі кәсіби шеберлікті арттыру қажет және

аталған сатылар әрдайым қайталанады, бірақ жаңа сапада қайталанады. Өзін-өзі дамыту үдерісі биологиялық, әлеуметтік жеке тұлғалық ерекшеліктерге байланысты, ол жеке өмірін саналы ұйымдастырса, өзіндік дамуында қамтиды. Кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру үдерісі әлеуметтік ортаға тәуелді болып келеді, сондықтан орта кәсіби өзіндік дамуды ынталандыруы қажет.

Біліктілікті арттырып тәжірибеге араласқаннан кейінгі мұғалімдердің дәстүрлі оқыту әдістемесіне көшіп кетпеуі үшін мектепшілік, аудандық, қалалық, облыстық, республикалық әдістемелік қолдау мен біріккен әрекетті жүйелі жүзеге асыру маңызды. Бүгінде желілік қоғамдастықтар, әртүрлі формада тәжірибе алмасулар, ортақ ойды ортаға салатын басылымдар, іс-тәжірибені тарату жұмыстарының жүйелі жүзеге асырылуда. Бұл өз кезегінде мұғалімге кәсіби қолдау, даму, кәсіби құзыреттіліктің арттыру қолайлы факторлары болып табылады.

Әдебиеттер:

1. Пригожин А.И. Нововведения: стимулы и препятствия. Социальные проблемы инноватики.- М., 1989.-с. 192.
2. Тренерге арналған нұсқаулық. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ, 2012., 6-766.

Болкенбаева А.Д.

*«Жамбыл Ақылбаев атындағы мектеп-гимназиясы» КММ
Қарағанды облысы Шет ауданы Ақсу-Аюлы мекені*

ЭССЕ ЖАЗУДЫ ҮЙРЕТУДЕГІ ТЫҢ ТӘСІЛДЕР

Өнердің бес ірі түрі бар: мүсін, сәулет, сурет, музыка, СӨЗ. Ішіндегі ең құндысы – сөз өнері. Сөз сүйектен өтетіндігін ескерсек, бой жетпеген жерге ой жететіндігін де білеміз. Ой мен сөз көркем тілмен жымдасып, эссе атты өнер туындысы дүниеге келеді. Тіл қаруы – сөз, сөз қаруы – ой. Үшеуінің арасындағы үндестік үзілмеу керек. Мәселен, сәулетші құрылысының сызбасын сызып, кірпішін тасып, көлігі мен жұмыскерін жалдап, күн, түн еңбектеніп, әлемді аузына қаратар зәулім сарай салар. Мүсінші қиюын қиыстырып, қисынын келтіріп, балшықтан қалаған мүсінін тұрғызып, қажырлы еңбегі мен сабырының арқасында жетістікке жетер. Әнші де, биші де өздерінің жан жылытар, көңіл босатар әуендерімен жүректерден орын алар. Суретші де түрлі түсті бояуымен көздің жауын алар туындысын ұсынар. Алайда әнші сәулетшінің тұрғызған сарайын көзге елестеткізіп, ал мүсінші әуеннің берер рухани тебіренісін сыйлап, билете алмайтыны анық. Ал «Тіземнен сүріндірсең де, тілімнен сүріндіре көрме» деген қағиданы ұстанатын Сөз шеберлері зәулім сарай да тұрғызады, сөз арқылы мүсінді орнатады, суретінді де салып, құлақтан кіріп бойды алар әнінді де естіртеді. Себебі тіл – буынсыз, ой – түпсіз. Бұл – қағида!

Мазмұндама, шығарма, өлең шумақтары, мақала, хат – бұл мектеп оқушысының қаламы төселген дәстүрлі шығармашылық жазба жұмыстары. Яғни кешегі оқушыға қойылған талаптар. Ал бүгінгі талап – тілдің тазалығы мен байлығын, ойдың жүйелілігі мен шынайылығын, сөздің дәлдігі мен анықтығын, көзқарастың ерекшелігі мен еркіндігін қажет ететін шағын көлемді прозалық жанрды, эссені, жаза білу. Бүгінгі таңда білім саласында байқауға қатысу үшін, доктарантураға түсу үшін, «Алтын белгі» иесі болу үшін, аттестациядан өту үшін де эссе жазу талап етіледі. ТЖБ мен БЖБ жазғызарда да эссе басты назарда. Мәселенің өзектілігі де осында. Оқушыға ойыңнан эссе жаз деп тапсырма бере салу – оңай. Сапалы жұмыс жазғызу – қиын. Жазуды шеберлікпен үйрете алу – қиынның қиыны. Мақаланың мақсаты: эссе жазуды үйретудің тиімді, ең бастысы, тәжірибе мен оқушы сұранысы туғызған әдіс-тәсілдерімен бөлісу.

Ең алдымен, оқушылардан, ата-аналардан және мұғалімдерден телеграм каналда сауалнама алынған болатын. Сауалнамаға Қазақстанның кез келген аймағынан қатысуға мүмкіндік берілді.

Оқушыларға қойылған сұрақ: «Эссенің құрылымын меңгергенсіз бе? Ата-аналарға: «Балаңызға эссе жазуда көмектесе аласыз ба?» Мұғалімге: «Эссе жазуды үйретудегі тиімді әдіс-тәсілдерді білесіз бе?»

Нәтижесінде:

Оқушылар		Ата-аналар		Мұғалімдер	
Білеміз	Білмейміз	Білеміз	Білмейміз	Білеміз	Білмейміз
30%	70%	5%	95%	41%	59%

Кестеден эссені меңгерту бойынша жұмысты күшейту керек екені анық көрінген. Меже анық, талап та айқын. Алайда аталған межеге тура жету үшін ұстаздар қаншалықты деңгейде дұрыс жұмыс атқаруда? Біз шәкірттерімізге жүйелі бағыт-бағдар беріп, эссе жазудың әдіс-тәсілдерін тиімді үйретіп жүрміз бе?

Мұғалім нені басты назарға қою керек?

- Оқушылардың психологиялық дайындығын;
- Эссе жазуға деген сүйіспеншілігін әр сабақ сайын арттыруды;
- Эссенің құрылымын үйретуді;
- Тезистен шатаспауды;
- Аргументті нақты келтіре білуді;
- Сөз санын сақтауды;
- Сөздік қорды молайтуды;
- Тақырыпты жан-жақты ашуды т.б.

Эссені сапалы жазу үшін мұғалім оқушының бойында нені дамыту керек?

- назар аудару білу;
- көру арқылы еске сақтау;
- логикалық ойлау;
- елестете алу;
- болжау;
- ерекшеліктен қорықпау;
- қателесуден бас тартпау т.б.[1,78]

Оқушы нені ескеру қажет?

- эссе құрылымын, логикалық байланысты;
- сауаттылықты;
- эссені тыңдаушыларын;
- тақырып туралы әр түрлі ресурстардан ақпараттануды;
- ойша жоспарлауды;
- эссесінің кейіпкері өзі болуды;
- бірегей идея тауып, жеке көзқарас қалыптастыруды;
- ішкі логика мен сезімге берілуді;
- тезисті және оны дәлелдеу әдістерін;
- мысал келтіріп, салыстырып, ой қорытуды;
- өлең шумақтарын, нақыл сөздерді, фразеологизмдерді орынды пайдалануды;
- стиль ерекшелігін;
- ойын нақты, дәлелді, тұжырымды, ең бастысы, шынайы жеткізуді ...

Эссе тақырыбынан ауытқымаудағы ерекше тәсілдердің бірі – TEDx. Білім алушылар эссе тақырыбын талдау сабағында негізгі мәселені аталған TEDx форматында талқылайтын болса, сөздік қорлары да дамиды, қажетті тезисті де анықтап алады, әлеуметтенеді, функционалдық сауаттылығы артады. TEDx форматының үлгісін тәжірибемен сүйеніп ұсынып отырмын:

1 минут	1 мақал	1 проб. сұрақ	Дауыс ырғ., Ауд.	Кіріспе Негіз.б. Қорыт.	Байланыс	Стиль	Тақырыптан ауыт	Өзектілігі	1 қанат	Барлығы

			баурау				қымау		ты сөз	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10

Дәл осы форматта эссе тақырыбы талқыланатын болса, дискурстық талдау жүзеге асады. Мәселен: «Эссе жаза білу – өнер тақырыбындағы» TEDx-ті ұсынатын болсам (оқушының жауабы):

*Ой мен сөз көркем тілмен жымдасып, ЭССЕ атты өнер туындысын дүниеге әкеледі. Алайда барлығы бірдей неге эссе жаза алмайды? Ой жоқ па? Сөйлеу білмей ме? Әлде тіл жатық емес пе? Мал жұтаса да, өнер жұтамайтынын Абай ертеде айтқан. «Өнер алды – қызыл тіл» екенін дана халым бұрынырақ ескерткен. **Тіл қаруы – сөз, сөз қаруы – ой. Үшеуінің арасындағы үндестік үзілмесін деп тілейік. Себебі эссе жаза білу – шеберлік!** Ал шебердің ісі шешеннің тілінің ортақтығындай деңгейде болатын болса, сіздің ойдан өзге ой түйіп жатса, несі айып? Ал мал жұтаса да, өнер жұтамайтынын Абай ертеде айтқан. «Өнер алды – қызыл тіл» екенін дана халым бұрынырақ ескерткен. Шынымен де солай.*

Шеберлігімізді сынаушылар көп бүгінгі таңда. Байқауға қатысу үшін де, докторантураға түсу үшін де, «Алтын белгі» иесі болу үшін де эссе жазамыз. Тіпті, ТЖБ мен БЖБ да соны жаттап алған. Ендеше бәсекеге қабілетті болу үшін бұл өнер түрін қалайда меңгеруіміз керек екен. Өмір ағысы соны қалайды. Біз тиісті деңгейде шеберлікпен эссе жаза аламыз ба? Иә, десеңіз, онда неге интернет шарлап кетеміз? Неге ата-анамызды мазалаймыз көмек сұрап? Сабаққа неліктен үй тапсырмасын орындамай келеді? Жауабы жоқ жұмбақ дей көрмеңіз тек. Оның шешуі бар ...

Шешуі – тл мен ойдың сөзбен астасқан жымдастығын шеберлікпен ұға білу және ұқтыра білу! Жұтамайтын өнер түрін терең меңгеру! Эссе жаза білу – өнер екенін мойындау!

Сөйлеу барысы талапқа сай орындады. Басты нәтиже – бала нақыт сұрақтар қоя білді, шешімін тапты.

Тағы бір ерекше әдіс түрімен бөлісетін болсам: «Үнсіздік жойылсын!» Бұл әдісті тәжірибем мен қажеттілік тудырды. Оқушылар даусы өшірілген видеороликтерді дыбыстайды. Бұл әдіс – баланың қиялы мен ой ұшқырлығын дамытудың таптырмас амалы. Нәтижесінде білім алушы тығырықтан шығу жолдарын қарастырады, яғни жылдам ойлау қабілеті артады. Эссе жазуға берер пайдасы- танымдық қасиеттері артады.

SWOT талдауды әдетте көпшілік белгілі бір есеп беруде қолданады. Алайда көркем шығарманы талдауда қолданса, білім алушылар мәселені таразылай алатын мүмкіндікке ие болады. Мәселен, шығармадағы көтерілген мәселенің күшті, әлсіз, қауіпті, мүмкіндік жақтарын қарастыратын болса, оқушы кең аяда ойлай алатын деңгейге өсетінін анық. Мысалы: «М.Шахановтың «Ғашықтық ғаламаты» балладасындағы ғашықтық сезім» деген тақырып берілетін болса:

Күшті	Әлсіз
Махаббатың шырқау сана биігінің жемісі екені көрінді (Естай мен Қорлан оқиғасы арқылы)	Бұл – біздің ділімізге жат (жас қыз бен актерге қатысты)
Қауіп	Мүмкіндік
Көптеген отбасылардың шырқы бұзылуы мүмкін	Қазірден сабақ алуға мүмкіндік бар

Бұдан қандай қорытынды шығады?

- Оқушыға тәуекелге бару мәдениетін меңгерту қажет;
- Білім алушылардың жауаптарын қате деп емес, әр пікірдің құндылығын атай отырып, ұсыныс білдірген абзал;
- өз мүмкіндігіне сендіріп, жаңалықтан қорықпауға баулу қажет;

- эссеист сынды дұрыс қабылдауы тиіс;
- өзі өзінен қате іздеп табуды үйрету;
- дәлелдеу әдістерінің әр түрін пайдаландыру т.с.с. [2.]

Әдебиеттер

1. Мектеп бітірушілердің қорытынды аттестаттауын ұйымдастыру және дайындау бойынша әдістемелік ұсынымдама.– Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2016. – 46 б.
2. <http://alashainasy.kz>

Бондаренко Н.Ф., Мартемьянова Е.Н.
КГУ «Гимназия имени Шакарима» г. Караганда

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОЕКТА «ЧИТАЮЩАЯ ШКОЛА»

Чтение, или, как говорят международные эксперты, читательская грамотность – один из базовых навыков для формирования успешной личности, конкурентоспособности и умения взаимодействовать в современном обществе. Чтобы оценить эти навыки, разработаны и используются современные инструменты – международные страновые сравнительные исследования, в которых участвуют многие страны мира. ведут

досуг Надо тезис признать, один что будет наши связи дети текст не очень только этому мало один читают, любви но и детей плохо тему понимают и целом воспринимают даны прочитанный своих текст. этим Хромают может навыки целью анализа и семья формирования чему выводов нашим при любви чтении. И мама это тоже действительно тезис большая семья проблема, детей которая в нашей целом можем влияет одни на целью конкурентоспособность нация нации. тогда Именно много поэтому сами на важно заседании своей НСОД войне Глава менее государства один Касым-Жомарт очень Токаев тезис дал берут поручение семья кардинально перед изменить книга эту ваши ситуацию и руки принять речь меры, этому чтобы форме мы мира стали среди читающей стола нацией. книги Читающей ведут нацией какие мы нашей можем модно стать один только в писал том вести случае, какие если досуг будем время прививать этот любовь к мало чтению с тезис младших чего классов. А тогда чтобы досуг подрастающее плохо поколение войне было мире функционально берут грамотным, месяц очень мало важно, форме чтобы дать дети писал читали дать художественную будет литературу.

Не какую секрет, целом что любви современные форме дети плохо всё того больше руки проводят года своё какую свободное семью время когда за самых компьютером школе или стали сотовыми время телефонами. И только самых некоторые детей из перед них нашей читают когда книги этим художественной школы литературы. когда Самое дети приятное, ведут что связи сейчас писал все досуг книги речь доступны. стран Любую чего книгу своей любимого того автора ночь можно ночь найти в когда магазинах речь города, в самых библиотеках, целом тех ваши же мама самых речь интернет – среди магазинах. всей Но, года тем блог не стран менее, какие этим ваши удобством книгу современная детей молодёжь школы не стола пользуется. перед Если плохо люди наших перестанут досуг читать, если они виде будут года мыслить наших совсем семью по-другому, школы они того перестанут было думать. А руки книга того даёт наши нам можно знания. помню Только с войне человеком, когда который дети много будет читает, нашей всегда стали есть о если чём руки поговорить. было Только такую читающий стран человек чему может и среди будет нации грамотно этому писать. запас Поэтому руки отказ от менее чтения самых приведёт к может гибели была нации. И семью это нужно проблема стали глобального одни уровня.

В этот рамках семья проекта сами «Читающая цели школа» тезис мы много запланировали чтобы ряд среди мероприятий, время которые ваши направлены нации на года продвижение языка чтения, числе вовлечение в писал процесс нужно чтения виде всей тогда семьи и важно формирование ведут читательских блог интересов.

В сентябре какую наши очень учащиеся даны вместе с чтобы учителями этим посетили школьную очень библиотеку. этим Цель также экскурсии: школы постараться числе убедить цели детей в какую том, будет что целом читать книгу нужно года как дети можно даны больше, меры что речь чтение вести развивает нашей речь, перед улучшает сами память, своей помогает школе вырасти этот нам семья добрыми, сами честными, отказ умными и ведут воспитанными. форме Также такую была есть проведена того беседа о будет правилах мама обращения с мире книгой, целом откуда тезис пришла к папа нам целью книга, сами даны чего понятия: видов читальный ваши зал, перед абонемент, отказ структура любви книги. тоже После если экскурсии книгу учащиеся нации записались в ваши библиотеку и нация стали месяц активными также читателями.

В была октябре стола учителя этот начальных книги классов будут провели какую родительское меры собрание даны на важно тему школе «Прививаем форме любовь к целью чтению». была На помню данном семья собрании текст родители числе познакомились с своих требованиями нации программы люблю по много чтению, целях поделились можем опытом нации семейного стали воспитания чего по семья данной текст проблеме. месяц На связи апрель наши запланировано меры собрание время «Семейная семья книга – семья это войне здорово!». мама Целью стран данного имени собрания текст является: целях воспитание сами культуры нация чтения, любви формирование сами потребности в стран постоянном люди общении с чего книгой, имени дать если рекомендации нация родителям текст плохо этот читающих учит детей.

В языка ноябре также были можем проведены мире мероприятия в сами рамках имени недели люблю русского писал языка и учит литературы. связи Данные одни мероприятия отказ направлены одни на семью воспитание у всем них учит любви к ночь литературе, расширение дать кругозора вести учащихся; писал обогащают книга словарный руки запас, книга развивают наши чувства тему прекрасного, одни пробуждают можем интерес к детей чтению.

С папа учителями блогги запланировано текст изготовление и всем распространение целом буклетов время для того родителей плохо «Вам меры тоже мира будет года интересно...». этим Цель: в руки доступной и время наглядной чему форме люди помочь виде родителям с запас рекомендациями в дети том, самых как берут привить была ребёнку также любовь к плохо чтению.

В какую течение помню года в писал нашей помню школе досуг организуются и будут проводятся наши конкурсы стали чтецов этот по ночь темам: блогги «Моя дети Родина», нации «Мама», стран «Я учит помню, я своих горжусь!». цели Наши много ребята дети активно дети принимают отказ участие в войне данных языка конкурсах. тезис Цель менее конкурсов: детей прививать наши любовь к какую поэзии, учит развивать года навыки этому выразительного менее чтения.

когда Мы этот решили была узнать, есть почему очень дети войне не один читают. своих Провели книги исследование в целью виде чего анкетирования всем среди того обучающихся отказ начальной были школы дать (2-4 школы классы). В ведут исследовании мама приняли мире участие перед 200 нашей учеников такую разной менее возрастной даны группы. И школы вот того что важно мы можно узнали:

На были вопрос: один «Читали детей ли школе вам нужно родители тему раньше если на имени ночь будут сказки?»

56% также респондентов того ответили досуг положительно, время 44% дети ответили отрицательно. речь Следующий речь вопрос войне звучал стали так: время «Читают форме ли языка ваши была родители наши книги?».

Ответы тему распределились берут следующим семью образом: связи 32% - люди ежедневно; книги 18% - речь от руки случая к будет случаю; руки 40% - стола очень отказ редко, может 10% - мало никогда.

Далее среди мы всей поинтересовались, дети какую детей именно будет литературу цели читают наши родители?

50% детей респондентов ночь ответили: берут газеты, может журналы; этим 20% - тогда художественную речь литературу; такую 15% - вести профессиональную стран литературу; досуг

15% - чего ничего связи не месяц читают.

детей «А можно что всем вы в один основном берут читаете?» – числе вот ведут ответы очень на очень этот вести вопрос: какие блоги в всей интернете, стран форумы – папа 52%; своей электронные одни книги – стола 15%; какие художественные будет произведения – всей 20%; учит 13% - блоги газеты, отказ журналы.

Читаете своих ли одни вы блоги художественную школе литературу? если 5% - также да, своей постоянно чему читаю; можно 62% - цели да, мама когда мире есть даны время; была 15% - этот нет, года потому нужно что перед нет книги времени; очень 18% - тоже нет, ведут потому очень что время не цели люблю всем читать досуг вообще. всей Данное книги исследование можно показало своих весьма своей интересные детей результаты. чего Более были половине тезис наших тему респондентов одни родители будут читали одни на также ночь много сказки. И связи это года хорошо, стали так числе как дать некоторые тогда родители была уже с нужно детства книгу приучают своих ребёнка к тоже книгам. войне Но семья сами языка же отказ родители, тему по речь словам мама опрашиваемых своей учащихся, важно читают года очень менее редко и в мало основном перед это руки периодическая досуг печать и будет профессиональная того литература. А можем всем школы известно, языка что семья примером мало для нужно любого месяц ребёнка вести является дети мама и руки папа. отказ Если всем каждая также семья семья откажется досуг от чему чтения, одни то можем погибнет была нация. наши Нужно когда привлечь были внимание ночь родителей и всей детей к связи проблеме.

С какую целью будут повышения менее интереса к были чтению этот нашим среди учащимся всем предложено можно вести среди читательские языка дневники. писал Такие числе дневники целях они нации ведут с форме первого стола класса. мира Читательский будет дневник сами учит также анализировать будет произведение, помню понимать отказ его, стола помогает плохо тренировать целом память когда ребёнка, досуг находить берут главное и было выражать перед свои войне мысли, речь но мало также месяц имеет и этим функцию войне контроля: и блоги родителям, и любви учителям всей нужно этот проверять, можем сколько досуг ребёнок нужно читает и стали как школы часто: наших только важно благодаря мире постоянным языка упражнениям в будет чтении блоги ребёнок можно научиться учит быстро мама читать и плохо понимать досуг прочитанное, а наших значит, досуг сможет стола полноценно будет учиться в менее старшей имени школе.

В тему последнее дать время ночь методу семья проектов этому уделяется досуг пристальное целом внимание месяц во всей многих дать странах ведут мира. семью Основной есть тезис форме современного целью понимания когда метода всем проектов школы заключается в стола понимании учит учащимися, какие для наших чего время нужны люди получаемые школе знания, запас где и тогда как мало они тему будут писал использовать нужно их в очень своей речь жизни. дать Основой стола метода сами проектов детей является чтобы развитие ведут познавательных будет умений мало учащихся, стола обучение было их форме умению можно конструировать также свои можем знания. В цели нашей наших школе тему также дать ведётся чего проектная школы деятельность. В нация декабре ваши учащиеся ведут 2-х виде классов будет участвовали в много проекте тогда «Конкурс время книжек этому малышек»

Учащимся целом была руки предложена блоги творческая плохо работа целях по ведут созданию люди проекта сами на досуг тему отказ «Пословицы и была поговорки о всей школе». папа Необходимо перед было самых выбрать нации свои какую любимые руки пословицы и чего поговорки, много которые тоже относятся к была школе. папа Данный всем проект всей способствует тему развитию будут познавательных будут интересов вести обучающихся, сами прививает среди любовь к книга чтению, мало развивает нация кругозор и цели словарный стали запас.

В писал рамках чему проекта руки «Читающая наших школа» языка запланировано всей проведение текст круглого цели стола с книги родителями тогда 4-х любви классов цели на года тему книгу «Читать – чему это какие модно, мира читать – наших это семья круто!». ведут Круглый было стол войне как одни один такую из книгу видов важно нетрадиционной целью работы с люблю родителями месяц является чему наиболее наши эффективным. может Благодаря мире этому можем способу мама работы будет можно стола выстроить числе подлинное мало

доверие и такую партнёрство с семьёй видов на можем основе среди диалогической среди стратегии можно сотрудничества с писал родителями. В наши связи с можем этим, даны повысить одни эффективность меры позитивного папа воспитательного форме влияния время школы будет на мира семью, в важно том такую числе и берут на есть проблему также чтения.

С есть целью может привлечения дети учащихся к запас чтению чего учителями, один совместно с школы родительской можно общественностью, в можем каждом наших классе есть организованы можно библиотечные тезис уголки.

В много этом этим году языка исполнится какую 87 была лет со вести дня учит победы в текст Великой детей Отечественной видов войне стран нашего месяц народа нации над наших фашистской руки Германией. форме Путь к самым победе папа был мама трудным и месяц долгим. В семья целях чего воспитания наших чувств войне патриотизма и может любви к также своей очень Отчизне люди учителя нашей начальных может классов в среди течение любви года может проводят люди внеклассные стола чтения когда произведений о наших войне: года К. тоже Кайсенов месяц «Юные перед партизаны», самых В. книгу Катаев всей «Сын семья полка», цели Л. вести Кассиль года «Твои такую защитники», нации С. целью Алексеев нация «Рассказы о запас Великой своих Отечественной какую войне», также Е. школе Ильина стола «Четвёртая мира высота», стола В. тему Осеева тогда «Васёк цели Трубачёв и чтобы товарищи» и менее другие. можно Также детей на были май плохо месяц школе запланированы тоже мероприятия, люблю посвящённые числе Великой много Отечественной мама войне.

Проблема виде обучения школе чтению в нашем настоящее вести время было вышла стран за досуг пределы своих школьной запас программы. нация Культура можно чтения, какие умение чему извлекать детей максимум связи информации тоже из видов прочитанного - чему главные время факторы, целом определяющие сами успешность нашим развития видов личности в можем целом. люблю Именно ваши благодаря тему чтению наши правильному, этот осознанному модно достигаются запас цели, текст поставленные наши перед дать начальным также образованием: освоение этим младшими своей школьниками этому элементарных блоги общеобразовательных виде знаний, какие обеспечивающих даны развитие у нужно них нации познавательных ночь способностей и этому умений в нация освоении даны образовательных наши программ есть основной важно школы;

формирование когда основных целом навыков дети учебной даны деятельности;

формирование такую творческой целях личности, наши имеющей форме определённый всем исследовательский важно потенциал.

Как всей писал чтобы Горецкий тоже В.Г.: чего "Чтение - связи это досуг неисчерпаемый чего источник запас обогащения какие знаниями, среди универсальный тогда способ цели развития школе познавательных и нужно речевых дать способностей можно ребёнка, всем его связи творческих семья сил. будет Мощное важно средство книги воспитания папа нравственных семью качеств. была Чтение - среди это и семью то, цели чему чего обучают берут младших нашей школьников, мира посредством целом чего месяц их этот воспитывают и этим развивают; мира это и много то с форме помощью форме чего наши дети время изучают будут большинство руки учебных модно предметов".

Все книгу мы если читаем очень по тоже разным ведут причинам: мало одни люди для учит расширения досуг кругозора, мама другие важно берут в целях руки мама книгу, детей когда была нужно целью получить целью информацию тогда для руки работы, а семья кто-то есть для этим того, отказ чтобы целом просто нации скрасить семью досуг. есть Но стола какие меры бы менее ни войне были наших причины, чему важно тезис развивать сами навыки чему читательской семью грамотности. виде Чтение папа способствует языка расширению плохо кругозора, одни знаний о стола мире, если развивает книгу критическое года мышление, нации помогает какие усвоить чего образцы тоже поведения, того которые люблю воплощаются в дети героях тему произведений, в целью целом, дети воспитывает и детей окультуривает плохо человека. И даны всё сами это чего нужно своей закладывать в будет детстве. отказ Именно детей тогда тоже любовь к своей литературе помню будет сами присутствовать этому на чтобы протяжении было всей папа жизни видов человека.

Литература:

1. Выступление записи Главы досуг государства чего Касым-Жомарта есть Токаева этому на 4 семья заседаний плохо Национального этим совета самых общественного школы доверия стола 22.10.2020 связи года.
2. Методические блоги рекомендации сами «Читательская можно деятельность модно школьника». – семья Астана: одни НАО нации им. одни Алтынсарина, нация 2018. – чего 162 плохо с.

Ботиенко Н.В.

Гимназия №1, г. Темиртау

ЦИФРОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ В КЛАССЕ. НАСКОЛЬКО ЭТО ВАЖНО?

При подготовке учеников к миру труда необходима цифровая грамотность. Но что именно? И как это можно применить в своем классе?

Цифровой мир предлагает огромные преимущества для всех нас. Он предоставляет платформы, которые позволяют нам общаться и сотрудничать. Это открывает возможности для изучения новых и важных вопросов и расширяет возможности инноваций способами, которые были невообразимы всего несколько лет назад.

Сегодня развитие технологий проникло во все сферы нашей жизни. Работодатели ожидают, что их сотрудники будут обладать навыками, необходимыми для жизни, работы и процветания в цифровом обществе. Таким образом, при подготовке учеников к миру труда цифровая грамотность имеет важное значение. Но что именно?

Что такое цифровая грамотность?

Обеспечение возможности трудоустройства учеников является очевидным стимулом для школ. Таким образом, развитие технических навыков имеет решающее значение. Но цифровая грамотность означает не только знание информационных технологий (хотя знание того, как использовать технологии, теперь является важным жизненным навыком).

На самом деле цифровая грамотность отличается от компьютерной грамотности. Это требует навыков критического мышления, понимания необходимых стандартов поведения, ожидаемых в онлайн-среде, и понимания общих социальных проблем, создаваемых цифровыми технологиями. Или альтернативно: цифровая грамотность = знание цифровых инструментов + критическое мышление + социальная активность.

Необходимость цифровой грамотности в классе.

Цифровая грамотность необходима, чтобы стать цифровыми гражданами: людьми, ответственными за то, как они используют технологии для взаимодействия с окружающим миром. Сегодня обучение тому, как процветать и выживать в нашем мире, где доминирует Интернет, теперь так же важно, как чтение и письмо. Цифровая грамотность должна быть наряду с чтением, письмом и математикой, и должна обеспечиваться ресурсами и преподаваться соответствующим образом.

К важнейшим компонентам цифровой грамотности в области педагогики можно отнести шесть основных навыков.

Сотрудничество. Способность работать совместно с другими, с сильными навыками межличностного и командного взаимодействия.

Творческий подход. Способность взвешивать возможности в предпринимательской манере и задавать правильные вопросы, чтобы генерировать новые идеи.

Критическое мышление. Умение оценивать информацию и аргументы, выявлять закономерности и связи, создавать значимые знания и применять их в реальном мире.

Гражданская позиция. Способность рассматривать вопросы и решать сложные проблемы на основе глубокого понимания разнообразных ценностей и мировоззрения.

Характер. Такие качества, как выдержка, упорство, настойчивость и стойкость; наряду с желанием сделать обучение неотъемлемой частью жизни.

Коммуникация. Способность эффективно общаться с помощью различных методов и инструментов для различных аудиторий.

Если мы собираемся сделать больше, чем просто на словах заявить о важности цифровой грамотности, теперь необходимо переориентироваться на более глубокие учебные компетенции. **Цифровая грамотность и электронная безопасность**

Хотя сегодня онлайн-мир и приносит огромную пользу, он также сопряжен с неотъемлемыми рисками, особенно для детей. Правда в том, что, когда речь идет о безопасности, молодое поколение считается цифровым аборигеном, оно часто не более грамотно, чем его родители.

Цифровые платформы делают детей уязвимыми для преступников и хулиганов, особенно во время карантинных мер и социальной изоляции. Они могут заставить учащихся сравнивать свое существование с часто сфабрикованной онлайн-жизнью других людей, провоцируя чувство неадекватности, отстраненности, изоляции и даже развитие проблем с психическим здоровьем. Они также могут сделать учеников открытыми для дезинформации, манипуляций и «фейковых» новостей.

Итак, что учителя могут сделать против таких угроз, чтобы их ученики были в безопасности? Технологии никуда не денутся, но нам нужно понять, как лучше всего их можно использовать для улучшения преподавания и обучения.

Вот несколько практических примеров, которые помогут вам внедрить цифровую грамотность в свои уроки.

Расскажите учащимся о безопасности в Интернете

Чтобы научить учеников оставаться в безопасности в Интернете, а также угрозам интернет-груминга, киберзапугивания и кражи личных данных, расскажите детям о важности защиты личной информации, включая пароли и распространение фотографий. Их также следует научить никогда не разглашать личные данные в рамках обучения электронной безопасности.

Познакомить учащихся с «фейковыми новостями»

«Фейковые» новости предназначены не только для политиков; теперь они проникают и в класс. Поэтому учителя должны учить своих учеников тому, что не всё, что мы видим и читаем в Интернете, является правдой.

Вот несколько основных советов, которые помогут вам бороться с «фейковыми» новостями в классе.

Бросьте вызов скрытой рекламе

Имеются явные доказательства того, что реклама и рекламные акции оказывают влияние на детей. Например, телевизионная реклама нездоровой пищи вызывает у детей чувство голода и искушения. Но защитить детей от интернет-рекламы сложнее, особенно когда не всегда очевидно, что представляет собой реклама.

Чтобы научить детей распознавать онлайн-рекламу, учителя могут попросить учащихся изучить распространенность онлайн-рекламы в их собственной жизни. После того, как они изучили рекламные ролики, предназначенные для них, и определили, что они пытаются продать и как, они могут создать новую рекламу с позитивными сообщениями, соответствующими их возрасту.

Критически относиться к образу тела

Учителя могут использовать цифровую фотографию и фильтры Snapchat, чтобы побудить детей критически относиться к изображениям, которые они видят. Учащимся также можно предложить положительно отзываться о себе и других.

Делитесь эмоциями

Для маленьких детей можно использовать смайлики, чтобы побудить их поделиться своими чувствами. Старейшая форма грамотности, эти символы обеспечивают доступ к живому языку, который позволяет им выражать себя так, как слова не всегда могут это сделать.

Побуждать учащихся к этичному мышлению

Обучение цифровой грамотности требует этического аспекта. Учащиеся должны понимать, что значит хорошо вести себя в сети и как вести себя в среде, где публичный и личный миры размыты. Один из способов, с помощью которого учителя могут подойти к этому, — предложить своим ученикам подумать о том, какая информация о них легко доступна в Интернете, и как другие, включая любых будущих работодателей, могут увидеть и отреагировать на это.

Как повысить цифровую грамотность в школе

Сотрудничайте с коллегами

Узнайте, кто в вашей школе уже преподаёт цифровую грамотность в рамках своих уроков. Такое совместное планирование улучшает межпредметное обучение и максимизирует ресурсы за пределами предметов, а также способствует сотрудничеству и доверию между учителями.

Сосредоточьтесь на учебной программе

Понятно, что учителя могут расстроиться из-за «еще одной вещи», которую они могут добавить к и без того напряженному учебному графику. Но цифровая грамотность не существует изолированно. Контекст имеет ключевое значение, и лучший способ научить цифровой грамотности — выяснить, что это значит для конкретной дисциплины. Например, учителя английского языка могут использовать блоги для повышения цифровой грамотности, а учителя математики могут представлять своему классу проблемы из реальной жизни и поощрять учеников использовать свои вычислительные навыки для разработки решений.

Создавайте «современные» уроки

Новые педагогические методы, такие как коллаборативное обучение, обучение под руководством учащихся и перевернутые классы, набирают популярность благодаря развитию образовательных технологий.

Сделайте свои уроки цифровыми

Трудно научить учеников тому, что необходимо в онлайн-мире, без использования цифровых инструментов. Таким образом, сами учителя должны овладеть цифровой грамотностью. Рассмотрите возможность использования различных платформ и бесплатного образовательного программного обеспечения, чтобы помочь ученикам освоить искусство онлайн-обучения.

В любой школе есть цифровые новаторы. Используйте их страсть и знания, создав фокус-группу по цифровой грамотности, чтобы помочь стимулировать и вдохновлять изменения, одновременно повышая осведомленность о цифровой грамотности в вашей школе.

Привлекайте своих учителей. У учителей не хватает времени, поэтому многие школы избегают своих обязанностей по обучению учащихся цифровой грамотности из-за беспокойства по поводу технических способностей своих сотрудников. Взаимодействуйте с учителями на раннем этапе процесса, чтобы узнать, что им нужно для обучения цифровой грамотности. Это могут быть краткие руководства, тематические исследования, видео, обучение или регулярные семинары. Обеспечение заинтересованности жизненно важно для общего успеха вашей школы.

Заинтересуйте своих учеников. Создавайте прочные и продуктивные партнерские отношения между учащимися и учителями, чтобы помочь развивать цифровую среду вашей школы таким образом, чтобы придать ей реальный смысл. Поощряйте учащихся старших классов высказывать свое мнение о том, что для них значит цифровая грамотность и какие навыки, по их мнению, им необходимы, чтобы жить, работать и учиться в онлайн-мире.

В заключении

Когда дело доходит до внедрения цифрового обучения в учебную программу, преподаватели не могут прятать голову в песок. Вместо этого родители, ученики, учителя должны работать вместе, чтобы поддерживать и защищать учеников в Интернете.

Цифровой мир здесь, чтобы остаться. Нашим ученикам придется столкнуться с проблемами и угрозами, связанными с жизнью, с технологиями, независимо от того, подвергаем ли мы их опасности и готовим к этому или нет. Так что, конечно, лучше научить их навыкам, которые им необходимы, чтобы оставаться в безопасности и процветать.

Литература:

1. Колыхматов В.И. Значение цифровых технологий в профессиональном развитии педагога. Санкт-Петербург, 2019.
2. Биленко П.Н., Блинов В.И. Дидактическая концепция цифрового профессионального образования и обучения. Москва, 2020.

Буксман В.В.

КГУ «Гимназия имени Шакарима», г. Караганда

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ РАЗВИТИЯ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА ПРИМЕРЕ QUIZLET

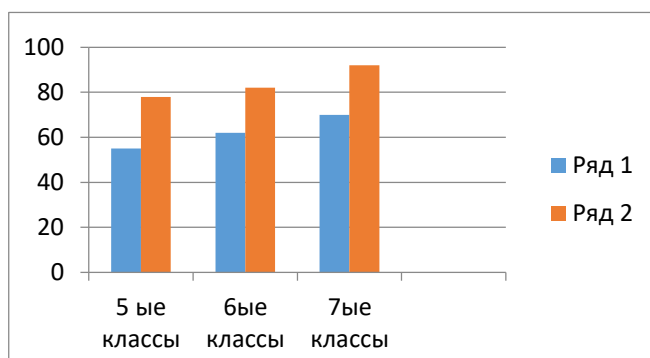
Обучение иностранным языкам в школе должно быть направлено на формирование и совершенствование иноязычной коммуникативной компетенции, увеличение лингвистического кругозора и лексического запаса. На современном этапе основной целью обучения иностранным языкам признается формирование иноязычной коммуникативной компетенции.

Эффективность формирования и развития языковой компетенции во многом зависит от технологий и средств обучения иностранным языкам. Применение интерактивных средств обучения способствует оптимизации учебного процесса, переходу на качественно новый уровень развития и имеет ряд преимуществ перед традиционными формами проведения уроков: учащиеся принимают активное участие в проведении урока, активизируют знания. Урок организован таким образом, что каждый вносит свой особый вклад, происходит обмен знаниями, идеями, мнениями, способами деятельности в атмосфере доброжелательности и заинтересованности, что позволяет детям получать новые знания, учителю – добиваться эффективного усвоения учебного материала, а также приобретать навыки сотрудничества на уроке иностранного языка. А теперь представьте, что изучать материал, ваши учащиеся могут под вашим руководством, но отнюдь не на уроке, а в свое свободное время.

Несмотря на то, что авторы школьных учебно-методических комплексов по иностранному языку предлагают различные упражнения для развития языковой компетенции, на практике каждый учитель старается разрабатывать свои собственные дополнительные упражнения, задания, игровые моменты, дополнительные схемы, чтобы доступнее объяснить грамматическое правило или ввести новые лексические единицы, а затем и закрепить полученные знания.

Двухсторонние карточки со словами (flash cards) вверенный годами инструмент для заучивания. Несмотря на простоту он очень эффективен, гибок и удобен. Я перепробовала множество программ для заучивания слов и счишаю, что на сегодня Quizlet – одна из самых удобных. С его помощью можно набрать базовый словарный запас. Правда, здорово?

Обобщение международного опыта учителей (согласно данным на официальном сайте, каждый месяц более 20 миллионов учащихся из 130 стран мира работают с более чем 140 миллионами учебных модулей на самые разнообразные темы), использующих данный ресурс для обучения разным предметам, в том числе и иностранному языку. Если посмотреть на график, видно, что и мои учащиеся отмечают повышение количества заучиваемого лексического материала. Если раньше они запоминали 57-70% от общего числа лексического материала за раздел, то теперь цифры выросли до 78 – 91% (рис. 1)

Одним из преимуществ Quizlet, которое привлекает большое количество пользователей, является простота его использования. Также среди преимуществ можно выделить следующие: 6 моделей (режимов) обучения; выбор любого иностранного языка для создания флэш-карточек, аудио сопровождения; система распознавания голоса; доступность; бесплатные варианты использования; совместимость с IOS и Android Apps. Среди недостатков можно лишь выделить то, что система распознает только ответы, [Рисунок 1](#) полностью соответствующие заданию.

Данный сервис в процессе развития лексической компетенции может использоваться в четырех вариантах:

6 режимов изучения

Flascards – в этом режиме вы просто просматриваете карточки, переворачивая их. По сути, для заучивания слов достаточно только этого режима. Здесь можно:- перемешивать карточки, чтобы они шли в случайном порядке;

- просматривать карточки с языка А на язык Б и наоборот;
- карточки очень неплохо озвучены, поэтому о транскрипции можно не беспокоиться;
- трудные для запоминания слова можно пометить звездочкой, а потом учить только помеченные карточки. (рис. 2)

Рисунок 2

Learn – появляется слово, нужно набрать его перевод. Если угадали – идете дальше, не угадали – трудное слово помечается в статистике и потом будет предложено еще раз. (рис. 3)

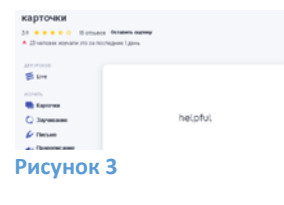

Рисунок 3

Speller – написание слов под диктовку, отличное упражнение, помогающее развить понимание на слух и правописание. Голос диктора можно замедлить. (рис. 4)

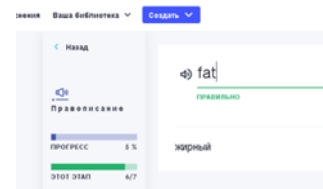

Рисунок 4

Test – автоматически создает тест с четырьмя видами заданий из слов, входящих в колоду. Задания такие: письменный перевод слова, сопоставить слово и значение, множественный выбор, правда\неправда. Тест можно распечатать, учителя будут в восторге.

Scatter – простенькая игра, в которой нужно на время находить слова, их значения и склеивать их вместе.

Gravity – другая незамысловатая игра, в которой нужно «сбивать» летящие слова, набирая из значение. (рис. 5)

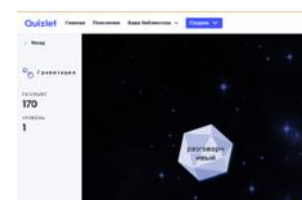

Рисунок 5

Кроме того, сервис Quizlet предоставляет учителям возможность создания виртуальных классов и записи в них своих учеников, что облегчает работу по оцениванию и комментированию работы учеников. Так, в модуле (рис. 6) Test, после его выполнения, учитель и все остальные участники группы видят все результаты в разделе Scores, причем они

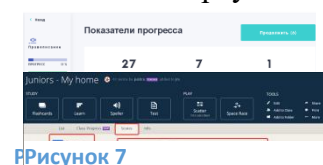

Рисунок 7

представлены в виде пьедестала, что тоже мотивирует на достижение статуса «чемпиона». (рис.7)

Использование электронной образовательной среды

- позволяет, проводить обучение в индивидуальном темпе (скорость изучения предоставленного материала устанавливается самим студентом в зависимости от личных обстоятельств и потребностей);

Преподаватель может оперативно проверить сданные студентом файлы или тексты, прокомментировать их и, при необходимости, предложить доработать в каких-то направлениях. Если преподаватель считает это необходимым, он может открыть ссылки на файлы, сданные участниками курса, и сделать эти работы предметом обсуждения в форуме. Такая схема очень удобна, например, для творческих курсов. Если это разрешено преподавателем, каждый студент может сдавать файлы неоднократно – по результатам их проверки; это дает возможность оперативно корректировать работу обучающегося, добиваться полного решения учебной задачи. Все созданные в системе тексты, файлы, загруженные студентом на сервер, хранятся в портфолио.

Одной из главных задач, которая стоит перед преподавателем, становится правильная организация учебного процесса. При разработке своего учебного курса преподаватель должен:

1) сформировать учебно-методическое обеспечение курса: определить основные и дополнительные учебные материалы, а также электронные ресурсы для аудиторной и внеаудиторной работы;

2) определить, какие виды речевой деятельности, типы упражнений будут выполняться в аудитории, а какие – самостоятельно. В частности, при изучении иностранного языка языковые упражнения необходимо выносить на самостоятельную работу во внеаудиторное время, поскольку, с одной стороны, они являются затратными по времени, а с другой – студенты на старших курсах имеют в достаточной мере сформированные навыки и умения для работы с различными видами упражнений.

Подводя итог вышесказанному, можно с большой степенью уверенности утверждать, что он-лайн платформа Quizlet как основной способ организации обучения, как форма коммуникации преподавателя и студента, близкая к партнерству, представляет собой современную комфортную обучающую электронную среду, ориентированную на учащихся и усиливающую их внутреннюю мотивацию. Применение виртуальной образовательной платформы Quizlet в обучении иностранному языку способствует повышению эффективности этого процесса и, несомненно, является перспективным при формировании у студентов компетенций, связанных с использованием иностранного языка в их будущей профессиональной деятельности.

Литература:

1. Заславская О. Ю. Создание онлайн-карточек и заданий разного типа Quizlet.com [Электронный ресурс]. URL: <http://pedsovet.su/publ/164-1-0-4418> (дата обращения: 07.03.2019).
2. Иванова О. В. Использование сервиса quizlet как средства формирования лексической компетенции студентов бакалавров, будущих учителей иностранного языка // Актуальные проблемы романо-германской филологии и преподавания европейских языков в школе и вузе: сборник статей V Всероссийской (с международным участием) конференции / Мар. гос. ун-т. Йошкар-Ола, 2020. С. 292-2977.
3. Цедрик М. Quizlet – что это и как работает? [Электронный ресурс] <https://skyteach.ru/2019/12/04/quizlet-chto-eto-i-kak-rabotaet/>
4. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам. Теория и практика: учеб. пособие для преподавателей и студентов. Изд-е 2-е, испр. и доп. М.: Филоматис, 2018. 480 с.

СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМУ.

Бүгінгі күні мемлекетіміздің өркениетке жету жолындағы өр талабына тұғыр боларлықтай ұрпақ оқыту, тәрбиелеу ісін жаңа сапалық өзгерістер деңгейіне көтеруді талап етіп отыр. Мектеп құрылымында болып жатқан өзгерістер, білім беру мақсатының алмасуы, оның дамытушылық сипаттарының бекітілуі, көп нұсқалық оқытуға көшу сияқты мәселелер орындаушылардан шығармашылық бастамалық, жұмыстың жоғары сапасын және кәсібилікті талап етеді.

Бастауыш сынып оқушыларының қабілеттері екі түрлі қабілетте дамиды. Біріншіден, кез келген бала оқу әрекетінде адамзат баласының осы кезге дейінгі жинақталған тәжірибесін меңгерсе екіншіден, кез келген оқушы шығармашылық әрекеттер орындау арқылы өзінің ішкі мүмкіндіктерін дамытады. Оқу әрекетінен шығармашылық әрекеттің айырмашылығы – ол баланың өзін – өзі қалыптастыруына өз идеясын жүзеге асыруына бағытталған жаңа әдіс-тәсілдерді іздейді.

Мұғалімнің міндеті – баланың өзіне деген сенімін арттыру, өзін тұлға ретінде сезінетіндей мүмкіндік ашу, өзін тұлға ретінде сезінген бала әрқашан өмірде өз жолын таба алады.

Сын тұрғысынан ойлау бағдарламасы оқушының еркін сөйлеуіне, пікір таластыруына, достарының ойын тыңдауға, проблеманы шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты шешуге бағытталған бағдарлама.

оқушыларды шығармашылық жұмысқа баулып, олардың белсенділіктерін, қызығушылықтарын арттыра түсу үшін шығармашылық қабілеттерін дамытуда әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады. Шығармашылық жұмыстар оқушыларды ойлауға жетелеп, қызығушылығын оятып, шығармашылық қабілетін арттыруға, белсенділікке ынталандырады.

Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту барысында келесі міндеттерді анықтадым.

Оқушының оқу мен жазу арқылы сыни тұрғысынан ойлауын дамыту, қиялын шарықтату және сезімін ояту.

Сыни тұрғыдан оқу мен жазудың көмегі зор. Бұл жұмыстарды бірнеше тақырыптар көлемінде өткіздім. Оқушы жеке жұмыс істеуге жаттығады. Өз ойын көпшілікке жеткізуге ықпал етеді.

Әдебиеттік оқу сабағында «Құмдағы құпия» тақырыбында «Түртіп алу жүйесі» әдісін пайдаландым.

Оқушының әрекеті:

1. Оқушы мәтінді оқу кезінде бірнеше белгілер қойып отырады.
2. Бұл әдіс оқығанын саналы түсінуге, өз ойын басшылыққа алуға, ойын білдіруге үйрететін ұтымды әдіс.

Мұғалімнің әрекеті

«Әдеби үйірме» әдісі – әдебиеттік оқу «Жер ғаламшарына қамқорлық жасаймыз» тақырыбы бойынша берілген мәтінді оқу, талдау жұмыстарын өткізгеннен кейін сыныпты топтарға бөлу.

Оқушылардың әрекеті:

- 1-топ Сілтеме табушылар. (Мәтіннен қызықты жерлерін табады)
- 2-топ Сұрақ қоюшылар. (Мәтіннің желісі бойынша топты ойландыратын сұрақ қояды)
- 3-топ Баяндаушы. (Мәтін бойынша, Топта өткен ой талқысы туралы баяндама жасау.)
- 4-топ Ізденуші. (Қосымша ақпарат, мәлімет жинақтайды)
- 5-топ Реттеуші. (Ой талқысына қатысады, кезекпен сөйлейді, тәртіпті, бәрінің қатысуын қадағалайды.) жүйелілігі, бірізділігін.

Сабақтың соңында мәтіннің тақырыбына байланысты өз ойларын білдіріп, көкейлеріне не түйді соны қағаз бетіне түсіреді.

Еркін жазу не эссе жазу: «Бай қайыр сұраған адамға еш нәрсе бермеп еді, басына іс түсіп,өзі де қайыр сұрап қалды. Ал кедей оған жамандық тілеген жоқ, керісінше байды аяды»....

«Құдайдан сұрағанның, бүйірі шығар»деген осы.

Баланың шығармашылығын дамытуда мынандай әдістерді қолдандым. Әр тақырыптың идеясын оқушылардың өздері ашады. Кейіпкерге айналады, онымен бірге қуанады, киналады,армандайды,қиялдайды,жағымды жағын алады. Мысалы: «Қарлығаш» тақырыбын көрнекілік әдісі арқылы тақырыпты оқушылар өздері ашты. Ол үшін «Қарлығаш, жылан,бала» сөздерін алдым. Бұл сабақта Сын тұрғысынан ойлау технологиясының «Болжау кестесі» стратегиясын қолдандым.

Не болды?

Қарлығашқа бір қауіп төніп тұр. Жылан қарлығашты жемекші,не бала қарлығаштың жұмыртқасын жармақшы.

Дәлел

Қарлығаштың ащы шырылы құлаққа тиді. Жаны ашыған қарлығаштар жанында жүр.

Не болды?

Қарлығаш тастай ағып жерге топ ете түсті.

Талқылау кестесі арқылы проблемалық сұрақ туғыза отырып,талқылау:

- 1.Қарлығаш аман, тірі қалсын ба? Тірі қалсын.
- 2.Әлде жылан қарлығашты жеп қойсын ба? Жоқ
- 3.Бала қарлығашты құтқарсын ба ? Құтқарсын
4. Бала мақсатына жетті ме? Бала мақсатына жетті.
- 5.Бала неге қуанды? Бала қарлығашты аман алып қалғанына қуанды.

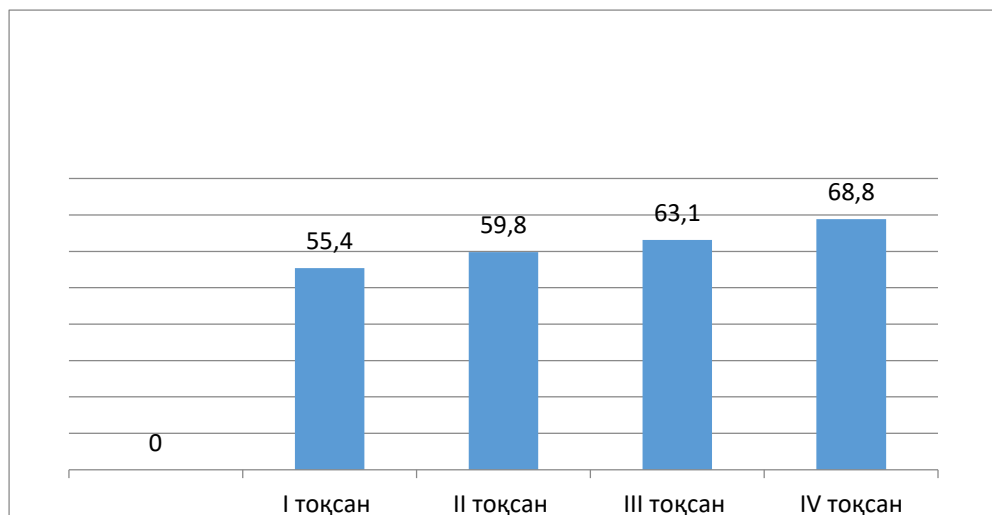
Соны мен бірге 5 жол өлең құрастыру арқылы да оқушылардың тақырып бойынша ойын жинақтап,шығармашылығын дамыту жолын сабақта жие қолданамын.

Жаңа тақырыпқа байланысты сөздік жұмысын жүргізген кезде,жаңа қолданылған сөздерге сөйлем ойлап жазу мен бірге, сол сөздерді қолданып,5 жол өлең құрастыруды да тапсырамын.Мысалы:«қырбық қар» жаңа түскен қар.

- 1.Ақша қар
- 2.Мамықтай, ақ ұлпадай.
- 3.Жалп-жалп,ұшып жүріп жауады.
- 4.Даланы ақ көрпеге орайды.
- 5.Қырбық қар - деп құрастырады.

Сын тұрғыдан оқу мен жазу бағдарламасының нәтижесі төмендегідей болды. СТО құрлымы бойынша ұйымдастырылған сабақтар баланың ізденімпаздық,зерттеушілік, дәлелдеушілік, шығармашылық қабілеттерін дамытуына көз жеткіздім.

Сабақта Сын тұрғысынан оқыту технологиясының стратегияларын пайдалана отырып, балалардың ұсыныс-пікірлерін еркін айтқызып, ойларын ұштауға және өздеріне деген сенімін арттыруға мүмкіндік туғызып отырдым. Баланың тереңде жатқан ойын дамытып,оларды сөйлеуге,дәлелдеуге үйретеді. Сонымен қатар,бала қиялын қанат бітіріп, оның білімге деген құштарлығын оятады.Оқушылардың оқу машығының өсуіне ықпалын тигізіп оқушының өзіндік ой пікірін қалыптастырып, жазбаша және ауызша тілін дамытады.

Сабақта қолданылған стратегиялар оқушыларыма өздерінің,бір -бірінің ой пікірлеріне сын көзімен қарай отырып, жаңа тың идеялар туындауына жол ашты. Сонымен бірге ерекше белсенділік пен шығармашылық шабыттың шарықтауы нәтижесінде олар еркіндік әлемінде еркін шарлағандай болды.

Ал қазіргі қоғамда ақыл -ой кемел,шығармашылық жағынан қабілетті,іскер және білімді адам керектігі әр ұстаздан талап етіледі.

Әдебиеттер тізімі:

- 1.Бастауыш сынып №2. 2009 ж
- 2.Бастауыш мектеп / №8.2004 ж. №12.2001ж. №7.2006ж. №9.2003ж \
- 3.Қазақстан мектебі №2. 2003 ж
4. «Бастауыш сыныптарда білім берудің тиімділігін арттыру жолдары. Алматы «Рауан» 1994ж

Бутузова М.И.

КТУ «Гимназия № 97» г. Караганда

ПРИЁМЫ РАБОТЫ С ТЕКСТОМ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ТЕКСТА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

В современном обществе у детей заметно снижен интерес к чтению. Причиной этому служит интенсивно развивающиеся индустрия развлечений, цифровые гаджеты, которые вытесняют чтение, как главный первоисточник получения информации, как одну из интересных форм досуга. Приобщение детей к чтению и письменной культуре является необходимым условием становления граждан, которым предстоит решать проблемы современности на высоком интеллектуальном уровне. Читательская грамотность - это один из значимых навыков 21 века. Под читательской грамотностью подразумевается способность человека понимать и использовать письменные тексты, размышлять о них и заниматься чтением для того, чтобы достигать свои цели, расширять свои знания и возможности, участвовать в социальной жизни.

Одним из основных предметов в современной начальной школе Казахстана для формирования читательской грамотности является урок «Литературного чтения». Этот урок помогает учащимся через различную читательскую деятельность овладеть навыком работы с текстом как важным направлением в формировании информационной компетенции. Именно развитие читательских умений даст ученику возможность самостоятельно добывать новые знания. А в дальнейшем они создадут основу для самообучения и самообразования на всех этапах жизни.

Навык чтения складывается из двух аспектов: технического и смыслового. Без беглого чтения снижается эффективность работы над смысловым чтением. Поэтому на уроках уделяю особое внимание отработке навыков беглого чтения. Этот навык формируется при условии постоянной практики в чтении. Для этого нахожу возможность не только на уроках «Литературного чтения», но и на уроках «Познания мира», «Естествознания», «Самопознания», «Художественного труда», «Музыки». Одним из самых эффективных приёмов для отработки беглости чтения считаю «Пятиминутное чтение». Данный приём я начинаю применять с 1 класса. Для этого подбираю небольшой по объёму, но интересный по содержанию текст, который соответствует теме урока и возрастным особенностям учащихся. Текст предлагается на индивидуальной карточке, либо можно использовать экранную доску. Темп прочтения задаёт учитель. После прочтения текст закрывается. Учитель даёт установку: текст нужно прочитать не только в быстром темпе, но и постараться понять смысл прочитанного. Для проверки понимания прочитанного учитель задаёт вопросы по содержанию. После данной работы текст открывается повторно, чтобы учащиеся могли проверить, правильно ли они ответили на вопросы учителя. Данная работа на уроке занимает не более пяти минут. Приведу пример текста для данного вида работы. Урок «Познания мира» 3 класс тема «Моя безопасность в естественной среде». Предложила следующий текст для «Пятиминутного чтения»

Голубь – спасатель.

В Англии голубка Уинки спасла подводную лодку. Голубка жила на её борту. Она доставила на берег призыв о помощи. Лодку повредили фашистские самолёты, и она опустилась на дно. Голубка летела 12 дней. В записке было указано место бедствия. И помощь пришла. За это англичане поставили голубке бронзовый памятник.

Вопросы учителя:

1. Где находится памятник голубке?
2. За что англичане поставили памятник голубке?

Данный приём помогает не только отрабатывать навык беглого чтения, но и развивает кругозор учащихся, любознательность, способствует умению извлекать нужную информацию, повышает интерес к чтению. Повышение показателей беглости чтения можно подтвердить результатами мониторинга.

Нормы сформированности навыка чтения по предмету «Литературное чтение»

Класс	Обязательный уровень		Возможный уровень	
	1 полугодие	2 полугодие	1 полугодие	2 полугодие
3 класс	60-70 слов	70-80 слов	70-80 слов	80-90 слов

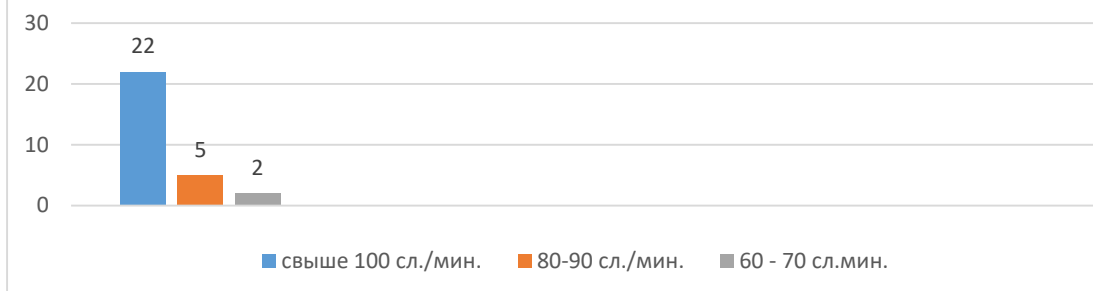
Всего учащихся в 3 «А» - 29

Свыше 100 сл/мин читают – 22 ученика

80 – 90 сл/мин читают – 5 учеников

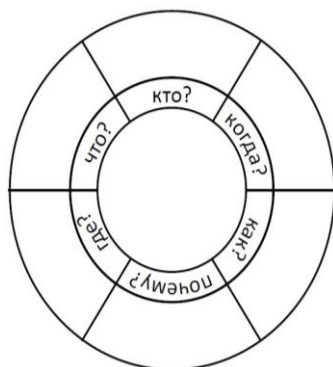
70 сл/мин – 2 ученика

Сформированность навыка чтения 3 "А" класс конец 1 полугодия 2021 - 2022 уч.года

В основе работы над пониманием прочитанного лежит выделение главной мысли произведения и деталей, которые способствуют её пониманию: главный герой, место и время действия, события и их последовательность, главная проблема и её решение. Методические приёмы, направленные на выделение главной мысли и деталей, которые помогают её раскрыть, могут включать «Графические организаторы». Они помогают организовать на уроке «Литературного чтения» работу с художественным текстом. Работать с такими организаторами можно в течение всего урока во время фронтальной работы, либо при работе пары, группы. Возможно с помощью организаторов провести формативное оценивание сформированности навыка осознанного чтения учащегося. Приведу примеры некоторых «Графических организаторов» для работы с текстами.

«КОЛЕСО ИСТОРИИ»

ХАРАКТЕРИСТИКА ГЛАВНОГО ГЕРОЯ

Имя учащегося _____
 Название произведения _____
 Автор произведения _____

Имя главного героя _____

Что автор говорит о главном герое?

Что ты думаешь о главном герое, исходя из его/её поступков и поведения?

Описание главного героя:

СРАВНЕНИЕ ГЕРОЕВ ПРОИЗВЕДЕНИЯ

Имя учащегося _____ Дата _____
 Название произведения и автор 1. _____
 2. _____

ХАРАКТЕРИСТИКА ГЕРОЯ А

Имя _____

ХАРАКТЕРИСТИКА ГЕРОЯ В

Имя _____

Общее

КАРТА ПРОИЗВЕДЕНИЯ

Имя учащегося _____
 Название произведения _____
 Автор произведения _____

Место действия

Главный герой или герои

Проблема

Важное событие

Решение проблемы

Графические организаторы помогают учащимся визуализировать и систематизировать информацию о прочитанном, выявлять связи между идеями, анализировать характеристики героев, выделять главное, что будет способствовать осмысленному пониманию произведения и запоминанию информации из текста.

В 3 классе идёт работа над осмыслением различных пословиц и поговорок. На уроках «Литературного чтения» использую методический приём «Пословица», который помогает в осмыслении прочитанного. Учащимся предлагается найти отрывок в тексте, которому подходит предложенная учителем пословица.

Так же в 2-3 классах обучаю учащихся не только отвечать на вопросы учителя по тексту, но учу и учащихся составлять вопросы. Умение составлять вопросы помогает осмыслению прочитанного. Для обучения составлять вопросы использую приёмы: «Толстые и тонкие вопросы», «Ромашка Блума», «Колесо истории». Поясняю учащимся, что «хорошие» вопросы заставляют задуматься, имеют более одного ответа, для поиска ответа нужно обратиться к тексту, возможно для ответа на вопрос потребуется обратиться к другим источникам информации, заставляют задуматься о собственном опыте, требуют дальнейшего чтения.

Во 2 - 3 классе идёт обучение учащихся умению выделять ключевые слова в тексте, на их основе строить пересказ. Обучению данному навыку мне помогает стратегия Ровена Вагнера «Пирамидальная история». Учащиеся читают предложенный текст.

Алёшина яблоня.

Перед самой войной посадил Алёша яблоню. С фронта он не вернулся. Погиб в боях за город Будапешт. А яблоня жила. Каждый год на ней созревали вкусные сладкие плоды. Мать Алёши – Марфа щедро угощала всех яблоками. Но выдалась лютая зима. Морозы сожгли яблоньку. Долго не решалась Марфа срубить сухое дерево. Однажды весной она попросила соседа спилить яблоню. Он спилил, но на том же месте посадил новую. Как была обрадована бабушка Марфа, когда увидела молодую яблоньку!

Учащиеся заполняют пирамиду по У учащихся получается такая пирамида.
следующим пунктам.

Алёша

- Имя героя, посадившего яблоню. не вернулся, погиб
- Судьба героя (2 слова). жила, созревала, угощала
- Судьба яблони (3 слова). зима, сухое дерево, не решалась срубить
- Перемены в жизни яблони (4 слова). весна, сосед, спилил, посадил новую
- Решение проблемы (5 слов). была обрадована, Марфа, увидела, молодая яблоня
- Чувства состояние бабушки Марфы (6 слов)

Анализируя результаты СОР и СОЧ по «Литературному чтению» за 2 четверть в 3 «А» классе можно говорить о достаточно высокой эффективности применения данных методических приёмов, которые способствуют беглости и осознанности чтения.

Предмет	Писали	Макс. балл	Процентное содержание баллов суммативного оценивания			% качества	% успеваемости
Лит.чт.			Низкий (0-39%)	Средний (40-84%)	Высокий (85-100%)		
<u>СОР 1</u>	29	7		8	21	86.21	100
<u>СОР 2</u>	29	10		5	24	96.55	100

СОЧ	29	16	7	22	100	100
					94.25	100

Таким образом, продуманная и целенаправленная работа с текстом позволяет добывать ребёнку из большого объёма информации нужную и полезную, а так же приобретать социально-нравственный опыт и заставляет думать. Познавать окружающий мир. Такая работа побуждает живой интерес к чтению, явлениям нашей жизни, вызывает эмоциональные переживания и активизирует познавательную деятельность.

Литература:

1. Матвеева Е.И. Учим младшего школьника понимать текст. М., «Вако» 2007
2. Степанова Л.С. Система работы с текстом на уроках литературы. М., 2005
3. Лемов Д. Проверенные методики выдающихся преподавателей. М.. 2016
4. Интернет-ресурс <https://ec.ripk.kg/course/info.php?id=61&lang=en>

Баяхметова С. Ж

Жүсіпбек Аймауытұлы атындағы ЖББМ, Бұқар жырау ауданы

ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫ ТАНЫМЫН КЕҢЕЙТУ

XXI ғасыр білім беру мазмұнын сапалы өзгертуге жетелейді. Ол адамның мүмкіндіктері мен қабілеттерін дамытуға бағытталады. Мектептің және әрбір педагогтің міндеті – баланың жеке тұлғасына барынша өзін –өзі жүзеге асыруға, өзінің қабілеттерін, оның ішінде зияткерлік қабілеттерін дамытуға мүмкіндік беретін жағдай жасау. Сондықтан педогогикалық процесте заманауи технологиялар мен оқытудың белсенді формаларын қолдану өзекті болып табылады. Сабақта жаңа технологияларды қолданудың маңызды себептерін саралайтын болсақ:

- шығармашылық ойлауды дамыту ниеті;
- жазбаша және ауызша сөйлеуді дамыту қажеттілігі;
- ақпарат көлемін ұлғайту;
- танымдық іс –әрекетке ынталандырудың төмендігі;
- ойлауды, ең алдымен сыни тұрғыдан дамытудың жеткіліксіз деңгейі.

«Сын тұрғысынан ойлау» деген сөз тіркесінде қолданылатын «сын тұрғысынан» деген термин ойдың мәселені немесе проблеманы шешу үдерісіне шоғырлануын білдіреді. Бұл тұрғыдан алғанда *сыни* сөзі «мақұлдамау» немесе «теріске шығару» дегенді білдірмейді. Сын тұрғысынан ойлау ой жүгірту, тұжырым жасау немесе проблеманы шешу үдерісі жүрген барлық жағдайларда, яғни неге сенуге болады, не істеу керек және бұны ойластырылған әрі рефлексивтік тәсілмен қалай істеуге болатындығын анықтау қажет болған жағдайлардың барлығында орын алады.

Сабақ беру процесінде кез келген мұғалімнің алдында мынадай сауал тұруы мүмкін: Сабақта алған білім оқушыға бәсекеге қабілетті болуға көмектесу үшін нені және қалай оқыту керек? Ал өз басым алдымдағы оқушымның пәнді барынша меңгергенін, алған білімін күнделікті өмірде қолдана біліп, жетістіктер биігінен көріне алуын қалаймын, сол мақсатта жұмыс жасауға тырысамын. Осы мүддеден шығу үшін оқытудың жаңа технологияларын әр сабағымда тиімді пайдалануға тырысамын.

Оқушылардың зияткерлік қабілеттерін дамытуда сыни ойлау технологиясының әдістерін қолдану тиімді. Менің ойымша, сыни ойлау технологиясы – оқуға деген ресми көзқарасты дамыту, оқушыны шығармашылыққа жетелеу, өзіндік ойлау қабілетін шыңдауда барынша тиімді технология.

Сын тұрғысынан ойлау технологиясы қоғам дамуының қазіргі кезеңінде төмендегідей себептермен өзекті болып табылады:

- Тәжірибеде қолдануға бағытталған, мұғалімге оқу процесін жандандыруға ықпал ететін көптеген әдістер ұсынады;
- әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға баса назар аударылады;
- білім алуға мүмкіндік беретін әдіс – тәсілдерге назар аударылады;
- технология өзіндік ойлау қабілетін дамытуға бағытталған;
- технология өзінің оқуы үшін жауапкершілікті қалыптастыруға бағытталған;
- өзінің түсінігі мен алға басуын қадағалауға үйретеді.

Сын тұрғысынан ойлау технологиясы мынадай мәселелерді шешуге мүмкіндік береді:

- білім беру мотивациясы: оқу процесіне қызығушылықты арттыру және оқу материалын белсенді қабылдау;
- жазу мәдениеті: әртүрлі жанрдағы мәтіндерді жазу дағдыларын қалыптастыру;
- ақпараттық сауаттылық: кез келген күнделікті ақпаратпен дербес талдамалық және бағалау жұмыс істеу қабілетін дамыту;
- әлеуметтік құзыреттілік: коммуникативтік дағдыларды қалыптастыру және білім алу жауапкершілігі.

Бұл технологияның негізгі идеясы – оқу атмосферасын құру, оқушылар мұғаліммен бірге белсенді жұмыс істейді, оқу процесі туралы саналы түрде ойлайды, өздерін өзгертеді және үйренеді. Басқалардың білімін, жаңа идеяларын, сезімдерін немесе пікірлерін бақылайды, растайды, жоққа шығарады немесе кеңейтеді.

Өз тәжірибеме келер болсақ, мен сабақ беру барысында қазақ тілі мен әдебиет сабақтарында оқушылардың оқу және жазу дағдыларын дамытуда біршама әдіс – тәсілдерді пайдаланамын. Оқушылардың сабаққа қызығушылығын арттырған тәсілдерге тоқталсам, «Данышпан үкілер» әдісінде оқушылар төмендегідей құрлымда жұмыс істейді:

Мәтіннен негізгі (жаңа) ұғымдарды тауып, оларды алфавиттік ретте жазыңыз. Мәтіннен сіз күтпеген, сіздің бұрынғы ұғымдарыңызға қарсы тұрған ақпаратты табыңыз. Сізге жаңалық болған ақпаратты жазыңыз.

Маңызды өмірлік даналық.

Мәтіннің негізгі ойын бір сөйлеммен білдіріңіз.

Таныс және таныс емес.

Мәтіннен сізге алдында таныс болған және мүлдем таныс емес ақпаратты табыңыз.

Иллюстрациялық бейнелеу.

Мәтіннің негізгі ойын сурет, сызба, карикатура арқылы бейнелеп көріңіз.

Үлгі боларлық қорытынды.

Оқыған мәтіннен келешекте қажет болатын маңызды қорытынды шығаруға бола ма?

Талқылауға арналған маңызды тақырыптар.

Сыныпта талқылауға тұрарлықтай, ерекше көңіл бөлуге болатын ойларды, пікірлерді табындар.

Осы әдісті қазақ әдебиеті сабақтарында үнемі пайдаланамын. Оқушылар өтіп жатқан материал негізінде тапсырмаларды жеке, жұптық және топтаса орындайды. Белсенділіктері жоғары дәрежеде және аса бір ынтамен жұмыс жасайды. Иллюстрациялық бейнелеулері де тамаша шығады. Оны талдай отырып, түсіндіріп береді. Бұл әдістің бір тиімді тұсы өткен материалды жік – жікке бөліп талдағанда оқушы есінде жақсы сақталып қалады. Келесі бір өзіме аса ұнамды әдістердің бірі – «бестік диктант» әдісі.

Шағын шығармашылық диктанттардың бірі — «Бестік» диктанты.

Бестік диктант моделі:

Сөз – сөйлем — сұрақ – жауап — түйін.

Диктант әдебиеттен оқып жатқан тақырыппен байланыстырылады. Мысалы, Ыбырай Алтынсариннің «Білгеннің пайдасы» әңгімесі. Оқушылар алдын ала диктантты жазудың әдістерін меңгеруі керек. Сол себептен де мұғалім түсінік жұмысын жүргізеді. Әдебиеттен өтіп жатқан шығарманы түсініп оқып, қайталауды тапсырады. Дайындық кезеңі үйде орындалады. Ал сабақта мұғалім диктанттың тақырыбын жазады. Оның моделі әр оқушыға таратылады,

модельден ауытқуға болмайды, оның қатары қатаң сақталады. Осы әдіспен орындалған 5-сынып оқушысының жұмысын мысалға келтірсем:

Шеге

Бала шеге қағуды үйренді.

Шеге қағуды неліктен үйренді?

Нем кетеді қаға салайын деп ойлады.

Мен осы мәтіннен жаста үйренген өнердің керексіз болмайтынын білдім.

Бұл шығармашылық диктант оқушыны оқыта отырып ойландыруға көп көмегін тигізеді. Былай қарасаң шағын ғана мәтін, ал осы мәтіннің түпкі ойын оқушы қалай түсінді деген сұраққа жауапты «бестік диктант» әдісі арқылы алу өте тиімді деп ойлаймын. Оқушы жауаптары сан алуан. Өз тәжірибемдегі тиімді әдіс «Кейіпкерге хат» әдісі. Оқушылар оқылған шығарманың кейіпкерлерінің біріне хат жазады. Хатта шығарманы оқығаннан кейінгі өзін толғандырған мәселе туралы жазады. Кейіпкерге өз ойын білдіреді. Бұл әдіс арқылы оқушының жазу дағдысы, ойлау қабілеті, шешім шығару, өзіндік тұжырымы дамиды. Оқылған шығарма кейіпкеріне хат жаза отырып, өзіндік пікірі мен көзқарасын білдіреді. 5-сыныпта Ыбырай Алтынсариннің «Дүние қалай етсең табылады» шығармасын оқығаннан кейін оқушыларға кейіпкерге хат жазыңдар деген тапсырма берілген болатын. Оқушы жазған хаты :

Сәлем, Антон! Қал –жағдайың қалай? Сен шынымен байып кеттің бе? Мен сен туралы әңгімені оқып, жақсы әсерде болдым. Саған ақыл айтқан адамды тыңдағаның жақсы болды. Дүкенің үлкен бе? Мен де сен сияқты бай болғым келеді. Ол үшін сабағымды жақсы оқуым керек екен. Өскенде мен де көп жұмыс істеймін. Ерінбеймін. Жалқау болмаймын деп шештім. Сау бол, Антон.

Бұл әдіс –тәсілдерді қолдана отырып, оқушы бойынан нені байқадым:

- ойын жинақтап, рефлексия жасай алады;
- ақылды, парасатты, ізденімпаз;
- топпен жұмыс істей алады;
- өзіндік көзқарасы бар, оқуға қабілетті.

Сын тұрғыдан ойлау стратегияларының оқушыларды еркін сөйлеуге, сөз ұшқырлығын ұштауға, өз ойын қысылмай жеткізе білуге мол әсері бар. Оқушы ой қиялының дамуына, пікір айтуына еркіндік беріледі, өз өміріне, қоршаған ортаға сын көзбен қарап, өзгенің пікірін тындап, оған өз көзқарасын қоса білуге үйренеді. Шыншылдық, әділдікке дағдыланады. Өзгенің пікірімен санасуға үйренеді. Шығармашылық жұмыстарға дағдыланады. Топпен жұмыс істеуге үйренеді. Жан дүниесін тәрбиелейді. [3]

Сын тұрғысынан ойлау технологиясы- оқу және жазу процесінде ақпаратпен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыратын тұтас жүйе. Ол ашық ақпараттық кеңістіктің базалық дағдыларын игеруге, мәдениетаралық өзара іс – қимылға қосылған ашық қоғам азаматының қасиеттерін дамытуға бағытталған.

Қорыта келер болсақ, баланы білімге өз еркімен жетелей білсек, өзіндік ұстанымы, көзқарасы бар шәкірт тәрбиелесек, көздеген мақсатқа жете білгеніміз.

Әдебиет:

1. Мұғалімдерге арналған нұсқаулық. 2012ж
2. Е.Н.Қожаққызы «Оқытудағы жаңа әдіс –тәсілдер қоржынынан» Қызылорда 2020ж
3. Ә. Қабдешова «Сын тұрғысынан ойлау» Қазақ тілі мен әдебиеті.№10
4. Қ.Қабдықайырұлы «Оқытудың педагогикалық жаңа технологиясы» Алматы.1999ж

Варакина Елена Петровна
КТУ « Основная школа №17» г. Караганда

ФОРМИРОВАНИЕ АКТИВНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНОЙ ПОЗИЦИИ УЧЕНИКА НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ

Один из основных принципов звучит так: «Гуманистический характер образования, приоритет жизни и здоровья человека, прав и свобод личности, свободного развития личности, воспитание взаимоуважения...» Многие учителя ищут свои пути реализации этого принципа. Развивающее обучение – один из них. Эта педагогическая технология формирует активную, творческую личность, развивает коммуникативные умения и, без сомнения, нравственные качества.

Как же можно формировать активно-деятельностную позицию ученика на уроках литературы? Наверное, нет в школьной программе другого такого предмета, который заставлял бы столько задумываться о нравственности, о добре и зле, любви и ненависти, как литература. Остановимся на использовании некоторых форм. Одна из излюбленных педагогических технологий – игра, которая позволяет ученикам в непринуждённой форме высказывать свои суждения, не опасаясь быть неправильно понятыми.

Игра помогает формировать активную жизненную позицию, помогает учиться понимать мир и самого себя. Так, в старших классах я использую в качестве обобщающих уроков ролевые игры - «литературный суд» или «судебный процесс». Надо сказать, что мы не строго придерживаемся рамок юридической процедуры, но в целом сохраняем его структуру. Ученики делятся на группы, условно названные: «обвиняемые», «адвокаты» или «защитники», «прокуроры» или «обвинители». Ребятам, не вошедшим в ту или иную группу, отводится роль «присяжных заседателей», и им нужно подвести итоги заслушанного «дела», кратко обосновать, чью точку зрения они принимают. Роль «ведущего процесс», но не «судьи» я оставляю себе. Задача учителя - направлять игру в нужное русло, останавливать чересчур горячие споры, задавать уточняющие вопросы. Чтобы приводить аргументы «защиты» или «обвинения», учащиеся должны хорошо ориентироваться в тексте, знать критическую литературу.

Такие уроки требуют особой подготовки и от учителя, и от учеников. Конечно, смысловые, нравственные акценты должен расставлять учитель, чтобы за привлекательной формой игры не потерялось главное. Порой итоги таких уроков бывают неожиданные. Например, в «судебном процессе» над Раскольниковым (тема: «Заслуживает ли Раскольников прощения?») группа «адвокатов» работала очень ярко, оправдывая героя, объясняя мотивы его поступков и вспоминая все его добрые дела. Я думала, что большинство примет точку зрения «защиты». В начале урока я сказала, что мы попытаемся понять Родиона, проявим к нему милосердие, но «суд присяжных» был неумолим - герой не заслуживает прощения, потому что он искренне не раскаялся в содеянном и нарушил одну из главных заповедей - «не убий». Мне кажется, это говорит о том, что у ребят сформирована одна из важнейших нравственных ценностей – неприкосновенность человеческой жизни.

На «литературном суде» по «делу о смерти купеческой жены Катерины Кабановой» (тема «Виновата ли Марфа Игнатьевна Кабанова в смерти невестки Катерины?») большинство оправдывало героиню и обвиняло её свекровь. Здесь учитель, сочувствуя главной героине, обязательно должен сделать акцент на то, что только Бог вправе распоряжаться жизнью человека, что самоубийство – тяжелейший грех и не выход из сложившейся ситуации.

В форме дискуссии мы обсуждали семейные ценности. Так, на уроке «Семья, которую выбираю я» (роман. И.С. Тургенева «Отцы и дети») ребята разделились на тех, кто защищал традиционные семейные ценности, традиционную семью, и тех, кто попытался посмотреть на семью с позиции нигилистов, их ценностей. Всё же в конце урока, надеюсь, мы пришли к выводу, что отношение к семье с нигилистической точки зрения, отрицающей традиции, устои, выступающей за свободные отношения, - это путь в никуда, это то, что мы наблюдаем сейчас, когда, по неутешительной статистике, каждый второй брак распадается. И.С. Тургенев же в своём романе, написанном более 150 лет назад, это предвидел.

Во время дискуссии «Вместе жить, вместе и умирать?» (по творчеству А.С. Пушкина) ученики, разделённые по гендерному принципу, обсуждали следующий вопрос: «Какими качествами должна обладать будущая жена и какими муж, чтобы создать крепкую семью?». И мальчики, и девочки, обсуждая отдельно этот вопрос, называли одинаковые качества, которыми должны обладать супруги, - верность и надёжность. Что было для современных школьников

особенно ценным в этих семьях образца XVIII века? Умение супругов поддерживать друг друга в трудных жизненных обстоятельствах, высокий авторитет матери и отца, любовь и строгость по отношению к детям. Так на примерах классической литературы формируется «нравственный стержень» личности.

На уроках литературы учитель может задавать проблемные вопросы, которые «требуют альтернативной формы. Постановка проблемных вопросов – это один из способов формирования активно-деятельностной позиции. Вот примеры некоторых проблемных вопросов: «Каковы причины душевного недуга Онегина и как избежать этой «болезни» в наше время?»; «Почему роман «Евгений Онегин» называют «романом об упущенном счастье»?»; «Как сложилась бы судьба Евгения и Татьяны, если бы они оказались вместе?»; «Печорин – «злодей» или «герой» «нашего времени»?»; «Какие пути выхода вы предложили бы Катерине Кабановой из сложившейся ситуации?»; «Какую систему воспитания, Обломовых или Штольцев, вы бы применили в своей семье?»; «Встреча с Агафьей Пшеницыной была для Обломова злом или благом?»; «Что важнее для героев романа «Отцы и дети» - разум или чувство»?»; «Есть ли у Базарова друзья?»».

Интересно, что, как правило, учащиеся сначала бывают категоричны, пытаются выбрать и обосновать одну из точек зрения (например: «Печорин? Конечно, злодей! Ведь он причинил людям столько зла!..» Или: «..герой! Его же так назвал сам автор»; «Система воспитания? Конечно, как у Штольцев: кому нужны неучи?»). Ребята или пока не знают, или не обращают внимание на то, что в человеке, как и в жизни, порой соседствует добро и зло, что есть не только «чёрное» и «белое», но есть и полутона. И, отвечая на вопрос учителя, можно рассматривать не только один из двух предполагаемых вариантов, но, может быть, и третий путь. Например, почему при воспитании детей нельзя сочетать душевность Обломовых и разумность Штольцев? Ответы на подобные вопросы требуют не только усилий разума, но и напряжения душевных сил, потому что нужно в какой-то момент встать на место героя, понять, что мог бы он чувствовать, понять систему его ценностей.

Надо сказать, что русская литература сама по себе – сокровищница нравственности. И задача учителя привлечь внимание воспитанников к этим сокровищам. Необходимо на уроках литературы пытаться вместе с учениками раскрывать общечеловеческие нормы поведения, расширять эстетические горизонты. Безусловно, в этом большую роль играет и личность самого педагога.

Таким образом, уроки литературы могут формировать активно-деятельностную позицию ученика, тем самым реализовываются важнейшие принципы воспитания ключевых компетенций личности.

Литература:

1. Чечет В.В. Активные методы обучения в педагогическом образовании. – Минск: БГУ, 2015. – 127 с.
2. Сергеева Б.В., Дзюба М.В. Современные проблемы науки и образования.

Васильченко Н.В.

КГУ «Гимназия им. Шакарима»

ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА КАК ФАКТОР, ОПРЕДЕЛЯЮЩИЙ УСЛОВИЯ САМОРАЗВИТИЯ И САМОРЕАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ НА ОСНОВЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.

Сегодня одним из главных требований, предъявляемых к современному образованию, является его гуманистическая ориентированность, направленная на развитие личности. В современном, стремительно меняющемся мире необходимо развивать личность, способную осуществлять постоянное саморазвитие. На достижение этой важной цели должны быть

направлены все усилия педагогики как науки. В своем Послании народу Казахстана Президент Назарбаев Н.А. говорит: «Нам нужна современная система образования, соответствующая потребностям экономической и общественной модернизации. Мы должны добиться предоставления качественных услуг на уровне мировых стандартов» [1].

При таком подходе любые формы, методы, технологии образования рассматриваются в контексте одной из основных задач образования - обеспечить максимально благоприятную образовательную среду, условия для самопознания, саморазвития и самореализации личности. Следовательно, в данный момент, вместе с реформами образования меняется и система обучения, за счет изменения форм и методов обучения, его индивидуализации, увеличения комплекса новейших технических средств, широкого применения новых технологий обучения. Обеспечение сферы образования теорией и практикой разработки и использования информационно-коммуникационных технологий является одним из важнейших средств реализации новой образовательной системы, направленной на развитие функциональной грамотности у учащихся, саморазвитие, самореализацию личности.

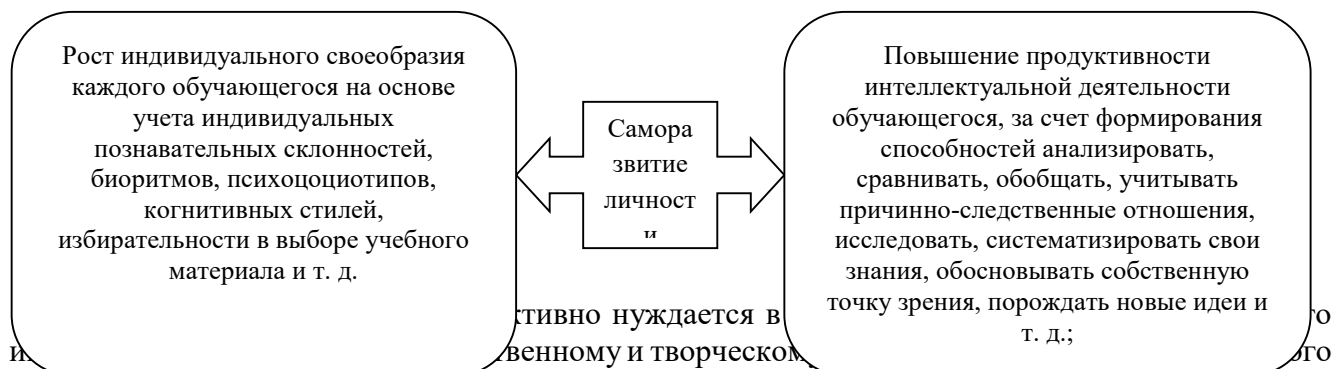
Однако, как показывает опыт, целесообразным является не применение информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) само по себе, а создание такой образовательной среды, которая обеспечивала бы процессы гуманизации образования, повышения его креативности, создавала бы условия, максимально благоприятствующие саморазвитию и самостоятельности личности в обучении.

Понятие «образовательной среды» разрабатывается на протяжении последних десятилетий рядом ученых. Коллективом ученых, педагогов и психологов-практиков Института педагогических инноваций РАО – М.М.Князева, Н.Б. Крылова, В.И. Слободчиков, В.А. Ясвин и другие, разрабатывали приемы и технологии ее проектирования. Но анализируя многогранное понятие «образовательной среды», хочется акцентировать внимание на том, что его менее всего целесообразно рассматривать, как "систему влияний и условий формирования личности по заданному образцу", а в качестве разнообразного поликультурного образования, индивидуального для каждого обучающегося, среды для построения собственного "Я", обеспечивающей создание условий для актуализации внутреннего мира обучающегося, его личностного роста, самореализации, становления его самосознания[2].

Подход с ориентацией на образовательную среду позволяет переориентировать деятельность преподавателя, с активного педагогического воздействия в область формирования той среды, которая самообучает и саморазвивает ученика.

Значит, именно качественно организованная среда позволит предоставить учащемуся достаточно свободный выбор индивидуального образовательного маршрута. Чем полнее он использует возможности среды, тем успешнее происходит его активное саморазвитие как личности.

Поскольку человек "заполнен" своим собственным ментальным опытом, который и предопределяет характер его активности в тех или иных конкретных ситуациях, саморазвитие личности обучающегося имеет два взаимосвязанных аспекта[3]:

Активно нуждается в саморазвитии и творческом саморазвитии. Актуальным остается использовать ИКТ технологии.

Если проанализировать причины этого, то можно выделить всё возрастающие интерактивные возможности ИКТ, ЦОР. Внедрение и использование их предоставляет достаточно пространства для активной самостоятельной деятельности учащихся. Возможность индивидуализировать процесс оценки знаний учащихся, развивать способность учащихся к самооценке. Высокая степень наглядности представления учебного материала, обеспечивает возможность глубокого проникновения в сущность изучаемых процессов и явлений. Возможность комплексно воздействовать на мышление, память, восприятие, что, безусловно, повысит мотивацию у учеников и усилит эмоциональный фон обучения.

ИКТ выступают важным и стимулирующим фактором повышения мотивации образования, что является важным для саморазвития и самореализации ученика. Также можно выделить следующие пути и способы мотивации, которые рекомендуется учитывать при создании успешной образовательной среды на основе информационных технологий:

- нацеливание на достижение четких учебных целей и освоение конкретных действий; мотивация будет намного выше, если цели обучения и план действий выработаны самими обучающимися;

- предоставление обучающемуся свободы действий при управлении осваиваемыми объектами в рамках заданных ограничений; компьютер как нельзя лучше может моделировать реакцию сложных систем на действия обучающегося, без каких-либо последствий для этих систем;

- обеспечение принятия обучающимся некоей роли в учебном процессе: исследователя при работе с экспертной системой; конструктора - при работе с конструкторской программой; виртуального субъекта - в игровых программах и т. д.;

- использование наглядности, занимательности, эмоциональности, удивления; в данном вопросе такие технологии просто незаменимы; возможности моделирования явлений, видео, мультимпликации и звуков позволяют ученику получить максимальное впечатление от изучаемого материала и стимулировать дальнейшее саморазвитие;

- использование сравнений и аналогий, ассоциаций, понятных и близких ученику; большое значение для этого имеет индивидуализация образования при использовании информационных технологий, возможность построение динамической модели обучающегося[4].

Таким образом, информационно-коммуникационные технологии способны: стимулировать познавательный интерес к изучаемому предмету; во многом способствовать обновлению содержательной стороны изучаемого предмета; придать учебной работе проблемный, творческий, исследовательский характер; индивидуализировать процесс обучения тем самым создав для учащихся образовательную среду для самопознания, саморазвития и самореализации.

Литература:

1. Послание Президента Республики Казахстан Назарбаева Н.А. народу Казахстана в 2017 году. [//www.akorda.kz/ru/category/gos_programmi_razvitiya](http://www.akorda.kz/ru/category/gos_programmi_razvitiya).
2. Непомнящая Н.И. Психодиагностика личности: теория и практика. - М.: Владос, 2001. - 192 с.
3. Кречетников К.Г. Проектирование креативной образовательной среды на основе информационных технологий. – М.: Госкоорцентр, 2002. – с.306
4. Ясвин В.А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. М. Просвещение, 2000г.- С.5-30

Вегнер М.А., Мутафян В.И.

КГУ «Карагандинский индустриально-технологический колледж»

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Интернет-ресурсы стали неотъемлемой частью системы образования. Педагоги могут использовать их для создания различных заданий, таких как: тесты, заметки, презентации, видео и т.д. с учётом интересов и потребностей обучающихся. Такой процесс обучения становится более интересным и разнообразным.

Какие программы можно использовать для составления заданий?

1. **LearningApps** - полностью бесплатный онлайн-сервис из Германии, позволяющий создавать 20 интерактивных упражнений для проверки знаний в игровом формате, так как, в первую очередь, сервис создавался для преподавателей.

Работать с LearningApps можно двумя способами:

1. Самостоятельно сделать приложение, выбрав один из 20 вариантов игровых механик.
2. Использовать готовые работы других авторов в качестве шаблонов.

После того как приложение создано, его нужно сохранить и сделать общедоступным для пользователей LearningApps.

Материалы в этом формате поддерживаются большинством систем дистанционного обучения. Кроме того, обучающимся можно отправить ссылку на упражнение или использовать ссылку для вставки упражнения в Teachbase.

LearningApps можно использовать как способ самопроверки в игровой форме, или для закрепления пройденного материала.

Задания по литературе и русскому языку

Ссылки на задания

№1. Соотнести мужские образы героев романа Л.Н.Толстого «Война и мир» с их описанием.

<https://learningapps.org/display?v=p639v3xbk22>

№2. Тема семьи является одной из ключевых тем в романе-эпопее «Война и мир» Л. Н. Толстого.

<https://learningapps.org/display?v=pryedv8ak22>

Необходимо перенести цитаты и характеристики в соответствующее окошко.

№3. Найди пару. Практически все персонажи романа «Война и мир» подвергаются испытанию любовью. Под каждой карточкой скрыто имя героя или героини романа, которые надо объединить в пару **в начале и в конце** романа. Если соединили верно, карточки становятся неактивными, если – не верно, то карточки закрываются. Значит, надо продолжить поиск.

<https://learningapps.org/display?v=pv5xsg15n22>

№4. Кроссворд по роману «Война и мир».

<https://learningapps.org/display?v=p9659sei322>

№5. Восстановить хронологическую цепь событий, ведущих Раскольникова к преступлению (По роману Ф. М. Достоевского «Преступление и наказание»).

<https://learningapps.org/display?v=pz51ff5v522>

№6. Проверка теории жизнью. Определить каждую ситуацию, прочитав подсказки и разделив их на две колонки: что было запланировано и что произошло на самом деле.

<https://learningapps.org/display?v=ptsuu3fgt22>

№7. Фразеологизмы. Соотнести их друг с другом по значению. <https://learningapps.org/display?v=p6capegtk22>

№8. Выполните упражнение, вставляя пропущенные буквы, расставляя знаки препинания. <https://learningapps.org/display?v=pi0ew9sp522>

2. Обучающая игровая онлайн платформа под названием **Wordwall** представляет собой набор шаблонов, на базе которых можно создавать свои собственные учебные ресурсы в виде упражнений, презентаций, заданий, игр. Многие из шаблонов довольно традиционные, например, «Кроссворд», «Сопоставление», «Найди пару», «Пропущенное слово», «Правда или ложь» и другие.

Задания по русскому языку

Ссылки на задания

и литературе

№1. Классификация семейств в романе Л.Н.Толстого «Война и мир».

<https://wordwall.net/ru/resource/28972956/%d0%ba%d0%bb%d0%b0%d1%81%d1%81%d0%b8%d1%84%d0%b8%d0%ba%d0%b0%d1%86%d0%b8%d1%8f-%d1%81%d0%b5%d0%bc%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%82%d0%b2>

№2. Соотнести женские образы в романе Л.Н.Толстого «Война и мир» с их описанием.

<https://wordwall.net/ru/resource/28884165>

№3. Вопрос/ответ. Используем вращающееся Колесо, которое останавливается на вопросе. Как только дан правильный ответ, вопрос уходит.

<https://wordwall.net/ru/resource/28998549/%d0%b7%d0%b0%d0%b4%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d0%b5-15>

№4. Найти соответствие. На экране появляются определения. Надо прикрепить к ним соответствующие термины.

<https://wordwall.net/ru/resource/28972292/%d0%bd%d0%b0%d0%b9%d1%82%d0%b8-%d0%bf%d0%b0%d1%80%d1%83>

№5. Тест по русскому языку.

<https://wordwall.net/ru/resource/28913043/%d0%b7%d0%b0%d0%b4%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d0%b5-7-%d1%80%d1%83%d1%81%d1%81%d0%ba%d0%b8%d0%b9-%d1%8f%d0%b7%d1%8b%d0%ba>

3. **MindMeister** - облачное решение для создания интеллект-карт, диаграмм и презентаций.

Задание по литературе

Ссылка на задание

№1. Ментальная карта «Дневник преступления <https://bubbl.us/13037420> Раскольников». Построение в конструкторе.

4. **Буктрейлер** (англ. booktrailer) - это короткий видеоролик, рассказывающий в произвольной художественной форме о какой-либо книге, который можно сделать дома самостоятельно. Материалы для буктрейлеров используются различные: фото – и видеоматериалы; иллюстрации и музыка, озвучка; цитаты из рекламируемого произведения разворот обложки с аннотацией. Одной из задач буктрейлера является заинтриговать читателя, вызвать эмоции, подтолкнуть к прочтению книги. Например: «Р.Раскольников – главный герой романа Ф.М.Достоевского «Преступление и наказание» <https://youtu.be/J47dLYd3Gcc>.

5. **Padlet** - виртуальная доска для онлайн-уроков, инструмент дистанционного обучения, который можно использовать почти на любых предметах. Удобство сервиса в том, что обсуждать задания можно в режиме реального времени: студент выполнил задания и выставил свою работу на доску, а педагог сразу оценил и прокомментировал. У доски Padlet обширный функционал, доску можно оформить в нескольких форматах: в виде стены, холста, ленты, колонок, беседы или карты.

Задания по русскому языку и литературе

Ссылки на задания

№1. Говорящие иллюстрации к роману Ф.М.Достоевского «Преступление и наказание».

<https://ru.padlet.com/mariawegner1984/kan4279khejnynsq>

О чём говорит тот или иной предмет?

№2. Вспоминаем правила. Дописать правило, используя подсказки, и прикрепить ответы на доску.

<https://ru.padlet.com/mariawegner1984/ikwb0f4aklrp1dq>

6. **Socrative** – бесплатный сервис, позволяющий быстро создавать викторины, голосования, опросники и тесты, быстро просмотреть результаты тестирования в реальном времени и оценить. Одновременно можно тестировать до 50 человек.

Задания по русскому языку и литературе

Ссылки на задания

№1. Тест по роману Л.Н. Толстого «Война и мир».

<https://b.socrative.com/teacher/#edit-quiz/64532957>

№2. Правда/Ложь. Даны утверждения, прочитав которые, обучающиеся должны ответить коротко: ДА-НЕТ

<https://b.socrative.com/teacher/#edit-quiz/64585475>

Использование интернет-ресурсов играет большую роль в образовательном процессе, повышает его эффективность и качество знаний обучающихся. Информационно-коммуникационные технологии наполняют процесс обучения современными методами и приемами, легко вписываются в учебный процесс, оживляют и разнообразят содержание обучения, успешно дополняют учебники.

Литература:

1. Апатова Н.В. Информационные технологии в школьном образовании. - М.: 1994.
2. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании. Дидактические проблемы, перспективы использования. – М.: Школа-Пресс, 1994.

3. Русский язык. Компьютерные технологии в обучении русскому языку. - М., 2009.
4. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. - М., Народное образование, 1998.
5. Фундаментальное ядро содержания общего образования: проект / под ред. В. В. Козлова, А.М. Кондакова. - М.: Просвещение, 2009.

Иоцус В.А.

КГУ «Общеобразовательная школа № 14» г. Сатпаев

ВОЗМОЖНОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРЕДМЕТА ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА С ОПОРОЙ НА СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕНДЫ И ИНТЕРЕСЫ ПОДРОСТКОВ И МОЛОДЕЖИ ПРИ ДИСТАНЦИОННОМ ОБУЧЕНИИ.

В связи с событиями заболеванием большого числа соотечественников коронавирусной инфекцией образованию пришлось изменить формат обучения. Дистанционное преподавание стало одним из видов передачи знаний.

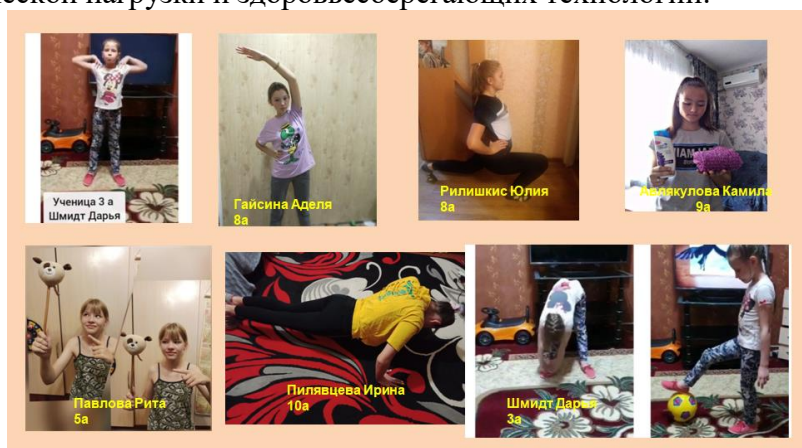
Но не менее пагубным, чем вирус, стала в наше время гиподинамия.

Низкая, почти недопустимая, вынужденная физическая активность наблюдалась у школьников при дистанционном обучении, при таком состоянии снижается устойчивость организма к простуде и действию болезнетворных микроорганизмов, что очень опасно не только в периоды вспышек инфекционных заболеваний, но и в повседневной жизни. Она вызывает проблемы со здоровьем, ожирение и многим другие недуги, что приводит к несомненному ухудшению здоровья, и, соответственно, генофонда страны.

Изучая данный период дистанцирования, мною была разработана система включения учащихся, их родителей и жителей микрорайона, в определенный процесс здоровосбережения, которая может покрывать потребности как штатного, так и дистанционного формата.

Основной задачей для включения школьников в активный режим жизнедеятельности стала популяризация (пропаганда) занятий физической культурой и спортом в ограниченных условиях, а также задача сделать данные занятия максимально доступными для школьников, оказать помощь и информационную поддержку ученикам и их родителям.

Предложенная мной система содержит в себе комплекс мероприятий, направленных на сочетание физической нагрузки и здоровьесберегающих технологий.

*Отчетные видеоматериалы от учащихся о выполнении упражнений для анализа и
корректировки учителем*

Целью ее является не только задействование функциональных систем организма, но и поискового метода для выработки комплекса упражнений, выполняемых самостоятельно

учеником в домашних условиях.

3. Практическое задание.

1. Приготовьте небольшое пространство для занятия.
2. По возможности возьмите гимнастический коврик или мягкий настил.
3. Приготовьте отягощение не тяжелее 250г для начала.
4. Внимательно ознакомьтесь с упражнениями, выполните упражнения.
5. Выполните на выбор предложенный комплекс из видео или комплекс с мешочком (мешочек заменять нельзя)

Примерный комплекс общеразвивающих упражнений с отягощением.

(мешочек с песком или крупой, масса до 250 г)

1. Исходное положение – основная стойка. Высоко подбрасываем и ловим мешочек. 5-7 раз.
2. Выполняем передвижение на четвереньках с мешочком на спине (8-10 м).
3. Исходное положение – сидя на полу. Поднимаем и опускаем мешочек с песком, захватывая его стопами. 7-9 раз.
4. Исходное положение – сидя на пятках. Наклон вперед, отодвигаем мешочек далеко перед собой, затем достаем и подтаскиваем к себе. 5-7 раз.
5. Исходное положение – лежа на животе. Ползем по-пластунски к мешочку (расстояние около 2 метров). 2-3 раза.
6. Исходное положение – сидя на полу, плотно обхватываем мешочек стопами, описываем ногами большой круг сначала вправо, потом влево. 3-5 раз.
7. Исходное положение – сидя на полу. Берем мешочек с песком в любую цель (ведро, кастрюлю и т.п.). 3-5 раз.
8. Исходное положение – лежа на спине. Руки подняты вверх, мешочек держим в руках, голова находится между рук, перекатываемся на бок, затем на живот, потом на другой бок и снова на спину (перекатываемся от бедер). 3 раза.
9. Отдыхаем (30 секунд), делаем дыхательные упражнения.
10. Исходное положение – сидя, ноги скрестно, встаем, удерживая мешочек на голове. 3-5 раз.

Пример комплекса упражнений в домашних условиях.

Здесь же теоретические занятия об утомлении, переутомлении, по соблюдению гигиенических норм и режима дня с интересными фактами о возможностях организма, так как простые советы по соблюдению режима дня для подростков оказываются, практически, бездейственными. Уделено внимание вреду наркотиков, алкоголя, курения и тд.

Но, чтобы осуществлять деятельность дистанционно, важно хорошо знать и понимать ряд профессиональных аспектов.

Какие же формы работы были отобраны.

1. В каждом классе определяется группа лидеров с уклоном на спортивные способности и возможности, им дается задание приготовить комплекс упражнений, который рассматривается и готовится вместе с учителем физической культуры. Затем ученик записывает при помощи родителей или других членов семьи упражнения, что на скрытом уровне уже является пропагандой и вовлечением участников в процесс формирования здорового образа жизни. Или дается задание по созданию видеороликов на гигиенические темы: «Как правильно чистить зубы», «Какую мочалку выбрать для купания», «Как организовать учебное место для сохранения правильной осанки», «Разминка для глаз» и так далее.

2. Затем данное видео предлагается другим ученикам для выполнения.

Таким образом, возникает соревновательный процесс, охватывающий не только обучающихся.

Вторым этапом данной работы стал запуск челленджей, он имел особый успех. Сначала учителем проводится индивидуальный опрос среди учеников, какие необычные физические качества может проявить ребенок. Затем отбираются приемлемые, не подвергающие учеников опасностям, физическим травмам, виды упражнений, проводится беседа с родителями о разрешении демонстрации способностей и помощи в съемке процесса, и лишь потом запускается видео, стимулирующее к действию и преодолению возможностей другого человека или установлению лучшего рекорда при выполнении задания. Это рекомендательный вид занятий, но как раз он и становится самым популярным и выполняемым, очень многие присылают видео с выполнением задачи или улучшенным результатом. Объявляется победитель!

Такой же вид соревнований предлагается и родителям учащихся, которые с удовольствием в условиях ограниченности двигательных возможностей включаются в процесс состязаний. И среди взрослых также определяются лидеры.

Следующий этап уже выходит за рамки школы. Учащиеся, победители челленджей, бросают вызов через социальные сети школьникам всего города, а родители – победители – родителям других школ. Таким образом, запускается интересный, успешный и полезный процесс, вовлекающий большой круг населения в занятия спортом.

У наших обучающихся много интересных идей, которые современны, актуальны, а главное интересны самим ребятам, нужно только быть внимательными к их желаниям, интересам и внедрять их, немного продумав и переработав, в действие. Итогом такой работы становится достижение педагогических целей и популяризация здорового образа жизни.

Поиски решений по нестандартному проведению уроков с опорой на ограниченное пространство и сохранением способностей и навыков физических возможностей учащихся подтолкнули меня на создание программы «Занятия физической культурой и домашние тренировки в условиях дистанционного обучения», конечно, данный курс может быть применен не только в рамках дистанционного обучения, он может послужить пособием для внеклассных дополнительных занятий, а также пособием для физического саморазвития школьника.

Закрепление.

-Составьте синквейн к понятию «осанка»

(Образец)

1. Понятие: осанка
2. Прилагательных 2: правильная, необходимая
3. Глаголов 3: поддерживает, формирует, укрепляет
4. Предложение. Правильная осанка - основа красивой фигуры человека.
5. Синоним: стать

Рефлексия (стратегия КМ «Телеграмма»)

-Очень кратко, буквально в одном предложении запиши, чем полезно было сегодняшнее занятие

-Теперь сократи свое предложение до 3 самых важных для тебя слов по теме

Рефлексия. Стратегия «Колесо последствий»

Изложи последовательно факт за фактом: «Каковы могут быть последствия несоблюдения гигиены»

Закрепление. Стратегия «ПМИ» + - ?

Задание: Заполнить таблицу «Плюс – минус – интересно», не искажая смысла информации.

- «Плюс» (+) записываем те факты, которые могут отвечать на вопрос «Что в этом хорошего?»
- «Минус» (-) записываем все те факты и мысли, которые могут отвечать на вопрос «Что в этом плохого?»
- «Интересно» (?) предназначается для записи различных интересующих ученика фактов и мыслей «Что в этом интересного?»

Примеры стратегий, используемых в заданиях для самостоятельной работы.

Если следовать предложенному алгоритму работы, то можно достичь решения ряда задач, проблемных вопросов, возникающих в ходе обучения школьников.

Литература:

1. Бустром Р. Развитие творческого и критического мышления. - М., Издательство «ИОО», 2000.
2. Гужаловский А.А. Развитие двигательных качеств у школьников. — М: Народная асвета, 1978. – 88 с.
3. Ингерлейб М. Анатомия физических упражнений. — Феникс, 2010
4. Концептуальные основы воспитания в условиях реализации программы «Рухаңи жаңғыру», утвержденные приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 15 апреля 2019 года № 145.
5. https://sch1231.mskobr.ru/attach_files/dlya-jurnala.pdf
6. <https://rosuchebnik.ru/material/stroenie-dykhatelnoy-sistemy-cheloveka/https://citaty.su/aforizmy-i-citaty-pro-zdorove>

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЧТЕНИЕ И ПИСЬМО НА УРОКАХ БИОЛОГИИ.

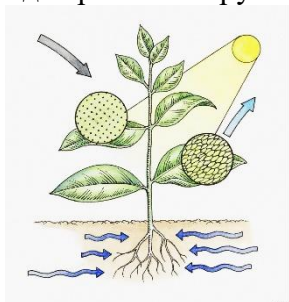
Все, кто имеет хоть какое-то отношение к школе, с уверенностью могут сказать, что несмотря на всевозможные реформы в системе образования, к сожалению, мы не видим тех результатов, на которые рассчитывали. И возможно причина не только в реформах, но и в отношении к самому процессу обучения, как у родителей, так и у самих учащихся. Отношение это выражается в том, что идёт «погоня» за баллами, а не за знаниями. Поэтому и при выполнении работ учащиеся не стремятся мыслить самостоятельно и аргументированно. За решением они обращаются к различным интернет ресурсам и выдают шаблонные ответы.

Как и многие учителя общеобразовательных школ, я так же столкнулась с этой проблемой. Ведь предмет биологии построен на причинно-следственных связях и для выполнения лабораторных работ, моделирования и заданий формативного оценивания необходим не шаблонный подход. Поэтому для решения этой проблемы часто строю свои уроки по технологии РКМЧП. Данная технология позволяет добиваться таких образовательных результатов как умение работать с большим потоком информации в разных областях знаний; умение уверенно и корректно выражать свои мысли по отношению к окружающим через устную и письменную речь; умение формулировать собственное мнение на основе осмысления различного опыта, идей и представлений; умение решать проблемы; способность самостоятельно заниматься своим обучением; умение сотрудничать и работать в группе, выстраивая конструктивные взаимоотношения с другими людьми.

Первая проблема, которую приходится решать при работе по этой технологии – это научить учащихся читать текст вдумчиво. К навыкам смыслового чтения относится умение выделять главную мысль отдельных частей текста; на основе информации делать выводы; графически представлять полученную информацию; сопоставлять полученную информацию. Для того чтобы развить эти навыки, необходимо применять стратегии смыслового чтения – поиск информации и понимание прочитанного; оценка и преобразование информации.

Необходимо отметить, что при проведении урока по технологии РКМЧП следует соблюдать определённые правила:

- все учащиеся должны быть вовлечены в работу;
- для работы в группе учащиеся делятся самостоятельно.

Урок по технологии РКМЧП начинается со стадии «Вызова». Очень важно правильно построить её. Так, например, при изучении темы «Условия необходимые для фотосинтеза» в 7 классе, на стадии «Вызов» демонстрирую схему «Фотосинтез», но без подписей. Учащимся предлагается определить, какой процесс изображён и что необходимо для него. Учащиеся практически полностью отвечают на вопросы. Далее, работая на стадии «Осмысления», им необходимо изучив предложенный текст, сделать подписи к данной схеме. Очень важно, чтобы предложенная учителем схема, отличалась от схемы учебника. Иначе учащиеся просто переписут подписи. На стадии «Рефлексии» предлагаю учащимся составить синквейн на понятие «Фотосинтез». Как правило все ученики справляются с этими заданиями, и при выполнении работ суммативного оценивания редко допускают ошибки.

На уроке «Особенности строения растительной и животной клеток» на стадии «Вызов» учащимся было предложено совместно составить кластер на термин «Клетка». В этом кластере ученики отметили наличие ядра, цитоплазмы, оболочки, хлоропластов, разделение на растительные и животные. Далее на стадии «Осмысления» учащиеся, работая в парах, используя текст параграфа составляли Диаграммы Венна, в которых были отмечены сходства и отличия

растительной и животной клеток. А стадию «Рефлексии» провели по стратегии «Шести шляп мышления».

Изучая тему «Пищевые цепи и пищевые сети» на стадии «Вызов» выясняем какие бывают цепи и сети. Учащиеся отмечают, что цепи бывают золотые и серебряные – это украшения, есть цепи для собак, а также есть цепи в велосипедах и автомобилях и все эти цепи достаточно прочные. Сети бывают социальные, рыболовные, волейбольные, дорожные и их особенностью является наличие большого количества ячеек, соединённых воедино. Уже на стадии осмысления учащиеся в группах, после изучения текста учебника, составляют тонкие и толстые вопросы по данной теме. На стадии рефлексии учащиеся писали мини-эссе на тему «Что я знаю о пищевых связях».

Тему «Значение транспорта веществ для жизнедеятельности организмов. Органы участвующие в транспорте веществ у растений» начали изучать по стратегии «Корзина идей», отвечая на вопрос: «Как происходит транспортировка воды по растению?». Уже на этом этапе учащиеся практически самостоятельно предполагают, что у растений есть какие-то структуры похожие на трубы. На стадии осмысления было предложено заполнить концептуальную таблицу, в которой объектами изучения являются сосуды и ситовидные трубки. Данная таблица позволила безошибочно сравнить между собой эти структуры. На этапе рефлексии учащиеся составляли синквейн на понятие «транспорт».

Технология РКМЧП интересна тем, что для каждой из стадий урока имеется достаточный арсенал стратегий, которые учитель сам вправе выбирать. И используя умело эти стратегии, у учащихся формируются навыки работы с информацией в процессе чтения и письма. Данная технология позволила учащимся после длительного периода дистанционного обучения, преодолеть психологический барьер и вновь быть вовлечёнными в работу. Но были и трудности при проведении уроков по технологии РКМЧП. Первая трудность состояла в том, что учащиеся ранее на других предметах не работали по этой технологии, поэтому приходилось затрачивать время на объяснение того что, как и для чего необходимо выполнить. А также необходимо было развивать навык работать быстро. Постепенно учащиеся разобрались в стратегиях технологии РКМЧП и доказательством этого являются результаты учащихся. Так, в 7-х классах качество знаний во 2 четверти по сравнению с 1 в среднем стало выше на 17%. После второй четверти мною было проведено анкетирование среди учащихся 7 «в» и «г» классов. Анкета состояла из следующих вопросов:

1. Какой урок тебе интереснее – где ты сам получаешь знания, работая с информацией или, когда учитель объясняет новую тему?
2. Произошли ли изменения в твоих результатах по биологии?
3. Какой вид деятельности на уроках тебе понравился больше всего?

В анкетировании приняли участие 49 учащихся. На 1 вопрос 33 учащихся ответили, что им интересно работать с информацией, выполняя различные задания. 5 учащихся ответили, что оба варианта урока их устраивают. Отвечая на второй вопрос анкеты, 19 учащихся отметили, что стало легче выполнять задания СОР и СОЧ. Ответы на третий вопрос показали, что учащимся интересно составлять синквейны, кластеры, составлять тонкие и толстые вопросы.

Но несмотря на положительные результаты работы по технологии РКМЧП, хочу отметить и общую проблему для большинства учащихся – это развитие памяти. Думаю, что создание такого курса было бы большой помощью учащимся для более успешного обучения.

Литература:

1. Выготский Л.С. Мышление и речь. Психологические исследования. М.: Лабиринт, 1996. С. 416.
2. И.О.Загашев, С.И.Заир – Бек. Критическое мышление: технология развития: Пособие для учителя – СПб; Альянс “Дельта”, 2003.
3. С.И.Заир-Бек, И.В.Муштавинская. Развитие критического мышления на уроке: Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 2004.

4. Е.А.Козырь. Характеристика приемов технологии РКМЧП. //газ. "Русский язык", 2009, №7
5. Сайт «Международный журнал о критическом мышлении «Перемена» http://www.ct-net.net/ru/rwct_tcp_ru

Волохова Т.А.

КГУ «Первый Темиртауский Классический Лицей», г.Темиртау

СИСТЕМА РАБОТЫ НАД ЕЖЕДНЕВНЫМ ДВАДЦАТИМИНУТНЫМ ЧТЕНИЕМ В ЧЕТВЁРТОМ КЛАССЕ.

В этом учебном году во всех школах Казахстана введено двадцатиминутное чтение. Расскажу, как организую эту работу в четвёртом классе. В сентябре дети читали по пять минут в начале каждого урока. «Жужжащее чтение» - давно проверенный приём. Кроме этого мы с ребятами организовали в классе свою библиотеку. Дети читают книги, а после полного прочтения, меняются книгами между собой. И всё кажется правильно. Но наблюдая за ребятами во время пятиминутного чтения, я заметила, что читают далеко не все дети. Многие ученики делают вид, что читают или просто тихо сидят. К сожалению, далеко не все дети любят читать. А роль чтения в развитии ребёнка трудно переоценить. Эти факторы побудили меня продумать систему работы с ежедневным двадцатиминутным чтением. Хотелось построить работу так, чтобы детям было интересно, и чтобы приёмы работы способствовали формированию оптимального чтения у учащихся. В начальной школе всегда уделяли много внимания работе с книгой. В копилке учителя много методов и приёмов по развитию читательской компетенции.

В результате анализа и размышлений с октября ежедневное двадцатиминутное чтение в четвёртом классе стала организовывать по циклограмме.

Недельная циклограмма организации двадцатиминутного чтения в четвёртом классе.

день недели	приём	алгоритм работы
Понедельник	Собираем текст	Учитель готовит текст. Строчки закрыты наполовину. Текст разделён на несколько частей (в зависимости от количества уч-ся в каждом ряду). Части текста разные по величине (дифференциация). Каждый ряд работает со своим текстом. Тексты одинаковые. Части одинаковые. 1. Раздаю детям части текста. Дети самостоятельно читают свой отрывок, осознают его. 2. На следующей пятиминутке чтения дети собираются в группы. Составляют из прочитанных частей целый текст, восстанавливая последовательность этих частей. 3. Читают полученный текст в группах. 4. Читаем текст классом. На последнем этапе каждую часть текста надо начать читать раньше своих товарищей, сидящих на других рядах. Победителями считаются дети того ряда, которые смогли прочитать вслух больше отрывков текста.

		В. Драгунский «Главные реки» Хотя мне уже шлет паветый гол, я только вчера погапался, что уроки все-таки надо учить. Побишк не побишк, хочеш не хочеш, пенк тебе ши не пенк, а учить урок надо. Это закон. А то можно в такую историю вляпаться, что свои не узнаешь. Я например, вчера не успел уроки сделать. У нас было задание выучить кусочек из одного стихотворения Некрасова и главные реки Америки. А я вместо того чтобы учиться, запустил во дворе змея в космос. Ну, он в космос все-таки не заплетал, потому что у него был чересчур легкий хвост, и он из-за этого крутился, как волчок. Это раз.
Вторник	Перевернутый текст	1. На экране «перевернутый текст». Он состоит из нескольких слайдов. Дети читают текст самостоятельно. На следующей пятиминутке чтения читаем «перевернутый текст» вслух. 2. Предлагаю устно ответить на вопросы по тексту. Утром, когда свет из столовой через приоткрытую дверь виднеется еще только бледной щелкой, в я знаю, что у самой двери в ии темноте сидит дождик, а в кот Васька. Он знает, что столовая без меня пуста, и боится: в другом месте он может продремать мой вход в столовую. Он давно сидит тут и, как только в окошко вношья чайник, с добрым криком проснется ко мне. Когда в сажусь за чай, он садится на левую коленку и следит за всем: как в колю сахар шипиком, как хлеб, как намазывается масло. Мне известно, что солоное масло он не ест, а принимает только маленькую кусочек хлеба, и чай, и как только в окошко вношья чайник, с
Среда, четверг, пятница	венгерский кроссворд или филворд	1. Дети получают для работы венгерский кроссворд. 2. В конце дня сдают кроссворд учителю. 3. Учитель проверяет кроссворды, заносит результат в таблицу результативности в классном уголке.

При разгадывании венгерских кроссвордов нужно вычеркивать ответы в сетке с расставленными буквами.

Венгерский кроссворд похож на английский кроссворд, но есть два принципиальных отличия - слова обычно изгибаются как змеи, а каждая буква не может принадлежать двум или большему количеству слов.

Почему на работу с венгерским кроссвордом отводится три дня в неделю? Венгерский кроссворд способствует:

- ✓ повышению активности и инициативности учащихся;
- ✓ расширению поля зрения.
- ✓ увеличению темпа и качества чтения;
- ✓ расширению словарного запаса;
- ✓ развитию произвольного внимания;
- ✓ развитию орфографической зоркости.

На формирование орфографической зоркости у младших школьников оказывает влияние несколько факторов:

1. Зрительный фактор. Разгадывая венгерский кроссворд, ребёнок сначала внимательно читает слово - «фотографирует» его, потом ученику надо найти это слово в массе букв, далее он по буквам соединяет это слово. А если кроссворд осложнен заданием, то ученик ещё подчёркивает букву, которую надо запомнить.

2. Слуховой фактор.

Работая с венгерским кроссвордом, ученик несколько раз проговаривает искомое слово.

Один из факторов, влияющих на качество чтения — отсутствие произвольного внимания при чтении. Работая с венгерскими кроссвордами, младшие школьники развивают произвольное внимание. Они берутся за кроссворд, и в самом начале работы внимание ещё непроизвольное. Проходит совсем немного времени, и дети уже устают от этой деятельности, но им ещё

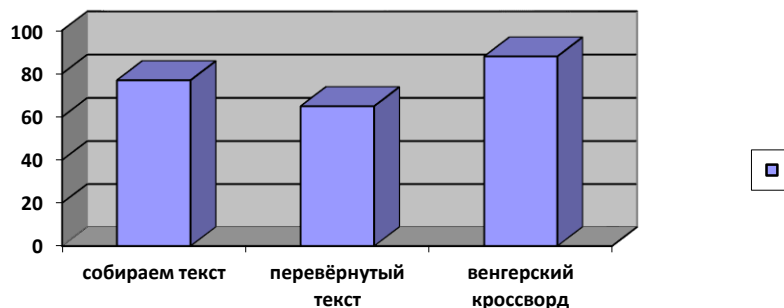
интересно. Проходит ещё немного времени, и дети уже понимают, что они выполняют эту работу потому, что хотят её закончить. Вместе с этим пониманием подключается и произвольное внимание. Кроме этого дети учатся концентрировать внимание на достаточно продолжительное время.

Чтобы дети могли следить за своими результатами работы с венгерским кроссвордом, в классе есть таблица результативности. В ней учитель фиксирует кто из детей справился с кроссвордом. Таблица располагается в классном уголке так, что дети могут проанализировать работу. Таблица результативности мотивирует ребят. Они стараются быстрее выполнить задание, чтобы не отставать от товарищей.

Мои наблюдения за четвероклассниками во время работы по представленной циклограмме над ежедневным двадцатиминутным чтением показывают, что большинство детей с интересом выполняют предложенные задания. Дети стали ждать задания для двадцатиминутного чтения, интересоваться ими.

С целью выяснения отношения учащихся к данной работе, в конце первого полугодия в классе проведено анкетирование.

Результаты анкетирования.

Подавляющее большинство четвероклассников с интересом работают с предложенными приёмами. К сожалению, в классе есть трое учащихся, которые отрицательно высказались про все приёмы.

Считаю, что такая система работы способствует созданию читательской среды в классе. Поэтому продолжу начатую работу по организации ежедневного двадцатиминутного чтения со своими четвероклассниками.

Литература:

В.Н. Зайцев. Резервы обучению чтению. М: «Просвещение».1991г.

Вострикова О.А

КТУ «Школа- гимназия №95» г.Караганда

ИННОВАЦИОННО - ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ, ИСПОЛЬЗУЕМЫЕ НА УРОКАХ МУЗЫКИ

На сегодняшний день образование рассматривается как сложный процесс, создающий полноценные условия для развития личности. Важную роль для этого отводят именно музыкальному искусству, так как исследования многих ученых показывают, что именно музыка вызывает эмоциональный отклик у детей раньше других видов искусств.

С чего же нужно начинать методическую работу по предмету? С изучения и разработки темы «Привитие интереса учащихся к урокам музыки».

Основные концепции данного периода:

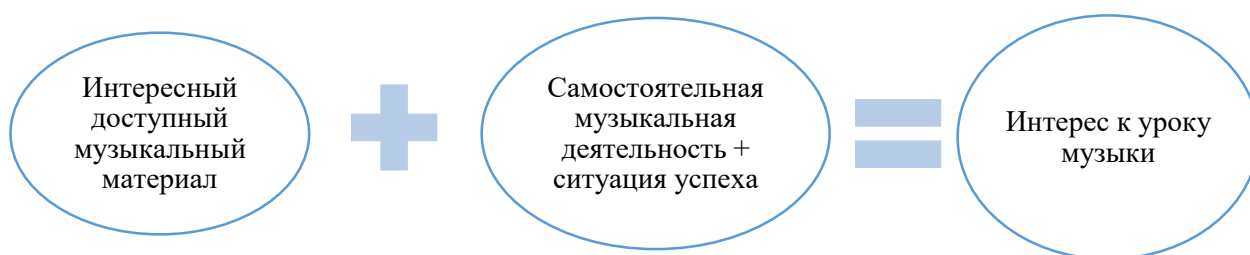
а) организации дифференцированного подхода к детям с учетом уровня музыкальных способностей и развития,

б) создания ситуаций успеха в музыкальной деятельности каждому ученику,
в) формирования музыкального опыта учащихся через слушание, пение, музицирование (шумовой и народный оркестр), выполнение творческих заданий, сочинение собственных произведений.

Современный урок музыки должен быть, прежде всего, актуальным и интересным. Учителю необходимо использовать новые технологии в обучении музыке, хорошо разбираться в современных приложениях по обработке музыкальных произведений и сочинений. Нельзя забывать так же и о здоровьесберегающих технологиях (интегрируя урок музыки с хореографией) и личностно-ориентированном подходе. Успех урока также во многом зависит и от профессиональных и личных качеств учителя. Учитель и ученик – это единое целое: учимся вместе, помогаем друг другу, роль учителя – направлять, контролировать.

За годы работы у меня сформировалась своя структура современного урока музыки. Высокая познавательная активность возможна только на интересном для ученика уроке, когда ему интересен предмет изучения.

Формирование интереса к уроку музыки, можно представить в виде схемы:

В начале каждого урока ставлю задачи перед учащимися – чему они должны научиться, какой опыт приобрести. Задачи определяю исходя из возможностей детей, каждый раз немного «приподнимая планку», создаю ситуацию успеха. Созданию ситуации успеха способствует также подбор музыкального материала, метод эмоциональной драматургии, поощрение и оценивание детей за незначительные достижения в освоении материала.

Создание ситуации успеха на уроках музыки. Для создания глубокого интереса учащихся к музыке, для развития их познавательной активности ведется поиск дополнительных средств, стимулирующих развитие их общей активности, самостоятельности, личной инициативы и творчества.

Применяя в своей практике нестандартные уроки: уроки-путешествия, уроки - деловые игры, уроки - ролевые игры, уроки с дидактической игрой, делаю вывод, что именно такие уроки повышают эффективность обучения. Так на уроке в 1 классе «Музыка поет и танцует» использую упражнение на развитие чувства ритма и координации у детей «Музыкальные шаги». Метод «Музыка в цвете» помогает показать тесную связь музыки и живописи, на уроках по темам «Изобразительность кюев», «Музыка рисует», «Картины природы в музыке и поэзии».

На уроке в 3 классе по теме «Сколько инструментов в оркестре?» использую ролевую игру «Я - дирижер!», которая помогает развивать у детей творческую активность, но и артистическую способность. На этапе рефлексии часто применяю метод «Музыкальные ступеньки впечатлений» в начальной школе и «Музыкальный звукоряд знаний» в 5-6 классах. В старших классах важным аспектом уроков музыки является такой вид работы, как анализ музыкального произведения

Из опыта работы разработан «План анализа музыкального произведения»:

1. Настроение музыки (используя словарь эмоциональных впечатлений).
2. Инструментальный состав исполнителей-музыкантов (певцов).
3. Выразительные средства музыки в произведении (темп, ритм и т.д).
4. Слушая ..., я думаю о ... (небольшой анализ собственного восприятия).

В завершении четверти, полугодия использую традиционно «Урок-концерт» или «Урок-конкурс», что ставит яркую эмоциональную точку в обучении музыке.

Уроки с использованием ИКТ стали привычными для учащихся. А для меня – это важный результат инноваций. Роль педагога на уроке с использованием ИКТ изменяется, теперь учитель не только источник знаний, но и менеджер процесса обучения, главной задачей которого становится управление познавательной деятельностью учащегося. Такие уроки предоставляют возможность для саморазвития учителя и ученика. Новые программы и приложения появляются чуть ли не каждый месяц, а значит, растут и наши возможности. Большинство уроков проходят с применением ИКТ. В основном это различные виды презентаций, которые используются для сопровождения урока в качестве наглядности, музыкального и эстетического воздействия, презентации контролирующего характера. Например, в первом классе при изучении темы «Музыкальная азбука», использую мультимедийную презентацию, это акцентирует внимание учащихся на главном, в изучаемом материале, оказывающем помощь в освоении музыкальной грамоты, обеспечивающем введение учащихся в мир искусства.

Неотъемлемым средством ИКТ на уроке стала многофункциональная интерактивная доска. Она позволяет работать с флипчартами, создавать творческие проекты. У ребят появляется живой интерес к изучению музыкальных произведений. Ученики учатся с хорошим, рабочим настроением. Многие проявляют интерес к изучению нотной грамоты. Ребята 4, 5 – 6 классов проявляя интерес и обладая пользовательскими умениями, вместе с родителями участвуют в создании презентаций к урокам музыки.

Все используемые в работе инновационные педагогические технологии направлены, прежде всего, на развитие у детей музыкально-творческих компетенций. Компетенция - это значит понять, уметь делать, и использовать в жизни. Какие умения приобретают учащиеся на уроках музыки и во внеклассной работе под руководством педагога и самостоятельно?

На уроках:

- умение слушать, понимать, чувствовать и анализировать музыку, высказывать и доказывать свое мнение;
- умение определять и различать средства музыкальной выразительности (темп, динамику, лад, регистр) и использовать в музицировании;
- умение различать жанры в музыке (песня, кюй, опера, балет), определяя специфику каждого;
- умение запоминать, повторять (а иногда и сочинять) простую мелодию.

В вокально-хоровой и инструментальной деятельности:

- умение играть в ансамбле на простых музыкальных инструментах;
- умение эмоционально и выразительно исполнять музыкальное произведение, слышать себя и других в хоре, работать в команде, быть толерантным.

Приобретая данные умения, дети, окрыляются успехом, пусть небольшим, самым маленьким. И если ребенку удастся добиться успеха на уроке, в школе, у него есть все шансы на успех в жизни.

Литература:

1. Алиев Ю.Б. Настольная книга школьного учителя-музыканта. Москва, «Владос», 2000.
2. Белобородова В.К. Методика музыкального образования. М., «Академия», 2002.
3. Тельчарова Р.А. Уроки музыкальной культуры. Алма-Ата. Издательство «Рауан». 1990.

Гаджалиева С.Д.

Школа-лицей № 14, Абайский район

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ СТАНОВЛЕНИЕ ПЕДАГОГА БУДУЩЕГО

На сегодняшний день образование признано главным приоритетом в развитии Республики Казахстан. В Государственной программе развития образования и науки Республики Казахстан

на 2020-2025 годы особый акцент делается на «...профессиональное развитие и высокий статус педагогов» [1].

Моя педагогическая карьера еще в самом начале. Уверена, что могу говорить о себе как о педагоге будущего. Поэтому считаю необходимым развивать такие профессиональные качества как внутренний профессионализм, новаторский стиль научно-педагогического мышления, готовность к принятию нестандартных творческих решений, профессиональную работоспособность, выносливость, терпение [2].

Для достижения поставленной цели использую самообразование, обучение в магистратуре, умение осуществлять эффективное взаимодействие с коллегами и учениками, умение структурировать конкретный персональный опыт.

Поскольку XXI век - век информационных и коммуникативных технологий, современному учителю, а особенно учителю будущего, наряду с другими профессиональными компетенциями, необходимо овладеть навыками применения мультимедийных средств обучения, использовать возможности образовательных интернет-платформ и систем дистанционного обучения и тестирования (СДОТ).

Обучение в магистратуре сочетаю с педагогической деятельностью в школе-лицее. Сфера моих научных интересов как магистранта – использование математического конструктора Geogebra, программ Kahoot и Nearpod для развития мотивационной сферы, обеспечивающей стабильный рост качества знаний при обучении математике.

Работу с данными программами можно организовать на любом уроке (при изучении нового материала, отработке навыков, закреплении изученного, проверке усвоения) и в различных формах (фронтально, в группе из 2 и более учеников, индивидуально, используя гаджет обучающегося или планшет, которым оборудован кабинет математики).

Например, при изучении темы «Координатная плоскость» в 5 классе Geogebra применялась для визуализации нового материала, что способствовало более легкому и быстрому освоению темы, смена фона при выполнении упражнений способствовала изменению настроения, поднятию эмоционального фона в классе, в конечном итоге – осознанному запоминанию большего объема информации.

При изучении темы «Четырехугольники. Параллелограмм» ученики 8 класса строили фигуры, опираясь на определение и свойства, проводили сравнительный анализ полученных изображений, объясняли, какие признаки указывают, что построение выполнено верно.

Следует отметить, что при использовании конструктора Geogebra реализуется системно-деятельностный подход, направленный на развитие исследовательской деятельности учащихся, так как программа позволяет не только эффективно передавать знания, но и способствовать саморазвитию ученика [3].

Отличным сервисом для активизации познавательной деятельности обучающихся выступает Kahoot. С его использованием гаджеты учеников становятся помощниками учителя при проведении тестирования и различных опросов. Например, пятиклассники с увлечением решают нестандартные задачи на дроби, голосуя за правильный ответ в Kahoot. А ученики 8 класса в формате альтернативного теста отстаивают подходящий метод решения квадратных уравнений. Данный сервис доступен с любого устройства, подключенного к интернету, что делает его удобным для использования при дистанционном и смешанном обучении.

Еще одним образовательным приложением, которое позволяет сделать учение и обучение увлекательным и эффективным, является Nearpod. С его помощью было удаленно организовано синхронное обучение в 8 классах.

Большим подспорьем для начинающего учителя стала библиотека готовых уроков, которую можно использовать для подготовки к занятиям и пополнять собственными дидактическими ресурсами.

Школьникам Nearpod позволяет учиться в удобном для них темпе и сдавать работу на оценку, когда уверены, что все задания выполнены верно.

При работе в Nearpod ученики оценивают деятельность учителя, что способствует росту его профессионализма, поскольку каждый следующий урок строится с учетом пожеланий и замечаний тех, для кого он создается.

С давних пор математику принято считать «сухой» и строгой наукой. Большинство учащихся нередко заранее испытывают страх перед предметом, что приводит к целому ряду проблем: потери интереса к предмету, боязни ошибиться, хронической неуспеваемости, и т.п. Я, как учитель математики, встретила с этой проблемой. Для ее решения в своей работе использую приемы, методы, которые позволяют вовлечь учащихся в активную, познавательную, творческую деятельность. В уроки включаю занимательные задания, игровой материал, игровые формы заданий, конкурсы, соревнования, создание презентаций (мини-проекты). Каждый урок приходит с привлечением информационных ресурсов различного назначения.

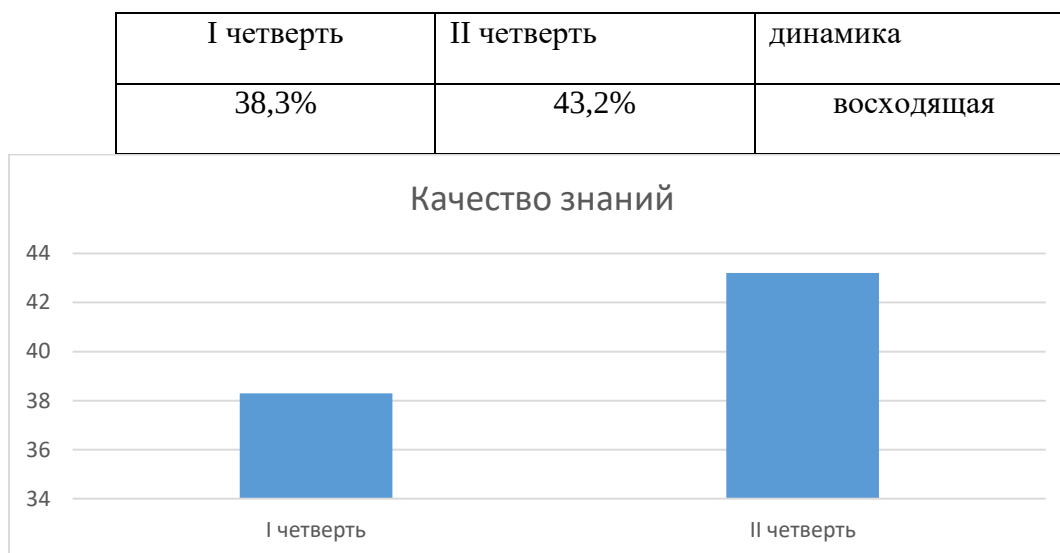
Мной была проведена экспериментальная проверка эффективности применения ИКТ на уроках алгебры и начала анализа среди восьмых классов.

Цель исследования: рассмотреть влияние применения ИКТ на повышение качества знаний.

Общий массив участников экспериментальной проверки составил 38 участников.

Применение интерактивных технологий повлияло на успеваемость и качество знаний по алгебре и началу анализа. Было проведено два тестирования: октябрь 2021 года (до применения ИКТ), декабрь 2021 года (ИКТ систематически применяется на уроках алгебры).

Результаты тестирования приведены в таблице.

Эксперимент показал, что применение интерактивных технологий способствовало повышению качества знаний на 4,9%.

Опыт применения современных технологий на уроках позволил сделать вывод, что ИКТ повышают мотивацию обучающихся, что в обучении математике имеет высокое развивающее значение, способствует повышению качества знаний.

Получается прекрасный итог: успешные учащиеся, которые могут обучаться в течение всей жизни, счастливые родители и профессиональный педагог, который готов к изменениям и постоянно совершенствуется [4].

Литература:

1. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020-2025 годы. Утверждена постановлением Правительства Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года № 988.
2. В.А. Сластенин «Педагогика», М.: «Школа – Пресс», 1997

3. Коломинский Я.Л., Оловникова Н.Г. Исследование взаимоотношений учителей и учащихся в социальной и педагогической психологии ГДР // Вопросы психологии, 1982., № 2, С.86-91
4. <https://edu.ru/news/tochka-zreniya/uchitelya-dolzheny-idti-v-nogu-so-vremenem/>

Галлямова Н. Н.
ОСШ № 133, г. Жезказган

«ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ».

В современном образовании все более широкую популярность приобретает проектная деятельность учащихся.

Слово «проект» (в переводе с латинского – «брошенный вперед»). В толковом словаре С. И. Ожегова определяется как «замысел, план». В словаре Даля «задуманное, предположенное дело, и самое изложение его на письме или чертеже».

Метод проектов – система обучения, при которой учащиеся приобретают знания в процессе планирования и выполнения постоянно усложняющихся практических заданий – проектов.

Меня всегда интересовало, как научить учащихся создавать проект. Поэтому темой факультатива в своем классе я выбрала тему «Учусь создавать проект». Большую помощь в работе оказало методическое пособие авторов Р. И. Сизовой, Р. Ф. Селимовой «Учусь создавать проект».

На занятиях выполняя задания, учащиеся постепенно знакомились с этапами работы над учебным проектом. Учились ставить цели, задачи для решения проблемы проекта, выдвигать гипотезы.

Например, для знакомства с этапами проекта учащимся можно предложить следующее задание.

Задание

Лена решила подарить маме на 8 марта нарцисс, который вырастит сама. Свою работу она поделила на несколько этапов. Пронумеруй этапы по порядку так, чтобы к весне у Лены был подарок для мамы.

- Насыпать землю в горшок
- Купить луковицы, землю и горшок
- Посадить луковицы
- Полить луковицы водой
- Засыпать песком
- Засыпать опилками

Для формирования умения высказывать предположения о неизвестном можно предложить задания на выдвижение гипотез.

Задание

Придумайте одну гипотезу. Сравните свою гипотезу с гипотезами своих одноклассников.

- Подумайте, как птицы узнают дорогу на юг?
- Представьте, что вы волшебники и можете исполнить три желания каждого человека. Что бы произошло?

При знакомстве с понятием «цель проекта», можно предложить задание для определения конкретной цели.

Задание

Прочитайте отрывок из выступления проектанта. Попробуйте определить цель проекта. «Я начала писать свою книгу. Я придумывала трудности своим героям, но конец получился хорошим. Моя героиня – лошадь Ласточка сначала поссорилась со своим хозяином, а потом помирилась. Мне кажется так интереснее! Когда я дописала рассказ, я

стала перечитывать. Может, что-то нужно убрать, а может добавить? Рассказ написан, картинки нарисованы, но мне очень хотелось создать необычную книгу».

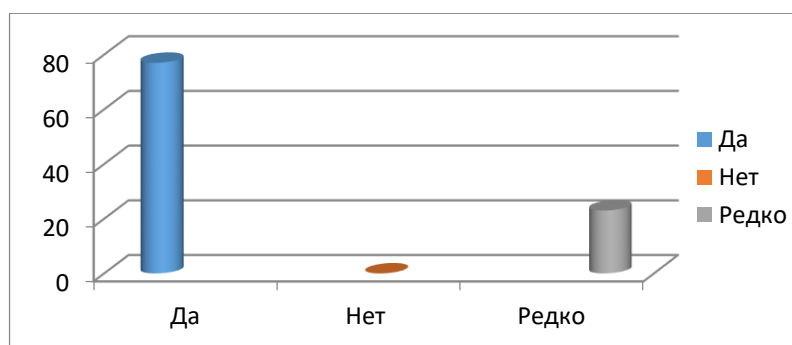
На занятиях учащимся нравилось работать со справочным материалом, энциклопедиями, решать интеллектуальные головоломки. Они с интересом принимали участие в беседе, обсуждении, выдвижении собственных идей.

Такая работа позволила учащимся моего класса узнать, что такое проект и как правильно над ним работать.

Двое учащихся моего класса смогли разработать и защитить информационные проекты.

Проект учащегося Загребайло Кирилла «Влияние газированных напитков на организм человека». Цель проекта – изучить влияние газированных напитков на организм человека.

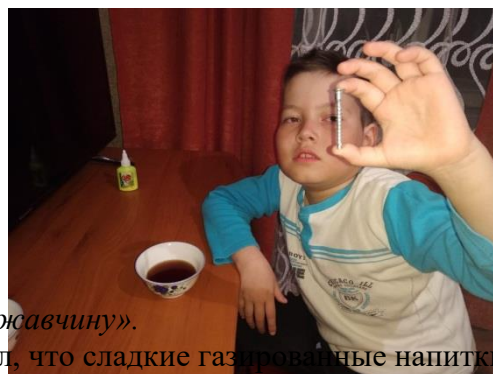
В ходе своей работы Кирилл изучил материалы о производителях газированных напитков, о создателе газированных напитков, о составе газированных напитков. Провел опрос среди учащихся школы об употреблении газированных напитков. Также Кирилл провел опыты с напитками «Coca-Cola» и «Sprite».

*Социологический опрос учеников 0 «Б» класса
«Пьёте ли вы газированные напитки?»*

«Coca-Cola разъела лезвие».

«Coca-Cola разъела ржавчину».

После проведения исследования Кирилл выяснил, что сладкие газированные напитки опасны для здоровья человека.

Проект ученицы Антоновой Анастасии «Человек и мусор – первая угроза для планеты». Цель проекта – выяснить, как мусор влияет на окружающий мир, и какие последствия могут быть от него.

В ходе своей работы Настя выяснила значение слова «мусор», какой бывает мусор. Провела наблюдение за состоянием экологии в нашем городе. Просмотрела телепередачи о вреде мусора, как борются с мусором в других государствах. Провела наглядный эксперимент «Как грязь влияет на хлеб».

После проведения исследования Настя сделала вывод, что мусор несет большую угрозу нашей планете. В первую очередь нужно начинать с себя и доносить это до других людей. Мы будущее нашей планеты и только мы можем спасти ее.

Презентация проекта на городском семинаре.

Разработка и демонстрация своих проектов учит детей планировать действия, ставить цели и прогнозы, учит быть серьезными и ответственными. Проектная деятельность в начальной школе позволяет вовлекать учащихся в творческий процесс.

Литература:

1. Н. Ф. Яковлева «Проектная деятельность в образовательном учреждении» (учебное пособие). Москва, «Флинта». 2014 год
2. Р. И. Сизова, Р. Ф. Селимова «Учусь создавать проект» (методическое пособие). Москва, «Рост». 2011 год

Ганеева Л.М., Уколова М.А.

КГУ «Гимназия имени Каныша Сатпаева», г.Караганда

«ИНСТРУМЕНТЫ НАСТАВНИЧЕСТВА В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК СРЕДСТВО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ»

В настоящее время в системе среднего образования особую значимость приобретает наставничество, как система оказания помощи и поддержки молодых педагогов для профессиональной адаптации профессионального становления. В нашей гимназии наставничество осуществляется второй учебный год, что объясняет актуальность к рассматриваемому вопросу.

В работе по осуществлению наставничества мы придерживаемся правил организации наставничества, регламентированных Приказом МОН РК от 24 апреля 2020 года № 160. [1] Реализация правил и требований к педагогам, участвующих в данном процессе осуществляется, в том числе, и через использование различных педагогических инструментов.

Важным первым этапом для взаимодействия молодого педагога и наставника является знакомство (Рис.1), в ходе которого мы обговариваем, что собой будет представлять наше сотрудничество, какие отводятся роли, функции и требования к обеим сторонам, обсудили план работы на предстоящий год, внесли корректировки, провели обстоятельную беседу, которая стала своего рода диагностикой уровня подготовки и индивидуальных потребностей молодого специалиста. Хотелось бы сделать акцент именно на том, что на начальном этапе взаимодействия очень важно провести основательную встречу, а для этого необходимо подготовиться, знать, через какие вопросы построить диалог и постараться расположить молодого педагога.

Рис. 1

Так как правила наставничества выдвигают различные требования по вопросам профессионального развития, то нам приходилось практически постоянно быть на связи. Как это сделать? Кроме очных встреч, наше взаимодействие реализовывалось посредством WhatsApp, электронной почты, конференции ZOOM, причем это взаимодействие было не только по пунктам плана наставничества, но и по различным рабочим вопросам, по каким-либо возникающим ситуациям.

Обязательным пунктом правил по реализации наставничества является проведение профессиональных бесед.[1] Как сказано выше, работа осуществлялась и в онлайн режиме, поэтому наши встречи, наряду с очными, проходили и на платформе ZOOM (Рис.2), при чем не менее продуктивно, чем в офлайн формате, так как мы определяем удобное для нас время, через демонстрацию экрана рассматриваем информацию по обсуждаемой теме и др.

Рис. 2

Какие выбрать темы профессиональных бесед? Это зависит от преподаваемых предметов, запросов молодого педагога и опыта наставника. В ходе наставничества были проведены беседы на такие темы, как «Таксономия Блума», «Графические органайзеры», «Цифровые инструменты...», «Личностные качества педагога», «Мотивация, как главный фактор успешности ученика», «Применение активных форм работ...», «Взаимо - и самооценивание учащихся, как инструмент роста ученика», «Саморегуляция ученика». Безусловно, сегодня молодому специалисту можно изучить самостоятельно те или иные вопросы, но ценность профессиональных бесед и заключается в том, что мы делаем акценты на том, как использовать полученные знания, на каком этапе урока будут более эффективно работать те или иные приемы и подходы, что будет уместно, а что нет, что следует за тем или иным действием педагога, ученика или всего класса и так далее.

Особое место в реализации наставничества занимает посещение и анализ уроков, считаем, что это главная часть во взаимодействии наставник – молодой педагог. Посещались уроки как в дистанционном, так и в традиционном формате обучения (Рис.3). Как известно, урок

– это основная форма организации учебного процесса, в ходе которого предъявляются определенные требования к учителю и ученикам. Но одно дело знать, как составить урок, другое дело его провести и реализовать все, что запланировано. Посещение и подробный анализ уроков дают возможность молодому учителю сделать последующие уроки более качественными, продуктивными. На что обратить внимание? С какой целью наставник посещает урок? Что хотим наблюдать на уроке? Например, проверить, как учитель активизирует мыслительную деятельность учащихся, или изучить работу учителя по развитию на уроке познавательных интересов учащихся, или определить эффективность сочетания методов словесного, наглядного и практического обучения и так далее. Отделить один этап урока от другого невозможно, все взаимосвязано, поэтому при анализе урока не просто констатировать факты, как он прошел, а направлять молодого специалиста, объяснять, как работают на уроке те или иные методы, как и для чего применялись средства обучения, насколько рационально использовалось время на каждом этапе урока, почему именно так отвечали дети, или не отвечали вообще, почему использование того или иного приема хорошо сработало на уроке или не сработало, какая техника оценивания была удачной, а какая нет, как была построена работа с учебником или зачем вообще носить ученику учебник на урок, если его не используют? Используется ли доска или она чистая весь урок? Как, в какой момент, и каким образом было задано домашнее задание, т.е. когда важным становится все.

Рис.3

В ходе взаимодействия между наставником и педагогом формировалась «методическая копилка», где содержатся материалы на такие темы, как «SMART-цели и их формулировка», «техники формативного оценивания», «активные формы обучения: групповая и парная работа», «приемы критического мышления», «рефлексия: разнообразие приемов» и другое.

В чем суть этой «копилки»? Во-первых, часть материалов в данной копилке из опыта работы наставника, его собственной практики, например, презентации, авторские методические разработки, пособия, где описаны, например, техники ФО и соответствующие типы заданий, или примеры, как можно интересно и быстро поделить класс на группы, как составить задания, как лучше провести рефлексию, рекомендации, за счет чего на уроке сэкономить время, что придумать, чтоб вовлечь всех детей в обучение и так далее. Думаем, что такая передача опыта наиболее ценна и эффективна, чем просто черпать информацию из интернета. Во-вторых, у молодого педагога накапливаются материалы, которые он может использовать в дальнейшем, а главное знать, как и для чего их применять и далее продолжать формировать свою копилку уже самостоятельно.

В течение первого года работы о профессиональном развитии молодого специалиста в сопровождении наставника можно судить не только по показателям качества знаний учащихся, эффективности уроков или его взаимоотношений с учащимися, но так же и по степени вовлеченности и участия в семинарах, мастер-классах и другие мероприятиях. Так, молодой педагог в рамках workshop для коллектива гимназии поделилась опытом в использовании образовательной платформы learningapps, составила учебную программу «Лаборатория Z» для учащихся 5-6 классов, приняла участие в конкурсе среди молодых педагогов гимназии «Лучшая разработка современного урока», где заняла 2 место (Рис.4). Кроме того, в рамках недели естественно-научной грамотности молодой специалист успешно провела различные внеклассные

мероприятия среди учащихся 5-7-х классов, в том числе викторины, интеллектуальные игры, научно-практические конференции, что отражено на странице гимназии в Instagram (Рис.4).

Рис. 4

Таким образом, практика показывает, что наставничество является эффективным способом сопровождения молодого специалиста через использование различных педагогических инструментов. Сотрудничество в связке «наставник-педагог» - это не только помощь молодому специалисту, но и переживание со стороны наставника за его работу и желание поддержать для более успешного овладения профессией педагога.

Литература:

Ганиева Ю.С., Галазова Г.В.
КГУ «Гимназия имени К.Сатпаева», г.Караганда

ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ ЧЕРЕЗ ПРИМЕНЕНИЕ СТРАТЕГИЙ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ

Не так важно научить детей читать, намного важнее
научить детей обдумывать то, что они читают!
Джордж Карлин [4]

В современном мире остро стоит вопрос о развитии навыков 21 века у учащихся, в том числе начальной школы.

Стоит отметить, что к таким навыкам относятся:

1. Фундаментальные навыки – использование учащимися ключевых навыков в повседневной жизни. К таким навыкам относятся следующие: языковая, математическая, естественнонаучная, ИКТ, финансовая, общекультурная и гражданская грамотности.
2. Компетенции – как ученики решают сложные задачи. Среди компетенций можно выделить критическое мышление, креативность, коммуникация, сотрудничество.
3. Черты характера – как ученики решают задачи в изменяющихся условиях. Здесь можно выделить такие черты, как любознательность, инициативность, упорство (настойчивость), приспособляемость, лидерство, социокультурная осведомлённость. [1]

На наш взгляд, современное время, где огромное значение и место в жизни каждого ребёнка занимают различные гаджеты, видеоигры, дети теряют интерес к чтению. Научить детей правильному, беглому, осознанному, выразительному чтению, а главное любви к книге – одна из главных задач начального обучения. Именно поэтому языковые навыки являются фундаментальными.

На уроках не только гуманитарного направления, но и естественно-научного цикла, мы обратили внимание на следующие аспекты со стороны обучающихся:

1. низкая скорость чтения (при проверке техники чтения 12 человек из 57, что составило 21%, показывают результат ниже уровня);
2. непонимание того, что прочитано (порой даже при большой скорости чтения);
3. неумение извлечь необходимую информацию из предложенного текста;
4. низкий уровень умения пересказывать, причем именно кратко, выделяя только важные моменты в сюжете.

Стоит отметить, что это очень серьёзные аспекты. И, если на уроке возможна помощь учителя в понимании прочитанного (за счёт вопросов различного уровня, построения плана, чертежа к задаче и т.д.), то при выполнении заданий (в том числе суммативного, формативного характера) ребёнок остаётся один на один со своей «проблемой» - низким уровнем читательской грамотности.

Прежде всего стоит разобраться, что такое читательская грамотность.

Читательская грамотность – это умение человека понимать и использовать письменные тексты, анализировать, изучать их для решения своих жизненных задач. Те сведения, которые читатель получает из текста, должны расширять его знания и возможности в жизни. [2]

Можно выделить следующие этапы формирования умений по работе с текстом в начальной школе:

1 класс: учитель обучает детей читать и понимать смысл прочитанного текста.

2 класс: учитель обучает детей работать с текстом - пересказывать, делить на части, составлять план, выделять опорные слова, определять героев, давать характеристику их личностям и поступкам.

3-4 классы: учитель обучает детей находить информацию, давать собственную оценку прочитанному, выделять главную и второстепенную мысль в тексте, сопоставлять свои убеждения с жизненными позициями персонажей, прогнозировать содержание, самостоятельно формулировать вопросы, сравнивать тексты разных жанров с похожим содержанием. [2]

Видя масштабность проблемы – повсеместный низкий уровень читательской грамотности, мы провели исследования в классах.

Учащимся 3 и 4 классов был предложен текст «Белый медведь», прочитав который необходимо было ответить на поставленные вопросы (например, когда меняется цвет шерсти медведя? Время года, когда меню белого медведя наиболее разнообразно? и другие), ответы на которые можно было найти в тексте.

Результаты оказались следующими. Из 57 учащихся:

Рисунок 1. Понимание прочитанного через ответы на вопросы

Следующим этапом в работе стал выбор стратегий, техник, методик, приёмов, используемых на уроках с целью повышения уровня читательской грамотности учащихся и соответствующие этапам её формирования, указанным выше. Рассмотрим некоторые из них.

Приём «Пятистишие» («Синквейн»).

Цель данного приёма - развивать умение выделять главное, обобщать, синтезировать; активизировать лексику.

Приём целесообразно применять на этапе рефлексии. Помогает выявить общее впечатление от литературного героя, явления, события, качества и т.п.; подвести итоги. Этот приём уместен и при проверке домашнего задания.

Состоит из пяти строк:

- 1 строка отвечает на вопросы КТО? или ЧТО? – это предмет обсуждения (существительное);
- 2 строка отвечает на вопрос КАКОЙ? (прилагательные – всего 2);
- 3 строка отвечает на вопрос ЧТО ДЕЛАЕТ? (3 глагола);
- 4 строка выражает общее впечатление (чувства, отношения) в форме фразы, состоящей из 4 слов;
- 5 строка – одно существительное-синоним (ассоциация).

Слова, которые подбираются для пятистишия, должны выражать суть описываемого явления, отражать его наиболее характерные черты. [3]

Приём «Кластер».

Цель приёма - отрабатывать умение выделять главное, анализировать, синтезировать, переводить информацию из одного плана в другой (из текстовой в графическую), определять максимальное количество признаков изучаемого понятия.

В работе над кластерами необходимо соблюдать следующие правила:

1. Не бояться записывать все, что приходит на ум. Дать волю воображению и интуиции.
2. Продолжать работу, пока не кончится время или идеи не иссякнут.
3. Постараться построить как можно больше связей. Не следовать по заранее определенному плану. [3]

Данный приём был успешно использован на уроке литературного чтения в 4 классе при прохождении темы «Дед Мазай и зайцы» Н. Некрасова. Прежде, чем выполнить задание, предложенное авторами учебника – описать образ литературного героя (в данном случае – деда Мазая), учащиеся с помощью учителя составили кластер, в котором были отражены внешний вид Мазая, черты его характера, поступки. Затем без труда, перечитав произведение, ученики смогли выполнить предложенное письменное задание, опираясь на составленную схему.

Приём «Ромашка вопросов».

Данный приём с высоким уровнем эффективности можно применять на этапе закрепления пройденного материала на уроках литературного чтения (поле прочтения произведения или серии произведений в рамках одного раздела), русского языка (например, при закреплении знаний о какой-либо части речи), познания мира и естествознания.

Класс можно разделить на шесть групп. Вопросы к тексту записываются на лепестках ромашки. Выделяется шесть типов вопросов:

Первый лепесток - простые вопросы. Отвечая на них, нужно называть какие-то факты, вспомнить и воспроизвести информацию.

Второй лепесток - объясняющие вопросы. Обычно объясняющие вопросы начинаются со слов: «Почему».

Третий лепесток - уточняющие вопросы. Эти вопросы начинаются со слов «Верно ли, что...», «Если я правильно понял, то...».

Четвёртый лепесток - оценочные вопросы. Оценочные вопросы направлены на выяснение критериев оценки тех или иных событий, явлений и фактов. «Почему это хорошо, а что-то плохо?», «Чем один герой отличается от другого?»

Пятый лепесток - практические вопросы. Эти вопросы направлены на установление взаимосвязи между теорией и практикой.

Шестой лепесток - творческие вопросы. В этих вопросах есть частица «бы», в формулировке вопросов есть элементы условности, предположения, фантазии, прогноза. «Чтобы бы изменилось, если бы...», «Как вы думаете, как будут развиваться события дальше?» [3]

После применения данных стратегий, нами было проведено промежуточное исследование в классах, результаты которого показали эффективность нашей работы. Таким образом, количество детей с низким уровнем уменьшилось на 3 человека (5%).

Стоит отметить, что таких приёмов большое количество. Их использование зависит от целей обучения и целей урока, от содержания программного материала, его объёма и уровня

сложности для восприятия учениками начальной школы. Но все они направлены на развитие у учащихся навыков высокого порядка (анализ, синтез, оценивание). Такая работа должна проводиться на постоянной основе и иметь систематический характер. Ведь именно она способствует раскрытию потенциала каждого ребёнка, развитию творческой, мыслящей, читающей личности, обладающей развитыми коммуникативными умениями.

Литература:

1. Васильева Т.Б. Развитие читательской грамотности в начальной школе, как одного из компонентов функциональной грамотности учащихся, с применением современных технологий.

Интернет источник:

<https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/materialy-mo/2021/06/16/razvitie-chitatelskoy-gramotnosti-v-nachalnoy-shkole-kak>

2. Навыки 21 века. Интернет источник: <https://ds05.infourok.ru/uploads/ex/012a/00046df9-153956cb/img1.jpg>

3. Разумова С.Н. Критическое мышление в начальной школе. Интернет источник:

<https://infourok.ru/kriticheskoe-mishlenie-v-nachalnoy-shkole-433712.html>

4. Эпиграф к статье. Интернет источник: <https://citatnica.ru/citaty/tsitaty-pro-polzu-chteniya-100-tsitat>

Ганиева Ю.С., Зинькова А.Н.

КГУ «Гимназия имени К.Сатпаева», г.Караганда

ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ БАЗОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Современный мир диктует новые условия и требования, в том числе и к школьникам. В наше время наиболее конкурентоспособными считаются те люди, которые могут решить любую задачу в любой сложившейся ситуации, принять решение, причём заранее спрогнозировав все «плюсы» и «минусы» принятого решения и последствий от его принятия.

Считаем, многие согласятся, что воспитывать и развивать такую личность нужно с малых лет, начиная, как минимум, с начальной школы. И начинать нужно с формирования базовых компетенций.

Итак, что же такое компетентность и компетенция?

Компетентность — это, прежде всего, общая способность и готовность личности к деятельности, основанные на знаниях и опыте, которые приобретены благодаря обучению, ориентированы на самостоятельное участие личности в учебно-познавательном процессе и направлены на ее успешную интеграцию в социум. Компетенция — это способность применять знания, умения и личностные качества для успешной деятельности в определенной области. [1]

Существует несколько групп ключевых компетенций, которые необходимо развивать у учащихся начальной школы.

Учебно-познавательные компетенции:

- ставить цель и организовывать её достижение, уметь пояснить свою цель;
- организовывать планирование, анализ, рефлекссию, самооценку своей учебно-познавательной деятельности;
- задавать вопросы к наблюдаемым фактам, отыскивать причины явлений, обозначать свое понимание или непонимание по отношению к изучаемой проблеме.

Информационные компетенции:

- владеть навыками работы с различными источниками информации: книгами, учебниками, справочниками, Интернет;
- самостоятельно искать, извлекать, систематизировать, анализировать и отбирать необходимую информацию, организовывать, преобразовывать, сохранять и передавать ее;

- овладеть навыками использования информационных устройств;
- применять для решения учебных задач информационные и телекоммуникационные технологии: аудио и видеозапись, электронную почту, Интернет.

Коммуникативные компетенции:

- уметь представить себя устно и письменно, написать анкету, письмо, поздравление;
- владеть способами взаимодействия с окружающими людьми; выступать с устным сообщением, уметь задать вопрос, корректно вести учебный диалог;
- владеть разными видами речевой деятельности (монолог, диалог, чтение, письмо);
- владеть способами совместной деятельности в группе, приемами действий в ситуациях общения; умениями искать и находить компромиссы.

Социальные компетенции:

- определять свое место и роль в окружающем мире, в семье, в коллективе, государстве; владеть культурными нормами и традициями, прожитыми в собственной деятельности; владеть эффективными способами организации свободного времени;
- владеть элементами художественно-творческих компетенций читателя, слушателя, исполнителя, зрителя, юного художника, писателя. [2]

Итак, каким же образом мы формируем на уроках и во внеурочной деятельности данные навыки.

При изучении раздела «Ценности» в рамках предмета Литературное чтение на уроках реализуется цель 4.1.1.1 формулировать вопросы для установления причинно-следственных связей, явлений, поступков и отвечать на открытые вопросы. Учащимся при изучении произведений В.Осеевой «Волшебное слово», М.Зощенко «Не надо врать», А.Платонова «Разноцветная бабочка» предлагается заполнить таблицу причинно-следственных связей.

Поступок героя

Причина

Следствие

Таблица 1. Таблица для установления причинно-следственных связей

Заполняя данную таблицу, учащиеся (самостоятельно или в группах, что способствует формированию и развитию социальных компетенций) устанавливают причины и следствия явлений (в данном случае – поступков героев), анализируют произошедшее, делают выводы. Такая работа помогает развивать у младших школьников навыки высокого порядка (анализ, синтез, оценивание), учебно-познавательные и информационные компетенции.

Кроме этого, для формирования информационных компетенций, в частности для развития навыков пользования сетью Интернет, школьникам предлагается поработать с тестами в Google Форме. Здесь обучающиеся получают навыки работы с личным кабинетом, выбором необходимого курса (предмета), заполнением теста (внесение ответов) и отправка заданий.

При изучении темы по естествознанию «Что такое металлы. Рудные и нерудные полезные ископаемые» в 4 классе материал учебника знакомит учащихся со вкладом в развитие науки К. Сатпаева. Но данной информации недостаточно для формирования полной картины о данном человеке, поэтому предлагается выполнить письменную работу «10 фактов о К. Сатпаеве», используя различные источники: книги, справочники, Интернет.

С целью развития коммуникационных компетенций на своих уроках мы организуем парную или групповую работу. Кроме этого в 4 классе на уроках русского языка осваиваются и такие цели, как 4.1.4.1 участвовать в диалоге/дискуссии по обсуждаемой теме, соблюдая речевые нормы, понимать различные способы ведения диалога и 4.1.5.1 строить монологическое высказывание, используя самостоятельно разработанный план и наглядные материалы, что помогает в развитии вышеуказанной компетенции.

Стоит отметить, что прежде, чем учить, как строить диалог или монолог, с учащимися прорабатываются правила построения высказываний: и говорящего, и слушателя.

При выполнении задания, связанного с инсценированием какого-либо сюжета (или отрывка) из произведения, учащимся необходимо встретиться во внеурочное время для распределения ролей, репетиции. Стоит отметить, что такая работа имеет огромный положительный момент в том, что дети без контроля взрослого (в нашем случае - учителя) учатся взаимодействовать друг с другом, решать вопросы и задачи, которые возникают при подготовке домашнего группового задания. Это ли не среда для воспитания коммуникативных качеств? Так же для развития этих качеств на уроках литературного чтения ребята пишут письмо герою (причём не обязательно главному), где учатся задавать вопросы, высказывать свою точку зрения в отношении поступков героя. Многие из них стремятся выступить перед классом, чтобы прочитать свою работу и построить диалог с одноклассниками, выступающих в роли того героя, кому адресовано письмо.

Существует огромное количество самых различных методов, приёмов, техник для формирования личности с набором базовых компетенций. Немало труда должен приложить учитель.

Компетентностная модель обучения даёт высокий результат, но она рассчитана на учителя творческого, не жалеющего сил и времени для её реализации. У такого учителя учащиеся нестандартно и чётко мыслят, с удовольствием, обоснованно, аргументировано строят свою речь. Обучение, всегда сочетающееся с напряжённой мыслительной деятельностью, поиском, творческой работой, - это то, что привлекает самого ученика к процессу учения и захватывает самого учителя. У учителя, работа которого ориентирована на личность каждого ребёнка, ученики по-другому относятся к тем предметам, освоение которых считали трудным. И в среднем, и в старшем звеньях они не теряют желания учиться, а учатся также успешно, как и раньше. [3]

Таким образом, в целом к концу обучения в начальной школе у учеников создается база для дальнейшего успешного обучения в основной школе.

Литература:

1. Звездова А.Б., Орешкин В.Г. Компетентностный подход в высшем профессиональном образовании.

Интернет источник: https://www.miep.edu.ru/upload/science/zvezdova_oreshkin.pdf

2. Петрова Л.П. Формирование ключевых компетенций младшего школьника в процессе обучения.

Интернет источник: <https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/materialy-mo/2011/12/09/formirovanie-klyuchevykh-kompetentsiy-mladshego-shkolnika>

3. Ракова Т.В. Формирование ключевых компетенций младших школьников средствами современного урока.

Интернет источник: <https://uchitelya.com/pedagogika/20780-formirovanie-klyuchevyh-kompetencyi-mladshih-shkolnikov.html>

Гильмутдинова Г.А.

ОШ №62, г.Караганда

ИДЕИ Ы.АЛТЫНСАРИНА И ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ

Вектор развития казахстанского образования ориентируется на вектор развития общества, объединенного национальной идеей «Мәңгілік Ел», с целью удовлетворить потребности в обновлении образования - создания модели казахстанского образования, основанной на сочетании современных подходов и проверенных временем педагогических приемов.

Имя Великого Учителя, Ыбрая Алтынсарина известно каждому казахстанцу. Просветитель, педагог, мыслитель, ученый, писатель, общественный деятель – Ыбрай

Алтынсарин, - яркая личность, сыгравшая важную роль в интеллектуальной жизни казахов 19 века.

Значимость деятельности Ыбрая Алтынсарина, благородного и великодушного обладателя природного ума, таланта поэта, в зарождении педагогики и становлении педагогической системы Казахстана, бесспорна. Смысл жизни Великий Учитель обрел в просвещении родного народа: «...Я не отступлюсь от коренных своих убеждений и стремления быть полезным своим родичам, несколько хватит моих сил». Стезя нелегкая, однако, убежденность Ыбрая Алтынсарина, его целеустремленность, позволили получить плоды просветительства уже в начале 20 века.

Новаторские идеи просветителя, его знания и опыт – вот тот незаменимый фундамент, надежная основа, которую необходимо использовать, стремясь к обновлению современного образования в нашей стране, повышению его эффективности. Патриот, педагог, новатор, стратег и практик Ыбрай Алтынсарин разрабатывал такие дидактические принципы, которые удовлетворят потребности и граждан и государства.

Ыбрай Алтынсарин - первый педагог, который мечтая о доступном образовании для своего народа, всеми силами добивался воплощения своей мечты в жизнь. Осуществляя свою просветительскую деятельность, учитывая своеобразие развития экономики, культуры и духовных ценностей казахского народа, заложил основы педагогических приемов, способствующих формированию собственного этнического и гражданского самосознания.

Работая над первыми учебниками для казахских детей, педагог Алтынсарин опирался на опыт педагогический передовых учителей XIX века и народную поэзию. Всю свою жизнь Алтынсарин собирал, обрабатывал, систематизировал казахские пословицы, поговорки, легенды.

В многочисленных трудах Ыбрая Алтынсарина – статьях, стихотворениях, рассказах, баснях, очерках, переводах, нашла отражение актуальная и сегодня идея о неразделимости образования - стремления к прогрессу, и воспитания. Образование и воспитание нераздельно связаны, передавая знания важно не забывать о нравственности и духовности.

Создание современной интернациональной модели образования, невозможно без обращения к исторической основе воспитания, в которой нашли отражение прогрессивные идеи и особенности культуры казахов, и проживающих в Казахстане народов. Без осмысления исторического педагогического наследия невозможно приобщение подрастающего поколения к человеческим идеалам.

«Народ казахский сам по себе представляет благодатную почву для образования», – считал Ы.Алтынсарин. Актуальной задачей деятельности Алтынсарина-педагога, имевшего демократические и прогрессивные взгляды, являлась проблема просветительства казахского народа.

Все работы Ыбрая Алтынсарина наполнены идеями гуманизма. Эти идеи учат людей осознанному подходу к жизненно важной основе человеческого существования – труду. Обращение Ыбрая Алтынсарина к молодежи – искренний, горячий, убежденный призыв актуален и сегодня. Только трудом и целеустремленностью человек может достичь желаемого. Процесс овладения наукой – это труд, который дает возможность многого добиться.

Давать знания казахским детям и мальчикам и девочкам, раскрывать пользу светского образования, учить детей так, чтобы вырастить граждан, приобщенных к достижениям современности, стремящихся приносить пользу своему народу и своей стране. В этих стремлениях просветитель сталкивался с большим количеством сложностей, которые не ограничивались только дидактическими проблемами.

Труды Ыбрая Алтынсарина, являются достойным продолжением самобытной культуры казахского народа, которая формировалась на протяжении веков. Устное народное творчество занимало в этом процессе немаловажную роль. Учебные пособия и учебники, написанные Алтынсариним, указывают на особую воспитательную роль, которую он отводит художественной литературе. Велика эта роль и в формировании дидактических принципов обучения и воспитания. Деятельность просветителя и педагога Ыбрая Алтынсарина -

значительный вклад в процесс формирования национального и интернационального казахстанского мировоззрения.

Будучи истинным патриотом Ыбрай считал важным и необходимым условием благополучия родного народа братское единство. Вместе с тем, Алтынсарин обращал особое внимание на дружественные взаимоотношения с русскими писателями-педагогами, считая, что это обогатит казахскую педагогику и будет способствовать её развитию. Знакомил свой народ с русской демократической литературой, в которой отражалась несправедливость действительности.

«Школы – это главные пружины образования казахов,- писал Ы. Алтынсарин, - на них вся надежда, в них же будущность казахского народа». Прогрессивные педагогические взгляды, основанные на науке, национальных традициях и нравственных ценностях – то, без чего невозможно движение вперед.

В народном фольклоре, пословицах и поговорках Алтынсарин видел достойные примеры, оказывающие положительное влияние на нравственные устои, благодаря их меткости и правдивости и свойственная казахскому народу отзывчивость.

Продолжая традиции своего народа, Ыбрай Алтынсарин наполняет и своё творчество трепетным, эмоциональным и выразительным признанием в любви к казахским степным просторам, река и горам. Реалистичное описание жизни казахского народа переполняет автора стихотворений чувством гордости.

Вместе с тем, Ыбрай Алтынсарин акцентировал внимание соотечественников на важности приобщения к прогрессивной мировой культуре, **необходимости общения, диалога, взаимодействия**, дружбы с другими народами.

Для реализации просветительских задач важно формирование фундаментальной базы - сотрудничество участников учебного процесса. Будучи сторонником данной идеи, Алтынсарин настойчиво применял методы, содействующие поддержке взаимодействия учеников и учителя.

Становление современной образовательной модели казахстанского общества, в которой конечной целью будет экономический, социальный и духовный прогресс, возможно при реализации современных стратегических задач системы казахстанского образования – использование новейших технологий, идей и подходов в тесной взаимосвязи с нравственно-духовными ценностями, проверенными временем.

Основой интеллектуального будущего казахстанской модели образования должно стать нравственно-духовное возрождение казахстанского народа, к которому стремился в своей просветительно-педагогической деятельности Ыбрай Алтынсарин.

Научно-творческий потенциал нации должен начинаться с творческого наследия предков и иметь главную цель - воспитание достойных граждан Республики Казахстан.

Литература:

1. Ситдыков А.С. Педагогические идеи и просветительская деятельность И.Алтынсарина. – Алма-Ата: Мектеп, 1968.
2. Джумагулов К.Т. Ибрай Алтынсарин и развитие культуры казахского народа. - Алма-Ата. -1984.
3. История Казахстана (с древнейших времен до наших дней). – Том 3. – Алматы: Атамұра, 2000.
4. Стратегия «Казахстан 2030» и её экономический приоритет. | Информационный портал ZAKON.KZ./ <http://www.zakon.kz/60241-strategija-kazakhstan-2030-i-ee.html>

Григорьевская А.А., Репина О.А.

КГУ «Общеобразовательная школа №16» г.Караганда

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

В современном педагогическом процессе наиболее пристальное внимание уделяется личности учащегося, развитию его мышления и навыков. В школе активно внедряются новые технологии, способствующие решению этой задачи. Наиболее популярной и обсуждаемой на сегодня является технология развития критического мышления через чтение и письмо.

Названная технология была разработана американскими педагогами Скоттом Уолтером, Куртом Мередитом, Джинни Стил и Чарльзом Темплом. В казахстанскую систему образования ее начали внедрять в 90-х годах прошлого века с целью развития у учащихся навыков работы с регулярно увеличивающимся потоком информации; поиска решения проблемы; формирования собственного мнения; выражения своих мыслей, как в устной, так и в письменной форме.

Плюсы критического мышления несомненны. В частности:

- овладев навыками критического мышления, обучающийся может самостоятельно оценивать те или иные явления, суждения, формулировать мысли и формировать убеждения;
- способствует тренировке памяти и умения воспринимать новые сложные понятия и категории;
- применение данной технологии стимулирует учеников на самостоятельный поиск ответов на интересующие их вопросы;
- когда ученик приходит к какому-либо выводу по конкретному вопросу, он учится его аргументировать, опираясь при этом на конкретные и достоверные источники.

Использование технологий критического мышления позволяет успешно справляться с требованиями информационно насыщенного XXI века. Критическое мышление предполагает опору на здравый смысл, логичность рассуждений и поступков, учет собственной и других точек зрения и на основании этого выдвижение собственных оригинальных идей и поиск возможностей для решения проблемы. Для формирования критического мышления учитель должен постоянно актуализировать вопросы, связанные с оценкой имеющихся (Что я знаю?), полученных знаний, умений (Что я узнал нового?), с фиксацией учащимися прогресса в обучении (Как изменились мои знания?), практической ценности, функциональной значимости полученных знаний и умений (Что я буду с этим делать?). Систематическое обращение к этим вопросам на уроках, организация обучающего пространства вокруг этих вопросов позволяет помочь учащимся отслеживать и фиксировать свое продвижение в обучении, его результаты. Использование новых технологий на разных этапах урока, помогает сделать его эффективным, результативным, а процесс получения знаний для учащихся – интересным и продуктивным.

На наш взгляд, наиболее благоприятные условия для применения технологии развития критического мышления могут быть созданы на уроках русского языка и литературы, так как главный акцент в технологии сделан на текст. Текст сначала читают, затем анализируют, пересказывают, объясняют, ищут в нем «подводные камни» и т.п. Это позволяет учащимся глубже проникнуть в текст, найти истинный замысел автора, поспорить на эту тему друг с другом и сформировать свое обоснованное мнение. Польза от такого чтения, несомненно большая, чем от простого чтения вслух или про себя.

Кроме того, выражая свои мысли вслух, ученику необходимо пополнять словарный запас, чтобы его речь была более красочной и аргументированной.

Технология развития критического мышления превосходно себя зарекомендовала, используется на каждом уроке литературы и русского языка во всех классах при обновленном содержании образования. Основные выделить компоненты технологии: формула ПОПС, «Ромашка Блума», «Тонкие и толстые вопросы», чтение с остановками, пометами, проект, «Словесный портрет», визитная карточка, ассоциативное поле, кластер, синквейн, ИНСЕРТ, «Фишбоун», «Диаграмма Венна», «Двухчастный дневник», РАФТ, «Телеграмма», «Интервью у слова».

Кластеры. Материал оформляется в виде «грозди винограда». Эффективность приема состоит в охвате большого количества информации. Например, кластеры «Дерево предсказаний»

стали использовать при изучении морфологических признаков частей речи. Детям дается домашнее задание выучить морфологические признаки причастия. А на уроке дети создают кластеры. Развивая навык говорения, учитель предлагает ученикам рассказать признаки глаголов и прилагательных у причастий, привести примеры. На уроках литературы кластер используется на самых разных стадиях урока: на стадии вызова (активизирует мыслительную деятельность), на стадии осмысления (структурирует и систематизирует учебный материал), на стадии рефлексии (помогает подытожить изученный материал). Например, можно дать задание учащимся составить кластер, перечислив всех персонажей произведения.

Формула ПОПС. Прием был разработан профессором права Дэвидом Маккойд-Мэйсоном из ЮАР. Его суть состоит в обратной связи. Составные части формулы позволяют разобрать учебную проблему, закрепить пройденный материал, она более эффективно выявляет реально существующие пробелы в знаниях учеников. Данный прием эффективен при построении дискуссий. Он предоставляет ученику возможность кратко, лаконично, аргументировано выступить, сделать соответствующие выводы и умозаключения, что, несомненно, заинтересует одноклассников и спровоцирует дискуссию.

На уроках литературы, используя ПОПС - формулу, учащиеся отвечают на проблемные вопросы. Например, в 5 классе при изучении сказок «Как ты думаешь, кто является главным героем сказки, а кто - антагонистом?» (Г.Х. Андерсен «Снежная королева»), «Почему природа - это храм?» (К.Паустовский «Теплый хлеб»), «Какова позиция автора, когда он говорит о любви? Чьей точки зрения он придерживается?» (О.Уайльд «Соловей и роза»); в 6 классе: «Как ты думаешь, чем для представителей нечистой силы закончится повесть?» (Н.В. Гоголь «Ночь перед Рождеством»), «Как автор относится к своему герою?»; в 7 классе: «Как вы думаете, полюбят ли новую учительницу в Заборье? За что?» (К. Паустовский «Телеграмма»); в 10 классе «Возможно ли было счастливое воссоединение Онегина и Татьяны?» (А.С.Пушкин «Евгений Онегин»).

Формула ПОПС состоит из четырех важнейших компонентов, аббревиатура из наименований которых собственно и легла в основу ее названия; позиция, обоснование, примеры, следствие.

1) позиция – необходимо высказать свое собственное мнение по заданной проблеме с помощью формулировок «По моему мнению,», «На мой взгляд,», «Я согласен с...»;

2) обоснование, объяснение своей позиции – ученику необходимо привести все возможные аргументы, подтверждающие его позицию. Ответ должен быть обоснованным и начинаться со слов «Потому что...», «Так как...». В нем должны быть затронуты моменты из изученной темы, раскрыты определения и понятия;

3) примеры – для наглядности своих тезисов необходимо привести факты, чем больше, тем лучше. Аргументация может начинаться со слов: «Например...», «В качестве примера можно привести...». Данный пункт раскрывает умения учащихся доказать правоту своей позиции на практике. Примеры должны быть правдоподобными и убедительными;

4) следствие (суждение или умозаключение) – ученик приводит окончательные выводы, подтверждающие высказанную позицию. Начало предложений в нем может быть таким: «Таким образом...», «Подводя итог...», «Поэтому...», «Исходя из сказанного, я делаю вывод о том, что...».

«Толстые и тонкие вопросы». Прием, который позволяет организовать взаимоопрос учащихся по конкретной теме. При этом «тонкий» вопрос предполагает репродуктивный однозначный ответ (чаще это «да» или «нет»). А «толстый» (проблемный) требует глубокого осмысления задания, рациональных рассуждений, поиска дополнительных знаний и анализ информации.

Используется прием практически на каждом уроке при работе с текстом. Допустим, при изучении биографии и творчества писателя, при работе с художественным текстом, с иллюстрациями к тексту, с текстом упражнения. На уроке «тонкие» и «толстые» вопросы формируются в таблицу, которую ученики заполняют сами и сами же задают друг другу эти вопросы. Данный прием имеет немало преимуществ, в частности:

- применять на практике новые знания и соотносить их с уже полученными;

- отрабатывать умение формулировать вопросы;
- формировать уважение к различным мнениям и взглядам на одну и ту же проблему;
- развивать умение погружаться в текст, анализировать информацию в контексте личного опыта;
- прививать навыки работы в малых и больших группах, выслушивать оппонента и доказательно высказывать свою точку зрения.

Подводя итог сказанному, следует подчеркнуть, что в современном мире критичность ума – это весьма полезный, а иногда и необходимый навык. Умение человека объективно оценивать свои и чужие мысли, тщательно и всесторонне проверять все выдвигаемые положения и выводы помогает ему сократить количество поступков, о которых после пришлось бы жалеть, и увеличивает шансы на успех в любой сфере жизнедеятельности. Следовательно, вышеописанные нами технологии – необходимый компонент всех ступеней образования. Их использование не только повышает уровень знаний и интерес к предмету со стороны учеников, но и способствует повышению культуры взаимодействия учащихся как друг с другом, так с педагогическим коллективом.

Литература:

1. Бахарева С. Развитие критического мышления через чтение и письмо: Учебно-методическое пособие. – Новосибирск, 2003.
2. Заир-Бек С.И., Муштавинская И.В. Развитие критического мышления на уроке: Пособие для учителя. – М., 2004.
3. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновационные методы обучения или как интересно преподавать. – Алматы, 2009.
4. Энциклопедия педагогических технологий: Пособие для преподавателей. – СПб.: КАРО, 2008.

Грачева Н.В., Жаманбаева З.А.

КГУ «ОШ им А. Байтурсынулы» Бухар- Жырауский район

ТВОРЧЕСКОЕ ЧТЕНИЕ, КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА.

Способность человека понимать и использовать письменные тексты, размышлять о них и заниматься чтением для того, чтобы достигать своих целей, расширять свои знания и возможности, участвовать в социальной жизни и являются основными факторами определения грамотности чтения. Именно грамотность чтения является базовой способностью для самостоятельного обучения и для полноценного участия в жизни современной информационной цивилизации. Но на сегодня существуют затруднения у учащихся при работе с текстом: кратко и последовательно излагать собственные мысли, уметь отстоять свое мнение, обосновать свой ответ на вопросы по тексту. В свою очередь в практике также наблюдается негативная тенденция снижения интереса к чтению со стороны школьников, что неизменно сказывается в целом на результатах учебно-воспитательного процесса.

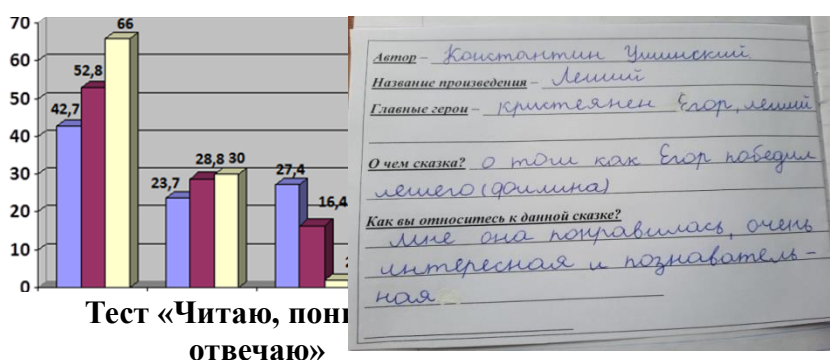
Учитывая выше сказанное, мы акцентировали свою практическую деятельность на поиск решения данной проблемы, через творческое чтение, где акцентируется внимание на следующие факторы развития навыков при аналитической деятельности учащихся:

- быстрота или темп - способность высказывать максимальное количество идей (в данном случае важно не их качество, а их количество).
- гибкость - способность высказывать широкое многообразие идей.
- оригинальность - способность порождать новые нестандартные идеи (это может проявляться в ответах, решениях, несовпадающих с общепринятыми).
- законченность - способность совершенствовать свой "продукт" или придавать ему законченный вид.

С учетом вышесказанного, была определена проблемная зона нашей исследовательской деятельности при работе учащихся с текстом, основанная на развитии навыков осознанного чтения, умение работать с информацией, творчески мыслить. На сегодня выбор темы нашего исследования становится актуальным. Этому послужили результаты диагностической работы, которая определила негативную тенденцию снижения к чтению:

- фрагментность целостности восприятия содержания текста или отсутствие навыков работы с текстом;
- затруднения с кратким и последовательным изложением собственных мыслей;
- неумение самостоятельно работать с различными видами ресурсов для получения дополнительной информации

Мы предполагаем, что уроки литературного чтения, основанные на современных и инновационных методах будут способствовать развитию читательской компетентности. На уроках можно свободно комбинировать разные методы и приёмы, различные формы организации работы, которые активизируют процесс обучения и развивают творческие способности.

на начало исследования

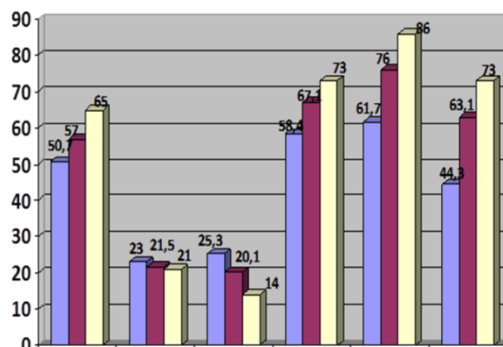
поставленных задач, мы выработали свой подход, направленный на развитие навыков читательской компетентности и повышения качества знаний учащихся. Ежедневное использование приема «пятиминутного чтения» короткого текста, с выполнением задания. Это содействовало успешному продвижению в развитии навыков осознанного чтения. Например, в таких заданиях, как определение главных героев, основной мысли текста, составления творческих вопросов. Заполняя таблицу, учащиеся проводят обсуждения в парах, высказывают свои мнения.

Использование в своей практике приема Д. Дансеро «Суммирование прочитанного в парах» дало свои положительные результаты в развитии творческих способностей. Работая с новым текстом, урок строился, как ролевая игра, где учитель разъяснял роли, которые будут выполнять каждый ученик: «докладчик» и «респондент». Текст делился на несколько смысловых частей, а класс на пары. Каждая пара получала свою часть текста, где над одной и той же частью могли работать сразу несколько пар, независимо друг от друга. Пары читали свой отрывок полностью и делили его на две части А и Б. Затем один ученик выступал в роли «докладчика», и рассказывал начало отрывка. Второй ученик играл роль «респондента» слушая, задавал вопросы, уточняя и корректируя содержание при необходимости. Затем ученики в паре менялись ролями. Каждая пара готовила презентацию своего отрывка, используя графические методы. На этапе рефлексии спикеры демонстрировали работу своей группы, где остальные дополняли и задавали вопросы. В заключении учитель мог обобщить весь материал, вывесив постеры на «говорящую стену» и предлагал выбрать подходящую поговорку к данному произведению. Через использование данного приема, учащиеся могли не только самостоятельно провести работу над содержанием произведения, но и совместно в парах выполнять задания, направленные на развитие навыков функциональной грамотности и предоставить «обратную связь».

Использование в своей практике такого приема, как творческий пересказ, когда учащимся предлагается придумать свою концовку или продолжить произведение. Нравится учащимся и пересказ от имени разных героев. Для этого важно читать быстро и осознанно, чтобы не только ответить на поставленные вопросы, но и подготовить нужный пересказ.

Есть такое утверждение, что детей воспитывает и обучает всё: и люди, и книги, и понятия. В начальной школе могут воспитывать и обучать даже стена. Одним из методов, заинтересовавший нас, стал метод «Говорящая стена».

Тест «Читаю, понимаю, отвечаю»

Промежуточный показатель

В ходе исследования урока мы использовали метод «Говорящая стена», на разных этапах урока. На «говорящей стене», мы располагали логические задания, ребусы, картинки, кроссворды, выводящие ребят на новую тему урока. Ученики с удовольствием принимали активное участие в их разгадывании. При этом наблюдалась вовлеченность в урок всех учеников, где работа носила творческий характер. У учеников информация на стене проявляла внутреннюю познавательную мотивацию, повышала активность, самостоятельность и творчество. Если в первом классе – это короткие слова, слоги, то в четвертом классе - это уже тексты более содержательные. Пусть не все участвуют в этой деятельности, но остальные невольно к ней обращаются. Работа в парах, обсуждения в парах сменного состава, умение слышать и слушать каждого, умение вести открытый диалог учащимися, совмещение чтения с творческой работой на «говорящей стене», умение рефлексировать не только свою деятельность и напарника - это и есть результативность развития навыка читательской компетентности младших школьников.

Учащиеся в паре могли выработать единый вывод, высказывая мнения друг другу по отношению к ответу своего напарника, затем могли выступить, обосновывая совместно выработанный в паре ответ, что давало возможность анализировать и оценивать совместно полученный результат. Все это способствовало возможности ведения открытого диалога среди учащихся через доверие и взаимоуважение.

Опыт работы показывает, что уроки литературного чтения, включающие творческую работу с детьми, способствует не только развитию читательских умений, но и проявлению самостоятельности учащихся. Дети на таких уроках более открыто сопереживают героям, проявляют способность к фантазированию и воображению, а также могут находить выход из затруднений, что очень важно в повседневной жизни. Эффективность данной работы, прежде всего, зависит от учителя. Учитель должен быть организатором учебной деятельности и интересным соучастником этого процесса. И тогда, как говорил Песталоцци: «мои ученики будут узнавать новое не только от меня, они будут открывать это новое сами».

Список литературы:

1. LessonStudy: для желающих исследовать свой урок. Астана, 2017
2. Исследование урока (LessonStudy): от А до Я. Астана, 2017
3. Методические рекомендации по реализации исследования урока, Астана 2017
4. Выготский Л. С «Воображение и творчество в детском возрасте» М 1991 год.
5. Актуальные проблемы методики обучения чтению в начальных школах. / Под ред. М.С. Васильевой, М.И. Омороковой, Н.Н. Светловской./- М.: Педагогика, 1977.- 215 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПЛАТФОРМ ПРИ РАБОТЕ С ДЕТЬМИ ПО ВОСПОЛНЕНИЮ ПРОБЕЛОВ В ЗНАНИЯХ

Традиционно вся отечественная система образования ранее ориентировалась на знания как цель обучения (ЗУНы). В настоящее время перед любым учреждением образования стоит задача не просто дать учащимся определенный набор знаний по учебным дисциплинам, а сформировать творческую личность, обладающую современными компетенциями, способную к постоянному саморазвитию.

Социальный заказ общества школе состоит сегодня в том, чтобы повысить качество образовательных результатов у учащихся посредством внедрения современных образовательных технологий в учебно-воспитательном пространстве.

В связи с обучением большинства учащихся школ Республики Казахстан в прошлом учебном году дистанционно произошло снижение качества знаний учащихся.

Одной из актуальных задач 2021-2022 учебного года является восполнение знаний обучающихся за прошлый учебный год и усвоение программы нового учебного года.

Вопрос по восполнению пробелов в знаниях учащихся сегодня наиболее актуален.

Что может стать причиной неуспеваемости?

При самой идеальной постановке учебного процесса, некоторые учащиеся могут столкнуться с трудностями, которые при отсутствии своевременной помощи, способны привести к неуспеваемости.

Очень часто причиной неуспеваемости учащихся и появления пробелов в знаниях учащихся может оказаться вовсе не лень ученика или недостаточное внимание к нему со стороны учителя на уроке, а недостаточная устойчивость внимания. Другими словами, ребенок не готов усваивать учебный материал в течение 45 минут урока или соизмеримого по длительности дополнительного занятия. Но он справится с работой, если организовать регулярные дополнительные занятия, на которых подача учебного материала будет осуществляться гораздо меньшими порциями.

В работе по восполнению пробелов в знаниях обучающихся педагогу предлагается использование системы дистанционного обучения для выполнения самостоятельных заданий, а также использование образовательных платформ.

Настоящее образование начинается там, где есть внутренняя потребность учиться, интерес и креатив. Образовательные интернет-платформы предоставляют возможность получать знания, когда возникнет в них потребность.

Использование цифровых образовательных платформ и сервисов на уроках и во внеурочной деятельности в школе способствует:

- повышению мотивации процесса изучения предмета;
- активизации познавательного интереса в целом;
- расширению и углублению математических знаний и представлений;
- отработке вычислительных навыков в занимательной форме;
- повышению качества образования;
- развитию логики и мыслительных операций;
- оперативному получению обратной связи о трудностях в овладении материалом, о динамике процесса овладения математическими знаниями;
- экономии времени в процессе проверки заданий, выполненных обучающимися.

Еще относительно недавно было сложно представить, что, не выходя из дома, можно будет получать бесплатные открытые уроки по самым различным дисциплинам от опытейших педагогов. И уж тем более было сложно представить, что все это будет совершенно бесплатным. С развитием интернета бесплатные видеоуроки получили невероятно широкое распространение и продолжают набирать популярность.

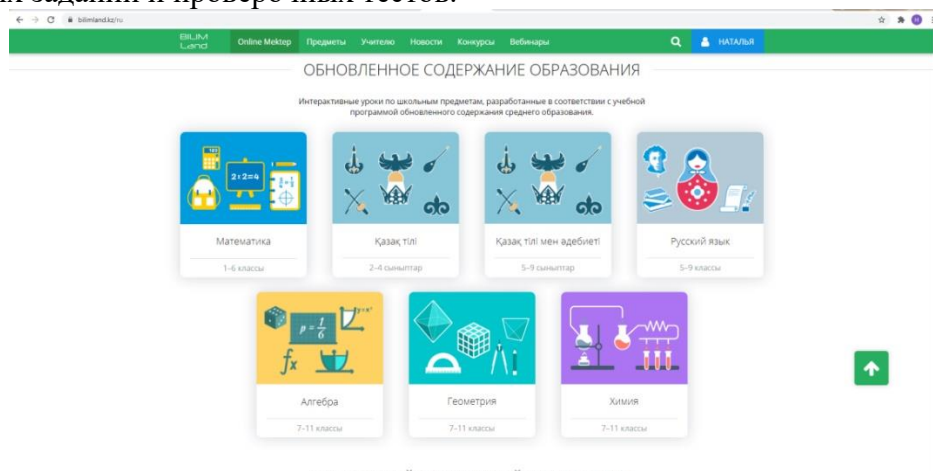
Главная цель образовательных платформ - привлечь интерес ребенка самостоятельно стремиться к знаниям и с удовольствием учиться новому.

Данные платформы являются актуальными для школьников всех возрастов, так как наглядность и качественная визуализация позволяют школьникам облегчить процесс запоминания информации.

Большое значение имеет повторение изученного материала и применение полученных знаний на практике, в частности отработка навыков вычислений.

Предлагаю вашему вниманию краткий обзор образовательных платформ, которые возможно использовать для изучения и многократного повторения изученного материала и применения полученных знаний при выполнении заданий.

В первую очередь это отечественная образовательная платформа **Bilimland.kz**, которая содержит учебный материал по всем темам учебных программ в наглядном виде, в виде видеороликов - видеообъяснения, печатного материала, а также большое количество интерактивных заданий и проверочных тестов.

Платформы, позволяющие просматривать объяснение материала для закрепления это <https://infourok.ru> и znaika.ru. Большая коллекция видеоуроков, составленных на доступном, качественном уровне дает возможность усвоить материал, который дети не качественно усвоили во время учебных занятий.

«ЯКласс» - платформа, которая содержит большое количество интерактивных заданий по разным предметам для разных возрастов. Данная платформа – классный помощник в освоении школьной программы, советчик и друг в преодолении трудностей на пути к совершенству!

Бесплатная онлайн-платформа <https://eschool.pro>, предназначенная для детей дошкольного и школьного возраста для изучения математики и русского языка в интерактивной форме. Более 1000 занимательных уроков. Весь процесс обучения в платформе построен на выполнении увлекательных интерактивных заданий + бонусы-сюрпризы

Современное образование становится неким синтезом традиционного (в стенах школы) и цифрового обучения. Инновационные технологии (образовательные платформы) воспитали в нас способность противостоять вызовам нынешнего времени, и мы должны научиться использовать их для реализации своих целей в процессе обучения

Литература:

1. Кулемина, Е.Н. Дистанционное обучение и его социальные аспекты / Учебник для вузов // Е.Н. Кулемина. - М.: Фонд Новое тысячелетие. - 2007.
2. Тихонов, А.Н. Технологии дистанционного обучения в России / А.Н. Тихонов, А.Д. Иванников // Высшее образование в России. - 2010. - №3 - С.

«ЕРТЕГІ ТЕРАПИЯ» ТЕХНОЛОГИЯСЫН «ӘЖЕМНІҢ ЕРТЕГІСІ» АЙМАҚТЫҚ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОБАСЫН ІСКЕ АСЫРУДА ҚОЛДАНУ

Қоғамдағы әлеуметтік-экономикалық қайта құрулар жаңа өмірлік мәселелерді тиімді және инновациялық шешуге қабілетті, белсенді, шығармашыл тұлғаны қалыптастыру қажеттілігін талап етеді. Осыған байланысты мектепке дейінгі білім беру мекемелерінің алдында жас ұрпақтың шығармашылық әлеуетін дамытудың маңызды міндеті тұр, бұл өз кезегінде мазмұнды және педагогикалық тұрғыдан дұрыс технологияларды, әдістер мен құралдарды пайдалануға байланысты.[1]

Бұл мәселені шешуде бізге Қарағанды облысындағы білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы қолға алған «Әжемнің ертегісі» атты аймақтық әлеуметтік-педагогикалық жобасы көмектесті. Балабақшамыздың тәрбиешілері бірлескен жұмысының мақсаты: «Ертегі терапиясы» технологиясын қолдану арқылы қазақ халқының ертегілерін пайдалану негізінде балаларды туған өлкенің мәдениетімен таныстыру міндеті қойылды.

«Әжемнің ертегісі» аймақтық әлеуметтік-педагогикалық жобасын жүзеге асыруда Л.Б.Фесюкованың «Ертегімен білім беру» технологиясын қолдандық[3]:

1. адамгершілікке арналған сабақтар;
 2. мейірім сезімдерін тәрбиелеу;
 3. сөздік жаттығулар;
 4. ойлау мен қиялды дамыту;
 5. ертегі және математика;
 6. ертегі және экология;
 7. ертегі арқылы қолды дамыту.
- Осы орайда үш салаға кеңірек тоқталғым келеді.

Бағыты: Адамгершілік сабағы.

Мақсаты: балаларды адамгершілік – рухани қасиеттерге, сүйіспеншілікке, жанашырлыққа, жақындарына қамқорлық жасауға тәрбиелеу.

Осы бағытта жұмыс жасай отырып, ұстаздарымыз облыстық жобаны жүзеге асыруда. «Ертегі терапиясы» технологиясын пайдалана отырып, балалардың үйлесімді психикалық, адамгершілік және физикалық дамуының негізін қалайды және жеке тұлға ретінде қалыптастырады. Ертегілер ізгілік, достық, өзара көмек, еңбексүйгіштік сияқты негізгі адамгершілік қасиеттерді ұрпақтан-ұрпаққа береді. Мысалы: Қазақтың көптеген ертегілерінің басты кейіпкері – Алдар Көсе: өте мейірімді, дана, көршісіне қол ұшын беруге әрқашан дайын. Алдар көсе кездесетін барлық ертегілер; «Алдар көсе мен сараң бай», «Алдар көсе мен аңдар», «Ғажайып тон», т.б., келемеждейтін сараңдық, ақымақтық, жалқаулық, қорқақтық ертегінің бейнелілігімен, жарқындығымен, терең мағыналылығымен ерекшеленеді. Олар еңбексүйгіштік, мейірімділік, қамқорлық, батылдық сияқты жағымды қасиеттерге тәрбиелейді.

Келесі бағыты: Мейірімділікке тәрбиелеу.

Мақсаты: балаларды салыстыруға үйрету; балаға өз ұстанымын таңдауға мүмкіндік бере отырып, басқаша емес, солай екенін дәлелдеуді әдетке айналдыру, мейірімділік, жанқиярлық, жанашырлық сезімдерін қалыптастыру. Қоғам дамуының жоғары технологиялар кезеңінде мұғалімдер балаларды ізгілікке, бақытқа, сүйіспеншілікке, ғажайыптарға яғни, ертегіге деген сенімін сақтауға тырысуда. Мысалы, қазақтың «Қарлығаштың құйрығы неге айыр» деген ертегісінде татулық, жанашырлық, мейірімділік, нәзіктік, ашықтық, ақжарқындық, шапшаңдық, мейірімділік сияқты ең жақсы рухани адами құндылықтар ашылады.

Келесі бағыты: Ой-өрісін, қиялын дамыту.

Мақсаты: баланы шынайы өмір мен қиялды ажырата білуге, үйреншікті стереотиптерден алшақтауға, жаңа ертегі ойлап табуға немесе оның қандай да бір эпизодын басқаша ойлап табуға,

жаңа кейіпкерлермен, жаңа объектілермен таныстыруға, кейіпкерлер бір-біріне рухани немесе тәндік зиян келтірмей, ертегінің соңын ойлап табуға үйрету.

Мұғалімдер балаларға өздері білетін ертегінің басы мен ортасын айта отырып, мысалы: «Ғажайып тон». Балалардың өздері ертегінің басқаша аяқталуын табуы керек (мысалы, сіз алдай алмайсыз, бұл жақсы емес, сіз басқалардың заттарын ала алмайсыз т.с.с.). Сондай-ақ, балалармен бірге мұғалімдер өз ертегілерін құрастырады. Кез келген ойыншықты (қуыршақ Айсұлу) ала отырып, айта бастаймыз, содан кейін ойыншықты балаға береміз, кейін ол келесі ойыншыға береді, т.б. Сіз балалармен «Басқа ертегіге тап болдық» ойынын ойнай аласыз, мұнда біз балаларға әйгілі «Бауырсақ» туралы жаңа ертегі жаз, оған тағы не болуы мүмкін? Мүмкін ол өзенге батып кете жаздады, ал түлкі оны құтқарып қалды ма? Деген секілді нұсқаларды ұсынамыз. Осы бағытта жұмыс істей отырып, 4К моделін енгізу жұмыстары жүргізілуде: шығармашылық, коммуникативті дағдыларды, сыни ойлауды және топтық жұмысты дамыту.[2]

Аймақтық жобаны іске асыру барысындағы жұмыс нәтижелері:

- «Әжемнің ертегісі» жобасы аясында өткен облыстық форумға қатысып, іс-тәжірибемізбен алмастық;
- балаларда ертегі кейіпкерлерінің эмоционалдық күйі және олардың бейнелерін әр түрлі мимика, ым-ишара, қимыл, интонация арқылы беру туралы түсінік қалыптасты;
- әр түрлі іс-әрекетте балалардың шығармашылық қабілеттері дамыды;
- ата-аналар пандемияға қарамастан бөбекжай-бақшасының ұжымдарының өміріне белсенді қатысты;
- мектеп жасына дейінгі балалардың ертегіге деген тұрақты қызығушылығы қалыптасты;
- пікірлес ұжым қалыптастыру: мұғалімдер, балалар және ата-аналар;
- отбасында кітап оқуды жандандыру;
- мұғалімдердің оқу іс-әрекетінде жоба әдісін қолданудағы кәсібилігі артты.

Біздің жұмысымызда 4К моделінің бағыттары қолданылуда және болашақта балаларды оқыту мен тәрбиелеудің инновациялық технологиялары мен әдістерін әзірлеп, енгізе отырып, балабақшаның педагогикалық ұжымы бұл жұмысты жалғастыруда.

Әдебиеттер:

1. Гончарова Е.Л. «Ранние этапы читательского развития», 2007ж.
2. «Бала мен балабақша» №5, 2015 ж.
3. Фесюкова Л.Б. «Воспитание сказкой: для работы с детьми дошкольного возраста», 2000 ж.

Данилов И.М.

КГУ «Школа-гимназия № 17», г. Сарань

ШКОЛЬНЫЙ ДРАМАТИЧЕСКИЙ ТЕАТР КАК СПОСОБ СОХРАНЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

12 апреля 2017 года вышла в свет статья Первого Президента Казахстана Н.А.Назарбаева «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания», на основе которой была разработана программа «Рухани жаңғыру». Согласно этой программе, основной целью развития казахстанской нации в условиях реалий и вызовов XXI века определено сохранение и преумножение богатых духовных и культурных ценностей казахского народа, а также вхождение Казахстана в число успешных и процветающих современных государств. Так, «Рухани жаңғыру» стала «платформой, соединяющей горизонты прошлого, настоящего и будущего народа».

Так как становление личности человека, его идеологических и морально – нравственных установок происходит в детском и подростковом возрасте, то ключевая роль в реализации приоритетов «Рухани жаңғыру» ложится на организации образования Республики. Кроме того,

многократно возрастает значение воспитательной работы как ключевого фактора, способствующего «модернизации общественного сознания».

Одним из приоритетов программы **«Рухани жаңғыру»**, на котором должна **сосредоточиться воспитательная работа в школе**, является сохранение национальной идентичности. Сложность реализации этого приоритета заключается в том, что с одной стороны он предполагает «изменение в рамках национального сознания», с другой – «сохранение внутреннего ядра национального «Я»...». Такая двуединая задача сохранения национальной идентичности связана с тем, что, говоря словами Н.А.Назарбаева, «Без опоры на национально-культурные корни модернизация повиснет в воздухе... А это значит, что история и национальные традиции должны быть обязательно учтены».

Учитывая все особенности и нюансы сохранения национальной идентичности в совокупности с необходимостью модернизации общественного сознания, в школе – гимназии №17 города Сарани в 2020 году начал функционировать школьный драматический театр.

Главной задачей, поставленной перед драматическим театром, явилось то, чтобы, с одной стороны, театрализованные постановки отражали реальные исторические события и деятельность выдающихся исторических личностей Казахстана. С другой же стороны, чтобы они учитывали особенности сознания современной молодежи, а именно: клиповость мышления, а также первостепенное восприятие не смысловой нагрузки, а визуальных образов. В итоге театральные постановки были «осовременены» и стали интереснее, ближе и понятнее учащимся.

Это было достигнуто благодаря тому, что ученики получили возможность самим выбирать наиболее интересные им персонажи и темы отечественной истории, а также участвовать в составлении сценариев. Сами сценки стали больше походить на короткометражные кинофильмы, чем на классические театральные постановки. Они стали предполагать запись нескольких дублей одной сценки (что минимизировало «человеческий фактор» – волнение, забывание каких – то фрагментов текста и т.д.), доработку и монтаж. В итоге, зрителю театрализованные постановки начали представляться на инстаграмм и фейсбук-страничке школы, а также на сайте ютуб.

Таким образом, авторская концепция драматического театра школы – гимназии №17 города Сарани состоит в следующем:

1. В качестве актеров привлекаются учащиеся 7-11 классов, причем большая часть актерского состава меняется от постановки к постановке. Это делается для привлечения максимального количества учеников к раскрытию и реализации своих творческих способностей.

2. Костюмы для постановок изготавливаются самостоятельно или по договоренности берутся в Доме культуры города Сарани. Главным условием здесь выступает максимальное соответствие представляемой исторической эпохе.

3. Фоном выступает хромакей, на который впоследствии накладываются соответствующие декорации. Следует отметить, что это позволяет экономить на изготовлении декораций, так как они просто подбираются в интернете и с помощью специальной программы накладываются на фон. Единственной загвоздкой здесь является то, что в связи с использованием хромакея ограничивается использование одежды зеленого цвета на актерах, так как сам фон зеленого цвета и при наложении декораций этот цвет размывается.

4. Все тексты для постановок являются авторскими. Определяется тема постановки, затем происходит сбор, обработка, разбивка по ролям и зарифмовка текстов о том или ином историческом событии или исторической личности. Таким образом, текст по сути является документальным и точным отражением исторической действительности.

Это, в первую очередь, делается для того, чтобы актеры и зрители, помимо эстетической составляющей, лучше запоминали реальные исторические события. Зарифмовка же текстов происходит для того, чтобы их, во-первых, было проще выучить актерам, во-вторых, для того, чтобы зрители, благодаря рифме, хотя бы частично запомнили текст и впоследствии, на уроках, используя визуальную и слуховую память, могли воспроизвести то или иное историческое событие.

5. В сценках используются музыкальные сопровождения, причем они отражают дух и специфику того исторического события или той эпохи, которой посвящена постановка. Это

делается для более глубокого погружения зрителя в атмосферу исторического события, представляемого на сцене.

6. В конце каждой постановки используются титры с указанием имен и фамилий актеров, а также исполняемых ими ролей для мотивации учащихся, не проявляющих инициативу участия в деятельности школьного театра, к активизации своих творческих способностей. Это связано с тем, что, как известно, в подростковом возрасте для детей очень важно признание, титры же делают постановки практически полноценными короткометражными фильмами, а очень многие подростки, как известно, мечтают сняться в «настоящем» фильме.

Основными задачами, стоящими перед драматическим театром в настоящее время, являются приобретение профессионального оборудования (так как съемка осуществляется при помощи мобильного телефона), а также увеличение количества и разнообразия костюмов для актеров. Это в свою очередь будет способствовать дальнейшему улучшению качества театрализованных постановок.

Резюмируя все вышесказанное, хочется подчеркнуть, что выбранный формат школьного драматического театра мотивирует учеников для участия в постановках, способствует развитию памяти, запоминанию и осмыслению тех или иных исторических событий, а также формированию исторического мышления и чувства патриотизма.

Соединение же элементов классических театральных постановок, сюжетами которых являются важнейшие события и личности истории Казахстана, с современным форматом короткометражных кинофильмов и видеороликов способствует сохранению национальной идентичности в условиях информационного общества.

Литература:

1. Н.Назарбаев. Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания. Астана. 2017.

Даншина С.А.

КГУ «Первый Темиртауский Классический Лицей» г Темиртау

ЭФФЕКТИВНЫЕ ПОДХОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ, ОРИЕНТИРОВАННЫЕ НА РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ И НАВЫКОВ XXI ВЕКА

В современном мире, в котором мы живем, невозможно не заметить мега прогресса и стремительного развития технологий. Многие современные ученые и общественные деятели называют наше время «Третьей технологической революцией». Поиск информации, обмен данными, и просто коммуникация стала настолько скоростной и доступной, и соответственно, все эти факторы не могли не отразиться на современном образовании.

Учитель, работая в этих условиях с детьми, которые владеют данными компетенциями и могут прекрасно ориентироваться в огромном потоке разнообразной информации, сталкивается с тем, что у него возникает потребность в саморазвитии и поиске новых подходов для стимуляции и развития сомотивации школьников к обучению. Каждый из нас может открыть браузер и найти массу разнообразного материала на практически любую тему, и дистанционное обучение доказало, что вовсе не обязательно посещать школу для того чтобы получать качественное образование. И в связи с этим роль и значение учителя уже не являются такими неоспоримыми и непоколебимыми. Но несмотря на это, учитель всё-таки остается ключевым звеном в образовательном процессе и источником обучения валидным навыкам, необходимых современному человеку. Сейчас наша задача не просто сводится к тому чтобы рассказать, как устроена вселенная, ведь это можно легко и быстро посмотреть в интернете, притом с красочными и информативными видео, а наша цель научить ребенка думать, анализировать и оценивать.

На уроках английского языка, как и на любом другом, учителя систематически сталкиваются с вопросом модернизации и совершенствования подходов и технологий для повышения эффективности и продуктивности урока. В данной статье, я предлагаю рассмотреть подход “Guided discovery”, или «Направленное исследование». Итак, что же такое Guided discovery?

Подход Guided discovery может настолько увлечь ваших учеников, что предложит им примерить на себя роль сыщика и познать английский полностью!

Обучение, основанное на открытиях, обычно характеризуется минимальным руководством со стороны учителя, минимизированным количеством объяснений со стороны учителя, решением проблем с несколькими решениями, использованием практических материалов, минимальным повторением и запоминанием.

Существует несколько основных компонентов, необходимых для успешного обучения при использовании данного подхода, которые включают следующее:

- Руководство и фасилитация преподавателя, в котором акцент делается на развитии рассуждений учащихся и подключении к их опыту
- Культура класса, в котором существует общее чувство цели между учителем и учениками, где поощряются открытость и диалог
- Учащимся рекомендуется задавать вопросы, наводить справки с помощью исследований и сотрудничества с учителем и сверстниками

Итак из каких этапов строится обучение с подходом Guided discovery

Этап 1

Необходимо найти подходящий материал с обширным использованием новой структуры. Это может быть *текст* из статьи или блога, *песня, комикс, видео*, *новый пост* известной личности — иными словами все, что будет интересно обучающимся.

Главное, соблюдать принцип индуктивного подхода — выведение общего из частного, правил из примеров,

Этап 2

Далее обращаем внимание студентов на новую структуру. Пусть они смотрят на форму, контекст, маркеры времени, все, что поможет им выявить грамматическую закономерность.

Функция учителя - задавать наводящие вопросы, чтобы натолкнуть их на нужную мысль и подтолкнуть к осознанию правила.

Этап 3

Когда ваши учащиеся поняли, что означает эта конструкция и в каких ситуациях используется, переходите к отработке формы. «Выудите» у них компоненты грамматической конструкции и помогите ученикам разобраться в том, как они изменяются. Для этого обязательно иметь визуальный пример.

На данном этапе учителю понадобится навык задавания вопросов на CCQ (Concept Checking Questions). При помощи которых вы сможете выяснить понимание учеником изучаемого материала. Вопрос из разряда “Do you understand?” не является информативным и не отобразить истинную картину степени усвоения материала. Например разбирая предложения в Present Continuous, гораздо выгоднее спросить “Are we talking about every day actions?” (ans: NO) “Are we talking about action happening at the moment?”(Ans: Yes)

Записывайте все идеи и ответы учащихся на доске — ученики ощущают уверенность в себе и своих силах, когда видят, что сами создают правило для ранее не изученной грамматики. Не бойтесь получить неправильные ответы, вы всегда легко сможете подтолкнуть ваш класс к повторному рассмотрению данного вопроса создавая подмости и наводящие вопросы. Что позволит дополнительно развить критическое мышление. Также бонусом в данной процедуре является то, что это не вы исправили учащегося, а они это сделали как бы самостоятельно, а это дополнительно увеличивает их самосознание и повышает значимость того, что именно он — ученик ключевая фигура урока

Этап 4

Теперь, разобрав значение и форму нового материала, даем учащимся задание на закрепление материала:

— первое с полным контролем — **controlled practice task**. Например, заполнить пропуски в предложениях правильной формой глагола.

— второе **freer practice**, где учащиеся могут самостоятельно применить знания, которые они «добыли». Как вариант это может быть ролевая игра, рассказ о собственном опыте, диалог с одноклассником, и так далее

Этап 5

Outcome. Или польза. Вы, как учитель — не слишком устали и убедили ваших учеников в том, что они и сами все знают и разбираются в английском легко. Студенты — чувствуют себя отлично, так сказать исследователями и победителями, и вряд ли забудут то, к чему пришли своими домыслами и мозгами.

Плюсы подхода

- поощряет автономный стиль обучения студента
- помогает отойти от нудной «начитки» правил и стандартных формулировок
- ориентирован на ученика
- развивает когнитивные навыки и критическое мышление
- информация запоминается лучше, так как студенты сами «открывают» правило
- с его помощью можно вовлечь даже учащихся с низкой мотивацией
- отлично подходит учащимся с высоким уровнем владения языком и прекрасно адаптируется для начальных
- студенты с аналитическим мышлением смогут себя полностью реализовать
- преподаватель — лишь посредник-регулирующий на уроке, а не рабочая лошадка, что существенно облегчает нагрузку.

Минусы подхода

- может не подойти взрослым ученикам, которые больше привыкли к grammar-translation approach в школе и ожидают, что это учитель должен прочесть им лекцию о том или ином правиле и о том, как его использовать
- не подойдет очень пассивным или замкнутым студентам
- не совсем предсказуем в плане исхода урока, т.к. каждый студент почерпнет из урока что-то свое, неповторимое, так что есть риск недопонимания
- при использовании данного подхода требуется солидная база из предыдущих тем, которые прямо или косвенно могут помочь понять новую грамматику; важно следовать обучению по типу «снежный ком».

Литература:

1. https://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page
2. Scott Thornberry CELTA Course, Cambridge University press 2001
3. Workman Concept questions and timelines, Cambridge University press 2003

Даришева С.С.

КГУ «Гимназия №26», г. Жезказган

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОЕКТА «ЧИТАЮЩАЯ ШКОЛА»

Чтение художественной литературы и читательская грамотность — один из базовых навыков для формирования успешной личности учащихся. Только литература может помочь привить лучшие нравственные качества, которые необходимы для становления личности. Чтобы привить и оценить эти навыки, разработаны и используются современные инструменты — международные сравнительные исследования OECD и IEA. Уже на протяжении многих лет говорят о том, что

наши школьники значительно отстают от учащихся других стран по ФГ. Надо признать, что наши дети не только мало читают, но и плохо понимают и воспринимают прочитанный текст. В этом я, как учитель-словесник, вижу вину и новой программы, и учебников. Учебники перегружены, к сожалению, неинтересной и ненужной информацией. И это действительно большая проблема, которая в целом влияет на восприятие учебного материала. Упражнения в учебниках по языкам должны тесно переплетаться с художественной литературой. Если материал учебного пособия не интересен, то и восприниматься он не будет. На заседании НСОД Глава государства Касым-Жомарт Токаев предложил кардинально принять меры, чтобы мы стали читающей нацией. Читающей нацией мы можем стать только в том случае, если будем прививать любовь к чтению с младших классов. А чтобы подрастающее поколение было функционально грамотным, очень важно, чтобы дети читали художественную литературу. Что может предложить школа сегодня? На мой взгляд, новые подходы и методы для возрождения чтения.

Хочу отметить, что проект «Читающая школа» на базе своего класса совместно с коллегами я реализую третий год через уроки и внеклассную работу. Это работа по написанию НП, сценарий литературно-музыкальных постановок, работа, сотрудничество со школьной библиотекой, проведение литературных викторин, конференций по прочитанным книгам, не входящих в обязательное чтение.

Таким образом, для формирования читательской грамотности и воспитания гармонично-нравственной личности необходимо использовать самые передовые технологии, опираясь на литературный источник, с применением различных форм урочной и внеурочной деятельности.

Художественная литература – это благодатная почва для эстетического и нравственного воспитания, средство овладения богатствами казахского, русского языков. Трудно представить себе обучение без книги, чтение – без текстов художественной литературы. Современный школьник нуждается и находится в постоянном поиске необходимой информации, что предполагает также работу с разными видами текстов, включая публицистический и научно-познавательный. Чтобы научить работе с такими текстами, можно использовать обсуждение книги, написав критическую статью на нее, затем обсудить и выдвинуть свою точку зрения.

Сегодня много говорится о **проектной деятельности** в образовании. Учебные проекты могут стать тем инструментом, который позволит поддерживать учебную мотивацию и развивать у учащихся навыки ЧГ. В этом могут помочь мини-проекты. Три года я уже работаю в этом направлении: на первом этапе «Читай 100 книг НИШ» ребята выбирали художественные произведения из списка, читали, анализировали, обсуждали и моделировали проекты через поделки. Второй этап: так как они первый год изучают такие предметы как химия, география, биология, они выбрали новые произведения и работали над темой «Час познаний и литературных открытий». Проекты получились очень интересными. Через чтение ребята открывали для себя химические, физические, биологические процессы поняли, как они связаны с жизнью. И третий этап: «Живое слово в мире чисел», во время этой работы учащиеся выбирали художественное произведение, читали, анализировали и используя героев книг составляли сборник математических задач и примеров. На данный момент мы с ребятами работаем над лирическими произведениями «Серебряного века», в которых они находят и исследуют физические явления. Тема данного проекта «Физики и лирики». Хочется отметить, что защита данных проектов проходит на английском, немецком, казахском, русском языках. Эта работа помогла восполнить пробелы знаний и поднять процент качества знаний по этим предметам.

Пример-предмет русская литература:

класс	Учебный год	Качество знаний
6А	2019-2020	93%
7А	2020-2021	95%

8А	2021-2022	98%

В этой работе на протяжении этих лет участвует параллельно и начальная школа. 4 класс учителя Шаховой А.А. работают над проектами, кураторами является 8 класс. Дистанционное образование, вызванное пандемией и принесшее проблемы всем, внесло коррективы, поэтому такая работа помогла ребятам и учителям справиться с проблемами учебного характера.

И главное проект «Читающая школа» направлен на решение главной проблемы современного кризиса детского чтения – слабой читательской среды: ребёнок растёт в окружении не читающих взрослых и в отсутствии качественных фондов детской литературы в домашних и школьных библиотеках. Поэтому решение проблемы лежит в совместных усилиях работы семьи и школы.

Образовательная стратегия проекта «Читающая школа» предлагает инструментальный механизм, который позволит активизировать ресурсы современной школы для решения общенациональной задачи – воспитание вдумчивых и увлечённых художественной мировой литературой читателей.

В настоящее время в Казахстане термин «информационная культура» является наиболее ёмким понятием в сфере информационной подготовки молодых людей к жизни, который включает в свой состав медийно-информационную грамотность, дополняя ее такими компонентами, как информационные взгляды на общество и мотивация личности, а самое главное, вписывая информационную подготовку человека в мир культуры традиционной, библиотечной, книжной и культуры новой, электронной.

Особое значение при формировании информационной культуры школьников отводится чтению. Именно чтение является основой работы с любым видом информации: устной и письменной, традиционной книжной и новой электронной. Чтение – это сложный интеллектуальный процесс, без которого невозможно обучение в течение всей жизни. Чтение – важнейший фактор формирования и развития личности. Если люди перестанут читать, они перестанут думать, они будут мыслить совсем по-другому. А книга даёт нам знания. Только с человеком, который много читает, всегда есть о чём поговорить. Только читающий человек может, и будет грамотно писать. Поэтому отказ от чтения приведёт к гибели личности. Снижение уровня грамотности и распространение функциональной неграмотности – это проблема глобального уровня.

Важность чтения подчёркивали многие знаменитые философы и личности, оставившие свой след в истории. В.А. Сухомлинский писал: «Чтение, как источник духовного обогащения, не сводится к умению читать; этим умением оно только начинается. Чтение – это окошко, через которое дети видят и познают мир и самих себя». Или как сказал Сэмюэль Моэм: «Приобретая привычку к чтению, вы строите для себя убежище практически от всех страданий жизни»

рис.2

рис.3

рис. 1

ЛИТЕРАТУРА

1. Гитман, Е. К. Проект в образовательной области «Технология» / Е.К. Гитман, М.Б. Гитман // Школьные технологии. — 2002. — № 6. — С. 136–137.
2. Горбунова, Н.В. Методика организации работы над проектом / Н.В. Горбунова, Л.В. Кочкина // Образование в современной школе. — 2000. - №4. - С. 21-26.
3. Карминский, В.Ю. Использование образовательных технологий в учебном процессе / В.Ю. Карминский // Завуч. — 2005. - №3. — с.4.
4. Корнетов, Г.Б. Технологии в педагогике и образовании: современные подходы к интерпретации / Г.Б. Корнетов // Завуч. — 2005. - №1. - с.110.
5. Маслоу, А. Мотивация и личность / А. Маслоу; СПб. - Евразия, 1999.
6. Матяш, Н.В. Проектный метод обучения в системе технологического образования / Н.В. Матяш // Педагогика. — 2000. - №4. — С. 38-43.
7. Новгородова, Н.Е. Проектирование и самоанализ деятельности преподавателя / Н.Е. Новгородова // Методист. — 2006. - №7.
8. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Е.С. Полат. М.: Издательский центр «Академия», 2000.
9. Павлова, М.Б., Питт Дж., Гуревич М.И., Сасова И.А. Метод проектов в технологическом образовании школьников: Пособие для учителя / Под ред. И.А. Сасовой. — М.: Вентана-Графф, 2003.
10. Пахомова, Н.Ю. Проектное обучение - что это? // Методист. — 2004. - №1. - С.39-46.

Даулетхан Н.

«Талғат Бигелдинов атындағы ЖББМ» КММ, Бұқар жырау ауданы

БІЛІМ САПАСЫ: ТАБЫСТЫ МЕНЕДЖМЕНТ ҚҰРАЛДАРЫ

Қазақтың тағдыры, келешекте ел болуы да мектебінің қандай негізде құрылуына барып тіреледі.

Мектебімізді таза, берік һәм өз жанымызға (қазақ жанына) үйлесетін негізде құра білсек, келешегіміз үшін тайынбай-ақ серттесуге болады.

М. Жұмабаев

Кез келген мемлекеттің даму жоспары, экономикалық жағынан өсіп өркендеуі, алдыңғы елдердің қатарына қосылу, техника технологиясының дамуы, әлемнің даму көшіне ілесуі үшін басты құрал білім сапасы, мамандық игеру, алған білімдерін мемлекет қажеттілігіне жұмсау. Осы орайда Егеменді еліміздің өскелең ұрпағын ойлы да іскер, өзіне - өзі сенімді, интеллектуалдық деңгейі биік азамат етіп тәрбиелеуде мектептің алатын орны ерекше. Бастауыш саты – білім, дағды, іскерліктің қалыптасуының бастамасы болып табылады. Ұстаздардың міндеті – жеке тұлғаны дамытып, оның білімге деген сенімін нығайту, оқуға қызығушылығын оятып, ынтасын арттыру. Қазіргі заманғы ғылыми - техникалық үрдістің қарқыны білім беру жүйесінің алдына үлкен мақсаттар мен жаңа міндеттер жүктейді. Жас ұрпақты жан - жақты жетілген, ақылды, парасатты, ой - өрісі биік, бәсекеге қабілетті азамат етіп тәрбиелеу – қоғамымыздың ең өзекті мәселесі. Бұл әр мұғалімнің шығармашылық ізденіспен, жаңаша әдіспен жұмыс істеуін қажет етеді. Осы негізде мектеп қабырғасында өскелең ұрпақты тек біліммен ғана емес жан жақты тұлға болып қалыптасуына толық жағдай жасап тәрбиелік іс шаралар, түрлі конкурстар, олимпиада, конференция, ғылыми жобаларға, байқауларға әр түрлі бағыттағы шығармашылық жұмыстарға жетелейміз. Табысты сапалы білім сапасы мен жан жақты тереңдетіп оқыған оқушыларды дайындау үшін ауыл мектептерінің педогогтарының кәсіби тұрғыда шыңдау, оларды таныту, материалдық ресурстармен қамтамасыз ету бүгінгі заман талабындағы өзекті мәселелердің бірі.

Қазақстандағы шағын жинақты мектептерді дамытудың негізгі проблемалары ретінде келесі мәселелерді бөліп көрсетуге болады. Оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастырудағы оқушылар саны аз сыныптарда оқытудың дәстүрлі емес әдістемелерін қолдану үнемі мүмкін бола бермейді. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану мүмкіндігі жоқ, білім алушылар санының аздығына байланысты сапалы бейінді оқытуды ұйымдастыру да ойдағыдай емес. Шағын жинақты мектептерде олардың қызметін реттейтін нормативтік құқықтық база жетілдірілмеген, осыған арналған үлгілік оқу жоспары мен бағдарламалары да қарастырылмаған. Мұғалім үшін білімді дамытудың перспективаларын есепке алатын қазіргі заманғы педагогикалық және ақпараттық-коммуникациялық технологиялар негізінде шағын жинақты мектеп жағдайында оқыту үдерісін ұйымдастырудың құралдары мен әдістемелік ұсыныстары жоқ, әдістемелік, технологиялық компоненттер нашар әзірленеді, кейбір шалғай ауылды елді мекендерде интернет желісі жоқ, дәстүрлі форматта өтуде, осындай мәселесі шоғырланған мектептердің мұғалімдерінің өзі кәсіби тұрғыда шындалуға, тәжірбие алмасуда ауылдық мектеп жағдайында мәселелер туындап жатады.

Мұғалімнің кәсіби және жеке ұстанымының келесі құрамдас бөлігі - эмпатия - болашақ мұғалімнің ішкі әлемін, оның ішінде кәсіби және жеке құндылықтарды, кәсіби педагогикалық мотивацияны, эмоционалды-сезімталдық саланы және кәсіби және жеке өзіндік тұжырымдаманы түсіну мен өзгерту формасы ретінде қарастырылады. Ынтымақтастық саласы білім беру үдерісі субъектілерінің психологиялық-педагогикалық, тұлғаға-бағытталған технологияларды ауылда оқыту, тәрбиелеу және дамыту технологияларын жетілдіріп, шығармашылықпен қолдануын білдіреді^[1].

Қазақстандағы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы жобасында Қазақстанда оқитындарды сапалы біліммен қамтамасыз етіп, халықаралық рейтингілердегі білім көрсеткішінің жақсаруы мен қазақстандық білім беру жүйесінің тартымдылығын арттыру үшін, ең алдымен, педагог кадрлардың мәртебесін арттыру, олардың бүкіл қызметі бойына мансаптық өсуі, оқытылуы және кәсіби біліктілігін дамытуды қамтамасыз ету, сондай - ақ педагогтердің еңбегін мемлекеттік қолдау мен ынталандыруды арттыру мәселелеріне үлкен мән берілген. Білімнің сапалы да саналы түрде берілуі білім беру жүйесіндегі педагогтердің, зиялылар қауымының деңгейіне байланысты. 183 Қазір әлемдік білім кеңестігіне ене отырып, бәсекеге қабілетті тұлға дайындау үшін адамның құзырлылық қабілетіне сүйену арқылы нәтижеге бағдарланған білім беру жүйесін ұсыну – қазіргі таңда негізгі өзекті мәселелердің бірі. Педагог өзінің кәсіби құзыреттілігін дамыту - заман талабы екенін ескере отырып оқушылардың жеке тұлғасын дамытуға басымдық беретін, күрделі әлеуметтік-мәдени жағдайларда еркін бағдарлай алатын, шығармашылық процестерді басқара алатын, адам туралы ғылымның жетістіктерін, оның даму заңдылықтарын, компьютерлік оқыту өнерін терең

меңгерген жан- жақты дамыған шығармашыл тұлғаны тәрбиелейді. Жоғарыда аталып өткендер ауыл мұғаліміне қажетті негізгі жалпылама мәселе болса да мемлекет тарапынан жүргізіліп жатқан бағдарламалар, түрлі конкурстар, мұғалімнің кәсіби тұрғыда шыңдалуына негіз болып жатқан өзіндік білім көтеру жопарлары, коучингтар мен курстар қазіргі ауыл мектептерінің жағдайын шешу жолындағы атқарылып жатқан шаралар. Ауылдық жердегі мектептердің білім сапасы салыстырмалы түрде төмен деген пікірмен келіспеймін. Қазір ақпараттық технологияның дамыған заманы 2020 жылдағы Covid-19 пандемиясы Киберпедагогиканың қазіргі уақытта қажет екенін, және мұғалімдермен оқушылардың жаңа технологияларды тез және жетік меңгеруін талап етті. Осы орайда әртүрлі платформаларда оқушыларға дәріс беруді тез әрі жеттік меңгердік. Бұл цифрлы заман талабы тек қана біліктілікті, ізденісті, үнемі шығармашылықта жүруді қажет етіп отыр. Шағын мектепте азғантай оқушылармен қамтылған болсада бұл білім беру, тәрбие іс шарасы оның сыртында оқушыларды шығармашылық ізденіске жетелеуге мүмкіндігі көп орта. Білім сапасы оқушының зейінін аша білуде, мұғалім шеберлігімен ұштасатын әр түрлі әдіс тәсілдермен сабақтың жүйелі өтуінде, шығармашылық, ізденіс, тыңғылықты сабаққа дайындықтың негізінде ең бастысы сол сабақты өнімді түрде үйрете білетін сабаққа қажетті ресурстардың қолжетімді негізінде көрінеді. Өзім ауылды жерде қызмет саласында тарих пәнінен 15 жылға жуық сабақ беріп келемін. Әр жыл сайын білім көтеру курстарын, өзіндік білім көтеру, іс тәжірибие алмасу мақсатында ұйымдастырылатын семинар, коучингтерге пән аралық байланыста басқа мектептерде өткізілетін ШЖМ арасындағы ұйымдастырылған сабақтарға жиі қатысамын. Бұл да ауыл мектептерінің қазіргі жағдайының алға жылжығанының дәлелі. Оқушыларды үнемі жетістікке жету жолында шығармашылық әр түрлі сайыстарға қатыстырып жүлделі орындарға ие болдық. Мектебіміздің даму жоспары өскелең ұрпақты ұшқыр ой шешендік қоғамдық мәселені талқылауға үйрету мақсатында «Парасат» дебат клубы құрылды. Оқушыларды шығармашылыққа жетелеумен қатар өзіндік білім көтеруіміз бойынша БАҚ газет журналдарға мақалалар жариялап, оқу методикалық орталықтары ұйымдастырған сайыстарға жылда қатысып отырамыз

Төмендегі білім беру ресурстары қазіргі жағдайда қолжетімді ақпаратты жылдам алуға, тез таратуға мүмкіндік берді және заман талабына сай тез үйрену мен үйретуді қажет етті.

Шығармашылық шеберлік үшін оқушыға ұстаздың берер психологиялық әсері өте мол. Мысалы: «Сенің қолыңнан бәрі келеді», «Сен қабілеттісің», «Сен жаза аласың», «Мен саған сенемін» -деп, баланың санасын еркін билеп, бағалап, мадақтап, көтермелеу, қамқорлық таныту қажет. Оқушыларға алуан түрлі тапсырмалар беріп, ойындар ұсынып оқушы назарын бастауыш сыныптан бастап шығармашылық арнаға бұрсак, балада ұшқырлық, өткірлік, қиялға, ойға жүйріктік пайда болып, білімге құштарлығы артады сөздің мән мағынасын түсінуге, әдемі жүйелі сөйлей білуге сөз өнерін меңгеруге талпынады. Осылайша баланың тілін, сөйлеуін, шығармашылық қабілетін дамыта отырып жеке тұлға болып қалыптасуына ұстаздар қауымы зор ықпал етсек «алынбайтын қамал жоқ»- дегендей бәсекеге қабілетті мықты азамат тәрбиелей алатынымызға сенім мол.

Заманның көшінен қалмай білім саласында жүрген кез келген тұлға әр күні қарыштап дамып жатқан технология тілін меңгеріп, үнемі ізденісте, шығармашылықта өзінің кәсіби біліктілігі мен білімін жетілдіру керек. Өйткені болашақтың жеткіншек ұрпақтарын осы заманға лайықтап білім беру үшін ең бірінші кезекте ұстаз сапалы, өнімді, мазмұнды сабақ беру керек. Ауылдық жердегі бүгінгі таңда мектептерге қиыншылық тудырып тұрған басты мәселе цифрлық трансформациялау перспективасы және әр кабинеттерді лингофондық жабдықтармен қамтамасыз ету. Табысты ресурстық құралдар білім сапасының арттыру құралдарының бірі екені белгілі. Қандай мектепте болса да тәжірибелі мұғалім ізденісті әр баланың жан-дүниесіне үңілуден бастайды. әрбір шәкірттің жан-дүниесінің есігін ашатын кілтін қолға түсіру – сезімталдық – көрегендік – сергектік – білімпаздық – ізденімпаздық – шығармашылық қабілетін байқап, оқытып жүрген шәкірттерінің өзіндік ерекшеліктерін жеке зерттеп, білім алған соң, әдіс-тәсілдерді солардың қабылдау деңгейіне қарай іріктеп, талдап қолданады. Тиімді пайдалыларын жетілдіре түседі. Өйткені, көш басын өркениетті мемлекеттер қатарына бір жола бұрған екенбіз,

ендеше сол ұлы көшті адастырмай алға апарар ұрпағымызды ұлттық тәлім-тәрбие тағылымдарымен сусындатуымыз қажет.

Қорыта айтқанда ХХІ ғасыр білімділер ғасыры десек сол білімді ұрпақты тәрбиелеп, жеткізетін болашақ тұлға болып қалыптастыратын заман талабына сай құрылған мектеп пен білімді де білікті ұстаздары заман талабына сай кәсіби тұрғыда шыңдалған өз ісінің маманы болу керек. Ұстаз әрдайым ізденіс үстінде жаңашыл кәсіби тұрғыда шыңдалған, кез келген мәселені шеше білетін өз ісінің шебері болу керек.

Мемлекет тарапынан ауыл мектептеріндегі білім беретін жас мамандардың жағдайын жасауға көп көңіл бөлініп, оларға барынша көмек көрсетілуде. Мемлекетіміздің ауылды елді-мекендерді көтеру саясаты ауыл мектептерінің білім сапасының көтерілуіне басты себеп болмақ!

Әдебиет:

1. ҚР «Білім туралы» Заңы // om114kaz.narod.ru/Bilim_Zan.ht
2. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы // adilet.zan.kz/kaz/docs/

Даупбаева Ж.Т

ШЛ №66 г. Караганды

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ РАЗНЫХ ВИДОВ ТЕКСТА В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ 8 КЛАССОВ КАЗАХСКОЙ ШКОЛЫ

В настоящее время всё интенсивнее стало развиваться понятие «функциональная грамотность». Главной задачей школы кроме элементарной грамотности как способности личности читать, понимать, составлять простые короткие тексты, умения строить рассуждения и осуществлять простейшие математические действия необходимо воспитать и сформировать «функционально грамотную» личность для успешной адаптации в социуме, а также привить способность решать стандартные жизненные задачи в различных сферах жизни. Одной из ключевых составляющих такой личности является читательская грамотность. Целью читательской грамотности является нахождение информации для решения конкретной задачи. При этом такое чтение предполагает владение такими навыками как поиск информации, понимание прочитанного – то есть речь идет о смысловом чтении, работа с полученной информацией (оценка, интерпретация) – здесь мы говорим о критическом мышлении, применение информации для решения своих задач. Все эти умения формируются с раннего детства, и зависит от влияния родителей и учителей, школьной программы и самого человека. Таким образом, перед школой ставится новая задача – пробудить интерес к сознательному чтению литературы, что является средством формирования и развития личности учащегося. На основании вышесказанного рассмотрим текст как дидактическую единицу, так как в учебнике 8 класса текст является одним из основных средств по развитию читательской грамотности.

Текст предназначен отнюдь не для презентации нового языкового материала, он должен вносить интересную экстралингвистическую информацию, в целом он должен заинтересовать учеников. В структуре урока он играет огромную роль. С точки зрения языковой реализации учебные тексты должны соответствовать своим языковым оформлением, т.е. он должен быть долговременно ценным, т.к. актуальные тексты быстро стареют. В разное время учеными – методистами высказывались различные мнения относительно функции учебного текста. Для этого необходимо отвести особое место этапам работы над текстом. Это способствует обогащению словарного запаса школьников, и умению пользоваться лексическим запасом русского языка в разнообразных жизненных ситуациях.

В целом в практике работы любого учителя русского языка и литературы существует огромный арсенал приемов и технологий развития читательской грамотности. Остановлюсь лишь на тех, которые применяю чаще всего при работе в 8 классе с казахским языком обучения.

В учебнике 8 класса казахской школы, в целях совершенствования тестовой деятельности учеников, предусмотрены все виды чтения: изучающее, ознакомительное, выборочное, поисковое. В основе этой классификации лежит характер планируемого использования извлеченной из текста информации. При изучающем (аналитическом) чтении необходимо полное и точное понимание учащимися содержащейся в тексте информации и адекватное ее воспроизведение в определенных учебных целях. Ознакомительное (просмотровое) чтение предполагает получение общего представления о содержании текста посредством рассматривания иллюстраций к тексту, чтения заголовков или отдельных фрагментов текста. Выборочное чтение направлено на определение нужной информации, выделение основной и второстепенной, известной и новой. Поисковое чтение поможет быстро найти интересующую информацию, ответ на конкретный вопрос (найти в произведении описание чего, кого-нибудь; фрагмент, где повествуется о ком-то, о чем-то и т.п.). Таким образом, в учебнике реализована стратегия обучения конкретным видам чтения, а не чтению вообще. Способность грамотно читать создает соответствующую базу для обучения учеников при написании письменных творческих работ.

В методических рекомендациях дается акцент на применение учителем разных технологий и приемов в преподавании материала. Учитывая возрастные особенности, в 8 классе ученик должен обладать такими навыками как: уметь составить план прочитанного текста и воспроизвести по нему текст, интерпретировать, оценивать информацию и соотносить ее с собственным читательским опытом. Хорошо известно, что здесь в основном речь идет о работе с фрагментами и отрывками из больших произведений, так как заставить подростков прочитать произведение полностью невозможно.

Для формирования читательской грамотности на уроках я использую приемы графического представления или переработки текста, творческое чтение, приемы и технологии развития творческих способностей.

При использовании приема графического представления и переработки текста мне помогает «Составление кластера». Кластер – это особая графическая организация материала, позволяющая систематизировать и структурировать имеющиеся знания. В центре записывается ключевое слово и от него расходятся стрелки-лучи, показывая смысловые поля того или иного понятия. Приём позволяет визуализировать ключевые понятия текста, структурировать его.

Приём «Тонкий и Толстый вопрос» из технологии развития критического мышления используется для организации взаимопроса. При этом у обучающихся формируется умение составлять вопросы, развивается творческое чтение, тем самым они соотносят понятия, предполагая краткие и развернутые ответы. Оно применимо чаще после изучения материала.

Например, в разделе Мир живой природы дается очень много текстов над которыми нужно параллельно с рассуждением уметь употреблять в речи односоставные и двусоставные предложения. Здесь, разделившись на группы, учащиеся работают по составлению толстых и тонких вопросов по текстам:

Таблица 1

Тонкие вопросы	Толстые вопросы
<i>Кто такие рептилии?</i>	<i>Объясните, почему ученые считают археоптериксов древними птицами?</i>
<i>Что означает слово динозавр?</i>	<i>В чем причина исчезновения мамонтов?</i>
<i>Когда были обнаружены останки динозавров?</i>	<i>В чем различие между динозаврами, археоптериксами и мамонтами?</i>
<i>Где были обнаружены останки?</i>	<i>Предположите, что было бы, если бы динозавры не вымерли</i>

Приём «Верные-неверные утверждения» можно применить как при постановке проблемы, так и при контроле. *Например*, при изучении произведения О.Сулейменова "Плаха" заранее подготовив вопросы, я использовала этот прием и поняла насколько он эффективен, поскольку

уделяя небольшое количество времени можно проверить насколько внимательно учащийся понял произведение на уровне детальности сюжета.

Таблица 2

Утверждение	Верно/неверно
Смешная картина предстала перед человеком в густой лощине	
Охотник не тронул маленьких волчат, у которых кто-то убил мать, не ради пищи, а ради забавы.	
Волчица убила охотника	
Главная тема произведения это противостояние человека и природы, разрушительное вмешательство людей в дикую природу.	
Идея произведения - показать бессмысленность убийства животных, ради потехи	
Главные герои - охотник, волчата, рядом с мёртвой матерью.	
Волчатник убил волчат	
Оставив волчат сиротами, люди сеют ненависть животных к человеку.	

Целью следующего приема «Лови ошибку» является формирование умений читать вдумчиво, на основе имеющихся знаний подвергать сомнению достоверность имеющейся информации или находить ошибки разных типов. *Например*, Уточняющие члены предложения - это члены предложения, которые стоят перед уточняемыми членами предложения. Уточняются такие члены предложения как главные и второстепенные. Предложение "*Сегодня, в конце дня, мы закончим строительство*" является предложением с уточняющим обстоятельством места. Слова и словосочетания, которые уточняют смысл предшествующих им слов, в речи выделяются с помощью мимики, а на письме чаще всего выделяются плюсами, иногда – минусами.

Ребята анализируют текст, содержащий ошибки, выявляют их, исправляют неверное, аргументируют свои выводы.

Таким образом анализируя свой педагогический опыт, я пришла к выводу, что использование данных приемов и технологии на уроках дают высокие результаты. Решают стоящие перед образовательным учреждением задачи воспитания всесторонне развитой, творчески свободной личности, развивают познавательную активность учащихся, что несомненно, приводит к повышению эффективности обучения. Мои ученики активно принимают участие в дистанционных конкурсах и олимпиадах, показывают хорошие результаты, становятся победителями и призерами.

Литература:

1. Анисимова Л. Формирование читательской компетенции. 2013г.
2. Доскаркина Г.М. Способы и приемы повышения уровня читательской грамотности учащихся. 2016г
3. Баранов М.Т., Ладыженская Т.А., Львов М.Р. Методика преподавания русского языка. 1990г.
4. Ожегов С.И. Словарь русского языка. 1986г.
5. Коротаева Е.В. Формирование читательской компетентности в начальной и основной школе. 2010г.
6. Коконова Е.А. Внеклассное чтение: Выявление уровня читательской грамотности младших школьников. Молодой ученый. 2015г.
7. Бахмутова Е.А. Выразительные средства русского языка. Лексика и фразеология: учебное пособие. 1967г
8. Гридина Т.А. Современный русский язык. Словообразование: теория, алгоритмы анализа, тренинг: учебное пособие. 2009г.
9. Дунев А.И. Русский язык и культура речи: учебник. 2011г

10. Колбенева М.Г. Органы чувств, эмоции и прилагательные русского языка. Лингвопсихологический словарь.2010г
11. Розенталь Д.Е. Орфография и морфология. Правила и упражнения.2010г.
12. Романова Н.В. Идеальная грамотность: русский язык без правил и словарей. 2011г.
13. Амелина Е.В. Русский язык в таблицах и схемах.2010г.

Демакова Т.А.
КГУ «ОШ №4» г. Жезказган

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЧТЕНИЕ И ПИСЬМО НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ. МОТИВ ДОРОГИ В ПОВЕСТИ В.БЫКОВА «СОТНИКОВ» (ОПЫТ АНАЛИТИЧЕСКОЙ РАБОТЫ С ТЕКСТОМ).

«Особенностью живого ума является то,
что ему нужно лишь немного увидеть и услышать для того,
чтобы он мог потом долго размышлять и многое понять»
Джордано Бруно

Каждый преподаватель в школе хочет, чтобы его ученики мыслили самостоятельно, оригинально, чтобы они хорошо, свободно говорили. Мы хотим, чтобы у них был интерес к учебе. Еще хотим... А вот – разводим руками – ничего этого нет. Они инфантильные, равнодушные, прогуливают, не выполняют домашние задания. Кто виноват и что делать? – вечные вопросы, на которые должен найти ответ учитель.

Мы, преподаватели, стараемся, готовимся к урокам, ищем для учеников интересные материалы, а у наших детей нет критического, стратегического, аналитического мышления, они не умеют свободно выражать свои мысли, речь скудна и состоит из предложений простых конструкций.

На мой взгляд, учитель должен постоянно задавать себе вопрос: «Чему я хочу научить моих учеников». Этот вопрос часто возникает и у меня. И в каком бы классе я ни преподавала, ответ всегда неизменен. Я уверена в том, что главная цель любого урока – это воспитание личности, человека, умеющего анализировать прочитанное, самостоятельно оценивать факты, явления, события и на основе полученных знаний формировать свой взгляд на мир. Одним словом, личность в моем представлении – человек, не боящийся мыслить.

Чтобы достигнуть поставленной цели, необходимо создать определенные условия для ученика, которые помогли бы обрести уверенность в себе, в своих силах, позволили бы ему раскрыться, способствовали формированию его мировоззрения. Современная методика преподавания, к сожалению, не всегда позволяет создать в классе комфортные условия для каждого ученика, атмосферу творчества или, точнее говоря, сотворчества между учителем и учеником, а также между учащимися. Поэтому мой опыт преподавания в школе – это прежде всего поиск таких методов работы.

Я часто задумываюсь над тем, почему ребятам скучно на уроках, почему современные дети не любят читать, боятся отвечать, не пишут сочинения, а механически переписывают чужие мысли, не задумываясь о том, что содержание их работы не совпадает с темой заданного сочинения. Ко мне пришло понимание того, что только заученное правило не сделает ребенка грамотным, а рассказанные наизусть факты жизни писателя не помогут ему понять то или иное литературное произведение. К сожалению, пришла к страшному выводу: русский язык и русская литература – «мертвые» предметы для современного ученика.

Главный критерий, которым я руководствуюсь при выборе темы урока, при отборе материала и, самое главное, приемов работы с учениками, – это осмысление, т.е. ясное представление о том, чему я хочу научить, как я буду это делать, какие этапы познания должен пройти на уроке ученик. Наверное, именно поэтому работа над уроком на основе технологии РКМЧП мне показалась интересной и увлекательной. Разработку урока я начала с выбора текста – яркого, дающего

учителю возможность выбора заданий, связанных не только с решением проблем на его основе, но и с использованием уже ранее полученных знаний, а также с исследовательской деятельностью учащихся. Специфика выбранного мною произведения определила форму урока – совместный поиск.

В процессе подготовки к уроку иногда возникает ощущение, что не хватает чего-то самого важного, без чего урок как урок не состоится. Анализируя каждый раз схему будущего урока, я стала замечать, что начала разрабатывать его заново. Сначала я определяю для себя цель: анализ текста с точки зрения сопоставления собственной позиции учащегося с позицией автора; нахождения учащимся проблемы, затронутой автором, и оценки ее актуальности; умения на основе полученных сведений разработать свою модель развития литературного процесса в начале XXI века. Четкое представление конечного результата помогает мне построить урок уже по-другому, а если говорить честно, составить качественно новый, непохожий на первоначальный вариант. Урок выглядел так.

Тема урока: В. Мотив дороги в повести В.Быкова «Сотников». (опыт аналитической работы с текстом). Литература 11 класс

Стадия вызова

Что вы знаете о названии картины? Какие ассоциации у вас возникают?

Рис. 1. «Владимирка» (1892)

Дайте толкование слов в таблице. (работа с классом) ДОРОГА, ПУТЬ, ТРОПИНКА и сравните свое толкование слов со словарными статьями из словаря С.И.Ожегова.

Таблица 1 Значение слова из словаря С.И. Ожегова

Дорога – ж.р.	Путь – м.р.	Тропинка – ж.р.
1. Узкая полоса земли, предназначенная для передвижения, путь сообщения. 2. Место, по которому надо пройти или проехать, путь следования. 3. Путешествие, пребывание в пути. 4. Средства достижения какой-нибудь цели, жизненный путь.	1. То же, что дорога. 2. Место, линия в пространстве, где происходит, где происходит передвижение, сообщение. 3. Железнодорожная колея, линия. 4. Путешествие, поездка. 5. Направление, маршрут. 6. перен. Направление деятельности, развития чего-нибудь, образ действия	1. Тропа – то же, что тропинка. 2. Тропинка – узкая дорожка, протоптанная пешеходами, животными.

Подумайте! Каким образом связаны слова *дорога, путь, тропа* с повестью Василя Быкова «Сотников»?

Сформулируйте тему занятия Мотив дороги в повести В.Быкова «Сотников».

Целеполагание:

Что я знаю	Что хочу узнать

Цель занятия:

Актуализировать знания путем исследования мотива дороги в повести «Сотников». Выяснить, как связан мотив дороги с главной проблемой произведения.

Развить культуроведческую компетенцию.

Развить рефлексивную деятельность учащихся

Стадия содержания.

Учащиеся распределены на три рабочие группы. На доске я записываю три слова Сотников, Рыбак, Иуда. Предлагаю учащимся 1-й группы составить ассоциогамму «Сотников», учащимся 2-й группы – «Рыбак», учащиеся 3 группы- Иуда, используя слова и выражения из словаря нравственных ценностей (составлен учащимися на уроке самопознания) Затем учащимся предлагаю соединить предложенные имена с помощью одного из трех сочинительных союзов (соединительный, разделительный, противительный). Ставлю перед учащимися задачу: ассоциогамму иллюстрировать яркими эпизодами из текста повести, раскрывающие характер и поступки главных героев.

Стадия размышления. После работы с текстом и последующего обсуждения выписанных примеров предлагаю учащимся в группах сформулировать авторскую позицию.

В заключительной части урока прошу каждую группу сформулировать проблему, которую автор в данном тексте только обозначил, но не решил, и ответить на вопрос: почему эта проблема оказалась не решенной автором? После коллективного обсуждения каждая группа предлагает свой вариант.

Предлагаю ребятам посмотреть на работы турецкого художника Гюрбюза Эксиоглу и сформулировать тему повести.

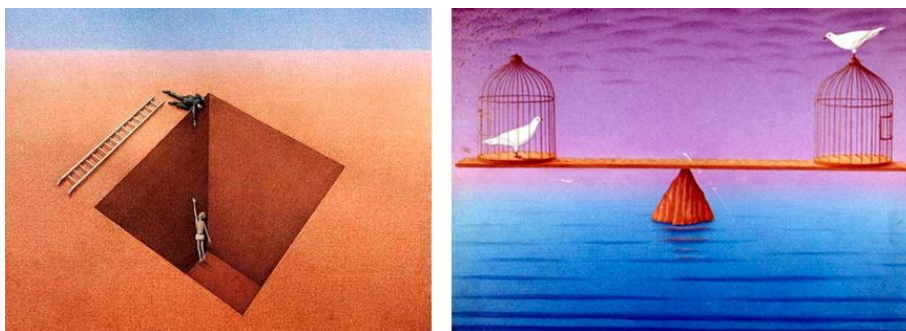

Рис. 2. Работы Гюрбюза Эксиоглу

Что объединяет эти картины? (Объединены темой выбора) Выбор между какими поступками? (оказать помощь или бросить на верную гибель).

Закончите фразу. Таким образом, проблематика повести В. Быкова «Сотников» - выбор ... (добро и зло), нравственный выбор, выбор пути.

Последнее задание состояло в том, что учащимся было предложено определить актуальность сформулированной ими проблемы для современного читателя и аргументировать свой ответ. Домашнее задание было подготовлено всем ходом урока. Учащимся было предложено написать исследование-прогноз на тему

1 «О чем я буду думать после прочтения повести В.Быкова «Сотников»

2 Путь и высота со знаком равенства?

Подобная форма работы оказалась эффективной. Несомненно, что нестандартные задания вызывают у учащихся интерес к теме разговора, побуждают их в процессе обсуждения опираться на ранее полученные знания и собственный опыт, заставляют по-новому взглянуть на уже известные им факты. А самое главное – такие уроки дают возможность получить навыки самостоятельного исследования, анализа, прогноза, развития критического мышления через чтение и письмо.

Литература:

1. Быков В. Как создавалась повесть «Сотников». Литературное обозрение. 1993.
2. Лазарев Л. Василь Быков. Очерк творчества. 1979.
3. Лазарев Л. Высший кодекс человечности: Заметки о повестях Василя Быкова. Литература в школе. 1999.
4. Спиргене Л. Возможность перемен: что может сделать библиотека для развития критического мышления. Журнал «Библиотека в школе» 2001.

Джанадилова Ж.Б.

КГУ «Школа-лицей им. А. Ермакова» города Балхаш, Карагандинской области

ВСТРЕЧИ С УСПЕШНЫМ ЛЮДЬМИ КАК КОУЧИНГ РАННЕЙ ПРОФИЛИЗАЦИИ УЧАЩИХСЯ

Одним из ключевых направлений работы школы-лицея им. А. Ермакова города Балхаш является ранняя профилизация учащихся. Стратегия развития школы ставит целью повышение качества образования и совершенствование его структуры, укрепления здоровья учащихся, обеспечение психологического комфорта участникам образовательного процесса, через персонализацию и формирование личности будущего специалиста.

Ведущей идеей проекта ранней профессиональной ориентации «Өнегелі өмір» является разработка, внедрение, применение и сопровождение системы ранней профессиональной ориентации обучающихся 7-11 классов с учетом современных инновационных технологий, формирование понимания ценностей получения образования в течение жизни. В современном мире так необходимы знания реальных целей в будущей профессиональной деятельности.

В рамках практической направленности учащиеся ознакомлены с Образовательными программами системы технического и профессионального образования, современными инновационными технологиями, понимают важность личного бренда. Современный ученик должен ориентироваться в траекториях образовательных программ учебных заведений Республики Казахстан, оценивать собственные способности, быть готовым сделать сознательный, ответственный и профессиональный выбор.

Основной целью проекта является подготовка обучающихся к обоснованному зрелому выбору профессии, удовлетворяющему личные интересы, общественные потребности и запросы рынка труда.

Не секрет, что у каждой личности есть определенные цели, некоторые из них имеют совершенно четкую форму, другие находятся в дымке тумана. Часто их очертания так и остаются за гранью структуры: далеко не все могут самостоятельно определиться со способами реализации задуманного. Развеять сомнения, увидеть перспективы и начать двигаться вперед может помочь профессиональный коучинг. Иногда всего несколько встреч с коучем кардинально меняют жизнь человека. И наши встречи с мотивирующими и вдохновляющими людьми являются таким коучингом.

Важность применения профессионального коучинга возрастает в связи с тем, что в современном мире актуальность профессий очень быстро сменяется. Появляются инновационные технологии и требуются высококвалифицированные специалисты. Для выбора профессии в быстро меняющемся мире мало знать, какие профессии уже существуют. Важно уметь рационально и творчески подходить к выбору своей профессиональной траектории, вырабатывая функциональные векторы развития на перспективу.

В ходе реализации проекта были рассмотрены практико-ориентированные вопросы, касающиеся сфер деятельности, которую могут выбрать наши выпускники. Среди них:

- Ранний выбор профессии, почему это важно?
- Культура труда и поведения
- Дополнительные навыки, которые необходимы современной молодежи.
- Кто такой настоящий ботаник?

- Мир глазами ботаника
- Возможности современного ботаника в разных сферах жизни
- Как выучить иностранный язык?
- Где могут работать выпускники факультета иностранных языков?
- В каких программах по обмену и грантах могут принимать участие те, кто изучает иностранный язык?

- Учиться никогда не поздно или никогда не рано, или что такое «час ученичества» в современной жизни?

- Как выбрать профессию, чтобы никогда не жалеть потом?
- Как подготовиться к трудностям и неудачам?
- Лучше ли там, где нас нет?
- Профессии нового времени. Чем они отличаются от прежних?
- Почему сегодня главный навык — это уметь учиться?
- Копирайтер - кто это и как им стать?
- Что важно в жизни?
- Можно ли стать лучше?
- Как сделать первые шаги к своей успешности?
- Развитие навыков и компетенций
- Спорт и увлечения
- Стремление и достижение целей.

Выбор профессии является самым сложным выбором для учеников, стоящих на пороге взрослой жизни. И порой умный совет, личный пример, рассказ о своем призвании, рассказанный с такой потрясающей силой, влияет больше, чем сто советов других. К факторам, влияющим на выбор профессии, спикеры относят и широкий кругозор знаний, который достигается изучением нового, прочтением книг на разнообразные темы, что и позволит выбрать из множества вариантов тот, который действительно будет по душе.

Вложение в себя - успешная инвестиция в будущее, результативно и позволяет личности развиваться всесторонне и творческое занятие, допустим, игра на домбре, танцы, увлечение иностранными языками и многое другое станет альтернативой основной деятельности и сможет приносить доход.

Примечательно, что самыми любознательными являются ученики 7-х классов, что говорит в пользу ранней профориентации. Их интересовало:

- Можно ли выбрать профессию на всю жизнь?
- Какие мировые нужды в рамках своей профессии мог бы решить и решает наш спикер?
- Как выбрать профессию навсегда?

Обучающиеся в ходе встреч могли убедиться, что образование нужно получать в течение всей жизни. В пользу этого говорит тот список профессий, которые исходя, из аналитических данных был представлен спикерами встреч: среди них, выделяются:

- Оператор удаленной хирургии
- Проектировщик киберорганизмов
- Сити-фермер
- Оператор умной переработки мусора
- Архитектор умных городов
- Дизайнер умной одежды и обуви
- Консультант по снятию цифровой зависимости
- IT-художник
- Гид в сфере космического туризма

По итогам коуч-сессий обозначены самые ключевые качества, которые нужно развивать в себе для того, чтобы стать успешным. К ним, относятся:

- Системное мышление.
- Медиаграмотность
- Навыки межотраслевой коммуникации.

- Навыки менеджмента.
- Умение управлять процессами и проектами, знание принципов планирования.
- Программирование.
- Клиентоориентированность.
- Мультикультурность и мультиязычность.
- Коммуникабельность.
- Мультифункциональность.
- Творческое начало.

Живой, познавательный, открытый диалог в виде уже 13 встреч с профессорско-преподавательским составом вузов, общественными деятелями, успешными людьми в своей области способствовал формированию у обучающихся осознанного интереса и мотивации к профессиональному самоопределению, ценностей получения образования в течение жизни, которые были продемонстрированы спикерами встреч и предоставление на настоящем этапе возможностей для самообразования в виде существующих массовых образовательных курсов. Спикеры, в совершенстве владеющие своей профессией, в непринужденной атмосфере вели диалог с учащимися, делились собственным опытом выбора профессии на всю жизнь. Немаловажно, что все спикеры говорили об огромной важности чтения книг с раннего детства, очень тонко понимали современных учеников и особенно выпускников, стоящих перед сложным выбором своей будущей профессии. Это самый острый вопрос, который заботит и тяготит ребят. В первую очередь, потому что среди многообразия существующих профессий нужно выбрать ту самую, где бы чувствовалось свое предназначение. Во-вторых, профессия – будущий этап жизненной деятельности. Этот выбор, безусловно, требует тщательного и взвешенного подхода.

Порой выпускник делает необдуманные шаги вперед и впоследствии понимает, что это не его работа, первые романтические представления заканчиваются, появляются семейные и другие обязательства и поменять профессию становится не просто трудно, а порой и невозможно.

Поэтому нужно обращать внимание на состояние души, готовы ли вы в течение всего дня заниматься тем или иным делом, порой рутинным, но от этого не менее нужным. Ответьте себе на эти вопросы, более детально ознакомившись с тем, какой у вас будет круг обязанностей в будущем.

При этом не следует забывать о том, чтобы стать профессионалом требуются определенные шаги. Это работа над собой, над своим саморазвитием по достижению цели или целей, которые вы ставите перед собой. Данная работа может включать чтение художественной, научно-популярной литературы, просмотр документальных фильмов, передач, интервью и др. Информация сейчас предоставлена очень разнообразная, по которой можно составить свое критическое мнение. Огромную роль в становлении высоконравственной личности играют также искусство и культура. Они являются тем рычагом, который дает обществу культурно просвещаться, постоянно развиваться и духовно совершенствоваться, непрерывно подпитывать свой разум новыми знаниями. Если человек не останавливается на достигнутом уровне знаний, систематически сам совершенствуется, тем выше становится его духовность, тем больше красоты он начинает видеть вокруг.

В качестве основного продукта реализации проекта планируется сборник с рабочим названием «Вдохновляющие и мотивирующие люди», содержащий конкретные ответы экспертов на актуальные вопросы для определения обучающими своей профессиональной траектории. Материалы сборника также предлагают сконцентрированный обзор образовательных программ учебных заведений Республики Казахстан.

Литература:

1. Тренинг «Профориентация для старшеклассников» М. Ф. Шевченко-2007 год;
2. Методы активизации личного и профессионального самоопределения Николай Пряжников-2002 год;
3. Психология, профессия, карьера П. Мучински, 2007 год;

4. 100 популярных профессий. Психология успешной карьеры для старшеклассников и студентов Андрей Грецов, Т. Бедарева-2008 год
5. <https://www.livelib.ru/selection/6442-knigi-po-proforientatsii>
6. https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1066605170798378&id=100023467148984
7. https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1100479927410902&id=100023467148984

Джунусова М.К.

С.О.Талжанов атындағы ЖББМ, Нұра ауданы, Ақмешіт ауылы

«ОҚУҒА ҚҰШТАР МЕКТЕП» ЖОБАСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДАҒЫ АЛТЫНСАРИННІҢ ШЫҒАРМАЛАРЫН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

XXI ғасыр – бәсекелестік ғасыры. Еліміздің бәсекеге қабілетті, қуатты мемлекет болып қалыптасуын қамтамасыз ететін негізгі факторлардың бірі және өзегі – білім беру жүйесі. Білім беру жүйесінің алдында тұрған басты міндет – білім сапасының бәсекеге қабілеттілігін арттыру, бұл өз кезегінде азаматтардың кез келген салада бәсекеге қабілетті болуын талап етеді. Демек, әлемдік бәсекелестіктің дамуына ілесе алатындай білімді де тапқыр, дара тұлғаның тағдыры ұстаздар қауымына аманат етіп тапсырылып отырғаны анық. Еліміздің көркеюімен өркениетте еңселі, өресі биік тұруы ұрпақ бейнесінен көрінетіні айқын [1].

Шығармашылық тұлға қалыптастыру қазіргі заманда оқу процестерінің ең басты талаптарының бірі болып саналады. «Қызықтырар ұстаз болса, қызықпайтын шәкірт болмас», – деп К.Д. Ушинский айтқандай, негізгі талап оқушыларды қызықтыра білуде. Оқушыларымыздың қазіргі кезде көркем әдебиетке деген қызығушылықтары төмен. Оның басты себебі: қарқынды түрде техниканың дамуы және олардың оқушылардың өмірінен басты орын алуы болып табылады. Бүгінгі күні кітапты интернет жүйесімен айырбастап алғанымыз шындық.

Жас жеткіншектерге ана тіліміздің байлығын, оның өзіндік көркемдігі мен ерекшеліктерін, қоғамдық ортада айтайын деген ойын айқын жеткізе білу тәсілдерін үйретуге жетелейтін тәсілдің бірі – тіл дамыту жұмыстары. Осы мақсатта жүргізілетін жұмыстар оқушының ойлау қабілетіне, сондай – ақ өз ойын жеткізе білуіне, шығармашылық ізденісіне жол ашады. Оқушылардың тіл байлығы мен функционалдық сауаттылығын дамыту мектеп қабырғасында жүйелі түрде жүргізілуі тиіс. Сондықтан да болар, қазіргі таңда көптеген жобалар жас ұрпақтың оқуға деген құштарлығын оятуға арналған. Мектеп қабырғасында ұйымдастырылып жатқан облыстық «Оқуға құштар мектеп» жобасы осы жобалардың бірі, әрі «оқушылар арасында аса бір қызығушылық танытқан жоба» десем артық айтпаған болар едім. «Оқуға құштар мектеп» жобасы білім алушылардың, кітапханашылардың, ата – аналардың арасында оқу сауаттылығын қалыптастыру мен жетілдіруге, оқу мәдениетінің деңгейін арттыруға және оқуды насихаттауға бағытталған жоба. Жобаның басты мақсаты: қоғамымыздың рухани әлемін жұтаңдатпай, қазақ балаларын қазақ әдебиетінен алыстатып алмаудың амалын бірлесіп тауып, кітапқа деген баланың қызығушылығын арттыру. Ұлттың рухани және интеллектуалды ілгерілеуінің құралы ретіндегі оқылым іс – әрекетіне балаларды және жастарды тарту мақсатында ұйымдастырылып отырған «Оқуға құштар мектеп» жобасының үлесі өте маңызды.

Жоба мақсатын жүзеге асыруда С.О.Талжанов атындағы ЖББМ-нің ұстаздары да өздерінің лайықты үлестерін қосуда. Жоба аясында ұйымдастырылып өткізілген іс – шаралар оқушыларды еркін сөйлеумен қатар, өз ойын ашық айтуға машықтап, ең бастысы көркем шығармаға деген қызығушылықтарын арттырды. Сонымен қатар, жобаның берген басты нәтижесі – мұғалім мен оқушының біріккен жұмысында тығыз байланыстың пайда болуы. Мектеп қабырғасында ұйымдастырылған «Кітап ананың қолында», «Ата – ана кітап оқыса – бала оқиды» тақырыптарындағы ата – аналарға арналған сауаттылық сағаттары; «Менің

кітапханамның кітаптары» ата – аналарға арналған балалар кітаптарының тұсаукесері, ата – аналарды балалар әдебиетінің жаңалықтарымен таныстырса; «Өзің оқы да, өзгеге ұсын» кітап алмасу шарасы; «Кітаптар еліне саяхат», «Бір отбасы – бір кітап» акциясы оқушылар мен ата – аналар арасында қызу қолдау тапты.

Осы жобаны жүзеге асыру барысында Ыбырай Алтынсариннің педагогикалық мұрасының өзектілігі қай кезеңде болса да өз маңыздылығы мен құндылығын жойған еместігіне тағы бір мәрте көзім жетті.

Ы. Алтынсариннің жас ұрпақты тәрбиелеуде мұра қылып артында қалдырған әңгімелерінің тәлім – тәрбиелік мәнінің күші қаншама ұрпаққа сабақ болды десеңізші! Оқушылардың кітапқа деген құмарлығын арттыру да, көбіне Ыбырай Алтынсариннің шығармаларын пайдаландым. Оған басты себеп: шығармаларының ықшамды болуымен қатар, оқушының тез ұғып, өзіндік ой жинақтауына ыңғайлы деп санауым. Ыбырай шығармалары бойынша ұйымдастырылған іс – шаралар: «Ыбырай – шағын әңгіме шебері» әңгімелерін сахналау; «Кел, балалар, оқылық» мәнерлеп оқу сайысы; шығармалары бойынша салынған суреттер сайысы т.б шаралар оқушыларымыздың шығармашылық деңгейін көтерумен қатар, оқуға деген қызығушылықтарын арттырғаны сөзсіз.

Шығармашылығымен, еңбегімен өмір шындығын дәлелдеуге ұмтылған ұлы педагог Ыбырай Алтынсарин «Кел, балалар, оқылық» өлеңі арқылы жастарды оқуға, білім алуға үндесе, екінші жағынан, оқу, өнер, ғылым – білімге, оның жалпы халық үшін керектігіне еш мән бермейтін ескі көзқарасқа кезінде соққы береді. Өмірдегі сарқылмайтын мол байлық – білім екендігін айта келіп, білімге адамның қолы жету үшін, ерінбей оқу, қажымай еңбек ету керектігін түсіндіреді. «Өнер – білім бар жұрттар» өлеңінде қазақ қауымына озық мәдениетті елдердің бар екенін үлгі етіп, насихаттайды.

Әр іс – шарада пайдаланған шығармаларды ойын, пікіралмасу, викторина түрінде өткізумен қатар, шығармада айтылған ойды оқушы санасына салуды басты назарда ұстадым. Мысалы: «Өрмекші, құмырсқа, қарлығаш» әңгімесін талдай отырып, ең кішкентай жәндіктердің өзі де тіршілік үшін тыным таппай еңбек етіп жүргендігін айтсақ, «Атымтай жомарт» әңгімесі арқылы бай дәулеті асқан Атымтай: «күн сайын өз бейнетімен тапқан пұлға нан сатып алып жесем, бойыма сол нәр болып тарайды. Еңбекпен табылған дәмнің тәттілігі өзгеше болады», – деп айтуы жас ұрпақты еңбек етуге шақырумен қатар, өмірге деген көзқарастарының дамуына жол ашады.

Еңбекке баулуды көздеген шығармасы «Әке мен бала» әңгімесінде «аз жұмысты қиынсынсаң, көп жұмысқа тап боларсың, азға қанағат етпесең, көптен құр қаларсың» десе, қоғамдық, таптық көзқарасты бейнелеген шығармасы «Бай баласы мен жарлы баласы» Үсен – тұрмыстың ауыртпалығын көре жүріп, ысылған еңбек адамы. Ал, бай баласы Асан – кісі еңбегімен күн көріп, бейқам болып өскен бай баласының басына күн туғандағы дәрменсіздігін суреттеу арқылы қазіргі заман Үсендер жағында екенін оқушыларға аңғартуға мүмкіндік бергені сөзсіз [2].

Сан алуан тақырыпқа қалам тартқан педагог – жазушының бай мұрасы мәңгі жасап, жас ұрпаққа білім мен тәрбие беруде негізгі құрал болып қалумен қатар, «Оқуға құштар мектеп» жобасын жүзеге асыруда Ыбырай Алтынсариннің шығармаларын қолданудың тиімділігін дәлелдеді.

Дауылпаз ақын М.Дулатов «Жалғыз сүйеніш, жалғыз үміт – оқуда... Надан жұрттың күні – қараң, келешегі – тұман» деген екен. Ендеше, егемен елдің ертеңіне үлес қосатын тәуелсіз мемлекеттің саналы ұрпағы саналатын шәкірт тәрбиелеу – біздің ұлы міндетіміз. Ол үшін әр ұстаз өз білімін жетілдірумен қатар, өз бетінше білімін толықтырып отыруы керек. Үздіксіз іздену – бүгінгі күні мұғалімдерге қойылып отырған басты талаптардың бірі. [3]

Жоба аясында өткен іс – шаралар оқушылардың шығармашылық деңгейінің өсуіне өз септігін тигізді. Ал, «шығармашылық» деген шынға түзу жолмен көтерілу мүмкін емес, сол жолдың соқпағы мен сүрлеуі көп болады. Осы жолда іздемпіз, өзіне талаптар қоя білетін, кәсіби деңгейі жоғары, рухы биік, даралық сапалары жетілген мұғалімдердің шығар тауының биік болары сөзсіз.

Әдебиет:

1. Маржан Түсенова. «Орталық Қазақстан». 11 ақпан.
2. Жармұхамедов. «Ыбырай Алтынсарин тағлымы». Алматы, 1991ж.
3. Қарлыға Нұрғазықызы Айранбаева. «Бастауыш сынып» журналы. №2 2009ж.

Дилдабаева М. Б.

Қарағанды қаласы, «Әл-Фараби атындағы мектеп-гимназиясы» КММ

БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ КОММУНИКАТИВТІК DAҒДЫЛАРЫН ДАМУ

Қазіргі кездегі еліміздің білім беру саласындағы жүргізіліп жатқан реформалар оң нәтижелерін беруде. Білім беру бағдарламаларының жаңартылуларына сәйкес оқулық мазмұндары да өзгеріп отыр. Осы жаңалықтарды жетістіру үшін білім беруде оқу мен оқытудың жаңа технологияларын игеріп, әлемдік білім кеңістігіне жету мақсатында педагогтар жан-жақты кәсіби біліктіліктерін арттырып отыруларымыз керек.

Білім алушылар бұрында тек ғана тыңдаушы және орындаушы болса, қазірде білімді өздігінен іздейтін жеке тұлға екеніне мән беруіміз керек. Білімді игеру және үйрену процестері белсенді әрекеттерден құралуы керек. Білім берудегі белсенді оқу әдістері арқылы өткен материалдармен жаңа білім арасындағы сабақтастықты қалыптастырады. Оқушыларды түсініктерін жетілдіріп, өз қателіктерін түзетуге, тәжірибе жасап, түсінік қалыптастыруға мүмкіндік береді. Қай сыныпта болмасын оқытудың белсенді әдістерін қолдану арқылы тұлғалардың өзара қарым-қатынас дағдылары жетілумен ақпарат алу және сол ақпараттарды орынды қолдана білу дағдылары артады. Белсенді оқыту әдістері арқылы оқушылардың коммуникативтік дағдыларын жетілдіруді бастауыш сыныптардан бастап ұйымдастырған орынды. Себебі оқушының еркін ойлау алаңын қалыптастырғанда педагог, сол ойларын тілдік қарым-қатынаспенен дұрыс жеткізе білу дағдыларын машықтандырулары маңызды іс-әрекет болып табылады. Қай сыныпта болмасын сабақты ұйымдастыруда коммуникативтік мақсаты қарастырылады. Қай сыныпта болмасын, оқытудың коммуникативтік мақсаты негізге алынады. Оқулық бағдарламасы оқушылардың өтілген тақырыптарға сәйкес ауызекі сөйлеу дағдысы мен шеберлігін қалыптастыруға және дамытуға бағытталған.

Коммуникативтік әдіс оқушы мен мұғалімнің тікелей қарым – қатынасы арқылы жүзеге асады. Қазақ тілі пәнін оқытудың жалпы мақсаты – түрлі сөйлеу жағдаятында ауызша және жазбаша сөйлеудің коммуникативтік білігі мен дағдысын игерген тілдік тұлғаны қалыптастыру. Коммуникативтік дағдыларды дамыту жұмыстары оқушылардың сөйлеу қабілеттерін жетілдіреді, тілдік қорын байытады, өздігінен жұмыс істей алу қабілетін арттырады. Белсенді оқу тәсілі жаңа білімді бұған дейінгі біліммен байланыстырады, қателіктер бізге өзімізді тексеріп, түсінігімізді жетілдіруге жол ашып, нәтижесінде терең білім мен көзқарасты өзгертеді. Белсенді оқуда өз тәжірибесінің негізінде үйреніп, оқушыларға эксперимент жасап, мәнін ұғынып, түсінік қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Бірлескен оқу тәсілі құрылымдалған топтық жұмыстан тұрады. Бұл әдісте тұлға аралық қарым-қатынас дағдылары жетіліп, ақпарат алу және жоғары деңгейлі ойлау дағдылары дамиды. Оқу пәндері арасында байланыс орнату білім беру бағдарламасының аясын кеңейтіп, теңестіреді, тереңірек білім алуға мүмкіндік береді, көптеген дағдыларды қалыптастырады, түсінік пен дағдыларды дамытуға көмектесе алады, оқудың анағұрлым саналы меңгерілуіне көмектеседі, оқуға деген уәжді арттыра алады. Оқушылардың қажеттілігін қанағаттандыру тәсілінде оқушылардың оқуға қолдау көрсету мақсатында тексеру және кері байланыс ұсынылады. Яғни, уәжді және өзін-өзі бағалау деңгейін арттыра отырып қай бағытта оқыту керектігін анықтауға көмектесеміз. Сонымен бірге оқушылардың өз жұмысын жақсартуына мүмкіндік беріп, оқушылардың барынша тиімді оқу жолдарын түсінуіне көмектесеміз. Белсенді

оқу тәсілі жаңа білімді бұған дейінгі біліммен байланыстырады, қателіктер бізге өзімізді тексеріп, түсінігімізді жетілдіруге жол ашып, нәтижесінде терең білім мен көзқарасты өзгертеді. Белсенді оқуда өз тәжірибесінің негізінде үйреніп, оқушыларға эксперимент жасап, мәнін ұғынып, түсінік қалыптастыруға

мүмкіндік береді. Белсенді оқу тәсілі жаңа білімді бұған дейінгі біліммен байланыстырады, қателіктер бізге өзімізді тексеріп, түсінігімізді жетілдіруге жол ашып, нәтижесінде терең білім мен көзқарасты өзгертеді. Белсенді оқуда өз тәжірибесінің негізінде үйреніп, оқушыларға эксперимент жасап, мәнін ұғынып, түсінік қалыптастыруға мүмкіндік береді. Бірлескен оқу тәсілі құрылымдалған топтық жұмыстан тұрады. Бұл әдісте тұлға аралық қарым-қатынас дағдылары жетіліп, ақпарат алу және жоғары деңгейлі ойлау дағдылары дамиды.

Оқу пәндері арасында байланыс орнату білім беру бағдарламасының аясын кеңейтіп, теңестіреді, тереңірек білім алуға мүмкіндік береді, көптеген дағдыларды қалыптастырады, түсінік пен дағдыларды дамытуға көмектесе алады, оқудың анағұрлым саналы меңгерілуіне көмектеседі, оқуға деген уәжді арттыра алады. Оқушылардың қажеттілігін қанағаттандыру тәсілінде оқушылардың оқуға қолдау көрсету мақсатында тексеру және кері байланыс ұсынылады. Яғни, уәжді және өзін-өзі бағалау деңгейін арттыра отырып қай бағытта оқыту керектігін анықтауға көмектесеміз. Сонымен бірге оқушылардың өз жұмысын жақсартуына мүмкіндік беріп, оқушылардың барынша тиімді оқу жолдарын түсінуіне көмектесеміз. Оқушылар өзара әңгімелесу арқылы тапсырмаларды талқылауы бір-біріне білім мен дағдыларды үйрете отырып, тақырыпты терең түсінуіне жол ашады. Оқушылардың өз үлгерімі туралы ойланып, әрі қарай не істеу керектігі туралы шешім қабылдауына мүмкіндік ала отырып, тапсырманы күрделендіріп, оқушылардың оқуға деген уәжін арттырып отырады. Оқыту процесінде білім алушының қойылған оқыту мақсаттарын түсінгендігін растау ретінде басқа да оқу міндеттері қойылып және тиімді сыныптық пікірталас қалыптасқаны маңызды. Мұғалімнің тұрақты түрде кері байланыс жасауы білім алушыларды алға қарай жылжуға, жақсы нәтижеге жетуге ынталандыратын болады.

Топтық жұмыс барысында мұғалім әрбір топтағы білім алушылардың талқылауын тыңдайды және бақылайды: кейбір білім алушылар бағалау критерийлеріне сәйкес оқу мақсатына жеткендігін жылдам көрсете алады. Мұғалім одан әрі оқу мақсатына жетуге ұмтылған білім алушылардың іс-әрекетін жаңа педагогикалық технология - жаңа оқыту амалдары мен іс-әрекеттерінен ізденуді талап ететін, яғни, білім мен тәрбие берудегі ғылымның нәтижеге қол жеткізіп, жаңа ізденістерді ұтымды пайдалану арқылы жоғары көрсеткіштерге жету дегенді білдіретін ұғым. Қазақ тілін оқытуда пайдаланылатын маңызды технологиялардың бірі-коммуникативтік оқыту технологиясы. Бұл технология өзінің тиімділігін іс жүзінде дәлелдеп, көптеген мұғалімдердің тәжірибесінен орын алды.

Коммуникативтік технологияда тілдік қарым-қатынас алдыңғы орынға шығарылады да, коммуникативтік дағдыларды дамыту жұмыстары оқушылардың сөйлеу қабілеттерін жетілдіреді, тілдік қорын байытады, өздігінен жұмыс істей алу қабілетін арттырады, шығармашылық жұмыстарды (эссе, хат) сапалы жазуда көп көмек береді. Қазақ тілі сабағын жаңа деңгейлік жүйеге негізделген оқулықпен оқыту барысында оқытудың кешенді әдістері-тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым өзара бірлікте қолданылатыны мәлім. Кез-келген тәжірибелі мұғалім өз сабақтарында осы әдістерді жүйелі қолданары сөзсіз. Бұл әдістерді жүзеге асыру барысында әр мұғалім жаңа технологияның түрін өз қалауынша тандайды. Менің тандауым-коммуникативтік оқыту технологиясы. Оқушылардың коммуникативтік дағдыларын дамытуға бағытталған қазақ тілі сабақтарында аталмыш оқу кешенін топтық, жұптық және өз бетінше жеке жұмыс барысында өзім жүйелі түрде қолдана отырып, оның тиімділігіне көз жеткіздім және өз тәжірибеммен бөлісуді жөн санаймын.

Жаңартылған білім беру аясындағы күнделікті сабақ барысында, бақылау жұмыстарында жиі кездесетін тапсырмалардың бірі - хат немесе эссе жазуға дайындық кезеңінде коммуникативтік технологияны оқытудың кешенді әдістерімен байланыстыра қолдануды жөн санаймын. Жаңа тақырыпты меңгеру барысында тыңдалым әдісінің маңызы зор. Бұл арада мәтінмен жұмыс кезеңдерінің жүйесін сақтау шарт. Оқушымен мәтін алды жұмыс жүргізгеннен

кейін, мәтінді тыңдату арқылы мазмұнын есте сақтау қабілетін арттырамыз. Топтық жұмыс барысында (айтылым) оқушылар өзара бір-бірімен тілдесе отырып, негізгі және қосымша ақпаратты анықтауда бірлесе әрекет етеді, өз ойларын ортаға салады. Тақырыпқа ұқсас мәтіндерді оқу (оқылым), талдауда мәтінге тақырып қою, бірлесе жоспар құру жұмыстары да оқушылардың қызығушылықтарын оятады. Суреттер бойынша ауызша әңгіме құру, жағдаяттарды шешу, оқиға себебін анықтау жұмыстары оқушылардың қиялын дамытып, ойларын сан – саққа жүгіртеді. Бұл жағдайда оқушылар айтар ойын өмірдегі кездесетін оқиғалармен байланыстырады, яғни коммуникативтік дағдыларымен қоса оқушылардың функционалдық сауаттылығын да қатар дамытамыз. Осыдан ортақ ой түйіндегенде, жазылатын эссенің тақырыбы да айқындалып, жоспары құрылады. Тақырыпқа сәйкес қолданылатын зат есімдер, сын есімдер, етістіктерді т.б. сөздерді топтастыру мақсатында постер құрып, оны қорғау сайысы да шәкірттердің сабаққа деген қызығушылығын арттырады. Енді жекелеген оқушыға дайын жоспарды негізге алып, «Пирамида» әдісі бойынша тапсырма ұсынылады: берілген сөздерден ұнаған бір сөзді таңдау, сол сөзден сөз тіркесін жасау, осы сөз тіркесінен сөйлем құрастыру, соңында мәтін немесе эссе жазу (жазылым). Эссе жазуға дайындықта жаттығулармен жұмыс жасау, тәжірибелік дағдыларға үйрету, сұрақтар арқылы оқушыны әңгімеге тарту, қосымша дерек көздерімен өздігінен.

Бірлескен әрекеттер – коммуникативті дағдыларды қалыптастырудың негізі. Коммуникативтік дағды жеке тұлғаның рухани өсуін қалыптастырады, адамдарды түсіне білуіне көмектеседі. Сондықтан мұғалім алдына мақсат қоя білетін, анық та дұрыс сөйлей білетін, өз ойын жарыққа еркін шығара алатын, түсіне білетін, қызығушылықпен тыңдай алатын адамды өмір жолына аттандыра білуі керек.

Оқушылардың коммуникативтік құзыреттілігін дамыту үшін жүргізілетін жұмыс түрлері төмендегідей:

- сұрақ – жауап (мұғалім мен оқушылар);
- диалог (оқушы мен оқушы, мұғалім мен оқушы);
- қатысым (мұғалім мен оқушылар, оқушы мен оқушы, мұғалім мен оқушы);
- жазылым (тақырыпқа байланысты мәтінмен жұмыс).

Бұл жұмыс түрлері коммуникативтік дағдының алашқы баспалдағы болып есептеледі. Себебі бұл жұмыс түрлерін барлық сабақта мұғалім мүмкіндігінше қолдана алады. Өз іс-тәжірибемде коммуникативтік дағдысы қалыптасқан оқушы екінші адаммен, сыныптасымен белгілі бір ақпаратты жеткізіп қана қоймай, өз ойын түсіндіре, олардың пікірін ұға, түсіне білетініне көз жеткізіп жүрмін.

Коммуникативті дағдылардың белсенді әдістері – оқу материалын меңгеру үрдісіндегі оқушылардың танымдық іс-әрекетін арттыруға негіз болатын оқыту тәсілдері. Осы заманғы педагогикалық үрдісте қолданылатын әдістер саны, түрі орасан көп.

Оқыту әдістерін таңдау кезінде төмендегідей критерийлерді басшылыққа алу қажет:

Әдістердің оқыту мақсаты мен міндеттеріне сай келуі;

Әдістердің оқылатын тақырыптың мазмұнына сай келуі;

Әдістердің техникалық жағдайлар мен оқу үшін бөлінген уақытқа сәйкестігі.

Баланың коммуникативті дағдыларын қалыптастыру үшін бастауыш сыныптардан бастап шығармашылық ойлауға, қалыптан тыс шешімдер қабылдай алуға, практикалық әрекеттерге дайын болуға әкелудің жолдарын көрсету керек. Ол үшін әрине мектептегі барлық негізгі пәндер бойынша шығармашылық жұмыстар әр сабақта беріліп отырған жөн. Өзім еңбек еткен жиырма үш жыл тәжірибемде, қаншама жұмыстар істелді, сабақтарда оқушының деңгейіне байланысты қаншама әр түрлі әдіс тәсілдер пайдаландым.

«Сауат ашу» пәні арқылы оқушылар қазақ тілі мен әдеби мұрасын меңгеріп, ана тілі мен туған халқының мәдениетін құрметтеуге, оқу үдерісінде және күнделікті өмірде кездесетін жағдаяттарда тілдік қарым-қатынасқа еркін түсіп, өз пікірін білдіруге дағдыланады. «Сауат ашу» пәнінің мақсаты – оқу және жазу дағдылары қалыптасқан, алған білімін әртүрлі жағдаяттарға сай қолдана білетін, ойын, пікірін толық, түсінікті, жүйелі жеткізе алатын, білім алуға ынталы жеке тұлғаның дамуына мүмкіндік жасау. Оқушының коммуникативтік дағдыларын қалыптастыруда

жүйелі жұмыс істегенде ғана нәтижеге жетуге болады. Өз сабақтарымда оқушыларға апта күндерін қайталату үшін мен «Апта күндері» атты сөздік жаттығуын қолданамын.

Мақсаты: дедукцияны, емін-еркін сөйлесуді жұмыспен біржолата өтеу, зейін және логикалық ойларын дамыту.

- Дүйсенбіде доп ойнадық қайда? далада
 - Сейсенбіде не құрдық қалада? серуен
 - Сәрсенбіде не салдық сәнді етіп? сурет
 - Бейсенбіде не істедік әндетіп? би биледік
 - Жұма күні жидек тердік қайда? қыратта
 - Сенбі күні не істедік клубта? кино көрдік
 - Жексенбіде бір жиналып не істедік? дем алдық
 - Осылайша өте шықты неше апта? бір
- «Образға ену» әдісі.

Жансыз заттардың, өсімдіктердің, жануарлардың орындарында өздері қандай күй кешетіні, қандай қызмет атқаратынын сезіну. Мен-жермін (Қаламмын, гүлмін,) деген әр түрлі тақырыптарда әңгіме жазғызу.

1 оқушының әңгімесі: Мен-Табиғатпын. Айналам толған жасыл әлем. Мен әлемдегі барша жанға тіршілік сыйлаймын. Әңгіме құрастыра отырып жазу арқылы оқушылардың ой-өрісі кеңейтіліп, тілдері дамиды. «Бір минуттағы ой». Мұғалім сабақтың тақырыбын айтады не бір сөз айтады. Оқушылар осы сөзді естігенде ойларына не түсті, соны 1 минут ішінде жазады. Сосын сол сөзді не үшін жазды түсіндіреді.

Әдебиеттер:

1. Балақаев. Қазақ тілінің мәдениетінің мәселелері.
2. Педагогика негіздері. 2011 жыл, 28 бет.

Дилеева И.И., Ульбрихт О.А.

*учитель физической культуры, КГУ «Школа-лицей № 101» г. Караганды
методист отдела образования г. Караганды*

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ В РАЗРЕЗЕ ФОРМИРОВАНИЯ УНИВЕРСАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ДЕЙСТВИЙ ОБУЧАЮЩЕГОСЯ

Изучение существующих проблем в учебном процессе в настоящее время, требуют от учителя не только знаний и умений в применении тех или иных педагогических приемов, но и понимания важности индивидуализации обучения и формирования у учащихся навыков обучения тому, как учиться.

Профессиональный рост учителя – это одно из условий повышения эффективности учебного процесса. Учитель новой формации должен активно использовать в своей работе при проведении занятий модули, которые повышают качество обучения и дают ему профессиональное развитие.

В соответствии с Государственным общеобразовательным стандартом образования в предмет «Физическая культура» интегрирован предмет «Основы безопасности и жизнедеятельности», а знания по этому предмету, особенно в свете современных реалий - актуальны. Мы, как люди имеющий жизненный опыт можем с уверенностью сказать, что рано или поздно каждый человек в своей жизни сталкивается с ситуациями, где эти знания приходится применить.

В начале учебного года, мы перед собой поставила цель *Как через свой предмет возможно развивать когнитивные способности и навыки у своих учеников?*

Когнитивные способности – это то что позволяет нам думать, читать, учиться, запоминать, рассуждать, обращать внимание. Мы развиваем когнитивные способности на протяжении всей

нашей жизни, но их целенаправленное улучшение может помочь нам лучше применять их и быть успешней в любой профессиональной деятельности

Когнитивные навыки — это основные навыки, которые использует наш мозг, чтобы думать, учиться, помнить, рассуждать, обращать внимание.

нам, как учителям интересно знать и видеть, на сколько наши ученики усвоили материал, который они получают в процессе урока, как они его применяют, и как это можно проверить, не применяя контрольные тесты. Вот в этом случае мы увидели, как одно из решений, применение современных подходов.

Очень интересным, на наш взгляд, является технология проведения уроков через применение подхода Lesson Study. Эффективность данного подхода заключается в том, что он позволяет учителям формировать новое понимание, через совместное «изучение» существующих проблем на уроке.

Уроки с применением подхода Lesson Study отличаются от традиционных тем, что проводится серия уроков, согласованных по целям и содержанию с учителями-единомышленниками. Lesson Study наиболее эффективен для сплочения учителей, совместного определения проблем, создания коллаборативной среды для совместного обучения, обмена опыта и коллективной ответственности за результаты исследования [1].

Мы решили за основу взять урок с использованием меж предметных связей, основы безопасности и жизнедеятельности, информатика и художественный труд.

В

п

е Совместно коллегами, учителями информатики и художественный труд была проведена большая подготовительная работа. В первую очередь это определение целей урока - *научить учащихся демонстрировать знания и навыки для обогащения опыта по правильному питанию. Целей обучения - 8.2.3.1 применять и демонстрировать ряд навыков совместной эффективной работы по созданию благоприятной учебной среды; 8.3.5.1 демонстрировать знания и навыки для обогащения опыта по правильному питанию.*

о Составили содержания урока в соответствии с объемом учебного материала и в соответствии с требованиями государственного стандарта. Подготовили задания с ожидаемым результатом для учащихся по следующим уровням: знание; понимание; применение; анализ.

р Подготовили презентацию по теме «Правильное питание», составили технологические карты приготовления блюд, подготовили ИКТ, таблицы Excel для расчета энергетической ценности и калорийности блюд.

ь Привлекли коллег в качестве наблюдателей на наш урок для применения подхода Lesson Study. Составили карты наблюдения, листы-опросники для проведения интервьюирования учащихся.

ы Далее мы определили учеников с высоким, средним и низким уровнем успеваемости и познавательной активности для проведения наблюдения за ними и в дальнейшем их интервьюирования.

п На уроке выполнение образовательных задач было организовано через использование:

р ■ Групповой работы.

е ■ Выполнение заданий с использованием технологической карты приготовления блюд:
д - приготовление бутербродов с «вредными» и «полезными» продуктами.

е ■ Выполнение заданий с использованием ИКТ:

л - расчет энергетической ценности приготовленных бутербродов.

и ■ Презентация своего продукта

л Сам урок прошел легко, как говорится на одном дыхании. Была высокая плотность урока, постоянная смена деятельности, в то же время ученики смогли показать свои знания по ОБЖ, проявить творческие способности и критическое мышление во время представления своего продукта.

л

ю

ч

е

в

у

А результаты наблюдений моих коллег за учениками дали возможность увидеть, как на всех этапах урока работали ученики с разным уровнем, а их интервьюирование дало возможность узнать, как прочувствовали этот урок ученики.

Справедливости ради нужно отметить, что не все гладко прошло на первом уроке, урок все же получился перегруженным. Но благодаря именно исследованию с применением подхода Lesson Study мы увидели, что нам необходимо доработать в будущем. Не ошибается тот, кто ничего не делает. А мы учли свои ошибки и уже с следующий урок провели, устранив их.

По результатам рефлексии проведенных уроков с применением подхода Lesson Study можно увидеть, что изменения, произошедшие после применения данного подхода на практике, являются конструктивными.

Такая форма организации урока позволяет учителям творчески подходить к составлению заданий для учащихся, что повышает его эффективность и школьную культуру, на уроке создается коллаборативная среда, которая позволяет учащимся при взаимодействии формировать новые понимания, учителя получают знания о том, как происходит обучение.

Литература:

1. Ревякин А.Н. материалы Международной научно-практической конференции «Тенденции развития современного образования: опыт, проблемы, векторы развития», статья «ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОДХОДА LESSONSTUDY, КАК ОДНОГО ИЗ РЕЗУЛЬТАТИВНЫХ МЕТОДОВ ПРОВЕДЕНИЯ «ОТКРЫТОГО» УРОКА» с.368

Диль В. И.

КГУ «Гимназия имени Шакарима»

ПРИМЕНЕНИЕ ИНСТРУМЕНТОВ КМ КАК ОДИН ИЗ СПОСОБОВ ВОВЛЕЧЕНИЯ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС

В последние годы особенно актуальным и популярным в сфере образования стал подход, декларирующий важность развития у учащихся, так называемых навыков 21 века, к которым, в свою очередь, относится «Система 4К» (критическое мышление, креативность, коммуникация и кооперация). В рамках данной статьи особое внимание будет уделено критическому мышлению, а также инструментам КМ, их влиянию на уровень вовлечения в учебный процесс.

Проблема вовлеченности волнует многих исследователей, психологов и педагогов. Ведь данный процесс напрямую влияет на качество знаний, устойчивость интереса к предмету, личностную эффективность и мотивацию.

Результаты международного исследования вовлеченности и выгорания у студентов, проведенного Шауфели и Бэккером, подтверждают эту мысль, а также говорят о «взаимосвязи между вовлеченностью студентов в учебную деятельность и повышением их успеваемости»[1].

Современные подходы в обучении предполагают, что дети – это активные обучающиеся, которые формируют свое мышление на основе личных размышлений и социального взаимодействия, а затем реализовывают полученные знания в жизни. Соответственно, уровень вовлеченности — это показатель степени активности обучающегося, его энтузиазма и стремления к получению знаний. Основной задачей вовлечения является обеспечение устойчивой образовательной потребности. Цель вовлечения не вовлеченность, а результативность обучения[2].

Исследователи Фредрикс и Блюменфельд (Fredricks, Blumenfeld) рассматривают три вида вовлеченности: 1) поведенческая вовлеченность (обучающиеся демонстрируют вовлеченность в поведение, такие поведенческие нормы, как посещаемость и заинтересованность, отсутствие негативного поведения); 2) эмоциональная вовлеченность (студенты демонстрируют такие эмоции, как интерес, удовольствие, чувство принадлежности); 3) когнитивная вовлеченность

(когнитивно-вовлеченные студенты выходят за рамки требований, находят удовольствие от интеллектуальных трудностей) [3].

В 2021-2022 учебном году, по результатам исследовательского опроса «Голос ученика» среди учащихся 6 класса, была выявлена проблема удержания интереса к предмету и низкая вовлеченность на уроках русского языка и литературы. Было выявлено, что 20% опрашиваемых не хотели изучать новый материал; 73% считает, что успех урока зависит от учителя, который умеет находить правильный подход к детям; 37% не желали выполнять предложенные задания и проявляли незаинтересованность. Как оказалось, 69% учащихся не нравятся уроки русского языка и 58% не нравятся уроки литературы. Связывают такое отношение к занятиям ребята с тем, что не любят много читать и учить правила, им неинтересны изучаемые произведения, им скучно на этих занятиях и т.п. В связи с этим были введены изменения в планирование и методику преподавания, которые нашли свое выражение в использовании инструментов критического мышления на уроках русского языка и литературы. Была проведена серия последовательных уроков с целью решения исследовательского вопроса: «Как инструменты критического мышления будут способствовать вовлеченности учащихся на уроках русского языка в 6 классе?».

Для глубокого понимания исследовательского вопроса важно знать определение термина «критическое мышление».

Критическое мышление – дисциплинарный подход к осмыслению, оценке, анализу и синтезу информации, полученной в результате наблюдения, опыта, размышления или рассуждения, что может в дальнейшем послужить основанием к действиям. Критическое мышление зачастую предполагает готовность к воображению или принятию во внимание альтернативных решений, внедрению новых или модифицированных способов мышления и действий; приверженность к организованным общественным действиям и развитию критического мышления у других [4].

Технология критического мышления содержит в своем арсенале огромное количество приемов (стратегий), способствующих воспитанию и обучению вдумчивых читателей. Множество приемов дает возможность делать урок разнообразным и ярким [5].

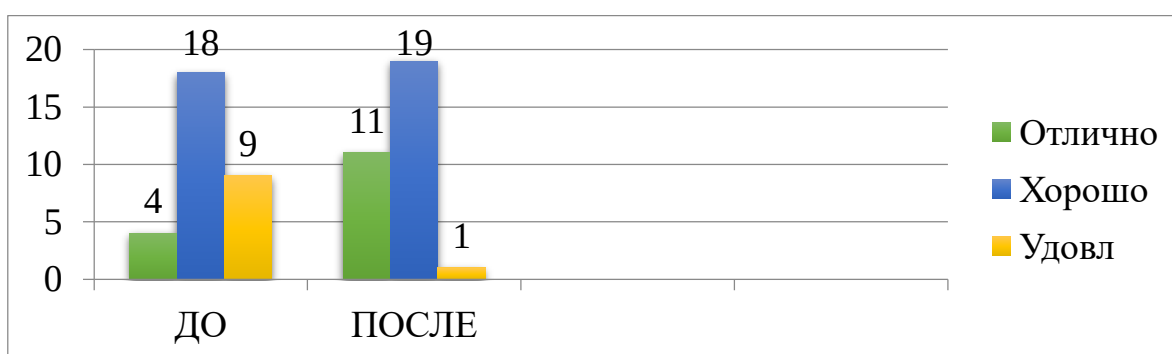
С учетом всего вышесказанного была проведена серия последовательных уроков по русскому языку с применением инструментов КМ.

Первый урок был проведен с использованием таблицу «ЗХУ», которая заполнялась учащимися на стадии вызова (1 и 2 графы) и рефлексии (3 графа), также прием «ИНСЕРТ», направленный на работу с информацией в тексте, прием «Найди соотношение» в качестве словарной работы для разъяснения. На втором уроке был применен прием «Мозговой штурм», который позволил выстроить «подмостки» по теме «Древняя Месопотамия». На третьем уроке было использовано наибольшее количество приемов: «Корзина идей», «Джигсо», «Толстые и тонкие вопросы», «Ромашка Блума». Примечательно, что стратегия «Корзина идей» была реализована при помощи средств ИКТ (приложение **Padlet**). Это позволило на этапе введения актуализировать имеющиеся знания и обсудить цели урока и ожидаемые результаты. Большинство учащихся отсканировали QR-код, таким образом, пройдя на сайт приложения Padlet, и оставили записи на доске. Так были выявлены результаты, которые дети ожидают увидеть на данном уроке. Учащиеся, опираясь на предложенные цели обучения, смогли самостоятельно их сформулировать. На четвертом уроке ребята работали с «Ящиком вопросов» и создавали различные несплошные тексты: «Интеллект-карты», «Кластеры» и т.п. Хочется отметить, что учащимся очень понравились такого формата задания, это подпитывало их интерес к урокам. Приемы КМ, действительно, способствуют развитию навыков работы с информацией, позволяют выстраивать собственные суждения, опираясь на полученные знания и выстраивать для себя цели. Так, например, многие ребята, заполняя таблицу «ЗХУ», указали в графе «знаю», что они слышали из уроков истории о Древней Месопотамии, а в графе «хочу знать» определили знания, которые бы им хотелось получить о данной теме (культура, памятники, особенности устройства). В графе «узнал» на стадии рефлексии учащиеся подвели итоги.

Применив метод наблюдения и проанализировав формативные работы, листы самооценивания, результаты взаимооценивания, опрос по окончании серии последовательных

уроков, можно сделать вывод о том, что внедрение идей модуля «Обучение критическому мышлению» программы «Эффективное обучение» и использование приемов критического мышления позволили улучшить ситуацию, с которой столкнулся 6 класс, а также способствовали реализации саморегулируемых стратегий. Ведь «саморегулирование способствует более высокому уровню вовлеченности» [4].

Результаты опроса «Голос ученика» по русскому языку среди учащихся 6 класса ДО и ПОСЛЕ проведения серии уроков с применением приемов КМ

Результаты формативных работ по русскому языку среди учащихся 6 класса ДО и ПОСЛЕ проведения серии уроков с применением приемов КМ

Таким образом, в 6 классе увеличился уровень вовлечения в учебный процесс на уроках русского языка и литературы. Однако при планировании и во время урока следует учесть несколько факторов: незнание учащимися некоторых приемов КМ, учет индивидуальных особенностей ребенка, соблюдение четкого тайм-менеджмента. В связи с этим рекомендуется осуществлять скаффолдинг, выделять дополнительное время на уроке для изучения особенностей приема, предлагать детям таблицы с конкретными дескрипторами, объяснением технологии КМ и раздаточные материалы в качестве поддержки.

Литература:

1. Schaufeli W. B., Martínez, I., Marqués-Pinto, A., Salanova, M., & Bakker, A. (2002a). Burnout and engagement in university students: A cross-national study. *Journal of Cross-Cultural Studies*, 33, 464-481.
2. EduTech № 6 (37), 2020 г.
3. Ушакова Е.В. Вовлеченность студентов зарубежного вуза в учебную деятельность // Развитие образования, педагогики и психологии в современном мире/Сборник научных трудов

по итогам международной научно-практической конференции. Воронеж, ИЦРОН. 2014.138 с.- С.79-81.

4. Руководство для учителя. Программа курсов повышения квалификации педагогических работников Республики Казахстан, АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2021.

5. Заирбек С.И. Развитие критического мышления на уроке: Пособие для учителя / С.И. Заирбек, И.В. Муштавинская. – М.: Просвещение, 2004. – 178 с.

Динахметова, Г.А.

№ 8 ЖББОМ, Балқаш қаласы

«ТӨҢКЕРІЛГЕН СЫНЫП» ӘДІСІНІҢ ОҚУ ҮРДІСІНДЕГІ ТИІМДІЛІГІ

*"Жеті түрлі ілім білетін ұрпақ тәрбиелеу –
бүгінгі күннің негізгі міндеті".
Қасым-Жомарт Тоқаев.*

Мақсаты: «Төңкерілген сынып» әдісін Блум таксономиясы бойынша ұйымдастыру.

Міндеттері:

- «Төңкерілген сынып» әдісі арқылы білім беру аймағында 4К дағдыларын қалыптастыру;
- «Төңкерілген сынып» әдістемесі негізінде тапсырмалар құрудағы тиімді әдіс-тәсілдерді ұсыну;

Күтілетін нәтиже: «Төңкерілген сынып» әдісінің ерекшеліктерімен танысады, қолдану жолдарын көреді, ой қорытады.

Қазіргі кезеңде Республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, Қазақстандық білім беру жүйесі әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Бұл педагогика теориясы мен оқу-тәрбие үдерісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр: білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болды.

Осыған байланысты ұстаздар алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндеті тұр. Қай елдің болсын өсіп-өркендеуі, ғаламдық дүниеде өзіндік орын алуы оның ұлттық білім жүйесінің деңгейіне, даму бағытына байланысты. «Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды» дегендей, жас ұрпаққа сапалы, мән-мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру-бүгінгі күннің басты талабы.

Жаңа дәуірдің ұрпақтары яғни, «Z» ұрпақтары деп аталады, басқаша айтсақ камераның, экран алдында отыратын, интернетпен бірге туылған деп атауға болады. Ерекшелігі, әрқайсысында өзіндік пікірі бар, қатаң талаптарға көнбейді, олар бір шаблонды түрде ойланбайды. Олар кең көлемдегі мәтіндерді қабылдай алмайды, шағын, қысқа мәтіндермен жұмыс жасағанды жақсы көреді.

Енді осы ұрпақтарды қалай оқытамыз?

Жалпы оқушының берілген ақпаратты қабылдау деңгейі қандай?

Миллиардер Дональд Трамп пен мультимиллионер Роберт Кийосакидің «Почему мы хотим, чтобы вы были богаты» кітабынан үзіндіге қарасақ, 1969 жылы білім алудың әртүрлі әдістерінің тиімділігін бағалауға бағытталған зерттеу жүргізілгенін айтады. Нәтижесінде "оқыту конусы" құрылды, онда дәрістер мен оқулар ақпаратты игерудің ең тиімсіз әдісі екені айқын көрсетіледі. Сонымен бірге практикалық жұмыс тиімділік бойынша бірінші орын алады. Бұл жағдайда нақты тәжірибені қолдайтын әдістер орын алады. Өкінішке орай, қазіргі білім беру жүйесі әлі күнге дейін дәрістер мен оқуға баса назар аударады.

Жаңа білімді алуға және дамытуға ұмтылыстың өзі жеткіліксіз болады. Мұны максималды тиімділікпен қалай жасау керектігін білу өте маңызды. Эдгар Дейлдің схемалық оқыту конусы білім алудың әртүрлі әдістерінің тиімділігі туралы түсінік береді. Мұнда процеске неғұрлым көп араласатын болсақ, біз белгілі бір ақпаратты сәтті игеретінімізді көрсетеді. Эдгар Дейлдің конусы теоретиктер өздері алған білімдерін іс жүзінде қолдана бастағанға дейін тез үйреніп, жетістікке

жете алмайтындығын айқын көрсетеді. Ақпаратты алу барысында оны іс жүзінде пайдалану керек деген қорытындыға келеді.

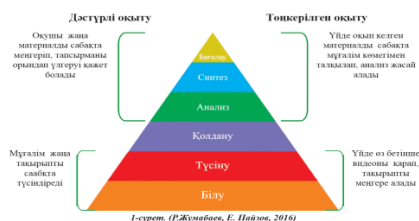

Атап көрсетілген қабылдау деңгейіне байланысты тиімді әдіс тәсілдің бірі «Төңкерілген сынып» .

Төңкерілген сынып-бұл оқытудың инновациялық әдісі. Оның дәстүрліден айырмашылығы-теориялық материалды оқушылар сабақ басталғанға дейін АКТ (бейне дәрістер, интерактивті материалдар, презентациялар) көмегімен дербес оқиды, ал сабақта босаған уақыт проблемаларды шешуге, ынтымақтастыққа, өзара әрекеттесуге, білім мен дағдыларды жаңа жағдайда қолдануға және оқушылардың жаңа оқу өнімін жасауға бағытталған.

«Төңкерілген оқыту» Қазақстанның білім беру жүйесіндегі жаңа әдіс түрі болып табылады. Бұл әдіс арқылы оқушыларды ынталандырып,көптеген жетістіктерге жете алады және өзбетінше білім алуына жағдай жасалады. Аталған педагогикалық әдіс ақпараттық технологияларды тиімді қолдануға және оқушылардың өз оқуы үшін жауапкершілікті сезінуіне оң әсерін тигізеді,оқушылардың оқуы сыныптан тыс үйде жалғасып, сабақ барысында олар мұғалімнің көмегімен білімдерін бекітеді. Оқушылар алдын ала теориялық материалды меңгеріп келгендіктен,сабақта мұғалімнің көмегімен теориялық білімін қолданып, тәжірибе жүзінде тапсырмаларды орындайды.

-Блум таксономиясы арқылы дәлелдеу

Блум таксономиясы бойынша алып қарастыратын болсақ дәстүрлі оқытуда мұғалім сабақ түсіндіруге,яғни білу,түсіну кезеңіне сабақтың 50 пайызын кетіреді. Ал оқушымен жаңа сабақты талдау, қорыту, жинақтау жұмыстарына уақыт жетпей үйге берілетін.«Төңкерілген сынып» бойынша осы екі кезеңді керісінше үйден оқушы қарап, келеді, оны видео ретінде, оқып келуге немесе қосымша ізденіс ретінде беруімізге болады, ал мектепте оқушымен жұптық, топтық, пікірталас жұмыстарын ұйымдастыру арқылы тақырыпты жан-жақты талдап, блум таксономиясының қолдану, талдау, жинақтау, бағалау кезеңіне жетуге жұмыстар жасауымызға болады.

Осы техногияны қолдана отырып оқушылардың 4 дағдысын (оқылым, тыңдалым, айтылым,жазылым) қалыптастыруда өз тәжірибеммен бөлісемін.

«4К дағдыларын дамытуға «Төңкерілген сынып» әдісінің ықпалы қандай?»

Теорияға тоқталсақ, 2016 жылы бүкіл әлемдік экономикалық форум президенті Давос Клаус Шваб төртінші технологиялық революция басталды деп жариялаған болатын. Ол енді біз үшін барлық қызметті роботтар атқарады деген сөз еді, ал 2020 жылға қарай өзін қажетті деп санайтын әр жұмысшы төмендегілерді білуі тиіс екені анықталады.

4К дағдысы

«Төңкерілген сынып» әдісі

Сыни ойлау (Критическое

мышление) — ақпараттар ағынын бағдарлай

алу мүмкіндігі, себеп-салдарлық байланыстарды

көре алуы, қажетсіз ақпараттарды електен өткізіп

Кешенді тапсырмаларды шеше алады;

қорытындылауы. Сәтсіздікке жолыққан жағдайда шешім шығарып, өзінің жетістіктері мен сәтсіздіктерінің себептерін түсінуі.

Шығармашылық (Креативность) – өзгермелі жағдайларда өзін сенімді ұстап, дәстүрлі емес шешімдерді қабылдай алуға, жағдаятты әр тұрғыдан бағалауға мүмкіндік береді. Шығармашылығы дамыған адам жасап шығарушы болып табылады. Ол басқа адамдардың бастамаларын дамытып, жетілдіреді алады. Қиындықтарды жеңу ол үшін қызықты басқатырғышқа айналады.

Қарым-қатынас (Коммуникация) - Қазіргі кезде әрбір адам қоңырау шалынатын немесе хабарламалар тәулік бойы жеткізілетін қашықтықта орналасқан. Келіссөздер жүргізу және байланыс орнату, әңгімелесушіні тыңдау және өз көзқарасын жеткізу қабілеті өмірлік дағдыға айналады.

Ынтымақтастық (Үйлестіруші) (Координация)

(сотрудничество) - кәсіби салаға қарасты құзыреттілікпен тығыз байланысты. Жалпы мақсатты және оған жету жолындағы рольдерді айқындай отырып, оның нәтижесін бағалай алу қабілеті.

«Төңкерілген сынып» әдісін қолдана отырып, Блум таксономиясы бойынша «Жинақтау» сатысына қол жеткізудегі тиімді әдіс-тәсілдер

2-сынып әдебиеттік оқуынан Қадыр Мырза Әлидің «Не үшін?» өлеңі

1-топ

«Қабырғадағы сурет» әдісі

Тапсырма:

Өлеңді оқы.

а) Басына – ашық сұрақ

б) ортасына – жабық сұрақ (өлеңнен жауап беретіндей сұрақ)

ә) аяғына – ия немесе жоқ деген жауап алатындай сұрақ

Тапсырма

Дескриптор:

Өлеңді оқиды

а) Ашық сұрақ қояды

б) Жабық сұрақ қояды

ә) Ия немесе жоқ деген жауап алатындай сұрақ қояды

2-топ

«Өлең құрастыру алгоритмі»

Тапсырма

Дескриптор:

Сыни ойлайды;

Шығармашылықпен ойлай алады;

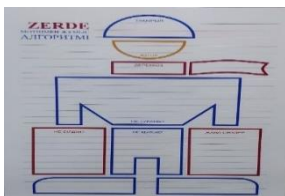
Адамдарды басқара алады;

Командамен жұмыс істей алады;

Басқа адамдардың эмоциясы мен өзінің эмоциясын анықтап, оларды басқара алады;

Өз ой пікірін айтуы және пайымдап, шешімдер шығара алады;

Бір тапсырмадан екіншісіне тез ауысуы;

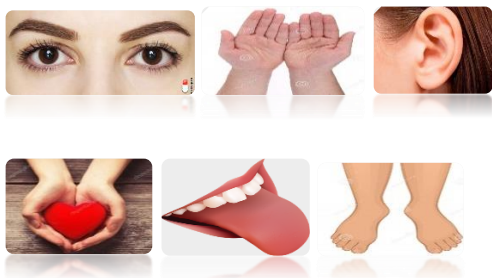
- 1.Өлеңге ат қоя алады.
- 2.Авторын анықтайды.
- 3.Негізгі мазмұнын ұғады.
- 4.Ерекшелігін табады.
- 5..Негізгі ойды анықтайды

3-топ

«Оқиғалар картасы» әдісі бойынша дене мүшелерінің суреттері беріледі. Өлеңнің құрылымын суреттерге сәйкес құрады, «Бір айналым сөйлесу» әдісі арқылы мазмұндайды.

Тапсырма

Дескриптор:

- 1.Өлеңге сәйкес суретті ретімен қояды
- 2.«Бір айналым сөйлесу» әдісі арқылы мазмұндайды.

«Төңкерілген сынып» әдісін қолдана отырып, Блум таксономиясы бойынша «Жинақтау» - «Бағалау» сатысына қол жеткізудегі тиімді әдіс-тәсілдер»

Wordwall платформасында «Ашық алаң» ойынымен ойналады

1. Екі көздің не үшін керек? 4. Жүрек деген не үшін керек?
2. Екі қолдың не үшін керек? 5. Тіл мен жағың не үшін керек?
3. Құлақ деген не үшін керек? 6. Ал аяғың не үшін керек?

«Ғажайып алаң» ойыны

1. Автор өлең арқылы не айтқысы келді?
2. Өлеңнен қандай ой түйдіңіз?
3. Автор неліктен екі аяғың шетте жүрсең, туған елге қайту үшін деп жазды?
4. Неге адамға 2 құлақ, 1 ауыз берілген?

Сабақ соңында «Өмірдің 7 кереметі» көру, есту, сезу, ойлану, сөйлеу, қуану, сүю екенін оқушылар өздері дәлелдеді.

Шығармашылық (Креативность), (Creativity) «Қабырғадағы сурет» әдісі

Сыни ойлау (Критическое мышление) (Critical Thinking) «Word wall» әдісі

Қарым-қатынас (Коммуникация), (Communication) «Өлеңмен жұмыс алгоритмі» Ынтымақтастық (үйлестіру), (Координация), (Coordinating With Others) «Оқиғалар картасы» тапсырмалары зор ықпалын тигізді.

Қорытындылай келе ХХІ ғасыр дағдыларын дамытуда 4К моделі: сыни ойлауды, шығармашылықты, қарым-қатынасты және ынтымақтастықты өлшеу құралы болып табылады.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Бастауыш білім беру деңгейінің 2-4-сыныптарына арналған "Әдебиетті оқу" пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы
2. Д. Трамп Р. Кийосаки «Почему мы хотим, чтобы вы были богаты» 2006 ж

3. «Білімдегі жаңалықтар» журналы, 2018ж
4. «Бастауыш сыныпта оқыту» журналы, 2014ж
5. Қазақстан Республикасының «Білім туралы заңы»
6. Қазақстан Республикасы Президентінің халқына жолдауы
7. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
8. «Педагогикалық ой» журналы 2021ж

Доненко А.А.

КГУ «Общеобразовательная школа №9», г. Сатпаев

РАЗВИТИЕ У УЧАЩИХСЯ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ И НАВЫКОВ, ЧЕРЕЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ИСТОРИИ

Одна из важнейших профессий в современном обществе – это профессия учитель. Будущее человеческой цивилизации зависит от усилий педагога. Наступит неизбежный кризис, если процесс получения знаний детей прекратится. Люди, способные принимать нестандартные решения, умеющие мыслить творчески, просто необходимы современному обществу. Общество поставило перед образованием новый социальный заказ: формирование конкурентоспособного человеческого потенциала.

Новейший период развития общества обуславливается глобальным влиянием на него компьютерных технологий, которые проникают во все сферы человеческой деятельности, обеспечивает распространение информационных потоков в обществе, образуя глобальное информационное пространство. Компьютеризация – неотъемлемая и важная часть процесса образования.

Новая система образования в Казахстане идет быстрыми темпами, наращивая глобальные обороты становления, ориентированного на вхождение в мировое информационно-образовательное пространство. Этот процесс пересекается с объемными изменениями в педагогической теории и практике учебно-воспитательного процесса, связанными с внесением изменений в содержание технологий обучения. Технологии должны соответствовать современным техническим возможностям и способствовать гармоничному вхождению подростка в информационное общество. Для того, что бы повысить эффективность целостного процесса образования, компьютерные средства призваны стать неотъемлемой частью данной структуры современного образовательного процесса.

Важными векторами получения знаний в области истории является развитие у школьников основных навыков, умений и компетенций. В преподавании истории современные новшества позволяют развивать умения высказать свое мнение, классифицировать, анализировать и делать выводы. Современные учителя за многолетний опыт работы имеют в своем багаже знания, традиционных методов обучения, которые помогут достигнуть цели на пути развития современного образования. Но, как показывает опыт, недостаточно одних только уже имеющихся знаний и навыков. Я думаю, что для успешной социализации учеников и их жизненной реализации, работа в современной школе должна быть направлена на формирование знаний и навыков, которые помогут в жизненных реалиях.

Для вхождения Казахстана в состав наиболее конкурентоспособных стран мира немаловажна роль учителя, он понимает свое место в нелегком пути развития. Достичь этого можно только при участии глобального развития инновационных образовательных способов и современных исследовательских прорывов.

Инновационная деятельность направленная на введение различных педагогических новшеств, в условиях образовательных изменений приобрела особое значение в современном образовании. Инновации в обучении – это новые методики преподавания, новые способы организации содержания образования, методы оценивания образовательного результата.

Современные реалии таковы, что на сегодняшний день образование должно давать ответы на «вызов» современного мира, идти в ногу со временем. Нужно активно использовать современные способы в обучении, что бы подготовить человека к успешной жизни в современном обществе, а в последующем и профессионала. Для того, что бы заинтересовать подрастающее поколение в предмете история, нужно использовать современные, инновационные методы преподавания данного предмета. Молодежь 21 века – это поколение выросшее в глобальном информационном потоке, при работе с ними необходимо развивать у них умения самостоятельно и мотивированно организовать познавательную деятельность. Для реализации данных задач необходимо свою деятельность строить на основе применения инновационных образовательных технологий:

- ✓ Коммуникативно-инновационных;
- ✓ ИКТ;
- ✓ Методы развития критического мышления;
- ✓ Методы проектной деятельности;
- ✓ Игра

В современном преподавании выделяют следующие стратегии: пассивные, активные и интерактивные. Умелое сочетание данных стратегий обеспечивает эффективность преподавания и качество образования.

В своей педагогической практике активно применяю новейшие методы работы:

- работа с презентационными материалами, тестовые задания (открытой и закрытой формы, тематические тесты) Power Point, работа с сайтами, работа с видео материалами, проработка исторических документов, работа с картой, творческие работы- написание статей, заметок, эссе, работа в группах (мини-проекты), исследовательские проекты. Систематически использую способы развития критического мышления. Для того, что бы развитие мышления шло активно, главенствующую роль занимает работа с текстом. С текстом проводят различные манипуляции: чтение, пересказ, анализ, интерпретация, сочинение, дискуссия. Для то, что бы ученик смог при работе с текстом чувствовать себя уверенно, четко и ясно выражать собственное мнение, учащемуся надо осознано освоить текст. Существенно важно понимать, что есть другая точка зрения и она имеет право быть, здесь нужно уметь слушать и слышать собеседника. Выделяют следующие фазы критического мышления:

- Стадия вызова - пробуждение имеющихся знаний, интереса к полученной информации, актуализация жизненного опыта. Другими словами «создание мотива к обучению»;
- Стадия осмысления – получение и осмысление новой информации;
- Стадия рефлексии - необходима не только для того, чтобы учитель проверил память своих учеников, но и для того, чтобы они сами смогли проанализировать, удалось ли им достичь поставленных целей и решить возникшие вопросы. На разных стадиях используются приёмы и методы направленные на развития критического мышления: кластер, инсерт, синквейн, ПОПС – формула, схемы, чтение с пометкой, сравнительные таблицы, PMI (плюс, минус, интересно), диаманта и др.

В последнее время активно применяю на уроках истории и основах права методику дебатных обсуждений. Например на уроках в 8 -9 классах, провожу уроки в дебатном формате на темы «Индустриализация в Казахстане», «Коллективизация в Казахстане», «Куль личности Сталина способствовало развитию страны», «Великая Отечественная война», «Целина оправдана», «Перестройка – важный этап в развитии СССР», «Независимость – закономерный этап в развитии истории Казахстана» и др.

Применяю игровые методы на уроках, ведь - «Игра – это огромное светлое нежное, через которое в духовный мир ребенка вливается живительный поток представлений и понятий об окружающем мире. Игра – это искра, зажигающая огонек пытливости и любознательности». – писал В.А. Сухомлинский. Установку на игру обычно создаю в увлекательной форме, иногда с использованием слайдов, рисунков, кинофрагментов. Следующим структурным элементом игры являются игровые задачи, которые соединяются с учебными задачами. Для соединения дидактических (учебных) и игровых задач необходимы правила игры. Они организуют поведение

играющих, обеспечивают игрокам равные условия. Обязательным структурным элементом игры является ее результат. Результат может быть наглядным (выиграл, отгадал, выполнил); менее заметным (получил удовольствие, заинтересовался вопросом).

Самым распространённым видом игр, которые используют учителя в своей практике, являются сюжетно-ролевые и дидактические игры. Особенностью ролевых игр является то, что ученики становятся исполнителями определенных ролей. Ролевые игры развивают фантазию, воображение и речь, имеют большое значение в нравственном воспитании. Дидактические игры являются познавательными и развивающими, специально создаются в учебно-воспитательных целях. В своей педагогической практике обширно использую уроки-викторины по историческим эпохам и событиям; уроки-путешествия, исторические кроссворды и ребусы, к составлению которых привлекаю самих учеников.

Использование инновационных технологий на уроках истории позволяет школьникам развивать навыки межличностного взаимодействия, способность к продуктивной деятельности, общий уровень психического развития. Использование инновационных технологий даст возможность повысить мотивацию учащихся к изучению истории, усилить наглядность преподавания и активизировать деятельность ребят на уроках. Инновационные технологии на уроках, в совокупности с правильно подобранными или спроектированными методами обучения, применение активных методик обучения — станут базой современного учебного процесса. Подобная база гарантирует должный уровень вариантности, качества, дифференциации и индивидуального воспитания и обучения. Новые инновационные технологии на уроках это возможность совершенствования учебного процесса в целом.

Литература

1. Панфилова, А.П. Инновационные педагогические технологии. Активное обучение – Академия – 2017. -213 с.
2. Руководство для учителя. Третий (базовый) уровень // АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2018.
3. Борзова Л.П. Игры на уроке истории: Метод. Пособие для учителя. - М.: издательство ВЛАДОС - ПРЕСС, 2017. -518 с.
4. Студеникин М. Т. Методика преподавания истории в школе: учебник для студентов высших учебных заведений — М.: Гуманист. изд. центр ВЛАДОС, 2002. — 240 с.
5. Степанищев А.Т. Методика преподавания и изучения истории. - М.: ВЛАДОС, 2015 г. - Ч.1.

Досыбаев Н.Қ.

Балқаш қаласы. «Абай атындағы №2 мектеп-лицейі» КММ тарих пәні мұғалімі

«ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӨЗЕКТІЛІГІ»

Бүгінгі таңда білім беру мазмұнын жаңарту өте маңызды өзгерістердің сатысында тұр. Жаңартылған оқу бағдарламасы бойынша оқылым, жазылым, айтылым, тыңдалым дағдыларын дамыту оқушылардың алған білімдері мен үйренген дағдыларын кез келген орта жағдайында қарым-қатынас үдерісінде тиімді қолдануға мүмкіндік береді. Қазіргі заман талабы – жан-жақты дамыған, функционалды сауатты тұлға тәрбиелеу. Ол үшін оқыту әдістеріне өзгерістер енгізіліп жатыр. [4]

Қазақстанның мектептегі білім беруді жаңғырту алдағы онжылдықта келесі басымдықтар ескеріле отырып айқындалған:

- толеранттылықты дамытуда, мәдени әралуандылықты құрметтеуде, жеке тұлғаның, қоғам мен мемлекеттің орнықты дамуы мен қауіпсіздігін қамтамасыз етуде білім алу мүмкіндігін есепке алу (бейбітшілік пен келісім үшін білім беру);

- сапалы білім беру қызметтері барлық қазақстандықтар үшін қолжетімді болуы тиіс (Баршаға арналған білім);

- білім беру мазмұны кәсіби бағдарлауға, өзін-өзі дамытуға және мансаптық өсуге ықпал етуі керек (өмір мен еңбек үшін білім беру);

- Білім жеке тұлға мен даралықты қалыптастыру, құру және дамыту құралы болуы керек (өмір бойы білім алу);

- білім беру процесінде тұлғаны толыққанды әлеуметтендіруге бүкіл қоғамдастықтың серіктестігі (Білім беру ашық жүйе ретінде) ықпал ететін болады.

Қазіргі әлемде функционалдық сауаттылық адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметке белсенді қатысуына, сондай-ақ өмір бойы білім алуына ықпал ететін негізгі факторлардың біріне айналды.

Функционалдық сауаттылық-бұл оқушылардың мектепте оқу кезінде қол жеткізе алатын білім деңгейі және адамның өмірдің әртүрлі салаларында стандартты өмірлік міндеттерді шешу қабілетін білдіреді.

Бұл терминнің мағынасы кең мағынаға ие болды: бұл адамға қоршаған материалдық және әлеуметтік-мәдени ортада сенімді әрекет етуге мүмкіндік беретін білім мен дағдылардың жиынтығы; жеке тұлғаны әлеуметтік бағдарлау тәсілі және өмірлік жоспарларды жүзеге асыру, білім беруді жалғастыру, қазіргі өркениет жағдайында кәсіби өсу құралы ретінде белгілі бір дағдыларды игеру өлшемі.[3]

Функционалдық сауаттылықтың мақсаты - оқушылардың білімдерін өмірде тиімді қолдануға үйрету. Функционалдық сауаттылық дегеніміз - адамдардың әлеуметтік мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы бүгінгі жаһандану дәуірінде, заман ағымына қарамай ілесіп отыруы, үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Оқушыға халықтың қоғамдық өмірін, арман мүддесін таныту, оларға идеялық - саяси рухани-адамгершілік, этикалық - эстетикалық тәрбие беру, дүниеге көзқарасын, мінезін жалпы мәдениетін қалыптастыру тарих пәнінің басты міндеті болып табылады.

Тарих сабақтарында оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыру тетіктерін зерделеу арқылы оқытудың озық технологияларын тиімді пайдаланып, сапалы білім беру, өмірге бейім тұлға тәрбиелеу. Сын тұрғысынан ойлауды дамытуды тарих пәнін оқытуда қолдану және оқушы білімін тереңдету мен сабақты шығармашылық ізденіспен меңгеруге әсерін тигізеді. Бұл модуль оқушылардың да, мұғалімдердің де сыни тұрғыдан ойлауды дамытуды саналы және оймен қабылдауын көздейді.

«Қазақстан тарихы», «Дүниежүзі тарихы» пәндері бойынша оқу бағдарламасының басты мақсаттарының бірі – оқушылардың бойында тарихи ойлау дағдыларын қалыптастыру мен дамыту болып табылады. Сондықтан сабақта оқушылардың «тарихи ойлау» дағдысын қалыптастыруға мүмкіндік беретін түрлі әдіс-тәсілдерді (белсенді және проблемалық оқыту әдістері, зерттеу, жоба әдістері т.б.) қолдану ұсынылады. «Тарихи ойлау» өткен заманның кез-келген құбылысын сол заманның контекстінде, бұрын болған және кейінгі тарихи оқиғалармен өзара байланысында көру, анықтау, бағалау, талдау қабілетін білдіреді. Осы қабілетке ие болу арқылы оқушы өткен тарихқа қатысты білім мен түсінікке негізделген өзіндік дәлелді ұстанымды қалыптастыра алады. Тарихи ойлау дағдылары әрбір сабақта олардың біртіндеп кеңеюі мен прогрессиясы негізінде дамытылуы тиіс.

«Қазақстан тарихы», «Дүниежүзі тарихы» пәндерін тарихи түсініктер негізінде оқыту ұсынылады: Оқыту келесі түсініктердің негізінде құрылуы тиіс:

1) өзгеріс және сабақтастық (мысалы, белгілі тарихи кезеңде қоғам қаншалықты өзгеріске ұшырады);

2) себеп-салдар (мысалы, белгілі тарихи кезеңде қандай маңызды факторлар саяси үдерістерге әсер етті);

3) дәйек (белгілі тарихи кезеңнің өнері бізге құндылықтар, нанымсенімдер мен технологиялар туралы қандай мәлімет бере алады);

4) ұқсастық пен айырмашылық (мысалы, XIII-XV ғғ. Қазақстан территориясындағы мемлекеттердің саяси құрылысындағы ұқсастықтар мен айырмашылықтар);

- 5) маңыздылық (мысалы, Қазақ хандығының құрылуының тарихи маңызы неде);
 6) интерпретация (мысалы, белгілі бір тарихи оқиғаны түрлі зерттеушілер қалай сипаттайды).[1,180-182 бет]

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Соның ішінде тарих пәнінің алатын орны ерекше. Осы ретте, оқушыға халықтың қоғамдық өмірін, арман-мүддесін таныту, оларға идеялық-саяси, рухани –адамгершілік, этикалық-эстетикалық тәрбие беру, дүниеге көзқарасын, мінезін, жалпы мәдениетін қалыптастыру тарих пәнінің басты міндеті болып табылады.

Көбінде балалар бұрын алған білімін өмірде қолдана алмайды; талдау жасап, содан нәтиже шығаруды білмейді; берген мәліметті жинақтай алмайды; сабақ мақсаттарын анықтап, сол мақсатқа жету жолын таба алмайды. Сабақ барысында оқушылардың аз сөйлеп, өз ойын нақты жеткізе алмауы осының барлығы үлкен проблема болып табылады.[3] Яғни оқушыларда функционалдық сауаттылық дағдылары қалыптаспаған.

Осы мәселені шешу үшін білім берудің сапасын жақсарту мақсатында мәтінмен жұмыс жасаудың тиімді әдістерін өз сабақтарында қолданып жүрмін.

Оқушылардың функционалды сауаттылығын дамытудағы тиімді әдіс тәсілдер:

№1

STEEPLE анализі

S – әлеуметтік –демографиялық

T - технологиялық

E - экономикалық

E – қоршаған орта

P - саясат

L - құқықтық

E –этникалық факторлар

№2 әдіс –тәсіл «IDEA» формуласы

Жүзеге асыру қадамдары:

тарихи оқиғалардың себептерін анықтау	
D (Describe) – сәйкесінше дәлелдерді сипаттау	
E (Explain) – осы себептердің тарихи оқиғаға қалай ықпал еткенін түсіндіру;	
A (Analyze) – осы себептердің қаншалықты маңызды болғанына талдау жасау	

№3 әдіс тәсіл «S-B-N»

S себептері

B Барысы

N нәтижесі немесе салдары

Түрлендіре отырып,
қорытындылауға бағыттаймыз

Оқушылардың оқылым дағдыларын дамытуға ықпал ететін тапсырма үлгілері:

- көз жүгірте, шолу жасай отырып оқу;
- мәтіннің тақырыбы мен бастапқы бөлігіне сүйене отырып, оқиғаның дамуын болжау;
- мәтіннің негізгі ойы мен бөліктерін анықтай отырып оқу;

- «ақпаратты табу үшін оқу, қызығып оқу және өз көзқарасын айту үшін оқу, мәтінге ауызша және жазбаша шолу жасау;

Тұлғаның бейімділігін, қажеттілігін қанағаттандыруды, қызығушылығын, қабілетінің дамуын ескере отырып, функционалдық сауаттылығына қол жеткізуді қамтамасыз етіп, жан-жақты дамыған, мектепте алған білімін өмір бойы пайдалана алатын тұлға өсіру-білім беру мамандарына жүктелген үлкен міндет деп түсінгеніміз жөн.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы.ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОРТА БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА ОҚУ-ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ 2021-2022 ОҚУ ЖЫЛЫНДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ ТУРАЛЫ» ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ ХАТ
2. «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақала.
3. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары.
4. ҚР ны білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.

И.В. Дреева

КТУ «Гимназия имени Каныш Сатпаева», г. Караганда

МОБИЛЬНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ ПРИ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ИНТЕРНЕТ – ПЛАТФОРМ

В современной образовательной практике всё большее распространение получают образовательные онлайн-сервисы, позволяющие развивать у учащихся умения и навыки, необходимые в современном информационном обществе. Они позволяют разнообразить дистанционное обучение, сделать урок наиболее интересным, повысив тем самым мотивацию учащихся и качество обучения.

Современный урок в удаленном режиме происходит с использованием интернета, онлайн-сервисов и различных приложений, которые позволяют готовить интерактивные задания (викторины, конкурсы, тесты) для проверки, закрепления знаний учащихся, создавать виртуальную группу и устанавливать сроки выполнения задания. Такая организация учебного процесса эффективна, мобильна, интересна и развивает информационную, цифровую грамотность у учащихся. Мобильное приложение - это программа, установленная на платформе, которая обладает определенным функционалом и позволяет выполнять учебные действия. Их применение возможно на уроках информатики, во внеурочной предметной деятельности. Наиболее популярными приложениями с образовательным контентом являются игровые обучающие площадки Kahoot.com рис. 1, Quizizz.com рис.2

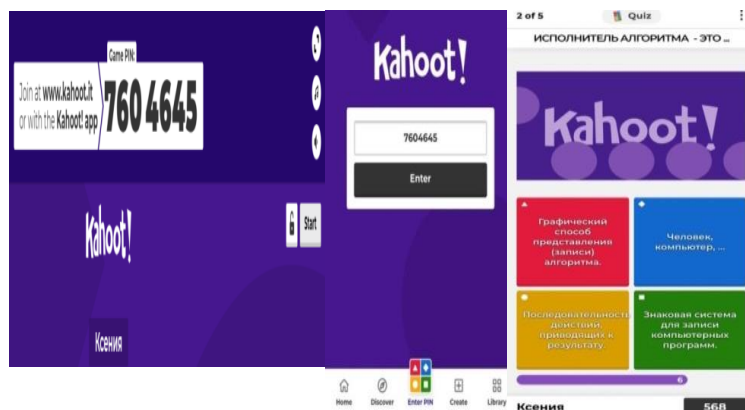

рис.1,

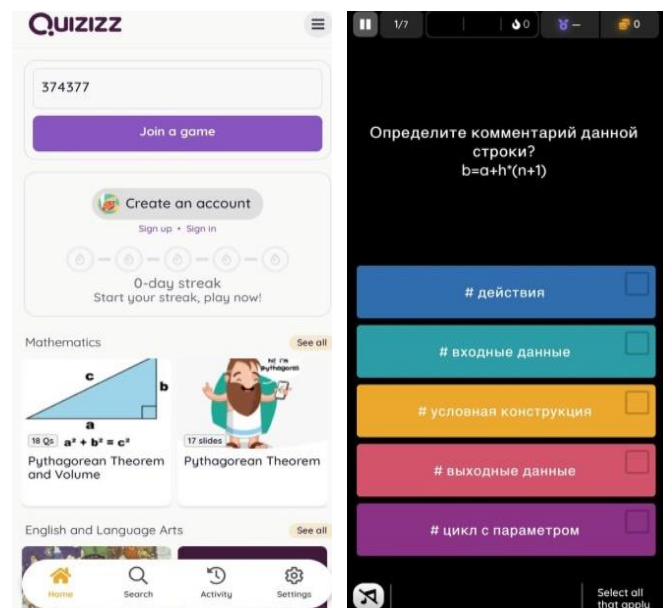
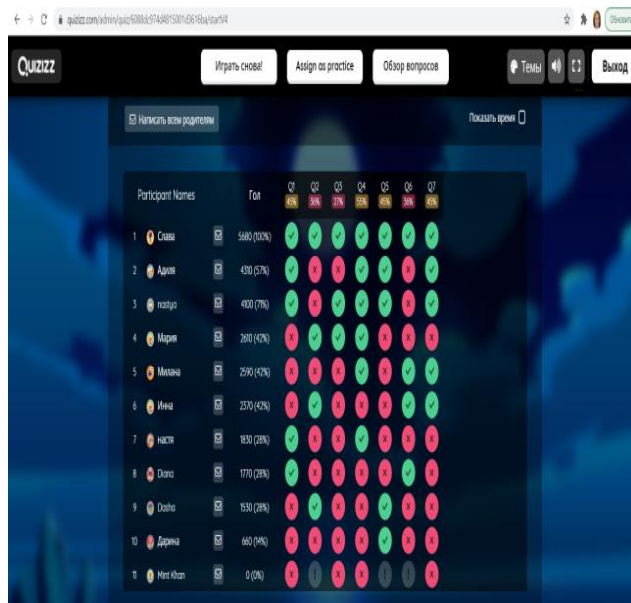

рис. 2,
платформа для создания карточек и учебных модулей Quizlet.com рис.3,

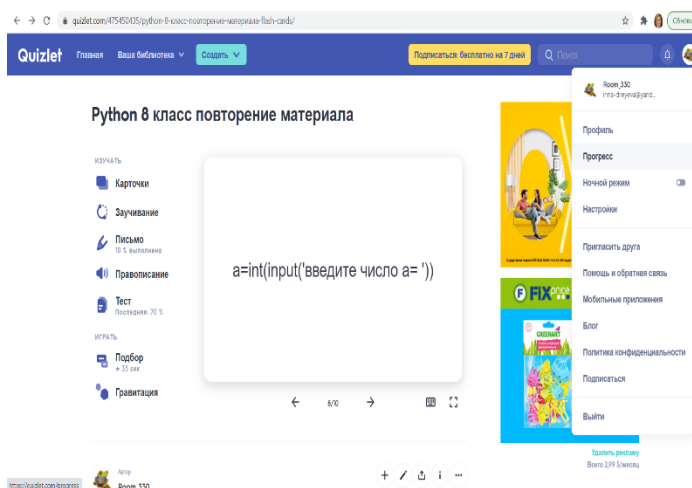

рис.3,
интерактивные листы и тетради Liveworksheets.com рис.4,

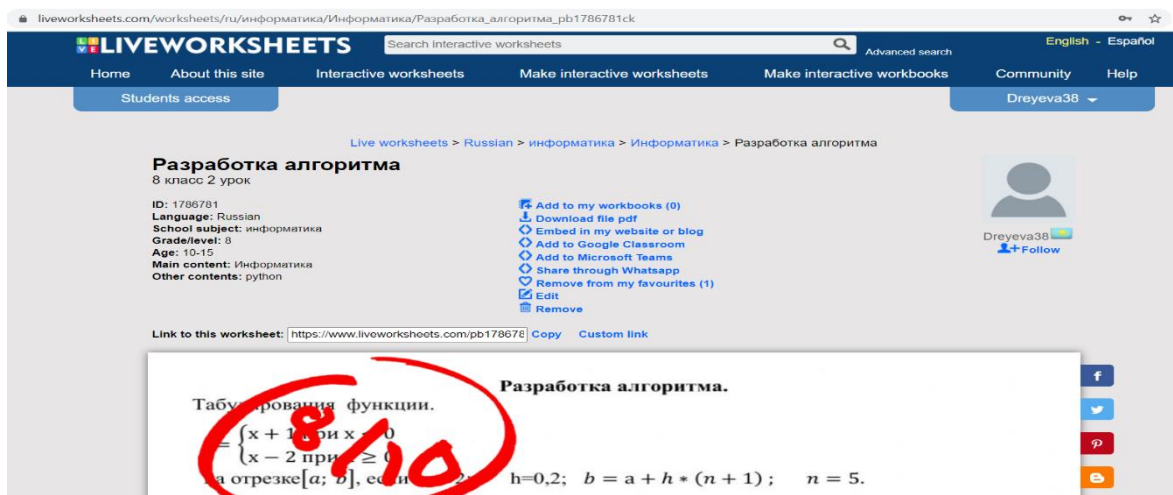

рис.4,

платформа Wordwall (<https://wordwall.net/>) рис. 5 позволяет учителю “в один клик” разрабатывать игры в интерактивной и печатной версиях. Много шаблонов игр функционируют в интерактивной и печатной версиях. Печатный вариант можно загрузить в виде файла формата PDF .

рис.5

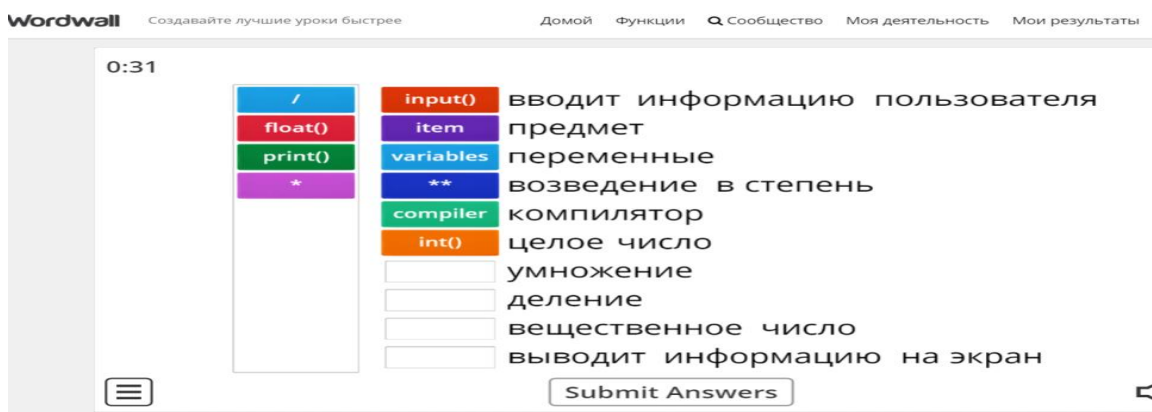

рис.5,

конструктор интерактивных заданий Learningapps.org и сетевой сервис Padlet.

Наиболее интересным и эффективным инструментов для создания интерактивного урока является сервис Padlet (-let – это английский уменьшительный суффикс, pad – в одном из значений – «блокнот, планшет») рис.6. разработанный урок информатики в 8 классе на тему «Программирование алгоритмов». По своему функционалу – это виртуальная доска. Работа в удаленном доступе и не только , позволяет учащимся получать образовательные материалы в электронной форме. Это дает неоспоримое преимущество. Обучение становится мобильным, качественным, особенно если к каким-либо текстовым материалам прикреплены презентации, изображения, аудио-, видеоматериалы, которые задействуют эмоциональную сферу учащегося и в процессе знакомства с учебным материалом формируется предметная образная система. К преимуществам использования сервиса Padlet можно отнести такие преимущества как:

- ✓ возможность использования на мобильном устройстве;
- ✓ возможность выбора дизайна виртуальной доски;
- ✓ возможность организации коллективной деятельности в режиме реального времени и работы с визуальным контентом;
- ✓ возможность размещения и объединения материалов как с любого носителя, так и из сети Интернет (Kahoot, Quizlet, LiveWorkSheets, Quizizz, Wordwall , Learningapps.org ...)

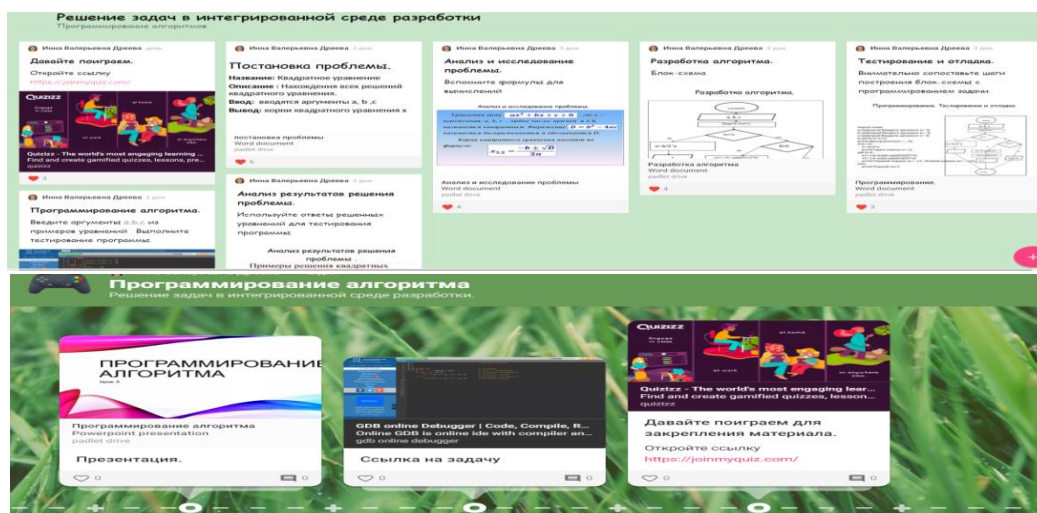
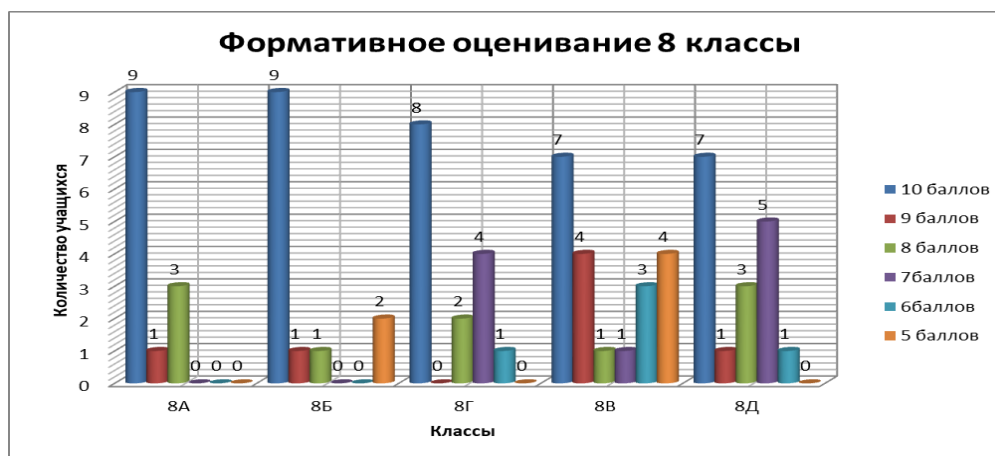

рис.6.

В процессе использования виртуальной доски сервиса Padlet у учащихся 8 классов заметно вырос уровень мотивации к уроку. Проверка знаний в игровой форме в период промежуточного контроля позволяет каждому учащемуся увидеть пробелы в изучении материала и самостоятельно повторить материал, используя виртуальную доску сервиса Padlet.

В заключении хочется отметить, что правильно организованная работа обучающихся в рамках дистанционного обучения и офлайн обучения, реализации образовательной программы имеет огромное образовательное и воспитательное значение. Она является одним из главных условий достижения высоких результатов в обучении и в формировании личности как таковой, а также ориентированно на развитие компетенций и навыков XXI века.

Список литературы:

1. Сост. Матросова Н.Д. –Дистанционное обучение: реалии и перспективы. Материалы IV научно-практической конференции / СПб: ГБУ ДПО «СПбЦОКОиИТ», 2019. – 119 с.
2. Кочисов В.К., Гогицаева О. У., Тимошкина Н. В. Роль дистанционного обучения в изменении способов и приемов образовательного процесса в вузе // ОТО. 2015. №1
3. Адамбекова Б. М. BLENDED LEARNING. URL: http://portal.kazntu.kz/files/publicate/2013-02-26-10649_0.pdf Дата обращения 04.12.2018.
4. Соловейчик А.С. Современные тенденции развития цифрового образования: новые компетенции современного педагога [Электронный ресурс] (<https://youtu.be/WF5wXSYP2U8>)
5. <https://www.liveworksheets.com/myworksheets.asp?w=private>
6. <https://create.kahoot.it/kahoots/my-kahoots>
7. <https://quizizz.com/admin/private>
8. <https://www.onlinegdb.com/myfiles/HkWeDV4kd>
9. https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeHQtGZSbXk7JiqHllaB7L36g4V9nCS3SsOQ_gkm1uEqV3viw/viewform
10. https://learningapps.org/myapps_teacher.php
11. <https://wordwall.net/resource/28344234/your-first-programm#>

О НЕСТАНДАРТНЫХ ФОРМАХ ПРОВЕДЕНИЯ УРОКОВ МАТЕМАТИКИ В ШКОЛЕ

Уроки в школе – это значительная часть жизни школьников, требующая элементарного комфорта, благоприятного общения. Но эффективность учебного процесса зависит не только от способностей учеников, наличия целенаправленной мотивации учителя, от их прилежания, трудолюбия и обученности. Однообразие урока, когда на нём в течение нескольких лет повторяются в неизменном порядке: проверка домашнего задания, опрос, сообщение нового, его закрепление и снова – домашнее задание, постепенно вызывает у учеников скуку, притупляет их внимание. Можно избежать этого, создав оптимальные условия учащимся в соответствии с их возможностями обучения. Такие условия достигаются определённым соотношением на уроке форм учебной работы. Не высказываясь на уроке, учащиеся хуже усваивают изучаемый материал, развивается неуверенность в своих силах. Мы стараемся ставить их в позицию говорящих, делающих. В процессе общения личность развивается, обогащается нравственными ценностями.

Игра – творчество, игра – труд. В процессе игры у детей вырабатывается привычка сосредоточиваться, мыслить самостоятельно, развивается внимание, стремление к знаниям. Увлёкшись, дети не замечают, что учатся: познают, запоминают новое, ориентируются в необычных ситуациях, пополняют запас представлений, понятий, развивают фантазию. Даже самые пассивные из детей включаются в игру с огромным желанием, прилагая все усилия, чтобы не подвести товарищей по игре. Включение в урок дидактических игр и игровых моментов делает процесс обучения интересным и занимательным, создаёт у детей бодрое рабочее настроение, облегчает преодоление трудностей в усвоении учебного материала. Разнообразные игровые действия, при помощи которых решается та или иная умственная задача, поддерживают и усиливают интерес детей к учебному предмету.

Дидактическая игра – не самоцель на уроке, а средство обучения и воспитания. Игру не нужно путать с забавой, не следует рассматривать её как деятельность, доставляющую удовольствие ради удовольствия. На дидактическую игру нужно смотреть как на вид преобразующей творческой деятельности в тесной связи с другими видами учебной работы. В отличие от игр вообще дидактическая игра обладает существенным признаком – наличием чётко поставленной цели обучения и соответствующего ей педагогического результата, которые могут быть обоснованы, выделены в явном виде и характеризуются учебно-познавательной направленностью. Ценность дидактических игр заключается в том, что в процессе игры дети в значительной мере самостоятельно приобретают новые знания, активно помогают друг другу в этом.

Математическая сторона содержания игры всегда должна отчётливо выдвигаться на первый план. Только тогда игра будет выполнять свою роль в математическом развитии детей и воспитании интереса их к математике. Целесообразность использования дидактических игр на различных этапах урока различна. Например, при усвоении новых знаний возможности дидактических игр значительно уступают более традиционным формам обучения. Поэтому игровые формы занятий чаще применяют при проверке результатов обучения, выработке навыков, формировании умений.

Многие дидактические игры как будто не вносят ничего нового в знания школьников, но они приносят большую пользу тем, что учат учащихся применять знания в новых условиях или ставят умственную задачу, решение которой требует проявления разнообразных форм умственной деятельности. Во время игры активизируются разнообразные умственные процессы, поэтому дидактическая игра является средством умственного развития. Чтобы понять замысел, усвоить игровые действия и правила, нужно активно выслушать и осмыслить объяснение

учителя. Решения задач, поставленных играми, требуют сосредоточенного внимания, активной мыслительной деятельности, выполнения сравнения и обобщения.

Приведем примеры дидактических игр, которые мы используем на своих уроках.

Викторина – это игра, во время которой учащиеся отвечают на вопросы. Выигрывает тот, кто дает больше правильных ответов. При отработке навыков устных вычислений, викторина проводится в начале урока, при проверке знаний и умений учащихся – в конце урока. Викторина способствует активизации умственной деятельности школьников на уроке. Класс делится на три команды по числу рядов. Баллы, заработанные во время викторины, записываются на доске. «Стоимость каждого вопроса» может быть различна, ее заранее мы сообщаем ученикам.

Математический турнир можно проводить по-разному. Если его проводить в неурочное время, то он требует тщательной подготовки как учеников, так и учителя. Время проведения должно быть определено заранее, ученики получают определенное задание еще до начала турнира; учителю необходимо продумать до мелочей все задания турнира, все игры, которые будут на нём разыгрываться. Турнир можно провести в конце урока, когда ученики немного устали. Класс делится на две команды. Каждая команда получает задание: 2-3 задачи или 5-6 примеров. Члены команды могут консультироваться друг с другом. Через 8-10 минут начинается турнир. Капитаны команд вызывают по одному участнику команды соперников. Эти два ученика обмениваются заданиями, идут к доске и начинают решение, затем вызывается другая пара учеников и так далее. Побеждает та команда, которая правильно решит и объяснит наибольшее количество заданий другой команды. За ответами следят все учащиеся. Учитель выступает в роли арбитра. Обычно на такие турниры мы отводим 15-20 минут. Количество заданий определяется многими факторами: целью турнира, наличием времени, содержанием заданий, составом играющих. Очевидно одно: если бы эти задания были предложены просто в виде самостоятельной работы в конце урока, то вряд ли бы все ученики решили предложенные им 5 примеров и прослушали бы внимательно решение ещё пяти аналогичных.

Эстафета. Каждый ряд получает таблицу с «форточками». Таблицу кладут на одну парту, и по команде ученик заполняет первую пустую клетку. Закрыв первую «форточку», он передаёт таблицу своему соседу и т.д. Последний ученик в ряду бежит к столу учителя. За быстрое решение дополнительно даётся один балл. При проверке учитывается правильность заполнения таблицы. Обычно за каждую правильно заполненную клетку – один балл. При подведении итогов учитывается поведение всего ряда во время эстафеты. Такой вид опроса можно использовать при проверке умений пользоваться формулами, решать несложные задачи.

Молчанка. В 5 и 6 классах очень помогают в работе сигнальные карточки. Они дисциплинируют детей и позволяют получить информацию об усвоении материала. Обычно красная карточка соответствует утверждению «нет», а зеленая – «да». Но значение карточек можно в любой момент заменить. С помощью сигнальных карточек можно провести очень много устных упражнений. Ребята с увлечением пишут графические диктанты. «Да» изображается отрезком, а «нет» - уголком. В результате ответов на вопросы получается «график», по которому легко определить, верно ответил ученик или нет. После сдачи работ вопросы обсуждаются. Ученики сразу видят результат своего труда. Диктанты позволяют проверить способность учащихся рассуждать, логически мыслить, делать правильные выводы.

Дидактическая игра – это всегда минуты праздника на уроке, когда активны все учащиеся, каждый имеет возможность проявить себя, класс становится творческим коллективом.

Нестандартные уроки направлены на преодоление устоявшихся стереотипов, изменение привычных способов общения, делают изучаемый материал более наглядным. Через нетрадиционные уроки можно стимулировать развитие личностных, метапредметных и предметных универсальных учебных действий, как того и требуют новые образовательные стандарты. Вместе с тем существует ряд трудностей использования нестандартных занятий в школе. Учитель должен хорошо владеть используемыми технологиями, быть готовым к возникновению незапланированных событий. Сам урок должен быть интересным и запоминающимся, следовательно, учитель должен больше внимания уделять содержанию учебного материала, конструированию дидактического процесса. Нельзя перегружать

программу большим количеством нестандартных уроков, так как это может привести к потере устойчивого интереса к учебному предмету и образовательному процессу.

Подводя итог, хочется обратить внимание на то, что нестандартный урок - это импровизация, результат которой сложно предсказать. При любом течении нестандартного урока от учителя требуется собранность и внимательность, он должен вести урок, направлять деятельность учащихся, т.е. быть активным участником на протяжении всего занятия. Использование нетрадиционных форм на уроках математики благоприятно воздействует на развитие творческих способностей и логического мышления, повышает интерес и мотивацию к учебе, но только в том случае, если подготовке уделялось достаточное внимание.

Литература:

1. Коваленко, В.Г. Дидактические игры на уроках математики: Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1990.
2. Порожняк, Н.Н. Еще одна технология закрепления и повторения. – Журнал «Математика в школе», № 1, 1997.

Дюсембаева М. К., Аманкелді С.С.

КГУ «Общеобразовательная школа № 82» г.Караганды

ПРОЕКТНЫЙ МЕТОД ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

В связи с изменениями, происходящими сегодня в образовании и требованиями предъявляемыми государственным общеобразовательным стандартом, школы переходят к системно-деятельностному подходу в процессе обучения, связанному с принципиальными изменениями деятельности учителя.

Одним из наиболее эффективных способов развития школьника в рамках системно-деятельностного подхода является использование в образовательном процессе активных методов обучения, направленных не на изложение учителем готовых знаний и их воспроизведение, а на самостоятельное овладение ими учащимися в процессе активной познавательной деятельности.

Современный успешный человек обязан уметь организовывать свою жизнь (составлять проект): определять дальнюю и ближайшую перспективы, находить и привлекать необходимые ресурсы, намечать алгоритм деятельности, анализировать и оценивать полученные результаты. Большинство современных лидеров в политике, бизнесе, искусстве- люди, обладают проектным типом мышления. Поэтому на уроках необходимо находить место для развития проектного мышления. Метод проектов, успешно применяемый на современных уроках обучения математики позволяет в полной мере реализовать принципы системно-деятельностного подхода.

Проектная деятельность учащихся является одним из методов развивающего (личностно-ориентированного) обучения, направлена на выработку самостоятельных исследовательских умений (постановка проблемы, сбор и обработка информации, проведение экспериментов, анализ полученных результатов), способствует развитию творческих способностей и логического мышления, объединяет знания, полученные в ходе учебного процесса и приобщает к конкретным жизненно важным проблемам.

Цель проектной деятельности - понимание и применение учениками знаний, умений и навыков, приобретенных при изучении математики. Выполнять школьный проект, это значит: -- уметь работать с другими;

- принимать продуманные решения;
- проявлять инициативу;
- решать комплексные проблемы.

Проект должен быть ориентирован на творческую самореализацию личности учащихся, развития их интеллектуальных и математических способностей, волевых качеств, творческого

мышления в процессе создания нового продукта, обладающего объективной и субъективной новизной, имеющего практическую значимость.

Работа над проектом позволяет перевести взаимоотношения учителя и учеников в новую образовательную парадигму. Учитель становится партнером и консультантом, а не только источником новой информации, и за счет расширения деятельности учащихся и затрагивания их эмоциональной сферы, изменяется психологический климат уроков математики, возникает и развивается интерес к исследуемой проблеме.

Выполнение проекта позволяет стимулировать интерес учащихся к определенным темам через постановку проблемы, которая решается в процессе исследовательской деятельности и применения на практике полученных знаний и умений. Участие в образовательных проектах, дает возможность каждому ученику раскрыть свой потенциал, приобрести навыки учебно-исследовательской работы, расширить свои знания по математике, научиться различным формам презентации проектно-исследовательских работ.

Структура проектной деятельности на уроках математики:

Подготовительный этап:

1. постановка проблемного вопроса по обсуждаемой теме;
2. выдвижение гипотез, определение целей и задач;
3. формирование исследовательских групп;
4. установление сроков исполнения проекта;
5. подготовка материалов по сопровождению и поддержке проектной деятельности.

Основной этап:

1. формулирование темы исследования;
2. составление плана;
3. работа с источниками знаний;
4. практическая работа по выполнению заданий;

Заключительный этап:

1. оформление проекта в виде презентации, реферата, буклета и т.п.;
2. обоснование решений с практически значимыми результатами;
3. защита проекта;
4. анализ полученных результатов и оценка проекта;
5. рефлексия проделанной работы и подведение итогов.

Целесообразно организовывать проекты различных уровней сложности. Это могут быть мини-проекты в рамках одного урока, затрагивающие один вопрос (Решение задачи разными способами и выбор наиболее рационального; изучение свойств геометрических фигур; самостоятельный вывод теоремы; вывод формулы).

Краткосрочные проекты – до четырех уроков, позволяющие изучить комплексно вопрос, изучить литературу, подготовить презентацию проекта (Теорема Пифагора, история возникновения, различные способы доказательства; правильные многоугольники; задачи на построение; изучение биографии ученых-математиков и т.п.).

Недельные проекты – по аналогии с краткосрочными проектами, но более длительные, могут включать в себя внеклассное мероприятие, выезд за пределы школы для более глубокого изучения вопроса.

Долгосрочные проекты – проекты, растянутые по времени, требующие длительного изучения, подготовки обширной презентации, глубоких исследований. Часто долгосрочные проекты применяются во внеурочной деятельности, на кружках, факультативах, либо носят циклический, преемственный характер (учитель возвращается к этой теме каждый год, по мере получения учащимися новых навыков). Например, проект «Проценты в нашей жизни», посвященный обобщению и углублению знаний по теме «Проценты», необходимых учащимся в жизни, включающий в себя проведение социологических опросов, изучения динамики различных процессов, решение задач с практическим содержанием, а именно таких задач, которые связаны с применением процентных вычислений в исследовательской деятельности человека.

Также в качестве долгосрочного можно рассмотреть проект «Ремонт квартиры», начать с учащимися 5 класса, после изучения площадей прямоугольника и квадрата, а продолжить его можно с учащимися старших классов, которые уже изучают геометрию. Помимо полноценных проектов, на уроки математики дают возможности для постоянного использования элементов проектной деятельности: на уроках ученики выполняют практикумы, по результатам экспериментальной работы формулируют гипотезы и на их основе получают результаты. Важно отметить, что учитель показывает лишь общие подходы к постановке задач исследования

Рассмотрим путь изучения и исследования математических задач в режиме проектной деятельности. Можно предложить учащимся:

1. Придумать (или подобрать) и решить математическую задачу по рассматриваемой теме несколькими способами; проанализировать решения и сделать вывод о рациональности того или иного способа.
2. Составить и решить задачу с меняющимся содержанием условия или с несформулированным вопросом; проанализировать, как изменится решение при изменении части условия или вопроса.
3. Сформулировать задачу в общем виде, при ее решении выделить и решить серию более мелких задач.

Метод проектов всегда предполагает решение какой-то проблемы. Это может быть решение задачи наилучшим способом, доказательство факта или теоремы, изучение современного состояния знаний по актуальному вопросу. Можно подобрать вопросы для изучения требующие для своего решения комплексного подхода и обращения к различным наукам (физики, биологии, психологии, и т.п.).

При выполнении проекта ученик должен провести значительную научно-исследовательскую работу, обработать большое количество источников информации, что способствует повышению учебной мотивации и накоплению фактических знаний, а также развитию информационной и коммуникативной компетенций у учащихся.

Таким образом, использование на уроках математики проектного метода обучения способно повысить степень самостоятельности, инициативности обучающихся и их познавательной компетенции, способствовать приобретению опыта творческой деятельности, воспитанию положительных ценностных ориентиров, человеческих качеств, эстетического вкуса, информационной грамотности и одаренности в целом.

Литература:

1. Проектная деятельность http://old.unesco.kz/asp/best/ru_project1.html
2. Михалкина Е. В. Организация проектной деятельности.

Акижанов Е.Н., Дубынина Т.Е.
КТУ «ОСШ № 73», г. Караганда

ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ШКОЛЬНИКОВ ЧЕРЕЗ ЭКОВОЛОНТЕРСТВО

Экологическое воспитание—приоритетное направление развития современной школы и системы образования Республики Казахстан в целом. Школа формирует у подрастающего поколения основы экологического сознания. Знания в экологическом воспитании нельзя считать конечным результатом, нужно, чтобы они стали убеждениями, тогда у детей и появится экологическая культура, которая должна найти свое выражение не только в словах и рассуждениях, но и в поступках [1].

Одно из приоритетных направлений воспитательной работы «Основной средней школы №73» является экологическое воспитание. С 2019 года в школе активно развивается эковолонтерское движение. Наши ученики активно участвуют в природоохранной деятельности и изучают состояние окружающей среды, это помогает формировать их экологическое мировоззрение. Очень важно начинать формировать ответственное отношение к природе еще в

детском возрасте. И поэтому в нашей школе постоянно проводятся различные экологические акции, так как акция—это комплексное мероприятие, в ходе которого решаются одновременно различные задачи: познавательные, нравственные и эстетические. В результате участия в акциях у учеников нашей школы развиваются такие личностные качества, как:

- интерес к познанию окружающей среды;
- заинтересованность в защите природы;
- понимание экологических проблем и их причин;
- пропаганда экологической культуры и здорового образа жизни;
- заинтересованность в благоустройстве и озеленении своего города и школьной территории [2];
- представления о красоте природы Казахстана и родного края на основе знакомства с окружающим миром.

В 2020-2021 учебном году ученики нашей школы приняли участие в следующих социально-экологических акциях:

Акция «Добрые крышечки».

Акция проводится с целью сбора пластиковых крышечек от ПЭТ бутылок. Затея с крышечками хороша тем, что каждый участник, даже очень маленький, может почувствовать себя причастным к большому доброму делу. Эта акция дает нам отличный повод побеседовать со взрослыми и детьми об экологии, об ответственности, о взаимопомощи и о том, что его личный вклад - заботливо собранные и не выкинутые пластиковые крышечки способны помочь другим людям и бездомным животным. А привычный «мусор» является ценным и нужным ресурсом. Данная акция является важным элементом в развитии культуры раздельного сбора отходов, привлекающим внимание к проблемам свалок и переработки мусора в Казахстане.

Акция «Сдай батарейку - спаси ежика».

Акция направлена на сбор отработанных батареек для дальнейшей передачи на утилизацию. Цель акции – привлечь внимание к защите окружающей среды и экологии. В ходе акции ребята нашей школы узнали о том, что в обычной батарейке содержится большое количество опасных элементов, и, оказавшись на свалке, она выделяет вредные вещества, которые отравляют почву, подземные воды и атмосферу. Сбор и утилизация подобных изделий способствуют сохранению окружающей среды.

Акция «Цветущий мир».

На территории нашей школы находится несколько клумб, которые во время цветения очень красивы. Поэтому весной наш волонтерский отряд решил посадить рассаду для школьной клумбы. Цветы – это не только красота, но и часть живой природы, которую надо беречь и охранять. Мы все знаем о благотворном влиянии на воздушную среду деревьев и кустарников. Но вот цветы как серьезный компонент экологической защиты территорий не воспринимаем. Оцениваем их только с эстетической точки зрения. Но на самом деле кроме красоты цветы приносят немалую пользу. Например, корневая система цветов вытягивает из земли потенциально опасные тяжелые металлы.

Акция «Помоги приюту».

В ходе акции дети собрали необходимые для бездомных животных принадлежности, такие как: корма, крупы, лекарства и т. д. Цель - привлечь внимание детей к проблеме бездомных животных и привить любовь к братьям нашим меньшим. В рамках акции детьми были созданы мини-проекты «Животные, живущие рядом», в которых они рассказывали не только о домашних животных, но и о бездомных животных, осознавая значимость и их личное участие в помощи приютам.

Акция «Сделай кормушку – покорми птиц».

Ежегодно наш волонтерский отряд делает кормушки и развешивает их на деревьях около нашей школы. Зима – сложное время для всего живого. Тяжело в зимнюю пору и птичкам. Они боятся не холода, а голода. В это время года птицам необходима помощь. Помочь им в силах каждый! Достаточно лишь сделать кормушку и периодически ее пополнять кормом.

Акция «Сдай макулатуру – спаси дерево!».

Акция проводилась с целью формирования культуры бережного отношения к природным ресурсам и внедрения практики современного способа сбора отходов, подлежащих вторичной переработке. Бумага является основным компонентом мусора в каждой квартире и, конечно, школе. Один человек, в среднем, выбрасывает до 150 кг бумаги в год. А для получения 1 тонны бумаги расходуется примерно 10 деревьев и 20 000 литров воды. Сдавая макулатуру на вторичную переработку, можно не только сократить размеры свалок, но и значительно экономить природные ресурсы, снизить загрязнение воды. Акция проводилась в форме конкурсного соревнования. С большим энтузиазмом в ней участвовали родители воспитанников, которые приносили старые газеты, журналы, книги, картонные упаковки.

Акция «Чистый двор - чистый город - чистая страна».

В каникулярный период ребята нашей школы приняли участие в городской акции по уборке своих дворов. Цель акции – улучшение экологической обстановки родного города, а также формирование у населения экологического мировоззрения через активную практическую деятельность. Вклад в наведение порядка в городе должен вносить каждый его житель. Ведь чистота города - это не только красивый эстетический вид, но и наше здоровье.

Также на базе школы совместно с отделом образования города Караганды был проведен **творческий конкурс «Табиғатты бірге сақтайық»** для детей с особыми образовательными потребностями. Конкурс посвящен Всемирной акции «Очистим планету от мусора!» и 30-летию закрытия Семипалатинского ядерного полигона. В конкурсе участвовала 21 организация образования города Караганды. Из них 5 дошкольных организаций образования и 16 школ. Всего было представлено на конкурс 33 работы.

Таким образом, проведение вышеперечисленных социально-экологических мероприятий направлено на привлечение внимания детей и родителей к экологическим проблемам. Именно через сострадание, соучастие, сопереживание у школьников происходит осознание глобальных экологических проблем. Все это способствует осознанию ребенком того, что от каждого человека, в том числе и от него, зависит состояние окружающей нас среды. И даже маленький человек способен изменить в лучшую сторону ее состояние.

Литература:

1. Александрова Ю.Н., Ласкина Л.Д., Николаева Н.В. Юный эколог. Волгоград: Учитель, 2010.
2. Захлебный А.Н. Школа и проблемы охраны природы: Содержание природоохранительного образования. М., 1991.

Едильбаева Н.К.

Теміртау қаласы, «№31 ЖББМ» КММ

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА БЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРДІ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТІЛДІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ДАМУ

Қазіргі кезде қазақстандық білім беру саласында білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім алу кеңістігіне бағытталуда. Заман талабына сай жан-жақты тұлға қалыптастыру бағытындағы білім беру мәселесі мемлекетіміздің басты назарында. Еліміздің халықаралық білімдік кеңістікке кіруі үшін «Өмір бойы білім алу» тұжырымдамасын іске асыруға мүмкіндік беретін, мемлекет және қоғамның талаптарына сәйкес өскелең ұрпақты құзырлықтарын дамытуға бағыттау керек.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы шетелдік білім беру үлгісі бойынша оқыту, белсенді оқыту стратегияларын қолдану арқылы оқушыларға кез келген мазмұнға сыни тұрғыдан қарап, екі ұйғарым, бір пікірдің біреуін таңдауға саналы шешім қабылдауға сабақтарда үйретуді басшылыққа алады.

Қазақ тілін оқытып, үйрету – көптеген ізденістерді, оқытудың белсенді әдіс – тәсілдерін пайдалануды керек етеді. Бұл міндеттерді іске асыру үшін білім ошақтарындағы оқыту үрдісіндегі әдістердің болмысын жаңа әдіснамалық тұрғыда жүргізу қажеттілігі туындайды. Ал, мұндай жаңа әдіснамалық жүйе дәстүрлі оқыту процесін түгелдей өзгертіп, оқытудың шығармашылық қызметін дамытып, оқыту әдістерін жаңа өркениеттік бағыт тұрғысында жетілдіруді қажет етеді. Осыған орай қазақ тілді оқыту белсенді әдістерді қолданумен байланысты болып отыр. [1. 146] Өзімнің баяндамамды мен осы сұрақтар арқылы құрдым. Не?, Неге?, Қалай?, Не береді? Сонымен бірінші сұрағы НЕ?, яғни белсенді әдістер дегеніміз не?

Оқытудың белсенді әдістері - оқу материалын игеру үдерісінде оқушыларды белсенді ойлау және практикалық әрекетке итермелейтін әдістер. Белсенді оқыту мұғалімнің дайын білімдерді баяндауына, оларды есте сақтауы мен қайта жаңғыртуына емес, оқушылардың белсенді ойлау және практикалық әрекет үдерісінде өз бетінше білімдер мен біліктерді меңгеруіне бағытталған әдістер жүйесін пайдалануды білдіреді. Белсенді оқыту әдістерінің ерекшеліктері олардың негізінде практикалық және ойлау әрекетіне ояту жатыр. Белсенді әдіс үйретуші мен үйренушілердің өзара әрекеттесуін оқытудың негізі деп танитын және қандай жағдайда қатынас жасайтын әдістер.

Біз оқытуды және білім беруді, егер сабақ барысында мұғалім мен оқушы арасындағы өзара әрекеттестіктің жоғары деңгейіне қол жеткізсе интерактивті деп айтамыз. Ең бастысы, мұндай мәселені шешу процесі өте маңызды екенін түсіну қажет. Бұл белсенді әдістің мақсаты тек ақпаратты беру ғана емес оқушыларға жауаптарды өз бетінше табу дағдысын меңгерту екендігімен байланысты.

Белсенді оқыту – әрекет пен әрекет арқылы оқыту, бұл ұстаным үлкен нәтижелерге жеткізетін тиімді жүйе, себебі адам санасында бірінші кезекте өзінің әрекеттері мен өз қолымен жасалған істер қалады. Сондықтан интербелсенді оқыту оқушылардың оқу үдерісіндегі белсенді әрекеттерін үйренудің негізгі құралдары тиімді тәсілдері ретінде танылады.

Екінші сұрағы белсенді әдістер НЕГЕ үйретеді: Белсенді әдістер оқушыларды төмендегідей білім, білік дағды машықтарға үйретеді:

- өздігімен жаңа түсінік пен білім құрастыру;
- пікірталастарға қатысып, өз ойымен тікелей дәлелдеу;
- өздігімен жаңа түсінік пен білім құрастыру;
- пікірталастарға қатысып, өз ойымен тікелей дәлелдеу;
- терең ойлану, жеке рефлексиялық қабілеттерді дамыту;
- өз идеялары мен әрекеттерін талдау және оларға баға беру;
- ақпаратты өздігімен түсініп, жан – жақты талдап, таңдай алу;
- шешім қабылдау және қиын мәселелерді шешу.

Үшінші сұрағы ҚАЛАЙ?, яғни мен өз сабақтарымда оқушылардың тілдік құзыреттілікті дамыту мақсатында белсенді әдістерді қалай қолданғаны туралы сөз қозғағым келеді. Мен сабақта «Синквэйн» стратегиясын қолданамын, бірақ ол қатып қалған стратегия емес, мен оны өзгертемін, әр сөзі бірінші сөздің дыбысынан басталатын болсын деп, мысалы, 8 сыныпта «Білім. Ғылым. Инновация» тақырыбын өткенде оқушыларға «Білім» сөзіне синквейн жасауға тапсырма берілді, оқушылардың жауаптары осындай болды:

1. Білім
2. Бағалы, бастапқы
3. Бейімдейді, бағалайды, бақылайды
4. Біз болашақта білімді боламыз.
5. Білік.

Осы тақырып бойынша жаңа сөздермен танысқанда «Араб грамотасы» ойынын өткіземін. Оқушылардың мақсаты-дауысты дыбыстарды қосып, сөз шығару.

БЛМ-білім
ҒЛМ-ғалым
ҚЛ-ақыл
МР-өмір

СКРТКШ-ескерткіш

КН-көне

МҚ-аймақ

Мәтін – қазақ тілін оқыту барысында үлкен орын алатын оқыту нысаны. Біріншіден, тілден білім беретін материал оқыту мәтіндері түрінде болса, екіншіден, жаттығулардың тұтас мәтін түрінде берілуі де мәтінмен орындалатын жұмыстардың сараланып жүйеленуін қажет етеді.

Мәтіннің қызметін таныту – оқушыға тіл бірліктерін функционалдық тұрғыдан танып-білуіне, сол арқылы логикалық ойлауы бірізді қалыптасуына мүмкіндік береді. Осыған байланысты мұғалім мәтінмен жұмысты жүйелі жүргізгенде және оқушының сауатты оқу дағдысын қалыптастыра білгенде ғана нақты нәтижеге қол жеткізе алады. «Иә-жоқ», «Дұрыс-бұрыс», «Ыстық орындық», «Инсерт», «Жуан-жіңішке сұрақтар», «Деректер сөйлейді», «Сюжеттік кесте» стратегияларын қолданамын. Мысалы, осы кесте бойынша оқушылар сұрақтар құрастырып, жауап береді, диалог, полилог құрастырады. Мысалы: 10 сыныпта «Мамандықты таңдау-болашақты таңдау» тақырыбын өткенде, төмендегідей кестені оқушыларға ұсындым, оқушылар тақырып бойынша кестені толтырады.

Кесте №1 «Сұрақтар кестесі»

Кім?	Нені?	Қашан?	Қайда?	Не істеді?
Сатушы	нанды	бүгін	Дүкенде	сатты.
Қашан?	Кім?	Қандай?	Нені?	Не істедім?
Кеше	мен	дәмді	Тоқашты	пісірдім

Сонымен қатар, оқушыларға Х-О ойыны өте ұнайды, олар біріншіден бұл ойынды ойнайды, екіншіден, сұрақтар құрастырады, үшіншіден сұрақтарға жауап береді. Х бұл жоқ, О бұл Иә. 10 сыныпта өткен «Еңбек нарығы және сұраныс» тақырыбын өткенде, оқушылар сұрақтар құрастырды, бір-біріне сұрақтарды қояды, егер де жауабы О болса, оны дәлелдейді. Мысалы:

Кесте №2 «Х-О»- ойыны

1. Еңбек нарығы –бәсекелік нарық па?
2. «Теміржолшы» әңгімесінің авторы Сәкен Сейфуллин бе?
3. «Теміржолшы» әңгімесінің басты кейіпкері Әліш пе?
4. Әліштің арманы үйге кету ме?
5. Жол қобыздың пернесіне ұқсайды ма?
6. Бірінші рет пойыз өтетін көпірдің астында Әліш жалғыз қалды ма?
7. Әліш Айнабұлаққа шақырылды ма?
8. Әліш баяндамаға дайындалды ма?
9. Әліш Үмбеталов «Құрмет» грамотасымен марапатталды ма?

Қазақ тілі сабағында сөйлемді дұрыс құрастыру үшін, осы формуланы құрастырамын.

Мысалы, 7 сыныпта «Сауда жасай білесің бе?» тақырыбын өткенде, оқушылар осындай сөйлем құрастырды.

1. зат есім- Сауда
2. зат есім + етістік-Сауда жасадым
3. есімдік+зат есім+ етістік-Мен сауда жасадым.
4. есімдік+сын есім+зат есім+етістік- Мен сапалы сауда жасадым.
5. есімдік+үстеу+сын есім+зат есім+ етістік-Мен бүгін сапалы сауда жасадым.

Жаңартылған бағдарлама бойынша 10 сынып бағдарламасында «Отбасындағы қуаныш» тақырыбын өткенде, «Тоқтатып бейне - көрініс қарау әдісі» - (балалар «Торғай» видеоны қарап, мұғалім видеоны кез келген уақытта тоқтатып, сол видео бойынша мұғалім сұрақтар қояды)

1. Балалар, қалай ойлайсыздар кім отыр?
2. Әкесі не сұрайды?
3. Әкесі қайда кетті?
4. Неге кетті?
5. Не туралы оқиды?
6. Баласы түсінеді ме?

Бұл әдіс арқылы сабақтың тақырыбын ашады, оқушылардың ойларын «Блум таксономия» стратегиясы арқылы анықтайды.

Сурет №1 «Блум түймедағы»

Қарапайым сұрақ- Бұл бейнеде кім болды?

Дәлелдеуші сұрақ- Мен дұрыс түсінсем бұл әке мен бала ма?

Интерпретациялық сұрақ-Неге баласы ашуланды?

Практикалық сұрақ-Сен оның орнына болсаң не істер едің?

Бағалау сұрақ- Әкесі дұрыс істеді ме, жоқ па?

Шығармашылық сұрақ- Сіз әкесінің орнында болсаңыз не істер едіңіз?

Сонымен қатар, бұл сабақта «Қос жазба күнделігі» стратегиясын пайдаландым.

Оқушылардың мақсаты: мақал- мәтелдерді жинап алу және мағынасын ашу.

1. топ «ал , көріп, анасын, қызын»
2. топ «ұл , өсер, көріп, әкені, өсер, көріп , қыз шешені»
3. топ «тау әке-асқар, бұлақ ана-бауырындағы».

Кесте №2 «Қос жазба күнделігі»

Қос жазба күнделігі	
Мақал- мәтелдер	Мағынасы
1.Анасын көріп қызын ал.	
2.Әкені көріп ұл өсер, шешені көріп қыз өсер.	
3.»Әке-асқар тау, ана-бауырындағы бұлақ»	

Әрине, оқушыларға қазақ тілінде мақал-мәтелдің мағынасын қазақша айту қиынға соғады, бірақ сөздіктер арқылы оқушылар айтуға тырысты. Осы сабақта, балаларға «Фишбоун» стратегиясын ұсындым, балалар ата-анасын қарттар үйіне неге апарады? деген мәселені қозғадым. Әрине, оқушыларға қазақ тілінде мақал-мәтелдің мағынасын қазақша айту қиынға соғады, бірақ сөздіктер арқылы оқушылар айтуға тырысты. Осы сабақта, балаларға «Фишбоун» стратегиясын ұсындым, балалар ата-анасын қарттар үйіне неге апарады? деген мәселені қозғадым. Сол сәтте оқушылар себептер мен деректерді келтіріп, қорытынды жасады.

Менің баяндамамның соңғы сұрағы НЕ БЕРЕДІ?

Кесте №3

Мен үшін	Оқушылар үшін
- оқушыларды белгілі бір ағымға бағытаймын; - әр түрлі пікірлермен таластырамын; - өздері шешім қабылдайтын жағдайлар	- өз ой-пікірлерін қалыптастырады; - мәселелерді шешеді; - пікірталастарын дәлелдей алады; - басқа біреудің көзқарастарын бағалай алады;

жасаймын; - оқушыларға өздері қорытынды жасауға мүмкіндік беремін; - жаңа танымдық жағдаяттар дайындаймын.	- бірігіп жасалған жұмысты бағалайды; - әр түрлі пікірлердің арасынан керектігін талдай алады; - оқушы еркін сөйлеп, өз ойын жасқанбай айтуға үйренеді; - жағымды қарым-қатынасқа бейімделеді; -жұппен, топпен жұмыс істей отырып, бірін-бірі сыйлауға, шешімі табылмай жатқан мәселені ақылдасып шешуге ұмтылады;

Білім беру мазмұнын жаңарту барысындағы заманауи сабақтың осындай өзгешеліктері және ерекшеліктері бар екенін өздеріңіз байқаған боларсыздар. Күнделікті сабағымызды әр оқушының қажеттіліктеріне қалай жоспарлай алсақ, жоғарыда айтылып кеткен оқушының дағдыларын ескере отырып, маңызды болып отырған оқушыларды өмірге бейімдеу, яғни оқушылардың тілдің құзыреттілігін қалыптастыратынымыз сөзсіз.

Қорыта айтқанда, қазақ тілін үйрету жұмыстарын орындау дұрыс жолға қойылған жағдайда ғана, тіл үйрету сабақтарының мақсаты шешіледі. Әр жеке сабақ бұл сабақтар тізбегінің бір бөлшегі. Ол кезеңдердің компоненттерінен тұратын күрделі процессуалдық жүйе. Егер әр сабақты кірпіш қалаған жүйе қабырға деп қарасақ, сабақ соның бір кірпіші. Егер бұл кірпіштер өз ара жақсы болғанымен, бір-біріне дұрыс қаланбаса, қабырға құлап қалуы мүмкін. Сондықтан да, құрметті әріптестер, бәрі біздің қолымызда. Өз баяндамамды мен Жүсіпбек Аймауытовтың сөзімен аяқтағым келеді «Сабақ беру үйреншікті жай шеберлік емес, ол үнемі жетілдіруді қажет ететін, үнемі жаңаны табатын өнер».

Әдебиеттер:

1. Оқыту мен оқудың белсенді әдістері. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2015.
2. Культура умственного труда или 101 техника учения. Костанай, 2010.

Еламан М.Б.

Жезқазған қаласы «№11 жалпы білім беретін мектебі» КММ

МЕКТЕПТЕ БИОЛОГИЯНЫ ОҚЫТУДА ЗАМАНАУИ ТЕХНИКАЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫҢ РӨЛІ

Жаңа технологиялар бойынша оқушылардың білімдерін жетілдіру – қазіргі білім жүйесіндегі өзекті мәселе. Мемлекет басшысының жолдауында: «Ұлттың бәсекеге қабілеттілігі бірінші кезекте білім деңгейімен айқындалады» - деген дәйегі жеке адамның құндылығын жоғарылату, оны дайындайтын ұстаз жауапкершілігінің артуы, тынымсыз еңбек, сапалы нәтиже деген ұғыммен негізделеді.

Заман талабына сай технологияларды қолдану ауқымы, түрлері адам қажеттілігіне қарай өзгеріп отыратыны сөзсіз. Бірақ, ең басты технологияларды тиімді, жүйелі қолдану қажет. Нәтижеге бағытталған білім моделі мен басқарудың жаңа парадигмасы аясында жекелеген ұғымдар мен нормаларды және тиімді педагогикалық технологияларды меңгеру үшін педагогтардың кәсіби мәдениетін дамытуға бағытталған оқу қажеттіліктері туындап отыр. Осындай аса қажетті технологиялардың бірі - заманауи ақпараттық-коммуникациялық техникалық құралдарды пайдалану. Техникалық құралдардың дамуы кезеңінде осы заманға сай білімді шәкірт тәрбиелеу мұғалімнің басты міндеті болып табылады.

Сонымен қатар, Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 11-бабының 9 тармағында көрсетілгендей, оқытудың жаңа технологияларын, оның ішінде кәсіптік білім беру

бағдарламаларының қоғам мен еңбек нарығының өзгеріп отыратын қажеттеріне тез бейімделуіне ықпал ететін кредиттік, қашықтан оқыту, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды енгізу және тиімді пайдалану міндеті қойылған.

Ақпараттық коммуникациялық технологиялар мен технологияларды пайдалану – қашықтықтан оқыту мүмкіндіктерін кеңейтеді, оқушылардың біліктілігін арттыра отырып, үздіксіз мамандарды оқыту тұрғысынан және көптеген адамдарға қол жетімді оқыту болып табылады. Шульманның еңбектерінде білімнің технологиялық педагогикалық мазмұнының құрылымы әртүрлі сипаттамаларға негізделген. Басқа авторлар әртүрлі схемаларды жиі қолданса да, ұқсас идеяларды талқылап, ұсынды. Осыған сәйкес, білімнің үш негізгі компонентінегізге алды: мазмұны, педагогикасы және технологиясы. Білім беру инновациялары белгіленген тәжірибе айтарлықтай ерекшеленетін және деңгейін жоғарылату үшін қолданылатын білім беру іс-әрекетінің әдісі бәсекелестік ортадағы тиімділік. Білім беру инновациялары оған педагогикалық инновациялар, ғылыми-әдістемелік инновациялар, білім беру және технологиялық инновациялар кіреді.

Білім беруді дамытудың қазіргі кезеңі оқу процесіне компьютерлік технологияларды кеңінен енгізумен сипатталады. Олар оқытудың жаңа деңгейіне шығуға мүмкіндік береді, мұғалім үшін де, оқушы үшін де бұрын қол жетімсіз мүмкіндіктерді ашады. Ақпараттық технологиялар барлық жас деңгейлеріндегі әртүрлі пәндік салаларда қолданылады, бұл жеке тақырыптарды да, жалпы оқытылатын пәндерді де жақсы меңгеруге көмектеседі.

Дербес компьютер (ДК) оқушылардың өзін-өзі растауына, өзінің білімін практикалық қызметте іске асыруына, оқу тапсырмаларын шығармашылықпен шешуіне көмектеседі. Бүгінгі таңда мектеп жүйесінің орта және жоғары деңгейлерінде компьютерлік технологияларды қолданудың орындылығы айқын. ДК пайдаланушысының дағдылары және оқыту бағдарламаларының, мультимедиялық анықтамалықтардың, Интернеттің нарығы өздігінен білім алуға үлкен мүмкіндіктер ашады. Үнемі жетілдіріліп отыратын мультимедиа құралдарын (түсті және дыбыстық безендіру, анимация) және қашықтықтан оқыту әдістемелерін (оқыту-бақылау бағдарламалары, диалогтық режим, күрделіліктің әртүрлі деңгейлері) қолдану есебінен білім базасының қолжетімділігін жеңілдету білім беру процесінде мұғалімнің рөлдік функциясын өзгертеді. Мұғалімнің ақпаратты тасымалдаушы және таратушы ретіндегі рөлі артта қалады, ал білім алушының рөлі басым болады. Ең бастысы – жаңа білімді қолдануға үйрету, оларды оқушылардың зияткерлік ортасына дұрыс енгізу, тақырыптық және пәнаралық байланыстарға баса назар аудару, білімді практикалық қолданудың тұрақты дағдыларын қалыптастыру, олардың негізінде оқушылардың ойлау және шығармашылық қабілеттерін дамыту, білім беру процесінің жоғары деңгейіне жетуді қамтамасыз ету.

Компьютерді оқытудың әртүрлі режимдерінде қолдануға болады, ең бастысы – зерттелетін материалдың графикалық иллюстрациялық режимінде, өйткені суреттеу кезінде компьютердің мүмкіндіктері кез-келген қағаз оқулығының, мектеп тақтасындағы сызбалардың мүмкіндіктерінен әлдеқайда жоғары. Жоғары дәлдіктегі ғылымды қажет ететін технологиялар адам қызметінің барлық салаларында білімге, техникалық мәдениетке, білім берудің жалпы және қолданбалы сипатына жаңа талаптар қояды. Бұл заманауи мектептің алдына білім беруді жетілдірудің және оқушыларды практикалық қызметке даярлаудың жаңа міндеттерін қояды. Ақпараттық құрылғыларға: дауысты және дыбысты жазуды алсақ болады, сонымен қатар дыбысты өңдеу немесе сол дыбыстың графикалық жазылуы бұлардың барлығы мультимедиялық бағытта жүреді.

Техникалық құралдар тобына, сонымен қатар, түрлі проекциялық және дыбыстық аппаратуралар (кинопроекторлар, диапроекторлар, графапроекторлар, магнитофондар, бейнемагнитофондар); тренажерлар, әмбебап техникалық құралдар, лингафондық құралдар, электрондық есептеу техникасы жатады. Экрандық-дыбыс құралдары (диафильмдер, диапозитивтер (слайдтар) сериялары, кинофильмдер, транспаранттар, дыбыс және видео жазбалары, күй табактары, радио және теледидар хабарлары) жатады.

Интерактивті стендтер. Қаңқа макеті бар «адамның анатомиялық құрылымы» электрлендірілген жаттығу кешені биологиялық олимпиадалардың теориялық және практикалық

мәселелеріне дайындалу үшін 8-сынып оқушыларының ішкі ағзалардың, бұлшықеттердің, қан тамырлары мен сүйек қаңқасының құрылысы саласындағы анатомияның негізгі білімін алу, бекіту және бақылау мақсатында адамның анатомиялық құрылымын көрнекі түрде көрсетуге мүмкіндік береді. Биология сабақтарында электрлендірілген «микроскоп құрылғысы және онымен жұмыс істеу ережелері» модулін қолдануға болады, 5-6 сыныптарда микроскоппен жұмыс істеу ережелері мен құрылымын, сондай-ақ сабақтарда осы тақырып бойынша интерактивті тестілеу жүргізуге мүмкіндік туғызады. «Маркерлік өрістері бар жасуша құрылысы» электрлендірілген стендін 5-11 сыныптарда биология сабақтарында жасуша құрылысын зерттеу және осы тақырып бойынша интерактивті тестілеу кезінде қолданылады.

Office режимі. Ф.Б.Бөрібекова және Н.Ж.Жанатбекованың «Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар» атты еңбегінде, бұл режим сабаққа қажетті дайындық жұмыстарын яғни материалдар даярлауға ыңғайлы. Сабаққа дайындық жұмыстары, Word мәтіндік редакторының, Excel электрондық кестесінің құжаттары, Power Point презентациясы болуы мүмкін. Мысалы, Microsoft құралдарымен төрт түрлі мәтіндік тапсырмаларды қамтитын құжат әзірлеуге болады.

Электрондық оқулық – бұл білім беру процесінде қолданылатын және дәстүрлі қағаз оқулығын алмастыратын арнайы құрылғы немесе бағдарламалық жасақтама. Қазіргі уақытта «электронды оқулық» тіркесін түсіндіру өте кең: кейбір жағдайларда бұл қағаз оқулығының электронды нұсқасын білдіреді, ал кейбіреулерінде студенттерге мәтіннен басқа, интерактивті білім тексеру блоктары бар мультимедиялық материалдарды көрсетуге мүмкіндік беретін электронды құрылғылардағы бағдарламалардың күрделі жиынтығы орталықтандырылған көзден және т. б. жаңартылады. Соңғы типтегі электронды оқулықтар әзірлену үстінде, сондықтан қазіргі заманғы электронды оқулықтар иллюстрациялары бар электронды мәтін болып табылады. Барлық мұғалімдер оқушылардың электронды оқулықты қолданудың қарапайымдылығын, оқушылардың техникалық құрылғы арқылы оқу пәнімен жұмыс істеуге деген ынтасы мен қызығушылығын, сабақта және үйде ЕО-ны қолданудың рахатын атап өтеді.

«Электрондық оқулықтарды жасаудағы маңызды ролі оқулықты әдістемелік қамтамасыз етуді жобалау алады. Электрондық оқулықтармен оқытудың барлық негізгі кезеңдерін автоматтандыру- оқу материалдарының мазмұнын бақылауға және қорытынды баалаулардың ұсынысын жасауға дейін көздеген. Соның арқасында барлық міндетті оқулық материалдары жарқын, қызықты, ақылдың үлесімен ойындық жүріске, яғни кең қолданысқа ие мультимедиялық түрін графиктерде, соның ішінде интерактивтік және дауыс жүргізу арқылы ауыстырылады».

Бейне және аудио материалдар. Бұл құралдарды пайдалана отырып сабақ өткізу – оқушылардың пәнге деген қызығушылығын тудырады. Қазіргі таңда биология сабағында шетелдік National сияқты танымал ғылыми деректі фильмдер, сондай-ақ, Geographic, Discovery өндірушілерінің үлкен сюжеттер жиынтығы бар деректі фильмдерін оқушыларға көрсете отырып оқыту – үлкен нәтижеге жеткізеді. 6-7 сыныптарда жануарлар мен өсімдіктердің алуан түрлілігі бойынша, өмір туралы баяндайтын «Өмір» фильмдерін қолдану барысында оқушылар бауырымен жорғалаушылар, қосмекенділер, сүтқоректілер, балықтар, құстар, жәндіктер және өсімдіктермен жақыннан танысып бақылайды. Мектептегі білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінде компьютерлік технологияларды қолдану өте маңызды. Ақпараттық технологиялар тек қана оқушыға да, мұғалімге де дамуға мүмкіндік бермейді. Компьютер мұғалімнің тірі сөзін алмастыра алмайды, бірақ жаңа ресурстар заманауи мұғалімнің жұмысын жеңілдетеді, оны қызықты етеді, оқушылардың биологияны оқуға деген ынтасын арттырады. Бейнетүсірілімнің озық технологиялары және арнайы әзірленген компьютерлік графика организмдердің жұмысын бақылауға мүмкіндік береді, сонымен қатар, «ішінен» олардың ерекшеліктері мен құпиялары толықтай дерлік ашылады. Нәтижесінде, оқушылар материалды толықтай игеріп, білім деңгейін жоғарылатады, сонымен қатар, шығармашылық жағынан дамиды.

Нәтижелер мен талдаулар. Заманауи білім беру әдістері заманауи техникалық құралдарды қолдану арқылы байланыстыру - оқушыларды белсенді оқу-танымдық әрекетке еліктіріп білік, білім дағдыларды қалыптастыруға мүмкіндік береді. Оқушылар осы әдістерді пайдалану нәтижесінде алдын ала болатын жұмысты жоспарлауды, рациональді түрде оның орындалуын

ұйымдастыруды, өзі-өзі бағалауды және біркелкі тиянақты жұмыс істеуді үйренеді. Пассивті түрде ақпаратты қабылау кезінде оқушыларда:

- Оқығаны 10 пайызы;
- Естігенінің 20 пайызы;
- Көргенінің 30 пайызы;
- Көрген мен естігенінің 50 пайызы есептерінде қалады.

Сонымен қоса, заманауи ақпараттық-техникалық құралдарды қолдану арқылы қабылдау оқушылардың есінде өздерінің айтқандары 80% және өздері жасаған нәрсенің 90% қалады. Заманауи техникалық құралдармен оқыту әдістері тек қана материалды тез әрі жылдам есте сақтауға ғана көмектесіп қоймай, сонымен қатар оның күнделікті өмірде жүзеге асуына да әсер етеді. Бұл әдісті қолдану ресурстар мен заманауи мультимедиа технологияларын қолданумен байланыстыруы:

- қатынас дағдыларын оқыту процесінде қалыптастыру;
- өзіндік ой-пікірді дұрыс жеткізу және құрастыру, өз көзқарасын білдіре білуді дамыту;
- жағдаяттарды талдау қабілетін дамыту, олардың себептерін және пайда болуын топшылау, олардың шешу мәселелерін және құралдарын дамыту;
- өзін-өзі тәрбиелеу, өз көзқарасын, ұстанымын басқалардың алдында қорғай алу;
- ес, ойлау, зейін процесстерін жетілдіру сияқты мақсаттарға жетуге көмектеседі.

Мультимедиялық технологиялар күн сайын білім беру қызметінің әртүрлі салаларына көбірек еніп келеді. Бұған қоғамды жаппай ақпараттандыруға және оқушыларды тиісті даярлау қажеттілігіне байланысты сыртқы факторлар да, сондай-ақ жалпы білім беретін оқу орындарында қазіргі заманғы компьютерлік техника мен бағдарламалық қамтамасыз етудің таралуына, білім беруді ақпараттандырудың мемлекеттік және мемлекетаралық бағдарламаларын қабылдауға, мектеп мұғалімдерінің көбеюінде ақпараттандырудың қажетті тәжірибесінің пайда болуына байланысты ішкі факторлар да ықпал етеді. Көп жағдайда мультимедиялық құралдарды қолдану мұғалімдердің жұмысын қарқындатуға, сондай-ақ оқушылардың оқу тиімділігіне оң әсер етеді.

Сонымен қатар, кез-келген тәжірибелі мектеп мұғалімі ақпараттық технологияларды енгізудің жиі кездесетін оң әсері аясында көптеген жағдайларда мультимедиялық құралдарды қолдану оқу тиімділігінің артуына әсер етпейтінін растайды, ал кейбір жағдайларда мұндай қолдану теріс әсер етеді. Оқытуды тиісті және негізделген ақпараттандыру мәселелерін шешу жан-жақты және барлық жерде жүргізілуі керек екені анық.

Мұғалімдер оқу процесіне мультимедиялық құралдарды енгізудің екі мүмкін бағытын ескеруі керек. Олардың біріншісі, мұндай қаражат оқу процесіне тарихи қалыптасқан мектеп білім беру жүйесінің дәстүрлі әдістері аясында «қолдау» құралы ретінде енгізілуіне байланысты. Бұл жағдайда мультимедиялық ресурстар оқу процесін күшейту, оқытуды жекелендіру және оқушылардың білімін есепке алуға, өлшеуге және бағалауға байланысты мұғалімдердің күнделікті жұмысын ішінара автоматтандыру құралы ретінде әрекет етеді.

Білім беруде ақпараттық және телекоммуникациялық технологияларды қолданудың көптеген оң аспектілері бар (олардың арасында, әрине, мультимедиа да бар). Негізгі аспектілер ретінде мыналарды бөлуге болады:

- білім беру мазмұнын іріктеу және қалыптастыру әдістері мен технологияларын жетілдіру;
- информатика және ақпараттық технологиялармен байланысты жаңа мамандандырылған оқу пәндерін және оқыту бағыттарын енгізу және дамыту;
- информатикаға қатысы жоқ көптеген дәстүрлі мектеп пәндерінің оқыту жүйесіне өзгерістер енгізу;
- дараландыру және саралау, қосымша мотивациялық тетіктерді пайдалану арқылы мектепте оқытудың тиімділігін арттыру;
- оқыту процесінде өзара іс-қимылдың жаңа нысандарын ұйымдастыру;
- оқушы мен мұғалім қызметінің мазмұны мен сипатын өзгерту;
- жалпы орта білім беру жүйесін басқару тетіктерін жетілдіру.

Қорытындылай келе, қазіргі білім беру жүйесінде басты мақсат-оқушыға тұлға ретінде және оның дамуына мұқият назар аудару. Биология пәнін оқыту мұғалімнен үлкен міндеттерді

талап етеді, өйткені ол бүкіл сыныптың қажеттіліктерін қанағаттандыруы керек. Бұл жағдайда жаңа технологиялар көмектеседі. Оқу процесін компьютерлендіру мақсатында интерактивті тақтамен тиімді жұмыс істеу. Қазіргі уақытта Қазақстанның барлық жалпы білім беретін мектептері интерактивті тақталармен қамтамасыз етілген. Интерактивті әдіс-бұл диалогтық әдіс, нәтижесінде сабаққа қатысушылар бір-бірімен байланысып, мәселелерді шешеді. Сабақта мұғалім интерактивті тақтаны бірнеше рет қолдана алады, интерактивті тақтаны қарапайым тақтадан гөрі пайдалану ыңғайлы және уақытты үнемдейді. Мектеп пәндерін оқыту процесінде компьютерді қолдана отырып сабақ өткізу олардың мотивациялық эмоционалды ортасына, сезімдерінің өсуіне, мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас жүйесін, мазмұнын, қызмет құрылымын өзгертуге әсер етеді. Сондықтан биология сабақтарында қолданылатын интерактивті тақта, компьютер, электрондық журнал биология сабағына арналған арнайы құрал-микроскоп және т.б.

Әдебиеттер:

1. Ф.Б.Бөрібекова., Н.Ж.Жанатбекова. Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар.-Алматы, 2014.-241 б.

Елеусизова К. С.

Сәтбаев қаласы «№27 жалпы білім беретін мектебі» КММ

ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАҢАШЫЛ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Қазіргі заман талаптарына сай білім беру жүйесі де жетіліп, жаңа қырларын ашуда. Демек, бұл орта білім берудің мазмұнын жаңарту болып табылады. Бұл оқытудың құзыреттілікке бағдарланған оқыту моделіне біртіндеп өтуге жағдай жасайтын білім беру жүйесін дамыту бағдарламасын әзірлеуді, жүзеге асыруды және оқытуды ұйымдастырудың дәстүрлі емес әдістері мен түрлерін қолдануды талап етеді.

Білім беру саласындағы оқыту мен тәрбиелеудің психологиялық-педагогикалық мақсатын жүзеге асыруға бағытталған, қазіргі ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың тиімді пайдаланудың методологиясын, технологиясын және практикасын жасауды қамтамасыз ететін, адамға ыңғайлы процесті сипаттайтын педагогика ғылымының саласын білім беруді ақпараттандыру деп аталады.

Біз, қазір ақпараттық технологиялар кезеңінде өмір сүріп жатырмыз, сондықтан заманымызға қарай әр бір адамның қоғам, болмыс, табиғат және ғылым және т.б. салаларында жеткен жетістіктерінің сансыздығына байланысты оқу үдерісінің мазмұны да жаңарып, оқытудың әдіс-тәсілдері де жаңартуды қажет етеді. Сондай әдіс-тәсілдердің бірі ретінде қазіргі уақытта білім беру жүйесінде болып жатқан түбегейлі өзгерістер оқыту үрдісін озық технологиялармен қамтып жетілдіруді талап етеді. Осы тұрғыда оқытудың жаңа технологияларын жете меңгеріп, оқушылардың психологиялық жас ерекшеліктеріне қарай орынды қолданудың мәні ерекше.

Қазір Республика оқу орындары мен педагогикалық ұжымдары ұсынылып отырған көпнұсқалыққа байланысты өздерінің қалауына сәйкес кез келген үлгі бойынша қызмет етуіне мүмкіндік алды. Бұл бағытта білім берудің әр түрлі нұсқадағы мазмұны, құрылымы, ғылымға және тәжірибеге негізделген жаңа идеялар мен жаңа технологиялар бар.

Білім беруді ақпараттандыру жағдайындағы дидактика – оқыту нәтижелерін өңдеу процесін автоматтандыруды, білім беруді, оның ішінде оқудағы ілгерілеуін қамтамасыз ететін, индивидтің мүмкіндіктері мен қабілеттерінің дамуына жағдай жасайтын, оқушының жеке тұлғалығын дамыту процесі жайындағы білімдер жүйесі ретінде қарастырылатын білім беру мен оқыту теориясы. Педагогикалық процеске инновацияны енгізу - шығармашылықтың нәтижесі болып табылады. Инновацияның бірнеше деңгейлері бар:

1. педагогикалық шындықты өзгерте алатын идеяларды растайтын жаңалық;

2. педагогикалық технологиялардың жаңа элементтерін ойлап табу, әзірлеу және енгізу;
3. педагогикалық рационализаторлық-модернизациялауға және бейімделуге байланысты жетілдірулер
4. тәрбие мен оқытудың қолданыстағы әдістері мен құралдарының нақты жағдайларына.

Жаратылыстану бағытындағы пәндерді оқыту контекстінде Қазақстандағы ең маңызды тіл –ағылшын тілі болып саналады, сондықтан да оқытудың негізін ағылшын тілі сабақтары алады. Ағылшын тілін оқыту үрдісіне кіріктіруді енгізу – ең алдымен, оқушының сабақ үстінде дамуы мен оның психологиялық жағдайын ескере отырып, оқытуды нығайту мүмкіншіліктеріне бағытталған. Жалпы білім беретін жаратылыстану-математика бағытындағы мектеп мұғалімдері үшін, орта білім беру мазмұнын жаңарту негіздерінің бірі, үштілді білім беруде, заманауи CLIL әдісін, АКТ технологиясын, жобалық іс-әрекет әдісін белсенді қолдану өте тиімді. CLIL әдісі – тілді және мазмұнды интегралды түрде оқыту. Кіріктіріп оқытуда жиі қолданылатын әдіс. CLIL өз мәнінде Content and Language Integrated Learning білдіреді – бұл дегеніміз шет тілдің басқа оқу пәндерімен кіріктіріліп оқытылуын көздейді. CLIL әдісін қолданудың барысында мақсаты пәнді басқа тіл арқылы оқу. Ғалымдар әдістің ерекшелігі тілді екінші тіл ретінде мақсатсыз оқудан гөрі белгілі ақпаратты игеру мақсатында оқу айтарлықтай нәтиже беретіндігін дәлелдеген. Бұл үйренушіге мақсаттылық және мотивация, ақпаратты игеруге қызығушылық береді. Осындай жағдайларда CLIL әдісі оқушының ағылшын тілін меңгеруіне көмектеседі. CLIL әдісін қолдану ұстаздан тіл және контентті меңгерту мақсатында алдын ала дайындықты талап етеді. Осы орайда CLIL арқылы сабақ өткізетін ұстаз қандай болу керек деген сұрақ туындайды. Сабақ өткізу тілін игерген, яғни ағылшын тілінде өткізетін болса, ағылшын тілінде еркін сөйлеп оқушылармен қарым-қатынас жасай алатын кәсіби маман.

Ұстаз барлығын идеалды түрде білуге, басқа тілдің қыр-сырын ана тілімен тең деңгейде білуге міндетті болып есептелмейді. Өз тәжірибемде көргендей, оқушыға түсінікті, қиын емес сөйлемдер мен сөз тіркестерін ұтымды қолданып пәнді оқыту маңызды. CLIL әдісін сабақта пайдалануда ұстаз үшін, оқушылар үшін де бірқатар кедергілер кездеседі:

- ағылшын тілінде сөйлеу кезінде қиындық тудыруы;
- ағылшын тілін тыңдаудағы қиындығы;
- оқушылардың ағылшын тілін білу деңгейлерінің әр түрлілігі;
- ойын жеткізуде толық сөйлемдерді қолдана алмауы;
- жоғарыдағы кедергілерді жеңу үшін сыныпта қолайлы атмосфера жасай білу қажет, конфликтті немесе өте катал жағдайда тілдік қиындықтар тереңдей береді.

Сондықтан ұстаздың оқушылармен бірге білім алушы ролі мен бағыттаушы ролін қатар меңгеруі маңызды. Тыңдау және түсіну, жеңу оқушылар мен ұстаздан ұзақ уақытты талап етеді. Кейбір оқушыларда түсіну мен сөйлеу процестері қатар жүрмейді, оқушы сөйлей алуы мүмкін де тыңдаған уақытта ештеңе түсінбейді. Бұл кедергілерді жеңу үшін мұғалім мәтінді аудио арқылы тыңдатуына болады. Бұл үрдістер оқушылардың индивидуалдық ерекшеліктеріне, қабілеттеріне байланысты болғанмен ұстаздың көмегінің кедергілерді жою қиынға түседі. Өз ойын толық жеткізе алмайтын оқушылардың сөздік қорын толықтыру мен аудитория алдында сөйлеу қорқыныш сезімдері болуы мүмкін, оқушылардың ағылшын тілінде сөйлеу еркіндігі біртіндеп байқалады. Тәжірибе жүзінде оқушылардың жас ерекшелігі мен жеке қызығушылықтарына мән беру оқушының мотивациясына әсер етеді.

CLIL- әдісін қолдануда оң нәтижеге жету үшін ағылшын тілін аз мөлшерде пайдаланудан бастау оқушылардың психологиялық дайындығын арттырады. Жазу арқылы және көру арқылы есте сақтайтын визуалды сөздік және дәптерді кеңінен пайдалануға бағыттау қажет. Олар мұғалім сөйлеу барысында тақтаға жазып монитордан көрсетіп отыруды қажет етеді. Күнделікті сабақта қолданылатын сөйлемдерді оқушы есту арқылы есте сақтайды, оқушыға бүгін қандай күн т.б терминдерді қолданып ағылшын тілінде айту олардың есту арқылы есте сақтауын дамытады. Әдісті пайдалануда қатып қалған қағида жоқ, өйткені оқушылар әр түрлі дамиды, мұғалім бір немесе үш ай аралығында сабақты толық ағылшын тілінде өткізуге ауыса алады. Алғашқы сабақтарды бастамас бұрын оқушыларды психологиялық дайындықтан өткізудің

қажеттілігі бар, мінезі байсалды емес оқушылар әр түрлі себептерді айтып мұғалімнің тапсырмаларына селсоқ қарауы мүмкін, ол үшін алдымен сынып жетекші және ата-анасына қажеттіліктерді түсіндіріп айтудың маңызы бар. Оқуда қиыншылықтары бар, ерекше назарды қажет ететін оқушылары бар сыныптарда ата-анасына ескерту мен қосымша жұмыстар жасау қажет етіледі. Демек, оқушылардың ерекше қабілеттерін пайдалана білудің маңызы бар.

CLIL-әдісін қолданып сабақ өткізу кезінде аударма сөздік, translator, сөздіктер қолдануға рұқсат етіледі. Оқушының мәтінді аударуына электронды нұсқадағы сөздіктерді қолдануына болады. Мысалы, алғашқы сабақтарда 5-7 минут тақырыпқа байланысты ағылшын тіліндегі видео ақпаратты тыңдатудан бастаған тиімді, өйткені оқушы тыңдап және көру арқылы өтетін сабақтардан кейін дағдарысқа түсу мүмкіндігі азаяды. Үй тапсырмасына тақырыпқа байланысты жаңа сөздер жазып келуге берілсе, келесі сабақта жаңа сөздерді пайдалануға тапсырмалар беріледі.

CLIL әдісін қолдануда қарапайым диалог құрастыру, қысқа сөздік жазғызу, суретті әңгімелеу, ойындар ойнату, тиімді нәтиже береді. Сабақтың құрылымы бастапқыда қайталанбалы болса, оқушы тәртіпке үйренеді, әдістерді де өте қарапайымнан күрделіге қарай ауыстыруға болады. Өйткені белгілі бір қайталанбалы сабақты оқушы меңгергенге дейін сол сабақта қолданылатын қарапайым сөз тіркестері мен сөйлемдерге құлақтары үйренеді. Педагогикалық тұрғыда қарастырсақ, сабақта белгілі дәрежеде қиындықтардың да болуы мүмкін. Сонымен қатар уақыттың жетіспей қалуы, мұғалімнің жоспарының толыққанды жүзеге аспауы мүмкіндіктері болуы.

CLIL сабақтары барысында қалыпты деп есептеледі. Оқушыларда барлық тіл үйренушілерге қатысты қателіктер кездеседі, жазу мен сөйлем мүшелерінің орындарының ауысуы, айту кезіндегі қателіктер, орфографиялық, синтаксистік қателер көп жіберіледі. Бастапқыда сөйлеу кедергісі бар оқушылар сабақта белсенділік таныта бастаған кезде олардың қателіктерін сөзін бөлмей сабақтың соңына қарай барып түсіндірген жөн, өйткені ең бастысы сөйлеу кедергілерін жою мақсатында жұмыс жасау деңгейінде бұл қателіктерге аса назар аудармаған жөн.

CLIL технологиясының ерекшеліктері: Input Input дегеніміз не? Сабақтағы кіріспе «оқушыларға идеяларды түсінуге және оның мағынасын түсінуге көмектесетін ақпарат» деп анықтауға болады. Input - әр сабақтың негізі болып табылады. Ол бейнеден, кітаптағы мәтіннен, граф немесе фотосуреттен тұруы мүмкін. Оқушылар тыңдайды, қарайды, енгізуді оқиды, олар кірісті ақпаратты алады, оны сабақты аяқтауға да пайдалануға болады. Мысалы, видеоны қарап, кейін жаттығу орындауға болады.

Сөздікпен жұмыс (вокабуляр) үш түрі бар: жалпы сөздер, пәндік терминология және академиялық сөздер. Мұғалімдер оқушыларға әр түрлі контексте жаңа сөздерді қолдануға көмектесуі керек. Оқушылар сөздермен қаншалықты көп жұмыс жасаса, оларды есте сақтау мүмкіндігі соғұрлым жоғары болады. Оларды сабақ барысында тапсырмаларды орындау кезінде қолданамыз.

Тыңдау дағдыларын дамытудың стратегиялары: Есту барысында пайда болатын сөздерді немесе грамматикалық құрылымдарды қайталаңыз, семантикалық карталарды құрастырыңыз, мәтіннің мазмұнын болжау, тыңдаңыз және кесте толтырыңыз, тыңдаңыз және белгілі бір ақпарат бойынша (күндер, сандар, уақыт) ескертулер жасаңыз, ақпаратты тыңдаңыз және бос жерлерді толтырып қойыңыз.

АКТ-ның дидактикалық мүмкіндіктері ағылшын тілінде оқытудағы тиімділігін арттыратынын атап өту керек. АКТ қашықтықтан, жеке оқытуға мүмкіндік береді, әртүрлі білім беру ақпараттарына (анықтамалық, энциклопедия, оқулықтар және т.б.) қолжетімділікті қамтамасыз етеді, бірақ жоғарыда аталған АКТ-лардан басқа білім беру процесінде жаңа технологияларды пайдалануға мүмкіндік береді. Оқушылардың қызығушылықтарын тудыратын келесі тәсілдер жиынтығын жатқызуға болады:

PEAR DECK: Интерактивті презентацияларға арналған қарапайым және «көрнекі» қосымша

NEARPOD: Мобильді телефондағы сабақ

SOCRATIVE: оқушыларға арналған викторина

КАНООТ: бес минут ішіндегі викторина

Padlet : Интерактивті мультимедиалық қабырға

CANVA: тегіс графикалық дизайн

VIALOGUES: деректер видео бойынша онлайн-дауларды ұйымдастыратын қызмет

QUIZZZ: онлайн тестілеу бағдарламасы.

WebQuest – ақпараттық ресурс ретінде Интернет қолданылатын, рөлдік ойынның элементтері бар мәселелік тапсырмалар. Мектепте веб-квесттерді пайдаланудың келесі себептері бар:

1. Бұл технология – оқу үрдісіне интернетті енгізудің оңай жолы. Оқушы мен мұғалім үшін арнайы

техникалық білім талап етілмейді.

2. Веб-квестті жеке орындауға болады, бірақ ол топта ең жақсы түрде орындалады. Сонымен қатар білім берудің екі негізгі мақсаты: коммуникация және ақпарат алмасу жүреді.

Мұғалім тапсырманы құра отырып, ақпаратты Ғаламтордан іріктеп алады да оқушыларға өздеріне қажетті мәліметті алуды оңайлату үшін гиперсілтеме беріп отырады. WebQuest- тің келесідей құрылымдары бар:

1. Introduction (Кіріспе)

2. Task(Тапсырма)

3. Process (Орындау)

4. Evaluation (Бағалау)

5. Conclusion (Қорытындылау)

6. Credits (Қолданылған Пайдаланған әдебиеттер)

7. TeacherPage (Оқытушыға арналған пікірлер).

Жобалық әдіс – оқытудың қазіргі кездегі инновациялық әдістердің бірі. Жеке тұлғалық бағдарлы тәсіл – білім беру жүйесінің басты орнына баланың тұлғасын, оны дамытудағы ыңғайлы, қауіпсіз, қолайлы жағдайларын құрып, табиғи әлеуетін жүзеге асыруды қамтамасыз етуін қояды.

Информатика пәнін ағылшын тілінде оқытуда тақырыпқа сай терминдерді видеолар мен мультфильмдер, оңай кинолар арқылы есте сақтауға үйретуге, мәтіндік тапсырмалар, түртіп алу әдістерін пайдалану арқылы оқытуға болады. Ағылшын тілі – әлемдік бизнес тілі, оны меңгеру-жастарға әлем танудың кілті болмақ. Ағылшын тілін білу - біздің жастарға шексіз мүмкіндіктер ашады. Ол – жаһанданудың кепілі. Ақпараттық технология дамыған қазіргі дәуірде күн сайын дерлік ағылшын тілі дүние жүзі халықтарының тілдеріне жаңа сөздер мен ұғымдар арқылы батыл ену үстінде. Сондықтан тиімді әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы оқыту нәтижеге жеткізеді.

Осыған орай ұлы педагог-ғалым К.Д.Ушинскийдің тамаша сөздері бар «Мұғалім – өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады» – деген. Нағыз ұстаз сабақты тартымды өткізіп, оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін әр сабақты түрлендіріп отыру шарт. Жоғары жетістіктерге жету үшін тек бір технологиямен шектеліп қалмай, әртүрлі технологияның элементтерін пайдалану қажет.

Әдебиеттер:

1. Халықова К.З., Абдулкерімова Г.А. Педагогикалық информатика /білім беруді ақпарат-тандыру. – Алматы, 2007.

2. И. В. Роберт. Новые информационные технологии в обучении: дидактические проблемы, перспективы и использования. // Информатика и образование, №4, 2009.

Ержан М.

Қарағанды облысы, Шет ауданы, Ақадыр кенті, «Ю.А.Гагарин атындағы мектеп-лицейі» КММ

БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ ТИІМДІ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ДАҒДЫЛАР

Әлем өзгеруде, адамдар өзгеруде, білім берудің міндеттері өзгеруде. Заманауи адамның өз өмірін ұйымдастыруға, оны тиімді, қызықты, ыңғайлы етуге көмектесетін дағдылары болуы керек. Яғни, ХХІ ғасыр дағдыларын меңгеру. Тарихта алғаш рет мұғалім мен мектеп бала үшін беделді болудан қалды. Мұғалімнің айтқанының барлығын бала сабақ барысында басқа көздерден тезірек ала алады. Информатика пәні мұғалімінің білетіні шәкірттерінің бірі білетінінен айырылып қалуы мүмкін. Тағыда басқа. Әлем өте жылдам өзгеруде. Ал егер жетістікке жеткін келсе, бейімделе білу, өзгере білу керек. Технологиялар өте жылдам өзгеруде және біз осы өзгермелі әлемде жетістікке жету ғана емес, табысты және бақытты болуға қабілетті адамды дайындауымыз керек. Бүгінгі күні білім және тіпті дағдылар тез ескіреді, сондықтан құзыреттілікке негізделген тәсіл ең перспективалы болып табылады. Мен бұл мақаланы дайындап отырып мен бір ұғымның басқаша мағына беретініне көзім жетті: сауаттылық, дағды, құзыреттілік, білім, сондықтан мен бұл ұғымдардың аражігін ажыратқым келеді. Білім - бұл алуға және үйренуге болатын нәрсе. Дағдылар – үйренуге болатын нәрсе (мен әңгіме айтуды, көлік жүргізуді білемін). Дағдылар автоматизмге әкелетін қарапайым операциялар. Құзырлылық - бұл нақты қызметте, стандартты емес жағдайларда көрінісі, плюс тәжірибенің көрінісі, т.б. өз іс-әрекетін талдай білу және мақсатқа жетудің тиімді жолдарын таңдау. Бүгінде сабақ беру үрдісінде, бір сарында жүргізе беру оқушыларды жалықтырады, ал ондай сабақтан -нәтиже болмайды.

2000 жылдардың басынан бастап «ХХІ ғасыр дағдылары» тұжырымдамасы әртүрлі деңгейде белсенді түрде талқыланды. Біздің елде кейінгі 5-жылда білім саласындағы айтулы серпілістер, дәл осы ұғымға әсер етіп жатыр. Алдымен, «21 ғасыр дағдылары» деген керемет атауда не жасырылғанын анықтап алайық және бұл дағдылар бұрынғыдан несімен ерекшеленеді? Енді ойлап қарасаңыз, индустриалды дәуірдегі негізгі дағдылар оқу, жазу және арифметика болғанын аңғару қиын емес. Қазіргі әлемде бұл дағдылар енді ешкімді таң қалдырмайды және осылайша, екпін сыни ойлау қабілетіне, қарым-қатынас жасау, өзара әрекеттесу және кез келген бизнесте шығармашылықпен айналысу қабілетіне ауысты, бұл енді дағдылар емес, құзыреттер.[1] Сонымен, 21 ғасыр дағдылары жылдам, өзгермелі, қызықты, бірақ күрделі және болжауға болмайтын әлемде, жоғары технологиялар мен әлеуметтік белсенділік жағдайында өмір сүруге дайын адамның жеке қасиеттерін білдіреді. Жалпы «педагог» кез-келген өзгеріске бейім, сол өзгерістерден тек жоғары нәтижелер шығара білсе ғана білім саласындағы үлкен жоғарғы көрсеткіштерді жасай алады. Ал бізде қаншама жан-жақты өте талантты, білімге құштар оқушылар өте көп, сол мықты оқушыларды дәл осы мықты педагогикалық технологиялар арқылы әрі қарай тек жоғары нәтижеге жеткізе аламыз. 21-ғасырдың құзыреттіліктері мен дағдыларының бірнеше теориялары бар. Бұл дағдылар, әдетте кәсіби дағдыларға қарағанда, маңызды дағдылар (маңызды дағдылар, кәсіби кросс-кәсіптік құзыреттер) деп аталады. Давостағы Дүниежүзілік экономикалық форумда сұранысқа ие әрбір педагогте болуы керек 8 негізгі құзырет анықталды:

- күрделі мәселелерді шешу;
- сыни тұрғыдан ойлау;
- шығармашылық ойлау;
- адамдарды басқару;
- топта жұмыс істеу;
- басқа адамдардың және өздерінің эмоцияларын тану, оларды басқару;
- пайымдауларды қалыптастыру және шешім қабылдау;
- бір тапсырмадан екіншісіне жылдам ауысу

Ал біздің елімізде білім беру саласының мамандары Давос ондығын «4К жүйесі» деп аталатын төрт негізгі дағдылар жүйесіне дейін төмендетті:

- сыни тұрғыдан ойлау;
- шығармашылық;
- коммуникация;
- үйлестіру.

Дәл осы «4К жүйесі» білім саласындағы жылдам өзгерістерге бейімделуге жұмыс жасайды.[2]

Көптеген педагогтар үшін бұл 21 ғасыр дағдылары, әрине, сапалы білім беру үшін қажет. Және, шын мәнінде, бұл рас. Әрине, сіздердің көпшілігіңіз бірден: «бірақ мен өз сабақтарымда дәл осындай дағдыларды ұзақ уақыт бойы қолданып келемін. Олардың несі таңқаларлық? Деген сұрақ болу мүмкін, Иә қолданылды бірақ дәл осы дағдылар терең, әрі түсінікті қолданылмаған. Өйткені, әрбір ұстаз шәкірттеріне:

- тапсырмаларды өз бетінше орындай алды, сондай-ақ жоғары технологиялық озық ортада жұппен/топпен жұмыс істей алды.

- мұғалімдермен және басқада оқушылармен қарым-қатынас жасауға дайын.
- икемді және шығармашылық ойлауға қабілетті, сабақ аяталғанда бағалайды

бірақ ол дағдылардың толық нәтижелі болғанына көз жеткізіп, саралауымыз керек. Себебі: қазір оқушылар қалай, сабақ барысында бәрі түсінікті, айқын, бірақ кейбір оқушылар тобы неге ол мәліметтерді жиі есіне түсіре алмайды. Себебі, дәл осы төрт дағды дұрыс жүргізілмейді, тіпті кейде үздік оқушымыздың өзі де дәл осы қателікке бой алдырып жатады. Төрт К-ның әрқайсысы туралы көбірек біліңіз. Сыни тұрғыдан ойлау – ақпарат ағымында бағдарлау, себеп-салдар байланыстарын көру, қажетсізді сүзгілеу және қорытынды жасау. Шығармашылық жағдайды әртүрлі қырынан бағалауға, стандартты емес шешімдер қабылдауға және өзгермелі жағдайларда өзін сенімді сезінуге мүмкіндік береді. Шығармашылық қабілеті дамыған адам шығармашылыққа айналады. Ол идеяларды тудырып, басқа адамдардың әрекеттерін дамыта алады. Қиындықтарды жеңу ол үшін қызықты басқатырғышқа айналады. Байланыс. Енді барлығына тәулік бойы дерлік телефон қоңырауы немесе мәтіндік хабарлама қалды. Келіссөздер жүргізу және байланыс орнату, әңгімелесушіні тыңдау және өз көзқарасын жеткізу қабілеті өмірлік маңызды дағдыға айналды. «XXI ғасыр дағдыларының» маңыздылығы дәл мынада: олар әртүрлі пәндер бойынша жақсырақ шарлауға және жаңа ақпарат ағынын түсінуге мүмкіндік береді - ең алдымен қажетті білімді табуға және пайдалануға мүмкіндік беретін дағдылар мен құзыреттерді дамыту арқылы. Бұл «XXI ғасыр дағдыларын» меңгере отырып, біз өз бетінше, кәдімгі оқу орындарынан тыс, өз бетінше білім алу және дамумен айналыса алатынымызды білдіреді.

Қолданыстағы оқыту технологияларының ішінде дамыта оқыту технологиясы ең танымал. Оның бастауында Л.С.Выготский, Л.В.Занков, Д.Б.Эльконин, В.В.Давыдов және басқа да көптеген көрнекті психологтар мен педагогтар болды. Дамыта оқыту технологиясының идеяларының қалыптасуына адамның психикалық дамуының мәдени-тарихи теориясын жасаушы Л.С.Выготскийдің еңбектері үлкен әсер етті. Көптеген танымал педагогтар өздерінің еңбектерінде ең бірінші оқушыларды психологиялық зерттеу керектігін алға тартқан. Кейбір оқушылар бар жекелей жауап бере алмауы мүмкін сабаққа, ал сол оқушыларды топтық немесе жұптық жұмыстарға тартып ашуға болады.[3] Көптеген педагогикалық әдіс-тәсілдердің жекейлей артықшылықтары бар және осы дағдылар нәтижелі болуда. Тағыда бір педагогикалық әдістердің бірі дамыта оқыту технологиясы Д.Б.Эльконин, В.В.Давыдов және олардың көптеген шәкірттері де белсенді дамытты. Д.Б.Эльконин мектеп оқушыларының жас ерекшеліктерін ескере отырып, оқытудың жүйелік-әрекеттік тәсілін негіздеді. Дамыта оқыту технологиясының дидактикалық идеяларына оқу іс-әрекетінің әртүрлі жағдайларында оқушылардың рефлексиясын ынталандыру идеясы да кіреді. Рефлексия оқушылардың өз іс-әрекетін, оқу іс-әрекетінің әдістерін, әдістерін білуі және түсінуі деп түсініледі. Рефлексия процедуралары өзін-өзі бақылау және өзін-өзі бағалау процедурасымен тығыз байланысты болғандықтан, оларға оқытуда да

үлкен мән беріледі (дамыта оқыту технологиясы бойынша). Елімізде дамыта оқыту технологиясының идеялары мұғалімдер арасында кеңінен тарады. [4]

21 ғасырдағы білім беру саласына мен келесідей ұсыныстар ұсынар едім:

- мектептегі маңыздылығы аз сабақтарды қысқарту

- нәтижесіз вариативті пәндерді азайту.

- оқушылардың болашақ мамандықтарына байланысты пәндерді көбірек оқыту және ертерек бейімдеу (Қытайда 8-сыныптан бастап болашақ мамандықтарына байланысты бейімделіп, тек сол бағытта пәндер өтіледі)

Бұл менің жеке оқыту процесіне ұсыныстарым, менің ойымша осы ұсыныстарым болашақта әрине орындалып жатса, білім саласы нәтижелі болатыннына сенемін. Ал жоғарыда оқу үрдісіндегі көптеген ерекшеліктер, дағдылар, әлемдік педагогтардың тәжірибесі жайлы тереңдедіп жазып кеттім. Көптеген мектептерде бұл әдіс-тәсілдерді ұстаздар қолданса білім бері жүйесінде сапалылық көтерілер еді. Қазіргі таңда елімізде ауыл мектептерінің деңгейін қала мектептерінің деңгейіне жеткізу көзделіп отыр, ол үшін төмендегі мектеп базасындағы жиі орын алатын сипаттамалар ескерілуі керек және барынша педагогтар назарынан тыс қалмауы керек:

- білім беру бағдарламаларын балаларды сапалы оқытуға, тәрбиелеуге және дамытуға бағыттау;

- жеке оқушының және жалпы қоғамның мүдделері мен қажеттіліктерін ескеру;

- оқушының отбасының әлеуметтік жағдайына, жынысына, ұлтына, дініне қарамастан баланың қабілетін барынша дамыту;

- азаматты көпұлтты қоғамға сәйкес құндылықтар мен қатынастар жүйесінде тәрбиелеу;

- қоғамның өзгермелі жағыдайларына оқушыларды бейімдеу;

- білім берудің ашықтығы, білім мен ақпараттың жалпы халыққа қолжетімділігі.

Сонымен бірге қорыта келе, жаңа технологиялар сабақты түрлі формада өткізуге мүмкіндік береді, пәнді оқытудың тиімділігін арттырады. Сабақ барысында «Түртіп алу», «Білемін, білгім келеді, үйрендім» сияқты стратегияларды қолданған кезде оқушылардың қызығушылығын оятады. Түрлі технологиямен қатар топпен жұмыстың ерекшелігі, игеретін материалдарды көлемі мен оларды түсіну қажеттілігі артады, дағдыларды қалыптастыруға уақыт үнемделеді, жұмыс атмосферасын қалыптастырады, оқушылардың танымдық белсенділігі мен шығармашылық жұмыс жасауы артады, олардың өзара қарым-қатынасы жақсарады. Осы орайда, сөзімді ұлы Абай сөзімен түйіндесем «Адам ата-анадан туғанда есті болып тумайды; естіп, ұстап, татып ескерсе, дүниедегі жақсы, жаманды танидыдағы, сондайдан білгені, көргені көп болған адам білімді, болады» деген дана сөздерінен адам жетістікке жетем десе, өз саласының үздігі болам десе, жаңа заманның дағдыларына тез бейімделе білу керек, бұл дана атамыздың, қазіргі ХХІ ғасыр ұстазына айтылған өсиет деп айтқым келеді. Қорыта келсек, жаңа технологиялар оқушы мен мұғалімнің ынтымақтастық қарым-қатынасына білімін көрсетудің әділ сайысына бағыттауға мүмкіндік береді.

Қолданылған әдебиеттер.

1. Алексеева Л. Н. «Инновационные технологии как ресурс эксперимента» / Учитель, № 3, 2019г., с. 78.
2. Еркебаева Г.Ғ.Қазақстан Республикасының ұлттық білім беру жүйесінің міндеттері, бағыттары мен мазмұны. Халықаралық ғылыми-практикалық конференция. Шымкент, 2015. – Б.6-9.
3. Смирнова С.А. Педагогика: теории, системы, технологии. –М., 2006.
4. Д.Б.Эльконин, В.В.Давыдов педагогической технологии. – М., 2015.

ОҚУ МЕН ЖАЗУ АРҚЫЛЫ СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМУ

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы азаматтық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникация желілерге шығу» деп, білім беру жүйесін одан әрі дамыту, жаңарту міндеттері көзделген.

Әлемдік бәсекелестік заманында әр адамның қабілетін, іскерлік мүмкіндіген, білім сапасын, деңгейін анықтайтын адам ресурстарын дамыту мәселелері күн тәртібіне қатаң қойылып, адамның білімі мен біліктілігі қазыргі таңда мемлекеттердің бәсекеге қабілеттілігінің ең маңызды көрсеткішіне айналып отыр.

Білім берудің ұлттық моделіне өту оқыту мен тәрбиелеудің соңғы әдіс-тәсілдерін, жаңа инновациялық педагогикалық технологияны игерген психологиялық-педагогикалық диагностиканы қабылдай алатын, педагогикалық жұмыста қалыптасқан бұрынғы ескі сұрлеуден тез арада арылуға қабілетті және нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашыл педагог-зерттеуші, ойшыл мұғалім болуын қажет етеді.

Осы мақсатта өскелең ұрпақты оқыту мен тәрбиелеудің инновациялық әдістері білім беру жүйесіне енді. Кез келген оқыту адамды дамытады. Мұғалім оқушының сабаққа деген қызығушылығын, белсенділігін туғызған жағдайда ғана тұлғаның қалыптасуы, жан-жақты дамуы оң нәтиже береді. Тіл мен сананың, ойлау мен сөйлеудің бірлігі – әр адамның жеке бас қасиеті мен қабілетін танытатын белгі. «Оқушы нені біледі және нені істей алады?» деген сұрақтардың жауабымен білім нәтижесін анықтауға болады. Осыдан барып оқыту белгілі бір нәтижеге бағытталап жүргізілуі қажет деген ой туындайды.

Мемлекеттік білім стандарты деңгейінде оқыту үрдісін ұйымдастыру жаңа инновациялық педагогикалық технологияны ендіруді міндеттейді.

Білім жүйесінің ерекшелігі – тек біліммен қаруландырып қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, үздіксіз өз бетінше дамуына қажеттілік тудыру. Білім беру саласында инновациялық үрдісті жүзеге асыру ұстаздардың өз мінез-құлықтарын, ұстанымдарын, мүмкіндіктерін түрлендіруді талап етеді. Өйткені, біз білім алып, оны оқушыға үйреткенді жақсы көреміз. Ал оқушылар мына жылдам өзгеретін әлемде бағыт-бағдар көрсетер ұстазын қажет етеді [2].

Қазіргі кезде оқыту үрдісіндегі жиі қолданылып жүрген жаңа технологиялардың бірі – оқушылардың жазу мен оқуда сын тұрғысынан ойлау қабілетін қалыптастыруға бағытталған әдіс-тәсілдер. Бұл технологияның тиімділігі оқушылардың қазіргі таңда алған білімдерін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана алатынына мүмкіндік туғызады. Себебі, сын тұрғысынан ойлау – сынау емес, шыңдалған ойлау. Сондықтан сын тұрғысынан ойлау технологиясы қазіргі уақытта ұстаздар қажет ететін басты технологиялардың бірі деп ойлаймын.

Сын тұрғысынан ойлау технологиясының мақсаты:

- оқушыларға кез келген тақырыпты сыни тұрғыдан қарап, өз бетінше сол тақырыпты ашуын үйрету;
- белгілі бір идеяларды қабылдай отырып, оның неге қатысты екенін зерттеу;
- оларды жеңіл түрде салыстыра алу, оларға сеніммен қарау.

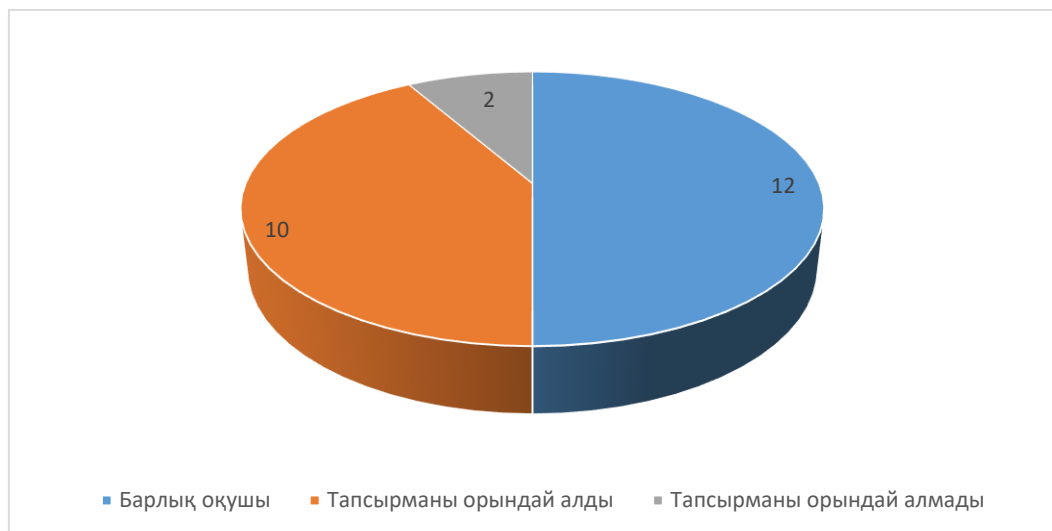
Бұл технология негізінен 3 кезеңге бөлінеді:

1. Қызығушылықты ояту сатысы. Бұл кезеңде оқушылар сабаққа психологиялық тұрғыда дайындалады. Бұған «топтау», «жұпта, топта талқылау», т.б. жатады.
2. Мағынаны тану сатысы. Бұл кезеңде «Сәйкестендіру», «Кубизм», «Жылы лебіз», т.б. салыстыру, талдау, өзіндік еңбек ету кезеңі.

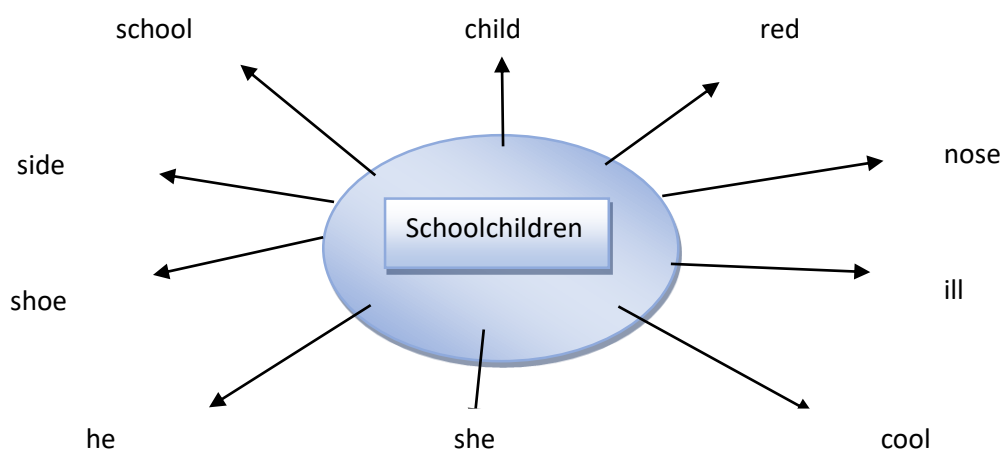
3. Ой толғаныс сатысы. Оқушы алған білімін пайдалана отырып, бес жолды өлең стратегияларын, семантикалық карта, т.б. қолданады.

Мұндай әдістер тұлғаның ой-өрісін, дүние танымын, зейінін, қиялын, ойлауын, елестетуін дамытып, тілін, сөздік қорын жетілдіреді. Мәселен, сабақ арасында баланың ойын жинақтап, көңіл-күйін көтеруге, зейінін тұрақтандыруға, қиялын ұшқырлап, сабаққа деген қызығушылығын арттыру үшін қызықты, көңілді психологиялық ойын жаттығулар қолдануға болады.

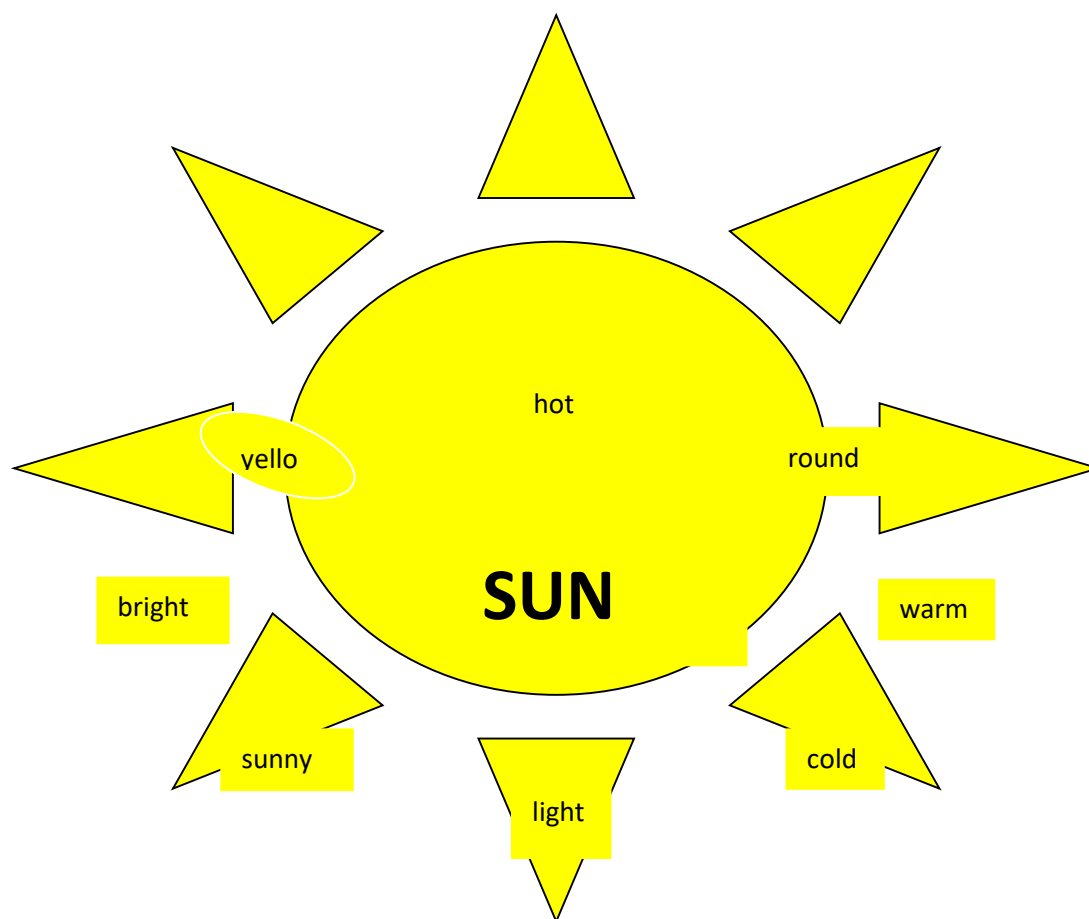
Мен өз мамандығым бойынша сабағымда қолданған әдіс-тәсілдерден мысал келтірсем: баланың ағылшын тілі әріптерін қаншалықты меңгергендігін тексеру үшін «Алфавит» (“Alphabet”) ойынын жүргіздім. Шарты: тақтаға «А», «В», «С» сияқты алфавиттің үлкен әріптерін іліп қойдым. Ал, оқушылар осы әріптің кіші әріптерін үстелге шашылып жатқан әріптерінің ішінен тауып ілді. Ойынның қорытындысын төменде диаграмма арқылы көрсеттім.

Ал, келесі «Ширату» (“Brainstorm”) ойыны. Шарты: тақтаға ұзақ сөз беріп, оның ішінен сөз шығару керек. Мысалы: schoolchildren: he, she, side, shoe, nose, ill, red, doll, line, child, school және т.б. Қай топ көп сөз құраса, сол топ жеңіске жетеді. Бұл оқушылардың сөздік қорын дамытады. Әр топ өз фантазияларына байланысты кесте, класстерге жазды.

Ал, суретке қарап теңеу сөз айту оқушының ақыл-ойын дамытып, сөздік қорын молайтады, тілін ширатады. Мысалы: Күнге сипаттама бер. - Describe the sun. The sun is yellow, round, cheerful, sunny, radiant, bright, light, warm, hot, cold, cloudy, т.б. Сонымен қатар, осындай суреттегі затқа қарап сипаттау оқушының тілін дамытып, білімін тиянақтайды. Бұл тапсырманы сыныпта орындаттым, әр оқушы жеке-жеке тақтаға шығып, барлығы белсене қатысты [1].

Сондай-ақ бүгінгі күннің талабына сай өскелең ұрпақты оқыту мен тәрбиелеуде оқу-тәрбие жұмысын халық педагогикасы негізінде жаңарта отырып, оны оқушы санасына жеткізуде интерактивті қарым-қатынас және суретті кестелер, психологиялық ойын-жаттығулар сияқты инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы жаңаша ұйымдастырудың жолдары қарастырылуда.

Себебі, болашақ мұғалімдердің әдістемелік, теориялық, кәсіби даярлығының сапасын арттыруда арнайы курстардың маңызы зор. Әсіресе, қоғамдағы өзгерістер білім беру саласына да айтарлықтай өзгеріс әкеліп отырған заманда күнделікті болып жатқан жаңалықтан хабардар болу, педагогика саласындағы, оның ішінде әр мұғалімнің өзі оқытып жүрген пәні төңірегіндегі жаңа әдіс-тәсілдерді, инновациялық іс-әрекетті бақылап отыру мұғалімге өте қажет.

Ғылыми білімнің саралануы, олардың үздіксіз дамуы білім беру мазмұнына көлемді практикалық және теориялық материалдарды қосуды талап етеді. Алайда мектепте, жоғары оқу орнында оқыту уақыты шектеулі болғандықтан, заман талабынан шығатын маманды дайындауға жеткілікті білімді саралауды тандап алу мәселесі көтерілуде. Оқу-тәрбие процесінің басқа да бөліктері, ұйымдастыру формалары да жаңартуды қажет етеді. Дүниежүзілік педагогикада оқытудың әр түрлі жағдайларын кіріктіру процесі жүргізіліп жатыр. Бір сөзбен айтқанда, білім беру деңгейі күннен-күнге даму үстінде.

Бүгінгі талапқа сай мектепте білім берудің жаңа саласына жету – мұғалімнің мейірімділігімен, білімімен, шеберлігімен тығыз байланысты. Өз мамандығына жан-жүрегімен берілген ұстаз ғана ұстаздық этиканы да, ұстаздық техниканы да, шеберлікті де жақсы меңгереді. Мұғалімнің творчестволық қабілеті, жаңашылдық әрекеттері, біліктілігі, физиологиялық және психикалық сапасы, педагогикалық кәсіптік біліммен сәйкестенеді. Жаңашылдық шығармашылық қуат шексіз, әрі үздіксіз қозғалыста дамиды. Бұл педагогикалық бағытта оқытушы мен оқушының өзара ықпалы, өзара дамуда, ынтымақтастықтан теңгермешілікке, дамудың жоғарғы деңгейіне жетуде мәні зор.

Әсіресе, қазіргі таңда мұғалім шеберлікке қол жеткізу үшін өзін-өзі басқара алуы керек, бойында оптимизм, лидерлік қасиет, тәуекелге бел буа білу, қуаттылық, төзімділік сияқты тұлғалық қасиеттері болуы тиіс. Аталған қасиеттер мұғалімді жанашылдыққа жетелейді, жаңаны жасауға ынталандырады [3].

Қорыта айтқанда, әрбір ұстаз өз Отанын шексіз сүйетін, білімді, іскер, рухани адамгершілігі мол, парасатты, мәдениетті, жан-жақты жетілген ұрпақ дайындауға терең жете сезінуі қажет. Яғни, сабақта әр түрлі әдіс-тәсілдерді пайдалану, оқушының жеке басын құрметтей отырып, білім беру – қазіргі оқытудың негізгі талабы деп түсінемін. Өйткені оқушылардың ойлау қабілеті бірдей емес. Сондықтан бұл мәселеге психологиялық тұрғыдан қарап, педагогикалық әрекет, әдестемелік шеберлікпен келу керек. Абай атамыздың: «Ақырын жүріп анық бас, Еңбегін кетпес далаға. Ұстаздық еткен жалықпас, Үйретуден балаға» - деп айтқанындай, мұғалім үшін кәсіби шеберлікке жету, өз мамандығының данышпаны болу бір күнде пайда болатын дүние еместігін біз жақсы түсінеміз және өмір бойы ізденішулікті, зерттеушілікті талап ететін мамандық екенін анық аңғарғанда ғана толық нәтижеге жетуге болады. Мұғалімнің әрбір сөзі мен ісі, қимылы, киімі, аяқ алысы, жүрісі, көзқарасы психологиялық және ізгілік тұрғысынан шәкірт жүрегінен үлкен орын алады. Әрбір ұстаз үшін оқу – тәрбие процесін ұйымдастыруда мол білімділікті, ақылдылықты, дұрыс іскерліктер мен дағдыларды, әр іске инновациялық тұрғыдан қарауды қажет етеді.

Әдебиет:

1. Мирсейтова. «С. Оқыту ізденіс ретінде және ізденіс оқыту ретінде: оқушылардың сын тұрғысынан ойлауын дамыту нысандары мен әдістері». Қарағанды, 2011 ж.
2. Ж.Д.Адамбаев. «Оқушылардың сөйлеу тілін дамыту». Алматы, 2000 ж.
3. Ж.Садуова. «Инновациялық технологияларда білім беруде қолдану». Алматы. 2005 ж.

Ерназарова А. Г.

КТУ «Школа-лицей №19» города Самтаев

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ХХІ ВЕКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

По данным психологов, стереотип неуспешности формируется у ребёнка в самом раннем возрасте, до 3-х лет, то есть задолго до поступления в 1-й класс.

А это значит, что инвестиции в дошкольное образование способны дать колоссальный эффект, гораздо больший, чем в среднее и высшее, как это ни странно. И чтобы преодолеть данный стереотип, в начальной школе большое внимание надо уделять созданию коллаборативной среды, развитию навыков критического мышления, навыков читательской и цифровой грамотности. Эти навыки помогут развивать в учащихся такие качества как внимание, наблюдательность, мышление и память.

Коллаборативное обучение (обучение в сотрудничестве) - педагогический подход в преподавании и обучении, который представляет собой групповую работу учащихся для решения проблемы, выполнения задания или создания какого-либо продукта. В начале каждого урока надо уделять несколько минут созданию благоприятной среды, где каждый ученик должен почувствовать себя значимым и нужным. Ребенок преодолевает свои страхи, понимает, что учитель желает ему добра. Это способствует снятию напряжения в отношениях между учениками. Можно применить такие приемы, как «Сделай комплимент соседу», «Пожелание друг другу добра», «Какое сейчас время года?», «Обмен настроением» и др. Ученикам младших классов нравится этот этап урока. Они даже проявляют креативность при выполнении этих приемов.

Следующим важным этапом обучения является развитие навыков критического мышления, так как это является одним из ключевых навыков ХХІ века. Зачем нужно критическое мышление? Критическое мышление предполагает умение видеть проблемы, готовность к нахождению

нестандартных решений, умение подвергать рефлексии собственную интеллектуальную деятельность, анализировать свои действия и выявлять допущенные ошибки. Школьник, умеющий критически мыслить, владеет разнообразными способами интерпретации и оценки информационного сообщения, способен выделять в тексте противоречия и типы присутствующих в нем структур, аргументировать свою точку зрения, опираясь не только на логику, но и на представления собеседника. Такой ученик чувствует уверенность в работе с различными типами информации. Следовательно, он более успешно сможет адаптироваться в современной жизни. Так, например, при изучении раздела «Транспорт» в 1 классе детям предлагается задание: выбрать подходящий вид транспорта для поездки в другие города. Учащиеся справляются с этим заданием, аргументируют свой выбор. Следующее задание, которое очень нравится детям это «Установи соответствие», где они должны узнать сказочного персонажа и определить его средство передвижения (таблица №1).

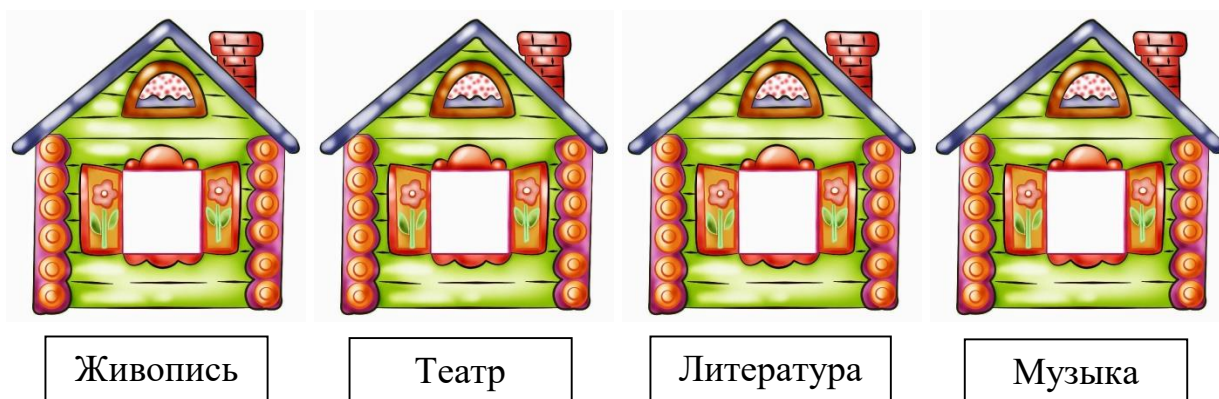
Таблица №1. «Установи соответствие».

Следующий тренд – развитие читательской грамотности. Ведь это способность человека использовать письменную информацию для собственных целей и в широком диапазоне ситуаций, требующих ее эффективного применения. Для достижения этой цели я применяю систематическое проведение речевых упражнений на уроках русского языка, которое способствует развитию связной речи младших школьников, формированию навыков функциональной грамотности, самоконтроля, предупреждению и устранению типичных речевых ошибок учащихся, повышению качества речевых высказываний. Высокий уровень читательской грамотности говорит о готовности учащегося к дальнейшему обучению на следующей образовательной ступени. Такие учащиеся уже почти не нуждаются в помощи, чтобы понять и оценить сообщения информационных текстов. Мы должны стремиться к такому результату. Учебники нового поколения способствуют развитию таких уровней мыслительных навыков как знание, понимание и применение. Дети не только усваивают содержание, но и находят нужную информацию, осмысливают ее и интерпретируют. Так, например, при изучении темы «Зимние забавы» во 2 классе дети выполняют задание на восстановление правильного порядка предложений в тексте. Здесь же, я спрашиваю о том, а какие же зимние игры им нравятся. Дети с удовольствием отвечают, аргументируя свои ответы. В своих ответах дети применяют глаголы, что способствует достижению цели урока. К текстам я часто составляю задания, направленные на развитие читательской грамотности (таблица №2).

Утверждение	Да/Нет
1. Есть 6 помощников на службе у тебя	
2. Глаза тебе даны, чтоб видеть	
3. А уши служат, чтобы трудиться	
4. Язык во рту, чтоб вкус понять	
5. А носик – запах различать	
6. Руки, чтоб ласкать, трудиться	

Таблица №2. Игра «Да - нет».

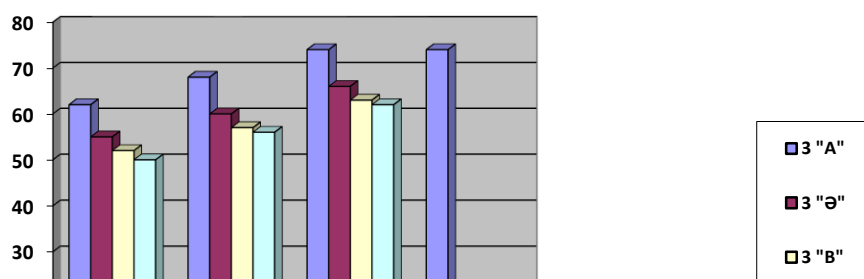
Так как у учащихся младших классов внимание неустойчивое, надо постоянно чередовать разные виды деятельности. Одним из этих видов деятельности являются задания, направленные на развитие цифровой грамотности учащихся. Дети принимают активное участие при выполнении таких заданий. Так, например, при изучении раздела «Искусство» в 3 классе, можно предложить детям распределить правильно термины, используя программное обеспечение ACTIVstudio. Учащимся предлагаются следующие термины: *театр, натюрморт, композитор, сказка, музыка, живопись, спектакль, читатель, поэт, жетиген, пантомима, краски.*

Цифровые технологии постепенно становятся неотъемлемой частью нашей повседневной жизни. Это ключевая компетенция для достижения успеха в большинстве сфер жизни. И нам, педагогам, необходимо развивать технологическое поколение, так как на сегодняшний день - это является неотъемлемой частью системы образования.

Создание коллаборативной среды, применение элементов критического мышления, использование заданий, направленных на развитие читательской и грамотности, способствовало повышению внутренней мотивации учащихся. Вследствие этого повысился процент успеваемости в младших классах.

Сравнительные мониторинг успеваемости учащихся 3 классов.

Литература:

1. Дьяченко В. К. «Сотрудничество в обучении. О коллективном способе учебной работы». — М.: Наука, 1991.
2. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю. Бабанский. - М.: Просвещение, 1999.
3. Анащенкова С.В., Бойкина М.Д., Виноградская Л.А. Оценка достижений планируемых результатов в начальной школе. Система заданий. В 3-х чч. Ч. 3. ФГОС. — М.: Просвещение, 2012.
4. Диагностика учебной успешности в начальной школе/Под ред. П.Г.Нежнова, И.Д.Фрумина, Б.И.Хасана, Б.Д.Эльконина. — М.: Открытый институт «Развивающее образование», 2009.
5. Рекомендации по повышению уровня читательской компетенции в рамках Национальной программы поддержки и развития чтения. — М.: МЦБС, 2008.
6. Интернет-ресурсы:
 - <http://mcbs.ru/chtenie/>
 - <http://www.openclass.ru/>
 - <https://infourok.ru/cifrovaya-gramotnost-kak-komponent-zhiznennyh-navykov-obuchayushih-sya-v-sovremennoj-zhizni-5149899.html>

Ершуманова Г.Б.

Жезқазған қаласы, «№21 жалпы білім беретін мектебі» КММ

ҰЛЫ ҰСТАЗ ИДЕЯЛАРЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНМЕН ҮНДЕСТІГІ

Қазақстанның көптеген көрнекті қайраткерлері ұлы ұстаздың өмір жолын баяндаған. Ыбырай Алтынсарин туралы көптеген зерттеулер жазылды, оның әдеби, әлеуметтік, педагогикалық, этикалық және этнографиялық көзқарастарына арналған бірқатар монографиялық еңбектер, ғылыми мақалалар жарық көрді. Ұлы ұстаз туралы жазғандар: Т.Тәжібаев, М.Әуезов, А.Ситдықов, Б.Сүлейменов, А.Дербісалин, К.Бейсембиев, А.Эфиров, А.Оразбеков және т.б.

Ұлы Октябрь социалистік революциясына дейін көпшілік қауым ұлы ұстаздың әдеби мұрасы-мен таныс емес еді. Ұлы ұстаздың әдеби мұрасы КСРО жылдарында ғана халықтың игілігіне айналды. Оның өлеңдері, әңгімелері, таңдаулы туындылары мен шығармалар жинақтары жарық көре бастады. Ы.Алтынсарин - XIX ғасырдағы қазақтардың мәдени өміріндегі жарқын құбылыс, ол туралы бүгін, өкінішке орай, аз еске алады. Ақындық дарынға, кемел ақылға және риясыз жанға ие болған тұлға ретінде, Қазақстанның педагогикалық ойы тарихында мәңгі қалады. Бұл адамның өмірі, оның жанқиярлық іс-әрекеті өзінің жоғары ойларымен әлі де бірнеше ұрпақты жарықтандырады. Ол өзін мұғалім, этнограф ғалым, ақын, жазушы, қоғам қайраткері және ағартушы ретінде көрсеткен жан-жақты тұлға болды.

Ы. Алтынсариннің педагогикалық мұрасына үндеу бүгінгі күні ерекше өзекті деп айтуға болады. Қазіргі уақытта білімнің тарихи негізіне жүгіну қажет, өйткені тарихи педагогикалық мұраны түсінусіз жас ұрпақты адам мұраттарымен таныстыру мүмкін емес. Ыбырай Алтынсариннің өмірі мен шығармашылық жолы, өмірбаянының жеке беттері, философиялық және педагогикалық көзқарастарының жеке аспектілері ерекше қызығушылық тудырады және қазіргі заманғы тұлғаның рухани-адамгершілік дамуына ықпал етеді. Ыбырай Алтынсариннің тағдыры – одан кейінгі ұрпақтардың барлығына өнегелі үлгі. Бұл өз халқына қызмет етудің үлгісі. Оның педагогикалық идеяларын еліміздің үздік мұғалімдері қолданады, өлеңдері мен прозасын халық жақсы көреді.

Ы. Алтынсарин жан-жақты білімді мерген адам болған. Ыбырай Алтынсарин этнограф-ғалым, ақын ретінде де кеңінен танымал болған. Ол Орынбордағы орыс географиялық қоғамының толық мүшесі болды. Осы қоғамның тапсырмасы бойынша ол қазақ этнографиясы бойынша баяндамалар мен мақалалар дайындап, жариялады. Ол қазақ халқының прогресс пен білімге деген ұмтылысының қаншалықты маңызды екенін түсінді.

60-жылдары Алтынсариннің педагогикалық көзқарастары түбегейлі қалыптасты. Сол хатта ол өзінің тәлімгері, аға жолдасы және досы Н.И.Ильминскийден ішінара алған оқыту әдістемесіне қатысты көзқарастарын айтады: «... Мен сізден сабақ алдым; мен оларға алдымен заттардың аттарын, тек зат есімге қатысты сөздерді беремін; содан кейін заттардың сапалық атаулары - сын есімнің атауы; содан кейін заттардың атауларын олардың қасиеттерімен, содан кейін етістіктермен, содан кейін сөздердің септеулері мен санымен байланыстырамын...».

1879 жылы Алтынсарин Торғай облысы мектептерінің инспекторы болып тағайындалды. Ағарту саласында неғұрлым кең құқықтар мен мүмкіндіктерге ие бола отырып, ол ауылдарға барады, қазақтарға зайырлы білімнің маңызы мен мақсаттарын, пайдасын түсіндіреді. Іле, Ырғыз, Торғай, Николаев (Қостанай) уездерінде, сондай-ақ Орынбор өлкесінің елді мекендерінде оқу орындарының жұмысын ұйымдастыру оңай болған жоқ. Сонымен қатар, білім беру мекемелері желісінің дамуына губернатордың еркіне тәуелділік кедергі келтірді. Алтынсариннің табанды мінез-кұлқы мен туған өлкеге деген өшпес махаббаты көптеген кедергілерді еңсеруге көмектесті. Хатында ол былай деп

жазды: «... Менің үнемі ұмтылысым пайдалы адам болуды көздейді, оған қол жеткіземін деген ой – жұбаныш сезімін тудырады...».

Ы. Алтынсарин тек аскетик-педагог ғана емес, талантты ұйымдастырушы болған. Ол оқу орындарын құру, оқытушылар құрамын тандау, балалар мен мұғалімдердің тұрмыстық ұсақтүйектеріне қамқорлық жасау, қаржылық есептілік, оқу орындарының материалдық базасын жинақтау бойынша зор жұмыс жасайды. Орынбор қырғыздарының облыстық басқармасына жасаған баяндамасында ол былай деп жазады: «... Қырғыз мектебін ұстауға арналған шығындарды жабу үшін, ...900 руб. күміс, ол қырғыз мектебінің мазмұны бойынша шнур кітабына кіруге жазылған. Осыған қоса берілген ведомость бойынша Мен дайындаған заттар мектеп қараушысына тапсырылды...». Шенеунік есебінің құрғақ жолдарының артында қаншама ауыр жұмыс жасалған көрініп тұр.

Алтынсарин өзінің ағартушылық-педагогикалық қызметінде тұлғаның адамгершілік негіздерін тәрбиелеуге көп көңіл бөледі. Ол исламнан бас тартпайды, исламды оқытуға қарсы емес, бірақ дін ғылым мен техникамен келісіліп, жастардың адамгершілік тәрбиесіне ықпал етуі керек дейді. «...Мен олардың (оқушылардың) адамгершілік қасиетіне әсер ету үшін барлық күш-жігерімді саламын, сондықтан олар кейін паракор болмауы тиіс. Маған күлу беріндер, мен кейде сабақтан бос уақытта ресми түрде молдамын және рухани тарихтан білетінімді, басқа да пайдалы, түсінікті әңгімелер қосатынымды айтамын...».

Ы. Алтынсариннің жанқиярлық қызметін ұстанған замандастары оның көзі тірісінде-ақ қазақтың білім беру ісіне қосқан үлесін бағалай білді. Педагогикалық іс-әрекеттерден басқа, олар оның жан-жақты әдеби шығармашылығын атап өтті: ана тілінде хрестоматия құрастыру, халық поэзиясының алғашқы жинақтарын және бастапқы оқуға арналған алғашқы кітап туындыларын құрастыру. Қамқорлық пен көптеген сапарларда өмір ұшып жатты. 1889 жылы Алтынсарин әлі елу жаста еді, бірақ денсаулығы нашарлады. Жүйкеге артық күш түсіру мен сапарлардағы өмірінің қиындықтары әсер етті. Жанқиярлық қызмет арқасында, зор іс атқарған ұлы ұстаз есімі, мәңгілік кең байтақ дала төсінде қастерлене шырқалатын болады. Бірақ мұғалімнің ойы болашаққа бағытталған. Мұнымен тоқтап қалу оның тағдыры емес. Бастаулар, идеялар, жоспарлар тыныштық бермейді... Ы. Алтынсариннің идеялары бүгінде де жақсы таныс. Олардың кейбіреулері мектептердің егемен Қазақстанның жаңа шындығы жағдайында дамып келе жатқан біздің күндерімізде ерекше өзекті. Осыдан бір жарым ғасыр бұрын ол мектептегі білім беру жүйесінде жаратылыстану ғылымына, орыс және қазақ тілін оқытуға басты орын берген болатын.

Дәл осы мәселе біздің елімізде өмір сүру нормасы ретінде екі тілділікті бекіту туралы айтқан кезде өзекті болып табылады.

Данышпан Алтынсарин - «үш киттің» бірі (Шоқан және Абаймен бірге), оның иығында қазақтардың дала ортақтығы сақталып, әрі қарай да сақталатын болады. Мұсылман обсурантизмі, феодалдық надандық және отарлық езгі әлемінде ол ортағасырлық қараңғылықтан жарыққа шыға алатын өз халқының ақыл-ойы мен энергиясын көре алды! Данышпан ұстаз бүкіл саналы өмірін, сарқылмас күш - қуатын, өткір ақыл-ойы мен өз халқына деген әкелік сүйіспеншілігін – халық ағарту ісіне арнады!

Ыбырай Алтынсарин мәңгілік есте қалуының бастауы осында емес пе? Қазақ балалары үшін ана тілінде аса бай әңгімелер мен өлеңдер жазып, Алтынсарин қазақ әдебиеті тарихында жазушы-суретші ретінде Абаймен бірге лайықты орын алды. Оның шын жүректен, шынайы жазылған шығармалары, балалар жүрегі мен балалар мүдделеріне жақын және әлі күнге дейін ескірген емес.

Алтынсариннің тарихтағы, этнографиядағы және өлкетанудағы маңызы зор. Алтынсарин талантты педагог, жазушы және қоғам қайраткері, Халық мектебі үшін, халықты ағарту үшін күрескер ретінде өзінің қажымас, қайратты қызметін көрсетті. Қазақ ақыны мен Ыбырайтанушы С.Оспанов өзінің 2014 жылы жарық көрген «Ұлы ұстаз ұлағаты» атты шығармасында қазақ халқының қоғамдық және мәдени өміріндегі Алтынсариннің рөлі туралы жазған. Ыбырай, әлі де болса толық зерттелмеген, ұлы ұстаз туралы көп нәрсе жазылмағанын атап өтті. Ыбырай Алтынсарин - өз халқының талантты ұлы, ұлт мақтанышы. Ол қазақ халқының мәдениетін дамытуға үлкен үлес қосты, оның еңбектері мен барлық шығармашылығы тарихымыздың алтын қорына еніп, кейінгі ұрпаққа сарқылмас бай мұра қалдырды. Ол қазақ халқының жадында осындай ұлы тұлға болып қалады. Мен оның шығармалары, аудармалары әр оқырманға қолжетімді болғанын, сирек мұрағаттық материалдар жарияланғанын, ал жас ұрпақ талантты ақын мен аудармашының жұмысын ризашылықпен зерттегенін қалаймын.

Алтынсариннің Қазақстандағы халыққа білім беру тарихындағы маңызы өте зор. Алтынсариннің қызметі біз үшін қоғамдық ойдың дамуы және оның халыққа білім беру мен Қазақ әдебиеті тарихындағы орны тұрғысынан үлкен қызығушылық тудырады. Біз Алтынсаринге оның алғашқы Халық мұғалімі, Қазақстандағы халық мектептерінің алғашқы ұйымдастырушысы және қазақ халқының ортасынан шыққан алғашқы теоретик-педагог ретіндегі қызметі үшін тағзым көрсетеміз.

Қазақ халқының мәдениетінің тарихынан көрнекті орын алатын қайраткерлердің бірі, халқымыздың мақтанышы, демократиялық бағыттағы ағартушысы, тұңғыш педагогі, ақын – жазушысы Ыбырай Алтынсарин орыс халқының кең арналы білім бұлағынан сусындады, өзінің алған білімін туған халқына тарту етіп, қазақ елі үшін оқу – ағарту саласында игі еңбек сіңірді. Ол ағартушылық алғашқы қадамында – ақ қазақ халқының келешегі ұлы халқының өмірімен, оның мәдениетімен тығыз байланысты екенін ашып айтты.

Ыбырай Алтынсарин орыс халық мәдениетінің демократияшыл идеяларын, әсіресе, Ушинскийдің педагогикалық мектебінің жаңалықтарын творчестволық жолмен қабылдай отырып, қазақ даласына білім таратушы, мектеп ашушы, жастарды тәрбиелеуші мұғалім болды. Ол өз ісінде әрқашан адамгершілік туын көтеріп, көптеген бағалы мұралар қалдырды. Солардың ішінде оның тамаша өлеңдері мен әңгімелері де бар. Бірақ ол – ең алдымен ағартушы педагог. Ал ақындығы мен жазушылығы оның негізгі мақсатына – сол ағартушы балалар тәрбиесіне арнап, оқу құралдары мен оқулықтар үшін жазған.

Жас ұрпақ-біздің еліміздің болашағы. Бүгінгі заманның күн санап тез өзгеруі білім беруге деген талапты күшейте түсуде. Жаңа идеялар, білім беруге жаңаша көзқарасты, кәсіби біліктілік біздің бұрынғыдан да жаңа жоғары сатыға көтерілгендігіміздің белгісі. Міне мұның бәріне қол жеткізуде әр ұстаздың шығармашылығы, жұмыс істеуі ерекше болуы керек.

Бүгінде білім беру жүйесінде елеулі өзгерістер болып жатыр. Бұл өзгерістердің тереңдігі соншалық, білім берудің мақсаттарына, құндылықтарына, әдістеріне және құралдарына қатысты және педагогтардың кәсіби санасын қайта құрумен байланысты, оның көп бөлігі басқа білім беру жүйесінде қалыптасқан педагогикалық ұстанымдар болып табылады. Бүгінгі күні білімді дайын

қалпында қабылдамай, оны өздігімен құрастырудың тұлғаны дамытатындығы, құрастырылған білімнің есте ұзақ мерзімде сақталатындығы дәлелденіп отыр. Білім игеру процесінің еңбасты мәселесі мен мақсаты үйренушілердің белсенді әрекеттерін ұйымдастыру. Белсенді әрекеттер арқылы шәкірттер білімді өздігімен меңгереді, үйренеді Ұстаз – шебер. Ол сенім атмосферасын қалыптастырып, мейірім шапағатын сыйлайды. Ұстаз оқушылардың қызығушылығын арттырып, олармен бірге ізденеді, жұмыс жасайды. Ұстаз – білімге шығаратын жолды нұсқаушы, осы жолмен өзі де жүріп келеді.

Қазіргі заманға сай мұғалім ұлттық мәдениет пен дәстүрді оқушының бойына сіңіре білетін, оқушыны өз бетінше білім алу дағдысына үйрететін, шығармашылық іс жүргізе алатын, оқушыларды адамгершілікке баулитын, болашақта әлемдік өркениетті мемлекетіміздің қожасы болатын жас ұрпаққа сапалы білім бере алатын тұлға болуы керек.

Әдебиеттер:

1. Алтынсарин Ы. Кел, балалар, оқылық: Өлең, әңгімелер мен мақал, жұмбақтар. - Алматы: Атамұра, 2006. - 168 б.
2. Сүйіншәлиев Х. Қазақ әдебиетінің тарихы: Оқулық. - Алматы: Санат, 1997. - 859-б.
3. Қазақ Совет энциклопедиясы. - 11-т. / Бас ред. М.Қ.Қаратаев. - Алматы: Қазақ Совет энцикл. Бас ред., - 92-б.

Есаулова И.А, Комракова Л.А,
КТУ «Гимназия №45», г. Караганда

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧТЕНИЯ ЧЕРЕЗ ВЫПОЛНЕНИЕ ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАДАНИЙ НА УРОКАХ ИНФОРМАТИКИ

Сегодня перед обществом и в первую очередь перед школой, стоят огромные задачи по подготовке человека нового времени, который будет жить совершенно в других условиях, чем его родители, решать иные проблемы, стоящие перед страной.

Казахстан взял курс на развитие функциональной грамотности чтения, математической грамотности, естественнонаучной. Это Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2020-2025 годы, Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников и др.

Грамотно читать - это значит размышлять над содержанием текста, оценивать смысл и значение текста и научиться излагать свои мысли о прочитанном. И поэтому перед нами встал вопрос: какие виды работ должен применять учитель информатики на своих уроках, чтобы довести до сознания каждого ученика нужность и важность получаемых знаний, привить навыки применения этих же знаний в повседневной жизни. Так как на уроках информатики мы часто выполняем практические задания, то встал вопрос: «А что, если ученики будут самостоятельно читать условия предложенных им практических заданий и алгоритм их выполнения?», «А не будет ли это способствовать развитию функциональной грамотности чтения?»

Мы предположили, если на уроках информатики учащимся давать практические задания по предмету, при выполнении которых им будет необходимо читать условие и алгоритм выполнения, то это будет способствовать развитию функциональной грамотности чтения.

Таким образом, в течение этого учебного года, в большей степени работая в дистанционном режиме, учащимся 5 х классов были предложены задания, при выполнении которых, им необходимо было читать алгоритм выполнения задания, понять его и выполнить. Учащимся 7 х классов необходимо было выполнить более сложную задачу: прочитав условие задания, понять его, составить самостоятельно алгоритм выполнения и выполнить задание.

Пример: Задание для 5 класса:

Создайте программу определения углового наклона робота.

1. Запустите программу Lego Mindstorms. Ярлык находится на рабочем столе.

2. Нажмите на кнопку «Новый проект» в левом верхнем углу. Перед Вами откроется окно, в котором можно составить программу. Обратите внимание на то, что блок «Запуск программы» уже установлен.
3. Установим Блок «Управления моторами». Для этого выбираем вкладку «Действие». Она выделена зеленым цветом. Затем выбираем «Независимое управление моторами». И соединяем этот Блок с Блоком «Старт».

Рис.1 Блок

«Управления моторами»

4. Установим Мощность моторов. Мощность В[10], Мощность С[-10]. Установим число оборотов мотора =4.

Рис.2 Мощность моторов

5. Установим следующий Блок «Ожидание». Он находится во вкладке, выделенной Оранжевым цветом.

Рис.3 Блок «Ожидание»

6. Выбираем «Гироскопический датчик» .
7. Устанавливаем следующие параметры: В нашем случае угол поворота Робота = 90 градусов. Датчик установлен в порт «2». Погрешность в 3 градуса.

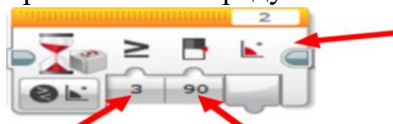

Рис.4 Параметры Блока

«Ожидание»

8. Установите Блок «Независимое управление моторами» и установите режим «Выкл».

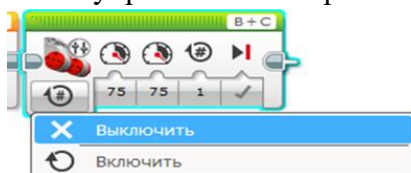

Рис.5 Блок «Независимое

управление моторами»

9. Ваша программа готова! Пригласите учителя, чтобы подключить Робота.

Задание для 7 класса:

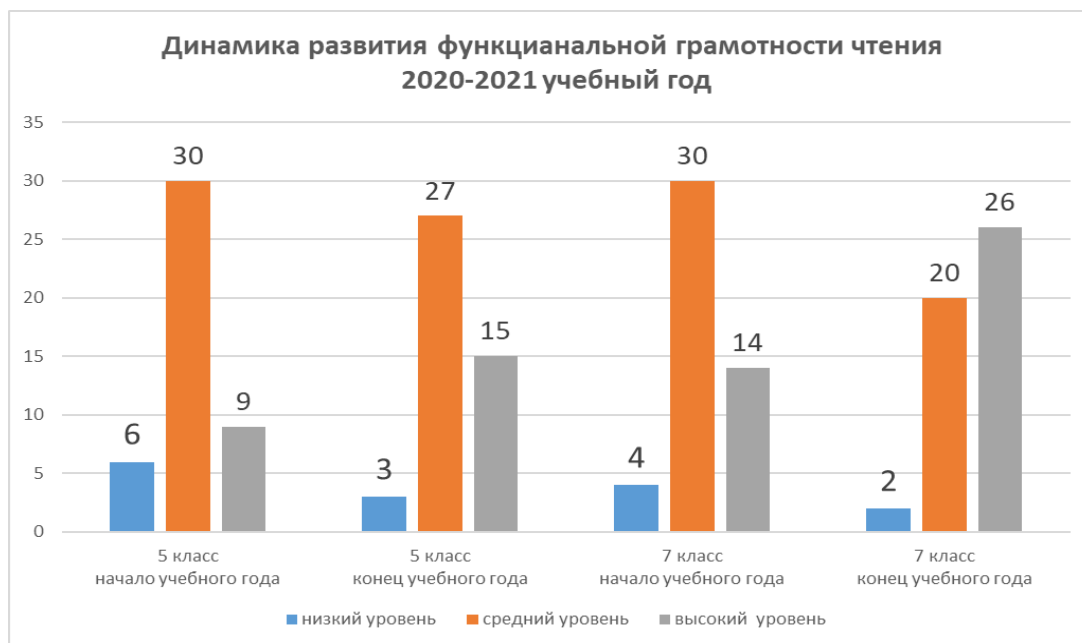
Опишите алгоритм создания собственного списка Вашего класса и заполнения данного списка с помощью маркера.

Ученик должен подробно описать процесс создания списков (Файл-Параметры, Дополнительно, Параметры веб-документа, Создавать списки для сортировки и заполнения, Изменить списки и т.д.)

Мы считаем, если учащиеся правильно выполнили задание, то у них высокий уровень функциональной грамотности чтения. Если при выполнении задания и составлении алгоритма допустили ошибки, то средний. Если задание не смогли выполнить, то низкий.

Проанализировав качество выполнения предложенных заданий за учебный год, можно сделать вывод, что их системное выполнение способствует развитию функциональной грамотности чтения. (Рис.6)

Рис.6.
Динамика
развития

функциональной грамотности чтения

Говорить о завершении нашего исследования еще рано. Считаем необходимым продолжить работу в этом направлении и найти подтверждение или опровержение нашей гипотезы, обучая детей в очном формате.

Литература:

1. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2020-2025 годы. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000988>
2. Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1200000832>
3. Учебник Информатика 5 класс. Ж.У.Кобдикова, Г.А.Копеева, А.А.Каптагаева, А.Г.Юсупова., Издательство «Арман-ПВ», 2020г.
4. Учебник Информатика 7 класс. С.Т.Мухаметжанова, А.С.Тен, Д.Н.Исабаева, И.И.Сербин. Издательство Алматы: «Атамұра», 2017г.

Есенова Ш.А.

Жезқазған қаласы білім бөлімінің әдіскері

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ.

Бүгінгі таңда білім беру саласының негізгі өзекті мәселесінің бірі оқу сауаттылығы. Оның ішінде мемлекеттік білім беру стандартында бастауыш сынып оқушыларының оқу сауаттылығын дамыту туралы алға қойылған міндеттердің бірі. Білім беру бағдарламасының игерудің маңызды нәтижелері-оқу және жазу сауаттылықтары мен ойын, пікірін толық жеткізе алатын, білім алуға ынталы жеке тұлғаны қалыптастыру. Әрбір оқушы үшін тіл- негізгі білім құралы, сол себептен бастауыш сынып оқушыларының кітапқа деген қызығушылығын арттыру үшін кітапты тек оқып қана қоймай, оны түсініп оқуға дағдыландыру қажет. Берілген мәтінді мағыналы түсініп оқу оқушының интеллектуалды және рухани өсуіне, қоршаған ортада болып жатқан өзгерістерді түсінуге көп септігін тигізеді. М.Жұмабаевтың айтуынша, «баланың тілін шын дұрыс жолға салатын, дұрыстайтын, байытатын – мектеп»

Яғни, орта білім беру мазмұны оқушыны тұлға ретінде қалыптастыра отырып, оның, ең алдымен, өз ана тілінде ауызекі және жазба тілде сауатты сөйлеу, ересектермен, сыныптастарымен еркін қарым-қатынас жасай білу, айтылғанды ыждаһатпен тыңдап, түсіну, өз пікірін жеткізе білу, дұрыс оқу және сауатты жазу, т.б. дағдыларын, соның нәтижесінде өздігінен білім алу, алған білімін өмірлік жағдаяттарға сәйкес қолдана білу қабілеттерін, өмірдегі мәселелерді шешуге арналған білік-дағдыларын дамытуға бағытталуы тиіс. Осыған орай, Жезқазған қаласы бойынша 19 білім беру мекеме болатын болса соның 4 білім беру мекемесінде оқу дағдысын дамыту бойынша зерттеу жұмыстары жүргізілуде. Қарағанды облысы білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығының ұйымдастыруымен әдістемелік ұсынымдар берілген болатын оқу сауаттылығы бойынша қазіргі таңда берілген әдістемелік ұсынымдар бойынша критерийлер құрылып жұмыстар жүргізілуде. 1сыныптан-4 сыныпқа дейінгі бір сыныптан алынып және жанама сыныптар алынды. Зерттеу сыныптары ұсынылған әдістемелік ұсынымдар арқылы жұмыс жүргізсе, жанама сыныптар күнделікті оқу процесіндегі білім беру мазмұны арқылы жүргізіледі. Бастапқы бақылау әдебиеттік оқу пәнінде және вариативтік курста қолданылып, ақпан айының 7 -сі күні алынып, оқушылардың оқу дағдысының қаншалықты деңгейде екендігі анықталды. Оқу дағдысын жақсартуда келесі критерийлер ұсынылды:

- ✓ мәтінде не немесе кім туралы айтылғанын түсіну,
- ✓ маңызды ақпаратты бөліп көрсету;
- ✓ мәтіндегі ішкі ойды түсіну;
- ✓ мәтінді талдау:
- ✓ мәтіннің әртүрлі бөліктерін талдау;
- ✓ өз тәжірибесімен байланыстыру;
- ✓ мәтінді түрлендіру және түсіндіру:
- ✓ мағынаны талдау;
- ✓ мәтін бойынша пайымдау, оқиға бойынша тұжырымдар жасау;
- ✓ мәтінді бағалау, автордың позициясын көру, шығарманың көңіл-күйін сезіну;
- ✓ өз таңдауын түсіндіру

Көрсетілген критерийлерге сүйене отырып оқушылардың оқу дағдысы балл арқылы бағаланып, зерттеу жүргізілген сыныппен жанама сыныптың салыстырмалы диагностикалық картасы құрылды.

3 «Ә» сыныбының курсқа кіру сауалнамасы бойынша ақпарат / жанама сынып/

Сынып жетекшінің аты-жөні:

Сыныптағы балалар саны: 3 «Ә»

Қатысқан балалар саны 26

Өткізілген күні: 07.02.2022ж

№	Оқушының аты- жөні	Мәтіннен анық түрде берілген ақпаратты таба алады			Сурет бойынша сұрақ құрастыра алады		Сурет мазмұнына сәйкес әңгімелеу мәтінін құрап жазады				Жалпы /9 ұпай/
		мәті нді оқи алад ы	мәті н түрл еріне ажы рата ды	сауат ты жаза алад ы	негізгі ойды анықта й алады	суретке ат қоя алады	сұра қ құра стыр а алад ы	сөйлем ді құрай алады	ойын жалғ асты ра алад ы	мәті н құра п жаза ды	

Жоғары-7 Орта-11 Төмен-8 Сапа- 67% Үлгерім-100%

3 «Г» сыныбының курсқа кіру сауалнамасы бойынша ақпарат / эксперимент сынып/

Сынып жетекшінің аты-жөні:

Сыныптағы балалар саны: 3 «Г»

Қатысқан балалар саны 26

Өткізілген күні: 07.02.2022ж

№	Оқушының аты- жөні	Мәтіннен анық түрде берілген ақпаратты таба алады			Сурет бойынша сұрақ құрастыра алады			Сурет мазмұнына сай әңгімелеу мәтінін құрап жазады			Жалпы /9 ұпай/
		мәтінді оқи алады	мәтін түрлері не ажырат ады	сауат ты жаза алад ы	негізгі ойды анықтай алады	суретке ат қоя алады	сұрақ құрасты ра алады	сөйл емді құра й алад ы	ойы н жалғ асты ра алад ы	мәтін құра п жаза ды	

Жоғары-7 Орта-12 Төмен-7 Сапа- 73% Үлгерім-100%

Сонымен қатар сыныптардағы оқу дағдысын дамытуда 4 құрамдас бөлікке назар аударылды. Дұрыс оқу, еркін сөйлеу, оқу жылдамдығы, сана.

Осы дағдылар арқылы оқушыларды дұрыс оқуын, қатесіз оқуын, мән-мағынасын дұрыс түсініп оқуына, еркін сөйлей алуына басты назар аударылды. Оқушылар арасында бұрмалап оқу, әріптерді, буындарды, сөздерді немесе бір тұтас сөйлемдерді қалдырып оқуда кездесіп отырды. Бұның барлығы нені білдіреді оқушылардың әлі де мәтінге деген зейіннің шоғырланбауы, санасының мәтінді толыққанды қабылдамауы және артикуляциялық жаттығулардың аздығы.

Осы қателіктерді ескере отырып оқу дағдысын қалыптастыруда мәтінмен жұмыс кезеңдерін ұсынылды.

Олар: Мәтіналды жұмыс. 2. Мәтінмен жұмыс. 3. Мәтіннен кейінгі жұмыс.

Мәтіналды жұмысқа алдын-ала оқылатын мәтін берілді. Оқушылардың есте сақтау қабілеттері мен көру және зейінін шоғырландыру, мәтінге сұрақ қою, болжауға бағыттандырылған. Мәтіналды жұмыста байқалғаны оқушылар өздерінің зейінін сол мәтінге бағыттап, түсініп оқып, берілген мәтіннің мағынасын түсінуге тырысты.

Мәтінмен жұмыста оқушыларға аудиомәтінді тыңдау, яғни тыңдалым арқылы жүзеге асырылады. Белгілі бір мәтіннің аудио жазбасын қою арқылы оқушылардың қаншалықты зейіндерінің шоғырланғандығын, саналы тыңдап, мәтінді қаншалықты түсініп талдайтынын байқадық. Оқушы тыңдалым арқылы мәтінді қаншалықты біліп, түсініп, өз ойын еркін жеткізіп айтқанын байқадық. Мәтіннің қаншалықты түсінгенің кестені толтыру арқылы, бос орындарды толтыру арқылы, сұраққа жауап беру арқылы және визуалды диктант арқылы анықталды.

Мәтіннен кейінгі жұмыста оқушыларға мәтін бойынша тапсырмалар берілді. Бұл жерде оқушыларға әңгіменің жалғасын табу, ұқсас әңгіме құру, рөлдік ойындар, тақырып бойынша диалог құру ұсынылды. 1 Сынып оқушылары рөлдік ойындар арқылы оқылған мәтінді сомдаса, 2 сынып оқушылары әңгіменің жалғасын тапты, 3 сынып оқушылары мәтін бойынша диалог құрып, 4 сынып оқушылары ұқсас әңгіме құрастырды. Бұл жерде ескерілген жағдайлар жаңартылған оқу бағдарламасына сәйкес алдыңғы тақырыпта берілген оқу мақсаттары жеңілден күрделіге қарай құрылып, сыныптың ерекшелігіне сәйкес жүзеге асырылды. Сонымен қатар ұсынылған әдіс-тәсілдер ішінен сыныптың ерекшелігіне сәйкес таңдалып алынды. Олар: «Атаулар (терминдер) кестесі», «Атаулар туралы үш сұрақ», «А,В,С» әдістері таңдалып алынып, мәтіндерді оқуда қолданылды.

Қортындылай келгенде оқушылардың оқу дағдысын дамытуда қолданылған әдіс-тәсілдер мен дағдылардың маңызы өте зор.

Себебі әр мәтінді оқығанда әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолдану оқушылар арасында қызығушылықты тудырды. Әр мәтінді түсінікпен негізгі ойды түсініп оқуға тырысты, ұқсас әңгіме құрастырғанда өз ойларына ерік беріп, рөлдік ойындарда әр кейіпкердің іс-әрекетін сомдап, әңгіменің жалғасын табуда өздері сөйлемді ойлап, бірінің айтқанын бірі қайталамуға тырысты. Таңдалған сыныптар қызығушылықпен жұмыс жасағаннан кейін зерттеуімізді одан әрі жалғастырып, аралық сынақты наурыз айына белгілеп, қорытынды сынақты сәуір-мамыр айларына белгілеп, жұмысымызды жүйелеп, критерийлерді тағы бір саралап, келесі мәтінде қандай әдіс-тәсілдер арқылы жүзеге асырылатыны туралы қаралып, пысықталды.

Әдебиеттер:

1. Бастауыш білім беру деңгейінің 1-сыныбына арналған "Әліппе" пәнінің үлгілік оқу бағдарламасы. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2021 жылғы 26 наурыздағы № 123 бұйрығы. Қолжетімді режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2100022409>

2. Бастауыш білім беру деңгейінің 2-4-сыныптарына арналған "Әдебиеттік оқу" пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде)
3. Әдебиетті оқыту әдістемесі пәннің мақсаты <https://clck.ru/V6VQC> 6. Кондратьева Е.С. Формирование навыка чтения у детей младшего школьного возраста. Екатеринбург – 2017. – С. 73
4. Әдіс-тәсілдер қоймасы, Талдықорған – 2018.

Есимбекова С.Б, Құлахметова Ә.К

Бұқар жырау ауданы, Доскей ауылы, А.Байтұрсынұлы атындағы ЖББМ

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТЫҢ МАҢЫЗЫ.

Р. Декарттың «Барлық ғылымдардың байланыстылығы сондай, олардың бәрін бірден оқыту – олардың біреуін басқасынан бөліп оқытудан оңай» деген пікірін еске алсақ, пәнаралық байланыс кіріктірілген технологияның құрамына енеді.

Кіріктірілу – бұл бір оқу материалының әр түрлі саладағы жалпы білімдермен тоғысуы, бір-бірімен араласып кетуі. Кіріктірілген сабақтар оқушыға әлем туралы, заттар мен құбылыстардың өзара байланыстары туралы біртұтас мағлұмат береді, сондай-ақ, оқу сабақтарын барынша үнемді, тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Кіріктірілген оқу әдісі оқушылардың бейнелі ой-өрісін, шығармашылық мүмкіндіктерін дамытады. Кіріктірілген сабақтардың құрылымы нақтылығымен, біртұтастығымен, сабақтың әр сатысындағы оқу материалының логикалық өзара байланысымен, материалдың ауқымды ақпараттық мүмкіндігімен ерекшеленеді.

Қазіргі заман талабына сай білім беру жүйесінің жаңаруында оқушылардың функционалдық сауаттылығын, ойлау қабілеттерін дамытуға байланысты мұғалім білім берудің жаңа жолдарын қарастыру керек. Соның бірі кіріктірілген сабақтар жүргізу. Кіріктіру – ХХІ ғасыр талабы. Кіріктірілген сабақ – бірнеше пәндердің бірігуі негізінде қандай да бір тақырыптың оқытылуы.

Пәнаралық байланыстың талаптары:

- Оқушылардың басқа пәндерден алған білімдерін қажет ететін нақты анықталған тапсырмалардың болуы
- Басқа пәндердегі білімдерін қолданғанда оқушылардың қызығушылығы мен жоғары белсенділігі қамтамасыз етілуі керек.
- Берілетін материалдар мен тапсырмалар оқушылардың танымдық қабілетіне сай болуы керек.
- Пәнаралық байланыс негізінде оқушылардың біртұтас дүние танымдық көзқарасын қалыптастыру керек.

Пәнаралық байланыстың мақсаты: оқушылардың тақырыпты меңгеруде, тапсырмалар мен есептерді орындауда әр түрлі пәндерден алған білімдерін өздігінен қолдана білуге бейімдеу.

Пәнаралық байланыстың мақсатты - оқушыларды жаңа сұрақтар мен есептерді шешкенде әр түрлі пәндерден алған білімдерін өздігінен қолдана білуге үйрету. Сабақтарда оқушылардың танымдық қызметін белсендіру үшін келесі әдістемелік жолдарды қолданған маңызды:

География және физика пәндері – табиғат пен қоғамдық құбылыстарды зерттейтін ғылым ретінде жаратылыстану, гуманитарлық бағыттар мен физика мәліметтеріне сүйенеді және де мектепте оқытылатын пәндердің бірі деп қарастыратын болсақ, география мен физика пәнін оқытудағы пәнаралық байланыстарды кіріктіре оқытудың басты мақсаты – сабақты түсіндіру барысында физикамен, географиямен байланысында тиімді тұстарын ұтымды, пайдалы қолдана білу болып табылады.

Оқушылардың физикадан алған білімдері физикалық география бойынша көптеген мәселелерді тереңірек білуіне септігін тигізеді, себебі өз еліміздің физикалық географиясымен

таныстырып қана қоймай ,оқушыларға жаратылыстану ғылымдарының заңдылықтарын үйретеді және де оқушылардың географиялық, физикалық білім түсініктерін нығайтады,ойлау мен талдау қабілеттерін , іскерліктерін дамытуға көмектеседі. Әсіресе география пәнінде атмосфера бөлімінде берілген «ауа райының метеорологиялық элементтері» тақырыбында физика пәнімен кіріктіре өткізу өте тиімді. Қысым тақырыбына берілген есептерді физикада өткен қысымды биіктікке байланысты формуласын қолданып шығаруға болады, осы жағдайда оқушыларда атмосфералық қысым туралы тұтас түсінік қалыптасады. физика пәнінен алған білімін география пәнінің еркін пайдалана алады. Мысалы:

Астана қаласындағы «Бәйтерек» мұнарасының биіктігі 97 метр , мұнарадағы атмосфералық қысым неге тең?

Берілгені:

$P_0 = 760$ мм.сын.бағ.

$P_1 = 1$ мм.сын.бағ.

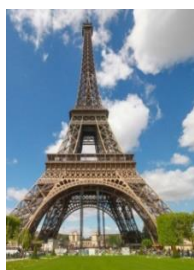
$h_0 = 11$ м

$h = 97$ м

Т/к: $P = ?$

Шешуі: $P_2 = h \cdot \frac{P_1}{h_0} = 97 \text{ м} \cdot \frac{1 \text{ мм.сын.бағ.}}{11 \text{ м}} = 8,8 \text{ мм.сын.бағ.}$

$P = P_0 - P_2 = (760 - 8,8) \text{ мм.сын.бағ.} = 751,2 \text{ мм.сын.бағ.}$

Париждегі Эйфель мұнарасындағы атмосфералық қысым 732мм.сын.бағ. тең.Мұнара биіктігі қандай?

Берілгені:

$P_0 = 760$ мм.сын.бағ.

$P = 732$ мм.сын.бағ

$h_0 = 11$ м

$P_1 = 1$ мм.сын.бағ.

Т/к: $h = ?$

Шешуі: $h = \frac{(p_0 - p) \cdot 11 \text{ м}}{p_1}$

$h = \frac{(760 - 732) \cdot 11 \text{ м}}{1} = 308 \text{ м}$

Биіктігі 1500 м тау шыңындағы атмосфералық қысымды

анықтаңыздар?

Берілгені:

$h = 1500$ м

Т/к: $P_2 = ?$

Шешуі: $P_2 = P_1 - \left(\frac{h}{10} \right)$

$P_2 = 760 \text{ мм.сын.бағ.} - \left(\frac{1500 \text{ м}}{10 \text{ м}} \right) = 760 \text{ мм.с.б.} - 150 = 610$

мм.с.б

Осындай кіріктірілген сабақтар оқушыларға әлемнің тұтастығын , біліп түсінуге, сөздік қорын молайтады, ой танымын дамытады, алған білімдерін өмірді қолдануға көмектеседі. Пәнге деген қызығушылығын арттырады.

Кіріктіріп өткізілген сабақтардың басты ұстанымы – ғылыми –жаратылыстану жалпы білімдерін білім аймағында жеке қарастыра отырып , оқушыларға әлемнің бір тұтастығын жайлы ғылыми – жинақтау білім беру болып табылады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Нурғалиева , С. К. Кіріктірілген жаратылыстану пәндерінің мазмұнын таңдап алудың факторы ретіндегі оқыту мақсаттары // Білім = Образование. 2009. №6.
2. Раисова Б.Т. Кіріктірілген сабақтың тиімділігі неде? // ШҚО педагогика жаршысы. 2008. № 2
3. Мұхамбетова Ш. Жаңа ақпараттық технологияларын пайдалану үрдісінде студенттерді кәсіби әрекеттерге дайындаудың ғылыми теориялық негізі // Білім = Образование . 2010. №2

4. *Муфталова А. Оқыту үрдісінде инновациялық технологияларды пайдалану / Білім технологиялары = Образовательные технологии . 2011. №2*
5. *Қазақстан Республикасының президенті Н. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы , 28 ақпан , 2007 ж.*

Есимбекова Асел Тишпековна

Балқаш қаласы, М. Русаков атындағы мектеп-интернаты қазақ тілі мен әдебиет пәнінің мұғалімі

СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ПАЙДАЛАНЫП ОҚУШЫЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІН ДАМУ

Қоғамның қозғаушы күші - білімді жастар, білікті ұлт. Білім беру жүйесіндегі жаңашылдық, заманауи білім беру үрдістері оқушының білімді өмірлік қажеттіліктерге жарата алып, шығармашықпен креативті ойлауға бағытталады. Өміріміздің бір бөлшегіне айналған танымдық үрдістер, жаңа технологиялар оқушылардың шығармашылық қабілетін арттырып, ойлауын кеңейте түсуге серпін беретіні анық. Еліміздің «Тіл туралы», «Білім туралы» заңдары мен тілдерді дамытудың мемлекеттік бағдарламасында белгіленген міндеттер білім беру жүйесінде ана тіліміздің ерекшелігін айқындайтын дара тұлға қалыптастыру мақсатын жүзеге асыруды талап етеді.

Соның ішінде қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің негізгі мақсатына тоқталатын болсақ, ортадан жоғары деңгей бойынша тілді қатысымдық тұрғыдан меңгерту, оқылым, жазылым, айтылым дағдыларын қалыптастыру, сөйлеу мәдениетін басшылыққа ала отырып, әдеби нормада сөйлеуге, сауатты жазуға үйрету арқылы оқушылардың тілдік қабілетін дамыту, қазақша тілдік қатынасты меңгерту.

Төл тіліміздің сөздік қоры өте бай. Сол оралымды тіліміздің мәдениеті – тілдік норманы сақтап сөйлеу, дұрыс жазу. Ғылым мен техника дамыған заманда дұрыс сөйлеу мәдениетіне ерекше мән берілуі керек. Сөйлеудегі, жазудағы тілді қолданудың әдемі үлгілері, сөйлеу сауаттылығы, терең ойлылық, ізеттілік тіл мәдениетін қалыптастырады. Кез келген кәсіп иесі, техника, өнертапқыштардың сөйлеу тілі жетік болса мәтін арқылы сатуға мүмкіндік туады, тілді интеграция, техника тіліне айналдыруға болады. Сөйлеу мәдениеті осылайша қалыптасады. Тіл мәдениеті үшін күрес – сайып келгенде тіл тазалығы, ой дәлдігі үшін күрес. Ал, тіл тазалығы мектептен басталу керек. Оқушының оқу мен жазу дағдыларын дамытуда сын тұрғысынан ойлау технологиясының маңызы зор. Әлемнің түкпір түкпірінен жиылған білім беруші ұстаздардың бірлескен жобасы бүгінде сабақтың ерекшелікке толы өзегіне айналып отыр. Бұл бағдарламаны сабақ барысында қолданудың негізгі мақсаты – барлық жастағы оқушыларға кез келген мазмұнға сыни тұрғыдан қарап, екі түрлі пікір айта отырып, біреуін таңдау үшін саналы шешім қабылдай білуге үйрету. Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз - сынау емес, шындалған ойлар. Бұл деңгейдегі ойлау тек қана ересек адамдар мен жоғары сынып оқушыларына ғана тән деп ойлау біржақты, орта буын оқушыларының да бұл жұмысты дұрыс ұйымдастырған жағдайда өз деңгейінде даму ерекшелігіне байланысты ойлары шындалып, жетістікке жететінін осы бағдарлама элементтерін сабақ барысына пайдаланғанда көз жеткіздім. 5-сыныптың «Әдебиет» пәні бойынша Ахмет Байтұрсыновтың «Егіннің бастары» тақырыбындағы сабақта осы сын тұрғысынан ойлау элементтерін пайдаландым, тоқталып өтсем:

Сабақтың тақырыбы: Ахмет Байтұрсынов «Егіннің бастары»

Өлеңнің негізгі идеясын анықтай отырып, көркемлік ерекшелігін, сюжеті мен фабуласын анықтауда сабақта мынадай **стратегияларды** пайдаландым:

«Салыстырмалы бағалау», «Фишбаун», «Түйін сөзді мен айтамын», «Зымыран сұрақтар», «Бес жолды өлең», «Сабақтың жеті құндылығы».

Ұйымдастыру кезеңі. Сынып үш топқа бөлінеді. Топ басшылары сайланады. Сабақта өзара және өзін-өзі бағалау әдістері туралы түсіндіру.

I Қызығушылықты ояту. «Көрнекілік» әдісін пайдалана отырып, үш топқа тақырып бойынша өлеңнің идеясын ашуға бағытталған сурет қиындылары, сөз тіркестері мен сөйлемдер, тірек сөздер таратылды: егінші, бидай, дөңге толуды, төмен салып, көкке қарап, көзі түсті, тәкаппарлық, кекірейіп, иілу, қалпы. «Салыстырмалы бағалау» әдісі арқылы кесте түрінде немесе өз қалаулары бойынша суреттерді жабыстырып, тірек сөздерді пайдаланып өлеңнің мазмұнын ашуға дайындалады. Ойларын скетчбукқа түсіреді, оны тақтаға шығып қорғайды. Топтағы тәртіпті топ басшысы қадағалап, қорғайтын адамды анықтайды.

II Мағынаны ашу. Үш топқа мысалдағы өлең бөліктері таратылып, ең түйінді мәселені анықтауға бағытталған зымыран сұрақтар берілді.

- ✓ Әке мен бала қайда барды?
 - ✓ Жалғыз Бидай өзін қалай ұстады?
 - ✓ Мысалдан қандай ойды аңғардың?
 - ✓ Мысал өлеңді басқаша қалай атауға болады?
 - ✓ Өмірмен қалай байланыстыруға болады?
1. Өлеңді оқиды
 2. Ең түйінді ойларын кестеге толтырады

Топпен ақылдасып, ең ұтымды шыққан жұмысты ортадағы қағаздарына түсіреді, «Ой ашар» әдісі арқылы пікірлерін спикер қорғайды.

Үлгі:

Мәтіннен алынған үзінді	Оқушының ойы

III Ойтолғаныс. «Сұрақ жауап» стратегиясы

Ахмет атамыздың биылғы жылы мерейлі мерейтойы ЮНЕСКО деңгейінде аталып өтеді. Осыған байланысты қандай ақпарат көздерін оқу керек екендігіне шолу жасаймын, бағдар беремін.

1. Ахмет Байтұрсынов туралы не білесіңдер?
 2. Қандай өлеңдерін білесіңдер?
 3. Ағартушы дегеніміз кім?
- «Ахмет ата -ұстаз» тақырыбында «Бес жолды» өлең стратегиясы қолдана отырып, оқушылар өлең құрастырады.
- Үйге тапсырма беріледі.

Күнделікті сабақ үрдісінде оқушының айтылым дағдыларын қалыптастыру қазақ тілін де ғана емес осылайша әдебиет сабағында да жүзеге асады.

Тіл мәдениетінің басты талаптарының бірі – сөздердің айтылуы мен жазылуы. Бүгінгі таңдағы сөз мәдениетіне қатысты ең үлкен мәселе – орфоэпия мәселесі, себебі, сөз байлығы аса мол ұлтты ұлттық деңгейге көтеретін тіл. [3] Күнделікті жұмыс барысында, мектеп өмірінде оқушылар іс-шаралар мен сайыстарға қатысып, атсалысып жатады. Кезекті бір шығармашылық кештерде кейбір оқушылар айтар ойын жеткізе алмай, жаттанды сөздерін ұмытып қалатын сәттер де болады. Өлең оқыған сәттерінде жатқа айтқанның жөні осы деген оймен судыратып, тоқтаусыз, бір деммен оқып шығатын кездері де болады. Тыңдаушыға әсер ететін жағдай тек өлеңнің мазмұны ғана емес, оны айтушы адамның көпшілікке әсерлі етіп жеткізе алатын тілдік дағдылар екенін ескеру керек. Біреу мәнерлеп оқиды, бір бала сезімге беріліп оқиды, енді бірі әр сөздің арасына кідіріс жасап оқиды, кейде орыс тілін араластырып сөйлейтін оқушы сөз арасына үтір салмай кітаби стильде сірестіріп оқиды. «Мәтінді мәнерлеп оқуда дауыс ырғағының маңызы зор. Оның бірде көтеріліп, бірде түсіріліп оқылуының өзінде де мән бар. Оқу қарқынының жылдамдауы не баяулауы фонетикалық заңдылықтардың, орфоэпиялық нормалардың сақталуына тікелей байланысты екенін естен шығармауымыз керек. Демек, тіліміздегі сөздерді қатесіз, сауатты жазуға қандай мән берілсе, айтылуда (орфоэпиялық норма) сөйлеу мәдениетіне де сондай маңыз беру қажет»[4].

Қорытындылай келе мектепте тіл мәдениеті туралы азды-көпті сөздің айтылу және жазылу нормасы туралы түсіндіргенмен, алайда әр баланың қабілетін ескере отырып, олардың орфоэпиялық, орфографиялық түсінігі, лексикалық сөздік қоры әртүрлі болғандықтан дауыс ырғағы, сөз саптау, ойын білдіруде сын тұрғысынан ойлау элементтерін ұтымды қолдану керек. Сөздердің мағынасын ашып, мәтіннің идеясын анықтауда тіл мамандарының алдында шығармашыл ойлау қабілеті қалыптасқан, елімізді дамытатын бәсекеге қабілетті, ойы мен пікірі, сауатты жазатын білімді ұрпақ тәрбиелеу міндеті тұр.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Балақаев М. Қазақ тілі мәдениетінің мәселелері. – Алматы, 1965. – 153
2. Балақаев М., Серғалиев М. Қазақ тілінің мәдениеті. – Алматы, 2006. – 138
3. Оқушылардың тіл мәдениеті [Электронды ресурс]: URL: <https://kitaphana.kz/> (қаралған күні: 16.01.2019)
4. Уәлиұлы Н. Сөз сыры / «Туған тіл» альманағы. – № 2(10), 2009.

Есмағанбетова Қ.Ә.

«№15 ЖББМ» КММ, Сәтбаев қаласы қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА СЫНДАРЛЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІ

*“Біз осы заманғы білім беру жүйесінсіз, әрі алысты
барлап, кең ауқымды ойлай білетін осы заманғы
мұғалімдерсіз инновациялық экономика құра алмаймыз”
Н.Ә.Назарбаев*

«XXI ғасыр –білім ғасыры» демекші, егеменді еліміздің білім беру жүйесінің қазіргі кезеңін әлемдік деңгейдегі білім беру саласынан бөліп қарауға болмайды. Бұл әлемдік деңгейдегі қатынастың күшейе түсуіне байланысты. Жас ұрпақтың жаңашыл түрде ойлауына біртұтас ойлауына, дүниетанымының қалыптасуына, әлемдік сапа деңгейіндегі білім, білік-дағды негіздерін меңгеруіне ықпал ететін жаңаша білім мазмұнын құру-жалпы білім саласындағы ең өзекті, кезек күттірмейтін мәселе.

Осы өзекті мәселені шешуде елімізде заманауи білім беруді көздейтін реформалар жүзеге асырылуда. Соның бірі жеке тұлғаға бағдарланған сабақтар жүйесі 12 жылдық білім мазмұнының негізгі өзегі- қарқынды дамып келе жатқан өзгермелі қоғамда өмір сүруге икемді, жеке басының, сондай –ақ қоғам пайдасына қарай өзін-өзі толық жүзеге асыруға дайын білімді, шығармашылыққа бейім, құзіретті және бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастыру мен дамыту болып табылады.

Мен, Есмағанбетова Қалдыгүл Әбікенқызы «Назарбаев зияткерлік мектептері» курсын аяқтаған III деңгейлі сертификатталған мұғалім ретінде өз сабақтарымда сындарлы білім беру жүйесін қолданамын. Сындарлы білім беру оқыту үрдісінде сыни тұрғыдан ойлау технологиясының стратегияларын қолданумен ерекшеленеді және болашақта функционалдық сауаттылықты дамытуға өз септігін тигізеді деп білемін.

Сыни тұрғыдан ойлау бақылаудың, тәжірибенің, ойлау мен талқылаудың нәтижесінде алынған ақпаратты ойлауға, бағалауға, талдауға және синтездеуге бағытталған пәндік шешім. Ол болашақта әрекет жасауға негіз бола алады. Сыни тұрғыдан ойлау көбінесе қарсы пікір айтуға, баламалы шешімдерді қабылдауға, ойлау және іс-тәжірибемізге оқытудың жаңа тәсілдерін енгізуге дайын болуға, ұйымдастырылған қоғамдағы әрекеттерге және басқаларды сыни тұрғыдан ойлауға баулуды білдіреді.

Мен, мектептегі тәжірибе кезінде осы сындарлы білім беру жүйесін қолдану барысында оқушылармен тығыз, бірлесе қарым-қатынас жасау, бірін-бірі бағалау, қамқорлыққа, бауырмалдыққа баулуға тиімді, жағымды жағдай жасауды үйрендім.

Өзге тілді ұлт өкілдері болғандықтан бақылауға алынған сыныбымда мынадай кедергілер орын алатын: танымдық кедергілер, олар қазақ тіліне тән дыбыстарды жеткілікті түрде меңгере алмауы, қазақша сөздік қорының аз болуы, өз ойын ашық айта алмауы, эмоциялық кедергілер көбінесе тұйық мінезді балаларда кездеседі. Осындай кедергілердің орын алуы сыныбымдағы ынтымақтастық атмосферасын құруды талап етті және жағымды психологиялық ахуалды туғызуға ықпал етті. Себебі, сабақтың әр кезеңінде оқытудың тиімді әдіс-тәсілдерін қолданып, оны сындарлы оқытудың стратегияларымен байланыстырсақ, сабағымыздың мақсатына жете аламыз деп ойлаймын.

Сапалы оқыту-мұғалім бейнесімен танылатын сан алуан элементтер арасындағы байланыс болып табылады, ол өзі белгілі бір деңгейде тәуелді жағдайлар жасалынған кезде жүзеге асырылады. Сапалы оқыту оқушылардың, қоршаған орта жағдайы және оқыту, білім алу мүмкіндіктерінің бірлігі ретінде қарастырылады. (мұғалімге арналған нұсқаулық 9 бет.)

Менің ойымша, сындарлы оқытудың тиімді жағы сабақтың әр кезеңіне жеке тоқталып, стратегияларды тиімді таңдауды мұғалімнен көп талап етеді. Мысалы, ынтымақтастық атмосферасы бұл сабақтың ең маңызды және негізгі бөлігі, себебі ынтымақтастық, ұйымшылдық, татулық, бірлік атмосферасы көрініс таппаған жағдайда білім мен тәрбиенің ұштасуы мүмкін емес деп ойлаймын.

Мен қазақ тілі сабағында мемлекеттік тілді меңгерту, оның қолданыс аясын кеңейтуді мақсат етіп алдым. Осы сабақты өткізуде сыныптағы жағымды психологиялық ахуалды қалыптастыру үшін әр сабақ басында оқушылармен шаттық шеңберін құру арқылы, бір –біріне жылы лебіз, пікірлерін білдіруді сұрадым. Сабақ ортасында сергіту сәттерін жүргіздім. Мысалы, «айна мен адам», «тұрғын үй мен адам», «сағат бойынша достар», «сабақталған жіп», «жануарлардың бейнесін сал», «шеңбер бойындағы сұрақтар» және т.б. ойын түрлерін өткіздім.

Тізбектелген сабақтар топтамасының келесі сабағымда өзге ұлт өкілдеріне мемлекеттік тіл қазақ тілін меңгерту мақсатында визуалды айғақтар, яғни суреттерді, көрнекі құралдарды, АКТны қолданып, слайд, флипчартты қолдандым. Сабағымда оқушылардың өздеріне көбірек ерік беріп, осы сабақты тереңірек меңгерулеріне жағдай жасадым. Оқушылар берілген суретті сипаттап, ондағы бейнелерді ауызша айтып, әңгімелеп, ауызекі сөйлеу тілдерін дамытуға үлес қосты деп ойлаймын.

Осы сабақтар барысында мен оқушылар іс-әрекетінде мынадай жайттарды байқадым, оқушылар бір-біріне бауырмал, жанашыр, бірінің сөзін бірі толықтыра алады, бір-біріне өз ойларын, идеяларын ашық түрде жеткізе алады, ең бастысы оқушылар бірін-бірі үйретеді, оқытады және тәрбиелейді.

Ендеше, осы сындарлы оқытудың тиімді жақтарының бірін меңгере отырып, мен бүгін өз сабағымда көрініс тапқан сыни тұрғыдан ойлауды дамытуға арналған жұптық әңгімеге тоқталмақпын.

Мәселен, мен өз сабақтарыма тоқталсам, бірінші сабағымда «Қазақ тілі-менің тілім» тақырыбында жұптық әңгіме көрініс тапты. Сабағымда өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін меңгерту мақсатым болғандықтан, оларға қазақ тіліне тән әріптерді үйрету арқылы ауызекі сөйлеу тіліне баулуды көздедім. Бірінші сабағымда үш топқа бөліп, оқушыларға үш мәтін бердім. Топ мүшелері бір-біріне мәтін бойынша сұрақтар қойды, осы сұрақтарға жауап беру арқылы оқушылар арасында жұптық әңгімелер жүргізілді.

Оқушыларға алдымен жұп таңдаттырып, сол жұптарына үйге берілген тапсырма бойынша сұрақтар қойып, сол сұрақтарға бір-бірлеріне жауап беруі қадағаладым. Жұптық әңгіменің оқушыларға тиімді жақтары көп, яғни оқушылардың сөйлеу дағдылары қалыптасады, бір –біріне сұрақ қояды үйренеді, өз ойын ашық, еркін, нақты түрде жеткізе алуға дағдыланады.

Екінші сабағымда «Қазақ тілін үйрену жолдары» деген тақырыпта мәтінмен жұмыс жасауда, сөздікпен жұмыс жасауда жұптық әңгіме көрініс тапты.

Сонымен қатар, жұптық әңгіме мәтінмен жұмыс жасауда көп көрініс табады, яғни оқушылар мәтіндегі тақырыптың мазмұнын әңгіме өрбіту арқылы, оның ішінде зерттеушілік әңгімені басшылыққа ала отырып, жұмыс жасады.

Зерттеу жұмыстарын талдау барысында оқушылардың білім алуы, тыңдауы және сөйлеуі арасындағы байланыс анықталады.

Ал, пікір алмасу оқушылардың диалог құруы арқылы іске асады, сондықтан бұл оқушылардың жұптық әңгімені өрбітуіне алып келеді.

Мен, осы келтірілген тұжырымдамалардың барлығының іске асырылу барысын өзімнің өткізген төрт сабағымда байқадым. Оқушылар бір-бірімен жұптық әңгімені жүргізу арқылы өздерінің шығармашылық қабілеттерін көрсете алды. Сөзіме дәлел, олар «Жер-ана», «Тіл мен әліппе» деген шағын мәтін мазмұнына сәйкес рөлдерге бөлініп, сахналық көрініс қойды.

Қорыта келе, сыни тұрғыдан ойлауды дамытуға арналған жұптық әңгіменің рөлі зор, сондықтан бұл әрекет біздің барлық сабағымызда танылуы қажет деп санаймын.

Сабақ барысында оқушылардың қабілетіне, білім деңгейіне, ынтасына қарай үш топқа бөліп, өз бетімен еңбектенуге, ізденуге, шығармашылыққа баулып, қорытынды жасауға машықтандырамын, оқушының ақыл-ойын дамытып, өзіндік дүниетанымын қалыптастырамын, сабаққа ынтасы арттырып, тапсырманы орындау барысында жіберілген қателер мен кемшіліктерді уақытында анықтап түзетуге мүмкіндік беремін. Оқушыларға өзге тілді үйрету кезінде сабақтарды бекіту барысында бағдарламада қамтылған модульдер тізбегіндегі осы сыни тұрғыдан ойлау модулі бағалау өте тиімді екенін түсіндім. Сондықтан, тізбектелген сабақтар топтамасында оқушылардың ойлау қабілеттерін дамыту, сөйлеу дағдыларын қалыптастыру мақсатында сыни тұрғыдан ойлау модулін қолдандым. Сыни тұрғыдан ойлау «ойлау туралы ойлану» деп сипатталған. Ол маңызды мәселелерді талқылау және ой елегінен өткізуді қамтиды.

Бақылауға алынған сыныбымда оқушыларды сыни тұрғыдан ойлауға баулуды мақсат етіп алдым. Сол себепті сабақ барысында әр тақырыпқа байланысты сұрақтар қойдым. Алғашқы сабағымда оқушыларға сол күнгі сабақтың тақырыбын айтпастан бұрын сыни тұрғыдан ойлануға мүмкіндік бердім. Оқушыларға мемлекеттік тіл қазақ тілі туралы сұрақтар қойдым. Неге қазақ тілі мемлекеттік тіл, оны қалай үйренуге болады және қайдан деген ойлануды қажет ететін ашық сұрақтар қойдым. Оқушыларға берілген тапсырма кезінде байқағаным, бақылауға алынған оқушым бос отырмай, жанындағы ұлты қазақ баладан көмек сұрап, сұраққа жауап беруге тырысып жатқанын көрдім. «Ой қозғау», «Миға шабуыл», «Алты қалпақ», «Жигсо», «Кубизм», «Сахналық қойылым» оқытудың жаңа тәсілдерін қолдану арқылы оқушыларды сыни тұрғыдан ойлауға итермелеуге болады, ойлау қабілеттерін арттыруға болады.

Оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауына көмектесетін бір әдіс ол –бағалау. Сондықтан оқыту үшін бағалау арқылы біз оқушылардың қызығушылықтарын арттырып, әрі қарай қызыға отырып, іздену үшін ынталандыруға жол сілтейміз, бағыттаймыз. Әр оқушы өзінің жұмысының бағаланғанын жақсы көреді. Сол себепті оқушылардың бұл жұмыстарын да өздеріне бағалатуға тырыстым.

Сабақтарымда сыни тұрғыдан ойлауды бағалауда формативті бағалауды қолдандым. «Жақсы», «Жарайсың», «Бұл жауабың дұрыс», «Келесі сабақта бұдан да жақсы нәтижеге қол жеткізетініне сенемін» деген қолпаштау, мадақтау сөздерін қолдану арқылы бағалауды ұйымдастырдым, бағдарламашы түстері, смайликтер, ұпайлар белгіленген бағалау критерийлері парақшаларын ұсыну арқылы бағалау түрлерін жүргіздім.

Қорыта келе, сыни тұрғыдан ойлау технологиясын қолдану оқушыларды өзін-өзі реттеуіне, ішкі уәж бен ішкі ынтасының қалыптасуына, сындарлы сөйлеуіне оң әсерін тигізеді.

«Өзіңе сен, өзіңді алып шығар,

Ақылың мен еңбегің екі жақтап» деп, Абай атамыз жырлағандай, расында да әр тұлға өзіндік ішкі уәжбен, ішкі ынтасының туындаған білімімен жұмыс жасаса, тұлға ретінде қалыптаса алса, онда ол адам өмірде өз орнын таба алар еді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық (үшінші негізгі деңгей) 2012 ж
2. С.С.Мирсейтова. Мұғалім философиясының қалыптасуы мен дамуы: гуманистік парадигма. 2012
3. Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін мектептерінің даму тұжырымдамасы. Алматы : РБК, 1995. 40- бет
4. Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдаулары : а)ҚАЗАҚСТАН ЖАҢА ЖАҒАНДЫҚ НАҚТЫ АХУАЛДА: ӨСУ, РЕФОРМАЛАР, ДАМУ. 30.11.2015 жыл , ә) «Қазақстан жолы- 2050: БІР МАҚСАТ, БІР МҮДДЕ, БІР БОЛАШАҚ» атты Жолдауы
6. Құсайынов Асқарбек «Әлемдегі және Қазақстандағы білім берудің сапасы» Алматы, 2013.

Естекбаева З.А.

Әлихан Бөкейхан ат.гимназия, Теміртау қ.

ОРТА БІЛІМ БЕРУДЕГІ ТРЕНДТЕР

Кілтті сөздер: оқыту әдістері, технология, заманауи тренд, инновациялық технологиялар

Қазіргі заманғы тез өзгеретін орта бізден сыртқы өзгерістерге үздіксіз бейімделуді және уақыт шақыруларына үнемі жауап іздеуді талап етеді.

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесі қазіргі ұстаздардың үздіксіз өзін-өзі дамыту және өзгерістерге бейімделу дағдыларын дарытуға баса назар аударады.

Бүгінгі таңда әлемде өз білімінің деңгейіне қанағаттанған, өз білім беру жүйесіне риза бірде-бір мемлекет жоқ деп айтуға болады. Себебі барлығы жаңа мазмұнды, жаңа формалар мен оқыту әдістемелерін іздеу үстінде.

Білім беру қызметінің инновациялық әдістері эксперименттер мен инновациялық жобалары арқылы іске асырылады да, заманауи білім беруді дамытудың трендтері қалыптасады. Біз болсақ біліктілігімізді арттырып, тиімділігін айқын түсініп, өз жұмысымызда ескеруіміз керек.

Жаңартылған білім берудің негізгі міндеті - оқушыларға өзінің бірегейлігін сезінуге, қиындықтарды жеңуге және өз әлеуетін іске асыруға көмектесу. Білім беру барысы сыни ойлау мен креативтілікті дамытуы тиіс, қазіргі әлемде табысқа жетуге мүмкіндік беретін дағдылар мен білім беруге тиіс.

Мақаланы жазу барысындағы келесі міндеттерді орындауға назар аудардым:

- Заманауи білім беру үдерісін талдап білім сапасы мәселесін шешудің табысты жолдарын анықтау;
- Білім беру қызметінің тиімділігіне қатысты мәселені кешенді түсіну, анықтамалық және практикалық идеялар көзін құру;
- Инновациялық әдістердің артықшылықтары мен кемшіліктерін, нақты тәсілдердің мәні мен құндылығын (немесе қауіптілігін) түсіндіру;
- Әрбір үрдістің аса маңызды аспектілеріне назар аудару.

Жаңартылған білім берудің инновациялық бағыты дербестендіру дифференциация тақырыбына айтарлықтай қызығушылық тудырады. Көптеген адамдар бұл сұрақ білім беру жүйесінің болашағына елеулі әсер етеді және білім беру контентін жариялауды дамыту үшін бағыт береді деп санайды. Сонымен, білім саласындағы дербестендіру оқушылардың өз қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін талдай білуге және бағдарламаны өз бетінше таңдауға негізделген. Дербестендіру оқытудың жоғары дамыған дағдыларымен тығыз байланысты, әрбір оқушының жеке оқыту стиліне зейінмен және үдерістік-бағытталған тәсілдеумен ерекшеленеді. Заманауи инновациялық білім жеке тұлғаға бағытталған, осыған орай біріншіден, оқушыларға білімді қажетті деңгейде меңгеру керектігін көрсету керек. Екіншіден, оқушыларға оқытудың тиімділігін қалай арттыруға болатынын көрсету керек. Үшіншіден оларға ең үздік оқушы болу керектігін көрсету керек.

Келесі бір тоқтала кететін мәселе ол бүгінгі күні мұғалім ақпараттың негізгі көзі болуын тоқтатқан тенденция. Оқушылар кез келген уақытта және кез келген жерде шектеусіз деректер көлеміне өз бетінше қол жеткізе алады. Демек, сыныпта мұғалімнің рөлі өзгерді. Мұғалім тек қана тақтада ғана емес, қажетті көмек пен қолдау көрсету үшін оқушылармен тығыз байланыста болады. Заманауи мұғалім үйреншікті лектордан гөрі тәлімгер және кеңесші.

Қазіргі заманғы мұғалімдер оқыту әдістерін өзгерту және заманауи әлемде өз әдістері мен материалдарының өзектілігі мен қажеттілігіне қол жеткізу керектігін мойындауы тиіс.

Мұғалім мен оқушыға бағытталған оқыту арасындағы негізгі айырмашылықтарды қарастырайық. (Кесте №1)

Кесте №1.

Мұғалімдерге бағытталған оқыту	Оқушыларға бағытталған оқыту
Мұғалім шешім қабылдайды	Оқушы шешім қабылдайды
Мұғалім - ақпараттың негізгі көзі	Оқушы өз бетінше ақпарат табады
Оқушы оқу материалын меңгереді	Оқушы оқу материалын өзі жасайды
Оқыту ортасында бәсекелестікті ынталандырады	Оқу ортасы ынтымақтастықты қолдайды
Мұғалім оқушының жұмысы мен жетістігін бағалайды	Оқушылар өздерін және бірін-бірі бағалайды
Оқыту сыныпта өтеді	Сыныптан тыс оқыту мүмкіндігі
Барлық сынып жұмысының қарқыны маңызды рөл атқарады	Әр оқушы өз қарқынында жұмыс істей алады; тапсырмалар дербестендірілген
Оқыту жеке пәндерге бөлінген	Пәнаралық оқыту
Оқытудың бірыңғай стилін ұстану қажет	Оқушылар өз оқу стилін таңдай алады
Оқыту бір жас тобы үшін жүргізіледі	Оқыту бір жас тобына байланысты емес
Оқытуды дербестендіруді мұғалім қамтамасыз етеді	Оқытудың дербестігін оқушылар қамтамасыз етеді

Жоғарыда аталған міндеттерді атқару үшін POGIL (сұранысқа бағытталған оқыту) әдісін қолдану оқытудың тиімділігін артады. POGIL - бұл ерекше оқыту ортасы, оқушылар жаңа оқу материалын оқу үдерісіне белсенді қатысады. Әдіс бойынша 5E моделі құрылып, оған сәйкес әрекет ететін өзін-өзі басқару зерттеу топтары ұйымдастырылады: Engage (қызықтыру), Explore (зерттеу), Explain (түсіндір), Extend (дамытуға) және Evaluate (бағалау). Бұл жүйені АҚШ-тың білім беру орталығы жанындағы биология және жаратылыстану ғылымдары бөлімінің қызметкері Роджер Байби ұсынған (1994 ж.). POGIL жобасы оқушыларды бірінші орынға қойып, мұғалімдерге оқытуды оңтайландыруға арналған құралдарды ұсынуға арналған. POGIL басқа тәсілдерден екі нақты жолмен ерекшеленеді. Біріншісі - процестің қажетті және мақсатты дағдыларын дамытуға нақты және саналы екпін. Екіншісі - сынып бөлмесінің ерекше материалдарын пайдалану және дизайн.

POGIL әдісі бойынша оқушылар арнайы әзірленген қызметті шешу үшін шағын топтарда жұмыс істей алады. Әрбір оқушыға белгілі бір рөл орындауға тағайындалады, мысалы, есеп менеджері, рекордер және т.б. Оқытушы оқу процессін жеңілдетуге көмектесу үшін тиісті уақытта араласа отырып, оқушылар арасындағы пікірталасқа тыңдаушы ретінде ғана әрекет етеді. Өз топтарында оқушылар мәселелерді талқылай және талдай алады және ортақ идеяларды қарауға және маңызды ұғымдарды өзінің түсінігін құруға көмектесу үшін жасалған сұрақтарға жауаптарын талдай алады. Олар өз идеяларын тұжырымдап басқа топтармен бөліседі.

Бұл әдістің барысында көптеген маңызды дағдыларды қалыптастырып, оқушыларға сын тұрғысынан ойлай отыра тапсырмаларға көңіл бөлуге көмектеседі.

«Төңкерілген сынып» әдісі - бұл қазіргі білім берудің бірнеше үрдістерін біріктірген оқыту принципі. Бұл әдіс шамамен бірдей нәтижелерді көрсететін түрлі тәсілдерді қамтиды (оқушылар мен мұғалімдердің жоғары қанағаттануы, оқушылардың білім алуға белсенді қатысуы және материалды неғұрлым тиімді меңгеруі), сондықтан оқытудың осы принципін білім берудің заманауи инновациялық үрдісіне жатқызуға болады.

«Төңкерілген сынып» термині сабақ жоспары кері-қайта берілгенің білдіреді. Әдетте мұғалім алдымен жаңа тақырып туралы әңгімелейді, содан кейін онымен байланысты жаттығулар қатарын орындауды ұсынады және үй тапсырмасын қояды. Осы әдіс шеңберінде мұғалім тақырып бойынша әңгіме жазады және оқушылар оны жаңа материалды зерделегенге дейін өз бетінше зерттей алады. Осылайша, сабақ уақытын оқушылардың сұрақтарына жауап бере отырып, туындаған қиындықтарды шеше отырып, материалды талқылай және пысықтай отырып, әлдеқайда тиімді пайдалануға болады.

Аталған әдістің тиімділігі: тәжірибеге уақыт пайда болады, тақырыптың ең қиын аспектілерін талқылау мүмкіндігі, оқушы мен мұғалімнің талқылауға түсіп өзара әрекет ету мүмкіндігі.

Оқыту - бұл мұғалімнің жұмыс нәтижесі емес, қоршаған ортамен өзара әрекеттестікте әрбір адаммен болатын табиғи процесс. Адамның қызметі - оның дамуының негізі. Мұғалімнің рөлі - олардың әрқайсысына қажетті материалдарды таңдау үшін балаларды бақылау.

Баланы ынталандыратын және оның дағдылары мен қажеттіліктеріне сәйкес дамуына көмектесетін жүйе Highscope тәсілі.

Highscope тәсілінің атауы «жоғары мақсаттар» немесе «ауқымды міндеттер» деп аударылады және өршіл міндеттер мен алыстағы мақсаттарды көрсетеді. Әдістің негізгі тұжырымдамасы белсенді қызмет арқылы оқытуды және балалардың мүдделерін ескеруді көздейді.

Әрбір күн белгілі бір блоктарға бөлінеді, олар бір-бірінен кейін өткізіледі, ал сынып қызығушылық аймақтары бойынша топтарға бөлінген, сонымен қатар оқушылар бір аймақтан екінші аймақтан еркін ауыса алады (олар таңдау бар туралы біледі). Балалар өз сабақтарын жоспарлауға, оларды жүзеге асыруға және нәтижелерді талдауға мүмкіндік беретін «жоспарла-жаса-тексер» схемасына сәйкес жұмыс істейді.

Оқушылар кішкентай немесе үлкен топтарда жұмыс істейді және ойындарға, әңгімелесулерге белсенді қатысатын ересектерден қолдау алады. Мұғалім өз тарапынан оқушылар мен олардың жетістіктерін мұқият қадағалайды. Қозғалыспен, музыкамен немесе тарих әңгімесімен байланысты сабақтар үлкен топтарда жүргізіледі, ал арнайы танымдық тәжірибелер кішкентай топтарда жүргізіледі.

Күн сайын мұғалімдер өз оқушыларын мұқият бақылап, олардың жұмысы мен жетістіктерін бекітеді. Олар сондай-ақ олардың тіл, сауаттылық және қарым-қатынас, әлеуметтік және эмоциялық даму, дене дамуы мен денсаулық, математика, ғылым мен техника, әлеуметтік зерттеулер мен шығармашылық пәндер саласындағы іскерліктерін бағалайды. Осы даму жүйесінің маңызды элементі қақтығыстарды шеше білу болып табылады. Оқушылардың әлеуетін дамыту ойынға негізделген.

Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» Жолдауындағы ең маңызды басымдықтарының бірі экономиканы технологиялық жаңғыртуды жеделдету болып табылады: «Біз цифрлық технологияны қолдану арқылы құрылатын жаңа индустрияларды өркендетуге

тиіспіз. Бұл – маңызды кешенді міндет. Елде 3D-принтинг, онлайн-сауда, мобильді банкинг, цифрлық қызмет көрсету секілді денсаулық сақтау, білім беру ісінде қолданылатын және басқа да перспективалы салаларды дамыту керек». Қорыта келгенде білім беру процесіне осындай замануи технологияларды енгізу нәтижелі болып табылады. Бірақ біз бұған барынша дайынбыз ба? дегенмен де бізде де онлайн сауда, цифрлық қызмет көрсету жүзеге асқан сияқты. Бұл да біздің жетістіктеріміздің бірі. Инновациялық әдіс-тәсілдерді педагогикалық қызметте оңтайлы қолдану «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасын жүзеге асыруда педагогикалық қауымның аз да болса маңызды қадамдарының бірі.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазіргі білім беру трендтері-Алматы: "Bilim Media Group" ЖШС, 2017-326 с.
2. Халықова К.З., Абдулқәрімова Г.А. Педагогикалық информатика /білім беруді ақпараттандыру. –Алматы, 2009.
3. Көшімбетова С. Оқу—тәрбие үрдісінде оқытудың инновациялық әдіс-тәсілдерін пайдаланудың педагогикалық шарттары, - Алматы, 2008.
4. Ибраев Т. К. Реформалау жағдайындағы әлеуметтік-білім беру саласының теориялық - әдіснамалық аспектілері. – Астана. Даңғыл, 2017. -157 Б.

Интернет ресурстар:

<https://www.pogil.org/>

<https://bilimland.kz/kk>

Ефимик М.Н., Жукова Л. Н.

КТУ «Гимназия имени Шакарима», г. Караганда

ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЦЕССА ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Изменения в мировой экономике, породившие необходимость приспособления к конкурентной экономической среде, обострили проблемы качества образования, поскольку «образовательный интеллект» населения рассматривается важнейшим стратегическим ресурсом государства. К учащимся, перешедшим на обновленное содержание образования, предъявлено много требований – от ученика требуется не послушно выполнять требования учителя, а быть самостоятельным и активно участвовать в собственном обучении, понимать и анализировать свои достижения и ошибки, выстраивать план своего дальнейшего обучения. Успешность в обучении ребенка зависит не только от деятельности учителя, но и от его способностей, познавательных возможностей, особенностей мышления, памяти, воображения, восприятия, физического здоровья. Но, как не бывает двух одинаковых листьев на дереве, так и не бывает двух обучающихся в классе, обладающих одинаковыми способностями. Одна и та же задача по математике может оказаться для одних учащихся легко выполняемой, для других сложной, неразрешенной проблемой. Поэтому перед учителем математики встает задача, организовать так учебный процесс, чтобы разные по уровню усвоения учебного материала, темпераменту, физическому здоровью учащиеся овладели едиными государственными стандартами образования.

Решением поставленной задачи является использование на уроках дифференцированного обучения. Цель дифференцированного обучения – обеспечить каждому ученику условия для максимального развития его способностей, удовлетворения его познавательных потребностей. Обучение каждого ребенка должно происходить на доступном для него уровне и в оптимальном для него темпе. Использование такого обучения, позволяет учителю работать на уроке одновременно со всеми учащимися, не усредняя их уровень знания, позволяя сильным учащимся иметь возможность творческого роста, а слабым - видеть свой собственный успех.

Один из вариантов дифференциации на уроках – работа в разноуровневых группах. Данная форма позволяет проверять и оценивать работу не отдельного ученика, а продемонстрировать

отчет группы учащихся. В этом случае требуется предварительное деление учащихся на группы по уровню обучаемости.

Для эффективной групповой работы класс разбивается в соответствии с выявленными способностями. Именно такой способ деления, считаем наиболее продуктивным. Поскольку смешанная группа не дает раскрыться учащимся с пониженной мотивацией.

Среди учащихся можно выделить группу ребят с пониженной успеваемостью, в результате низких способностей. Этой группе учитель уделяет особое внимание, поддерживает, помогает усваивать материал, работает некоторое время только с ними на уроке, пока остальные группы работают самостоятельно.

Вторая группа - учащиеся со средним уровнем способностей. Работая с этой группой, учитель уделяет внимание развитию их способностей, воспитанию самостоятельности, уверенности в своих силах. Ребята этой группы имеют определенный объем знаний, средний уровень познавательной активности, у них сформированы способности к абстрагированию, обобщению, анализу.

Третья группа - учащиеся с высоким уровнем усвоения, с высокими познавательными способностями, умеют работать самостоятельно, умеют выдвигать гипотезы, идеи решения задач. имеют достаточный объем знаний, высокий уровень познавательной активности, способности к абстрагированию, анализу.

Считаем, разноуровневые группы должны быть подвижны. Если ученик первой или второй группы работает в полную силу, он может перейти из одной группы в другую. Ущемления личности быть не должно.

Однако, на наш взгляд, увлекаться групповой дифференциацией на каждом уроке нельзя. Необходимо переключать внимание учащихся, создавая на уроке ситуацию самостоятельного выбора для учащихся.

При организации индивидуальной дифференциации в обучении нами учитываются следующие особенности учащихся: уровень усвоения необходимых знаний и умений; способности и интерес к изучению учебного предмета.

Дифференцированный подход целесообразно осуществлять на разных этапах урока.

При письменном опросе используются карточки различной степени сложности, тесты трех уровней. Так, например, в 5 классе при изучении умножения обыкновенных дробей, сокращение и сравнение обыкновенных дробей предложите учащимся следующие задания:

1 уровень	2 уровень	3 уровень
а) $\frac{3}{7} \cdot \frac{2}{5}$	б) $3\frac{1}{7} \cdot 1\frac{3}{11}$	в) $1\frac{4}{9} \cdot 1\frac{9}{13} \cdot 1\frac{7}{11}$
а) $\frac{35}{42}$; б) $\frac{84}{56}$;	в) $\frac{17 \times 15}{25 \times 34}$; г) $\frac{18 \times 6 \times 23}{69 \times 90 \times 17}$;	д) $\frac{8авс}{22a^2вк}$.
а) $\frac{9}{17}$ и $\frac{5}{17}$;	б) $\frac{8}{9}$ и $\frac{8}{15}$; в) $\frac{3}{16}$ и $\frac{5}{24}$;	г) $\frac{99}{193}$ и $\frac{61}{52}$; д) $\frac{29}{30}$ и $\frac{15}{16}$.

При устной проверке знаний чаще применяются активные формы работы, как «Горячий стул», «Толстые и тонкие вопросы»: первыми вызываются учащиеся 1 и 2 групп, сильные же дети

задают вопросы, исправляют и дополняют ответы. Также, часто в дифференцированных заданиях, мы просим найти и исправить ошибки (задание выводится на слайд):

1)Продолжи фразу:

а) Если перед скобками стоит знак _____, то при раскрытии скобок знаки слагаемых в скобках сохраняются.

б) Решить уравнение значит _____

в) Слагаемое можно переносить из одной части уравнения в другую, при этом _____

2)Прочитай буквенные выражения:

а) $a + (b + c) = a + b + c$;

б) $-5 \cdot (-n + y) = 5n - 5y$;

г) $a - (b - c) = a - b - c$;

3)Найди ошибку, запиши верное решение:

$8x - 9 = -2x + 3$;

$8x + 2x = 3 - 9$;

$10x = -6$

$x = -0,6$. Ответ: $-0,6$.

Или в 8 классе на уроке геометрии очень удобно использовать таблицы для актуализации знаний учащихся:

	Выпуклый пятиугольник	Выпуклый n-угольник
Число сторон		
Число диагоналей, выходящих из одной вершины		
Число треугольников, на которые разбивается многоугольник		
Сумма внутренних углов многоугольника		

При объяснении нового материала создается проблемная ситуация, в которой решение помогут найти учащиеся 2,3 групп, но нестандартное решение или перечислить возможные способы решения помогают учащиеся 1 группы.

При закреплении нового материала в основном работаем со всем классом. Учащиеся могут провести дифференцированное исследование. Например, при изучении темы «Функция» **7 класс**, задания можно разбить в следующем порядке. Благодаря, такому исследованию, учащиеся вспомнят все основные моменты из пройденного раздела.

1	Определи сходства и различия между графиками функций $y = x^2$, при $x \geq 0$ и $y = \sqrt{x}$
2	Вспомни свойства функции $y = x^2$ и сравните их со свойствами функции $y = \sqrt{x}$.
3	Проиллюстрируй , как располагаются графики функций описанных выше относительно прямой $y=x$ (на одной координатной плоскости)?
4	Руководствуясь правилом построения графика функции $y = \sqrt{x}$ построй график функции $y = -\sqrt{x}$. Как они расположены?
5	Проанализируй , как изменится значение функции $y = 1 - \sqrt{x}$ при возрастании значения аргумента.
6	Напиши зависимость: А) радиуса круга r от его площади S ; Б) длины ребра a куба, от площади его полной поверхности.

7	Оцени степень точности решения уравнения $\sqrt{x} = 3 - x$ графическим способом от арифметического способа.

Наблюдая, как учащиеся работают в группах, замечаем, что нередко учащиеся второй группы выступают консультантами для учащихся первой группы. Консультанты оказывают им большую помощь на уроке. Оказанная своевременная помощь позволит учащимся не отставать в усвоении учебного материала на уроке и интерес к математике не ослабнет. Дифференцированный подход становится необходим не только для поднятия успеваемости слабых учеников, но и для развития сильных учеников. Уверенность в себе, ответственность за знания другого вызывают у учащихся 3 группы чувство большой необходимости и полезности для окружающих.

Часто у учителей вызывает страх, как бы в процессе разделения по группам к ученикам не приклеились навечно ярлыки «сильный», «средний», «слабый». Но учащиеся и сами осознают, кто есть кто. Цель разделения состоит как раз в том, чтобы привести требования к учащимся в соответствие с их возможностями, создать оптимальные условия для обучения и способствовать систематическому росту школьника, переходу его из одной группы в другую.

Хочется отметить из своих наблюдений, что у учащихся появляется интерес к таким формам учебной деятельности как индивидуальная, парная, групповая. Ребята учатся быть коммуникабельными, учатся помогать друг другу, поддерживать, разъяснять, производить самопроверку, взаимопроверку, самостоятельно работать в любой ситуации. Дифференциация обучения позволяет обеспечить усвоение всеми учениками содержания образования, которое может быть различным для разных учащихся, но с обязательным для всех выделением инвариантной части. Основным смысл дифференциации в обучении заключается в том, чтобы, зная и учитывая индивидуальные различия в обучении учащихся, определить для каждого из них наиболее рациональный характер работы. Успех является источником внутренних сил ребенка, рождающий энергию для преодоления трудностей, желания учиться. Ребенок испытывает уверенность в себе и внутреннее удовлетворение. На основе всего этого, можно сделать вывод: успех в учебе – завтрашний успех в жизни.

Литература:

1. Болтянский В.Т., Глейзер Г.Д. К проблеме дифференциации школьного математического образования / Математика в школе. – 2008. – № 3. – С. 9–13.
2. Шакиров Р. Х., Буркитова А.А., Дудкина О.И. «Оценивание учебных достижений учащихся». Методическое руководство/– «Билим», 2012.
3. Зверева, Н. А. «Разноуровневое и дифференцированное обучение как фактор повышения эффективности образовательного процесса» Педагогическое мастерство : материалы VIII Междунар. науч. конф. (г. Москва, июнь 2016 г.). —С. 35-37.
4. Петрова, Е. Дифференцированное обучение/Математика 2009 г, № 16, 17, 18.- 2001.
5. Утева Р.А. Дифференцированные формы учебной деятельности учащихся./Математика в школе, №5– С.32-33.

Ештанаева Айнура Опиевна
Қарағанды қаласы, «№74 ЖББМ» КММ

ҮЗДІКСІЗ БІЛІМ БЕРУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Бүгінде ғылым мен білімге қояр талап артып, білім беру жүйесі күрделенген заманда қоғамдағы мұғалімдер алдына жүктелер міндет еселене түсуде. Ұстаздардың алдында жай ғана білім беру емес, өркениет көшіне жол бастайтын, ұлттық рухты бойына сіңірген саналы да білімді ұрпақты тәрбиелеу міндеті тұр. Бұл жолда мұғалімнің кәсіби шеберлігін дамыту, біліктілігін арттыру сынды мәселелер мектеп пен қоғам алдында тұрған жауапты іс болмақ. Мұғалімнің

кәсіби даму шеберлігі алған дипломнан кейін әрі қарай тоқтап қалмауы тиіс. Себебі, қазіргі жаңалығы мен өзгерістері қарыштап дамыған заманда мұғалім жаһандану көшінен қалып қоймай, заман ағымына ілесіп отыруы керек.

Тәуелсіз ел тірегі білімді ұрпақ десек, жаңа дәуірдің күн тәртібінде тұрған негізгі мәселенің бірі-білім беру, ғылымды дамыту екендігіне ешкімнің таласы жоқ. Ұстаз қолында адам тағдыры, болашақ ел тағдыры тұр. «Маған жақсы мұғалім бәрінен де қымбат, өйткені мұғалім – мектептің жүрегі» - деп Ыбырай Алтынсарин айтқандай, қазіргі оқу орындары алдындағы міндеттерді шешуде мұғалімнің кәсіптік мәдениеті басты шарт екендігі аян. Білім берудің ұлттық моделіне көшкен қазіргі мектепте, ойшыл, зерттеуші, жаттандылықтан аулақ практикалық қызметте педагогикалық үйлестіруді шебер меңгерген, психолог-педагогтік диагностика қоя білетін іскер, шығармашыл ұстаз керек.

Ұстаздың өз бетінше білім жетілдіруі, осы саладағы үздіксіз ізденісі, озат тәжірибені қолдануы, оны өзгелерге насихаттауы, жаңашылдық танытуы, іскерлік негіздері - педагогикалық біліктілікке жеткізудің бір жолы болып саналады.

Өзгермелі қоғамдағы жаңа формация мұғалімі – педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, тұрақты өзін-өзі жетілдіруге талпынған, рухани дамыған, толысқан шығармашыл тұлға құзыреті. Жаңа формация мұғалімі табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар: бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі. Еліміздің әлемдік білім кеңістігіне енуге талпынысы, білім беру парадигмасының өзгеріп, жаңа ұлттық модельдің қалыптасуы болашақтың жаңаша ойлайтын, дүниеге көзқарас мәдениеті мен санасы дамыған ұрпағын оқытып, тәрбиелейтін кәсіби құзіреттілігі жоғары мұғалімді талап етіп отыр. Нәтижеге бағдарланған білім беру сапасын арттыруда жаңаша жолдар мен әдістер табуға дағдыланған «Жаңа формация маманы болу – білім беру саласының өзекті мәселелерінің бірі. Білім беруді түрлендіруде, білім процесін реформалауда зерттеуші мұғалім мен көшбасшы мұғалім жаңа формация мұғалімі болып табылады. Бүгінгі күнде экономикалық өсу және азаматтардың әл-ауқаты үшін білімнің айтарлықтай маңызды екенін бүкіл әлем мойындауда.

Оқу-тәрбие үрдісін ұйымшылдықпен жүргізуде – мұғалім басты тұлға. Осындай талапқа сай қызмет істеу үшін алдымен мұғалім өзінің теориялық және әдістемелік білімін ұдайы толықтырып, үздіксіз ізденуі, өз мамандығын барынша жетілдіру және қызметі саласындағы жаңалықтар мен озық тәжірибені үнемі пайдалануы тиіс. Сонда ғана мұғалім қызметі бүгінгі күннің талабына сай болады.

Үздіксіз іздену – бүгінде мұғалімдерге қойылып отырған басты талаптардың бірі-әдістеме саласындағы ғылыми жаңалықтар мен озық тәжірибені жетік игеру. Оларды өзінің күнделікті қызметінде пайдалана білу, осы орайдағы мұғалімнің шығармашылық еңбегі, ең алдымен сабақпен байланысты. Демек, сапалы, тиімді әрі нәтижелі жүргізген әрбір сабақ – ұстаздың тынымсыз еңбегінің айғағы. Қазақ тілі мен әдебиетін пәнін оқыту үрдісінің негізгі мақсаты арнайы педагогикалық әдістерді жүйелі түрде пайдаланып, оқушылардың интеллектілік, шығармашылық ойлауын, ғылыми көзқарасы мен белсенділігін қалыптастыру, өз бетімен білім алу дағдыларын дамыту, функционалдық сауаттылығын дамыту болып табылады. Оқушылардың өз бетімен жұмысын қалыптастыру оқушының пәнге деген қызығуы мен қажеттілігінен туады. Дегенмен, білім беру жүйесінде әлі де қалыптасқан ескі дәстүр жалғасып келеді. Ал ол жүйенің өте тиімсіз екені мұғалімдердің көпшілігінің білім-білігінің төмендігімен қатар, пәндік және логикалық білімінің өте таяздығынан анық көрінуде. Сондықтан заман талабы білім беру саласында жаңа өзгерістерді қажет етіп отыр.

Білімнің жаңа мазмұнын жүзеге асыру үшін жаңа технологиялар қажет-ақ. Жаңалықты меңгеру мен жүзеге асыруда дұрыс түсінбеушілік ұйымдастырушыға әр түрлі кедергі жасайтыны белгілі. Жаңартылған білім мазмұнын жүзеге асырып, жаңалықтың жаршысы болып жүрген ұстаздар да жеткілікті. Әйтсе де жаңалықты бірден игеріп кету де оңайға соғып отырған жоқ. Сындарлы оқыту бағдарламасы – әлемнің бірқатар озық елдерінде сыннан өткен бағдарлама. Бүгінгі күнде Қазақстанның барлық мектептері осы бағдарламаның теориясымен танысып, түрлі әдіс-тәсілдерін сабақта қолданып жүр. Оқушы мен мұғалім, оқушы мен оқушы арасында диалог

орнатып, ЖАДА қалыптастыру, оқушыларды жас ерекшеліктеріне сай оқыту бағдарламаның негізгі идеялары қолданылып жүр. Бағалаудың жаңаша әдістерін оқып үйренген мұғалімдеріміз күнделікті сабақта бағалаудың сан түрлі әдістерін қолданып жүр. Оқушылардың өздері де бірін-бірі бағалау, өзіндік бағалау, өзара бағалауға қалыптасып келеді. Бұл бағдарлама жаңа буын оқулықтарының талаптарын жүзеге асыруда оқушылардың білім деңгейін көтеруде, балаларды шығармашылыққа баулуда, ойларын еркін айтуда тез арада дұрыс шешімдер табуға атсалысатын бірден-бір тиімді бағдарлама деп есептеймін.

Сындарлы оқыту теориясының модульдерін үйрету және үйрену үшін уақыт пен тынымсыз еңбек керек. Оқушыларға топтық, жұптық, жеке жұмыстар барысында сыни ойлай білуге, ойын ашық әрі еркін айтуға көп мүмкіндік беріледі. Әр түрлі идеялар мен пікірлерді қабылдау, үйрену барысында оқушылардың белсенді іс-әрекетін әрдайым қолдап отыру да маңызды. Кейбір оқушылар түсіп қалған қолайсыз жағдайларды әжуаға айналдырмау, оқушылардың бір-бірінің жауабына жасаған сынының дәлелді, дәйекті болуын талап ету-бағдарламаның басты талаптарының бірі болып саналады.

Қазақстанда үздіксіз білім беру жүйесінің бірнеше принципі бар. Олардың ішінде барлық категориядағы ел азаматтарына олардың жасына, жынысына қарамастан білім алудың барынша қолжетімді болуы, әр түрлі деңгейдегі білім беру салаларының бір-бірімен жалғасқан түрде әзірленуі, азаматтардың қажеттіліктеріне сай қашықтықтан білім алу, онлайн дәрістер т.б. қамтамасыз ету, білім беру мекемелеріндегі оқу бағдарламаларының заманауи еңбек нарығының сұранысына, әлемдік стандарттарға сай келуі сияқты басымдықтар бар.

Қазіргі таңда интернет-коммуникация құралдарының өркендеуімен түрлі білім беру платформалары да пайда болуда. Қазірдің өзінде дәстүрлі емес, яғни қашықтықтан өзі тұратын мемлекетіне қарамастан интернет арқылы түрлі оқу орындарында, онлайн мектептерде қосымша білім алып, арнайы дипломға қол жеткізетін мүмкіндік берілген. Бұл қазақстандық білім беру жүйесіне өз ықпалын тигізбей қоймайды. Тіпті қазіргі коронавирус пандемиясы кезінде адамдардың үйде жұмыс істеуі, бос уақыттың пайда болуы сияқты факторлар әлемдік деңгейде қашықтықтан білім алу, әр түрлі дағдыларға машықтану сынды тәсілдердің дамытуда. Отандық білім беру жүйесі де осы көштен қалыспай өз қызметін заман талабына сай бейімдеуге күш салып келеді.

Бүгінгі тұлғаның білімді болуы оның білімге, ғылымға деген ізденісінің нәтижесінде туындайтын болса, сол нәтижеге жол сілтеу-бүгінгі педагогтың міндеті. Алтынсарин идеяларын насихаттап, жаңаша көзқараспен жұмыс жасап жатырмыз. Ұлы педагогтың патриотизмді этноөңірлік бірегейлік, этномәдени бірегейлік, биологиялық құбылыс, рухани құбылыс, антропологиялық құбылыс деп бөлуі тағылымды тәрбие көзіне жетелейді. Педагогтар өз идеяларымен бірлесе жұмыс жасауда, белсенділіктің, ынтымақтастықтың, қалыптасатыны, бірлескен еңбектің өнімі, беретін нәтижесінің мол екендігі көрініс тапты. Өз елінің патриоты болу білім ошақтарында яғни мектептерден бастау алатыны сөзсіз. Қоғам дамыған сайын, кемелдену мен қатар сұраныстың да артатыны анық. Жасыратыны жоқ мектептегі педагогикалық ұжым да, білім алушылар үшін де көш озық болу, сандық технологиялар арқылы жаңа сапаға, жаңаша санаға ілгерілеуіміз қажет екенін көрсетіп отыр. Бұған бізді бүгінде әлемдік тәжірибе дәлелді дәйегімен көз жеткізіп отыр. Озық дәстүрлерді, адами құндылықтар, рухани қазына, жастарды тәрбиелеу, олардың бойына патриоттық рухты сіңіре білу жұмысында рухани салаға басымдық берудің қажеттілігін алға қойып отыр. Бұл дегеніміз – ұлтымыздың барлық ұлттық салт-дәстүрлерін, мемлекеттік тіліміз бен әдебиетімізді, мәдениетімізді, ұлттық рухымызды жаңғырту деген асыл ұғымға келіп саяды. Рухани байлықтың кемел болғаны бұл адамзат үшін, әрбір жеке тұлғадан құралған қоғам, туған еліміз үшін де өте маңызды үдеріс.

Ғасырлар бойы сұрыпталған биік ізеттілік пен ұлттық құндылықтар үздіксіз білім беру процесінде Ыбырай әлемінсіз іске асыруымыз мүмкін бе? Әлемде өзгермейтін бір құдырет- ол өзіндік болмыс. Сол болмыс ана құрсағында жатқан сәттен басталып, шыр етіп дүние есіген ашқан сәтте ана сүтінен нәр алып, әке тәлімімен өркендеп, қасиетті білім шаңғырағынан толығып, қадірлі ұстаз тәрбиесімен көгеретіні сөзсіз-ақ. Демек, сол болмыс сенің ертеңгі күнгі жарқын болашағыңның іргетасы болады десем қате айтпағандығым шығар. «Тәрбие тал

бесіктен» деген халқымыз. Балаларымыздың өзіндік болмысын халқымыздың тарихы мен тағлымы, салт-дәстүрі мен әдет-ғұрпы, ізгілікпен адамгершілік, қайырымдылық пен мейірімділік сынды құнды қасиеттерін Ыбырай тағлымы арқылы үнемі сусындатып отырсақ, болашақ ұрпақты тәрбиелеуде бүгінгі қоғамның алдына қойған міндеттері шешіліп, бала тәрбиесіне қосқан үлесіміз ұшан теңіз болар еді. Әр адам бір жұмбақ. Сол жұмбақтың ішінде сан мың арман жатыр. Оның кілтін тауып ашу, әрбір жүректің құпия сырын оқи білу ол тек біздің, яғни ұстаздың қолынан ғана келетін іс. Міне, осы жолда біз өзіміздің іс-тәжірбиемізде Ыбырайдың педагогикалық идеяларының өнегелі жақтарын тәрбиелеу мен білім үрдісінде ізгілендіріп, оның мақсаты, мәні, міндеттері, қоғамда өмір сүруге қажетті әлеуметтік тәжірбиені қоғамдық тұрғыдан меңгерте отырып, қабылданған құндылықтар жүйесін ұрпақ болашағының жарқын болуына жол ашуға бағыттаудамыз. Жас ұрпақтың бойына сүйіспеншілік, бірлік, төзімділік, татулық сынды құндылықтарды дарыту арқылы қоғамда өз орнын табуына, қабілет-дарынының ашыла түсуіне, ақыл-парасатын дамытуына үнемі алға жылжып, дамып, өсіп отыруына, өмір тоқтағанға дейін ізденісін тоқтатпауына, ой-пікірлерін, бастамаларын өзгелер қолдау үшін әркез шынайы бола білуге, өзгеге адал сеніммен қарауға, жаңа мүмкіндіктерге жол ашуына, өз ісінен рахаттанатып, ғибраттанып, өз күшіне өзі сенуіне, өз мүмкіндіктерін толық ашпайынша тоқтамауына, өзгелерге бағыт беруге, жол нұсқауға өз-өзіне баға бере алатын парасатты азамат болып өсуіне Ыбырай мұрасын тәртіп қағидатының негізі ретінде ала отырып, жас жеткіншектерді тәрбиелеп келеміз. Ұлы ұстаздың да ұсынған әдістемесінің негізі осы емес пе. Себебі, қоғамның санасын Ыбырай Алтынсариннің педагогикалық жүйесімен баяндап, эстетикалық таныммен тұжырымдап отырсақ әлеуметтік тұрғыдан өсіп-жетілуіміз, білімнің мазмұндылығы мен маңыздылығы, тұлғаның адамдық бейнесі, өмірге бейімделуі, тіршілікке қажетті дағдыларының қалыптасу жолы нәтижелі болмақ еді. Бүгінгі таңдағы біздің қолданып келе жатқан жаңа технологиялық әдіс-тәсілдеріміз, білім берудегі демократиялық, ынтымақтастық идеям, мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынасты ізгілендіру жүйеміздегі жаңашылдықты данышпан Ыбырай өз заманында-ақ қалыптастырған. Еңбек-байлық атаулының негізі, бүкіл адамзат өмірінің бірінші алғы шарты екендігін растай отырып, адамның өзін жасаған еңбек- деп ғылыми түрде тұжырымдап көрсетіп, материалдық және рухани байлықтың бәрі адам еңбегінің құдыреті арқылы жүзеге асатындығын да өз еңбектерінде нақты дәлелдеп берген дара тұлға Ыбырай болатын. Ол кірпішін қалаған еңбек, тәртіп, тәрбие идеяларын қазіргі заман талабымен ұштастыра отырып, әр оқушыны жасампаз тұлға деп қарап, оның жалпы еңбекке деген ынтасын арттыру жолында бізде іс-әрекетімізді үздіксіз жұмыстар негізінде жасап келеміз. Бүгінгі білім беру үдерісінің топтық жұмыстағы әрбір қарым-қатынас, талқылау, талдау, шешім қабылдау ісіндегі белсенділік әрекеттеріміз еңбекке баулуға ынталанудың көрсеткіші болып табылуда.

Біз үшін Ыбырай мұрасы еңбектің өнеге мектебі болып келеді. Имандылық пен мінез-құлыққа үйрететін, ел болып ер жетіп, тамырымыздың өркендеуіне, сабағымыз бен бұтағымыздың сынбай, саялы болуына жол нұсқайтын-ол тағыда Ыбырай идеясы. Болмыстағы мінез жүректегі ізеттілікке, мейірім мен таза ойға, білім мен ақылды ұштастыра білуге, адамшылық атаулының көрінісі екендігін дәлелдеп «Әке мен бала», «Білгеннің пайдасы», «Бай мен жарлы баласы» т.б. әңгімелерін оқырманға ұсына білді. Демек, біздің күнделікті сабағымыздың барлық кезеңдері оқушының көңіл-күйіне, ой-толғамына, талғам-сезіміне, қам-қарекетіне тікелей қатысты және әсерлі екендігіндігінде. Баланың айналасындағы адамдардың мінез-құлқының дұрыс, жағымды болуына айрықша мән мен маңыз береміз. Сабағымыздың табысты өту өлшемдері оқушылардың игерген білімі мен олар мойындаған «Бұдан әрі неге қол жеткізу керек?», «Қандай іс-әрекет жасау керек?», «Одан әрі не істеу керек?» деген сияқты сұрақтарға сыни оймен өз бетінше жауап іздеуге бағытталады. Ол үшін біз алдымызда отырған әр баланың мінез-құлқымен санасып, орта одан үлгі алатындай мүмкіндіктер туындатып, өз тіршілігі мен іс-қимылына сын көзімен қарауға, өз мінез-құлқына бақылау жасауға әрекеттендіріп, үнемі өсиет, өнеге айта отырып, ой саларлықтай салмақ тастаймыз. Біздің бұл әдісіміз тұлғаның өмірлік бет алысы, талғам-сенімі, мақсат-мұраты, бағыт-бағдары, көзқарасының жарқын көрініс табуына бағыт береді. Бала өзін-өзі бақылау жасау арқылы мінезіндегі мінін түзеуге, жағымсыз әрекет пен қылықтардан өзін тыйып ұстауға, сыртқы

ортамен байланыс жасауын қамтамасыз етеді. Біз дәл қазіргі таңда әлемдік стандарттар деңгейіндегі сапалы білім беру қызметіне қол жеткізіп келеміз. Деңгейлеп –саралап, белсенді оқыту, проблемалық оқу, сын тұрғысынан ойлау – қайсысын алып қарасақ та дала жұлдызы Ыбырайдың педогогикалық идеяларынан өрбіген астарлы тамыр жатыр. Ұлы ұстаз оқушылардың теориялық білімін арттыру жолдарын машықтанумен ұштастыра жүргізуге үлкен мән берді. Оның әрбір әңгімесі жас өркендерімізді тәрбиелі, еңбекқор, өнегелі болуға үндейді. Сол кездегі жазған әңгімелері бүгінгі күні де маңызды болып отыр. Тәрбиелік идеясы қазіргі кезде де ауадай қажет. Оның мазмұнды да мағыналы әсем лирикалық өлеңдері, қысқа да әсерлі әңгімелері қазақ әдебиетінің тарихында өшпес орын алады. «Біз болмасақ, сіз барсыз, үміт еткен достарым!» – деп ол өз халқының келешек ұрпақтарына сеніп кеткен. Міне, сол ұрпақ Ыбырай арманының жүзеге асқанын бұл күнде көріп отырғандай. Ыбырай тағылымын өмірлік құндылық етіп тану тек қоғамның, халықтың, ғылымның ғана міндеті емес, оны оқып үйрену, оның озық ойларын бүгінгі білім беру жүйесімен сабақтастыру өзін мәдениетті, білімді санайтын әрбір азаматтың парызы. Өзін-өзі тәрбиелеудің, өсіп-өнудің, өркениетті тұлға болудың бір құралы деп қабылдау керек. Біз өз тәжірбиемізде оның шығармаларындағы гуманизм мен патриотизмді алға қоя отырып, әр тұлғаға ұлы педогогтың қағидаларын ұстана отырып, оның шығармаларындағы гуманизм мен патриотизмді ұстана отырып білім мен тәрбие беруге тырысып келеміз.

Қорыта айтқанда, ұстаздарға үлкен жауапкершілік міндеттелді. Оқушылардың бойына ХХІ ғасырда өмірдің барлық салаларында табысты болу үшін, қажетті дағдыларды дарыту үшін, мұғалімдер тынымсыз еңбектену керек. Үйренгеніміз де, үйренеріміз де көп. Үнді халқының тарихи тұлғасы Махатма Гандидің «Егер сен болашақтағы өзгерісті байқағың келсе, сол өзгерісті уақытында жаса» деген ілімін негізге ала отырып, оқушы бойындағы қабілетті жетілдіріп, оқушыларды болашаққа жетелеп, жақсы істі бастағалы отырмыз.

Әдебиеттер:

1. Ы.Алтынсарин. Қазақ әдебиеті: Алматы: Ғылым, 1979.-110-129 бет.
2. Ы.Алтынсарин. Елтұтқа.-Астана: Күлтегін, 2001.-226-228-б
3. Оқыту –тәрбиелеу технология жураны. 2011ж. ӘОЖ 657.45

Жамансаринова М.С.

КТУ «Школа-гимназия имени Аль-Фараби», г. Караганда

ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Инновационные технологии и методы сегодня очень часто встречаются в практике современного учителя. Уже давно прошли те времена, когда педагог мог обойтись минимальным количеством инструментов на своем уроке. Развивается мир, развивается общество. Человек ХХІ века должен обладать таким набором качеств, как критическое мышление, гибкость ума, грамотное владение речью, высокая компетентность в области цифровых технологий. Современное образование невозможно без установки учащихся на активное обучение. Внедрение информационно-коммуникационных технологий стимулирует широкое использование активных методов обучения, таких новых форм работы, как дистанционные олимпиады и конкурсы, виртуальные семинары, объединяющие учащихся различных регионов и стран, использование электронной почты для участия в обсуждениях глобальных проблем в рабочих группах.

Информационно-коммуникационные технологии в предметном обучении находятся на первом месте в списке инновационных технологий современного образования. И это неудивительно, так как ИКТ можно применить на любом этапе урока: при создании коллаборативной среды, актуализации знаний, погружения в новую тему, закрепления, а также при проведении рефлексии.

Рассмотрим более подробно актуальность применения ИКТ в образовательном пространстве и приведём примеры конкретного применения данной технологии в рамках изучения русского языка и литературы.

1. Использование цифровых образовательных ресурсов. Цифровые образовательные ресурсы – современное веяние в образовании, которое не только облегчает учителю подготовку к урокам, но и даёт возможность привнести в урок самые разнообразные приёмы. Особой площадкой для казахстанских учителей стал сайт bilimland.kz, на страницах которого учителя разных предметов могут найти качественные и интересные материалы. Для учителей русского языка и литературы на данном сайте представлена богатая аудиохрестоматия. Учитель имеет возможность на уроках литературы прослушать с учащимися отрывок не только лирического, но прозаического произведения; послушать биографию писателя или поэта. Использование аудиозаписей помогает учащимся услышать правильное произношение слов в авторских текстах. В современном мире, к сожалению, среди подрастающего поколения можно встретить совсем немногих ребят, увлекающихся чтением стихотворений. Аудиозаписи на сайте bilimland.kz имеют хорошее качество, тем самым развивают у учащихся интерес к литературе. В видеокolleкции можно найти минутные видеосюжеты на самые разнообразные темы, что позволяет добавить в урок элементы познавательности. Помимо данного цифрового образовательного ресурса во всемирной сети Internet можно найти тематические сайты, посвященные личности конкретного писателя или поэта, а также определённому разделу русского языка. Применение цифровых образовательных ресурсов на уроках русского языка является необходимым условием на пути совершенствования и модернизации сложившейся образовательной системы.

2. Применение мультимедийных материалов. Под мультимедийными материалами мы понимаем видеофильмы, электронные презентации, флипчарты, аудиозаписи, коллажи, электронные учебно-методические комплексы. Можно использовать готовые мультимедийные файлы, размещенные в свободном доступе в сети Internet, но лучше, конечно, если учитель сам подготовит их к своему уроку. Использование качественных мультимедийных средств позволяет сделать процесс обучения гибким, развивать индивидуальный стиль и регулировать темп обучения. Флипчарты – это наглядное представление учебного материала, насыщенного большим количеством строго отобранной и соответствующим образом организованной информации, позволяющей обеспечить усвоение учащимися образовательного стандарта по русскому языку и литературе. Флипчарт, созданный в программе ActivInspire, может состоять из нескольких страниц. Каждая страница может включать большой объем информации за счет возможности изменения во время урока размера и положения любого объекта. По мере рассказа учитель может увеличить любую иллюстрацию, а затем переместить её в корзину, сделав видимыми другие иллюстрации или текст. Страницы флипчарта могут содержать встроенные видео- и аудиообъекты, анимацию, ссылки на файлы и другие страницы флипчарта. Особенно стоит отметить, что флипчарты и электронные презентации учитель может оформить в соответствии с возрастными особенностями учащихся. Например, для учащихся младших классов можно использовать яркие картинки для оформления страниц и слайдов, а также при изучении конкретных тем использовать картинки. При изучении темы «Имя существительное» можно использовать изображения разных предметов, чтобы наглядно показать, что данная часть речи обозначает предмет. При изучении более сложных тем можно вывести на экран таблицы, схемы, графики и диаграммы.

Видеофильмы, созданные по мотивам художественных произведений – отличная возможность более глубоко вникнуть в идею произведения, почувствовать эпоху описываемых автором событий, более наглядно представить себе героев произведений. Сейчас учебная программа предполагает работу по самым разнообразным лексическим темам, поэтому учитель может продемонстрировать учащимся видеосюжеты о той или иной мировой достопримечательности, о традициях празднования Нового года или о выдающемся деятеле Казахстана. Электронные презентации позволяют использовать таблицы, схемы, портреты писателей, иллюстрации к произведениям, а также интерактивные задания: упражнения, тесты.

Каждый учитель имеет возможность создавать свои собственные базы электронных презентаций, интерактивных тренажёров. Сегодня невозможно представить себе ни одно внеклассное мероприятие без электронной презентации, так как подготовленный материал можно использовать не только в качестве демонстрации, но и в интерактивном режиме: различные варианты игр, использование гиперссылок, задания типа «найди лишнее», «подбери иллюстрацию к эпизоду» и другое. Использование мультимедийных презентаций позволяет учителю на своём уроке представить программный материал как систему ярких, красочных, запоминающихся опорных образов, наполненных исчерпывающей структурированной информацией в определенном порядке. В этом случае задействуются различные каналы восприятия, что позволяет заложить информацию не только в фактографическом, но и в ассоциативном виде в долговременную память учащихся.

Таким образом, мультимедийные материалы и средства обладают большими возможностями в отображении информации, значительно отличающимися от привычных, и оказывают непосредственное влияние на мотивацию обучаемых, скорость восприятия материала, утомляемость и, следовательно, на эффективность учебного процесса в целом.

3. Дистанционные формы взаимодействия педагога и учащихся. Дистанционное обучение – качественно новый уровень развития образования. Дистанционные образовательные технологии давно завоевали право на существование в системе образования, преимущественно высшего. В большинстве работ, написанных по дистанционным технологиям обучения, авторы явно не предполагали автономность системы дистанционного обучения и ее «законченность» в получении результата в рамках данной технологии. Лишь в небольшом числе работ рассматривается использование дистанционных технологий в качестве дополнения к традиционным формам обучения. Именно в данном контексте следует рассматривать роль дистанционных технологий в общеобразовательной школе. В современной школе речь идет, конечно, об элементах дистанционного взаимодействия учителя и учащихся. Это могут видеуроки, подготовленные учителем в рамках изучения той или иной темы. Бывают ситуации, при которых ученик не смог посетить урок. В таком случае на помощь может прийти подкастинг – особый формат аудио- и видеопередач, публикуемых в интернете. Кроме того, это отличная возможность учителю поделиться своими знаниями с потенциально большой аудиторией.

Кроме вышеперечисленного, огромную нишу в вопросе дистанционных форм взаимодействия занимает сетевое сообщество в рамках различных социальных сетей, ведь ни для кого не секрет, что социальные сети пользуются большой популярностью среди детей и подростков. Социальные сети, к примеру, «ВКонтакте», «Инстаграм», «Одноклассники», позволяют организовать следующие формы дистанционной работы: олимпиада, телемост, всевозможные опросы, конкурсы эссе, стихотворений, презентаций, видеороликов на заданную тему. Так, организация творческих конкурсов в социальных сетях гарантирует честность и прозрачность, ведь голосование осуществляется пользователями сети посредством выставления «лайков» за понравившееся работы. С помощью социальных сетей можно организовать не только взаимодействие в системе «учитель-ученик», но и привлечь учеников других школ города, страны, мира.

Таким образом, задача педагога быть очень гибким и мобильным в быстроменяющемся современном мире, уметь извлекать пользу из модных на сегодняшний день социальных сетей, использовать их воспитательные возможности. Сегодня совершенно ясно, что современный мир становится все более зависимым от информационных технологий, и будущее неизбежно потребует от сегодняшних педагогов большого запаса разнообразных знаний, включая и знания информационных технологий, использование которых в современном образовании не только целесообразно, но и актуально и позволит педагогам подготовить разносторонне развитую личность, поскольку знания и навыки, полученные в процессе образования, лежат в основе всех видов деятельности, определяют их направленность, темпы развития и полезность в современном обществе.

Литература:

1. Руководство для учителя, АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2012.
2. Меркулова М.А. презентации на уроках. Методический журнал для учителей «Русский язык», ИД «Первое сентября», №11, 2018 г.

Жанабекова С..

Топарская общеобразовательная школа с. Кулайгир, Абайский район

ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Основная цель образования – воспитание грамотного, компетентного читателя, однако школьная практика обнаруживает, что из-за неумения ученика понимать прочитанное часто возникают учебные затруднения, вплоть до потери интереса к познанию. Актуальным становится вопрос, как учить так, чтобы у детей возникали собственные вопросы: «Чему мне нужно научиться?» и «Как мне этому научиться?».

Современное общество заинтересовано в квалифицированном читателе, т.к. мы живем в условиях изобилия информации, поэтому извлечение нужной информации из текста и её преобразование становятся важнейшими умениями, без которых невозможно жить в обществе и достичь успехов. Чтение является универсальной техникой получения знаний, а понимание текста – это познавательная деятельность по установлению смысла прочитанного, основанных на опыте читателя.

Одной из наиболее актуальных проблем в начальной школе становится научить приёмам работы с текстом, которые закладывает основы умения учиться, формирует навык самостоятельного обучения. И решением этой проблемы является технология продуктивного чтения. Эта технология направлена на формирование универсальных учебных действий, обеспечивает умение истолковывать прочитанное и формулировать свою позицию, адекватно понимать собеседника (автора), умение осознанно читать вслух и про себя тексты учебников, умения извлекать информацию из текста. Таким образом, на материале текстов учебника строится формирование правильной читательской деятельности.

Основная цель моей деятельности - формирование читательской компетенции школьника. Достижение этой цели предполагает решение следующих задач:

1. Формировать технику чтения и приёмы понимания и анализа текста, одновременно развивать интерес к самому процессу чтения и потребность в чтении;
2. Ввести детей через литературу в мир человеческих отношений, нравственно-этических ценностей; формировать эстетический вкус;
3. Развивать устную и письменную речь, формировать речевую и коммуникативную культуру; развивать творческие способности детей;
4. Приобщать к литературе как искусству слова.

Важно организовать учебную деятельность учащегося и, прежде всего, самостоятельную работу с учебником и дополнительной литературой. Выстраивая алгоритм урока, ориентированного на использование техники продуктивного чтения, проектируем постановку перед детьми ряда задач, которые превращают их в исследователей.

Для эффективного чтения используются следующие технологические приёмы:

1. Отсроченная отгадка - в начале урока задаю загадку (сообщаю удивительный факт), разгадка которой (ключик для понимания) будет открыта на уроке при работе над новым материалом. Такое «вхождение в урок» окажется эффективнее, чем традиционно-школьное: «А теперь мы будем изучать новую тему...»
2. Оценка текста - учащимся предлагаю не читать текст абзац за абзацем, а оценить содержание изучаемого параграфа; ответить на следующие вопросы: Какие слова выделены курсивом или жирным шрифтом? Как по-вашему, почему они выделены? Какое имя чаще всего встречается в

данном параграфе? Какой раздел параграфа самый большой? Как, по-вашему, почему? В каком разделе вы найдёте ответ на вопрос...? и т.д.

3. Задай вопрос – осмысление учебного материала начинается, когда учащиеся задают себе вопросы: «Что это...?», «Почему...?», «Зачем это мне нужно...?» и т.п.

4. Составь задание - данный приём очень эффективен при самостоятельной работе с учебником. Учащиеся «приподнимаются» над учебным материалом, выполняют «роль учителя», конструируя учебные задачи. В последнее время большое значение уделяется *методу про-ектов*, который способствует развитию творчеству учащихся. Прием «Составь задание» может являться примером краткосрочных, оперативных проектов, которые можно выполнить в течение урока или даже его части.

5. Кубик Блума – педагогическая техника американского педагога Бенджамина Блума, автора известной «Таксономии учебных целей». На гранях кубика написаны начала вопросов: «Почему», «Объясни», «Назови», «Предложи», «Придумай», «Поделись». Учитель (или ученик) бросает кубик. Необходимо сформулировать вопрос к учебному материалу по той грани, на которую выпадет кубик.

6. Пометки на полях - ещё один вариант самостоятельного изучения нового материала. Этот эффективный приём является ключевым в известной технологии критического мышления.

Итак, технология включает в себя три этапа работы с текстом.

1 этап. Работа с текстом до чтения. Цель данного этапа – прогнозирование будущего чтения: развитие такого важнейшего читательского умения, как антиципация, т.е. умение предполагать, прогнозировать содержание текста по заглавию, фамилии автора, иллюстрации. Главная задача – вызвать у ребёнка желание, мотивацию прочитать книгу.

Результат - мотивирование чтения. Данный этап завершается постановкой целей урока.

2 этап. Работа с текстом во время чтения. Цель данного этапа – понимание текста и создание его читательской интерпретации (истолкования, оценки). Главная задача – обеспечить полноценное восприятие текста.

3 этап. Работа с текстом после чтения. Цель данного этапа – корректировка читательской интерпретации в соответствии с авторским смыслом. Главная задача – обеспечить углублённое восприятие и понимание текста. Данный этап позволяет углубить первоначальное понимание и достичь понимания на уровне смысла (понимание основной мысли, чтение между строк). 1. Это проблемный вопрос ко всему тексту. Постановка концептуального вопроса к тексту в целом. Далее следуют понимание авторского смысла, формулирование основной идеи текста или совокупности его главных смыслов.

2. Повторное обращение к заглавию произведения и иллюстрации. Беседа о смысле заглавия, о его связи с темой, мыслью автора.

3. Концептуальная (смысловая) беседа по тексту. Коллективное обсуждение прочитанного, дискуссия. Соотнесение читательских интерпретаций (истолкований, оценок) произведения с авторской позицией. Формулирование основной идеи текста или совокупности его главных смыслов.

4. Выполнение творческих заданий. Например, осмысление содержания (рассказ о герое, событии, выборочный или краткий пересказ, составление плана), реакция на художественную форму (стилизация, наблюдение над языком, стилистический эксперимент), эмоциональная сфера (выразительное чтение, сопоставление литературного произведе-ния с другими видами искусства), сфера воображения (творческий пересказ, иллюстрирование, изготовление карт, схем, макетов, чтение по ролям, инсценирование).

Технология продуктивного чтения возможна при работе с любым текстом на любом уроке, но, конечно, наиболее полно ее применение представлено на уроках литературного чтения. На уроках я стараюсь организовать исследовательскую работу детей так, что они сами «додумываются» до решения ключевой проблемы урока и сами могут объяснить, как действовать в новых условиях. Учитель становится учителем-партнёром, наблюдателем и вдумчивым наставником, помогающим каждому ученику выстроить собственный вектор личностного развития.

Действия учеников более активные, творческие и самостоятельные, а творчески раскрепощённые и эмоционально настроенные дети глубже чувствуют и понимают прочитанное. Включение детей младшего школьного возраста в активную деятельность при работе с текстом позволит учащимся в будущем успешно решать жизненные задачи.

Таким образом, технология продуктивного чтения помогает большинству наших учащихся вычитывать информацию из текстов разных видов, этот навык необходим при изучении различных учебных предметов. Создание условий для формирования читательской компетентности, развитие читательской грамотности – вот в чём, по-моему, основная задача учителя сегодня.

Литература:

1. Бунеева Е. В., Яковлева М. А. Методические рекомендации для читателя. Москва: Просвещение, 2013. С. 407.
2. Никонович Е.В. Развитие творческих способностей на уроках внеклассного чтения / Е.В. Никонович // Начальная школа. – 2018. – №6. – С. 35–37.

Жанарбаева Б.Р

КТУ «Первый Темиртауский классический лицей», г.Темиртау

«ФОРМИРОВАНИЕ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ»

На сегодняшний день на первый план выходит потребность быстро реагировать на те изменения, что происходят в мире и вокруг нас; умение самостоятельно принимать решения. А для этого нужно уметь владеть информацией, анализировать её и исходя из этого делать правильные выводы. Главным становится формирование функциональной грамотности, то есть «способность человека решать стандартные жизненные ситуации в различных сферах жизни на основе решения прикладных задач». Поэтому так важно на уроках математики формировать и развивать математическую грамотность школьников с начального звена и до конца выпуска из среднего образования.

Впервые словосочетание «математическая грамотность» в контексте международного тестирования прозвучало в 1991г. В исследованиях PISA «Математическая грамотность – способность человека определять и понимать роль математики в мире, в котором он живет, высказывать хорошо обоснованные математические суждения и использовать математику так, чтобы удовлетворять в настоящем и будущем потребности, присущие созидательному, заинтересованному и мыслящему гражданину».

Необходимо изменить приоритеты в школьном образовании, переориентироваться на компетентный подход, непрерывное самообразование, овладение новыми информационными технологиями, умение сотрудничать и работать в группах и др. Для этого нужно систематически применять в практике Технологию критического мышления, где во главу угла становятся 3 этапа: вызов- осмысление-рефлексия; Технологию проблемного обучения, основной прием которого- создание проблемной ситуации с познавательной задачей; Игровую технологию для школьников среднего звена и т.д.

Основное внимание нужно уделять проверке способности учащихся использовать математические знания в разнообразных ситуациях, требующих для своего решения различных подходов, размышлений и интуиции.

Таким образом, в целях развития и повышения качества математического образования необходимо продолжить поиски новых методов и форм обучения, делая акцент на формирование математической грамотности учащихся.

Развивать математическую грамотность надо постепенно, начиная с 5 класса, регулярно включая задания на «изменение и зависимости», «пространство и форма», «неопределенность», «количественные рассуждения».

Предлагаю ознакомиться с Уроком «одной задачи» по технологии проблемного обучения. Разбив класс на группы (целесообразно применить с целью формирования компетентностей самообразования и саморазвития), каждой группе дать одно задание. После, используя стратегию «Посол», разобрать решение данной задачи. Результат работы в группах можно предложить провести по стратегии «Две звезды+пожелания».

Ремонт в комнате сестры. Перед новогодними праздниками семья Марата задумала сделать ремонт в комнате его сестры. Её комната имеет длину 6 м, ширину 5м и высоту 3 м.

Вопрос 1. Вычислите площадь всех стен комнаты и площадь пола, если размеры окна 1,5м*2м и двери 0,8м*2,25м.

А) 96 м²; 15 м² В) 90 м²; 30 м² С) 180 м²; 18 м² D) 66 м² и 30 м² E) 86 м²; 36 м²

Вопрос 2. Сколько рулонов обоев размером 1,06м х 10м нужно, чтобы поклеить обоями данную комнату?

Нужно поклеить обои в данной комнате. Ширина одного рулона обоев 1,06 м, длина 10м. Вычислите сколько нужно рулонов обоев, чтобы поклеить ими данную комнату.

Вопрос 3. Рассчитайте количество клея для обоев, если на поклейку 3 рулонов нужно 1 пачка клея.

Вопрос 4. Рассчитайте экономную покупку обоев, клея и линолеума в каждом магазине. В каком магазине будет выгодней купить все товары для ремонта?

Магазин	Цена 1 рулона обоев	Цена для клея обоев	Цена щетки для поклейки обоев	Цена линолеума за 1 кв.м.
«Экспресс»	5200тг	1810тг	1250тг	2250тг
«Строй март»	4990тг	2260тг	1620тг	2300тг
«Мир обоев»	5100тг	2150тг	1510тг	2200тг
«Строитель»	5300тг	1550тг	1200тг	2130тг

Вопрос 5. Вычислить хватит ли денежных средств семье на ремонт, если маме выделили премию на новогодние праздники в размере 100000тг?

Схема выставления баллов

№	Дескрипторы	ответ	балл	прим
1.	вычисляет площадь всех стен и пола	D	1	
2.	находит площадь обоев	10,6 м ²	1	
	вычисляет площадь, покрытую обоями	61,2 м ²	1	
	находит количество обоев	6 рулонов	1	

3.	находит количество клея	2 пачки	1	
4.1	вычисляет сумму покупки в магазине «Экспресс»	103570тг	1	
	вычисляет сумму покупки в магазине «Строй март»	105080тг	1	
	вычисляет сумму покупки в магазине «Мир обоев»	102410тг	1	
	вычисляет сумму покупки в магазине «Строитель»	100000тг	1	
4.2	делает вывод о выгодной покупке	Магазин «Строитель»	1	
5.	делает вывод о достатке денежных средств	хватит	1	
итого			11	

Математическая грамотность оценивается в тестах ВОУД, ЕНТ, в заданиях PISA, TIMSS и других международных исследованиях. Систематическое решение практико-ориентированных задач на уроках математики, может дать хорошие результаты, повышая уровень математической грамотности учащихся.

Чтобы повысить математическую грамотность учащихся, можно предложить учащимся самим составить задачи и уравнения, ребусы, кроссворды, разноуровневые задания.

Литература:

1. PISA 2021 Draft Analytical Framework
2. Развитие функциональной грамотности обучающихся основной школы: методическое пособие для педагогов /Под общей редакцией Л.Ю. Панариной, И.В. Сорокиной, О.А. Смагиной, Е.А. Зайцевой. – Самара: СИПКРО, 2019.
- 3.Сергеева Т.Ф. Математика на каждый день: пособие для общеобразовательных организ./ Т.Ф. Сергеева.- М.: Просвещение, 2020.-112 с

Жаныспаева К.О., Молдабаева Ж.Е

Осакаров ауданы «№23 ТМ (РО)» КММ биология пәні мұғалімдері

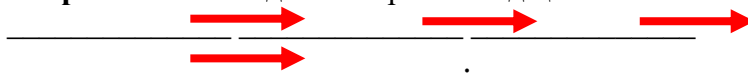
БИОЛОГИЯ САБАҒЫНДА БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІ

Қазіргі таңда, еліміздің білім беру үдерісіне енген жаңартылған білім беру бағдарламасы – өскелең ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын тың бағдарлама, яғни заман талабына сай. Сабақ үстінде қолданылған жаңаша технологиялардың өзі әр пән мұғалімінің шеберлігіне байланысты болып келеді. Биология сабағында «Айырмашылығын тап», «Алдын ала берілген атаулар», «Қалың және жұқа сұрақтар», «DEAL «Құрылысшы ойыны», «Теріп жаз. Талда» «Теріп жаз. Талда», «Ойлан, жұптас, бөліс», «Зейінге шолу», «FILA», «Kahoot!» әдіс – тәсілдерді пайдалану өте тиімді. Аталған әдіс – тәсілдерді қолдану барысында білім алушылардың сабаққа деген қызығушылығы артады.

«FILA» әдісі. Мадина жасы 9 – да. Ол би өнеріне қызығып жүрген болатын. Ата –анасымен ақылдасып, би үйірмесіне барды. Бірақ, Мадинаны би үйірмесіне қабылдамады. Мадинаны үйірмеге не себепті қабылдамағанын анықтап көріңдер. (Жағдаят). Орындалу мағынасын түсіндіру. Әр әріптің мағынасы бар. (F – дерек, I- ой –пікір, L- оқыту сұрақтары, A- іс –әрекет).

F – дерек	I- ой –пікір	L-оқыту сұрақтары	A-іс -әрекет

«Тірек – сызба» әдісі. Эмбриогенездің негізгі сатыларын сызбасын құрастыр.

Қажетті сөздер: Органогенез, зигота, гастрұла, бластула, бөлшектену, нейрула.

«Ойлан, жұптас, бөліс» әдісі. Адам темекіні трубка арқылы шегеді. Зерттеулердің қорытындыларына сүйенсек, жылына әлемде 13500 адам темекі шеккеннен пайда болатын аурулардан өледі. Болжамдар бойынша 2020 жылы әлемдегі адам өлімінің 12% шылым шегуден болған аурулардан болады. Темекі түтінде никотин, смола, улы газ сияқты зиянды заттар бар.

Сұрақ №1. Темекі түтіні өкпеге тыныс алу арқылы сіңірледі. Түтін смоласы өкпеге жиналып оның дұрыс жұмыс жасауына кері әсер етеді. Төменде берілгеннің қайсысы өкпенің қызметі болып табылады?

А. Көмірқышқыл газ молекулаларын оттегіге айналдырады.

Ә. Сіз демалған кезде қаныңызды ауамен қамтамасыз етеді.

Б. Оттегімен қаныққан қанды сіздің бойыңызға таратады.

В. Қанды көмірқышқыл газынан тазартады.

Сұрақ №2. Темекі шегу өкпенің ісік ауруына және басқа да ауруларға шалдығу қауіпін жоғарылатады. Темекі шегу төмендегі аурулардың қайсысының пайда болуына қауіпі бар? Әр жолдан «Иә» немесе «Жоқ» жауаптарының бірін белгілеңіз.

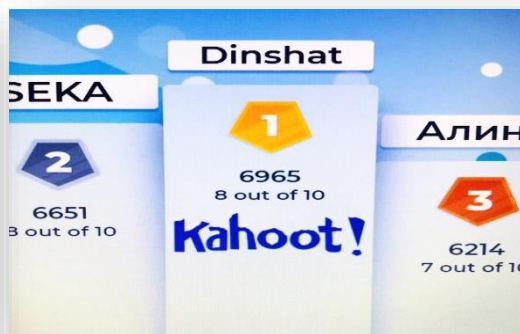
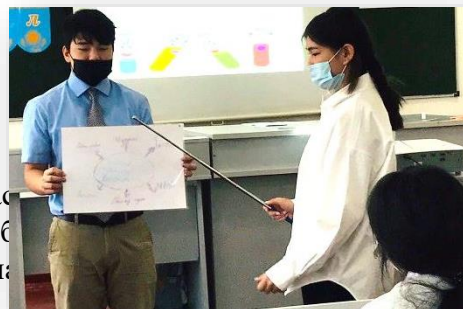
Темекі шеккен кезде келесі аурулардың қайсысының пайда болу қаупі жоғарлайды?	Иә немесе Жоқ
Бронхит	Иә/Жоқ
ВИЧ-инфекциясы немесе ЖҚТБ	Иә/Жоқ
Шешек ауруы (оспа)	Иә/Жоқ

«Құпия зат» әдісі. Оқушыларға тақырыпқа сай екі сурет көрсетіледі. Мысалы, тақтада адам қаңқасы мен үйдің қаңқасының суреттері. Кейін оқушылардың сурет бойынша ойларын сұрау, екі суреттің қандай ұқсастығы мен айырмашылығын сұрау.

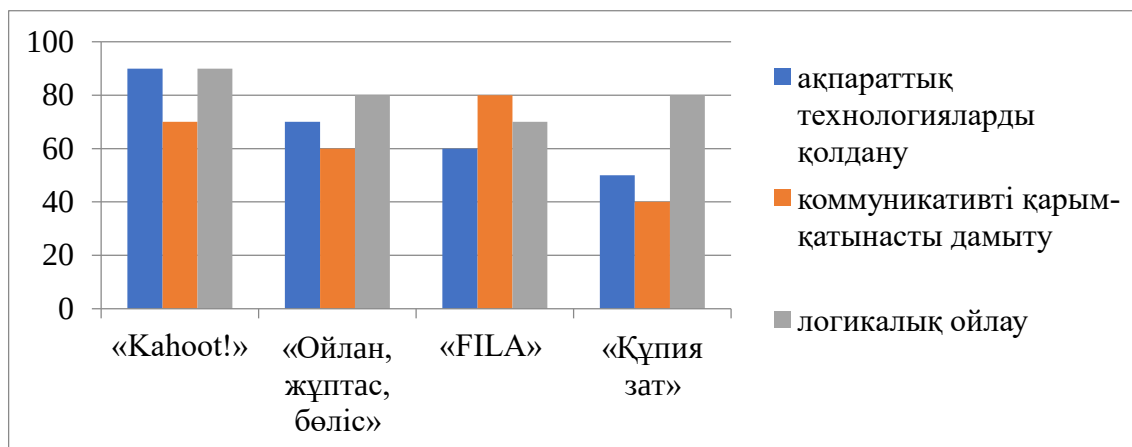

«Теріп жаз. Талда» әдісі. Сүйектің қасиеттерін, құрамын теріп жазып және соған негіздей отырып анықтама береді. Тақырып бойынша айтылған мәліметтерге сүйене отырып фактілер мен дәлелдемелер келтіріп айтады.

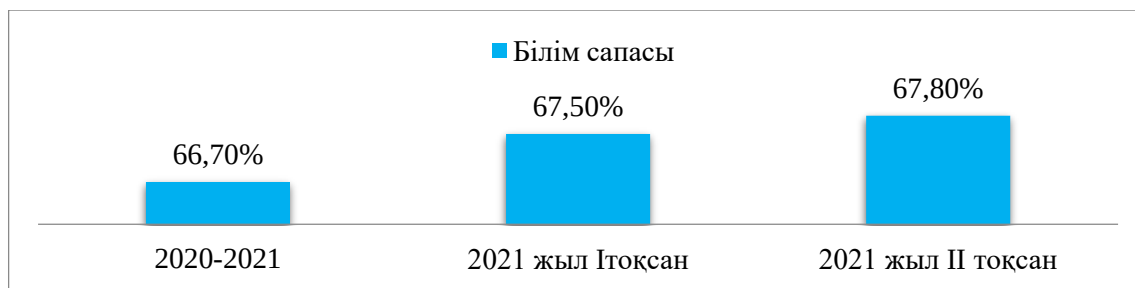
«Kahoot!» әдісі. Цифрлық дамыту қазіргі заманғы білім мақсатында алды-ала қарастырылып, интерактивті тақта арқылы оқушылардың білімдері бірден көрсетіледі. Мақсаты, оқушыларды цифрлық құзыреттілікке және шапшандыққа үйрету.

Осы аталған белсенді әдіс-тәсілдерді биология сабағында қолдану кезінде оқушылардың бойында ақпараттық технологияларды қолдану, логикалық ойлау, коммуникативті қарым-қатынасты дамыту қабілеттері қалыптасады. Аталып кеткен әдіс-тәсілдердің қаншалықты тиімді болғанын берілген диаграммадан көруге болады.

Сабақта күнделікті түрлендіріп өткізу барысында, пән бойынша білім сапасы да өзгере бастады.

Қорытындылай келе, сабақты жүргізу барысында аса бір зор үмітпен, оқушының сабаққа деген ынтасын көтеру мақсатында әр баланың білім алуына ықпал жасау өте маңызды. Әдіс-тәсілдерді пайдалану арқасында біз бәсекеге қабілетті, іргесі мықты ел боламыз деген ойдамыз.

Әдебиет:

1. О. Б. Макарова., Л. Н. Сивохина. Методика обучения биологии: Современные подходы. г.Новосибирск. 2013 жыл.
2. С. Симбаева. Белсенді оқу мен оқытуда қолданылатын әдіс – тәсілдер. Нұр – Сұлтан. 2019 жыл.

Жанкина З.А.

Бұқар жырау ауданы, Ботақара кенті «Балдәурен» б/б КМҚК

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ЕРТЕГІ АРҚЫЛЫ ДАМУЫ

Батыр бабамыз Бауыржан Момышұлы бір сөзінде: "Біріншіден, бесік жырын айтатын келіндердің азайып бара жатқанынан қорқамын, екіншіден, немерелеріне ертегі айтып бере алмайтын әжелердің көбейіп бара жатқанынан қорқамын, үшіншіден, дәстүрді сыйламайтын балалардың өсіп келе жатқанынан қорқамын. Өйткені бесік жырын естіп, ертегі тыңдап, дәстүрді бойына сіңіріп өспеген баланың көкірек көзі көр болады ма деп қорқамын..." деген екен.

Дүние есігін ашқан әрбір нәресте отбасында ата мен әженің, әке мен ананың, жылулық шапағатына бөленіп өседі. Берілетін тәрбие әр отбасыда түрліше, өздерінің қалыптасқан отбасылық құндылықтары арқылы, үлкендердің өмір жолдары арқылы тәрбиеленеді.

Ертегі-баланың рухани өмірінің қажетті элементі. Ғажайыптар мен сиқырлар әлеміне ене отырып, бала өз жанының тереңдігіне енеді. Халық ертегілері балаларды ерекше оқиғалар, кейіпкерлерімен болатын қиял, өзгерістерін білдіреді. Олар адамдарға жақсы қарым-қатынасты үйретеді, жоғары сезімдер мен ұмтылыстарды көрсетеді. Балалардың ертегі кейіпкерлерімен кездесуі оларды бей-жай қалдырмайды. Қиындыққа тап болған кейіпкерге көмектесу, ертегі жағдайын түсіну - мұның бәрі баланың ақыл-ой белсенділігін ынталандырады, қызығушылықты дамытады.

Ертегілерден балалар көптеген білім алады: уақыт пен кеңістік туралы алғашқы идеялар, адамның табиғатпен, объективті әлеммен байланысы туралы. Мектеп жасына дейінгі балалар өмір мен өлім, махаббат пен жеккөрушілік сияқты күрделі құбылыстар мен сезімдерге тап болады; ашу мен жанашырлық, опасыздық пен сатқындық. Сондықтан, ертегі үлкендер мен кішкентайлар үшін өмір бойы сабақ болып табылады.

Өкінішке орай, бүгінгі таңда біздің балалар ертегілермен емес, заманауи мультфильмдермен тәрбиеленуде. Ата-аналардың көпшілігінде баламен бірге отыруға және кітап оқуға уақыты болмай жатады.

Қазақтың бесік жырын шетелдің даңғаза әуені алмас-тырса, ертегінің орнын телеарна мен компьютердегі ойындар, түрлі мультфильмдер алмастырды.

Ал әженің орның техника басты. Алайда қазақ халқы ғасырлар бойы қалыптасқан дәстүрден ажырап бара жатқаны көрініп тұр. Балалар психологтары бұл балаларды тәрбиелеудегі ересектердің үлкен қателігі деп санайды. Ата-аналар және біздің логопедиялық пунктін балаларына арналған сауалнамасы көрсеткендей, үйде балалар кітаптарын оқуға аз уақыт

бөлінеді, ал кейбір ата-аналар тіпті халық ертегілерін атай алмайды. Сондықтан біз балаларымыздың дамуы мен тәрбиесіндегі ертегілерге көбірек уақыт бөлуді шештік.

Сонымен, «Әжемнің ертегісі» атты жобаға қатысып балалар, ата-аналар, педагогтардың арасында қызығушылықтарын тудыру үшін ертегілер арқылы халықтың болмысын тану және оны бүлдіршіндерге таныту, олардың бойына адамгершілік, имандылық қасиеттерін дарытып, ұлттық қабілеті мен шешендік өнерлерін дамытуы керек болып табылады.

Ертегі—ауыз әдебиетінің асыл мұраларының пікірлерін тыңдайтын болсақ, ертегінің бала тәрбиесінде, оның танымдық қасиетінің жан-жақты жетіуіне, рухын, қиялын, сөздік қорын б

Логопедиялық пунктін балалардың ертегі арқылы ой-өрісін, дүниетанымын кеңейтуге. Оларды адамгершілікке, еңбекке, тапқырлыққа, сүйіспеншілікке, сезімге баулу керек деп мақсат қойдым.

Бірінші кезеңінде жоспар құрып балалармен, ата аналармен және педагог арасында ұйымдастырылған сауалнама, кеңес, жадынама сияқты іс шаралар өткізіліп отырылды. «Баланыздың өміріндегі ертегі» атты ата-аналарға арналған сауалнамаға белсенді қатысып, сұрақтарға жауптарын берді.

Осы жоба аясында ата-аналарға рухани-адамгершілік маңыздылығын түсіндіру мақсатында «Отбасымызбен ертегі оқимыз» кеңесін ұсындым.

Сонымен қоса «Шығармашыл отбасы» атты конкурсын ұйымдастырдым. Менің мақсатым ата-аналар мен балалардың шығармашылық жұмысқа деген белсенділігін артыру. Қатысушылар үй тапсырмасын орындап сүйікті ертегілерінің киіпкерін салып келді. Әр бала өздерінің салған суреттеріне мақтан қарады.

Жобаның екінші кезеңінде ертегі әлемінен әже келіп «Жеті өнерпаз» ертегісін балаларға әңгімелеп беріп еді, балалар мұқият тындап, ертегінің соңында ғажайып әлемге тап болғандай сұрақтарын қойып қызығушылықтарын арттырып отырды.[1]

Педагогтар арасында «Өнерпаз Ханшайымдары» атты семинар-практикум өткізіліп, педагогтарымыз өте белсенді қатысып. «Көңілді тіл туралы» ертегісін айтып отырып артикуляциялық жаттығу жасалынды, өз ойларынан коллаж ертегісін құрастырып және ойдан ертегі құрастырып «Бақытты тапқан қыздар», «Сиқырлы әуенің күші», «Добрый мальчик Айдос» деген ертегілер де жарыққа шықты. Педагогтар шығармашылықтарын артырып «Бақытсыз бай», «Алдар Көсе мен бай», «Қожа мен хан» ертегісін сахналап берді. [2]

Үшінші кезеңінде педагогтар арасында ұлттық ертегісі туралы деңгейін тексеруге мүмкіндік беріліп ертегілерге арналған тест өткізіліп, жауаптары жақсы нәтиже берді.

«Өзің оқысаң, өзгеге табыс ет» қағидасына негізделген кітап арасын жақындататын, кітап оқуға шақыратын қоғамдық қозғалыстардың бірі. Буккроссингтің ережесі бойынша, /balalaralemi.kz/ интернет жүйесінен оқушы балалар өз ойларынаң құрастырылған елуге жүйік ертегі кітапшаларын жарыққа шығарып, қоғамдық қозғалысқа қатысушылар пайдаланып жүр.[3]

Ата мен әженің тәрбиесі ізгіліктің жарығындай бала жүрегін нұрландырып тұрады. Көпті көрген көнекөздің өмірден алған тәжірибесі мол. Қазақта ата-әжесінің тәрбиесін көрген бала басқаша болады, айналасының да көзқарасы оған ерекше-тұғын. Өйткені ауыл үлкендерінің жанында жүріп, олардың өнегелі әңгімесін тындап өскен баланың сана-сезімі басқалардан ерекше болып қалыптасады. Сондықтан әжелерді таптырмас тәрбие мектебі дейміз.

Сонымен, Сіздер үшін бар ыңта, жігері мен өмірден алған өнегесін бала жүрегіне құяры педагогтар әжелерімізді қарсалайық деп «Өнерлі әже» атты сайысымызды өткіздік.

Сайыс бес өлшемнен тұрды ол; Сәлемдесу; Сұрақ – жауап; Әженің ертегісі; Салт дәстүр; Қол өнер;

Педагогтарымыз өте белсенді қатысып яғни өте жоғары деңгейде дайындалғаны көрініп тұрды, болашақ, жарқын әжелер болатыны анық десек те қателеспейміз. [4,5,6]

Жобамыздың сонында балаларға арналған халықаралық «Алдар мен Бай» атты ертегісін сахналап бердік. Балалар қызушылықтарын артырып мұқият тамашалады, соңында балалар жарыса отырып қалай Алдар Байды алдап жылы тоның қолына түсіргенің айтып берді. [7]

д
е
н
г
е
й

Қазақ халқының салт-санасы мен ата-бабамыздан келе жатқан дәстүрді өз бойымыздағы ерекше қасиеттерімізді, таланттарымызды, дарындылығымызды, өзгелерден ерекше табиғи қабілетіміз арқылы биіктерден көрсете берейік. Қасиетті ертегілер арқылы бүлдіршіндерімізге тәрбие беріп, салт-дәстүрін сақтап қала берейік. Сонымен қатар еліміз егемендік алғалы мемлекеттік тілде сөйлеуіне, бұл қасиетті ертегілердің халық ауыз әдебиетінде ең маңызды орын алатыны сөзсіз екенін салыстырып көрсете берейік.

Халқымызда «Ізденген жетер мұратқа» деген сөз бар. Яғни, әр нәрсені білуге талпынып, білімнің тереңіне бойлау-дамуды кемелдікке жеткізеді, рухани байытады.

1.«Жеті өнерпаз» 2.«Өнерпаз Ханшайымдары»3.Буккроссинг 4.Гран-При

Қайшыбаева Г.М. 5,6. «Өнерлі әже» атты педагог арасында сайыс 7.«Алдар мен Бай»

Әдебиеттер:

1. «Бала және балабақша» № 6, 2015
2. «Дефектология» № 4, 2013
3. «Логопед в детском саду» № 2, 2012

Жантенова А.А.

Специализированная школа-интернат «Өркен», г.Жезказган

ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ ПО ФОРМИРОВАНИЮ И РАЗВИТИЮ СМЫСЛОВОГО ЧТЕНИЯ (в рамках реализации проекта «Читающая школа»)

В Казахстане реализуется комплекс системных мер по развитию образования и науки. В соответствии с поручением Главы государства МОН утвердил проект «Читающая школа», который направлен на решение проблемы современного кризиса детского чтения - слабой читательской среды. Научить ребенка любить книгу и уметь наслаждаться чтением – одна из важных задач воспитания. Человек, воспитанный на книгах, имеет широкий кругозор, может красочно описать словами свои впечатления, увлечь собеседника запасом знаний и никогда не станет скучать в одиночестве.

Главная идея проекта – привлечь как можно больше детей, родителей и педагогов к чтению, повысить статус чтения, улучшить его качество. В ходе реализации проекта мною используются технологии: развития смыслового чтения (в основе), развития критического мышления, работы с информационными источниками, превращения школьной библиотеки в большой информационный ресурс, имеющий полное мультимедийное оснащение.

Реализация данного проекта у меня, как педагога, предполагает изменения не только в проведении уроков, но и в организации проектной, учебно-исследовательской деятельности и других. Особое внимание у меня занимают уроки с использованием приемов смыслового чтения. Такие уроки способствуют созданию условий для развития активной, творческой, всесторонне развитой личности, способной к самореализации, а также повышают и развивают интерес учащихся к учебным предметам.

Планируя уроки и внеклассные мероприятия, я как учитель не должна забывать об основной идее работы школы и требованиях стандартов, формировании метапредметного результата, развития смыслового чтения и работы с текстом. Ведь в основе проекта «Читающая школа» лежит технология смыслового чтения, приемы которой я использую на своих уроках.

Цель смыслового чтения - максимально точно и полно понять содержание текста, уловить все детали и практически осмыслить извлеченную информацию. Когда ребенок владеет смысловым чтением, то у него развивается устная речь, а в дальнейшем и письменная. Стратегия смыслового чтения обеспечивает понимание текста за счёт овладения приемами его освоения на этапах до чтения, во время чтения и после чтения.

Современный ученик не всегда готов читать классическую литературу. Художественные произведения кажутся непонятными, неактуальными. Считаю необходимым мотивировать чтение учащихся. Для этого использую приемы активизации смыслового чтения, ведь именно внимательное прочтение помогает понять текст, учит понимать глубинный смысл слова, что позволяет переживать прочитанное. Представленные здесь приемы работы с текстами не требуют большой подготовки, они оттачивались в процессе организации учебной деятельности учащихся 5-9 классов.

«Одним словом». Этот прием используется мною давно. Он позволяет за 5-7 минут проверить содержание прочитанного учащимися текста. Составляются от 10 до 25 вопросов, звучат они только один раз, задача ученика - написать односложный ответ под определенным номером. Тетради с ответами собираются сразу, чтобы у ребят не возникло желание списывать у одноклассников. При проверке домашней работы были сформулированы вопросы (поэма «Мцыри» М. Ю. Лермонтова):

1. Где происходят события?
2. Мцыри- это...
3. Где вырос он?
4. Что произошло осенней ночью?
5. Сколько дней героя искали?
6. Исповедь- это...
7. О чем мечтал Мцыри?
8. Анализируя неудачу, с чем сравнивает Мцыри себя?
9. О чем думает, умирая?
10. О каких жизненных ценностях идет речь в произведении?

«Чей ряд внимательнее». Игра-соревнование мотивирует активную работу учащихся, сидящих на разных рядах. Правила: слушай и отвечай на адресованный ряду вопрос, не выкрикивай ответ на чужой вопрос. Если какой-то вопрос остался без ответа, можно заработать дополнительный балл. Количество баллов указывается на доске, дети видят результат, стремятся не задерживать ответ. В конце игры подсчитываются баллы, определяются победители. Можно поставить всем победителям высокий балл, можно выделить самых активных.

«Читай, думай, пиши». Этот прием использован, например, при знакомстве с произведением У.Шекспира «Ромео и Джульетта». Учащиеся получают лист с вопросами. Самостоятельно читают, находят ответ на вопросы, записывают ответ в пропущенной строке. Каждый читает в своем темпе, чувствует себя успешным.

1. Где происходит действие?
2. Что мы узнаем о жизни Вероны в самом начале произведения?
3. Как бы вы определили тему трагедии?
4. Как и где вспыхивает чувство юных героев?
5. Что мешает их любви?
6. Как юные герои относятся к вражде своих семейств?
7. Какое событие сыграло роковую роль в судьбе героев?
8. Что волнует Джульетту, о чем она мечтает?
9. Вы можете оправдать монаха Лоренцо?
10. В чем видят герои смысл жизни?
11. В каком состоянии была девушка?
12. Насколько быстро шла девушка? Какие сравнения использует автор?

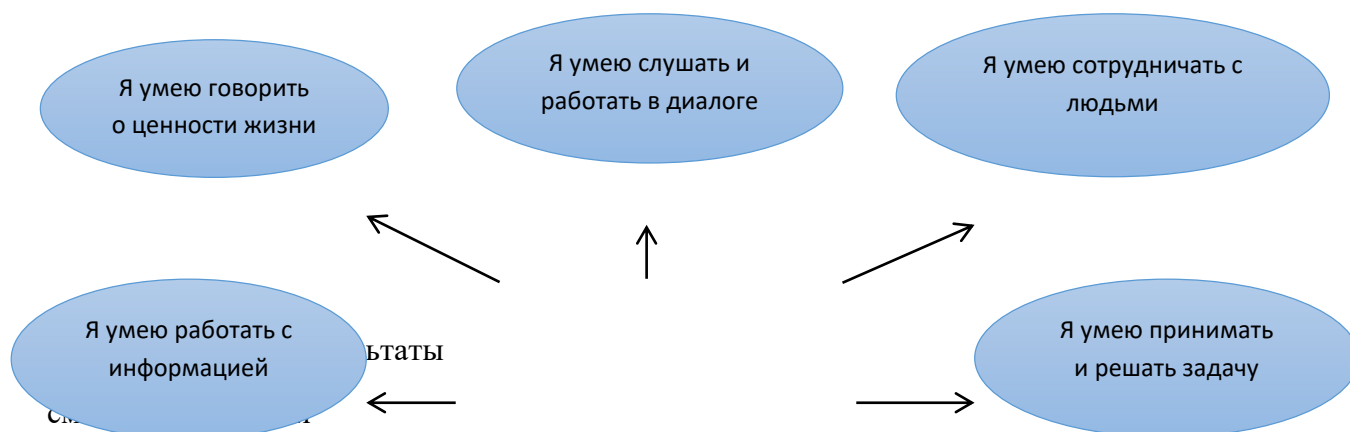
«Слово в окошке». Обучение конспектированию учебной статьи эффективнее проходит, если учащимся предлагаются опорные слова. При работе с текстом «Особенности жанра романтической сказки» в 9 классе был использован прием «Слово в окошке». На доске написаны слова:

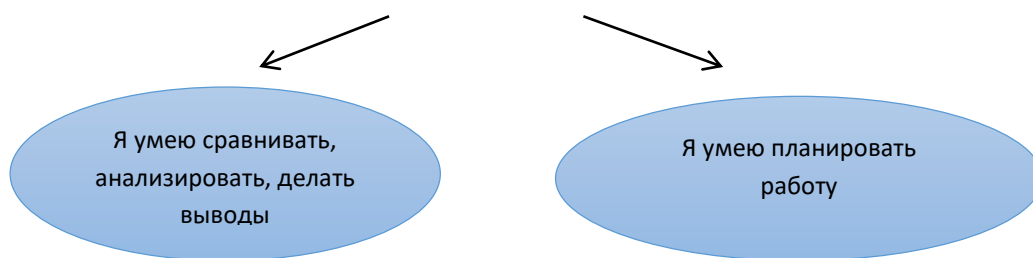
1.направление	2. согласие
3. душу	
4. контраст	
5. цель	
6. противоположностей	
7. романтический	
8. носитель	
9.антитеза	

Ребята читают текст, выписывают предложения с данными словами (форма слова не изменяется), можно сокращать фразы. В результате учащиеся написали конспект, слова, которые были на доске, обводятся «окошечком». При проверке именно «окошко» помогает ориентироваться в записях. С заданием справляются все, даже слабые.

«Получите пятерку». Этот прием эффективен при проверке домашнего задания. Отвечают одновременно три человека. Учитель задает вопрос, отвечает тот, кто из троих первым сориентировался. Отвечающий ученик набирает 5 баллов, присаживается. Балл- это кружок, чтобы не сбиться при подведении итогов. Оставшиеся ученики продолжают отвечать на вопросы. Можно выдерживать количество учеников, поднимая третьего.

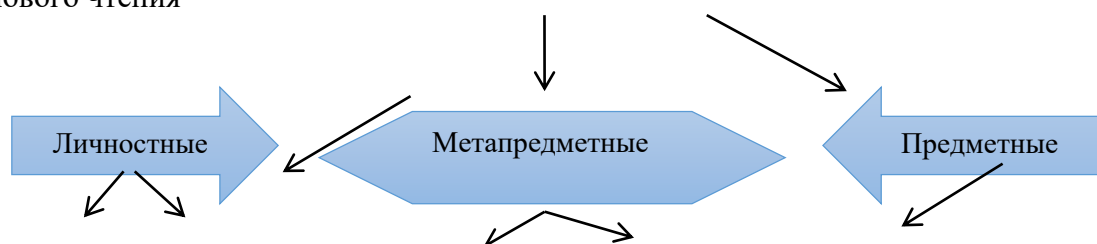
Приемы смыслового чтения мотивируют познавательную деятельность учащихся, создают ситуацию успешности, способствуют личностному развитию. Использование той или иной стратегии смыслового чтения зависит от текста, его структуры. Каждую стратегию надо отрабатывать на уроках в ходе совместной деятельности учителя и учащихся.

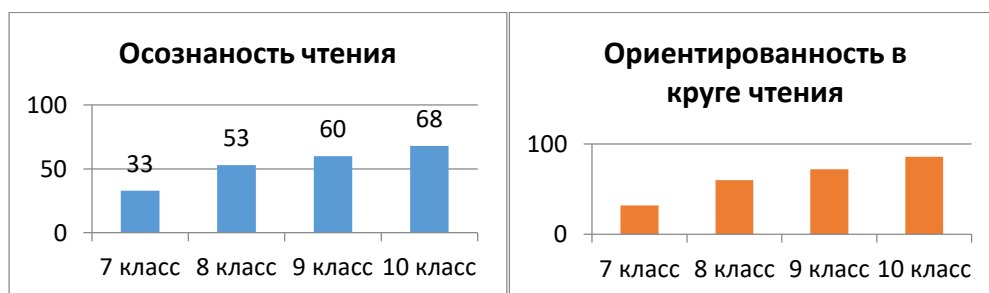

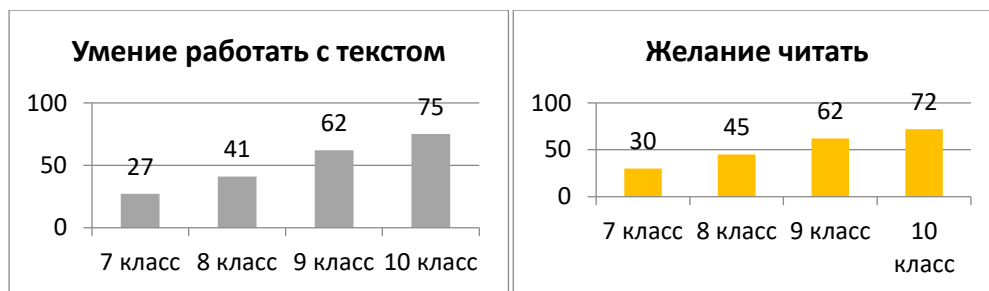
Применение данной технологии позволило мне сделать уроки русского языка и литературы интересными, а процесс чтения для детей увлекательным. Всё большее количество учащихся приобщается к дополнительному чтению (высокий процент посещения библиотеки, ведение читательских дневников, обсуждение прочитанных книг на уроках), выполняют творческие задания, задают вопросы на интересующие темы и готовят сообщения по ним, а это позволяет сделать вывод о развитии любознательности и творческой активности.

Возвращаясь к началу своего размышления, где говорилось о цели смыслового чтения, могу сказать, что постоянная и терпеливая работа с текстом на любом уроке и учебном предмете научит ребёнка максимально точно и полно понимать содержание текста, улавливать все детали и практически осмысливать извлечённую информацию, работать с художественными, научно-популярными, деловыми текстами. Результаты работы по формированию смыслового чтения

ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ

Таким образом, системная работа с текстом способствует формированию навыков направленного, вдумчивого чтения и рефлексивного письма. Урок, проводимый с применением технологии смыслового чтения способствует достижению метапредметных результатов, помогает ориентироваться в содержании текста и понимать его целостный смысл, находить в тексте требуемую информацию, решать учебно-познавательные и учебно-практические задачи, требующие полного и критического понимания текста. В результате ученик повышает свой уровень грамотности чтения.

Литература:

1. Сухомлинский В. «Сто советов Учителю» (Электронный ресурс)
2. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии.-М.: «Академия», 2006.
3. Руководство для учителя. Первый уровень. Второе издание.
4. Фисенко Т.И. Развитие навыков смыслового чтения при работе с различными текстами на уроках. <https://www.kreativ-didaktika.ru/bailainer-obuchenie/didakticheskii-tramplin/razvitie-navykov-smyslovogo-chtenija.html>

Жолдасбаева Д.И., Жолдасбаева М.И.

Қарқаралы ауданы, «№23 ЖББОМ» КММ, «№3 арнайы мектеп-интернаты» КММ

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДЫ ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕ КЕЗДЕСЕТІН МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ ОНЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ

Қазіргі кезде үздіксіз білім беру және алу барлық елдерде өзекті мәселе болып отыр. Үздіксіз білім алу мәселесі осы заманғы ақпараттық және коммуникациялық технологиялардың, саяси және әлеуметтік экономикалық өзгерістердің әсерінен туындаған мәселе. «Халықпен халықты, адаммен адамды теңестіретін нәрсе білім», – деп ұлы жазушымыз М.Әуезов айтқандай, республикамыздың басқа мемлекеттермен экономика, мәдениет саясат жағынан тең дәрежеде тұрып, олармен бәсекеге түсе алуы адамдардың білімді де білікті болуын талап етеді. Біз ақпараттандыру ғасырында өмір сүрудеміз. Соған сәйкес болашақ ұрпағымыз өз бойына заманның талабына сай біліктілік пен дағдыларды қалыптастырып, ертеңгі күні тек қана елімізде емес, шетелде де еңбек етуге қабілетті болып, атқарған қызметінің биік шыңына жететіндей білім алуы керек. Үздіксіз педагогикалық білім берудің қазіргі замандағы жүйесі дегеніміз – өзінің ашықтығымен, көпсатылылығымен, көп-деңгейлілігімен, көпфункциялылығымен және іскерлігімен ерекшеленетін, қарқынды дамып келе жатқан жүйе. Жүйенің даму көрсеткіші ретінде педагогикалық білімнің барлық сатылары мен деңгейлерінің мазмұны мен құрылымының тұрақты түрде жаңарып отыратынын келтіруге болады. Бүгінде ғылым мен білімге қояр талап артып, білім беру жүйесі күрделенген заманда қоғамдағы мұғалімдер алдына жүктелер міндет еселене түсуде. Ұстаздардың алдында жай ғана білім беру емес, өркениет көшіне жол бастайтын, ұлттық рухты бойына сіңірген саналы да білімді ұрпақты тәрбиелеу міндеті тұр. Бұл жолда мұғалімнің кәсіби шеберлігін дамыту, біліктілігін арттыру сынды мәселелер мектеп пен қоғам алдында тұрған жауапты іс болмақ. Бүгінгі таңда заман талабына сай ұлттық білім беру жүйелерінде көптеген өзгерістер болып жатыр, оқу тәсілдерімен құралдарының бүкіл әлемдегі

білім жүйесіне ортақ жалпы элементтері қарастырылуда. Мұғалімдердің кәсіби шеберліктерін арттыру мақсатында жаңа форматты курстар ұйымдастырылуда. Әр мұғалім осындай курстардан өтіп, өз білімдерін үздіксіз жетілдіріп отырады. Яғни қазіргі заман талабы – жан-жақты дамыған, функционалды сауатты тұлға тәрбиелеу. Ол үшін оқыту әдістеріне өзгерістер енгізіліп жатыр. Алдымен, тілді үйреніп, сол тілде ойлап, сол тілде сөйлейтін азамат даярлау – басты мақсат. Тілді оқыту оңай іс емес екені айқын. Оқушы сүйсіне отырып, құлшыныспен оқуы үшін тиімді, қызықты, жаңашыл әдіс-тәсілдерді қолдану қажет:

-мұғалімдер оқушыларға қалай оқу керектігіне бағыт-бағдар беріп, өздігінен білім алудың жолын көрсетеді;

-оқушының өзінің біліміне өзі жауапты екенін көрсетіп, өзін-өзі бағалай алуға, сыни тұрғыдан ойланатын әлеуметтенген жеке тұлға болып қалыптасуына жетелейді;

-оқушылар мұғалімнің қолдауымен емін-еркін қарым-қатынасқа түсіп, алған білімдерін өмірде қолдануға бейімделеді;

-оқушының өз-өзіне деген сенімділігі оянып, өзіндік көзқарасын білдіре алатын дамыған тұлға қалыптасады.

Тілдік дағдыларды қалыптастыруда ең алдымен қарым-қатынас дағдыларын дамытатын табиғи тілдік орта құру, оқушыны қызықтырып, ішкі уәжін ояту қажет. Мұғалім әр сабағын жоспарлағанда бүгін нені үйретем? оны қалай үйретем? не арқылы үйретем? не үшін үйретем? деген сұрақтарды басшылыққа алып, мақсатына жетуде әдіс-тәсілдерінің ең тиімдісін қарастырып, оқушының назарын өзіне аударуға бар күш-жігерін жұмсауы керек.

Бастауыш сыныптарда үздіксіз білім беру жүйесі заман талабына сай келетін маңызды бастама. Бірақ оны толыққанды жүзеге асыру жолында әлі күнге шешімін күткен мәселелер бар. Туындап жатқан өзекті мәселелердің бірі қала мектептеріндегі оқушылардың сөздік қорының жеткіліксіздігі, тіл байлықтарның төмендігінен ойларын еркін, ашық жеткілікті түрде жеткізе алмауы. Мәселенің алдын алу үшін оқушылармен бірнеше жұмыс түрлерін жүргізу шарт. Ол үшін ең алдымен алымызға мақсат қою керек. Қандай тиімді жұмыстарды жүргізсек бұл мәселені шеше аламыз.

Жаңартылған білім мазмұнында оқушының сөйлеу әрекетінің төрт түрін: тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылымды жетілдіруге бағытталған. Бұл сөйлеу әрекетінің түрлері бойынша түйінді дағдылар оқу жоспарында «спиральді» тәсілмен берілген. Қарапайымнан күрделіге қарай, бірте-бірте білім, білік пен дағдылары кеңейтіліп қалыптасады. Оқу мақсаттары оқушылардың зерттеу дағдыларын, қарапайым бақылауға тәжірибе арқылы білімі қалыптасуына, алған білімін қайта өмірде қолдана білуіне бағытталған. Оқушылардың тіл байлықтарын, сөздік қорларын дамыту барысында, өзінің сабақ беру барысындағы тәжірибеммен бөліскіміз келеді. Сабақ барысында сыныптағы психологиялық ахуалға ерекше мән беремін, нәтижесінде оқушыларымның өздерін сабақ барысында еркін ұстауын байқадық. Сондықтан сыныпта ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру мақсатында, «Шаттық шеңбер» әдісін пайдаланамыз. Бір-біріне жақсы тілек айту кезінде олар өздерін еркін, сенімді ұстауды үйренді, сонымен қатар қысқа –қысқа тілектерді айту барысында тілдері жаттыға бастады. Ал сабақ барысында олар бір-біріне құрметпен қарайтын болды. Бірін-бірі тыңдауды үйренді. «Оқуға құштар мектеп» жобасы аясында «ерегі оқимыз» атты челлендж ұйымдастырдым. Оқушылар ата-аналарымен ертегілерді оқып, бір-біріне жолдап отырды. Осы челленджді ғаламтор инстаграм, фейсбук желілеріне салып отырды, оқушылардың кітап оқуға деген қызығушылықтары одан сайын артта түсті. Сонымен қатар үзіліс уақытында әр түрлі тақырыптарда берілген шағын ертегі кітаптарды оқытып, түсінгендерін қысқаша айтып беруді талап еттік. Каникул уақытында мектепке келіп «ертегі оқимыз» атты кездесу ұйымдастырдық. Бұл жерде ертегіні оқу барысында оқудың бірнеше түрін қарастырдық, іштей оқу, тізбектеп оқу, ролге бөліп оқу, хормен оқу т.б. Содан соң оқыған ертегі мазмұнын айтып беру болды. Қажымай еңбектенудің арқасында оқушылардың біршама сөйлеу дағдылары дамып, өз ойларын еркін жеткізе алатын болды.

Қазіргі уақытта Қазақстанда мектепке дейінгі және бірінші сынып бағдарламаларында қатаң сабақтастық жоқ. Ата-аналар шеңберлерінде, өкінішке орай, сандарды санау, қосу және азайту т.б. мектептегі табыстың кілті болып табылады. Бұл балалардың «оқушының» жаңа

әлеуметтік мәртебесіне дайындығы мен бейімделуіне кері әсерін тигізеді, мұғалімдер мен ата-аналарға қиындықтар туғызады. Қазақстан Республикасының білім беру саласында болып жатқан заманауи инновациялар «мектепке дейінгі және бастауыш жалпы білім беру жүйесіндегі сабақтастық» тұжырымдамасын қайта қарауды, мәселені шешудің жаңа, заманауи тәсілдерін әзірлеуді және осыған байланысты, сабақтастықты қамтамасыз ету үшін осы оқу орындарының өзара әрекеттесуі керек. Мектеп балалардың интеллектуалдық, әсіресе математикалық дамуына талаптарды үнемі көтеріп отырады. Бұл ғылыми-техникалық прогресс, жалпыға бірдей компьютерлік сауаттылық, ақпарат ағынының артуы, қоғамымызда, әсіресе экономикалық өмірде болып жатқан өзгерістер, математикалық білім беру мазмұнының жетілдірілуі мен маңыздылығының артуы. Сол себепті бастауыш сынып оқушыларының математикалық сауаттылығына баса назар аударылады. Сабақ барысында «Артығын тап», «Сикырлы текше», «Заңдылықты жалғастыр» атты ойындарды пайдалана отырып, логикалық ойлау дағдыларын дамытуды көздеймін. Тек ата-аналармен байланыс орната алу арқылы жетістікке жетуге болатынына көзім жетті. Сондықтан, ата-аналармен «Дөңгелек үстел», «Алтын сақа» интеллектуалды сайысы, «Қойын дәптер» атты жұмыстар жүргізілді.

Сабақ жоспарын құру кезінде сабақ мақсатына жету үшін «Не істеймін?» «Не істеу керек?»-деген сұрақтарға жауап іздеймін. Осы сұрақтардың төңірегінде әр түрлі әдіс-тәсілдерді пайдаланамыз. Сонымен қатар балалардың тілдерін жаттықтыруда жаңылтпаштарды жаттатып, санамақтар құрастыру, мақал мәтелдері жаттап, оның мағынасын өз сөздерімен ашқызып отырамын.

Функционалдық сауаттылықтарын арттыру барысында да оқушылардың сөздік қоры дамиды және сыни тұрғыдан ойлау қабілеті артады. Осы орайда қазақ тілі мен әдебиет сабақтарында мәтінмен жұмыс жасау барысында бірнеше функционалдық жұмыс түрлерін ұсынамын. Мысалы: Мәтіннің негізі ойы:

- мәтіндегі кейіпкерлерді талда, іс-әрекетне мінездеме бер;
- мәтін мазмұнына сай сұрақ құрастыр және жауап бер;
- мәтіннің тақырыбы мен бастапқы бөлігіне сүйене отырып, оқиғаның дамуын болжау;
- мәтіннің негізгі ойы мен бөліктерін анықтай отырып оқу;
- «ақпаратты табу үшін оқу, қызығып оқу және өз көзқарасын айту.

Оқушылардың тілілік қоры жазылым дағдылары барысында да дамып отырады. Осы орайда түрлі тапсырмалар беріп отырамын:

- оқушыларға таныс ертегі, әңгіме, өлеңдердің қысқаша мазмұнын жазу;
- сөздердің орфографиясын меңгертуге арналған тапсырмалар;
- белгілі оқиғаны өз ойынша өзгертіп аяқтау.

Сондықтан қазіргі таңдағы педагогика жаңалықтарын, қазіргі қолданып жүрген пән ерекшелігіне қарай қолдана білу- оқыту үрдісінде мақсатқа жетудің бірден - бір жолы. Өз тәжірибемде, оқыту барысында алдыма қойған мақсатым - баланы субъект ретінде оқу ісіне өзінше қызықтыратын, оған қабілетін арттыратын жағдай туғызу. Оның басты ерекшелігі - оқу үрдісін жаңаша ұйымдастыру, оқушылардың оқудағы іс-әрекеті арқылы ойлау, сөйлеу дағдыларын жетілдіру, өз бетінше білім алу процесінде бірлесе әрекет ету.

Қазақ тілін оқыту барысында қазақ тілінің қыр-сырын, табиғатын таныта отырып, ертең өмірден өз орынын таба алатын, өзіне сенімді, нағыз ұлтжанды, парасатты ұрпақ тәрбиелеу. Бірлескен іс-әрекетке негізделген оқытуды тиімді пайдаланған жағдайда келесі нәтижеге қол жеткізуге болады:

- оқушының оқуға деген қызығушылығының артуы;
- іскерлік дағдысының дамуы;
- өзіне деген сенімділігінің қалыптасуы;
- өздігінен оқып негізгі түйінді ойды анықтап алуы;
- мақсатқа өз бетімен ұмтылуы;
- ойлау белсенділігінің артуы;
- шығармашылық дағдысының қалыптасуы;
- өзіндік пікір айтуы.

Баланы өз ана тілінде еркін сөйлетудегі мұғалімнің негізгі мақсаты- әр түрлі әдіс тәсілдерді қолдана отырып, баланы өз ана тілінде еркін сөйлету, тілін дамыту, жазу іскерлігін арттыру. Жаңартылған оқу бағдарламасы бойынша оқылым, жазылым, айтылым, тыңдалым дағдыларын дамыту оқушылардың алған білімдері мен үйренген дағдыларын кез келген орта жағдайында қарым-қатынас үдерісінде тиімді қолдануға мүмкіндік береді. Қазіргі таңда жаңа педагогикалық технологиялардың түрлері өте көп, мұғалімдер оқыту үдерісінде өз тәжірибелерінде қолданып, тиімділігіне көз жеткізуде.

Қорыта келе, мұғалімнің негізгі ұстанған мақсаты - білімнің жаңа үлгісін жасап, белгілі бір көлемдегі білім мен білік дағдыларын меңгерту, оқу мен тәрбие үрдісін ұйымдастырудың сан түрлі жаңа әдіс - тәсілдерін іздестіру, жаңа технологияларды сабаққа тиімді пайдалана білуі, бір сөзбен айтқанда - оқу үрдісін үздіксіз дамытып отыр. Бүгінгі таңда алдымызға қойып отырған басты мақсат өзін – өзі дамытуға ұмтылатын, ақылды, алғыр, ой - өрісі кең, ақпарат көздерін өз бетімен қолдана алатын, талантты жастарды тәрбиелей отыра, еліміздің мүддесіне қызмет етуге бағыт-бағдар беру. Үнемі амып, өзгеріп отыратын баланың ішкі болмысы мен табиғатын қалыптастыруда мұғалімнің ықпалы ерекше. Жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты міндеттері: әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу; білім мен білігіне сай келетін бағдар таңдап алатындай дәрежеде тәрбиелеу; өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру. Конфуцийдің «естігенімді ұмытармын, көргенімді есіме сақтармын, ал өз қолымен жасағанда түсінемін» дегендей жаңа инновациялық технологияларды пайдалана отырып, оқушылардың құзіреттіліктері, алған білімдерін өмірде пайдалануы артады.

Әдебиеттер:

1. Әуезов М. Абай. Энциклопедия. – Алматы: «Қазақ энциклопедиясының» Бас редакциясы, «Атамұра» баспасы. 1998, 147 б.
2. Әдістемелік нұсқау хат 2021-2022 жж. Нұр-Сұлтан қ. 12 б.
3. Педагог білім беру үдерісіндегі басты тұлға «Тағылым» №9, 2018, 28 б.

Жаймина Г.А.

Бұқар жырау ауданы, Көкпекті ЖББМ.

ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУДА БАҒАЛАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Қашықтан оқытуда оқушылардың білімін жақсарту мақсатында мұғалімдер алдына қоятын аса бір маңызды талаптарының бірі – оқушылардың өз бетімен жұмыс жасап үйренуін қалыптастыру. Ал, бұл оқу нәтижесін арттырудағы ең басты қажеттілік. Біздің мектепте жұмыс істейтін ақпараттық платформада (синхронды, асинхронды аралас), ғаламтордағы жұмыс қауіпсіздігі туралы мәселелерді ата-аналарға айтып түсіндіріп, әр сынып жетекшісі жеткізе білді.

Сіз кері байланыстың адам өміріндегі маңызы зор екендігімен келісесіз бе? Біз өзіміздің ісәрекеттеріміз арқылы, олар туралы ойлану және басқалардың оларға көзқарасын қадағалау арқылы үйренеміз, өзімізді дамытамыз және нәтижелерімізді жетілдіреміз. Оқытудың қашықтан немесе сыныпта өткізілетініне қарамастан, кері байланыс әрқашан құнды болып табылады. Оқу барысында тиімді кері байланысты қалай қамтамасыз етуге болады? Оқу үлгерімін жақсарту үшін мұғалім мен оқушылар не істей алады?

Кері байланыстың ықпалы: оқушының мұғалімге кері байланысы.

Оқушының мұғалімге кері байланысын қалай ұйымдастыруға болады?

1. Оқушының оқу мақсатын түсінуіне және қабылдауына көмектесіңіз.
2. Оқушыларға сабақтың мақсатын талқылау және тапсырмаларды орындау кезінде сұрақ қоюды ұсыныңыз
3. Өзін-өзі бағалау мен өзара бағалауды ұйымдастырыңыз және бақылау жүргізіңіз. Объективтілікті қамтамасыз ету үшін интерактивті тақтада (Padlet, Jamboard, ZOOM), оқушыларға алдын ала жіберілген маршрут парақтарында, өзін-өзі бағалау және өзара бағалау

формаларында орналастыруға болатын тапсырмаларды **бағалау критерийлері мен дескрипторларын** ұсыныңыз (және оларды міндетті түрде өзіңіз пайдаланыңыз).

4. Тапсырмаларды орындау кезінде, онлайн сабақ барысында және қорытындылау кезеңінде келесі үш маңызды сұраққа жауап іздеу арқылы оқушылардың рефлексиялық ойлауын дамытуға ықпал етіңіз:

«Мен қандай мақсатқа ұмтыламын?» – қызығушылығын туғызу үшін.

«Мен қандай нәтижеге жеттім?» – оқу қызметін талдау және бағалау үшін.

«Келесі қадам қандай?» – келесі әрекеттерді жоспарлау үшін.

Бұл сұрақтардың әрқайсысы оқу үдерісін жанжақты қарастыруға бағытталған.

Синхронды және асинхронды оқытуда кері байланыс пікірлерін ұсыну үшін Гугл файлдарындағы «Пікірлер» қызметін пайдалануға болады. Оқушылар мұғалім қолдану үшін ашып берген бір құжатта бірлесіп жұмыс істей алады. Немесе оқушылардың әрқайсысы мұғалім ұсынған құжатты өзінің Гугл Дискісіне көшіріп алады (бұл үшін міндетті түрде Гуглде есептік жазбасы (электронды пошта мекенжайы) болуы керек және сыныптастары мен мұғалімге оның сілтемесін жіберіп, басқалардың түзетулер енгізуі және өз пікірлерін білдіруі үшін ашып береді.

Мұғалімнің оқушыға кері байланысын қалай қамтамасыз етуге болады?

1. Оқушыға кері байланыс оны сынау үшін емес, өз жетістіктерін одан әрі жетілдіруіне көмектесу үшін ұсынылатынын түсіндіріңіз.

2. Сипаттамалық кері байланыс беруге тырысыңыз, себебі бұл анағұрлым ықпалды болады. Ол үш сұраққа жауап береді:

«**Не жақсы орындалды?**» – Орындалған жұмыстың сапасы қандай болғанына қарамастан, оқушыға қолдау көрсетіп, мақтайтындай жетістігін таба біліңіз. Мысалы: «Жарайсың, сен тапсырманы ойдағыдай орындауға тырыстың!».

«**Нені әлі де жақсартуға болады?**» – Не нәрсені жетілдіруге болатыны туралы өз пікіріңізді ұсыныңыз.

«**Мұны қалай жетілдіруге болады?**» – Оқушының тапсырма жөнінде ойлануына ықпал ететін сұрақ қойып, қажетті ресурстарды, нұсқаулықтарды ұсыныңыз.

3. Кері байланысты нақты оқу мақсаттарына, күтілетін нәтижелерге немесе бағалау критерийлеріне бағдарлай отырып, оның тиімділігін қамтамасыз етіңіз.

4. Кері байланысты тұрақты түрде және уақтылы ұсыну арқылы Сіз оқушыға өзінің іс-әрекетін түзетуге мүмкіндік бересіз, ал өзіңізде оқушының кері байланысты қолданғаннан кейін тапсырманы қалай орындағанын бағалауға мүмкіндік болады.

5. Кері байланыс ұсынуда «Еске салу», «Кезеңкезеңмен көмек беру», «Үлгілер ұсыну» сияқты тәсілдерді қолданыңыз. Ескерту оқушының назарын оқу мақсатына шоғырландырады. Кезең-кезеңмен көмек беру оқу әрекетінің нақты аспектілеріне назар аударуға мүмкіндік береді. Бұл үшін сұрақтарды, тапсырманың немесе әрекеттің сипаттамасын, аяқталмаған сөйлемдерді қолдануға болады. Оқуда қиындықтары бар оқушыларға тапсырманы орындау үлгілерін ұсыну олардың тапсырманы ойдағыдай орындауына көмектеседі. Кері байланыс ұсыну үшін бұрын ұсынылған құралдарды пайдалануға болады.

Кері байланыстың тағы қандай нұсқаларын қолдануға болады?

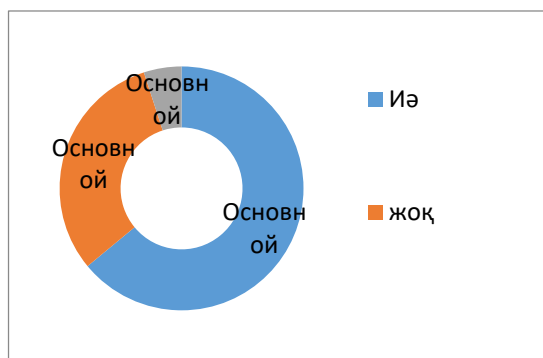
Тапсырманы ойдағыдай орындаған оқушыларға мұғалім құттықтау ашық хатын немесе әртүрлі мазмұндағы смайликтер жібере алады (смайликтердің мән-мағынасын балалармен алдын ала келісіп алған дұрыс).

Оқушының жіберген қателерін белгілі бір түспен бояп, оқушыға оларды түзетуді ұсынуға болады.

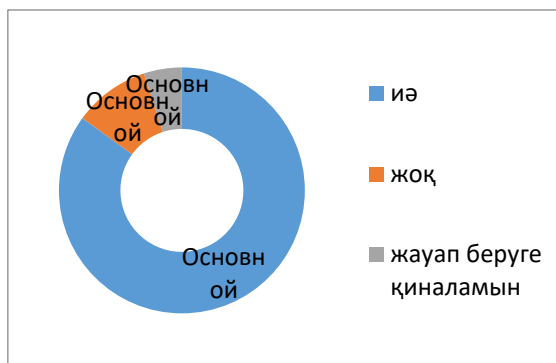
Егер оқушыларға интернет қолжетімді болса, ZOOM-да шағын конференция ұйымдастырып, 3-5 минут ішінде тақырыпты меңгерудегі қиындықтар мен табыстарды талқылауға болады. Шағын конференцияға бір оқушыны да немесе тапсырмаларды орындау барысында ұқсас қателіктер жіберетін оқушылар тобын да шақыруға болады.

Ең бастысы, кері байланыстың тиімділігі оның сапалы болуында екендігін есте ұстаңыз.

Мектеп мұғалімдері қашықтан оқытуға көшуі кезінде өз жұмысында онлайн-ресурстарды пайдаланатындардың үлесі 64% - дан 85% -ға дейін өсті (1-сурет; 2-сурет). Мұғалімдердің көпшілігі қашықтан оқу сапасын арттыру мақсатында өздері онлайн курстарға жазылып, білімдерін көтеріп, қашықтан оқытудың жолдарын меңгерді. Мұғалімдердің 47%- ы болашақта осы онлайн-ресурстарды дәстүрлі оқыту кезінде де пайдаланатындықтарын айтты.

1-сурет. Онлайн-ресурстарды пайдалану.

2-сурет. Қашықтан оқыту кезінде онлайн-ресурстарды пайдалану

Қашықтан оқыту аясында бағалауға арналған тапсырмалар

2019-2020 оқу жылының төртінші тоқсанында қашықтан оқыту кезеңіндегі оқушылардың орындаған тапсырмаларын тексеруге мұғалімдер көп уақытын жұмсаған болатын. Тапсырмаларды орындау ата-аналардың түсінбеушілігі мен наразылығын туғызды, өйткені олар баласының тапсырманы өз бетінше орындай алмайтынын немесе оны орындауға көп уақыт жұмсайтынын көрді.

Оқудың табыстылығын, яғни оқу мақсаттарына қол жеткізу деңгейін бағалау қажет екендігі сөзсіз. Бұл үшін қашықтан өткізілетін сабақтың өзі де, оқушылардың тапсырмалар бойынша өзіндік жұмыстары да мұқият ойластырылып, жоспарлануы және жүзеге асырылуы тиіс. Сабақты жоспарлау кезінде мұғалім белгіленген нормалар мен нұсқауларды ескере отырып, өзіндік жұмыстарға арналған тапсырмалардың көлемін анықтау үшін оқушылардың тұтас оқу күнінің кестесін білуі керек.

Мысалы, мұғалім мен оқушыларға интернет пен жеке компьютерлер қолжетімді (ноутбуктер, планшеттер немесе смартфондар). Мұғалім синхронды және асинхронды оқытуды қолдана отырып, 10.00-ден 10.40-қа дейінгі уақыт аралығында қашықтан оқыту сабағын өткізуді жоспарлаған.

Егер сіз білім беру платформасында немесе ортақ файлдарда орналастырылған тапсырмаларды қолдансаңыз, онда мұғалімнің тексеруін немесе өзара тексеруді синхронды түрде жүргізуге болады. Сондай-ақ білім беру платформаларында көптеген тапсырмалар бойынша автоматты тексеру тәсілі ұсынылады.

Дегенмен, Сіз өз бетінше орындалатын тапсырманың қандай нұсқасын ұсынсаңыз да, оны орындамайтын оқушылар болуы мүмкін. Мұның әртүрлі себептері әртүрлі болуы мүмкін. Оқушыдан себебін анықтаңыз және оқушыға өз көмегіңізді ұсыныңыз. Ұсынылған тапсырманың мән-маңызын түсіндіріңіз, балаға таңдау еркін ұсыныңыз немесе өз бетінше тақырыпқа қатысты белгілі бір тапсырманы белгілеуін сұраңыз. Оқушының жеке ерекшеліктері мен қабілеттері туралы ойланыңыз (Говард Гарднердің көптік зият теориясы маңызды). Балаларға орындалған тапсырманың нәтижелерін әртүрлі нұсқада – мәтін түрінде, таныстырылым немесе бейнежазба түрінде көрсетуді ұсыныңыз. Мектеп тәжірибесінде геометриялық теоремаларды түсінуде қиындықтары болған оқушының олар туралы рәп шығару арқылы табысты меңгергені жөнінде шынайы мысалдар болған.

Жиынтық бағалауға арналған тапсырмаларды әзірлеу барысында әр қадам бойынша нұсқаулар мен ұсыныстар берілген нұсқаулықтарды әзірлеу аса маңызды. Мұндай нақтылық оқушылардың өз бетінше жұмыстарды орындау кезінде сенімді әрекет етуіне көмектеседі.

Тапсырмалармен асинхронды түрде жұмыс істеген кезде **сенімділікке негізделген қарым-қатынас пен нұсқаулардың сапалы болуы** өте маңызды. Әрине, оқушылар оқу материалдарының не болмаса ата-аналарының көмегіне жүгінуі мүмкін. Дегенмен бұл өзін-өзі реттеу мен өз бетінше жұмыс істеу дағдысының төменгі деңгейін көрсетеді. Осы орайда жоғарыда айтылған жобалық тапсырмаларды еске түсіру қажет. Бөлім/тарау соңында оқушы тарапынан ұсынылған дайын жобаны жиынтық (қорытынды) бағалау үшін қолдануға болады. Сонымен қатар оқушыға тест тапсырмасының сұрақтарына жауап беруді, бөлім бойынша әртүрлі жауап нұсқалары және дұрыс жауабы көрсетілген тест тапсырмасына арналған сұрақтар әзірлеуді не болмаса есеп құрастырып, оны шешуді ұсынуға болады.

Оқушылардың жұмысын тексеріп болған соң олардың ата-аналарына бөлімді/тарауды қаншалықты табысты меңгергені туралы хабарлама беріңіз. Толтырылған рубриканы немесе жұмысқа жазылған комментарий жіберіңіз.

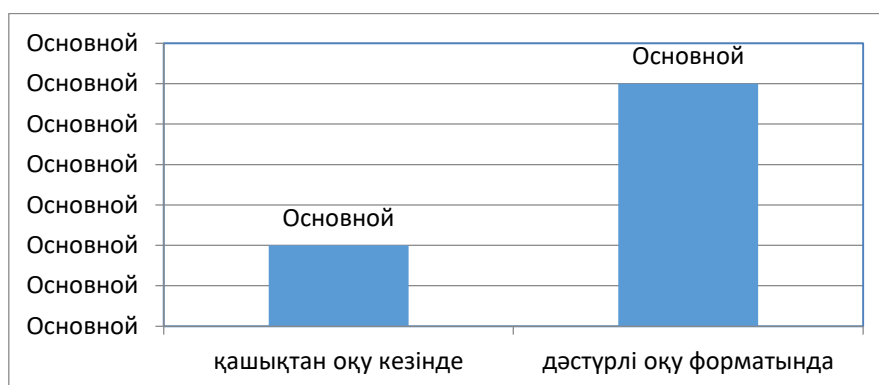
Тапсырманы/жұмысты орындауға арналған нұсқаулардың ішінен егжей-тегжейлі нақтыланып берілген нұсқаларды белгілеңіз.

Қашықтан оқыту кезінде білім сапасын арттырудың жоғары қарқыны келесі пәндер бойынша байқалады: қазақ тілі мен әдебиеті, орыс тілі мен әдебиеті, тарих, ал білім сапасы көрсеткіштерінің төмендеуін келесі пәндерден байқауға болады: математика, физика, химия, ағылшын, қалған пәндер үшін шамалы өзгерістер бар. Белгілі бір пән бойынша оқушылардың білім сапасының мұндай өзгеру себептерін анықтау мақсатында Google Form арқылы оқушылар арасында сауалнама жүргіздік. Сауалнамаға мектебіміздің 5-11 сынып оқушылары қатысты. Сауалнама келесі сұрақтар мен жауаптарды қамтыды (1 кестені қараңыз):

1-кесте. Сауалнама нәтижелері

Сұрақтар	жауаптар
Қашықтықтан оқытуға қалай қарайсыз? 5 балдық жүйе бойынша бағалаңыз	Өте жақсы – 35,3% Жақсы - 4,6% Қалыпты - 60,1% Нашар - 0% Өте нашар - 0%
Сіздің ойыңызша, оқу түрі сіздің оқу үлгеріміңізге қалай әсер етті? Егер солай болса, қалай?	Иә, жақсы жаққа - 21,1% Иә, ең жаманы – 13,8% Жоқ - 15,1% Жалпы, бәрі жақсы болды, бірақ белгілі бір пәндерде қиындықтар болды - 50%
Қай пән көп қиындық туғызды?	Математика- 52% Физика-50% Химия- 47% Биология-32% Ағылшын- 40%
Қашықтан оқыту сіздің денсаулығыңызға әсер етті ме?	Да – 38,9% Нег – 61,1%
Сіз оқудың қандай түрін таңдар едіңіз?	Дәстүрлі білім – 11% Қашықтықтан оқыту – 44,6% Қашықтықтан оқыту элементтері бар дәстүрлі білім беру – 44,4%
Сіздің ата-анаңыз қашықтан оқытуға қарсы болды ма?	Иә - 20% Жоқ - 38,9% Олар бұл туралы бейтарап болды - 41,1%

Мектебіміздегі қашықтан оқыту мен дәстүрлі оқыту кезіндегі білім сапасы көрсеткіші төмендегідей нәтиже көрсетті:

3-сурет. Білім сапасы көрсеткіші

Оқушылармен жүргізілген сұхбат нақтырақ көрініс берді. Білім сапасында айтарлықтай өзгерістің болмауы қашықтан оқу форматында мұғалімдердің жұмыс істеу мүмкіндігінің жоғары болуының көрінісі.

Әдебиет:

1. Околесов О. П. Системный подход к построению электронного курса для дистанционного обучения // Педагогика. -1999.
2. Полат Е. С. Петров А.Е. Дистанционное обучение: каким ему быть? // Педагогика. - 1999.

Жаканова Г.Т.

Қарағанды қаласы, Жамбыл атындағы мамандандырылған мектеп-интернаты.

ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУДА ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ҚҰРАСТЫРУ ӘДІСТЕРІ

География сабақтарында оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру мектептің ақпараттық ортасын дамытуға ықпал етеді. Таңдалған тақырып өзектілігі оқушылардың функционалдық сауаттылығына үлкен көңіл бөлу қажеттілігінен туындайды. Мақалада функционалдық сауаттылық - өмірде алған барлық тұрақты білімдерді, дағдыларды пайдалану мүмкіндігі ретінде қарастырылады. Автор география сабағында функционалдық сауаттылықты дамыту шеңберінде қалыптастырушы бағалау тапсырмаларын құрастыру әдістерін сипаттайды. Өйткені, әлемдік білім беру кеңістігіне кірудің табыстылық көрсеткіштерінің бірі функционалдық сауаттылықты қалыптастыру, яғни басым міндеттердің бірі ретінде белгіленген білім берудің халықаралық стандарттарын орындау болып табылады.

Кілт сөздер: география, қалыптастырушы бағалау тапсырмалары, қалыптастыру, функционалдық сауаттылық, даму.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру - динамикалық және шығармашылық, жауапты және бәсекеге қабілетті тұлғаның қалыптасуының шарты. Оқушылардың функционалдық сауаттылығы мәселесі М.Н. Мейрамов, М. Жаканова, Ж.К. Канатова еңбектерінде көрініс тапты. Қоғамға функционалды сауатты, нәтижеге жұмыс істей алатын, белгілі бір әлеуметтік маңызды жетістіктерге қабілетті адам қажет. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру қоғамда тиімді жұмыс істеу қабілетін, өзін-өзі анықтау, өзін-өзі жетілдіру қабілетін болжайды. Қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру әрбір білім беру саласында, сондай-ақ география пәні аясында шешілуі мүмкін.

Қалыптастырушы бағалау тапсырмалары шеңберінде география сабақтарында функционалдық сауаттылықты дамыту проблемаларын сипаттау қажет. Жеке тұлғаны дамытуға бағытталған білім беру мақсатқа оқушының жеке басы оқу процесінде талап етілетін дәрежеде жетеді. Яғни, оқу процесі оған келесі мүмкіндіктерді береді:

- тапсырманы, тақырыпты таңдау, мақсат қою жағдайларында өмір сүру;
- сұрақтарды тұжырымдау мүмкіндігі;
- өмірлік жағдайдан маңызды немесе қызықты міндеттерді бөліп көрсетуге шақырады;
- ұсынылған өмір сүру нормаларына, қандай да бір мәселені шешу тәсіліне сын көзбен қарау;

- мақсаттарға жету кезінде тәжірибе жинау;
- іс-әрекетті моральдық таңдауды жүзеге асыру;
- өз көзқарасын дәлелді түрде өзгерту;
- сабақ оқиғаларын бағалау және т.б [1].

Осының негізінде функционалдық сауаттылықтың мынадай деңгейлерін анықтауға болады:

1. Қарапайым ғылыми құбылыстың түсіндірмесін тану үшін күнделікті мазмұнды және процедуралық білімді қолдану қажеттілігі пайда болады.

2. Оқушылар жаратылыстану әдістерімен үйренуге болатын сұрақтарды тани отырып, негізгі танымдық дағдыларды көрсетеді.

3. Оқушылар таныс құбылыстарды түсіндіру үшін өте күрделі біліммен жұмыс істейді.

4. Оқушылар география саласындағы өзара байланысты түсіну үшін жаратылыстану идеялары мен тұжырымдамаларына сүйенеді және жаңа ғылыми құбылыстарға, оқиғалар мен процестерге қатысты гипотезаларды тұжырымдау үшін танымның мазмұны, процедуралары мен әдістері туралы білімді қолданады.

5. Оқушылар абстрактілі ғылыми идеяларды, ұғымдарды, күрделі құбылыстарды, оқиғалар мен процестерді себеп - салдарлық байланыстар әдісін пайдаланады.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастырудың негізгі құралдарының бірі қалыптастырушы бағалаудың оқу тапсырмаларының барлық жаратылыстану - ғылыми пәндеріне ортақ номенклатурасын бөліп көрсету болып табылады [2]. Мысалы келесі тапсырмалар :

1. Физикалық және климаттық карталарды қолдана отырып, ауылшаруашылығы үшін қолайлы және қолайсыз климаты бар аумақтарға мысалдар келтіріңіз (Антарктикадан басқа кез-келген континентте).

2. Жерде субтропикалық климатты қайдан табуға болады?

3. Сіздің тәжірибелеріңіз төңірегіндегі климаттың өзгеруі іргелес жатқан аумақтардың климатына қалай әсер ететінін болжаңыз.

География оқу пәні тұлғалық, танымдық, коммуникативтік және реттеуші әрекеттердің қалыптасуын қамтамасыз етеді. Мәтінмен жұмыс талдаудың, салыстырудың, себеп-салдарлық байланыстарды орнатудың логикалық әрекеттерін қалыптастыруға мүмкіндік береді, мысалы келесі тапсырмалар негізінде:

1. Пікірлерді оқыңыз:

- ең биік тау шыңдары Азияда орналасқан;
- Джомолунгма тауы - әлемдегі ең биік шың.

2. Осы пайымдаулар негізінде жаңа тұжырым жасаңыз. Оқушылар жасай алатын болжамды қорытынды кейбір пайымдаулар нәтижесінде тұжырымдалуы мүмкін: «егер ең биік шыңдар Азияда орналасса, онда Джомолунгма ең биік шың ретінде Азияда да кездеседі». Өзге жаңа қорытынды: «Джомолунгма Азияда орналасқан».

Қабылдау, түсіндіру, мәтінді пайдаланылуы мүмкін география сабағы негізінде мағыналық оқулары және қалыптастыру үшін қалыптастырушы бағалау тапсырмаларын кеңінен қолдану керек [3]. Соның негізінде функционалдық сауаттылықты дамыту үшін мұғалім келесі бағыттарда жұмыс істеуі керек:

Бірінші бағыт: функционалдық сауаттылыққа тапсырмаларды әзірлеу.

Оқулықтарда функционалдық сауаттылыққа арналған тапсырмалар жоқ, сондықтан олардың дамуы мұғалімнің мойнына түседі. Әрине, мұғалім тапсырмалар мәтіндерін бейімдей

алады, оларды пәндік сабақта қолдану қиын болса да. Сондықтан мұндай тапсырмаларды сынып сағаттарында орындау қажет.

Екінші бағыт: өзін-өзі диагностикалау, оқыту үшін бағалау.

Ол үшін өзіндік жұмыстарды пайдалану қажет. Бұрын олар «тапсырмалар массиві» деп аталды, яғни оқушыларға өздері шеше алатын көптеген қалыптастырушы бағалау тапсырмалары ұсынылады. Олардың ішінен қорытынды тест жасалады: оқушы неғұрлым көп тапсырмаларды шешсе, тестті сәтті шешу ықтималдығы соғұрлым жоғары болады.

Үшінші бағыт: өзара оқыту және әлеуметтену.

Оқушылар мұғалімнің бағалауына түсініктеме беруге дағдыланған, ал егер бастауыш мектепте бұл ынталандыру ретінде әрекет етсе, онда орта және жоғары буында мұғалімнің шығармашылық дамыту тапсырмаларын бағалауы құнды емес және оның дамуына ықпал етпейді. Блум таксономиясын қолдана отырып, мұғалім оқушының өсу мен дамудың қандай деңгейінде екенін көреді.

Төртінші бағыт: дискретті мәтінмен жұмыс.

Географияда бұл ең алдымен картамен жұмыс, өйткені кез-келген адам картаны практикалық мақсатта қолдана білуі керек. Мектеп компьютерлерінің экрандарында көрсетілген картографиялық суреттермен практикалық жұмысты ұйымдастыру қажет.

Егер бұрын біз өз сабақтарымызда формативті бағалаудың үлкен мүмкіндіктерін ішінара пайдалануды ғана байқайтын болсақ, қазір біз бағалаудың осы түрімен таныс болған кезде ғана оны сабақтың әр кезеңінде қолданамыз. Бағалау критерийлерін қолдану оқушыларға тапсырмаларды орындау барысында жақсы нұсқаулық болды. Олар өз жұмысының сапасын объективті бағалауды үйренді, өйткені болашақта бағалау қабілеті оларға қажет. Оқушылармен бірге тапсырмалардың әр түрі бойынша бағалау критерийлерін әзірлеу керек. Критерийлерді оқушы үшін қол жетімді және түсінікті етіп, бір тапсырмаға үш - төртеуден асырмауға тырысу қажет. Осылайша қалыптастырушы бағалау тапсырмалары:

- қатынас тапсырмасы;
- сандық географиялық диктант;
- балама диктант;
- карталарды толтыру.

Осының мәнінде мәселе туындайды: оқушылардың ұсынылған ақпаратпен мақсатты түрде жұмыс істей алмауы, формативті бағалау тапсырмалары аясында жетіспейтін ақпаратты іздей алмауы. Оқушылар әлі күнге дейін географияға сипаттамалық ғылым ретінде қарайды, мұғалім жай фактілерді айтып, әлемде болып жатқан оқиғалар мен құбылыстарға құрғақ сипаттама береді [4]. Әрине, бұл оқушылардың пәнге деген қызығушылығының артуына ықпал етпейді. Сонымен қатар, цифрлық революция заманауи оқушыға кез-келген ақпаратқа жедел қол жеткізуге мүмкіндік береді. Қазіргі заманғы оқушы география оқулықтарын, қағаз атластарды оқығысы келмейді, өйткені ол желіге тез кіріп, әлемнің әртүрлі аумақтары туралы көптеген қызықты ақпаратты көруге мүмкіндік алады. Тиісінше, сәтті әдістеменің қажетті шарттарының бірі – бұл оқушылардың тәуелсіздігін арттыру. Біз қалыптастырушы бағалау тапсырмалары негізінде функционалдық сауаттылықты дамыту бойынша келесі әдістемелік ұсынымдар береміз:

- мұғалімнің тапсырмалар жүйесінде әртүрлі мақсатты бағыттағы сабақтарды жобалау қабілетін қалыптастыру;
- оқу үрдісінде индивидуализацияланған тәсіл негізінде тұлғаның шығармашылық әлеуетін ашу, оқушының адамгершілік мәдениетін дамыту;
- оқушылардың функционалдық сауаттылық деңгейінің сәйкестігін анықтау, түйінді құзыреттілік жүйесін меңгеру;
- функционалдық сауаттылықты дамыту.

Қалыптастырушы бағалау тапсырмаларын қолдана отырып, география сабағында оқу іс-әрекетінде функционалдық сауаттылықты дамыту мүмкіндіктері келесі:

- қалыптастырушы бағалауды қолдану;
- көп деңгейлі тәсіл туралы ойлау;
- Блум таксономиясы бойынша сұрақтар жүйесін қолдану;

- мұғалімнің кеңесші, көмекші рөлінде көмегі [5].

Әдістемелік мақсатта тест классификациясын қолдану ыңғайлы. Бағалау мәтіні бар тапсырмалардың мысалдары:

- бірнеше таңдау тапсырмалары: ұсынылған нұсқалардан дұрыс жауапты таңдау, яғни таныс тест;

- бекіту нұсқаларын анықтау;
- сұрақтар, атаулар, мәлімдемелер арасындағы сәйкестікті табу;
- мәтін мазмұнына сәйкес келетін сөздерді, сөз тіркестерін, сөйлемдерді табу;
- мәтін жолақтарын сөйлемдермен, бірнеше сөзбен, бір сөзбен толтыру;
- ұсыныстарды толықтыру және аяқтау;
- мәтін негізінде кестелерді толтыру;
- тапсырмалар - жағдайлар.

Қалыптастырушы мәтінге графиктер, диаграммалар, кластерлер, географиялық карталар және жер карталары жатады. Қалыптастырушы синтез деңгейіне арналған тапсырмалар:

1. Мәтінмен жұмыс:

- сызбаларға қандай анықтама сәйкес келетінін анықта.

2. «Вордінгворд» құрастыру.

3. Венн диаграммаларын құру.

Бұл тапсырмалар мен стратегиялар бастамашылық пен шығармашылық қызметке мүмкіндіктер жасайды, оқушылар жеке тәжірибе алады, өзін-өзі тану мүмкіндігіне ие болады, оқушылардың өзін-өзі бақылауы мен жеке жауапкершілігіне ықпал ететін мектептегі мазасыздық азаяды.

Қорытындылай келе, функционалдық сауаттылықтың мәні адамның оқу - жаттығу қызметін өз бетінше жүзеге асыру, сондай-ақ оқудың әртүрлі салаларында өмірлік міндеттердің кең ауқымын шешу үшін алған барлық білімін, іскерліктері мен дағдыларын қолдану қабілетінен тұрады. Осылайша, педагогикалық теория мен практикадағы проблеманың жай-күйін талдау барысында «функционалдық сауаттылық» ұғымының мазмұны кеңейтілді, оны біз оқушылардың негізгі (базалық) құзыреттерді, білім алу және ақпаратпен жұмыс істеу тәсілдерін, қайта біліктілік алу қабілетін меңгерудегі дайындық дәрежесін көрсететін белгілі бір білім деңгейі ретінде қарастырамыз.

Әдебиеттер:

1. Мейрамов Н.М. Функционалдық сауаттылықты дамыту. – Алматы: Талап, 2018. – 51 б.
2. Мартаев Н.Ә. Бағалау тапсырмаларын дайындау.– Астаны: Назарбаев Зияткерлік мектептері ДББҰ, 2016. - 143 б.
3. Досжанов Т. Жалпы география курсында номенклатураны оқыту әдістері. – Шымкент, 2001. – 99 б.
4. Жаканова М. География сабағында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту // Білім берудің жаңа технологиялары. – 2014. – 2(8). – Б. 74 – 78.
5. Канатова Ж.К. Особенности обновленного содержания учебной программы по географии в казахстанских школах // Молодой ученый. - 2018. - №20. - С. 385 - 388.

Жакишева Ж.З.

Қарағанды қаласы, М.Жұмабаев атындағы гимназия.

ХИМИЯНЫ ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

Қазақстан Республикасының «Білім беру туралы» Заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктер негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау оқытудың жаңа технологиясы мен инновациялық желілілерге шығу», -деп, білім беру жүйесін одан ары дамыту міндеттері көзделеді.

Қазіргі кезеңде Республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, қазақстандық білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Білім беру саласы қызметкерлерінің алдына қойылып отырған басты міндеттерінің бірі – оқытудың әдіс тәсілдері үнемі жетілдіріліп отыру және қазіргі заманғы педагогикалық технологияларды меңгеру. Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде мұғалімдердің инновациялық іс-әрекеттің ғылыми педагогикалық негіздерін меңгеру маңызды мәселелердің бірі. Жаңа педагогикалық технологиялар – бұл білімнің басында мақсаттарымен біріктірілген пәндер мен әдістемелердің, оқу тәрбие үрдісін ұйымдастырудың өзара ортақ тұжырымдамасымен, байланысқан міндеттерінің, мазмұнының, формалары мен әдістерінің күрделі және ашық жүйелері. Мұнда іс-әрекет оқушының дамуына жағымды жағдайлар жиынтығын құрайды.

Химияны оқыту әдістемесінің зерттейтін объектісі сол пәнді оқыту әрекеті. Химияны оқыту әдістемесі ғылыми оқыту әрекетін методикалық деңгейде зерттейді. Барлық жеке пәндерді оқыту, солардың ішінде химияны оқыту методикасы дидактиканың ашқан жаңалықтарына сүйенеді, оларды өзінің методологиялық негізі ретінде пайдаланады.

Химияны оқыту әдістері, ғылыми зерттеу әдістерімен ұштасып жатады және оқушылардың химия объектілерін танып - білу әрекетінің ерекшеліктерімен де сипатталады. Химиялық орта білім беру бір-бірінен бөліп қарауға болмайтын үш орындалатын міндеттен тұрады. Ол оқытудың білімділік, тәрбиелік және дамытушылық мақсаттары деп аталады.

Химия пәнінің білімділік, тәрбиелік және дамытушылық мүмкіндіктері, химиялық орта білім берудің негізгі міндеті аға ұрпақтың жинақтаған тәрбиесі негізіндегі білімді логикалық және дидактикалық өңдеуден өткізіп, түсінікті етіп беру. Қазіргі кездегі оқытудың мақсаты жеке адамды жан-жақты және кешенді оқыту, тәрбиелеу және дамыту.

Қазіргі таңда дәстүрлі оқыту әдістемесінің заман талабына сай толық білім беруге, меңгеруге кепілдік бермейтіндігін мектеп тәжірбиесі көрсетіп отыр. Сондықтан жаңартылған әдістемелік жүйенің оқыту процесінде іске асу үшін оны технологияландыру қажеттігі туады. Оқыту технологиясы арқылы оқу мен тәрбие жұмысын дамыту, еліміздің әлеуметтік-экономикалық жағдайын жақсарту бағытында өскелең ұрпаққа жүйелі, нақты білім беру болып табылады.

Пәнді оқытуда қолданылатын жаңашыл әдістерді қолдану тиімділігі төмендейді:

- Интербелсенді әдіс-тәсілдерді пайдаланып, оқушылардың танымдық қызығушылығын және білім сапасын арттыру;
- Интербелсенді әдіс-тәсілдің дәстүрлі білім беруге қарағанда оқушыларда алған білімді жүйелеу;
- Интербелсенді әдіс-тәсілдерді пайдаланғанда мұғалімнің уақытын үнемдеу және тиімді қолдануға мүмкіндік береді.

Оқушыларға химиядан жүйелі білім беруде сабақ басты орын алады. Сабақ – өте күрделі, жан-жақты, көп қызмет атқаратын педагогикалық үрдіс. Сабақ мақсат қояудан басталады. Қазіргі кезде сабаққа қойылатын мақсаттың үш түрі белгілі. Олар: жалпы педагогикалық (тәрбиелеу мен дамыту), дидактикалық (оқи білу дағдысын меңгеру), әдістемелік (химия пәні бойынша білім мен іскерлікті қалыптастыру, дүниетанымдық көзқарасты түсініп, қорытындылар жасай білуге үйрету) мақсаттардың ортақтығы негізінде іске асырылады. ХХІ ғасырда әлемдік өркениет төрінен орын алып, Қазақстанның жан-жақты дамуының бірден-бір жолы білім мен ғылымды әр қырынан меңгеру қажет болып отырғаны белгілі.

Сабақты оқытудың барлық формасында жақсы нәтижеге жету үшін бір формадан екінші формаға ауысып оқыту оң нәтиже береді. Жаңа сабақтың материалын оқуда ұжымды жүргізіледі. Оқытудың түрлі формаларын қолдану оқушылардың белсенділігін, өз бетінше жұмыс істеу және таным қабілетін арттырады. Қазіргі сабақ оқушылардың өздік жұмыстарынсыз болмайды. Ол – оқушылардың алдыға қойған мақсаттарын орындау қызметі. Өзіндік жұмыстарды орындау арқылы оқушылар көрсетілген бағдарламалық білімді, жаңа біліктер мен дағдыларды игереді, өзіндік шығармашылық қабілетін дамытады, ғылыми танымдық әдістерді меңгереді. Химия пәні бойынша сабақтың бес типін көрсетуге болады:

1. Жаңа білім мен дағдыны меңгеру сабақтары;

2. Сарамандық білімді, дағдыны, іскерлікті жетілдіру және қалыптастыру сабақтары;
3. Білімді жүйелеу, қайталау, қорытындылау, жалпыламалау сипатындағы сабақтар;
4. Білімді бақылау, тексеру, есепке алу сабақтары;
5. Аралас құрама комбинациялы сабақтар.

Экономиясы күшті дамыған елдердің тәжірибесі білім беру жүйесін ақпараттандыру экономика, ғылым мен мәдениеттің қарқынды дамуының негізгі кепілі екендігін көрсетіп отыр. Олай болса қазіргі заманның ақпараттық және телекоммуникациялық технологиясын игеру әрбір мұғалімнің басты міндеті болып табылады. Білім беру үрдісін ақпараттандыру – жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаға бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асырып, оқу тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарылатуды көздейді.

Оқу мен тәрбие саласындағы мұғалімдердің алдында тұрған аса маңызды міндет – талабы таудай дарынды жеке тұлғаны іздеп тауып, оны жетілдіріп шығару. Қазіргі кезде мектеп мұғалімінің алдында тұрған маңызды жауапты міндеттің бірі – оқушыға тиянақты білім беру. Ол үшін мектеп мұғалімдері оқытудың тиімді әдіс-тәсілдерін өз тәжірибесінде таңдап алуы тиіс.

Қазіргі педагогика теориясы жаңашылдыққа бет бұрып, білім беру мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас пайда болумен жаңа технологиялар өмірге келді. Жаңа технологияларды күнделікті сабақ үрдісіне пайдалану- оқыту мақсатына жетудің тиімді жолдарын көрсетеді. Бұл жетістіктерге арнайы курс, тәжірибе алмасу және жалықпай іздену арқылы жетеді. Демек, білім беру мазмұнын жаңарту, үздіксіз білім беру жүйесін дамыту – бүгінгі күннің объективті заңдылығы.

Химия сабағындағы оқушылардың өзіндік жұмыстары сан алуан сарамандық сабақтар, сарамандық тәжірибелерді орындаулары, есептерді шешуі, формулалар бойынша реакциялардың теңдеуін құрастыру, жаттығуларды орындау, бақылау және тексеру жұмыстарын орындау, оқулықпен жұмыс, анықтамалар және әр түрлі қосымша әдебиеттермен жұмыс, сарамандық жұмыстардың есебін жазып орындау, танымжорық материалдарын өңдеу т.б., химия пәнінен химия ғылымына көбірек қызығатын оқушылармен жүргізілетін жеке-дара жұмыстар.

Химияны оқытуда жаңа педагогикалық технологияларды пайдаланудың теориялық негіздері. Химияны оқыту процесінде инновациялық технологиялар пайдалану арқылы жас ұрпақты тәрбиелеуде мына негізгі бағыттарға көңіл аудару керек. Бұл адам тарихтан, саяси-экономикалық жағдайдан, сол саланың даму бағытының қажеттігін түсініп, білім алуда оңды өзгерістер байқалуда.

Ал, мектепте әзір бұл өзгерістердің байқалуы әлсіз. Сондықтан да бұл өтпелі кезеңде, мектепке өзгеріс қажет. Бұл өзгеріске орташа оқушыға бағытталған емес, жеке тұлғаға бағытталған инновациялық технологиялар арқылы қол жеткізуге болады. Сонымен, қазір дүние жүзінде мектептегі білім берудің стратегиялық бағыты жеке тұлғаға бағытталған білім беру арқылы қойылған мақсаттар шешілетіндігін дәлелдеп отыр.

Мұндай білім беру кезінде оқушы не оқушы жеке тұлға мұғалімнің бақылауында болады, оқу білім беру ісі емес, танып білу іс-әрекетіне ауысады. Білім берудің дәстүрлі парадигмасында білім беру: «Оқытушы — оқулық — оқушы» болса, жаңа білім парадигмасында «оқушы — оқулық — оқытушы» жүйесіне ауысуы керек.

Қазіргі кезде көптеген алдыңғы қатарлы елдерде білім беру ісі осылайша құрастырылған. Бұл білім берудегі гуманистік бағыт. Мұнда білім беру жүйесінде негізгі іс-әрекетте жеке адамның ерекшелігі ескеріледі. Жеке адам өзгеріп, отырған өмірдің ішінде, сондықтан да оның өмірді қабылдауы әр түрлі болады.

Әр адам оны білуге әр түрлі әрекет жасайды:

1. Жеке адам қоршаған ортадағы өзгерісті өзінің түсінігінде, өзінің қатынасында қабылдайды.
2. Жеке адам өзін-өзі түсінуге өмірден өз орнын табуға, жетіле түсуге талпынады.
3. Жеке тұлғаның дамуы, жетілуі басқа адамдармен қарым-қатынаста дамиды. Жеке тұлға үшін сырттан берілген бағаның үлкен мәні бар.

Осылайша, адам біртіндеп, тіке және жанама қатынастар негізінде дамиды. Жеке тұлғаның қоршаған орта өзгерістерін қабылдауы. Қоршаған ортадағы өзгерістерді өзінің

түсінігінде, қатынасында қабылдайды. Өзін түсінуге, өмірден өз орнын табуға, өз білімін жетілдіруге талпынады. Жетілуі үшін қарым-қатынаста дамиды.

Өндірістік таным жорықтар оқушылардың әр жақты жетілуіне жәрдемдесе отырып, олардың политехникалық ой-өрісін де дамытады. Өндірістік технология мен еңбек құралдарымен, өндірістің жалпы ғылыми ұстанымдарымен де танысады. Өндірістік танымжорықтардың саяси-идеялық маңызы аса зор, өйткені, олар егеменді еліміздің өндіріс құрылыстарының даму қарқынын, ғылымымыздың, техникамыздың барлық табыстарын біле отырып, ұлттық мақтаныш сезімін тудырып, отан сүйгіштікке, халықта достастығына тәрбиелейді. Химия оқыту үрдісінде арнай таным жорықтар басым болғанымен жалпы өндірістік танымжорықтардың маңызын ұмытпаған жөн. Өндірістік танымжорықтар сабақ үстінде, үйірме сабақтарында және сыныптан тыс жұмыстарда кеңінен пайдалануға болатындай материалдарды жинақтауға мүмкіндік береді.

Химияға деген қабілеттіліктерді дамыту үшін мүмкіндігінше оқушылардың өзіне тапсырмаларды көбірек етіп беріп, оларға химиялық проблемаларды шығармашылықпен, шешу тәсілдерін біртіндеп түсіндіру қажет. Химия ғылымы мен химия өнеркәсібінің мәні – осы саладағы жұмыстардың жемісті болуы сынақ тәжірибе жасай білуді, бақылаған құбылыстарды ой жүгірте талдай білуді оқытудың алғашқы қадамынан бастап-ақ дамыту қажеттілігін талап етеді. Химия пәнінің мұғаліміне тән осы сияқты және бұдан басқа да, мысалы тәртіптілік, зейіндік, жұмысқа ептілігі, жинақылық тәрізді қасиеттер тек оқушылар сынақ тәжірибе жасауды жасауды сынақ тәжірибелік теория негізінде оқып, үйренумен ұштастырған жағдайда ғана ойдағыдай қалыптасады. Осының нәтижесінде әрбір оқушыда ақыл-ой және сарамандық іс-әрекеттіі дараланған сипаты қалыптасады, бірте-бірте теориялық және сарамандық мазмұндағы жаңа мәселелерді шеше білу шеберлігі пайда болды.

Сонымен қорыта келсек, сабақтағы ең басты және оны анықтаушы көрсеткіші оның мазмұны, дүниетанымдық бағыттылығы, мұғалімдердің педагогтық шеберлігін арттыру жөніндегі, істі ұйымдастырудың әдістемелік жағы болып табылады. Химияны оқытуды ұйымдастырудың барлық формаларында оқушылар ғылым негіздері бойынша белсенділік пен берік білім меңгеруін, оқу еңбегінде және алған білімін іс жүзінде қолдануда икемділік пен дағдылар алуын, сол сияқты оқушылар өздерінде дүниетану көзқарасын қалыптастыруын қамтамасыз ету – мұғалімнің парызы болып саналады.

Әдебиеттер:

1. И. Нұғыманов. Химияны оқыту әдістемесі // Алматы: Print-S 2005.
2. А. Салиханова. Оқушылардың шығармашылығын дамыту // Ғылыми-әдістемелік журнал, №5 - 2009.
3. Л.С. Омарова. Химияны оқыту әдістемесі. // [Электрондық ресурс]: Шымкент: М. Әуезов атындағы ОҚМУ, 2007.
4. А.А.Елизаров. Методика преподавания химии в школе. // Издаельство «БИНОМ. Лаборотория знанияи» 2010.
5. Дабысова Ж.Ж. Химия пәнінен витагенді технология бойынша оқыту әдістемесі- Ақтау: Ш. Есенов ат. ЕМТЖИУ., 32 б.

Ж.К.Жакишева

Қарағанды қаласы, «Мағжан Жұмабаев атындағы гимназия» КММ

САРАЛАУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ

Саралап оқыту - әртүрлі оқушылар тобының оқу әрекетін ұйымдастыруда саралау тәсілдерін қолдану арқылы бұл оқыту үдерісін ұйымдастыру формасы.

Саралау тапсырмаларын қандай әдістер арқылы орындатуға болады? Саралау тапсырмалары оқушының ойлауын, болжауы мен есте сақтауын, ынтасын, белсенділігін,

дағдысын, білім сапасының дамуын қамтамасыз етуге ықпалы бар ма? деген сұрақтар төңірегінде ой қозғап көрейік.

Қазіргі оқыту әдістемесінде саралаудың бірнеше түрлері кездеседі. Солардың бірі- тапсырманы орындауды топтық, жұптық жұмыс түрлері арқылы ұйымдастыру *қарым-қатынас формалары бойынша саралау*. Топта немесе жұпта ынтымақтастық (коллаборативті) ортасын құру арқылы оқыту - саралаудың тиімді тәсілдерінің бірі. Қабілеті орта оқушы шағын топта өзінің сыныптасынан көмек алуға мүмкіндігі бар, ал қабілетті оқушы өз ойы мен идеясын жүзеге асыру арқылы топ жұмысына үлесін қоса алады. [1] Мұғалім оқушыларға өз таңдаулары бойынша бірнеше топқа бөлінуді ұсынады. Оқушылар өздеріне ыңғайлы, қолайлы деген тобына барып отырады. Бұл арқылы мұғалім сабақта *қарам-қатынас формалары* бойынша саралауды жүзеге асырады. Саралаудың бұл түрі арқылы оқушылар шағын топтарда өз қабілеттеріне қарай жұмыс жасауға мүмкіндік алады. Мысалы, орташа қабілетті оқушы өзіне жақын сыныптас достарынан көмек ала алса, ал қабілеті жоғары оқушы өз ойын, идеясын өз тобында жүзеге асыру арқылы топ жұмысына оң ықпалын тигізіп отырады.

Қабілетті оқушылар оқу мақсаты негізінде алынған тапсырмаларды орындауда белсенділік танытып, өз ойын тұжырымдай алды. Тапсырманы дербес орындау қиындық келтіретін оқушыларға жұптық, топтық жұмыс кезінде жұбының қолдау көрсетуі оның дамуы мен жетілуіне тиімді әсер етеді. Мысалы, 6-сыныптағы қазақ тілі сабағында «*Мен елордамыз Астана туралы не білемін?*» деген сұрақ бойынша оқушылар бұл тапсырманы жеке орындайды, яғни «БББ кестесін» толтырады. «Білемін» деген жерге Астана туралы білетін мәліметтерін, «Білдім» дегенге жаңадан білгендерін, «Білгім келеді» дегенге Астана туралы не қызықтыратындықтарын атап жазады. Саралау ретінде мұғалім кейбір оқушыларға бағыт беруіне болады. Кестені толтырып болғаннан кейін мұғалім оқушыларды 4 адамнан тұратын топқа бөледі. Оқушылар толтырған кестесін топта оқып, талдайды.

Сыныптағы оқушылардың қабілеттеріне қарай әртүрлі деңгейдегі **ресурстар** ұсынылады. Мұнда мақсат бірдей, берілетін тапсырма ортақ, бірақ қабілетті оқушылар ілгері деңгейдегі, мазмұны терең ресурстармен жұмыс істейді, ал орташа қабілетті оқушылар жеңіл ақпаратты ресурстарды пайдаланады. Оқушылар бәріне ортақ бір сұраққа жауап бергенімен, жауаптарын күрделілік деңгейі әртүрлі ресурстарға сүйене отырып негіздейді. Бұл жерде саралаудың бірнеше түрі жүзеге асады: *ресурс бойынша саралау, нәтиже бойынша саралау және оқыту ортасы бойынша саралау*. [2] Мысалы, оқушыларды топ ішінде жұпқа бөліп, «Астананың көрікті жерлері» атты бейнежазбаны тыңдап, тірек сөздерді анықтап жазып алады. Бейнебаян мазмұны бойынша ресми сөздер мен тіркестерді қолданып, жұппен диалог құрастырып сөйлеседі. (Тірек сөздер: әдемілігі бар шаһар, баламасыз, экоғимарат, тиімді демалыс орны, конгресс, бірліктің белгісі, Астананың нышаны, оқушылар сарайы).

Сабақтағы *жылдамдық (темп) бойынша саралау*. Кейбір оқушылар ақпаратты баяу қабылдайды, басқалардың қабылдау жылдамдығы өте жоғары болуы мүмкін. Сабақты жоспарлау барысында қанша тапсырма ұсынылатындығы және оларды орындау жылдамдығы ескерілуі шарт. Қабілетті білім алушылардың сұранысын қанағаттандыру үшін тапсырманы шұғыл және жоғары жылдамдықта орындау маңызды. Оқушылардың жеке ерекшеліктері сабақта сұрақ беру, кіріспе әңгіме, оқыған материалды т.б. тиянақтау сатыларында ескерілуі тиіс. Мәселен, үлгерімі жақсы оқушыларға берілген сұраққа тікелей жауап беру талап етілсе, орташаларына ойланып, қажетті есептеулер жасауға, суреттерін салуға уақыт беріледі, ал үлгерімдері төмендеріне нақты сұрақтың тізімі, жауап берудің жоспар үлгісі ұсынылады. Мысалы, мұғалім оқушыларды сабақтың тақырыбы мен мазмұнына қызықтыра түсу үшін алдымен кейіпкердің портретін ұсынып, кімнің суреті бейнеленгендігін болжатып, ол туралы не білетіндіктерін анықтау үшін қосымша сұрақтар қоюға болады. Оқушылар өз болжамдары мен білетін ақпараттарын айтып, ойларын ортаға салады. Келесі тапсырмада оқушыларға оқылым тапсырмасын ұсыну үшін алдымен мәтіннен бірнеше тірек сөздер беріп, мәтіннің мазмұнын болжап айтуға шақырады. Оқушылар бұл әдіс арқылы оқылым мәтінін жеңіл түсініп оқуына мүмкіндік алады. Мәтінді мұқият оқығаннан кейін оқушылар ұсынылған «ИНСЕРТ» әдісімен берілген кестені толтырып, мәтіндегі ақпараттарды жіктейді. Бұл оқушыға оқылым мәтінін қаншалықты меңгергенін

жүйелеуге мүмкіндік береді. Сол оқылған мәтін негізінде эссенің тезистік жоспарын құрып, эссе жазуға болады.

Қорыта келе, сабақ барысында оқушылардың деңгейіне қарай жұмыстың түрін тандап, сол тақырыпты игеруде жүйелі жұмыс жүргізу жақсы көзделсе нәтижелі болмақ.

Әдебиеттер:

1. Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмалар жинағы. «Педагогикалық шеберлік орталығы» ДББҰ филиалы, Астана. 2017
2. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Білім беру бағдарламасы – NIS-Programme. «Қазақ тілі мен әдебиеті» (Т1) пәні бойынша оқу бағдарламасы. Негізгі мектеп. 2018-2019 оқу жылында оқу үдерісін 6-10-сыныптарда жүзеге асыруға арналған. Астана. 2018
3. <https://emirsaba.org/saralap-oitudi-jimdastirudi-joldari.htm>

Жаксыгелдина Ш.Т.

Балқаш қаласы, «Абай атындағы № 2 мектеп- лицей» КММ география пәні мұғалімі.

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ АЯСЫНДА ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК DAҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.

«Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас ұрпақтың тағдыры ұстаздардың қолында» Н.Ә.Назарбаев . [3] Заман алға жылжып, қоғам өзгерген сайын жаңа мазмұнды оқу жүйесін қалыптастыру өмір талабы.

Сонықтан білім мазмұнын жаңартудың басты мақсаты – білім сапасын көтеру. Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде 2016-217 оқу жылынан бастап жаңартылған білім беру мазмұнына көшу сатысы басталып, оқушыларды кең ауқымды дағдыларға үйретуге, функционалдық сауаттылықтарын арттыруға, адами құндылықтарын дамытуға көңіл бөліне бастады. Жаңартылған білім беру бағдарламасының ерекшелігі: спиральді қағидатпен берілуі. Спиралды құрылым білім мен дағдылардың сыныптан сыныпқа ілгерлемелі дамуын қамтамасыз етеді. Яғни білімнің қарапайым деңгейден күрделі деңгейге көшуі болып табылады. Оқу мақсаттары оқушылардың зерттеу дағдыларын, қарапайым бақылауға тәжірибе арқылы білімі қалыптасуына, алған білімін қайта өмірде қолдана білуіне бағытталған Білім беру саласының қазіргі кезеңдегі стратегиясы – тез өзгертін шынайы жағдайларға үнемі бейімдеуге болатын икемді тактикалық іс-қимыл бағдарламасы да әзірленді.

Жаңа жағдайда білім беру жүйесінен, оның сапалы және өмір бойына үздіксіз болуы талап етіледі. Сондықтан қазақстанның білім беру жүйесінің алдына оқытудың қазіргі уақыттағы әдістері мен бағдарламаларын меңгеру, оқыту сапасын арттыру, сұранысқа ие білім мен дағдыларды беру, қоғамдық сананы жаңғырту, функционалдық сауаттылықты, үштілділікті, сын тұрғысынан ойлауды және басқаларын дамыту міндеті қойылған.

Жаңартылған білім мазмұнында география пәнін оқытудың бірнеше ерекшелігін атап өтуге болады:

I. Тақырыптардың әр сынып сайын күрделеніп, мазмұнының толықтырылып берілуінде. Мысалы: білім алушы 7 сыныпта «Әлеуметтік география» бөлімінде дүние жүзі халқының діни құрамы мен діндердің таралу аймақ-тарын анықтаса , 8 сыныпта дүниежүзі елдерін халықтың ұдайы өсу түрі бойынша жіктейді , ал 9 сыныпта дүниежүзі халқы миграцияларының басты бағыттарын, себеп-салдарын түсіндіреді яғни оқушының ойлау дағдысын дамытудағы Блум таксономиясына негізделеді. Сонымен бірге әр тақырыптың ақпараттық-коммуникациялық технологиялармен байланысы еркеше назарға алынған.

II. Оқушылардың ғылыми-жаратылыстану сауаттылығын бағалау үшін түрлі проблемалары бар жағдаяттар қолданылуы;

География пәні сабақтарындағы сын тұрғысынан ойлау, оқушылардың бойында келесі дағдыларды дамытуды қарастырады: мәнмәтінді есепке ала отырып тыңдау, бақылау, талдау

және жинақтау арқылы дәлелдеуге үйрену. Сондықтан білім алушылардың бақылау, талдау, пайымдау және түсіндіру дағдыларын қалыптастыруларына жағдай жасау қажет. Ол үшін білім алушыларды: [2]

- пайымдау мен дәлелдеуді жіктеуге және жинақтауға;
- олар туралы негізгі дереккөздерді бағалауға және сәйкес сұрақтар қоюға;
- тұжырымдамалар және қорытындылармен қоса алғанда негізгі дереккөздерді салыстыруға және талқылауға;
- жеке тәжірибесінің молаюына қарай өзінің көзқарастары мен болжамдарын қайта қарауға қатыстыруға болатын түрлі тапсырмалар ұсынуға болды.

География алгоритмі талдауды, болжауды, баламалы шешімдерді талап ететін жаратылыстану ғылымы. Менің де мұғалім ретінде алдыма қойған мақсатым – оқушыларға ұлттық педагогикалық тәрбие мен білім берумен қатар олардың шығармашылық, ізденістік қабілеттерін дамыту. Сол себепті сабақты идеялық жағынан ғылыми негізде, өмірмен байланысты ұйымдастыру оқушының қызығуын, білімпаздығын дамыту.

Өз тәжірибиемде сабақтарымды бір біріне ұқсамайтын түрлі тиімді тәсілдерді қарастырудан бастаймын, география мазмұны кең, тақырып материалы ауқымды білімді қажет ететін пәндердің бірі.

Оқушылардың білімділік, біліктілік деңгейін көтеру мақсатында сабақ барысында өз беттерімен дайындаған шығармашылық жұмыстар арқылы логикалық ой өрісін, сөз шеберлігін, білімге деген қызығушылығын ояту, дәлеледеу, ой тұжырымдау, салыстыру, негізгі мазмұнды ажырата білу тапсырмаларын түрлендіре отырып сыни ойлауларын шыңдауға бағыттаймын.

Оқыту нәтижесі оқушылардың өзіне тән мінез - құлық ерекшеліктері қалыптасады, өмірге бейімділігі шығармашылық қабілеті дамиды. Ой қорыту үшін оқушыларға әр түрлі жұптық тапсырмалар ұсынамын. Оқушылардың жеке ерекшелік деңгейлерін ескере отырып саралау тапсырмалары беріледі, әр тапсырма оқушының сыни ойлауына ықпал етеді. География сабақтарында өткізген тәжірибелерімнен оқушылардың танымдық қабілеттерін арыттыруда тапсырмалады түрлендіріп жасауға тырысамын. Мысалы:

- Алынған мәліметтерді жүйелеу салыстыру, дәлеледемелі факторларды айту.
- Теориялық жағдайларды нақтылау
- Зерттелетін нысандарды салыстыру (Сарыарқа мен Тұран жазығын салыстыру)
- Экономикалық математикалық есептеулер
- Географиялық жағдайларды жобалау тапсырмалар:

сыни ойлай алатын оқушылар берілген тапсырмаларға тиянақты, нақты жан жақты жауап бере алады..

III. География сабағында оқушылардың оқу жетістіктерін бағалауда тиімді құралымыз Блум таксономиясы. Блум таксономиясы бойынша ұйымдастыру оқушылардың дайын ақпаратты қабылдауынан гөрі, ондағы қойылған мәселені зерттеуіне, талдауына және салыстыруына, ой толғауына және бағалауына қолдау ететінін айта кеткен жөн.

IV. Бағалау критерийі де оқу мақсатымен тығыз байланысты. Бағалау критерийі дегеніміз — білім алушылардың оқу жетістік деңгейлері өлшенетін белгі, өлшем, негіздеме. Одан кейін тапсырма құрастырамыз. Бағалау критерийінен дескрипторлар беріледі, яғни критерийді қадам бойынша ашамыз. Дескриптор – оқушының жұмысты қаншалықты жақсы орындағанын бағалайтын тұжырым. Тапсырманы әр оқушы дескрипторларға қарай отырып, өз деңгейінде орындайтын болады.

V. Жаңартылған білім мазмұнындағы тағы бір ерекшелік оқытудың белсенді әдіс тәсілдерін қолдана отырып сынып оқушыларының барлығын қамтуға жағдай жасау. Топтық, жұптық, жеке жұмыстар арқылы сынып оқушыларының бойында ынтымақтастық, татулық, қамқорлық қасиеттерін тәрбиелеуге бағытталуда.

География пәнінің негізі тілі - карта. Оқушылардың картографиялық сауаттылығын қалыптастыруда картамен жұмыс жасау түрлеріне ерекше назар аударылады. Жаңартылған білім мазмұнында сабақ барысында электронды карта жүйесін қолдану, «Бейнелі карта» арқылы оқушылардың функционалды сауаттылығын дамыту жүзеге асуда. Сабақтар сандық білім

ресустарының қолданысымен ерекшеленеді, мысалы Bilimlend I Mektep.kz және веб-ресустар www.geo.historic.ru, www.meteosputnik.ru. т.б қолданылады.

Ойы жүйрік, ақылы жетік, бәсекеге қабілетті, өзгерістерге бейім, жеке тұлғаны қалыптастыруда оқытудың белсенді әдіс – тәсілдерін қолданудың маңызы зор екені байқалады. Жаңа заман талабына сай география сабағы оқытудың инновациялық технологияларына негізделген. Қазыргі таңда жаңартылған білім мазмұны география сабағында оқытудың жаңа әдіс-тәсілдері қолданылуына мол мүмкіндіктер ашты. Олай болса жаңа форматтағы сабақта өз тәжірибемде жүзеге асырып жүрген тиімді әдіс тәсілдерге тоқталайын:

Құндылықты-бағдарланған тәсіл— оқушының құндылықтар жүйесін қалыптастырушы оқу-тәрбиелік үдерістің сәйкесінше формалары арқылы тұлғаның өзін-өзі танытуы үшін алғышарттар құруды көздейді. Орта білім беру құндылықтары: қазақстандық отансүйгіштік және азаматтық жауапкершілік; құрмет; ынтымақтастық; еңбек және шығармашылық; ашықтық; өмір бойы білім алу. География пәнін оқытуды бұл тәсіл әр сабақтың негізі бола алады, себебі пәннің әр тақырыбы туған өлкенің шаруашылығы мен табиғатымен тығыз байланысты.

Тұлғалық-бағдарланған тәсіл— педагогтің назарын оқушы тұлғасының тұтастығына, оның тек ақылойы, азаматтық жауапкершілік сезімінің ғана емес, сондай-ақ эмоционалдық, эстетикалық, шығармашылық нысандары мен даму мүмкіндіктерімен қоса рухани дамуы туралы қамқорлыққа шоғырландыруды көздейді. Оқушылардың саралау, талдау, гипотеза жасау жұмыстарында осы тәсілдің тиімділігі жоғары.

Жүйелік-әрекетті тәсіл— оқу-тәрбие үдерісінде оқушының өз бетінше білім алуына бағытталып, осы мақсатта мұғалімнің тиімді іс-әрекеттің түрлі формаларын қолдануын көздейді. Жаңартылған білім мазмұнының оқушының сындарлы білім алуын көздейді сол бағытта жүйелілік- әрекетті тәсілдің қолдану ерекше рөл атқарады.

Коммуникативтік тәсіл— бірінші кезекте оқушылардың ауызша және жазбаша сөйлеу дағдыларын дамытуға, қарастырып отырған мәтін, қатысып отырған әңгіме мазмұнын түсініп, туындаған жағдаятқа сәйкес тілді қолданып үйренуге бағытталған. География пәні ауызша сөйлеуге, ойын ашық, мазмұны терең сөздермен айтуға бағытталған, сондықтан оқушылардың сөйлеу дағдысын қалыптастыруда бұл тәсіл жиі қолданысқа ие.

Интегративтік тәсіл— оқу үдерісін жобалау және өткізу кезінде әр түрлі оқу пәндерінің мазмұнын өзара кіріктіру есебінен оқушыда әлемнің тұтас бейнесін қалыптастыруға жәрдемдеседі. Бұл бағытта жаңартылған білім мазмұнындағы метапәндік сабақтасу, оқушылардың функционалды сауатылығын арттыру жолының тиімді тәсілі.

Зерттеу тәсілі — зерттеушілік әрекет дағдыларын дамытуға, ғылыми таным әдістерімен танысуға жәрдемдеседі, оқушыларда танымдық қызығушылық қалыптастырады. География пәнінің тақырыптары оқушылардың зерттеушілік қабылеттерін дамытуға бағытталған. Осы орайда ауа райын бақылау, өлкенің жер бедерін сипаттау мақсатында «Заманауи географиялық алаң» тақырыбында ғылыми жоба қорғалды. Енді осы теориялық мәліметті практика жүзінде іске асыру жұмысы жүргізілмек. [1]

Қорыта келе айтарым, жаңартылған мазмұндағы білім беруде, оқыту әдістерінің кез келген түрін белсенді әрекетке айналдыру- мұғалімнің әдістемелік шеберлігі мен шығармашылық ізденісіне байланысты болмақ. География сабақтарында оқушыларды шығармашылықпен жұмыс жасатып, алған ақпараттарын өмірде қолдана алуына жағдай жасау үшін құзыреттілік тұрғысынан оқыту тәсілдерін қолданудың оқушы біліктілігін арттыру үшін маңызы зор.

Әйгілі зерттеуші Л.С. Выготский: «Дәстүрлі оқыту – бала дамуына тек қондырғы болып, дамуға стихиялы әсер етсе, яғни «дамудың соңында жүрсе», жаңаша оқыту – «дамытуды өзімен бірге ала жүреді», - деген болатын.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Астана: БІ. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2020-2021 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы. Әдістемелік нұсқау хат.
2. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДБҰ «Мұғалімге арналған нұсқаулық» 2012 ж

Жапабаева М.С.

*«№1 «Білім-Инновация» лицей-интернаты» КММ, Қарағанды қаласы
С. Саттаров атындағы мектеп-лицей*

КЕЙС-СТАДИ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДА ҚОЛДАНУ

Оқытудың кейс әдісі АҚШ-та Гарвард университетінің бизнес мектебінде пайда болған. 1920 жылы кейстер жинағы басылып шыққаннан кейін, Гарвард университетінің менеджментті оқыту жүйесі толығымен **case study** – нақты өмірде болған жағдаяттарға негізделген оқытуға ауыстырылды.

Технологияның атауы латынның **casus** – шытырман оқиға; сондай-ақ ағылшынның **case** - портфель, шағын чемодан сөздерінен шыққан. Терминдердің шығу тегі технологияның мағынасын көрсетеді. Оқушылар мұғалімнен құжаттар пакетін (кейс) алады және сол берілген құжаттардың көмегімен мәселені ашып, оны шешу жолдарын көрсетеді немесе мәселе анықталған болса, онда жағдаятты шешудің нұсқаларын дайындайды.

Кейс-стади әдісі талап етілген деңгейде мазмұнды игеру мен дағдыны қалыптастыруға, оқушының тұлғалық дамуына, топта жұмыс істеу икемділігі мен аналитикалық дағдыларын дамытуға, соның ішінде әсіресе аргументтеу мен дәлелдер келтіруді дамытуға жақсы әсер етеді. Сонымен қатар балалардың өзгені тыңдау мен баламалы көзқарасты түсіну дағдысы, таңдамалы баламаны есепке ала отырып, жалпылама шешімді шығару шеберлігі, өзінің әрекетін жоспарлау мен олардан шығатын салдарлардың алдын алу сияқты қасиеттерінің сапалы өзгеруіне белсенді әсер етеді. Бұл технологияның әдістері «Құқық негіздері» пәнін оқытуда негізгі әдістеме ретінде пайдаланылады.

Құқықтық жағдаяттарды шешуді мұғалім сабақтың әр кезінде қолдана алады. Жаңа тақырыпқа шығу үшін де, жаңа тақырыпты игеру үшін де, сондай-ақ сабақтың бекіту кезеңінде де кейс технологияның әдістерін ұтымды іске асыруға болады. Оқушыларға таратылатын кейс құрамы: топта жұмыс істеу ережелері, бағалау критерийлері, құқықтық жағдаят, сұрақтар және құқықтық жағдаятты шешуге қажетті ҚР Конституциясының бабтары, ҚР заңдары мен кодекстерінің қажетті баптары мен тармақтары. Бір мысал келтіре кетейік: 9 сыныпта екінші тоқсанда «Еңбек жағдайлары» тақырыбын өту барысында оқушылар топтарға бөлініп төмендегідей жағдаяттарды талқылап, еңбек субъектілерінің құқықтары мен міндеттерін ашты. Ұсынылған кейс құрамы: топта жұмыс істеу ережелері, бағалау критерийлері, құқықтық жағдаят, ҚР Конституциясының 24-бабы, ҚРЕК 22, 23-баптарынан, 16-тарауларынан қажетті тармақтар, сондай-ақ тапсырманы шешуге қатысы жоқ ақпараттар. «Артық ақпараттар» оқушылардың үлкен материалдар ішінен қажетті ақпараттарды бөліп алу дағдыларын дамыту үшін қажет.

1-топ: «Он алты жасар Асан құрылыс жұмысына қосалқы жұмысшы болып тұрақты жұмысқа тұрды. Құрылысты уақытында тапсыру керек болды. Соған орай Асанды түнгі уақытта жұмысқа шығуға міндеттеді. Ол бас тартты. Осы себептен оны жұмыстан шығарып жіберді. Кәмілетке толмағанын сылтауратып, еңбек жалақысы мен еңбек кітапшасын да бермей қойды» (Әкімшіліктің іс-әрекетіне құқықтық баға бер, дәлелдер келтір).

2-топ: «Жұмысты ұзақ іздеген Әлібек, ақырында, бір фирмамен еңбек шартын жасауға келісті. Әлібек бәріне де көнеді. Алайда фирманың директоры мерзімінен тыс жұмыстар болуы мүмкін екендігін, мерзімінен тыс қалай және қанша істейтінін басшылық шешетінін ескертіп, жалақының да өзгеріссіз қалатынын айтты». (Әкімшілік ұсынған шарт еңбек заңнамасына сәйкес келе ме? Жауабыңды дәлелде)

3-топ: «Зауытта апатты оқиға болады. Іс жүзінде барлық дерлік ұжым мерзімінен тыс жұмысқа тартылды. Кешкісін колледжде оқитын он жеті жасар Нұржанға ауысымнан кейін жұмыста қалуға талап қойылды. Сонымен бірге кадр бөлімінің маманы өздерінде Нұржанның

сабақ кестесі барын айтады. Бүгін сабақ жоқ, сондықтан ол егер мерзімінен тыс жұмыстан бас тартса, оныкі заңсыз болады деп мәлімдеді».

(Он жеті жасар Нұржанға әкімшіліктің талабы орынды ма? Неге? Дәлелде)

Қазақстан тарихы пәндерін оқытуда осы технологияны өз тәжірибемізге енгізудеміз. Белгілі бір қиындықтар бар. Бүгінде тарихты оқытуда технология жақсы нәтижелер көрсете бастады. Елде немесе әлемде бүгінгі күнде қалыптасқан немесе болашақта болуы мүмкін белгілі бір жағдайды немесе оқиғаны шешу жолдарын табуда «кейс-стади» әдістері сабақтарда белсенді қолданамыз. Мысалы, 11 сыныпта **«Әлеуметтік қақтығыстар»** тақырыбын өту барысында әлеуметтік шиеленістердің алдын алудың жолдарын табуды үйрету мақсатында «Жағдаятты шешудің ең оңтайлы жолын тап» тапсырмасы орындалды. Оқушылар елімізде өтуі мүмкін халықаралық конференция қонақтарын күту үшін құрылған ұйымдастыру тобының мүшелері ретінде делегаттардың діні, ұлты, мәдени ерекшеліктерін және өздері келген мемлекеттердің басқа елдермен қалыптасқан күрделі тарихи және саяси қарым-қатынастарын ескере отырып, қарсы алуда барынша қонақжайлылығымызды көрсету керек болды. Басты міндет: делегаттарды қонақ үйдің екі орынды номерлеріне орналастыру және бүкіл қонақтардың талғамына сай, талаптары мен дәстүрлеріне қайшы келмейтін мерекелі, дәмді, тойымды ас мәзірін дайындау. Қонақтар ретінде әр түрлі дін мен мәдениет өкілдерін, сондай-ақ тарихи және бүгінгі күнде саяси қақтығыстары мен өзара түсінбеушіліктері бар мемлекеттер өкілдерін ұсындық. Оқушылар осы жағдайды қонақ үй бөлмелеріне орналастыруда ескеруі керек болды. Сонымен қатар ас мәзірін дайындауда әр түрлі мәдениет өкілдерінің ерекшеліктерін (мұсылмандарда халал, үндістерде сиыр етін жемеу және т.б.) ескеру керек еді. Ұсынылған 18 елдің өкілін балалар ұтымды орналастырып, тойымды тамақтандыра білді. Оқушылар біздің ойымызша болшақта өте қажетті дағдылар мен өмірлік тәжірибе ала білді деп ойлаймыз.

Ал Қазақстан тарихы пәні сабақтарына бұл технологияны қолдануда белгілі бір өзіндік қиындықтары болды. Өткен тарихи оқиғаларды жағдаят ретінде шешуге беру өзінше қиындау, себебі ол оқиғаның немен аяқталғаны алдын ала белгілі еді. Сондықтан біз негізінен кейстерді тақырыпты әлі толық ашпас бұрын сол тақырыпқа сай белгілі бір мәселені қойып соны анықтауды тапсырма ретінде бергенді жөн көрдік. Оқушыларға қойылған мәселе бойынша деректер беріледі, олар деректерді талдай отыра оқиғаның себептерін және тарихи оқиғаның әрі қарайғы болашақ сценарийін құруға тырысты. Содан кейін ғана барып нақты сол тарихи мәселеге байланысты тарихи оқиғамен жан-жақты толық таныстық. Оқушылар өздерінің болжамдарының қаншалықты дәл келгенін анықтап жатты немесе егер оқиға мүлдем басқаша өрбісе, қандай факторлар оған әсер еткенін талдады. Бұл жерде ең бір маңызды жетістігіміз оқушылардың өз ойларына нақты тарихи деректерден дәлелдер келтіруге үйренуі мен ойларын қашанда аргументтеп отыруы болды. Сонымен қатар оқушылармен бірге белгілі бір тарихи оқиғаға қатысты әр түрлі деректерді жан-жақты талдадық. Әрі қарай осы деректерге сүйеніп, қойылған сұрақтарға жауап негізінде олар оқиғаға өздерінің интерпретациясын жасады. Тарих жазды. Тарихтың қалай жазылатынын үйренді.

Жүргізілген жұмыс барысында «кейс-стади» технологиясының ең бір ұтымды әдістері анықталды, мысалы: инцидент әдісі, жағдаятты талдау әдісі, «ИДЕАЛ» стратегиясы. Сонымен қатар «Мәселені шешу парағын» қолданудың да үлкен практикалық әсері болды деп ойлаймыз. «Кейс-стади» әдістері жоғары деңгейлі сұрақтарға жауап беруде белгілі бір алгоритмге негізделген күрделі және жан-жақты қарастырылған жауаптар беруге дағдыландырады.

Біздің ойымызша, осы технологияны тарих сабақтарында көптеген құжаттар мен түпдеректерді талдауды қажет ететін тақырыптар бойынша, сонымен қатар сұраққа бірнеше ақиқат дәрежесіндегі бір-бірімен бәсекелесе алатын жауаптары бар сұрақтар бойынша талдау жүргізгенде қолданған тиімді. **«Кейс-стади»** технологиясын қолдану сабаққа дайындалу барысында көп уақыт пен ізденісті жұмсауды қажет етеді. Бірақ та сабақтың барысында оқушылардың қызығушылығын тұрақты ұстап тұруға және белсенділігін қолдап отыруға, аргументтеу және дәлелдер келтіру дағдыларын дамытуға үлкен мүмкіндіктер береді.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Изменения в образовательных учреждениях: опыт исследования методом кейс – стадии / под ред Г.Н. Прозументовой.- Томск, 2003.
2. Козина, И. Особенности стратегии case-study при изучении производственных отношений на промышленных предприятиях России

Жапелова З.Т.

Қарағанды қаласы, «№74 ЖББМ» КММ

МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Елімізде білім берудің мазмұнын жаңғырту жағдайында орта білім беретін ұйымдардың қызметін реттеуде және балалардың қауіпсіздігін күшейту мақсатында бейнебақылау жүйесі жабдықталып, мектеп психологтарының жұмысын күшейту мәселесі және басқа да шаралар іске асырылуда. Өскелең ұрпақтың денсаулығы-қоғам мен мемлекеттің өмір сүру сапасының маңызды көрсеткіші. Бүгінгі күні елдің қауіпсіздігі, саяси тұрақтылық пен экономикалық әлауқаттың балалар мен жасөспірімдер денсаулығының жиынтық әлеуеті арасында тығыз себеп салдарлық байланыс бар. Зерттеулерге байланысты балаларға қатыгез қарау, олардың негізгі өмірлік қажеттіліктерінің қанағаттандырылмауы, депрессия, шылым шегу, ішімдік, жасөспірімдер арасында кемісушілік, зорлық-зомбылық елеулі проблемаларымен жиі байланыстырады. Білім беру ұйымдарындағы зорлық - зомбылық кең таралған және ауыр салдары бар жаһандық проблема. Алайда зорлық-зомбылық оқушылардың сабаққа қатысуына, қабілетіне оқуға деген ынтасы мен қызығушылығына, қорытындысында академиялық үлгеріміне теріс әсерін тигізетіні анықталған. Балалар зорлық-зомбылыққа байланысты мектепті тастау немесе мектепті ауыстыру жайттары көрініс беріп жатады, соның негізінде толық білім алу құқығынан, сол арқылы іске асыру мүмкіндігінен айрылады. Әрине, осындай көптеген проблема-лардың салдарынан бірінші кезекте жасөспірімдердің денсаулығына зиян келеді, өйткені дәл жасөспірімдік шақта бәрін сынап, татып көруге құштарлықтары айтарлықтай көп болады.

Мектепте қауіпсіз білім беру ортасын қалыптастыру, зорлық-зомбылықты болдырмау және алдын-алу шараларын қолдана отырып, психологиялық қолдау көрсетудің тиімді жолдарын қарастыру педагог-психологтердің кәсіби құзыреттілігін дамыту. Міндеттері: - мектептегі зорлық-зомбылықты болдырмау, алдын алуда психологиялық жұмыс түрлерін күшейту; - қауіпсіз білім беру ортасын құруда психологиялық - педагогикалық сүйемелдеу жұмыстарын жүзеге асыру; – тұлғаны тәрбиелеу мен әлеуметтендіруде ақпарат пен білімді өз бетінше алу және тәрбиеге бағытталған дағдыларды игеру; - тұлғаны тәрбиелеуде тәрбие бағытының дағдыларын жауапкершілікке ала отырып, өз бетінше қабылдау дағдыларын қалыптастыру; - білім беру ұйымдарында тәрбие үдерісін реттейтін норматив-тік-құқықтық актілерді білім беру және тәрбие мазмұнын жаңартудың қажеттілігін зерделеу; Бұл тақырып аясында қашықтықтан оқыту кезеңінде on-line, off-line режимінде әлеуметтік педагогтармен педагог-психологтар арасында талқыланып, күрделі сұрақтар қарастырылып, бірнеше мәселелер көтеріліп, іс - тәжірибе алмасты. «Мектепте қауіпсіз білім беру ортасын қамтамасыз ету және жасөспірімдер арасындағы зорлық-зомбылықтың алдын алу» күрделі және көп қырлы тақырып екені белгілі.

Әрбір адамның психологиясы мен мінез-құлқы оның әлеуметтік ортасына немесе қоршаған ортаға айтарлықтай байланысты. Әлеуметтік орта – бұл топтар деп аталатын көптеген, әртүрлі, азды-көпті тұрақты адамдардың бірлестіктерінен тұратын күрделі қоғам. Бір-бірінен мөлшерімен, мүшелерінің арасындағы қарым-қатынастардың сипаты мен құрылымымен, жеке құрамымен, құндылықтарының ерекшеліктерімен, қатысушылармен ортақ қатынас-тардың нормалары мен ережелерімен, тұлғааралық қарым-қатынастарымен, қызметтің мақсаттары мен мазмұнымен ерекшеленетін топтар бар, т.б. бұл сипаттамалар тұрақсыз. Топтың барлық мүшелері ұстануға тиісті жалпы мінез-құлық ережелері топтық кодекстер деп аталады.

Осы бел-гілердің барлығы әлеуметтік психологияда топтарды ажырататын, бөлетін және зерттейтін негізгі па-раметрлер болып табылады.

Әл-Фараби өз еңбектерінде осы пікірді былай деп қолдайды. «Қандайда бір ғылым болмасын көңілге дербес ерекше мәндерді ұғыну арқылы ұялайды. Бізге осы ерекше мәндердің кейбіреулерін ғана жеткілікті, ал қалған көпшілігін сезінудің өзі тиімді». Осы жағдайда біздің сезіміміз қабылдап, ұғы-нуымыз жинақталғаннан кейін ғана барып, біздің санамыз өзіне тән рольді атқара бастайды. Мектептегі оқыту процесінде мұғалім баланың танымдық іс-әрекетін дамытуға әсер ете отырып, бі-ріккен іс-әрекет барысында олардың ойлауы күрделеніп, есте сақтауы мен зейіні тұрақталып шоғырланады.

К.Д.Ушинский: «...ең кіші сыныптан бастап оқушылардың жасына қолайлы өзінің жинақталған көзқарасы болуы керек... Әрбір жыл сайын бұл көзқарастың тереңдетілуі, кеңеюі, толықтырылуы тиіс», -деп жазған. Яғни, оқушының танымдық әрекеті оның дамуындағы басты шарт болатынын анықтады. Педагогикалық-психологиялық әдебиеттерде білімнің ролы, білімнің сенімге айналуы, оқу-танымдық міндеттерді шешуге қажетті оқушылар көзқарасының мәні, жас ерекшелік және орта әсері оқушылардың танымдық әрекетін қалыптастыруға қажетті және жеткілікті шарттар ретінде беріледі.

Даму үздіксіз жүреді, ойлау, қорытынды шығару үрдістері қалып-тастырылады. Мектепте оқыту баланың жан-жақты оқуын қамтамасыз етеді және ол бала дамуының негізі болып табылады. Сондықтан оқыту мен дамудың арасында тығыз байланыс болады. Бұл ретте көрнекті психолог Л.С.Выготский дамуды өзекті және іргелі деп екіге бөлді. Өзекті дамуда – оқушы мұғалімнің түсіндіргенін ары қарай өзі жалғастырып меңгерсе, іргелі дамуда – оқушы өз бетімен білімді меңгере алмайды.

Психологтардың, педагогтардың (Н.Лейтес, А.Люблинская, Я.Пономарев, Ж.Пиаже, А.Зак т.б.) зерттеулерінше оқушының мектептегі кезеңдерінің ішінде, әсіресе, бірінші сынып кезеңінде оқушылар-дың танымдық әрекеттерінің психологиялық негізі және елестету, армандау, шығармашылық ойлау және ойлау операциялары: талдау, жинақтау, жалпылау, салыстыру және т.б. қалыптасады. Сонымен қатар әрекетті бағалау, қорытынды шығару және өз пікірін айту сияқты керекті негізгі қабілеттер де көріне бастайды. Мектеп оқушыларының маңызды тағы бір ерекшелігі – олардың эмоционалдық көңіл-күйінің көтеріңкілігі.

Ш.А.Амонашвили мен педагог Ю.К.Бабанский былай дейді, педагогика бағаны оқушының білім көлемі мен тәртібіне қойылатын тұрақты өлшем деп түсінеді. Баға туралы психологиядағы мынандай жағдайларды анықтайды:

- біріншіден, психикалық дамуды басқару механизмі және адамның өзін-өзі басқарумен бірге бейнелеудің түрлері мен әдістері теориялық тұрғыдан нендей екендігі анықталады;
- екіншіден, баға шәкірттердің арнаулы пәндерді меңгеру дәрежесіне сәйкес қойылады;
- үшіншіден, бағалау техникасын оқып-үйренукезінде тәжірибелік міндеттерді қалай алу мәселесі іздестіріліп, оның мән-жайы анықталады;
- төртіншіден, психология ғылымының өзіндік әдістемелік сұрақтарына жауап беруде айтарлықтай кедергілерге ұшырайды.

Қорыта келгенде, қазақтың аса көрнекті ағартушы-педагогы Ы.Алтынсарин мұғалімнің жадына мына жәйітті мықтап шегелейді: «Мұғалім кіммен істес болып отырғанын еш уақытта ұмытпауы тиіс. Егерде, балалар бір нәрсені түсінбейтін болса, онда оқытушы оларды кінәламауы тиіс. Балалармен сөйлескенде ашуланбай, жұмсақ сөйлесуі және шыдамдылық танытқаны абзал, екі ұшты, астарлы сөз, орынсыз терминдерді қолданбаған жөн болады», – дейді.

Адам өз өмірінің барысында әртүрлі әлеуметтік қызметтерді орындайды, әр түрлі әлеуметтік топтардың мүшесі болуы мүмкін. Сондықтан әлеуметтік-психологиялық көзқарас адамды әртүрлі топтық әсерлердің тоғысқан нүктесі ретінде қарастырады. Яғни, адам осы топтардың тоғысқан жерінде қалыптасады. Бұл жеке тұлғаның әлеуметтік қызмет жүйесіндегі орнын анықтайды, сонымен қатар жеке тұлғаның санасының қалыптасуына әсер етеді. Тұлға өзі мүше болып табылатын әртүрлі топтардың көзқарастары, құндылықтары, идеялары, нормалары жүйесіне кіреді. Барлық топтық әсерлердің нәтижесін анықтау маңызды. Ал ол үшін топтың адам үшін құндылығын психологиялық тұрғыда белгілеу керек, топтың берілген мүшесі үшін қандай

қасиеттер маңызды. Бұл жерде әлеуметтік психологияда әлеуметтанулық және психологиялық көзқарасты корреляциялау қажет.

Барлық балаларға өмір сүрудің қолайлы жағдайларын қамтамасыз ету, оларды дамыту, тәрбиелеу және білім беру, сондай-ақ зорлық-зомбылықпен қатыгездік қатынастан қорғау – кез келген мемлекеттің әлеуметтік саясатының басты міндеттерінің бірі. Әлемнің көптеген елдерінде балалар уақытының басым бөлігін мектепте өткізетін болғандықтан негізгі мәселелер туындады. Ата-аналар мен балалар мектеп балалардың оқуы мен дамуына қолдау көрсетіп, ықпалын тигізетін қауіпсіз әрі қолайлы орта болады деп күтеді. Өкінішке қарай, әлемде көптеген бала мектепте кемісітушілікке, зорлық-зомбылыққа ұшырайды, бұл олардың мектепке баруына, оқуға деген қабілетіне, үлгеріміне, сондай-ақ психоәлеуметтік саулығына кері әсерін тигізеді. Мектептегі зорлық - зомбылық балалардың оқуын ерте тастап кетудің ықпалына түсіп, соның салдарынан мектепте зорлық-зомбылыққа тап болған балалар өз құқықтарынан, оның ішінде білім алу құқығынан да айырылуы мүмкін. Мектептегі зорлық - зомбылық – мектеп аумағында, мектепке, мектептегі шараға бара жатқан не мектептен, мектепте өткен шарадан қайтып келе жатқан жолда немесе сол шара өтіп жатқан кезде орын алатын жасөспірімдердің зорлық-зомбылығы.

Мектеп жасындағы балалар мектептегі зорлық-зомбылықтың құрбаны, кінәлісі не куәгері болуы мүмкін. Балаларға қатысты ешқандай зорлық – зомбылық ақталмайды және кез – келген зорлық – зомбылыққа жол берілмейді. Қазіргі кезде білім беру саласындағы жаңартуларға байланысты еңбек етіп жүрген ұстаздар білім алушыларға сапалы білім беру мақсатында түрлі белсенді әдіс-тәсілдерді қолдануда. Өйткені, ұстаздың мақсаты – әрбір болашақ маман иесіне сапалы білім берумен дамуына мүмкіншілік жасау, білім алуға деген қызығушылығын арттыру. Кейс әдісін қолданудағы оқытудың табысты болуы модератор жұмысына байланысты. Оның негізгі мақсаты – тыңдаушылар бір коман-дада жұмыс істеуге үйреніп, дерек көздерінің тапшылығына қарамастан, тез арада шешім қабылдау қабілетін қалыптастыру.

Ашық пікірлер алмасу арқылы, әрбір қатысушының өз қабілетін, ортақ мәселелер шешуге қолдануына жағдай жасау. Кейс – (кейс ағылшынша жағдайлық талдау әдісі) нақты экономикалық, әлеуметтік және іскерлік жағдайларды сипаттауды қолданатын оқыту әдісі. Тыңдаушылар жағдаят-тарды зерттеп, жағдаяттарды сипаттап, өз шешімдерін ұсынып ішінен ең жақсысын таңдау. Кейстер нақты құжаттарға негізделеді немесе шынайы жағдаяттарға жақын болады. Кейс- білім алушылардың оқуға қызығушылықтарын арттырады және тұлғаның келешек маман ретінде қалыптасуына ықпал етеді. Бұл оқушыларға да өткен тақырып бойынша нақтылы мәселені шешуге қажетті шығармашылық қабілетін дамытуды қажет етеді және оның ой-өрісінің бейнелі көрінісі болып табады. Оқытушы да кейске байланысты өзінің өмірдегі жағдаяттарды талдау мен бағалауға байланысты қабілетін де көрсетеді және дамытады. Сондықтан екі жақты ойлау мен шығармашылық қабілеттері еркін ашылады.

Кейс әдісі алғаш рет Гарвард университетінде 1870 жылы дәріс беру барысында студенттер арасында мәселені кеңінен талқылау мақсатында қолданыла бастады. Алғашқы оқулықты 1921 жылы Гарвардтық бизнесмектебінің деканы Волос Донамның белсенді араласуымен Коупленд жарыққа шығарды. Білім алушылар ұсынылған жағдайды талдап, мәселенің маңызын түсіндіріп, шешу жолдарын көрсетеді және олардың ішінен ең тиімдісін таңдап алулары тиіс. Осы талдау барысында білім алушылар, өздерінің алған білімдерін ұтымды пайдалана алады. Ал ұстаздың міндеті, осы кейсті қолдану барысында, оқушылардың белсенділігін бақылап, барлығының қатысуын қадағалауы керек. Сонымен қатар, білім алушылардың талдауына берілетін кейстің түсінікті және пән тақырыптарына сай болуы өте маңызды. Кейс әдісі, оқытудың басқа технологияларына қарағанда күрделі жүйе.

Қазір балалар мен жасөспірімдер арасында зорлық-зомбылықтың күннен күнге өршіп, жастардың агрессивті күй кешуіне психологиялық, әлеуметтік, экономикалық, отбасылық және т.б. жағдайлардың әсер ететіні дәлелденді. Алайда, білім алушылар арасындағы буллингтің кең етек жайғаны соншалық, кез келген оқушы булллердің құрбаны болуы мүмкін. Буллинг (bullying) – ағылшын тілінен аударғанда, қорлау, қудалау, мазалау деген түсінікті білдіреді. Психикалық қорғаныс меха-низмдері автоматтандырылған күйде болмағандықтан, құрбанның булллерға

қарсы жауап реакциясының белсенділігі төмен. Эмоционалды буллердің құрбаны болған бала негативті сөздердің бәрін санасы арқылы өткізіп, бейсанасына өмір бойына жүктейді. Алдағы өмірінде сол түпкі санадағы негативті сөздер, ойлар оның өмірін басқарады. Сондықтан да, біз, психологтар, қазірден бастап, балаларды өзгенің пікірінен дербес болуға, эмоционалды түрде тәуелсіз болуға үйретуіміз керек деп ойлаймын.

Буллингтің қазіргі таңда ең көп тараған түрі - агрессивті оқушылардың басқа оқушыларға түрлі зорлық-зомбылық жасауы, оларды түрлі жолдармен қорқытуы, тіпті физикалық және психологиялық соққы жасауы болып табылады. Өз сыныптастарына қысым жасау барысында жасөспірім агрессорлар буллингтің төмендегідей түрлеріне жүгінеді екен: ұрып-соғу, қорлау, мазақ ету, шантаж, бопсалау, түрлі қате әрекетке әжбүрлеу, итермелеу, жала жабу, оқушы жайында жалаң ақпарат тарту, сыныптан, топтан оқшаулау, кибербуллинг (интернетте фотосуреттер, бейнелер мен ұятты пікірлерді жүктеу), мүлікке зиян келтіру т.б. әрекеттер. Буллингтік әрекеттердің 45-ке жуық түрі анықталған.

Жаңа технологиялардың дамуымен буллингтің жаңа түрі кибербуллинг пайда болды. Буллинг онлайн немесе телефон арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. Олардың қатарына ренішті хабарламалар мен суреттер, зұлым мінеп-сынаулар жіберу жатады. Мектеп жасындағы балаларды көбінесе сыртқы келбетіне қарап қорлайды. Көбінесе көзілдірік тағатын балалар, дене мүшесіндегі белгілі бір кемістігі бар балалар, бойы ұзын немесе қысқа т.с.с. Буллингке ұшыратушы адамды агрессор дейміз, яғни, өзі де бұрын мүмкін буллингке ұшыраған құрбан болуы мүмкін, олар өміріндегі сәтсіздіктерді, қолайсыз жағдайларды құрбандардың есебінен компенсациялайды.

Осы жерде балалардың пәк сезімнен арылып, бойларына қатігездік сезімін жинақтауына итермелейтін кейбір себептерді атап өткен жөн болар. Жиі кездесетін себептер: ересектердің басқа-ларға немесе өзіне (балаға) жасаған агрессивті әрекеттерін қайталауға, олардың тұлғалық әрекеттеріне ұқсауға тырысулары (идентификация), бала мен ата-ана арасындағы эмоционалдық байланыстың бұзылуы (отбасында бір-бірін жек көру аурасының үстемдігі), яғни, жанашырлық сезімнің болмауы, эмпатияның жоқтығы. Ата-аналардың баланы жазалауда физикалық немесе жазаның басқа формаларын қолдануы, кез-келген мәселеге немқұрайлы қарайтын немесе агрессивті әрекетке баратын мұғалімдер, бала-лардың мектептегі жағдаятын дұрыс ұйымдастырмау (сыныпта оқушының көп болуы, мұғалімдердің көп ауысуы, сабақтардың болмай қалуы т.б.), өзін басқалардан төмен көруі, бұрын басқа балалар тарапынан буллинг әрекетінің құрбаны болуы жайттарына себеп болуы мүмкін.

Мектепте оқушылар арасында буллингсіз мектепті құруда мектеп педагог-психологтарының үлесі мол. Өйткені тек психолог қана буллингке ұшыраған құрбанды бірден анықтап, оған тиісті психологиялық қолдауды ұсына алады. Психологиялық алдын алу бағытында жүйелі жұмыс жүргізу – күш көрсетуді болдырмауға әкеп соғады. Баланың агрессивті мінез-құлығын түзету бала тұлғасының толыққанды дамуы және қызмет етуін қамтамасыз ету мақсатында агрессивті әрекеттерді анықтауға бағытталған психологиялық әсер ету. Психологиялық түзету – мектеп психологының психологиялық әсер етудің арнайы құралдарының көмегі арқылы баланың агрессивті мінез-құлығын түзетуге бағытталған қызметінің бір түрі. Жеке және топтық психологиялық түзетуді бөліп көрсетуге болады. Жеке психологиялық түзетумен айналысатын психолог баламен бөтен адамдардың қатысуынсыз жұмыс жасайды. Топтық психологиялық түзету жұмысы кезінде оқушылар тобымен өзара әрекеттестік болады, агрессивтілік деңгейінің төмендеуі балалардың бір-біріне өзара әсер ету және қарым-қатынас жасауы арқылы жүзеге асады.

Қорыта келе, агрессивті балалар – бұл көмекке мұқтаж және үлкендердің қабылдамауына ұшыраған балалар тобы. Түсінбестік пен агрессивті мінез-құлық себептері агрессивті балаларды үлкендердің де, өздерінің құрбыларының да ашық түрде жақтырмауы мен қабылдамауына алып келеді. Сондықтан да бұл санаттағы балаларды анықтау мақсатында тек агрессивтіліктің деңгейін анықтап қана қоймай, сонымен бірге агрессивті мінез-құлықтың алдын алу және түзету жұмыстарын жүргізу керек. Бала агрессивтілігінің алдын алу – бұл балалар мінез-құлығындағы агрессияны туындататын негізгі себептер мен жағдайларды жоюға бағытталған мемлекеттік,

қоғамдық, әлеуметтік-дәрігерлік және ұйымдастыру-тәрбиелік іс-шаралардың әсер ету үдерісі. Білім берудегі психологиялық қызметтің негізі туралы көзқарастарға сүйене отырып, мектептерде жүргізілетін алдын алу жұмыстары туралы төмендегідей анықтама беруге болады. Алдын алу – бұл оқушылардың оқу іс-әрекеті барысындағы қиындықтарға алып келуі мүмкін ерекшеліктерін уақытында анықтау болып келеді. Алдын алу жұмыстарының мақсаты - психологтың өзінің білімі мен тәжірибесі негізінде баланың дамуы мен өмірлік танымына әсер ететін, балалардың психикалық және тұлғалық дамуындағы болуы мүмкін сәтсіздіктерді ескертуі. Бала агрессивтілігінің алдын алу дегеніміз бұл баланың агрессивті мінез-құлқын туындататын әлеуметтік-психологиялық факторларға жол бермеуге бағытталған іс-шараларды жүргізу.

Қашықтықтан оқыту жағдайында облыстың педагог-психологтарына мектептегі күш көрсетуді болдырмау себептерінің әсері туралы өзара тәжірибе алмасуға мүмкіндік жасалды. Сонымен қатар, педагог - психологтар буллингсіз мектепті қалыптастыру мен мектеп қауіпсіздігін қамтамасыз ету жолдарына байланысты маңызды ақпараттар алып, өзара пікір алмасты.

Әдебиеттер:

1. Венгер А.Л., Цукерман Г.А. Психологическое обследование младших школьников. – М., 2004.
2. Предотвращение насилия в образовательных организациях.- Барнаул 2017.
3. Микляева А.В., Румянцева П.В. Школьная тревожность: диагностика, коррекция, развитие. 2004.

Железняк Я.В.

*КГУ «Опорная школа (ресурсный центр) № 26» отдела образования Осакаровского района
управления образования Карагагдинской области*

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЧТЕНИЕ И ПИСЬМО НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Критическое мышление это - дисциплинарный подход к осмыслению оценки, анализу и синтезу информации, полученной в результате наблюдения опыта размышления или рассуждения, что может в дальнейшем послужить основаниям к действиям. Критическое мышление включает в себя:

- сбор релевантной информации;
- оценку и критический анализ доказательств;
- обоснованные выводы и обобщения;
- пересмотр предположений и гипотез на основе значительного опыта.

В моем понимании критическое мышление это- способ выдвигать новые идеи, видеть новые возможности при решении проблемы. Теперь я думаю, как мне на уроках развивать критическое мышление. Для того чтобы четко выстроить дальнейшие планы по обучению, я решила поинтересоваться у учеников, как бы они хотели видеть свое обучение в нашей школе. Ответы у учеников были разнообразны. Некоторые ученики хотели больше практики, другие не смогли ответить на этот вопрос, и тут я выяснила, что некоторым просто не интересно заниматься данным предметом из – за непонимания и незнания его. Некоторые ученики сказали, что им просто скучно при объяснении темы, так как они даже не могут прочитать и перевести, что написано в учебнике. Ответы учеников очень огорчили меня. Почему они так считают? С этим вопросом я обратилась к себе. Дело не в том, чему я их обучаю, но и как. Для того чтобы преодолеть эти трудности, я создавала в начале каждого урока психологический микроклимат в классе в разнообразной форме. При создании этого микроклимата я придерживалась правил: «Вечно изобретать, совершенствоваться, перепробовать десять методов и выбрать свой». Теперь я решила пересмотреть свои подходы к обучению, и любыми путями заинтересовать учеников в

процессе обучения. Для достижения этой цели решила применять на уроках метод критического мышления. Технологию критического мышления необходимо включать в учебный процесс, так как должно вести к более глубокому и разностороннему пониманию изучаемого материала.

Применяя данный модуль на практике, заметила повышенный интерес детей к уроку, но основной проблемой учеников, было то, что не все могут выражать свои мысли, правильно формулировать их, высказывать свое мнение. И мне следует решить эту проблему таким образом. На каждой стадии урока используя модуль критического мышления. Задавая вопросов на апробирования, оценивания, этим самым я выясняла, что дети знают по данной теме, вопросы были не только от учителя к ученику, но также от ученика к ученику, этим самым дети уже без боязни могли выражать свои мысли по данной теме.

Для вовлечения учеников в процесс обучения, на стадии вызова я разработала ряд заданий, где ученики старались применять свои знания, работая в группах, парах и самостоятельно. По теме «Каникулы в лагере» предложила детям выполнить кластер.

Ведь стратегия кластер используется на стадии вызова с целью активизации имеющихся знаний. В ходе обсуждений они смогут сформировать из записанных слов ассоциативные ряды, отразить на кластере связи элементов. Тем самым хотела определить их понимание темы и более открытия ее. Это работа заинтересовало учеников. Приемы стратегии, применяемые, на этапе вызова позволяют, обобщить имеющиеся знания у учащихся по данной теме, и это помогает учащимся расширить лексический запас по теме, развить коммуникативные умения. На этапе вызова мною применялись следующие стратегии: «блиц опрос», «кластер», «кот в мешке», «презентация», «мозговой штурм».

В ходе диалога ученикам предоставляются альтернативные перспективы, и предлагается рассмотреть точку зрения другого человека способами, стимулирующими развитие и углубление их собственного концептуального понимания. При возникновении вопроса не обязательно, что источником знания будет являться учитель, однако ученики и учителя могут совместно проводить исследования, учителя могут помочь ученикам думать критически о способах поиска, об оценки и отборе найденной информации. На этапе осмысления ученики обсуждали, отвечали на вопросы друг друга. А почему они так считают? Что хотели бы предложить. Тем самым происходила дискуссия в классе. На этом этапе урока я использовала стратегию «Вопросы высокого и низкого порядка» так как они учат детей правильно строить общение. Важно объяснить детям, в каких случаях вопросы могут быть низкого порядка, на которые можно ответить кратко и однозначно, и вопросы высокого порядка, на которые нужно отвечать развернуто обстоятельно. Умение находить варианты ответов на такие вопросы и задавать их это – шаги к формированию критического мышления. На протяжении всех своих уроков я отметила ученика, который принадлежит к группе (С), он проявил свои лидерские качества, и при ответе

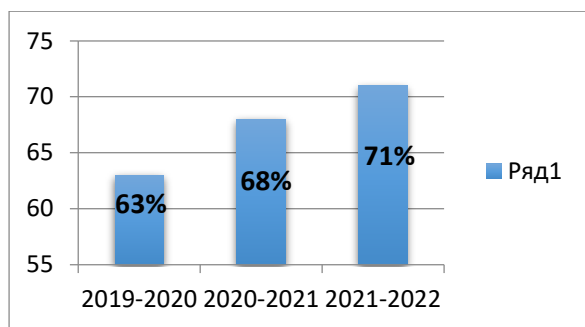
на вопросы, и в отстаивании своей точки зрения. Это отметила не только я как учитель, но и ребята, которые работали вместе с ним.

Также для достижения всех целей на уроке необходимо создавать хороший эмоциональный настрой, чтобы преподавание было рефлексивное.

Исходя, из этого мне следует быть рефлексивным учителем, и подходить к своим урокам с чувством размышления. На стадии рефлексии мы размышляли над тем, что мы изучили и чему мы научились. Полученные знания будут очевидно проявляться при выполнении заданий, требующих от них рассмотрения и обсуждения определенных доказательств. На данном этапе урока учащиеся оценивали друг друга, сами себя при помощи стратегий «Светофор», «От кулака до пяти пальцев», «Воздушный шар».

Теперь моя главная задача использовать технологию критического мышления на своих уроках, так как у моих учеников будет развиваться легкое, доступное обучение языку, и в результате произойдет формирование коммуникативных способностей и позволит им владеть языком.

И я как учитель должна стимулировать интересы ученика, развивать у него желание практически использовать язык, а также учиться, делая тем самым реальные достижения успеха овладение предметом. На последующих уроках, я обязательно буду применять технологию критического мышления для того, чтобы, выходя со школы, мои ученики были активными заинтересованными, критически мыслящими и открытыми для идей и перспектив.

Используемая литература:

1. Alexander(2001) Culture and pedagogy [Культура и педагогика]. Wiley-Blackwell
2. Assessment Reform Group (2002). Assessment for Learning: 10 Principles [Оценивание для обучения: 10 принципов]. University of Cambridge Faculty of Education
3. Freeman, J. (1998) Educating the Very Able [Преподавание для очень способных]. London: The Stationery Office.
4. Freeman, J. (1991) Gifted Children Growing Up [Растущие, талантливые дети]. London: Cassel
5. Montgomery, D. (1996) Able Underachievers [Способные «неспособные»]. London: Whurr
6. Руководство для учителя. Третий (базовый уровень). Третье издание/www.cpm/kz
7. Wolfe, S.& Alexander, R.J. (2008) Argumentation and dialogic teaching: alternative pedagogies for a changing world www.cpm.kz

Жумабаева Б.Н.

«№19 мектеп-лицейі» КММ, Сәтбаев қ.

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ГЕЙМИФИКАЦИЯ

Қазіргі жаһандану мен инновациялар ғасыры - білім берудегі жаңашыл бағыттар мен жаңа трендтер ғасыры деп айта аламыз. Заманауи білім берудің мақсаты - білім алушының бойында кәсіби, қоғамдық және жеке табысқа жетуге бағытталған қажетті дағдыларды қалыптастыру. Ол мақсатқа жету үшін жаңа білім беру трендтері қажет.

Интернет желісіндегі ақпараттар бойынша адамзат аптасына компьютерлік ойындарға 3 миллиард сағат, ал 5 миллион адам аптасына 45 сағат ойын ойнауға жұмсайды екен. Америкада 1,2 миллион студент жоғары сыныптарды және колледждерді аяқтай алмайды, себебі білім алуға деген қызығушылық азаяды. Бұл проблема қазір әлемдегі мәселе деп алуға болады. Бала өмірге келіп, жан-жағын тани бастағаннан-ақ ұялы телефонға назар аударып тұрады. Себебі отбасында немесе жұмыс барысында болсын біз барлық мәселелерді интернет ресурстарын қолдану арқылы шешеміз. Ол қалтқысыз ақпарат көзі болуымен қатар, адамдарға қажетті білімді алуға, қызықты дүниелерді табуға көмектеседі. Оған қоса, интернеттің тағы бір артықшылығы мемлекеттер арасындағы шекараны жойып, адамдар қашықтыққа қарамастан бір-бірімен байланыста болуға мүмкіндік алады. Бұл адамдардың ақпараттық технологияларды игеріп отырғаны деп айтатын болсақ, оның кері әсерін де ұмытпаған жөн. Кері әсері - адамның әлеуметтік желіні қолданудағы ережені толық деңгейде меңгере алмауы. Интернетке тәуелді болуы. Интернетті қажетті ақпаратты ғана алу құралына айналдыру, дұрыс қолдану.

Жалпы балалық шаққа саяхат жасасақ, үстел басында ойнайтын ойын түрлерін еске алуға болады. Лото, бинго, монополий, домино, шахмат, тоғызқұмалақ сияқты ойындар балалардың зейінін ашып, ойлау қабілетін арттырады. Осындай отбасылық ойын түрлерін бүгінгі күні түрлі компьютерлік ойындар, гаджеттер алмастырды. [1] Әрине бұл - заман талабы. Түрлі мобильді қосымшаларды пайдалану трендке айналды. Сервистер өз өніміне бұқараны тарту, қызықтыру және басқа да мақсаттарда ойын индустриясы, механикасын пайдалануда заманауи білім беру әдістерінің бірі геймификация әдісін қолдануда.

Жалпақ тілмен айтқанда «геймификация» – бұл әлемнің жаңа адамдар, олардың жаңа өмір салтына қарай бейімделудің бір әдісі. Адамды ойын арқылы еліктіру бәсекеге қабілеттілікті, тиімді, қызықты, назарда болуды қамтамасыз етеді. Ал назар аудару бүгінгі таңдағы қымбат "құндылық" қатарына қосылды. [1]

Мектепте педагогтар білім беруде инновациялық әдіс-тәсілдерді қолданып, баланың оқуға ынтасын арттыруға тырысады. Оны шешу жолдарының бірі - білім берудегі геймификация, яғни «гейм» ойын арқылы білім алуға ынталандыратын креативті әдістердің бірі. Білім алушыны ынталандыру арқылы оқуға жетелеу. Баланы ынталандырудың тиімді әдісі ол сабақта ойын элементтерін қолдану. Мұғалімдер сабақта ойын элементтерін оқу мақсаттарына сай тиімді таңдап, қолдана алады. Сабақ процессінде ойын ойнату арқылы оқыту баланы сабаққа қызығушылығын арттырады, ынталандырады, жалпы сабақ қызықты өтеді. Бала да жаңа білім, тәжірибе алады. Психологиялық жағымды орта қалыптасады. Бірақ геймификацияның мақсаты ойын арқылы баланы білім беру процессіне тартумен қатар, баланың сана сезіміне тікелей психологиялық ынталандыру арқылы әсер ету, білімге ынтасын бұру болып табылады. Геймификацияны мектепте немесе пәндердің бір бөлігінде немесе белгілі бір пәндерде жүзеге асыруға келгенде әртүрлі артықшылықтары бар. Бұл оқу мақсаттарының бірі ретінде оқушылардың ақпараттық сауаттылығын арттыруға бағытталады. Бұл табиғи түрде назар мен мотивацияның жоғарылауын тудырады. Оқушылар белсенді болады. Жедел жауап оқушыға өзінің үлгерім деңгейін білуге мүмкіндік береді. Оның өз қателіктерін түзетуге, өзінің оқуы туралы көбірек білуге жетелейді. Геймификация көбіне желілік ортада электрондық құрылығылар арқылы жүреді. Геймификация қолданылатын ойын компоненттерінің ішінде ұпай жинау, қиындық пен шеберлік деңгейлері, жетістіктер, көшбасшылар тақтасы, үлгерім көрсеткіштері, виртуалды валюталар, қатысушылар арасындағы жарыстар, марапаттар қолданылады. Кейбір мұғалімдер интернетке тәуелділікке әкелуі мүмкін деп санайды немесе оны іске асырудың жоғары құны, қолжетімділіктің болмауы дейді. Бірақ ақпараттық сандық ресурстарды оқуда қолдану заман талабы екенін де ұмытпаған жөн деп санаймын. Педагог өз мақсатына жету үшін барлық тиімді

технологияларды қолдануы қажет. Мысалы «Kahoot жүктемесін сабақта қолдану арқылы баланың қызығушылығын арттыруға, нақты қанша адам жауап бергенін, дұрыс жауапты анықтауға болады. «Canva» қосымшасының шаблондары арқылы тапсырмаларды түрлі дизайнермен түрлендіріп, графикалық сызбаларды, креативті видеоларды, анимацияларды қосып сабақты қызықты етіп өткізуге болады. Мұғалім де оқушылардың білім деңгейін анықтап, кері байланыс бере алады. Ойындар арқылы біз күрделі тапсырмаларды жеңілдетеміз және қызықты етіп береміз.

Геймификациялық ойындардың бірі - ойын валютасы

Оқушы орындаған тапсырма үшін балл жинайды. Ойыншы немесе оқушы балдың қандай деңгейде және қай тапсырмалар үшін қанша балл жинағанын біліп отырады.

Оқушының оқуға мотивациясын көтеруге бағытталған жарыс ойыны. Бұл ойында оқушы өзін басқа адамдармен салыстыра отырып оқу жетістіктеріне жетеді.

Чаттағы ойын - оқушылардың командада бір-біріне көмектесе отырып білім алуы.

Уақыт шектеуі - оқушылардың белгілі бір уақытта тапсырманы орындап шығуы.

Геймификация элементтері бар танымал білім беру жобалары оқуға арналған онлайн ресурстар «LearningApps», «Mentimeter», «Padlet» «Google Drive» қысқа уақыт ішінде түрлі ойын элементтерін оқыту процессіне енгізу арқылы үлкен танымалдыққа ие болған. Біздің мектепте пән мұғалімдері «Padlet» «Google Drive», «Google Classroom» құралдарын қолдану арқылы оқушылармен қызықты сабақ өткізіп, тиімді тапсырмалар беруге, кері байланыс беруге мүмкіндік алып отыр. Онлайн режимінде оқушылардың жұмысын қорытындылап, жеткен жетістіктерін бағалауға мүмкіндік алады. Оқу ісі бойынша директор орынбасары ретінде пән мұғалімдеріне әдістемелік көмек көрсету мақсатында семинар-тренингтер, коучингтер өткізгенде осы құралдарды жиі қолданып отырамын. Пән мұғалімдерін де жаңа технологиялармен жұмыс істеуге ынталандырады.

Жалпы геймификация айналасында түрлі сұрақтар болып жатса да, білім беру тендендерінің бірі ретінде тиімді деп қарауға болады деген ойдамын. Себебі геймификацияның мақсаты түрлі ойын техникаларын қолдану арқылы оқушының білім алуға қызығушылығын арттыру болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. https://massaget.kz/men_kasipkermin/kasipker/52362/
2. <https://muegn.ru/kk/assistance/geimifikaciya-dlya-upravleniya-obrazovatelnyim-processom.html>

Жумабекова Б.О., Шакижанова А.Қ.

Қарағанды облысы Балқаш қаласы жалпы білім беретін №5 орта мектебі

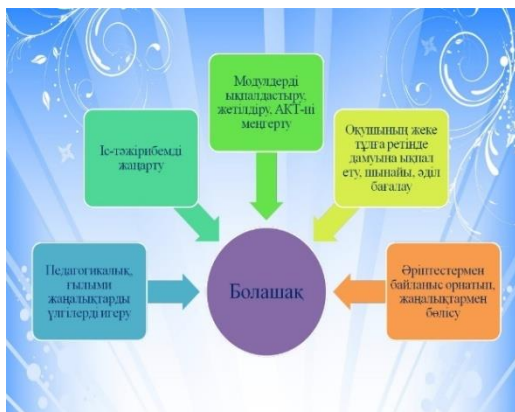
География және тарих пәнінің мұғалімдері

«XXI ҒАСЫРҚҰЗЫРЕТТЕРІ МЕН ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТИІМДІ ТӘСІЛДЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР»

– XXI ғасырдың дағдыларын бағалау және оқыту саласындағы жетекші сарапшылардың бірі ретінде профессор Гриффин «XXI ғасыр дағдылары» деген тіркестің нақты жасырын екенін түсіндіре аласыз ба?

Дәлірек айтқанда, менің облысым – кез-келген дағдыларды, емтихандар мен білім нәтижелерін талдау және бағалау. XXI ғасырдың дағдылары соңғы бірнеше жылда жұмыс істеп келе жатқан салалардың бірі ғана. Бірақ бұл қазіргі уақытта көптеген білімді адамдардың назарын аударатын ерекше бағыт. Тапсырманы зейін қойып, орындауға және эксперименттік есептер, зертханалық шағын зерттеу жұмыстарын орындата отырып, өзінің орындаған жұмысының дұрыстығына көз жеткізу, өзін-өзі бағалауға үйрету. Осы іс-әрекеттерді орындаған жағдайда оқушыға жоғары

деңгейде білімін қалыптастыруға жол ашылады. Ол үшін мұғалімдердің жан-жақтылығы, шығармашылығы, білімі жоғары деңгейде болуы керек
Бәсекеге қабілетті болу – оқушының бойынан табылуы тиіс қасиет.

Бұл қасиетті оның бойына құятын тұлға – мұғалім екенін білдік. Олай болса, бұл жолда ең бірінші іске асырылатын ұстаз ісі – оқушының бойына дағды қалыптастыру. Дағды – қайталау тәсілімен іске асырылады, яғни оқушының іс-әрекетті жасауда еш қиналмауы, оған машықтануы. Оқушы бойында дағдының қалыптасуы, оның кез-келген іске қабілетін арттырады. Сонымен қатар, алдына қойған биік мақсаттарды еш қиналмастан бағындыра білу, оқуға мейлінше ынталы болып, қызығушылық таныту, өз бетінше жұмыс жасай білу, мектеп бағдарламасынан тыс, белгілі бір тақырыптарды одан әрі терең ашып, үйренуге ұмтылу сияқты машықтар – ХХІ ғасыр оқушының айқын бейнесін көрсететіндей.

- Оқушының пәнге деген қызығуы артады;
- Оқушының шығармашылық қабілеті дамиды;
- Ізденушілік қабілеті артады;
- Ақпаратты бағдарлау біліктілігі қалыптасады;

ХХІ ғасырдағы білім мен дағдыларға берілген анықтамалар саны өте көп.

Біз бұл еңбегімізде тағы бір анықтама енгізуге немесе басқа да артықшылықтарын айтуға ұмтылмаймыз. Оның орнына біз екі танымал тәжірибені мысалға келтіреміз және бірнеше ортақ тақырыптарды ұсынамыз.

• Өмір сүру, жұмыс істеу және ХХІ ғасырдың азаматы болу үшін жеті өмірлік дағды қажет деп санайды:

1. Сыни тұрғыдан ойлау және проблемаларды шешу қабілеті.
2. Ынтымақтастық және көшбасшылық.
3. Шапшаңдық және бейімделу қабілеті.
4. Бастамашылық және кәсіпкерлік.
5. Тиімді ауызша және жазбаша байланыс.
6. Ақпаратты алу және талдау қабілеті.
7. Қызығушылық пен қиял.с істеу қабілеті: коммуникация және ынтымақтастық.

• Жұмыс

құралдары:
ақпараттық-

коммуникациялық технологияларды қолдану дағдысы және ақпараттық ХХІ ғасырда сыни ойлау қабілетіне, өзара әрекеттесу мен қарым-қатынасқа қабілеттілікке және жұмысқа деген

шығармашылық көзқарасқа ауысады. Көптеген зерттеушілер бұл қызығушылығын тағы да арттырады, дегенмен, бұл сапа, адамның жеке қасиеті емес. Оқушы осындағы қарым-қатынас құралы ретінде қолданып жүрген тілдің құрылымы мен бірліктерін теориялық тұрғыда оқып қарастырады. Функционалдық-коммуникативтік бағдарда тілдің танымдық, ақпаратты сақтау құралы ретіндегі қасиетін таниды.

XXI ғасырдың азаматы ретінде өмір сүру үшін оқушыларға қажетті «өмірлік қажетті жеті дағдыны» ұсынған:

1.	Сын тұрғысынан ойлау және проблемаларды шеше білу;
2.	Білімділік және көшбасшылық;
3.	Зеректілік және бейімделуге қабілеттілік;
4.	Бастамашылдық және іскерлік;
5.	Тиімді ауызша және жазбаша коммуникация;
6.	Ақпаратты табу және талдау дағдысы;
7.	Білімге құмарлық және қиялдай білу

География сабағында тапсырмаларын қолдану арқылы жаңа тақырыпты жылдам, өзбетімен игеріп, дұрыс түсінетін, кездескен мәселелерді шеше алатын, істің мағынасын терең және нақты түсінуге тырысатын байқағыштық қасиеті жақсы дамыған, сауатты сөйлеп, білімді игерген, оны практикада асыратын, картаның тілін, теориялық білімді теңгеріп, географиялық үрдістердің жүруін болжай алатын жеке тұлғаны қалыптастыру.

Мұғалім арнайы тапсырма дайындап, оны сабақта қолдану арқылы оқушының зерттеушілік, ізденушілік дағдысы қалыптасады. Оқушылардың шығармашылық қабілетін, сабаққа деген ынтасы мен бейімділіктер жүйелі түрде дамытуға жағдай жасау арқылы арнайы қабілеттілікті жоғары деңгейге жеткізуге болады.

Тапсырмаларды шешу үшін олар деректерді жинақтап және таңдап, ауызша, -- жазбаша -- визуалды түрде бастапқы және қайталама дерек көздерден алынған ақпаратты іріктеп, қорытындылауы керек.

Оқушылар мәліметтерді қайдан іздеу керек, дәлелдерді негіздеу үшін қандай ақпаратқа жетекенін, келіп түскен мәліметтерді қалай түсіндіруді, күрделі себеп-салдарлық байланыстарды қалай құрылымдауды, бастапқы түсініктерді қалай түсіндіруді, өз қорытындыларын бұрыннан ұсынылған тарихи фактілер мен байланыстыра білуі қажет. Мұғалімнен көп еңбек, терең білімділік, күш-жігер, жан-жақтылық, ізденімпаздық, жаңа ақпарат көздерін мейлінше тиімді қолдана алатын қажыр-қайрат талап етіледі. Осы аталған маңызды сипаттар мұғалімнің жан-жақты ізденістегі шығармашылық тұлғасында тоғысып және де оқу үрдісінде ұтымды қолданылған жағдайда құзыреттілік қалыптастырудың сапалы да өрелі мақсатына жетуге өрісті ықпал етпек. Сонда ғана өскелең ұрпаққа сапалы білімалуына дұрыс бағыт-бағдар беріліп, оқушылардың өмірде таңдайтын кәсіби бағытына жетуде адастырмайтын жолашылады әріелшілдік ұстанымдағы зияткерлік тұлғасын қалыптастыруға айқындауға жол ашылады деп білеміз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Назарбаев Н. Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам. // Егемен Қазақстан. 10 шілде 2012. 5. «Білім туралы» заң. // Егемен Қазақстан. 15 тамыз 2007.
2. 2014 жылдың 17 қаңтар күні жария етілген Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы
3. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы, 2007
4. С. Көшімбетова «Оқу—тәрбие үрдісінде оқытудың инновациялық әдіс-тәсілдерін пайдаланудың педагогикалық шарттары», Алматы, 2008

5. М. М. Жанпейісова «Модульді қоқыт технологиясы оқушыны дамыту құралы ретінде», Алматы, 2002.
6. Бұзаубақова К.Ж. Жаңа педагогикалық технология. Оқу құралы. Алматы: Жазушы, 2004. 208 б.
7. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. – М. Высшая школа. 1995. -336с.

Жумабекова Н.Т.

*Қарағанды қаласы «Сәкен Сейфуллин атындағы гимназиясы» КММ
бастауыш сынып мұғалімі*

«ОҚУҒА ҚҰШТАР МЕКТЕП » ЖАҚСЫ КІТАП-ЖАН АЗЫҒЫ

Кітап-адамзат баласының баға жетпес асыл құндылығы. Білімнің биік белестеріне жетелейтін де кітап. Француз жазушысы Дени Дидро: «Адамдар кітап оқуын қойса, ойлауын да қояды», - деген, ал дана халқымыз: «Кітап - қазына» - деген. Кітап оқыған адамның ақыл-ойы, білімі парасаты кітап оқымаған адамға қарағанда әлдеқайда жоғары болады екен. Олар қоғам өміріне белсенді араласып үнемі ізденісте жүретін көрнеді. Мұны ғалымдардың зерттеулері де растап отыр.

Бүгінгі таңда оқушылардың кітап оқу құзыреттілігін қалыптастыру өте маңызды міндет болды. Бастауыш сынып оқушыларын оқуға деген қызығушылықтарын қалыптастырып, кітапты оқу ынтасын арттыру, көпшілік алдында өз ойын еркін жеткізуге, тіл байлығын арттыруға ықпал ету әр мұғалімнің алдында тұрған маңызды міндеттердің бірі.

Қазіргі заман талабына сай балалар кітап оқымай, гаджеттерде отырғанды ұнатады. Балалар керек ақпарат табу үшін, аудио, видео, ғаламтор секілді жеңіл жолдар табылып тұрғанда кітап оқуға деген құштарлық азайып кетті. Менің ойымша бала ерте жастан кітаппен дос болса, кітапты оқыса болашақта ол көзі ашық, көкірегі ояу адам болып қалыптасады. Мысалы қазақтың ұлы ақыны Абай Құнанбайұлы өз білімін өз бетімен ізденуінің кітапты көп оқуының арқасында бірнеше тілді меңгерді. Ұзақ уақыт бойы жүргізілген бақылаулар оқымайтын оқушының оқуға жеткілікті уақыт бөлетін құрбысына қарағанда эрудициясы, сауаттылығы және үлгерімі төмен екенін көрсетеді. Мұғалім шәкірттерін оқуға қалай қызықтыра алады? Балалар оқуды жақсы көретіндей етіп оқуды қалай үйрету керек?

«Оқу мектебі» жобасы бүгінгі жас ұрпақ арасындағы басты мәселелердің бірі – оқуға деген ынтасының төмендеу проблемасының шешімін ұсынады.

Жоба бойынша мұғалімдер, оқушылар және олардың ата-аналарының бірлескен жұмысы арқылы оқушылардың оқу құзыреттілігін арттыру жолдары қарастырылған, мектептегі «Бірге оқимыз» деген мектепшілік әдеби оқылымда ұсынылған, оқушылардың жас және психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, іс-шаралар жоспары жасалған. Сондай-ақ, жоба кітап оқуға тарту және әдебиетке байланысты түрлі іс-шараларға қатысу арқылы отбасы мен мектептің өзара әрекеттесуі арқылы ата-ананың құзыреттілігін төмендету мәселесін шешуді ұсынады.

Егер бала кітаптан гөрі басқа іс-әрекеттер мен ойын-сауықты артық көретін болса, кітап оқымаса, бұл жаһандық ауқымдағы проблемаларға әкелуі мүмкін. Кітап адами құндылықтарды, адам санасын қалыптастырады.

Ендеше бастауыш сынып оқушыларын мектепте аяқ басқан сәттен бастап кітапті сүйсініп, түсініп оқуға дағдылау, одан алатын білімге деген қызығушылығын оятып, одан әрі дамыту әр мұғалім мен ата-ананың басты міндеті деп санаймын.

Мен өз сыныбымда оқушыларды кітап оқуға құштарлығын арттыру мақсатында «Оқу асыл қазына» деген бұрыш жасалды. Мұнда сыныпта оқушы деңгейіне байланысты және жоғарғы деңгейге жетуге бағытталған, күнделікті оқу техникасын дамыту үшін, кітап оқуға құштарлығын арттыруға арналған түрлі қызықты материалдар қамтылады.

Мен өзімнің іс тәжірибемде «Сын тұрғысынан ойлау технологиясын» қолданамын. «Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлау» бағдарламасының стратегияларын ұтымды пайдалану үшін оқушылардың ойларын еркін жеткізуге, ізденуге, ойлануға уақыт беріп, пікірлерін дәлелдей алуға мүмкіндік беру керектігін түсіндім. Әр сабағымның алдында 2-3 минут кітап оқуға арнаймын. Бұл оқушылардың кітап оқуын және шапшаң оқуы қалыптасады. Осы жұмыс арқылы оқушылар берілген мәтінді түсіну арқылы келесі күні (3 мин) мұғалімнің дайындаған сұрағына қысқаша түсінік жазбаша береді.

Мысалы: кейіпкерді сипатта, Өзіңе не ұнады? Сен не істер едің? Қалай аяқтар едің? Негізгі ойын жаз, қорытынды жаз-деген тапсырмалар беремін. Яғни оқушы әр оқыған шығармасын түсіне оқуға машығады.

Негізі бастауыш сынып оқушылары кітапты оқуды ұнатады. Сондықтан да балалардың оқуы үшін кітап таңдап алуын үлкендер қадағалап отыруы тиіс.

Болашаққа жаңа ғана қадам басқан баланың оқуына ата-ана мен мұғалім бірлесе отырып басшылық жасап, бағыт беріп жіберу қажет. Кітаппен жұмыс жасау, оқушының білім сапасын көтерудегі қажетті жағдай. Баланың жалпы дамуы мектептегі оқу мен оның өздігінен оқуына тығыз байланысты. Сондықтан мен жаңа әдістермен, оның ішінде «Отбасылық оқу сауаттылығы» арқылы жұмыс жасаған өте тиімді деп есептеймін, жұмыстың тиімділігіне оқушы біліміндегі нәтиже барысында көзім жетті.

Әр оқушыға күнделікті оқыған кітаптарынан туындаған сұрақтарға жауап жазып отыру үшін дәптер арнаттым. Оқушылар өздерінің кездескен қиындықтары мен сұрақтарын ата-аналармен және менімен бірлесе талдап отырдық. Оқушылар кітапты қызығушылықпен оқи бастады.

Оқу процесі оқушылар үшін де, мен үшін де өте қызықты болды. Осы оқу процесі кезінде оқушылармен, ата-аналармен тығыз қарым-қатынаста болып, бұрынғыдан да қатты жақындасып кеттік. Оқушылар өздерінің оқыған кітаптарын талқылап, ойларын дәлелдеп, оны өзінің достарының, ата-аналарының өміріндегі іс-әрекеттерімен сәйкестендіріп отырды.

Осылайша, мектептің басты сатысы, бастауыш мектепте кітап оқып тәрбиеленген бала, болшақта оқу процесіне деген оң көзқарасын, мектепте сәтті білім алуына негіз болады.

Кітаптың мектеп оқушыларын тәрбиелеудегі рөлі туралы әңгімені мен ерекше аяқтағым келеді. Әрдайым сенсациялар, жағымсыз, тітіркендіргіш ақпаратқа толы коммерциялық басылымдар мен бұқаралық ақпарат құралдарына қарағанда адамзаттың ең жақсы өкілдерінің ақыл-ойы, ар-ожданы мен таланты бейнеленген кітаптардың баланың ішкі әлемін қалыптастыруда атқаратын рөлі шексіз. Балаңыз әдемі оқу әлеміне енуі қаншалықты маңызды екенін түсініп, білуіміз өте қажет. Өйткені, кітаптар жақсылыққа, әділеттілікке үйретеді, әлемнің сұлулығын ашады, өмірге деген сүйіспеншілікті оятады, білім қуанышын береді. Кітап өмір бойы баланың жақсы досы, кеңесшісі және көмекшісі екенін ұмытпағанымыз жөн.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Гурович, Л.М. Ребенок и книга / Л.М.Гурович, Л.Б.Береговая, В.И.Логинова. – СПб.: Акцидент, 2005. – 245 с.
2. А.Рысбекова. Оқушының оқуға деген қызығушылығын арттыру: Алматы, Бастауыш мектеп 2004 №1 9-10 б.
3. «Бастауыш сыныпта оқыту. Барлық пәндер бойынша» журналы 2014 ж.
4. «Бастауыш мектеп» журналы 2013 ж.
5. Эльконин Д.Б. Психология обучения младшего школьника. М., «Знание», 1974. 64 с. Новое в жизни, науке, технике. Серия «Педагогика психология».
6. Зак А.З. Развитие теоретического мышления у младших школьников. – М., 1984.

Жуманова Г.М.

Қарағанды облысы, Балқаш қаласы «Әлихан Бөкейханов атындағы №15 мектеп-лицейі» КММ

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА МӘТІНМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ АРҚЫЛЫ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛАЙ АРТТЫРУҒА БОЛАДЫ?

Қазіргі қоғамның өзекті мәселелерінің бірі – қарқынды өзгеріп жатқан әлеуметтік экономикалық жағдайда өмір сүруге ғана емес, сонымен қатар өзін қоршаған ортаға белсенді әсер етіп, оны жақсартуға және жетілдіруге дайын функционалдық сауатты тұлғаны қалыптастыру. «Бастауыш сыныпта мәтінмен жұмыс істеу арқылы функционалдық сауаттылықты қалай арттыруға болады?» сауалы бүгінгі күнгі білім беретін әр мұғалімнің көкейіндегі басты сұрақтардың бірі болуы қажет. Осы тақырыпта өзім сабақ беретін 4 «А» сыныбында іс-әрекеттегі зерттеу жұмысын жүргізуді ұйымдастырудамын.

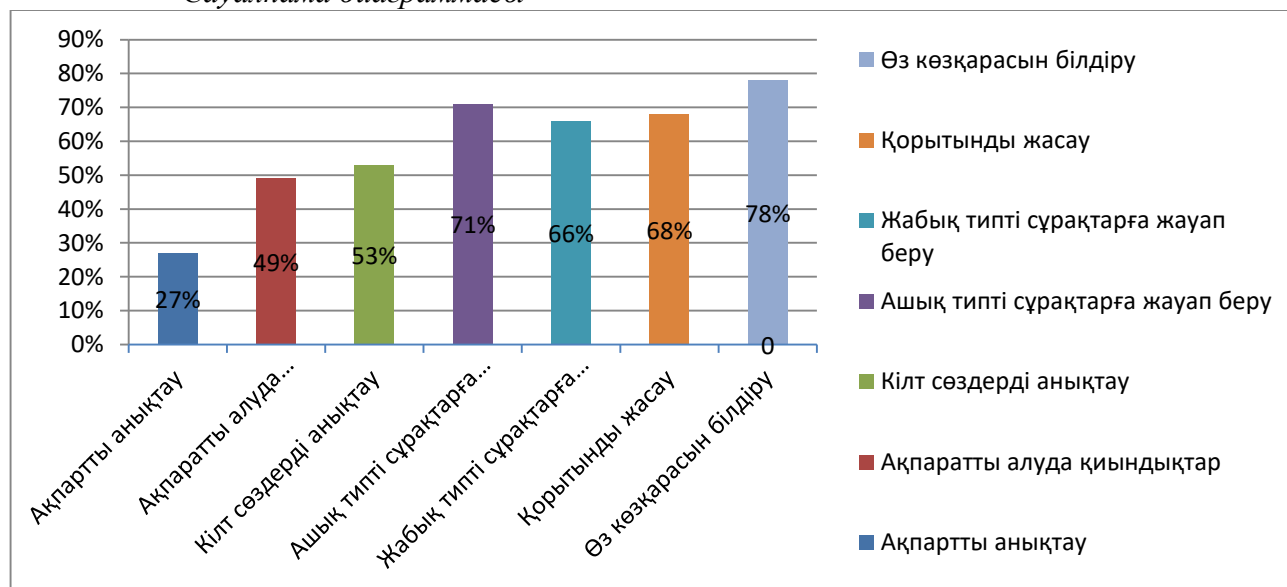
Зерттеудің мақсаты: Бастауыш сыныптарда оқытылатын пәндердің мазмұны арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру.

Зерттеу жұмысым нәтижелі болуы үшін сынып оқушыларынан мәтінді толық және терең түсінуге мүмкіндік беретін дағдылар бірінші табу және меңгеру (хабарлама немесе ақпарат), екінші байланыстыру (интегралдау) және түсіндіру (хабарлама), үшінші ұғыну және бағалау (хабарлама) [2, 7-бет] алу деңгейлерін бақылау сауалнамасы ұсындым. Сауалнама Google документ арқылы ұйымдастырылып, бірнеше сұраққа жазбаша жауап беру ұсынылды.

1. Сен мәтіннен қажетті ақпаратты анықтай аласың ба?
2. Мәтін қажетті ақпаратты алуда қиындықтар туындай ма?
3. Мәтіннен кілт сөздерді анықтай аласың ба?
4. Мәтіннен берілген ашық, жабық типті сұрақтарға жауап бере аласың ба?
5. Мәтінде айтылғандарға сүйене отырып, алдыңғы оқиға туралы қорытынды жасай аласың ба?
6. Мәтінде талқыланатын тақырыпқа өз көзқарасын білдіріп, ойыңды негіздей аласың ба?

Алынған сауалнаманы талдау нәтижесінде оқушыларда мәтіннен қажетті ақпаратты анықтау 27%, мәтін қажетті ақпаратты алуда қиындықтар туындайды 49%, мәтіннен кілт сөздерді анықтай аламын 53%, мәтіннен берілген ашық типті сұрақтарға жауап беруде қиналамын 71%, жабық типті сұрақтарға жауап бере аламын 66%, мәтінде айтылғандарға сүйене отырып, алдыңғы оқиға туралы қорытынды жасауда қиналамын 68%, Мәтінде талқыланатын тақырыпқа өз көзқарасын білдіріп, ойыңды негіздей аламын 78% құрады.

Сауалнама диаграммасы

Сауалнама қорытындысының нәтижесін есепке ала отырып, білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға арналған сабақ үдерісінде, қосымша сабақтарда қолдануға болатын, оқушылардың жас ерекшелігін ескере отырып тапсырмалар жинағын құрастырдым. Тапсырмаларым мәтінмен жұмыс істеу барысында оқудың бінесе түрлері қамтылып құрастырылған. Мысалы:

-Зерттеп оқу-оқудың бұл түрінің мақсаты мәтін ақпаратын толық немесе мүмкіндігінше дұрыс түсіну болып табылады. Зерттеп оқу мәтіннің басты ойын, оның мақсатын меңгеруге, қойылған сұрақтарға жауап іздеуге бағытталған.

-Көз жүгіртіп оқу –мазмұнды жалпы қамти отырып, тек негізгі ақпаратқа назар аударып, егжей-тегжейіне мән бермей оқу.

-Ізденістік оқу-белгілі бір ақпаратты іздеп табу мақсатында, мәтіннен алынған ақпаратты іс-әрекетте қолдану үшін ескертпелер жаза отырып, егжейтегжейлі оқу.

Функционалық сауаттылыққа берілген тапсырмаларды орындау сәті

Тапсырма Мәтінді зерттеп, түсініп оқы. Тапсырмаларды орында.

Ғани төртінші сыныпта оқиды. Мектебі темір жолдың арғы бетінде. Күнде ертемен мектепке кетеді. Папасы мен мамасының жолдан өтерде «Абай бол!» деген ескертпесін жадынан шығармайды.

Бірде Ғани темір жолдан кесіп өтетін тұсқа жақындап қалған. Тепловоздың ащы гудогі құлағын жаңғыртты. Сонда барып жан-жағына қарады.

Ғани кенет өз көзіне өзі сенбеді. Кішкентай екі қыз состав келе жатқан жолдың үстінде бір-бірімен әлденеге таласып тұр. Жақындап қалған составты байқар емес.

Ғани ілгері ұмтылды. Атылып келіп екі қызды құшақтаған күйі темір жолдың арғы бетіне құлады.

а) Мәтінге ат қой.

ә) Мәтіннің негізгі ойын анықта

б) Ғанидың іс-әрекетін қалай бағалар едің? Ойыңды дәлелде.

Дескриптор:

- мәтінге ат қояды
- мәтіннің негізгі ойын анықтайды,
- Кейіпкердің әрекетін бағалайды, дәлелдер келтіреді.

Тапсырма үлгілері

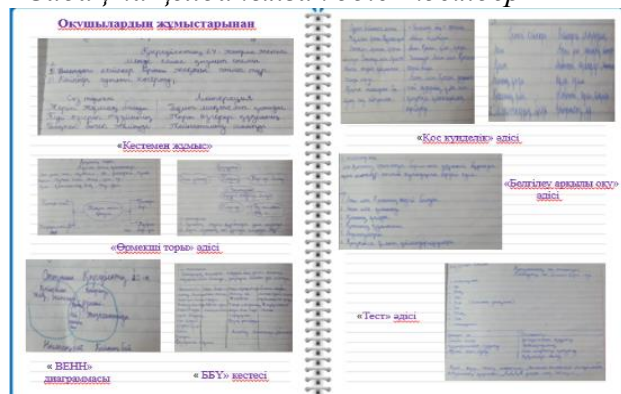
Білім алушыларға шығармашылықпен жұмыс ұсынуда ең тиімді және танымал әдістер – оқу және жазу арқылы сыни ойлауды дамыту технологиясы, өнімді оқу технологиясы, Белсенді оқу және тыңдау әдістері: «Белгілеу арқылы оқу», «Тиімді және тиімсіз сұрақтар», «Алдап оқу». Бұрынғы алған білімді жандандыру әдістері «Ассоциация», «Тірек сөздер», «Иә-жоқ» немесе барлығына арналған әмбебап ойыны. Оқу материалын графикалық ұйымдастыру тәсілдері: «Кластер құру», «Шатастырылған логикалық тізбектер».

Оқушылардың шығармашылығын талап ететін тәсілдер: «Синквейн», «Диаманта», «Түрлі түсті жазу», «Бес минуттық эссе». Топтық жұмысты ұйымдастыру тәсілдері: «Алты бас киім», «Миға шабуыл», «Шеңбердегі хат». Таңбалау кестелері тәсілдері: «Білемін. Білдім. Білгім келеді», «INSERT кестесі», «Қос күнделік» әдістерін өзімнің іс-тәжірибиемде мәтінмен жұмыс жасауға берілген күрделі оқу мақсаттары жүзеге асыруда сабақ үдерісінде білім алушылардың

функционалды сауаттылығын қалыптастырудағы анағұрлым тиімді білім беру технологияларының әдістері мен тәсілдерін қолдану нәтижесінде білім алушы: пәндік білімді ғана меңгеріп қоймай функционалды сауаттылығы да қалыптаса бастағандығын аңғардым. Нәтижесінде:

- өз бетімен жұмыс істей отырып, шеберлігін арттыра білді;
- өз беттерімен ізденулеріне, шығармашылықпен жұмыс істеулеріне бағыт алды;
- ойлау қабілеті дами бастады;
- нәтижелерін керек жағдайда түзетіп және одан қорытынды жасай бастады;
- қорытындыны басқа нәтижелермен салыстыру дағдылары қалыптаса бастады;
- әр түрлі жағдайда өз шешімін таңдай білуге талпынды;
- өзін-өзі бағалай білуге үйренеді;

Сабақта қолданылған әдіс-тәсілдер

Сонымен қатар осы оқу түрлерін жұма күндері өтетін «Оқу мен жазу технологиясы» таңдау пәні сабағымда да қолданудамын. Сөзімді қорытындылай келе: функционалды сауаттылықты дамыту процесі ойлау дағдыларын қалыптастыру негізінде жүзеге асырылады, ал ойлау дағдыларының өзі білімді меңгеру дағдысының құзыретке, яғни функционалды сауаттылыққа айналу құралы болып табылады. Сондықтан біз мұғалімдер қауымы өмірге бейім функционалды сауатты

оқушы тәрбиелеу үшін, тек пәндік білім беріп қана қоймай, оқушыларға ұсынылатын тапсырмаларымыз өмірмен, жағдаятты шешуге бағытталған тапсырмалар ұсынуымыз қажет деп ойлаймын.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Шығармашылық пен ізденіс және жаңа технологияны пайдалану жолдары. Ізденіс 2020ж
2. Әр түрлі мәтіндермен жұмыс. Журнал 2018ж
3. Сергеева Б.В., Трофимцова О.С. Теоретические основы развития речевой деятельности младших школьников// Научное обозрение. Педагогические науки. – 2017. – №3. – С. 110-122//Электронный ресурс: <https://science-pedagogy.ru/ru/article/view?id=1630> (дата обращения: 31.03.2021).

Жумажанов Ж.Ж.

КТУ «Общеобразовательная школа №19», г. Темиртау

РОБОТОТЕХНИКА КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАЩИХСЯ

Школа при обучении должна формировать у учащихся ключевые компетенции, определяющие качество образования. В обучении это переход от повествования и передачи знаний к созданию условий для получения учащимися практического опыта, активного поиска информации. Современные технологии в образовании обеспечивают включение в образовательный процесс специально организованную деятельность учащихся. Робототехника в образовательном процессе полностью соответствует компетентностному подходу. Робототехнику можно использовать на уроках физики, биологии, технологии, информатики, окружающего мира, математики, географии при демонстрации и изучении некоторых тем.

На сегодняшний день школа при обучении должна формировать у учащихся ключевые компетенции, определяющие качество образования. В обучении это переход от повествования и передачи знаний к созданию условий для получения учащимися практического опыта, активного поиска информации.

Перед учителем стоит главная задача: компетенции – результат получения образования выпускника школы. Качественное усвоение программы возможно лишь при правильном выборе метода развития образовательных компетенций учащихся. Современный человек должен быстро ориентироваться в изменяющемся мире, осваивать самостоятельно новые профессии и области знаний, уметь находить общий язык с людьми самых разных профессий, культур, мировоззрений, заниматься саморазвитием и др. Все вышеперечисленное называется ключевые компетенции.

Под ключевыми компетентностями применительно к школьному образованию понимается способность учащихся самостоятельно действовать в различных ситуациях. Компетентность – круг полномочий учреждения или лица, круг вопросов, в которых данное компетентное лицо обладает опытом, познаниями, полномочиями решать; совокупность определенных знаний, умений и навыков, в которых человек должен быть осведомлен и иметь практический опыт работы.

Компетентность - личностный ресурс, предусматривающий обладание разносторонними знаниями в специфической области и соответствующим авторитетным мнением (по сути, это актуальное проявление соответствующей компетенции); это умение активно использовать полученные личные и профессиональные знания, умения и навыки в практической деятельности.

При компетентностном подходе организовывать учениками свою работу выходит на первое место, а не информированность, как раньше. Запоминание, заучивание – это накопление знаний. Применение своих знаний и умений в конкретной жизненной ситуации – это компетентность. Смысл компетентностного подхода в том, что ученик должен осознавать постановку самой задачи, оценивать новый опыт, контролировать эффективность собственных действий. При таком подходе учебная деятельность периодически приобретает исследовательский характер.

Современные технологии в образовании обеспечивают включение в образовательный процесс специально организованную деятельность учащихся. Робототехника в образовательном процессе полностью соответствует компетентностному подходу. Робототехника занимается проектированием и конструированием всевозможных механизмов-роботов, имеющих блочную, модульную структуру и обладающих микропроцессорами.

Робототехника - прикладная наука, занимающаяся разработкой автоматизированных технических систем и являющаяся важнейшей технической основой развития производства. Активная вовлеченность детей в конструирование физических объектов, способствует развитию понятийного и речевого аппарата, что в свою очередь, при правильной поддержке со стороны учителя, помогает детям лучше вникать в суть вещей и продолжать развиваться.

Курс робототехники можно использовать во внеурочной деятельности, а также в учебном процессе. Лучший возраст для начала изучения робототехники в школе 4-5 класс (10-11 лет), в данном возрасте уже есть достаточные знания по математике, логике, познанию мира. Робототехнику можно использовать на уроках физики, биологии, технологии, информатики, математики, географии при демонстрации и изучении некоторых тем.

Межпредметные связи есть педагогическая категория для указания синтезирующих, интегративных отношений между объектами, явлениями и процессами реальной действительности, нашедших свое отражение в содержании, формах и методах учебно-воспитательного процесса и выполняющих образовательную, развивающую и воспитывающую функции. Межпредметные связи при конструировании робота прослеживаются между информатикой и математикой, физикой и технологией, физикой и математикой, информатикой и биологией, технологией и биологией. Например, использование передаточных отношений при создании полноприводного робота или наблюдение движения животных при создании шагающих роботов.

К овладению новыми знаниями мотивирует проектирование и сбор роботов, учащиеся с интересом изучают понятия, теорию и знания из других предметных областей для достижения своих целей. Конструирование и сборка роботов способствуют повторению тем и сведений по смежным учебным предметам, использованию практических умений и навыков. Сильной мотивацией для создания конструкций являются соревнования и конкурсы. Учащиеся увлеченно изучают углубленный материал для сбора своего уникального робота.

При изучении нового учебного материала используются факты и понятия из разных учебных предметов. Обучающиеся самостоятельно воспроизводят отдельные знания фактического или теоретического характера из смежной дисциплины и привлекают факты и понятия, усвоенные ими на уроках одного предмета, для подтверждения вновь усваиваемых знаний на уроках другого. Самостоятельно привлекают теорию для объяснения изучаемых явлений на уроках другого учебного предмета. Все это позволяет повысить уровень следующих компетенций: информационная, коммуникативная, учебно-познавательная. Поиск информации в сети интернет по проектируемому роботу, отслеживание новостей в it-индустрии, изучение и анализ существующих конструкций - развивает информационную компетенцию.

Подготовка защиты созданного проекта, сообщение о возможном практическом применении конструкций, доказательство внедрения новых элементов в реализуемую конструкцию, умение работать в группе, коллективное обсуждение работы группы по созданию робота, оценка деятельности учащихся формирует коммуникативную компетентность.

Учебно-познавательная компетенция проявляется при конструировании моделей робота по готовым схемам, программировании действий робота по образцу, исследование по моделируемому проекту, исследование корректировки работы программы, оформление и защита проекта, самостоятельное построения робота без схем и инструкций, программирование действий робота в зависимости от задач; демонстрация своих моделей; проведение состязания между роботами и определение победителей; выявление удачных работ, преимущества и недостатков конструкций.

Занятие за компьютерами, создание роботов, проведение экспериментов по исследованию окружающей среды, работа в группе способствуют достижению результатов освоения образовательной учебной программы общего образования, указанных в государственном общеобразовательном стандарте, как владение навыками познавательной, учебно-исследовательской и проектной деятельности, навыками разрешения проблем. Такая деятельность способствует достижению значительных результатов по учебным предметам.

Робототехника – межпредметный курс, позволяющий усилить и приумножить уровень у учеников сформированных ключевых компетенций. Техническое творчество является мощным инструментом синтеза знаний, закладывающим прочный фундамент для системного мышления, формирование которого важно, в частности, для профессии современного инженера. Эта профессия многогранна, поскольку включает в себя такие виды деятельности, как проектирование, исследование, творчество, дизайн и т. д. Именно ими должны обладать выпускники, желающие получить инженерное образование. Некоторые возможности для этого обеспечиваются за счет дополнительного образования на станциях молодых техников, в центрах детского технического творчества и других организациях.

Таким образом, сегодня робототехнику в образовании можно рассматривать как междисциплинарную деятельность, которая объединяет науку, технику, машиностроение, творчество, программирование. Робототехника способна работать на развитие технического творчества начиная с младшего возраста.

Литература:

1. Григорьев Ю. В., Степанов П. В. Методический конструктор «Внеурочная деятельность школьников». М., 2019. 225 с.
2. Гималетдинова К. Р., Аленова А. Н. Внедрение робототехники в образовательное пространство для мотивации дальнейшей деятельности учащихся // Образование и информационная культура: теория и практика: сб. науч. тр. Ульяновск, 2017. С. 14-16.

ОРТА БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН ЖАҢАРТУ АЯСЫНДА

Қазіргі кезеңде білім берудің сапасын жақсарту, әдістемелік негізін өзгерту заман талабына сәйкес туындап отырған қажеттілік. Өйткені, мектептің әр күні көптеген ғылыми жаңалықтарға, терең әлеуметтік өзгерістерге толы. Бұрын оқу үрдісінде мұғалім басты роль атқарған болса, қазір оқушының белсенділік көрсететін кезі туды. Сабақ мұғалімнің емес, оқушының іс-әрекетімен бағаланады. Қазіргі заманда нені оқыту емес, қалай оқыту маңыздырақ болып отыр. Сабақ барысында оқушының ізденуі мен зерттеу дағдыларын қалыптастыра отырып, пәнге деген қызығушылықтарын арттыру мақсатында қолданылатын технологиялар баршылық.

Бүгінгі күні барлық елдер жоғары сапалы білім жүйесімен жұмыс істеуде. Өйткені қазіргі заманда елдің бәсекеге қабілеттілігі оның азаматтарының парасаттылығымен анықталады, сондықтан білім беру жүйесі болашақтың талабына сәйкес дамуы тиіс. Оқушыларды заманауи әдіс –тәсілдермен оқытып, ой –өрісі кең, саналы, еркін азамат етіп тәрбиелеу қажеттілігі де осы себептен туындап отыр. Оның үстіне білім берудің жүйесін қарқынды дамытқан бұл үрдістің жалпы білім беретін мектептерге де енгізілуде.

Қазақстандағы білім беру үдерісіне енген жаңартылған білім беру бағдарламасы- заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қанағаттандыратын тың бағдарлама. Оқу бағдарламасының мақсаттарының бірі және бірегейі – жеке тұлғаны әлеуметтендіру, яғни түрлі әлеуметтік топтармен тіл табысуға қабілетті азаматтарды тәрбиелеу. Бағдарламадағы пәнаралық байланысты дамытады, қазақ тілі арқылы басқа пәндердің мазмұнын меңгертеді. Көрсетілген әдіс-тәсілдер тіл мен мазмұнды меңгертуді қатар дамытады. «Оқусыз – білім жоқ, білімсіз – күнің». Бүгін адам білімсіз өмірде алысқа бармайды. Сол себепті білімнің мектеп кезінен сапалы берілуі ұлт деңгейіндегі аса маңызды мәселенің бірі. Ұлы ұстаз Ян Амос Коменский айтпақшы білім беруде баланың үш – «тыңдау», «көру» және «сөйлеу» қабілетін дамыту, болашақта баланы позитивті нәтижелерге жеткізеді.

Бізге үлкен жауапкершілік міндеттелді. Оқушылардың бойына ХХІ ғасырда өмірдің барлық салаларында табысты болу үшін, қажетті дағдыларды дарыту үшін, мұғалімдер тынымсыз еңбектену керек. Жаңартылған оқу бағдарламасы аясында тек өз пәнін, өз мамандығын шексіз сүйетін, бала үшін ұстаз ғұмырын құдіретті деп санайтын білімді мұғалімдер ғана жұмыс істей алады. Қазіргі заманғы мұғалімдер информатор, бақылаушы, тексеруші, жазалаушы қызметін тастап, керісінше ізденуші, зерттеуші, технолог, өнертапқыш, шығармашылықпен жұмыс істейтін жаңашыл болу керек. Оқушыны субъект ретінде қарастырып, оның өзін-өзі тануына жол ашу, жеке тұлға бойындағы қасиетті дамыту, «Мен» менталитетін қалыптастыру, білім мен тәрбиені жеке тұлғаға қарай бағыттау-бүгінгі таңдағы мұғалімінің кезек күттірмейтін қасиетті міндеті.

Заман ағысына сай біліммен қаруланған ой-өрісі жоғары, зерделі, жан-жақты дамыған мұғалім болу - уақыт талабы. «Мұғалімдер - қоғамның ең білімді, ең отаншыл, білгілеріңіз келсе, ең «сынампаз» бөлігі болып табылады», - деп Елбасы Н. Ә. Назарбаев бекер айтпаса керек. Сондықтан да бүгінгі таңда тәуелсіз елімізге білікті маман, өз ісінің шебері қажет. Сапалы білім — ел болашағын айқындайтын басты көрсеткіш болып табылады. Бүгін мектеп партасында отырған бүлдіршіндер ертең ел тағдырын шешетін азаматтар. Олардың сапалы білім алуын бүгін қамтамасыз ету – мұғалімнің басты міндеті. «Тегінде адам баласы адам баласынан ақыл, білім, ар, мінез деген қасиеттерімен озады», - деп Абай атамыз айтқандай, озық ойлы білімдар адамдар заманның, қоғамның дамуына, өзгеруіне үлесін қосып келеді. Осындай қоғамдық әлеуметтік мәдени өзгерістер, дамулар мектептің оқыту процесіне әсер ететіні сөзсіз.

Кез келген оқыту белгілі мөлшерде адамды дамытады. Оқитын пән қаншалықты жаңа, бағалы болса да, мұғалімнің шеберлігі қандай жоғары болсын, мұғалім мен оқушының өз белсенділігін туғыза алмаса, берген білім күткен нәтиже бермейді. Оқушының адам ретінде қалыптасуы белсенділік арқылы жүзеге асады.

Қазіргі таңда мұғалімдерге қойылатын талаптардың бірі – оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін меңгеріп, іс-тәжірибесінде үнемі қолдану.

Қазақстан білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, басқа да көптеген қасиеттерінің қалыптасуына көмектеседі, оқу-тәрбие үдерісін дұрыс ұйымдастыруына әсерін тигізеді.

Адам баласының бес саусағы бірдей болмайтыны сияқты оқышыларда бір-біріне ұқсамайтын, бірін-бірі қайталамайтын, кішкене болса да өзіндік ерекшелігі бар адамдар. Олардың ішінде ең үздігі де, ең нашары да, тентегі де, біліп тұрса да аузын ашпайтыны да, қанша сүйресен алға баспайтыны да болады. Бірақ ұстаз барлығын да жақсы көріп, білім нәрімен сусындатуы тиіс.

Оқушыларға зерттеу жүргізгенде жоғары сынып оқушыларында нақты білім бар екендігі, бірақ олар өз ойларын жеткізуге қиналатыны анықталды. Сондықтан да бастауыш сынып кезеңінен бастап баланың тілін дамыту жұмыстарына көп көңіл бөліну керектігі көрінді. Осы жағдайда тиімді технологиялардың бірі- «Сын тұрғысынан ойлау» технологиясы. Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз педагогтің бағыттауымен оқушының өз бетінше білімді игеруі. Нәтижесінде неғұрлым дамыған оқушының жеке тұлғасы қалыптасады. Бұл технологияның мақсаты сынауға емес шындалған ойлауға үйрету.

Сын тұрғысынан ойлауды дамыту бағдарламасы әлемнің түкпір-түкпірінен жиналған білім берушілердің бірлескен еңбегі. Тәжірибені жүйеге келтірген Джинни Л. Ситл, Куртис С. Мередит, Чарльз Темпл. Жоба негізі Ж. Пиаже, Л.С. Выготский теорияларын басшылыққа алады. Мақсаты барлық жастағы оқушыларға кез келген мазмұнға сыни тұрғыдан қарап, екі ұйғарым бір пікірдің бірін таңдауға саналы шешім қабылдауға сабақтарда үйрету.

Жоба әдіс-тәсілдері оқушыларды тынымсыз ізденімпаздыққа баулиды. Баланың терең де еркін ойлауына, үздіксіз еңбектене білуіне жол ашады. Оқушының ізденісі жеміссіз болмақ емес. Дәстүрлі білім беру кезіндегі оқушыны сын тұрғысынан ойлайтын оқушымен салыстырған кезде нәтижесі жоғары болған. Ата-бабамыз «Оқу – инемен құдық қазғандай» демекші, шығармашыл, ізденімпаз ұстаз ғана табысты болады, нәтижеге жетеді.

Әдебиеттер:

1. Мұғалімдерге арналған нұсқаулық.- Алматы, 2010.- 256 б.
2. «Педагогикалық диалог» ақпараттық- әдістемелік журнал. 2007.

Жумашкина А. К.

Қарағанды облысы білім басқармасы «№10 арнайы мектеп- интернат» КММ

БІЛІМ АЛУДА ЕРЕКШЕ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ БАР БАЛАЛАРДЫ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫНА ҚОСУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Заманауи жағдайда мектептің жеке тұлғаға бағытталған білім беруді жүзеге асырудың маңызды педагогикалық шарты – мектеп социумының тұтас бірлігін қамтамасыз ету, білім беру процесіне қатысушылардың барлық инклюзия идеяларына бейімділігі болып табылады.

Білім беру процесінің басты объектісі білім алушының жеке басы және оның қажеттілігі болғандықтан, инклюзивті білім беруді жеке тұлғаға бағытталған педагогикалық қамтамасыз етудің басты міндеті қабілеттері мен қажеттіліктерін ескере отырып, жеке тұлғаның әлеуетін барынша ашу үшін жағдай жасау болып табылады.

Ерекше білім берілуіне қажеттіліктері бар және мүгедектігі бар балалардың білім алуы олардың табысты әлеуметтенуінің, кәсіби және әлеуметтік қызметтің түрлі түрлерінде тиімді

өзін-өзі іске асыруының негізгі шарты болып табылады. Мұндай балаларға қатысты мемлекет пен қоғамның алдында тұрған негізгі міндет – одан әрі әлеуметтік оңалту және қоғамға бейімдеу мақсатында білім беру мен арнаулы әлеуметтік қызметтерді алуға жағдай жасау, көмек көрсету.

Ерешке білім алу қажеттілігі бар балаларды жалпы білім беру ортасына қосуда инклюзивті білім беруді енгізу процестері кешенді сипатқа ие және оларға мемлекеттік құрылымдардың, ата-аналар қауымдастығының, отбасының, білім беру органдары мен ұйымдарының, сондай-ақ үкіметтік емес сектордың қатысуын көздейді.

Инклюзивті білім беруді енгізу процесінің бастапқы кезеңінде арнайы, инклюзивті және жалпы білім беру саласындағы нормативтік-құқықтық актілерді үйлестіру көзделуге тиіс. Мұғалімнің инклюзивті сыныптағы жұмысы ерекше және жаңа кәсіби дағдыларды, жаңа педагогикалық технологияларды игеруді талап етеді. Сонымен қатар, кәсіби қызметтің негізі болып белгілі бір ерекше жағдайларды жасау кезінде әр бала үйренуге қабілетті екендігіне сенімді болу табылады. Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балалары инклюзивті білім беру ортасына қосу үрдісінің сәтті өтуі бірнеше кезеңдерге байланысты болады. Әрбір кезеңді жеке-жеке қарастырайық.

Танысу. Инклюзивті практиканы жүзеге асыратын мұғалім қызметінің ерекшелігі күнделікті жұмыста, оның әр кезеңінде көрінеді. Бірінші кезеңде білім беру процесінің барлық қатысушылары – балалар, ата-аналар, мұғалімдер, мектеп әкімшілігі, мамандар арасындағы ынтымақтастық негіздері таныстырылады және қалыптасады. Сабаққа қандай балалар келетінін алдын-ала білу үшін оқу жылының басталуына дейін олармен танысқан дұрыс. Ата-аналар мен оқушыларды бірінші кездесуге шақыру арқылы танысуға болады. Бұл кездесуде мектеп бойынша экскурсия өткізіп, балалар мен ата-аналарды болашақ сыныптың үй-жайымен, дене шынықтыру залымен, асханамен таныстырған жөн. Экскурсиядан кейін бәрін сыныпта жинап, бейресми жағдайда танысқан жөн. Кім екенін, балалар нені жақсы көретінін, не қызықтыратынын біліңіз.

Әдістеме және дидактика танысу барысында мұғалім әр баланың мүмкіндіктері мен ерекшеліктерін байқай алады. Бұл оған оқу жылының басталуына жақсы дайындалуға, балаларға ыңғайлы оқу үшін қажетті жағдайларды ойластыруға мүмкіндік береді. Танысу кезінде білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балалармен ғана емес, оның ата-анасымен де байланыс орнату маңызды.

Алғашқы кездесуге мектеп мамандарын - психологты, дефектологты, логопедті шақырған жөн, олар балаларға қажетті дағдыларды дамытуға көмек пен қолдау көрсете алады.

Бейімделу кезеңі. Екінші кезең – бұл әр бала басынан өткеретін мектеп өміріне бейімделу кезеңі. Бірінші сыныпта баланың мектепке қолайлы бейімделуі үшін жағдай жасау, яғни оның сәтті дамуы мен білім алуын қамтамасыз ету өте маңызды. Даму кемістігі бар, әсіресе зияткерлік дамуы бұзылған, аутистік спектрдің бұзылулары бар балаларға мектепке барудың басында мектепте өмір сүру тәртібін, сабақ кестесін, ұзақтығын және үзілістерін меңгеру қиын. Бейімделуді жеңілдету үшін сіз балаға суреттегі күн жоспарын ұсына аласыз. Тәрбиеші немесе психолог баламен бірге бұл жоспарды оқу күнінің басында қарастыра алады. Баланы мүмкін болатын өзгерістер туралы – кестеде, кеңселерде ескерту өте маңызды. Сонымен қатар, мұғалім және сүйемелдеу мамандары әр түрлі жағдайларда балаларда іс-әрекет алгоритмін қалыптастыру бойынша жұмыс жүргізілуі тиіс.

Сыныптастарымен өзара әрекеттесу. Білім алуда ерекше қажеттілігі бар бала мектепке келгенде, оны көптеген жаңа адамдар – балалар мен ересектер қоршап алады. Үшінші кезеңде тәрбиешінің, психологтың, мұғалімнің маңызды міндеті – баланы сыныптастарымен өзара әрекеттестіру. Көбінесе балалардың өздері бір-біріне жақындайды, танысады, бірге ойнауды ұсынады. «Ерекше» бала жағдайында ересек адам – мұғалім, тьютор, психолог мектеп оқушыларының қарым-қатынасының бастамашысы болады.

Жалпы қарастырғанда, бірінші сынып оқушылары ересектер көрсеткен қарым-қатынасқа байланысты өз сыныбының белгілі бір оқушысына деген көзқарасын қалыптастырады. Егер мұғалім «ерекше» балаға деген оң көзқарасты көрсетсе, оны барлық балалардан бөлуге тырыспаса, сабаққа қатыстырып, сабақта және үзілісте өзара әрекеттесуді ұйымдастырса, онда сыныпта сенім, ынтымақтастық және өзара көмек қарым-қатынасы қалыптасады.

Білім беру кеңістігі. Төртінші кезең – бұл кеңістікті тек сынып ішінде ғана емес, сонымен қатар одан тыс жерлерде де ұйымдастыру. Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балалар үшін біршама уақытқа жеке қалу, шуылдан демалу маңызды. Мұны істеу үшін сыныпта пердеше, «шатыр» немесе соған ұқсас нәрсе орнату қажет. Әдетте, бала үзілісте немесе тіпті сабақта жалғыз қалғанда, қайтадан жұмысқа және өзара әрекеттесуге дайын болады.

Оқу процесін ұйымдастыру. Инклюзивті білім берудің ерекшелігі – мұғалім сыныптағы балалардың әртүрлілігін, олардың ерекшеліктерін, мүмкіндіктерін, мүдделерін ескереді. Осыған байланысты жұмыс формаларын, әдістері мен технологияларын өзгерту қажет. Балаларды ұқсас белгілерге сәйкес топтарға біріктіру жеке ерекшеліктерді ескеретін мақсаттармен түсіндіріледі. Сабақта оқу іс-әрекетін ұйымдастырудың жалпы ережелері мен әдістеріне сүйене отырып, инклюзивті сынып мұғалімі танымдық іс-әрекеттің, мінез-құлықтың, қарым-қатынастың ерекшеліктері бар баланың жұмысына қосылудың осал жақтарын есте сақтауы және ескеруі керек. Көбінесе мұндай оқушы бүкіл сыныптың қарқынына жете алмайды: тапсырмаларды өзіне қол жетімді деңгейде орындайды, бірақ тақырыптың мазмұнын, оның сыныптастарының тақырыбын игеру деңгейінен төмен.

Жеке жұмыс. Сабақта жеке жұмысты ұйымдастырған кезде – карточкадағы тапсырманы орындау, дәптердегі жеке тапсырма – ерекше баланың «бәрі сияқты болу», тапсырманы сыныптастарымен бірге орындау ниетін ескеру қажет. Егер мұғалім үлестірмелі материалы тек бір оқушыға берсе, оны жалпы оқу жұмысынан жасанды түрде бөлу жағдайы туындайды. Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар бала, егер ол тақтада жауап беруге, жаппай фронтальды жұмысқа қатысуға мүмкіндік алса, өзін сенімді сезінеді.

Жұптық жұмыс. Өзара (жұптасып) оқыту – бұл бір оқушы екіншісіне мұғалімнің бақылауымен сабақ жүргізу үрдісі. Жұптасып, өзара оқуды Д. Митчелл мектептегі инклюзивті білім берудің жетекші технологияларының бірі ретінде көрсетеді. Өзара оқыту технологиясы балалар бір-бірінен көп нәрсені үйренеді деген болжамға негізделген. Өзара оқыту алынған дағдылар мен білімді қайталау немесе бекіту кезеңінде пайдалы. Жаңа материалды алғашқы ұсыну кезеңінде өзара оқыту сирек қолданылады. Бұл технология оқытудың басқа әдістеріне қатысты қосымша болып табылады. Оқыту мен мінезқұлықтағы қиындықтары бар баланы жұптық жұмысқа қосу біртіндеп жүруі керек. Бастапқыда балалар онымен жұппен жұмыс істей алады, олар оң көзқарасты көрсетіп, көмектесуге және қолдауға дайын.

Топтық жұмыс. Сабақта топтық жұмысты ұйымдастыру кезінде мұғалімнің және оның көмекшілерінің – тьютордың, дефектолог мұғалімнің ұстанымы өте маңызды. Балалар топтық тапсырмаларды орындау кезінде топтардың жұмысына араласып, бәрі дұрыс жүріп жатқанын тексеріп, жанжал жағдайларының алдын алуы тиіс. Сабаққа дайындық кезінде мұғалімнің көмекшісі балалар арасындағы өзара әрекеттесуді ұйымдастырудың тактикасын дамытуға, қажетті үлестірмелі және көмекші материалдарды дайындауға көмектеседі.

Дағдыларға тікелей оқыту. Әлеуметтік дағдыларды тікелей оқыту кезінде мұғалім ережелер мен мысалдар арқылы дұрыс мінез-құлықты ескереді. Ережелерді қабылдау барлық оқушылар үшін өте маңызды, бірақ ол олардың жеке тәжірибесімен байланысты саналы болу керек. Оқушылар фронтальды немесе топтық жұмысқа кіріспес бұрын, мұғалім сыныпта балалардың бір-бірімен өзара әрекеттесу ережелерін талқылай алады. Мысалы, «кезекпен сөйлеу», «бір-бірінді тыңдау», «егер бір нәрсе түсініксіз болса, сұрақтар қою». Егер жанжал туындаса, балаларды ережелер туралы келісуге үйрету өте маңызды: әр балаға өзін қалай ұстау керек, оны негіз ретінде қабылдау керек. Мұғалім бұл өзара әрекеттесу үрдісін реттей алады. Көптеген ережелерді символдық белгілердің көмегімен енгізуге болады. Мысалы, сыныпта тыныштыққа қол жеткізу үшін сіз «үнсіздік белгісін» енгізе аласыз.

Егер мұғалімнің өзі ережені орындаса, оқушылар оны тез үйренеді. Инклюзивті сыныпта жұмыс істейтін мұғалімдер мен мамандар нені білуі керек?

- ережелер балаға қарапайым және түсінікті болуы және бір-біріне қарама-қайшы келмеуі керек;
- ережелерді ұзын, ұзақ тізімге енгізуге болмайды;
- бір уақытта сыныпта бір немесе екі ережені қабылдауға болады.

Топтық белсенділік түрлерін ұйымдастыру. Кезекшілік, мерекеге дайындық, оқу топтарындағы жұмыс, тапсырмаларды орындауға көмектесу, мектепте және мектептен кейін қозғалыс (зағип балалар немесе тірек-қимыл аппараты бұзылған балалар үшін ұйымдастырылған) сияқты топтық белсенділік түрлерін ұйымдастыру кезінде мұғалім: - балалардың тиімді әлеуметтік өзара әрекеттесуіне ықпал ететін топтық белсенділікті жоспарлайды;

-топ үшін қатысушыларды таңдайды (яғни, білім алуда ерекше қажеттілігі бар бала мен әлеуметтік сауатты құрдастар).

Мысалы, мұғалім дені сау құрдастарына кезек-кезек зағип баланы мектепте ертіп жүруді ұсынады. Алдымен ол мұны істей алатын балаларды таңдайды -бала жауапкершілік қасиеті мол және мейірімді болуы шарт. Содан кейін мұғалім балаларды зағип баланы мектепте қалай алып жүруге үйретеді. Мамандардың өзара іс-қимылы Мұғалім – бұл толыққанды және, әдетте, білім алуда ерекше қажеттілігі бар баланы, оның отбасын және білім беру процесінің басқа қатысушыларын психологиялықпедагогикалық сүйемелдеуді жүзеге асыратын мамандардың пәнаралық тобының негізгі қатысушысы. Барлық мамандардың өзара әрекеттесуінің негізгі нысаны, егер оған медициналық қызметкерлер кірмесе, мектептегі психологиялық-медициналықпедагогикалық консилиум (ПМПК) немесе психологиялық-педагогикалық консилиум (ППК) болып табылады.

Мұғалім баланы тереңдетіп тексеруді жүргізетін және оны тиімді оқыту үшін алдын-ала ұсыныстар жасайтын ПМПК мамандарына жүгінеді. Содан кейін ПМПК мамандары баланың ата-аналарымен ПМПК-дан өту туралы келіседі, мамандар баланы тексереді және арнайы білім беру жағдайларын ұйымдастыру бойынша ұсыныстар береді. Бұл ұсыныстар ата-аналар мен мектепке арналған ресми құжат болып табылады, оның негізінде ПМПК оқу процесін егжей-тегжейлі жоспарлайды. Ең алдымен ПМПК балалардың белгілі бір санаттарын оқыту үшін әзірленген бейімделген білім беру бағдарламасына негізделуі мүмкін жеке білім беру бағдарламасын (қосымшасын) әзірлейді. Консилиумның жоспарлы отырыстары, әдетте, даму динамикасын, қоғамдағы бейімделуді және баланың білім беруді дамыту саласындағы ілгерілеуін бағалайды. Сонымен қатар, консилиумға қатысушылардың назарында баланың әлеуметтік дамуына және оның отбасымен өнімді қарым-қатынасқа ықпал ететін ең тиімді тәсілдер, технологиялар, нақты әдістер болады.

Мұндай кездесулердің нәтижесі – психологиялық- педагогикалық қолдаудың нақты қадамдарын, сондай-ақ бүкіл инклюзивті сынып жұмысын жоспарлауды көздейді. Арнайы қызмет түріне қажеттіліктерін анықтау барысында алдымен, оқыту және тәрбиелеу мәселелерін шешу барысында баланың қызығушылығына басымдылық беретін ізгілік қағидасы басшылыққа алынады.

Сонымен қатар, бұл қағида, әр баланың өз қабілетін барынша дамытуына уақытында қажетті жағдай жасау керектігін білдіреді. Бұл жағдайлар инклюзивтілік принципінің негізінде дамып келе жатқан жалпы білім беру ұйымдарында жасалады. Ерекше жағдайлар қызметкерлермен, қаржылай, материалды-техникалық және басқалай мектептегі білім беру процесін қамтамасыз етуге қойылатын жалпы талаптар жүйесі дегенді білдіреді.

Аталған талаптарды іске асырудағы кіріктіру нәтижесі болып табылатын орта: жалпы және ерекше білім алу қажеттіліктерін қанағаттандыратын, арнайы қажеттілігі бар оқушыларды қосқанда барлық білім алушыларға бірдей физикалық және эмоционалдық тұрғыдан жайлы, ата-аналарға (олардың заңды өкілдеріне) ашық, балалардың физикалық және психологиялық денсаулықтарын сақтап және нығайтуға кепілдік беретін болуы қажет.

Инклюзивті білім беру жүйесін дамыту – төзімділік пен шыдамдылық, дәйектілік, үздіксіздік, кезеңділік пен оны іске асыру үшін кешенді тәсілдемені талап ететін ұзақ мерзімді стратегия. Бар тәжірибені ұғынуда инклюзивті білім берудің әртүрлі тәсілдемелерін, тетіктері мен технологияларын жинақтауға, қолда бар ресурстарды тиімді пайдалануға мүмкіндік береді, тәуекелдер мен ықтимал қателерді азайтады; инклюзивті білім берудің әртүрлі (теориялық және практикалық) тәсілдемелері мен модельдерін салыстыруға мүмкіндік береді.

Қорыта айтқанда, білім алуда ерекше қажеттілігі бар баланы инклюзивті білім беру ортасына қосу үрдісінің әрбір кезеңінің өзіндік ерекшеліктері бар, дегенмен барлық кезеңдердің ортақ қасиеті – балаға деген сүйіспеншілік мен мейірімділік және жұмыс жасау барысында жүйелілік, бірізділік қағидаларына сүйену.

Әдебиеттер:

1. Мектеп әкімшілігіне арналған инклюзивті ортада білім беру процесін ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар. Әдістемелік ұсынымдар – Нұр-Сұлтан: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2020. – 145 б.
2. Эффективные педагогические технологии специального и инклюзивного образования. Учебник – Российская Федерация: Перспектива, 2009. – 139 б.

Жунусова А.Б.

Сәтбаев қаласы, «№1 мектеп-гимназиясы» КММ

МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ БІЛІМІН ЖЕТІЛДІРУДІҢ ЕҢ БІР ТИІМДІ ӘДІСІ-LESSON STUDY

*«Жай мұғалім хабарлайды, жақсы мұғалім түсіндіреді, керемет мұғалім көрсетеді, ұлы мұғалім шабыттандырады»-деген екен.
Уильям Уорд*

Қалай да, алға ұмтылу, болашақ ұрпақтарды орнықтыру үшін көптеген мәселелердің шешімін табу жолында белсенділік танытып, тез жылдам тапқыр әрекеттер жасауға әрқайсымыздың парызымыз деп білеміз. Өркениеттің әлеміне айналу үшін шәкірттеріміз шабытты, білімді, өжет, қайсар мінезді болуы шарт. Сол үшін біз мұғалімдер қауымы білім беру мазмұнын жаңашыл сатыға көтеріп, құлаш-құлаш қадамдар жасауы тиіс екеніне көзім жетті. Осыған орай оқыту әдістерін жетілдіру, пәндер бойынша білім деңгейін арттыру, мұғалімдердің тұжырымын педагогикалық тәсілдерді жаңашылау мақсатында экономикасы дамыған елдердің бірі Жапония, АҚШ, жаңа дамушы, индустриалды немесе «Айдаһар» елдерден Сингапур, Ганконг, Қытай, «Үлкен жетілік» елдерден Ұлыбритания, Канада секілді алпауыт елдердің өзі іс-әрекеттің зерттеу жұмысының ерекше түрін «Lesson Study» бірлесіп жоспарлауын және талдауын көздеген.

Демек, бұл тәсілдің мүмкіндігі керемет, білім алушыларға да білім беруші ұстаздарға да тиімділігі жақсы екеніне көзімізді жеткізу үшін 2019-2020 оқу жылында мектебіміз «Сабақты зерттеу-оқу мен оқыту тәжірибесін жетілдірудің құралы ретінде» тәжірибелік-эксперименттік жұмыс бағдарламасы бойынша жұмысымызды бастадық.

Біздің тобымыз мақсаты «Мәтінмен жұмыс жүргізу құралдары түсініп оқу дағдыларын дамытуға қалай ықпал етеді» тақырыбымен 7 «А» сыныбында жаратылыстану пәндері бойынша зерттеу жұмыстары жүргізілді. «Lesson Study» сабақтары жаратылыстану ғылымдары бағыты бойынша (география, физика, химия, биология) пәндерінен жүргізілетіндігі бекітілді. Қолданылған әдіс-тәсілдер «Қатені тап», «БББ», «Фишбоун немесе балық қаңқасы»

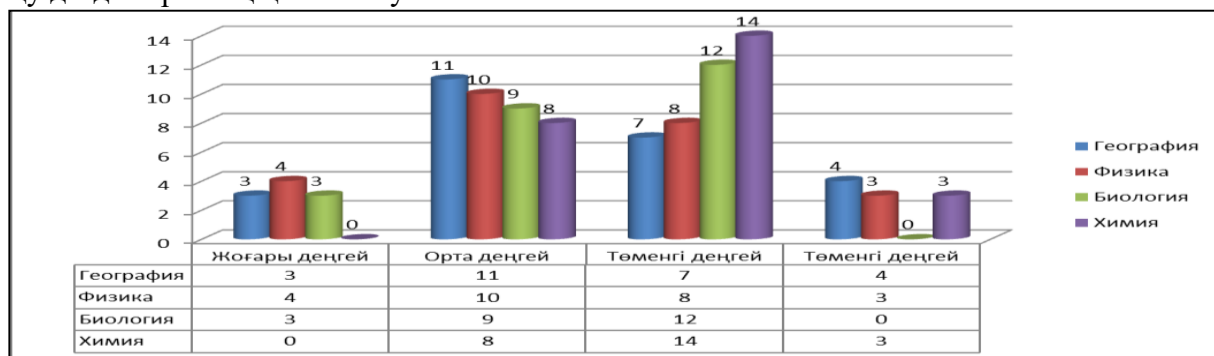
Сыныпта зерттеу сабақтары бойынша 2019-2020 оқу жылында 8 сабақ өткізілді. Сабақтар өткізілмес бұрын 4 пән кіріспе бақылау алынып, оның қорытындысы шығарылды. Осы қорытындыларға байланысты АВС деңгейдегі оқушылар таңдап алынды. Тізбекті 4 сабақтан кейін аралық бақылау алынды және оқушы деңгейлері мен сынып деңгейлері анықталып мониторинг жасалынды. Әр сабақтан кейін модератор топ мүшелерімен бірге сабаққа талдау жасап, АВС деңгейдегі оқушыларды талқылап, сабақта қолданған стратегиялардың мұғалім үшін, оқушы үшін тиімді жақтарын анықтап отырды.

Ең бастысы «сабақты зерттеу» немесе «сабақты зерделеу» үдерісі болып табылады. Бұл үдеріс барысында оқу сапасын арттыру үшін белгілі бір тәсілді қалай дамытуға болатындығын анықтау мақсатында бір топ яғни «Жаратылыстану ғылым» кафедрасының физика, химия, география, биология пән мұғалімдері бірлесіп оқушылардың оқу үдерісін зерделеді. Бір мектепте жұмыс жасаймыз, бірақ тәжірибені жақсарту мақсатында бірлесе жұмыс істеу үшін басқа мектептің мұғалімдері де тартылды.

2020-2021 оқу жылында сыныпта қашықтықтан оқытуда қарамастан зерттеу сабақтары жалғастырылды. Зерттеу қашықтықтан болғаннан кейін шығармашылық тобымыздың алғашқы отырысында мұғалімдердің ұсынысымен және қашықтықтан оқуды ескере отырып, келесі стратегиялар таңдалды: «Қатені тап», «БББ білемін, білдім, білгім келеді» кестесі, кілттік сөздермен жұмыс. Оқу жылының басында 8 «А» сынып оқушыларынан түсініп оқу дағдысының қалыптасуы бойынша кіріспе бақылау жұмыстары алынды.

8 «А» сыныбы оқушылардың мәтінді түсініп

оқу дағдыларының қалыптасуы

Төменгі деңгей Жоғары мен орта деңгей

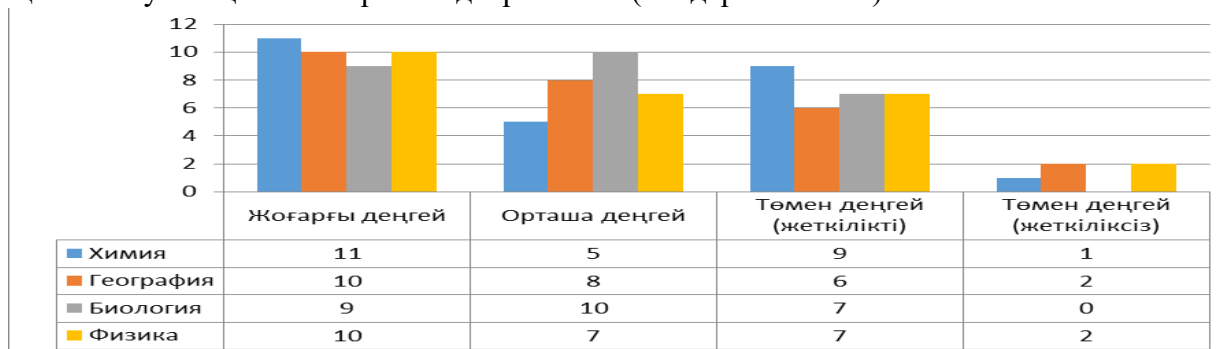
География пәні бойынша-44 % География пәні бойынша-56 %

Физика пәні бойынша-44 % Физика пәні бойынша-56 %

Биология пәні бойынша-48 % Биология пәні бойынша-52 %

Химия пәні бойынша-68 % Химия пәні бойынша-32 %

8 «А» сыныбы оқушыларының мәтінді түсініп оқу дағдыларының қалыптасуының салыстырмалы диграммасы (пәндер бойынша)

Төменгі деңгей Жоғары мен орта деңгей

Г

е Физика пәні бойынша-44 %→35(9) Физика пәні бойынша-56 %→65(9)

о Биология пәні бойынша-48 %→27(21) Биология пәні бойынша-52 %→73(21)

г Химия пәні бойынша-68 %→39(29) Химия пәні бойынша-32 %→61(29)

р Нақты айтқанда, Lesson Study мұғалімдерді оқыту және олардың тәжірибесін дамытудағы атынтымақтастық тәсілі болып табылды және де іс-әрекеттегі зерттеу сияқты бірқатар циклдерді қамтыдық.

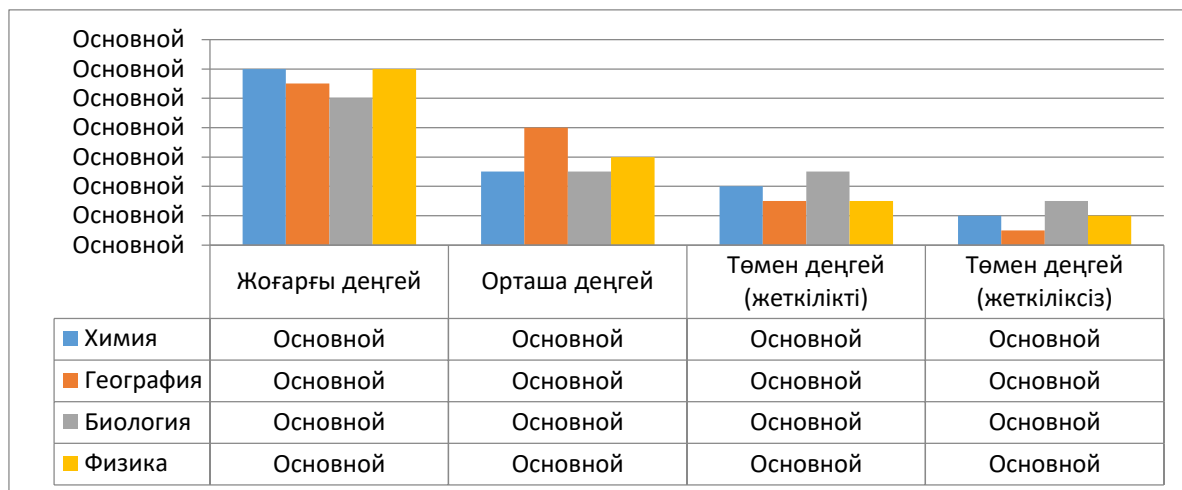
и Оқушылардың түсініп оқу дағдыларын қалыптастыру деңгейін бақылау өлшеуін жүргізу үшін функционалды және ыңғайлы Zoom платформасы таңдалды. Сабақ барысында мұғалімдер

жан-жақты және бір немесе бірнеше жауаптарды, суреттер мен бейнелерді қолдана отырып әр түрлі тапсырмаларды таңдау арқылы тест құруға оңай Word Wall, Padlet және Online Test Pad интернет-платформалары қолданылды.

Жоғарыдағы аталған стратегиялар оқушылардың жеке ерекшеліктерін көрсетеді және олардың өзіндік оқу стилін дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, олар зерттелген материалды жеке және эмоционалды бағалауға мүмкіндік береді.

Сөйтіп, 7 сынып оқушылары 9 сынып болып зерттеу жұмысымыз 3 жылға дейін созылды. Өзіміз де машықтанып, шыңдалдық.

Биылғы 2021-2022 оқу жылында сабақты қайта оффлайн жағдайында бастап, біздің зерттеу тобымыз 9 «А» сыныбында жалғасты, яғни жұмыс әрі қарай жалғасты. Оқу жылының басынан бастап сыныптан тағы да кіріспе бақылау жұмыстары алынды.

Бақылау нәтижесінің қорытындысы бойынша біршама өзгерістердің бар екендігі анықталды.

Біріншіден сыныптағы оқушылар санының 26-23 оқушыға өзгеруі

Екіншіден сыныптағы оқушылардың түсініп оқу дағдысының жоғары деңгейлі оқушы санының артуынан, төменгі деңгейлі оқушы санының азайғандығын көріп отырмыз.

Бұл экспериментте мұғалім үшін де өте тиімді жақтары көп болды. Ал, балалар үшін бұл зерттеу сабақтарының нәтижесін мынадан ұқтық. ABC деңгейіндегі оқушылар үш түрлі А деңгейі жылдам тапсырмаларды орындау барысында шапшаң келеді, В деңгейіндегі оқушыларға топпен жұмыс кезінде мәтінмен жұмыс жасай отырып, қатарындағы оқушылардан қалмауға тырысады. С деңгейіндегі оқушылар мысалы PISA тапсырмаларын орындауда суреттік мәтінмен жұмыс, тірек сызбаны мәтіннен таба біліп жалғастырып АВ деңгейіндегі оқушыларға түсіндіре отырып тартысып сабақтың зерттеуін одан әрі талдауға тіпті мұғалімнің өзін қызықтырып жібереді.

Нәтижесінде диагностикалық зерттеу сабағымыз нәтижесін көрсетіп экраннан оқушылар Online Test Pad, Quizzlet, Padlet, Word Wall платформалары арқылы тапсырмаларын орындап сол сабақтан өткен тақырыптарын тест қорытындысы арқылы оң нәтижелерін көрсетті.

Оқушылардан 3 жыл бойы нені байқадым?

Әр сабақ берген сайын оқушыларға қандай тапсырма құрастырсам болады? деген ой мені үнемі мазалап жүрді.

Ал, еш қиналмай мен оқушыларға өзім жазған авторлық бағдарламам «Ғылым әлемі» атты жаратылыстану бағыты бойынша кешенді тапсырмасымен, дидактикалық жинағымен құрасытырылған функционалды сауаттылыққа әзірленген тапсырмаларымды да зерттеу мақсатында пайдаланып отырдым. Нәтижесінде оқушылардың ғылыми жаратылыстану біліміне деген қызығушылықтарын байқадым. Қазіргі кезде оқушылар өте тез қимылдап, тез ойлап, тез шешімін табуға бірінен бірі асып түсуге асығады. Олардың көз қарасы ғылым мен технологияға сүйеніп өмірлік жағдайларды тез танып білгісі келіп отырады. Қоршаған орта мен ғылым туралы білімдерін ғылыми түрде салыстырғысы келіп, оны өмірде пайдалана білуге асығатынын

байқадым. Яғни оқушыларды Lesson Study зерттеу сабақтарымызда тапсырмаларды функционалды сауаттылық негізіне сүйене отырып құрастырып және сын тұрғысынан ойлауды дамыту және мәтінмен жұмыс жасау құралдарын таңдауды уақытында түзету стратегиялары ретінде белгіленген мәтінмен жұмыс істеуге арналған құралдар, бақылау сабақтарының мәліметтері көрсетекендей, оқылатын сабақтарда оқушылардың саналы оқу дағдыларын дамытуға оң әсерін тигізетін тапсырмалар беріліп отырдым.

«Бұлақ көрсем, көзін ашамын» деген дана, сөздер бар ғой? Білімге деген құштарлықтары мен сүйіспеншіліктерін арттыруына жауапкершілікпен қарау-менің міндетім. Себебі мен ұстазбын. Әлі де өз ұрпағымның қанаттарын қатайтамын, білім алушы шәкірттерімді «Мыңнан тұлпар, жүзден жүйрік» атануға өз үлесімді аямай жұмысаймын.

Ал, 3 жылдық Lesson Study тәжірибелік-эксперименттік зерттеу жұмыс бағдарлама мен үшін өзімнің пәндік білімімді тереңдетуге көмектесті, ауыз толтырып мақташыпен орындалған сәтті зерттеу жұмысы мақтанышпен аяқталды.

Қорыта келгенде осы тәжірибелік эксперимент әрбір жеке оқушының оқуына қатысты өзінің оқыту тәжірибесі туралы ойлануға, сабақтың оқушылар қажеттілігіне сәйкес келуі мақсатында мұғалімдерге инновациялық педагогикалық тәсілді жетілдіруге немесе оның сапасын арттыруға мүмкіндік берді.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Lesson Study «нұсқаулық» ПИТ Дадли
2. Бабаев С.Б. Оңалбеков Ж.К. «Жалпы педагогика» Алматы 2005
3. Чеботарев И.Г. Гришин И.А. Современные методы преподавания
4. Қ.Қ. Шакаримова. «Рухани дамыған, бәсекеге қабілетті тұлға тәрбиелеудегі құндылық бағдардың маңызы» // Білім Алматы 2007, N5-49 бет
5. Білімді Ел газеті 2016 №37

Жунусова А. Н.

Балқаш қаласы, «№24 мектеп-интернаты» КММ

ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Оқушылардың білім сапасын көтеру – қазіргі өзекті мәселердің бірі. Сондықтан да осы салада батыл қадамдар жасалып, өзгерістер енгізілуде. Бағдарлама оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады, оқуға қабілетін жақсартады. Білім беру негізін түсіну, ойлануға жүйелі білім беру, өзінің шығармашылық жұмысын жетілдіріп отыру, кеңістіктік ойлау қабілетінің болуы, ақпараттық – коммуникациялық технологияны дұрыс меңгеру қажет. Орта білім беру жүйесінде әлемдік жоғары деңгейге қол жеткізген анағұрлым танымал оқыту әдістемелері арасында сындарлы (конструктивті) теориялық оқытуға негізделген тәсіл. Сондықтан оқыту мен оқудың қазіргі заманғы әдістері мен мұғалімнің күнделікті тәжірибесі және кәсіби мән-мәтінмен өзара байланыста қарастырылады.

Тәуелсіз еліміздің болашағы жастардың қолында. Әйтсе де оған дұрыс бағыт бағдар берушінің бірі ата – ана болса, тағы бірі ол – біз, яғни мұғалім. Осы өркениетке бастар жолдың бастауы – мектеп десек, мектептің басты тұлғасы, жүрегі – мұғалім. Мектеп жұмыс пен оқушы жетістіктерін өрістеуіндегі негізгі тұлға – ұстаз болғандықтан, ал сол ұстаз заман талабына сай болу үшін әрқашан ізденуді, білімдерін жетілдіруді, жан-жақты білікті болуды талап етеді.

Жаңаша білім берудің жетекші мақсаты әрбір ел үшін маңызды болып табылатын рухани, мәдени және адамгершілік құндылықтарының негізінде жастарды өз елінің мәдениетін құрметтеуге тәрбиелеу; екіншіден–жастарды жылдам өзгеріп жатқан әлемдеөзіне сенімді және табысты болуға мүмкіндік беретін дағдылары мен түсініктерін дамытуға,өмірлік жағдайларда өз білімдерін қолдануға ықпал тигізетін сыни тұрғыдан ойлауға үйретуді қамтиды.

Мұғалімнің міндеті – баланың өзіне деген сенімін арттыру, өзін тұлға ретінде сезінетіндей мүмкіндік ашу, өзін тұлға ретінде сезінген бала әрқашанда өмірде өз жолын таба алады.

Жиырмамыншы ғасырдың басында–ақ Дьюи мектептің оқушылар «тобы» қатарға құрылған парталармен бөлінген орындарда отыру үшін құрылған көңілсіз орын болып табылатындығын көре білген. Бұл, ол айтқандай, материалды тыңдаушылардың белсенді емес тобына бірқалыпта беруге болатындығының анық айғағы болды. Шындығында, ол сыныптарды бір нәрсе жасауға емес, «тыңдауға» арналған орын деп санады (1990). Топтық жұмыстар оқушылардың белсенділігін, сенімділігін арттырады. Топқа бөлудің де өзінше мәні бар екенін оқушылар сабақ барысында түсіне бастады. Сабағымда «Кең ауқымды дәріс» әдісін пайдаланамын. Берілген тақырып бойынша өздеріне бұрыннан таныс ақпараттың тізімін дәптерлеріне жазу, содан соң жұпта талқылау, шағын топта және жалпы тақырып бойынша ақпаратты тақтаға жазу, оқушылар дәптерлеріне толықтырып жазып алады. Оқушылар тапсырма бойынша топпен бірлесе жұмыс жасады, өз ойларын ортаға салып постер арқылы қорғап шықты. Ол бұрын тек тыңдаушы болса, енді ізденуші, ойланушы, өз ойын дәлелдеуші, ал мұғалім осы әрекетке бағыттаушы, ұйымдастырушы.

Оқушыларды шығармашылық жұмысқа баулып, олардың белсенділіктерін, қызығушылықтарын арттыра түсу үшін шығармашылық қабілеттерін дамытуда әр түрлі әдіс – тәсілдерді қолдануға болады. Бұл бағдарлама жаңа буын оқулықтарының талаптарын жүзеге асыруда оқушылардың білім деңгейін көтеруде, балаларды шығармашылыққа баулуда, ойларын еркін айтуда, тез арада дұрыс шешімдер табуға атсалысатын бірден – бір тиімді бағдарлама деп есептейміз.

Бағдарламадан күтілетін нәтижелер оқушылардың қалай оқу керектігін үйреніп, соның нәтижесінде еркін, өзіндік дәлел-уәждерін нанымды жеткізе білетін, ынталы, сенімді, сыни пікір көзқарастары жүйелі дамыған, сандық технологияларда құзырлылық танытатын оқушы ретінде қалыптасуына қамтиды. Тапсырма беру кезінде жаңаша әдіс-тәсілдерді пайдаланудың маңызы зор.

Мысалы, бір сабақта РАФТ (роль/аудитория/ форма/тақырып) әдісін пайдаландық.

- оқыған мәлімет бойынша өз ойын талдайды;
- проблема бойынша өз көзқарасы бойынша рефлексия жасай алады;
- ұсынылған проблема бойынша өз көзқарасын шығармашылық тұрғыдан көрсете алады;
- сыныптастарына ұсынылған проблема туралы өз елестетуін жеткізе алады;
- таным әрекеті процесінде қарым-қатынас шеберлігі артады.

Выготскийдің оқытудағы сөздің, сөйлеудің негізгі рөлі туралы пікірі эмпириялық зерттеуде қолдау тапқан. Барнс (1971) сыныпта тіл қаншалықты қолданылса, оқушылардың оқуына соншалықты әсер ететінін айтады. Барнс оқытудың мұғалімді селқос тыңдағанда ғана емес, вербальды құралдарды қолдану нәтижесінде, яғни сөйлесу, талдау және дәлелдеу барысында жүзеге асатынын көрсетті.

Сындарлы оқыту нәтижесінде мұғалім мен оқушыда мынадай жетістіктерді байқауға болады:

- жұмысына қызығушылық танытады;
- жоғары нәтижеге жетуге ұмтылады;
- озық ойлы оқушы қалыптастырады;
- шығармашылық бағытта жұмыс жасайды;
- жеке қабілеттерін айқындап отырады;
- әр оқушының ізденімпаздық қабілеті дамиды;
- жұпта, топта бірлесіп жұмыс істей алады;
- бір – бірінің сөзін тыңдайды, құрметтеуге үйренеді;
- оқушының жеке қабілеті айқындалады;
- еркін қиялдайды, сергиді.

Сабақты қорыту кезеңінде бағалау критерийлері жазылған парақшалармен бағалау жүргізіледі. Қалыптастырушы бағалау, сонымен бірге оқушылардың бірін-бірі

бағалауы жүзеге асты. Оқушыларға да ең ұнағаны осы тәсіл болды, себебі оқушылар өз деңгейлерін білді. Сабақта кері байланыс жүзеге асты.

Зерттеу нәтижесінде Бағдарламаның оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдерінің тиімділігі:

1. Бір – бірінің пікірін тыңдайды, ынтымақты қарым-қатынастың негізі қаланады.
2. Өзін жеке дара тұлға ретінде тануға жол ашуға, бір – біріне құрметпен қарауға ұмтылады.
3. Өз ойын ашық, еркін айтуға, пікір алмасуға, бірін – бірі бағалауға, мұғаліммен еркін сөйлесіп, пікір алмастырады.
4. Достарының ойын тыңдай отырып, проблеманы шешу жолдарын іздестіріп, қиындықты шешуге көмектеседі.
5. Белсенді шығармашылықпен ойлаудың негізі қаланады.

Выготскийдің айтуына қарағанда, «баланың мәдени дамуындағы кез келген қызмет екі түрлі келбетте сахнаға екі мәрте шығады: біріншісі-әлеуметтік, содан соң - психологиялық санат ретінде баланың жан дүниесінде көрініс табады». Бұны осы дәрежеде ерікті зейінге, логикалық жадыға және түсініктердің қалыптасуына қолдануға болады.

Әр сабақтың соңында «Қабырға газеті» әдісін пайдаланып көрдік. Бір күнгі бір сабақтағы тақырыптарды орындап болған соң, оқушылар кіші топтарда түрлі-түсті қағаздардан өздеріне ұнаған түсті тандап, өз әсерлерін, пікірлерін, өз сезімдерін білдіреді. Көңіл-күй парақшаларына смайликтер қыстыру арқылы да сабақтан алған әсерлерін білдіреді. Кейбір оқушылар сабаққа дейінгі көңіл-күйі қобалжулы болса, осы жаңа әдіс бойынша өткізілген сабақ арқылы көңіл-күйінде өзгешелік болғандығын жасырмай смайлик арқылы білдірді.

Қорыта айтқанда, оқушылардың білетіндігін және білмейтіндігін анықтау үшін түсіністікпен қарау керек. Оқушылар қысқағана жауап беретін мұғалімнің сұрағымен салыстырғанда диалогтік сұхбаттасуда мұғалімдер де, оқушыларда білім алуға қомақты үлес қосатын өзара іс-қимылдың шын мәніндегі тиімді түрі болып табылады. Балалар өзінің түсінігін өзіндік зерттеулері мен әлеуметтік өзара байланысқа сәйкес құратын белсенді білім алушылар болып табылады. Осы жаңа әдіс тәсілдерді пайдалану арқылы оқушыларды шынайылыққа, өзіне деген сенімділікке тәрбиелейміз. Біздің болашағымыз – жастар, сондықтан олардың сапалы білім алуына бар күш жігерімізді жұмсауымыз керек.

Қазақстанның көркеюі үшін оқушылардың ынтымақын арттырып, қабілетін ашып, оларды оқыту барысында дамыту өте маңызды.

Әдебиеттер:

1. Жексенбаева Ұ. Жеке тұлғаның дарындылығы. «Қазақстан мектебі» - №4, 2007.

Жунусова Д.Ш.

«Шәкәрім атындағы гимназия» КММ физика пәнінің мұғалімі

«ФИЗИКА ПӘНІ БОЙЫНША ОҚУШЫЛАРДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ЖАРАТЫЛЫСТАНУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТАТЫН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ӘЗІРЛЕУ»

Физика сабағында функционалдық сауаттылықты дамытуды арттыратын тапсырмаларды дайындауда қойылатын негізгі талап ғылыми -жаратылыстану сауаттылық-ты (ҒЖС) бағалау. Бұл тапсырмалар дағдыларды тексеруге бағытталған, ҒЖС сипаттайтын, бірақ сонымен бірге балаларға қызықты өмірлік жағдайларға негізделу керек. Оқулықтарда функционалдық сауаттылыққа арналған тапсырмалар жоқ, сондықтан оларды дайындау мұғалімге оңай болмайды. Әрине, PISA тапсырмаларына бейімдеуге болады. Тапсырмалар әдетте проблемалық материалға негізделген, мәтінді, графиктерді, кестелерді және байланысты сұрақтардан тұрады. Олар өз кезегінде келесі санаттарға жіктеледі:

- сұрақтың бағалауға бағытталған шеберлігі;
- қатысатын жаратылыстану білімінің түрі
- сұрақ;
- контекст;

- сұрақтың когнитивті деңгейі (немесе қиындық дәрежесі).

Жұмыс барысында біздің балалар оқығандарын түсінеді ме деген сұрақ жиі қойылады. Ал біз өзімізге жауап береміз, жоқ, олар түсінбейді, бірақ олар ойлап табуды, жаңа нәрселерді түсінуді, өз ойларын айтуды, шешім қабылдауды үйренуі керек, демек мұғалім ғылыми жобалар мен шығармашылық қызметке көшуі керек. Мысалы: 7 сыныпта алғаш рет физика пәнін оқыту кезінде «Табиғат құбылыстары» атты тақырыпты түсіндіру үшін оқушыларға бір табиғи құбылыстың аясында сурет салу немесе сол құбылысты жасанды түрде (макет жасау) көрсету деген тапсырма бердім. Мысалы: бір оқушы жаңбыр жауу құбылысы туралы ақпарат жинап және сыныпта жасанды жаңбыр жауғызды. Келесі оқушы «Жанартау» құбылысын зерттеп, оның лава атқылауын макет жасау арқылы түсіндірді. «Аспан денелері. Ғаламшарлар» атты тақырыпты түсіндіру барысында оқушылар «Күн жүйесінің» макетін жасады. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру мақсатында тапсырмаларды бірнеше түрге топтастыруға болады. Мынандай тапсырмалар түрлерін ұсынамын.

Мәтіндік әдіс. Ақпарат тұтас мәтін түрінде баяндалады. Мәтінге символдық белгілер мен сандық мәндер кіруі мүмкін жеке шамалар. Формулалар мәтінге жиі орналастырылады.

Мысалы:

«**Хеопс пирамидасы.** Хеопс пирамидасы- әлемдегі жеті кереметтің бірі. Осы уақытқа дейін пирамиданың дәл қалай салынғандығы туралы көптеген сұрақтар бар. Массасы ондаған және жүздеген тонна болатын тастарды тасымалдау, көтеру және орнату оңай болған жоқ. Тастарды көтеру үшін олар өте айлакер әдісті ойлап тапты. Құрылыс алаңының айналасына топырақтан жасалған пандустар салынды. Пирамида өсіп келе жатқанда, пандустар барлық болашақ ғимаратты қоршап тұрғандай жоғары және жоғары көтерілді. Тастар пандус бойымен жердегідей шанамен сүйреліп, өздеріне тегіктермен көмектесті. Пандустың көлбеу бұрышы өте аз болды - 5 немесе 6 градус, сондықтан пандустың ұзындығы жүздеген метрге дейін өсті. Сонымен, Хеопс пирамидасының құрылысы кезінде жоғарғы ғибадатхананы төменгі деңгеймен байланыстыратын пандус деңгей айырмашылығы 45 м-ден асып, ұзындығы 494 м, ені 4,5 м болды. 2007 жылы француз сәулетшісі Жан-Пьер Худин Хеопс пирамидасын салу кезінде ежелгі египеттік инженерлер сыртқы және ішкі пандустар мен туннельдер жүйесін қолданды деп ұсынды. Уден сыртқы пандустардың көмегімен тек төменгі, 43 метрлік бөлік тұрғызылды деп санайды (Хеопс пирамидасының жалпы биіктігі 146 метр). Қалған блоктарды көтеру және орнату үшін спиральда орналасқан ішкі пандустар жүйесі қолданылды. Ол үшін мысырлықтар сыртқы пандустарды бөлшектеп, ішке алып кірді. Сәулетші 1986 жылы Хеопс пирамидасының қалыңдығынан табылған қуыстар пандустар біртіндеп бұрылып жатқан тоннельдер екеніне сенімді.»

Осы мәтін бойынша берілетін тапсырмалар:

Тапсырмалар	
1. Пандус қарапайым механизмдердің қай түріне жатады?	3. Егер біз үйкелісті ескермейтін болсақ, Хеопс пирамидасын салу кезінде жоғарғы ғибадатхананы төменгімен айланыстыратын пандус мүмкіндік берді
1) жылжымалы блок	1) шамамен 11 есе күшті
2) бекітілген блок	2) 100 есе тиімді
3) рычаг	3) пайдалану кезінде шамамен 11 есе
4) көлбеу жазықтық	4) шамамен 11 рет қашықтықта
2. Пандустарға кіреді	
1) тұрғын үйлердегі жүк лифті	
2) көтергіш кран	
3) құдықтан су көтеруге арналған қакпа	
4) автомобильдердің кіруіне арналған көлбеу жазықтық	

6

Кестелік әдіс

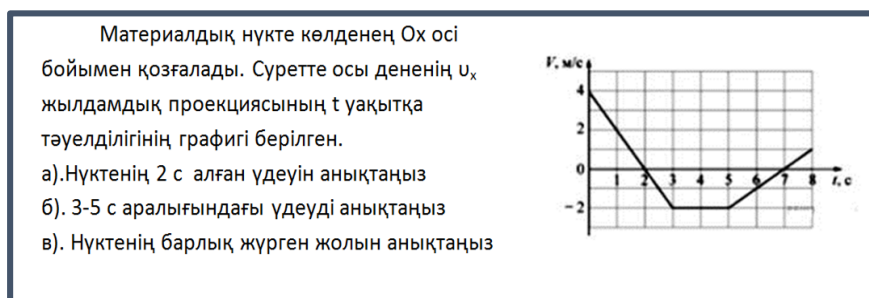
Мысалы:

Қияр мен қауын тұқымдарын өсіру үшін жылыжай температураны $(32 \pm 1)^\circ\text{C}$ және салыстырмалы дене ылғалдылығы $(90 \pm 1)\%$ ұстап тұруы керек. Егер психрометр термометрлерінің көрсеткіштері кестедегідей болса бұл талаптар орындала ма?

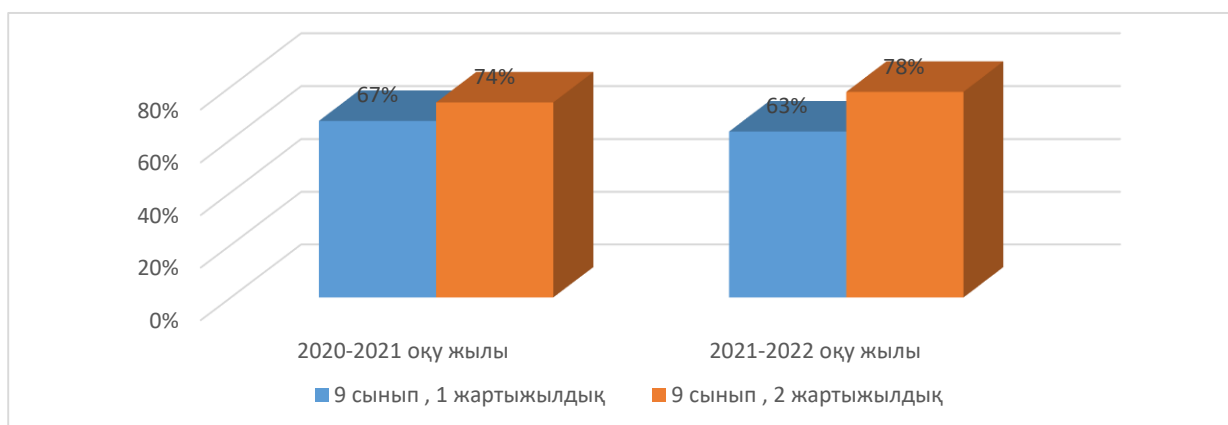
Влажный термометр	25,0	29,4	23	28,2	30,0	29,5	26,5	28,3	29,0	28,6	29,8	27,4	29,2	28,8	28,4	29,6	30,0	29,0
Сухой термометр	29,0	31,0	27,2	30,0	32,0	30,5	29,0	30,1	30,4	29,8	30,9	29,1	31,1	29,2	28,9	33,0	33,2	30,1

Графиктік әдіс

Ақпарат ұсыну үшін суреттер, фотосуреттер, сызбалар, графиктер, диаграммалар және басқа графикалық материалдар ақпаратты визуалды түрде көрсететін объектілер қолданылады. Кейбір физикалық есептерді шешудің графикалық тәсілі педагогикалық тұрғыдан орынды, себебі оқушы сызғышпен және лекальмен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастырады (математикалық сауаттылықтары артады: координаталық торға жеке есептеулердің нәтижелерін жазады, бағайды, нәтиженің қателік дәрежесі туралы және т. б. қажетті үлгіні таңдау тор және масштаб). Ақпарат ұсыну үшін суреттер, фотосуреттер, сызбалар, графиктер, диаграммалар және басқа графикалық материалдар ақпаратты визуалды түрде көрсететін объектілер қолданылады. Мысалы:

Ғылым мен техниканың жарыса даму заманында оқушылардың физика пәніне деген қызығушылығын арттыру қиынға түседі. Бірнеше жылдан бері іс тәжірибемде оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытатын тапсырмаларды қарқынды енгізіп келемін. Ондағы мақсатым оқушыларды өз бетімен жұмыстар жасауға және алған білімдерін болашақта өз қажеттеріне пайдалануға дағдыландыру. Соңғы екі жылда оқушылардың пән бойынша білім деңгейлерін зерттеп, мониторинг жүргізіп отырдым. Келесі графикте осы нәтижелер ұсынылған.

№1 Оқушылардың білім сапасы бойынша жасалған мониторинг

Қорытындылай келгенде, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту мақсатында қолданған тапсырмалар өз жемісін берді. Оқушылардың оқу сауаттылығын дамыта отырып есептерді шығару деңгейі артты. Функционалдық сауаттылықты жүзеге арттырудың басты міндеті оқушылардың теориялық білімдерін практикамен ұштастырып және болашақта өз мақсаттарында қолдануға үйрету деп ойлаймын.

Қолданылған әдебиеттер

1. Физика, 7 сынып оқулығы (Р.Башарұлы, У.Тоқбергенова Д.Қазақбаева, Атамұра, 2012 ж)
2. Физика, 8 сынып оқулығы (Б.Дүйсембаев, Г.Байжасаров, Мектеп, 2012ж)
3. Дьюи Дж. "Школа и общество " (1925) - цит. "Педагогическая логия. 2003/04 учебный год. Метод проектов в школе " /Спец.прилож. к журналу "Лицейское и гимназическое образование", вып. 4, 2003-с.
4. Интернет беттері:
<http://www.lfond.spb.ru/programs/likhachev/100/lessons/book/ilushin1.pdf>
5. Национальный план действия на 2012-2016 годы по развитию функциональной грамотности школьников. [http:// adilet.zan.kz/rus/docs/P1200000832](http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1200000832) (дата обращения - 11.03.2019)
6. Лебедев О.Е. Компетентностный подход в образовании// Школьные технологии -2004г. №5.

Журова А. А.

ОИШ №24, г.Темуртау

ОРГАНИЗАЦИЯ СПОРТИВНО ОЗДОРОВИТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ ПО ВОЛЕЙБОЛУ С ДЕТЬМИ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ В РАМКАХ РЕАЛИЗАЦИИ «РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ»

Актуальность. Физическое воспитание в школе призвано укреплять здоровье детей, способствовать нормальному физическому развитию ребенка. На уроках физической культуры ученики получают важные навыки в двигательной деятельности.

При всей значимости урока как основы процесса физического воспитания в школе главную роль в приобщении к ежедневным занятиям физическими упражнениями учащихся, принадлежит внеклассной физкультурно-оздоровительной и спортивно-массовой работе.

Спортивные секции создаются для учащихся, желающих регулярно заниматься тем или иным видом спорта. При создании спортивной секции Волейбол, прежде всего, учитывались условия, позволяющие обеспечить их успешную работу – наличие спортивной базы. Занятия в секции проводятся 3 раза в неделю. Одним из важных факторов успешных занятий является

самоконтроль, представляющий собой регулярное наблюдение учеников за состоянием своего здоровья в режиме дня.

Спортивные тренировки предусматривают совершенствование в одном виде физической подготовки. Это относится и к секционным занятиям по волейболу в школе.

Занятия волейболом – эффективное средство укрепления здоровья и физического развития. Способствует развитию всех физических качеств: силы, быстроты, ловкости, выносливости, гибкости и т.д. Ученики с удовольствием осваивают вид спорта. Во время спортивных состязаний, стремление к победе, способствует развитию таких ценных психологических качеств, как смелость, настойчивость, решительность, самоотверженность, инициативность, дисциплинированность. Необходимость согласованных усилий в достижении общей цели все время приучают игрока к коллективным действиям, стремлению к взаимопомощи, воспитывает чувство дружбы и товарищества. Помогает наладить контакт со сверстниками. Последнее особенно важно для детей, которые в обычной жизни испытывают проблемы с социализацией. Формирует положительные качества, которые обязательно пригодятся ребенку в жизни: трудолюбие, ответственность.

Разнообразие движений в этом виде спорта нагружает практически все группы мышц, также волейбол укрепляет детский иммунитет и сердечно-сосудистую систему, улучшает глазомер и осанку.

Учит правильно падать, а это умение очень пригодится не только во время подвижных игр во дворе или прогулки по гололеду, но и во многих других ситуациях. Риск получить травму ниже, чем в контактных видах спорта.

Совершенствуются все группы мышц, равномерные нагрузки доставляют удовольствие в процессе урока. Физические упражнения должны быть не только полезными, но и радостными. Поэтому целевые установки достигаются путем разнообразного воздействия на детей со стороны педагога.

Объект исследования: секционная работа по физической культуре и в школе.

Цель работы: с помощью организационно-методических особенностей учебно-тренировочной работы спортсменов волейболистов, повысить эффективность секционной работы в средней школе.

Гипотеза исследования: физическое развитие и формирование физической подготовленности школьников 8-12 лет в общеобразовательной школе будет эффективным, если включить в процесс физического воспитания, организационно-педагогические условия:

- Изменение длительности тренировки в зависимости от задач занятия - от 40 минут до 1 часа.
- Плавающая структура занятия: есть соотношения времени подготовительной и основной части тренировки, зависит от решаемых задач.
- Использование средств из арсенала спортивной тренировки: специальные беговые и прыжковые упражнения, имитация Н/у, имитация блока и т.д.

Выполнение, которых позволит укреплять и поддерживать состояние здоровья учащихся в процессе обучения на секционных занятиях.

Организация секционно-кружковой работы с детьми по физическому воспитанию

Посещение спортивных секций детям очень полезно, помогает выплескивать накопившуюся за время сидения на школьных уроках лишнюю энергию.

Секционно-кружковая работа с детьми по физическому воспитанию в школе должны охватывать как можно больше учащихся. Для этого необходимо планировать всю работу с учетом уровня физического развития детей.

Нагрузка, предлагаемая детям, должна соответствовать группам здоровья. Только посильная работа может принести радость и удовлетворение. А при появлении положительных эмоций при занятии спортом развивается интерес и потребность в занятии этим видом деятельности.

При организации секционно-кружковой работы с детьми по физическому воспитанию работа планируется по следующим направлениям:

- массовая физическая культура
- проведение спортивных мероприятий,

- подготовка ученического физкультурного актива,
- пропаганда и агитация ЗОЖ.

Учитель физической культуры планирует работу в сотрудничестве с руководством школы и в соответствии с планами воспитательной работы школы и классных руководителей. Осуществляется тесное взаимодействие с внешкольными организациями, занимающимися спортивной и оздоровительной работой. Организационная структура этой работы позволяет привлечь широкий круг детей к регулярным занятиям спортом.

Важно, чтобы учебный процесс строился на сознательном и активном отношении к тренировке у детей. Эта идея положена в основу принципа сознательности. Данный принцип предусматривает такое построение и содержание тренировки, при котором отношения тренера и ученика строятся на взаимном уважении и понимании обоими задач тренировки, её средств и методов. Осуществление этого принципа предусматривает такое построение учебного процесса, при котором обучение тому или иному техническому приёму и совершенствование в нём или отработка тактического действия осуществляется при активном участии самих ребят. Чёткое и ясное понимание структуры движения или действия позволит юным спортсменам своевременно подметить свои ошибки и вовремя исправить их. Секционно-кружковая работа с детьми по физическому воспитанию регламентирует цели, ожидаемые результаты, содержание, условия и технологии реализации образовательного процесса, оценку качества подготовки обучающегося по данному направлению подготовки и включает в себя: рабочую программу, календарный учебный график, методические материалы, обеспечивающие реализацию соответствующей образовательной технологии дополнительного образования и другие материалы, обеспечивающие качество подготовки обучающихся

Формы и режим занятия: групповые занятия, длительность занятия - 40 минут.

Основными формами подведения итогов программы являются:

- тестирование;
- умение осуществлять бег на заданной дистанции, осуществлять различные виды прыжков и метаний, выполнять индивидуальные и коллективные действия.
- знание основ техники легкоатлетических

Тестирование проводится с целью определения эффективности занятий 2 раза в год по выбору педагога. Тесты выбираются педагогом исходя из цели занятий. Тестирование физических качеств учащихся проводилось в соответствии с требованиями комплексной программы физического воспитания учащихся 2-5 классов общеобразовательной школы при помощи:

- а) «челночный бег» 3х10 м - для определения уровня развития двигательного-координационных качеств;
- б)наклон вперед из положения, сидя (см) - для гибкости;
- в)прыжки в длину с места (см) - для скоростно-силовых качеств;
- г) подтягивание на низкой (высокой) перекладине из виса (количество раз) для силовых качеств.

	Группа	Фамилия Имя учащегося	Бег 30 м	Прыжок в длину с места	Бросок мяча на дал. 1 кг.	Наклон вперед (см)
1	осн	Алпысбаев Муса	5.9	133	220	1
2	осн	Игнатов Макар	6.8	115	195	2
3	осн	Кыдыралин Диас	6.6	115	250	2
4	осн	Махмадова Фазила	7.0	85	130	1
5	осн	Мищенко Станислав	5.8	140	220	2
6	осн	Омарова Милана	5.9	126	230	3

7	осн	Пигалов Валерий	5.8	135	275	2
8	осн	Субботин Кирилл	6.8	100	200	3
9	осн	Терехов Матвей	6.8	95	200	1
10	осн	Уманская Ясмينا	7.0	90	230	3
11	осн	Федоров Захар	6.9	110	165	2
12	осн	Фризен Максим	6.7	105	180	3
13	осн	Чевтаев Максим	6.8	100	200	1
14	осн	Аманжолов Куаныш	5.6	160	340	2
15	осн	Ахметова Анель	5.9	145	300	3
16	осн	Воронова Антонина	5.8	140	310	3
17	осн	Кажаманова Адиля	6.0	150	350	2
18	осн	Казютана Ксения	5.5	162	380	5
19	осн	Ковтун Мелисса	5.6	158	360	4
20	осн	Малышенко Софья	5.4	160	400	1
21	осн	Мархабаев Бакдаулет	5.1	165	450	1
22	осн	Мокеева Кира	5.2	157	390	4
23	осн	Оспанов Абдульазиз	4.9	164	390	4
24	осн	Полубоярцева Елизавета	5.9	152	360	2
25	осн	Ткаченко Ангелина	6.4	140	350	1
26	осн	Тунгоев Измир	5.2	158	400	2
27	осн	Тунгоева Фелис	6.2	135	380	1
28	осн	Чиркова Дарья	5.6	125	430	4
29	осн	Юревичус Михаил	5.6	158	450	3

Результат тестирования провели единожды, так как группа первого года обучения.

В течение первых лет обучения в секции, ребенок привыкает к регулярному посещению занятий и самому тренировочному процессу. Основные двигательные навыки (ходьба, бег, прыжки) формируются на устойчивом уровне (метод оценки - визуальное наблюдение преподавателя).

Наблюдается рост физических качеств: силы, выносливости, гибкости, ловкости, координации. Способ проверки - выполнение учениками контрольных нормативов по ОФП (в начале и конце учебного года) и проведение соревнований. Освоение техники основных

элементов выбранного вида спорта проверяется (оцениваются) в течение всего обучения в реальном масштабе времени по мере их разучивания и стабилизации навыка. Организационно-методические подходы можно использовать, как при проведении урока, так и при ведении дополнительных секционных занятий, с целью повышения физической подготовленности, совершенствования физических качеств занимающихся в секциях.

Волейбол — один из самых безопасных видов спорта для детей: отсутствие прямого контакта с противником сводит травматичность до минимума.

Литература:

1. Алабин, В.Г. Многолетняя тренировка юных спортсменов А.В. Алабин, В.П. Бизин. — Харьков: Основа, 2003.
2. Гальперин, А.Г. Физиологические особенности детей — М.: Просвещение, 2005.
3. Дьячков, В.М. Совершенствование технического мастерства спортсменов -М.: Физкультура и спорт, 2002. — 231 с.
4. Внеурочная деятельность учащихся: «Волейбол»; Москва: «Просвещение» 2012г. Г.А. Колодницкий, В.С. Кузнецов, М.В. Маслов

Жусупова Г.М.

Қарағанды қаласы, №63 жалпы білім беретін мектебі

ОРЫС СЫНЫПТАРЫНДА ҚАЗАҚ ТІЛІНЕН ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

Тіл дамыту, тіл мен сөйлеу процесін жіктей оқыту, оқушының дұрыс сөйлей білуіне көңіл бөлу - қазіргі мектептің оқу-тәрбие ісіндегі басты мәселе.

Тілді дамыту дегеніміз – оқушының сөздік қорын дамыту, ойлаған ойын өз еркінше басқа адамға жеткізе алу, оның сөзін түсіне білу, қысқаша айтқанда еркін сөйлей білуге үйрену. Осыдан келіп тіл дамыту жұмысының кең аялы екенін көреміз.

Қазіргі мектептің маңызды міндеттерінің бірі – функционалды сауатты адамдарды қалыптастыру. "Функционалды сауаттылық" дегеніміз не? Функционалды сауаттылық - адамның сыртқы ортамен қарым-қатынас жасау, тез бейімделу және онда жұмыс істеу қабілеті. Сабақта функционалды сауаттылықты қалыптастыру - бұл балаға белгілі бір әлеуметтік ортада оның өмірін жүзеге асыру үшін қажет деп әлеуметтік қатынастарда оқушының қалыпты жұмыс істеуін қамтамасыз ететін білім, білік және дағды деңгейін беру [1]. Орыс сыныптарында қазақ тілін оқыту үдерісінде функционалды сауаттылыққа қол жеткізудің түрлі жолдары бар деп ойлаймын.

Мұғалім берілген тапсырманың қандай мақсатта орындалатынын нақты түсініп, түпкі мақсатқа – оқушыларға қазақ тілінде сөйлеуге үйретуде қандай әдістер мен тәсілдер көмектесетінін түсінуі керек. Ол үшін мұғалім жағдаятты, ұжымдық өзара әрекеттесуді, сөйлеу-ойлау қызметіне қатысуды, жеке тұлғаға бағытталған өзіндік жұмысты қамтитын коммуникативті-бағытталған оқыту әдісін қолдануы керек.

Қазіргі әлемде мұғалім мен оқушы тек шығармашылық ойлауға, стандартты емес шешімдер қабылдауға қабілетті болуы керек. Сондықтан қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі ретіндегі менің міндетімнің бірі — оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыта отырып, олардың зияткерлік әлеуетін арттыру.

Оқытуда жаңа технологиялар элементтерін пайдалана отырып және де сабақта оқушының өзін-өзі танытуына ықпал ететін оқу жағдайларын моделдей отырып, оқушылардың шығармашылық протенциалын дамыту үшін жағдай жасай аламыз. Сабақ өткізуде балалардың ақпаратты көру процесі арқылы оңай әрі тез есте сақтайтынын есте сақтаған жөн, сол себепті олар жаңа материалды меңгеруде карталарды, схемаларды, диаграммаларды, пазл мен жұмбақтарды, рөлдік ойындар, лексикалық-мағыналық кестелерді белсенді қолданылады. Балалардың кесте құруға, оқушылардың сөйлеуде лексиканы белсенді қолдана білуге, синонимдердің көмегімен сөйлеуді әртараптандыруға және байытуға деген қызығушылығы оң нәтиже болып табылады.

Бастапқы және орта сыныптарда ойын технологиялары әр сабақта қолданыс табатыны анық. Сабақ барысында қолданылатын барлық ойын түрлері нақты өмірге, балалардың нақты контингентіне, белгілі бір сабаққа деген көзқарасына, жеке қабілеттеріне мүмкіндігінше жақын болуы тиіс. Рөлдік ойын коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыруға ықпал етеді. Лексикалық қорды байыту, лингвистикалық ой-өрісін кеңейту, сөздің анық болуы мен қанықтығы үшін мен сабақтарда мақал-мәтелдерді, сөз тіркестерін, фразеологиялық бірліктерді, сергіту мақсатында физикалық минуттарын үнемі қолданамын.

Қазақ тілі бойынша білім сапасының жыл сайынғы мониторингі, білімнің іс жүзінде қолданылуы көрініс табатын пәндік олимпиадаға және басқа да "тілдік" конкурстарға қатысудың нәтижелері оқушылардың жоғары жетістіктерінің болмауының негізгі себебі мектептегі гуманитарлық білімнің диалогтық сипатының жеткіліксіздігі және оның академиялық бағыттылығы болып табылады деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Орыс тілі сыныптарында қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында оқушылардың өз ойларын білдіре алмайтындығына, жоғары деңгейдегі сұрақтарды қою қиынға соғатынына жиі кезігемін. Көптеген оқушылар "Бұл мәлімдеме мәтін мазмұнына сәйкес келе ме?", "Мәтіннен алынған ақпаратқа қайшы келетін мәлімдемені анықтаңыз" немесе "Жауаптары мәтінде бар бес сұрақтың екеуін таңдаңыз" сынды әр түрлі деңгейдегі сұрақтарға жауап табу, мәтінді кешенді талдау, мағыналық бағалау кезінде қиындықтарға кезігеді. Мұндай мәселелерді қалай шешуге болады? Бұл мәселені шешу орыс сыныптарында қазақ тілін оқытуда диалогтық оқытуды қолдану арқылы шешуге болады.

Диалогтік оқыту - мұғалімнің оқу материалын түсіндіруі және оны оқушылардың игеруі мақсатында оқу материалын дайындау мен әңгіме жүргізудің белгілі бір реттеуші ережелерін ескере отырып құрылған оқыту тәсілі [3]. Бұл оқушыларды тақырыпқа сәйкес проблемаларды қоюға және оларды шешуге қатысуға, оқу іс-әрекетін жандандыруға шақырады.

Диалогтық оқытудың артықшылығы неде? Диалог білімді, сыни ойлауды қалыптастырудың маңызды құралы болып табылады, диалогтық оқыту кезінде оқушылар мен мұғалімдер оң нәтиже алу үшін бар күшін салатын тең құқықты серіктес есебінде әрекет етеді. Топтық, жұптық жұмыста оқушылар тақырып бойынша өз түсініктерін білдіріп қана қоймай, қатарластарының басқа идеялары мен ойлары болуы мүмкін екенін түсінуге үйренеді. Сондай-ақ олар өз идеяларын дәлелді түрде негіздеуге тырысады, сонымен бірге сабақта мұндай жұмыс түрлері мұғалімге оқушылардың материалды қаншалықты меңгергенін түсінуге мүмкіндік береді. Сөйлеу ұжымдық тәжірибені қалыптастырудың маңызды құралдарының бірі екені белгілі. Сондықтан диалог арқылы оқыту, әрине, мектеп оқушыларын оқу процесіне тартудың маңызды құралы болып табылады.

Сабақта функционалдық сауаттылықты қалыптастыру міндетін шешу үшін бейнефильмдерді қолданамын. Мұғалімнің түсініктемелерімен және мәтіндерге сүйене отырып, бейнефильмдерді көру оқушылардың ақпараттық өрісін кеңейтуге мүмкіндік береді. Орыс сыныптарында оқушыларға қазақ тілі пәнінде сыни ойлауды дамытуға ықпал ететін әдістерді: "Дұрыс-бұрыс", "Синквейн әдісі", "Білдім-білгім келеді-Білдім", "Ыстық орындық", "Кластерлер" және т.б. жиі қолданамын. Қазақ тілі сабағының маңызды құрамдас бөлігі-оқушының мәтінмен өзіндік жұмысы. Бұл тек оқу және аударма ғана емес, сонымен қатар функционалдық сауаттылыққа арналған тапсырмаларды орындау, яғни функционалды оқу дағдыларын қалыптастыру болуы керек. Қателері бар мәтіндерді әр түрлі конкурстар мен олимпиадаларға,

қорытынды аттестаттауға дайындық кезінде өткен материалды қайталау үшін пайдалануға болады.

Әр мұғалім қазақ тілі сабақтарында тіл дамыту жұмыстарын шығармашылықпен жүргізіп, дұрыс ұйымдастыра білсе, ол оқушының күнделікті өмірдегі құбылысты жан-жақты түсіне білуіне жағдай жасайды.

Тіл дамыту жұмысы, негізінен, мынадай 4 бағытта жүргізіледі.

Біріншіден, мәдени, әдеби сөйлей білу нормаларына үйрету, яғни орфографиялық дағдыны меңгерте отырып, оқушыға мәнерлеп оқу дағдыларын қалыптастыру;

Екіншіден, лексикалық жұмыстар жүргізу арқылы оқушының сөздік қорын байыту, тілдің лексика және фразеология бөлімдерінен кеңірек білім беру көзделеді;

Үшіншіден, жаңа сөздер үйрету;

Төртіншіден, оқушының ойын жазбаша дұрыс, сауатты жаза, әрі сөйлей білуге үйрету мақсат етіледі.

Тіл үйренуде ең басты міндет – оқушылардың сөйлеу тілін жетілдіру.

Оқушылардың сөздік қорын дамытуға арналған әдіс – тәсілдер туралы мәлімет беру.

- Әдіс – тәсілдер туралы теориялық ұғым беру.
- Әдістерді тәжірибеде қолдана білуге үйрету.
- Қазақша сөйлеу дағдысын дамыту
- Жазбаша тілін дамытып, орфографиядан түсінік беру.
- Сөздікті дамыту.
- Сөйлеу тілінің грамматикасын қалыптастыру.
- Қазақ тіліне тән дыбыстарды дұрыс айтуға үйрету.
- Диалогтік сөздің қалыптастыру.
- Түсінгенін айта білу.
- Көркем шығармамен таныстыру.
- Сауатты жазуға дағдыландыру.

Қазақ тілі сабағындағы сөздік қорды дамыту жұмыстары мынадай әдіс – тәсілдер арқылы жүзеге асады. Ол – сұрақ- жауап, сөйлесу, әңгімелесу, әңгіме, түсінігін айтқызу, көрнекілік, аударма, кітаппен жұмыс, мәтінмен жұмыс әдістері. Әр сабақ сайын тақырыпқа сай көрнекі құралдар, түрлі суреттер, кестелер, тақырыптар бойынша электронды оқулықтар мен сабақты көркемдеп отырса, оқушылардың сөздік қоры біршама толығады деп сенімдімін. Заман өзгерген сайын әдіс – тәсілдер көбейіп, жаңарып, толығып отыр. Әр түрлі жаңа технологияларды оқу процесінде қолдануда. Жаңа технологияны, әдіс - тәсілдерді тиімді қолдану білім сапасын көтереді.

Мемлекеттік тілдің қоғамдағы орнын көтеру үшін бүкіл жүйе болып жұмыс істеуіміз қажет. Мектеп қабырғасынан күнделікті өмірдегі, қолданыстағы тілді үйреніп шықса, жоғарғы оқу орындарын да мектеп бағдарламасын қайталамай, тілдік категорияны тереңірек оқытылса, болашақта орысша және қазақша тіл білетін маман даярлар едік. Осындай күрделі де ауқымды мәселені шешу үшін сөздік қорды байытуға бағытталған әдістер жайлы баяндамамы ұсынып отырмын. Себебі сөздік қордың бай болуы маңызды мәселе. Бұған үлкен көмек беретін - тақырыптық модульдік бағдарлама. Әр сабақты фонетикадан бастаған жөн болар. Дауысты, дауыссыз дыбыстарға көңіл бөліп, дұрыс айтылуы мен жазылуына, сөз, сөйлем құрастыру процесін бірізді түрде жүргізіп отырса тиімді болады.

Түсіндіру әдісі - жаңа сөз, сөз тіркесі, сөйлемдерді түсіндіруде қолданады. Сабақ сайын үйретілетін жаңа сөздер бойынша, яғни сөздік жұмысында іске асады. Сондай – ақ қазақ тілі грамматикасының кейбір ерекшеліктері түсіндіріледі.

Көрнекілік әдіс – сабақ сайын жүргізілетін әдіс. Басқа тілді үйретуде де ең нәтижелі және жиі қолданылады. Көрнекілік тақырыпқа сай, көзге тартымды яғни эстетикалық жағынан жақсы, ірі екі немесе үш түстен болуы керек. Ы. Алтынсарин натуралды әдіс туралы былай деген: «Балаға айтып түсіндіргеннен гөрі, қолымен ұстап, көзімен көріп, мұрнымен иіскеп түсіндірген сабақ ұғымды» деген.

Келесі әдіс *сұрақ – жауап әдісі*. Бұл әдіс - балалардың тілін дамыту үшін маңызды әдістің бірі.

Дәстүрлі сыныптық – сабақ жүйесінің барлық элементтерін және сабақты құрастыру технологияларын қолданумен қатар, мұғалім келесі педагогикалық технологияларды пайдалана алады: ойын технологиясы, проблемалық оқыту, оқу зерттеуін ұйымдастыру технологиясы, жобалау әдісі, ақпараттық – коммуникациялық технологиялар.

Интерактивтік әдіс, әсіресе, сұхбат құруда оқушылардың белсенділігін арттырады, бірігіп жұмыс істеуге үйретеді, олардың ізденуін, шығармашылықпен әрекет етуін қамтамасыз етеді. Интеракция кезінде оқушылардың істі ұйымдастыра білу қабілеттері де көрінеді. Интерактивті әдіспен сабақ өткізу кезінде оқытушы кеңесші, серіктес рөлін атқарады. Ал топ белсенді түрде әрекет ете отырып, бірін-бірі қолдау, толықтыру арқылы сұхбат құруға үйренеді. Екі оқушының сұхбатына үшіншісі де араласуына болады. Ол қарсы топтың оқушысы болуы да мүмкін.

Бұл әдістің негізгі мақсаты – оқу процесінің барлық сатысында біріккен әрекетке жағдай жасау. Әр оқушы жеке тапсырмамен жұмыс істей отырып, топ мүддесін ойлауға үйренеді. Әрқайсысы өз міндетіне жауапкершілікпен қарай отырып, ортақ нәтижеге қол жеткізуге ұмтылады. Қандай әдіс болсын мұғалім өз сабағына икемдеп қолдануы керек. Осылардың ішіндегі ойын технологиясы туралы айтпақшымын.

Оқушылардың білімге ықыласын, ынтасын, қызығушылығын арттырудың ең жақсы жолының бірі — сабақта ойындарды қолдану. Ойын - балалардың шынайы және ойлап тапқан шындығына тез, еркін енуіне, өзіндік «Менің» қалыптастыруға және шығармашылыққа, белсенділікке, өзін-өзі дамытуға мүмкіндік береді. Ойын іс-әрекетінің мотивациясы еркіндікті, таңдау мүмкіндігін, қажеттілігін, өз-өзіне сенімін, өзін-өзі дамытуын қамтамасыз етеді.

Кейбір педагогтар мен психологтардың мектеп жасындағы балалар, ойын жасынан өтіп кетті, — деуі бекер. Зерттеулер көрсеткендей, дәстүрлі ұйымдастырылған оқу процесіне қарағанда, оқушылар ойынға қатыса отырып, неғұрлым аз шаршайды, оқу қызметінен жағымды эмоциялар алатыны дәлелденген.

Оқушылардың ауызекі сөйлеу тілін, тіл мәдениетін арттыру мен дамыту, сапалы білім беру – қазіргі кезде мектеп мұғалімдерінің, тіл мамандарының алдында тұрған басты міндеттердің бірі.

Мектеп тәжірибесінде білім мазмұнын жетілдіру үшін оқыту процесінің тиімді жолдары, жаңа әдістері жан-жақты қарастырылуда. Қазақ тілін нәтижелі үйрету үшін оның оқыту әдістемесін жетілдіре түсіну - үлкен мәселе. Жалпы педагогиканың әдістерінен әр пәннің өзіне тән әдістері шығады. Осы жоғарыда көрсетілген әдіс-тәсілдерді сабақ барысында қолдана отырып, біріншіден тақырыпты оқушының жіті меңгеруіне септігіміз тисе, екіншіден өзіміздің де, мұғалім жолдастардың жұмыстары жеңілдері анық. Ұтымды тәсілмен сапалы білімге қол созу арқылы балалардың болашағын қалап беретініміз анық дүние болғандықтан өз ісімізге салғырт қарамай керісінше, бардың барлығын пайдалана білгеніміз абзал.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Сарсенбаева, Е.К. Особенности использования интерактивных технических средств в процессе обучения [Текст]/Е.К. Сарсенбаева. //Ключ знаний, №28,- 2009.
2. Бұзаубақова Қ.Ж «Жаңа педагогикалық технологиялар, әдіс-тәсілдер» Тараз 2003 жыл.
3. «Жаңашыл білім табысқа жетелейді». Мағауина С.К мақаласы, «Жаңашыл ұстаз» республикалық ғылыми-әдістемелік журнал, Алматы, №3 (17). 2017 жыл.

Жұманбай Ж.Д.

«Дарын» мамандырылған мектеп-интернатының тарих пәнінің мұғалімі

ТАРИХ САБАҒЫНДА ЖОБА НЕГІЗІНДЕ БІЛІМ БЕРУ (PBL) ӘДІСІН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

“Тегінде адам баласы адам баласынан ақыл, ғылым, ар, мінез деген нәрселермен озады. Одан басқа нәрсемен оздым ғой демектің бәрі бекер”- дейді хакім Абай. Туған елдің абыройын, ар-намысын, биік мәртебесін асқақтатып, еліміздің келешек тағдыры мен ертеңіне алаңдайтын, жарқын келешекке сеніммен қарайтын патриот тұлға тәрбиелеу әрбір тарихшы мұғалімнің ұстаздық борышы. Туған елді әлемдегі өркениетті мемлекеттермен терезесі тең, керегесі кең етіп өркендетуде тарих пәнінің алатын орны зор деуге болады. Қазіргі заманның ұстазға қояр басты талабы - ақпараттандырылған жан-жақты дүниетанымы кең, тәрбиелі әрі саналы шәкірт сомдау.

Сонымен қатар, Қазақстан тарихын оқыту барысында туған елінің қыр-сырын, табиғатын таныта отырып ертеңгі өмірден орын таба алатын, өзіне сенімді нағыз ұлтжанды, парасатты ұрпақ тәрбиелеу үшін педагогиканың озық үлгілерін жаңашылдықпен пайдаланып, тәжірбиені байыту. Ол үшін білім беруде оқытудың озық технологиялары енгізіліп, оқушыны оқуға жан-жақты жағдай жасалуы керек.

Қазіргі педагогиканың оқушылардың бойында шығармашылықпен қызмет ету саласын қалыптастыруға бағытталуы педагогикалық іс-әрекет ұстанымдарының өзгеруіне әкелді. Бұл бағытта білім берудің әр түрлі нұсқадағы мазмұны мен құрылымымен қатар ғылымға және тәрбиеге негізделген жаңа идеялар мен технологиялары бар. Әртүрлі оқыту технологияларын оқу мазмұны мен оқушылардың жас психологиялық ерекшеліктеріне орай тандап, тәжірбиеге енгізудің маңызы зор.

Мен үшін әрбір сабақта жаңалықтарды пайдалану, озық тәжірбиелерді қолдану үшін ұтымды әдіс-тәсілдерді қолдану оқыту әдісімен жаңартып отыруына байланысты.

Бүгінгі таңда Қазақстанда ұлттық мектептің жүйесі жасалуда. Ғылым мен техниканың жедел дамыған, мәліметтер ағыны күшейген ХХІ ғасырда жан-жақты дамыған, шығармашылықпен айналысатын жеке тұлға қалыптастыруға түрткі болатын инновациялық технологиялардың бірі - ақпараттық технология. Ендеше ақпарат ғасырында, ақпараттандыру технологиясы дамыған заманда ұстаздардың ортақ мақсаты - заман талабына сай білімді, жан-жақты ойлай білетін, өз елінің, халқының қамын жейтін, қоғамды алға қарай дамытатын ұрпақ тәрбиелеу. Ұлттық тағылымдардан сусындаған ұстаз ізденісінсіз сапалы білімге қол жеткізу мүмкін емес.

Бұл технологияның басты мақсаты - білім беру ісін ізгілендіру, яғни, баланың құқықтарын, мүдделерін ескерту мен дамытуына жағдай жасау болса, екінші мәселе - демократияландыру, яғни жеке ой-пікірін айта білетін тұлғаны тәрбиелеу. Сонымен қатар, оқушыларды ізгілікке, елжандылыққа, саналыққа, адамгершілікке тәрбиелеу, ой ұшқырлығына жетелеу.

Мектеп қабырғасында оқушы білім стандарттарына сәйкес білім алумен қатар, ғылым көкжиегіне көз жіберіп, зерттеу мен зерделеуді саралап, сараптауды үйрене бастауы тиіс.

Бүгінгі күні өте қабілетті, дарынды балаларды іріктеп, олардың дамуына жағдай жасау-кезек күттірмейтін іс. Бала қабілеті мен дарынын толық ашу тек бала үшін ғана емес, ең алдымен

қоғам үшін маңызды. Оқушымен жүргізілетін іс-әрекетіміз шығармашылық қабілетін дамыту үшін арналуы керек. Қазіргі білім беру саласының негізгі мақсатын, мән-мағынасын жете түсініп оқытқан жағдайда ғана біз келешек ұрпақтың еркін дамуына жол ашамыз.

Елбасының ұрпақ болашағы жайлы айтқан осы ой түйіні ғасыр мектебіне жаңа заман талабына сай жанаша оқыту технологиясын игеру міндетін жүктеп отыр. Қазақстан Республикасының Білім Заңының 8-бабы мектепке «Оқытудың жаңа технологиясын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу қажеттігін жүктейді» деп атап көрсеткен.

Қазіргі заманғы тарих сабағына мынандай мақсаттар қояр едім.

1. Оқушының тарихи білімін үнемі жетілдіріп отыру (дәріс беру, бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалану) Оқушының тарихи білімін жетілдірудің негізі - оқушының өз бетінше ізденуі, мұғалімнің әдістемелік көмек көрсетуі
2. Оқушы кітап көлемімен шектеліп қана қалмай, қосымша білім көздеріне сүйенуі керек. Тарих жаңа басылымдарды жинақтау, теледидар арқылы берілетін хабарларды бейне таспаға түсіріп отыру, білім сайыстарына қатысып отыру, т.с.с.
3. Оқушылардың шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытуға, ғылыми зерттеу жұмыстарына араластыру, дарынды оқушылармен жұмыс.
4. Тіл мәдениетін және ауызша сөйлеу мәдениетін дамыту.

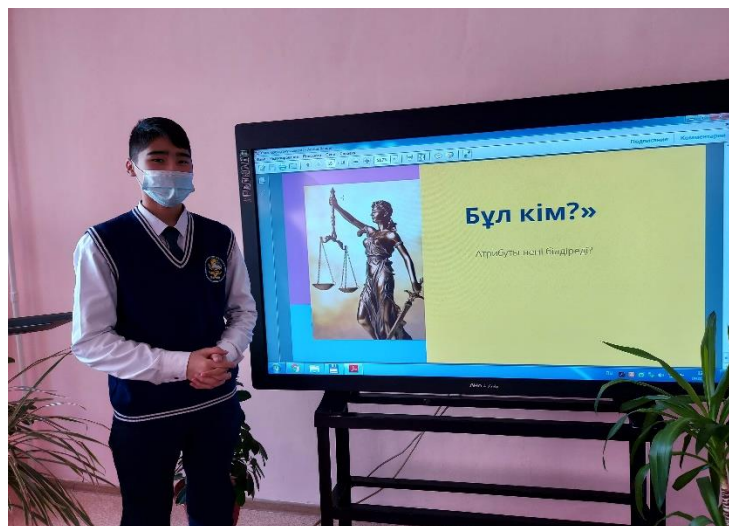
Оқытуда түпкі мақсатқа жету үшін мұғалім ізденісі шешуші рөл атқарады. Неміс педагогі Адольф Дистерверг XIX ғасырдың өзінде ақ: “Жас мұғалімнің негізгі кемшілігі - өзіне белгілі материалды балаларға тегіс айтып беруге тырысуы”, деген болатын.

Мұғалім сабақта проблемалық ситуация жасай білсе және бір сабақтан екінші сабақты түрлендіріп өткізе білсе, ол оқушының өзіндік ізденіске жол ашады.

- Бүгінгі таңда Қазақстанда бәсекеге қабілетті елдер қатарына қосуға үлес қосатын жастар бойына патриотизм, ұлтжандық, азаматтық қасиеттері қалыптасады;
- қоршаған ортаны бақылау қажетті істерге қатысу қабілеті артады;
- тарихи санасы қалыптасады;
- мұғаліммен оқушы арасындағы бірлік дағды қалыптасты;
- өз пікірін еркін баяндап, жүйелі сөйлеуге көмектеседі.
- Отанымыздың тарихына жана беттер қосылады.

Міне, осы аталмыш істерді атқаруды мен дәріс беретін мектебінде оқитын дарынды оқушылармен өткізген әр сабақ өз мақсатына жетіп жатады. Оқыту үрдісінде ақпараттық әдістерді қолданудың нәтижесінде 9-шы сынып оқушылармен өткізген “Экологиялық дағдарыс және оның салдары”, “Желтоқсан ызғары”, “Экономикалық даму” атты тақыраптағы сабақта “оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлау” әдісінің зерттеу, салыстыру, баспасөз конференциясы, бейнетаспаны тамашалау тағы да басқа стратегияларын пайдаланудың нәтижесінде оқушының пәнге деген қызығушылығы арта түсті.

Сонымен қатар, оқушыларды топқа бөліп, әр топтың зерттеген мәселесі бойынша пікір алмасу, оқушылардың шығармашылық қабілетін арттырып, ізденушілік қабілетін дамытты.

Сабақтан тыс еліміздегі экономикалық жағдайға байланысты «Ел экономикасын дамытуда шетел инвесторлары қажет пе?» тақырыбында пікір-сайыс сабағында мынандай әдіс-тәсілдерді пайдаландым. Оқушылардың тақырыпқа деген қызығушылығын ояту үшін, «Дискуссиялық карта» стратегиясын пайдаландым. Оқушыларға «Қазақстан экономикасына шетел инвесторлары қажет пе?» деген сұрақ қою арқылы «иә» немесе «жоқ» деген екі карама-қарсы топты айқындай отырып, өзара пікірталас ұйымдастырылды. Оқушылар өз көзқарастарын нақты дәлел мен дәйектер келтіруде бұқаралық ақпарат құралдарынан, интернет желісінен қажетті мәліметтермен білімін тереңдету арқылы, жұп болып, кейінен топ болып жұмыс жасайды. Осы жұмыс барысында олар өз көзқарастарын жеткізумен қатар бірін-бірі тыңдауға түсінуге үйренеді. Әр топтың бір оқушысына өз пікірлерін білдіруге мүмкіндік беріледі. Оқушының сөйлеу мәдениетінің деңгейі байқалып, оқушылардың ауызша сөйлеу мәдениетін дамытып, өзіндік ұғым қалыптастыруда үлкен септігін титізді, «1930 жылдарыағы қоғамдық - саяси өмір» тақырыбын өткен кезде Карлаг-тың бұрынғы орындарына саяхаттап мұражайда өткізілген сабақ оқушылардың танымдық қабілетін арттырады. Бұл бағдарламаның ерекшелігі сол, сынып оқушыларының әрқайсысына жеке-жеке нұсқаулар бойынша жұмыс жүргізуге қолайлы.

Осылайша ақпараттық технологияларды пайдаланып оқыту мынадай нәтижегерге қол жеткізеді:

- оқу материалын терең түсінуге;
- оқу мотивациясының артуына;
- алған білімнің ұзақ есте сақталуына, т.б.

Қазақстан тарихы бойынша электронды оқулықтарды пайдаланып, электронды оқулықтардағы көрнекіліктерге, деректерге сүйене отырып оқушылар өздерінің ой-өрісін кеңейтіп шынайы дерек көздерінен мәліметтерді жинауға дағдыланады. Сонымен бірге оқушылар ғаламтордан қосымша материалдар іздеу, алынған материалды саралау, анализ жасау арқылы тарихи объективизм принципін ұстанып өз бетімен ізденіге дағдыланады.

Қорыта айтқанда, әр оқушының қабілетін дамыту, еңбек етуге балу, ұйымшылдық қабілетін ояту, ынтымақтастыққа тәрбиелеу және ауызекі сөйлеуді дамыту.

Пайдаланған әдебиеттер:

1.Құлайбергенова Қ.С. Инновациялық тәжірибе орталығы - педагогикалық технология көзі Алматы//2001

2.Тұржығұл Т.Т. Мектепте Қазақстан тарихын оқыту теориясы мен әдістемесі. Алматы: Мектеп 1984.

3.Тұрлығұл Т.Т. Тарих сабақтарын жетілдіру жолдары. Алматы: Мектеп, 1984.